694

Secunda Pars Urselmi de Universo.

N. Inv. 694.

In nomine domini amen. Anno nativitatis eiusdem millesimo trecentesimo nonagesimo quarto indictione secunda die [illegible]
mensis Augusti hora nona vel quasi pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Bonifacii divina providentia
pape noni anno quinto in maiori civitate Pragensi in domo habitationis mei notarii publici infrascripti site in platea
sancti Valentini in mei notarii publici infrascripti et testium presentia subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum constitutus
personaliter honorabilis vir dominus Pesoldus denominatus [illegible] Pragensis [illegible] in artibus alme universitatis studii
Pragensis [illegible] circumspecti viri Reynhardi civis dicte civitatis Pragensis sanus mente et corpore compos
tamen existens nesciens quid sibi futura pariat dies [illegible] quidem viget in corporis membris quies et vivax viget
mentem [illegible] adeo languor obnubilat et [illegible] temporalium [illegible] eripit ipsi
[illegible] oblivisci conditionis humane fragilitatis [illegible] periculum cupiens [illegible] et [illegible] ac
remedio anime sue providere intendens [illegible] et [illegible] felici commercio commutare
de rebus et bonis a deo sibi collatis et [illegible] persone sue acquisitis suum nuncupativum testamentum condendo
melioribus modo via iure et forma quibus melius et efficacius fieri potest et debet fecit constituit ordinavit
ac creavit suos veros et legitimos ac indubitatos testamentarios et sue ultime voluntatis executores honorabiles
ac honestos viros dominos Johannem [illegible] denominatum rectorem altaris sancti Nicolai [illegible] prothi-
[illegible] regnum [illegible] ante [illegible] dicte civitatis Pragensis [illegible] et dominos [illegible] sponte suscipientem
[illegible] altaristam [illegible] sancti Nicolai [illegible] dicte maioris civitatis Pragensis et Ottonem [illegible]
[illegible] civitatis Pragensis presbiteros absentes tamquam presentes et quemlibet ipsorum in solidum ita quod non sit melior conditio
occupantis sed quod [illegible] ipsorum inceptum fuerit [illegible] seu alios [illegible] mediante et finiri [illegible] et concedens
eisdem executoribus suis testamentariis suis ac heredibus ipsius ultime voluntatis [illegible] ut dicebat plenam
[illegible] obtinebit plenam liberam et omnimodam potestatem ac speciale mandatum de omnibus et singulis rebus
[illegible] acquisitis que
et bonis mobilibus sive immobilibus a deo sibi collatis et [illegible] persone [illegible] habebit et possidebit [illegible] rebus
[illegible] tenet habet et possidet et in futuro [illegible] disponendi legandi donandi et [illegible]
[illegible] quocumque nomine sive vocabulo [illegible] ordinandi disponendi [illegible] et melius ac [illegible]
et debitis omnibus et singulis [illegible] creditoribus sive debitoribus
[illegible] anime sue [illegible] debiti [illegible] ut [illegible]
[illegible] iudice seu iudicibus ordinariis [illegible] delegatis subdelegatis [illegible] et
[illegible] et ordinandi [illegible] ultime voluntatis
[illegible] Pesoldus [illegible] et ordinare ac ultime voluntatis
[illegible] plenam voluntatem [illegible] dictus Pesoldus [illegible]
[illegible] obtineant [illegible]

Scientia de universo. Et quid intelligitur nomine universi.

Scientia de universo dicitur secundum duas intentiones, quarum altera est philosophia completa ex aggregatione omnium scientiarum philosophicarum, quemadmodum universum aggregatum est ex omnibus quae sunt, et eius totalitas non est nisi collectio omnium eorum. Hoc autem manifestum est ex comparatione: quemadmodum se habet universum sensibilium ad totum aggregatum ex omnibus sensibilibus, sic scientiarum una quaeque ad scientiam aggregatam ex omnibus. Hoc autem est ut iam dixi philosophia completa in totalitate sua. Huius nobis exemplum est scientia de triangulo et scientia de circulo, quae partes sunt indubitanter geometriae completae, quemadmodum triangulus et circulus partes sunt universi per geometriam mensurabilis seu cognoscibilis. Cum numerus et magnitudo continua ad aggregatum ex ambobus, et eodem modo scientiae de his ad scientiam aggregatam ex ambabus se habent. Altera vero intentione scientia de universo est scientia de ipso per modum quo est universum, hoc est de his quae sunt ei per modum istum, videlicet quantum est universum, [illegible] et [illegible] et consequatur inquisitione per sententias probationum et declarationum per quas acquiritur tibi certitudo eorum, si deus voluit. Quod scientia sit pars scientiae primae sapientialis ac divinalis magisterii propter duas causas.

Dico igitur imprimis quod universum non intelligo hic nisi universitatem creaturarum, et sive dicatur universum sive omne sive mundus simpliciter, hoc est absque determinatione additionis, una est intentio apud me trium istorum. Ista ergo scientia de universo pars ista est scientiae de omnibus scientiaque divinalis; similiter scientia una est et est pars scientiae primae sapientialis ac divinalis magisterii. Hoc autem est propter duas causas, quarum altera est honor et gloria creatoris, qui est finis principalis et ultimus totius sapientialis divinalisque magisterii. Propter hunc finem enim philosophantes in rebus huiusmodi soli recte vereque philosophantur in illis. Non enim hac de causa sola investiganda sunt magnalia ac mirabilia creatoris ut cognoscantur, quin potius ut ipse magnificetur et agnoscatur esse deus ac dominus seculorum, et suadeatur philosophantibus vel potius ingeratur cordibus eorum honorificentia cultus ipsius. Cognitio quippe sola et enarratio laudum atque magnalium ipsius non ei debetur nec sola perficit animas nostras. Sublimitas atque sinceritas ultimae venerationis est ei debita propter supereminentiam gloriae suae et altitudinis, et animabus nostris debita est sicut nobilis perfectio earum, et ipsa etiam est humanae vitae decor virtutum et decus [illegible]. Animas quoque iam vidisti quod qui sic philosophantur et animas suas in [illegible] decipiunt et contra ipsam veram philosophiam quinque modis peccant. Primo quia vacuam eam faciunt et inanem ab eo quo potissimum commendari debet, scilicet gloria seu glorificatione creatoris. Secundo quia sterilem eam faciunt a fructu suo, qui est remuneratio felicitatis aeternae quae in novissimo expectatur. Tertio quia deformem eam faciunt ac detruncatam, sine ab ea huiusmodi detruncatae, cum praecipua eius pulchritudo ac speciositas in hoc fine consistat, quemadmodum si pavo decaudetur, cuius pulchritudinis pars maxima in cauda consistit. Quarto stultam eam faciunt quantum ad se ipsos [illegible]

prima causa

philosophia

notitia creatoris sufficit [illegible]

philosophantes male quinque modis peccant

magis ex ea stulti quã hec sapie
tes efficiant / ex ea quippe stulte
no(n) sapient(er) viuut (et) operant(ur)
Contra iniuriosam (et) contumeliosam
illam deo efficiunt dum illud gl(ori)e sue
sue carissime applicant gl(or)ificatu(m)
ex illa vanit(er) (et) no(n) creatorem gl(or)i
ficat(ur) generatio(n)e congrua requiren
tes hui(us)mo(d)i (er)go ho(m)i(n)es no(n) philozophos
ben(e) no(m)i(n)is (sed) philozophoru(m) symi
as ridiculosissimas quantu(m)q(ue) ibi sit
reputato (.) Secu(n)da causa e(st) destruct(i)o
erroru(m) qui sunt circa vniu(er)sum sine de
vniu(er)so erroru(m) iniquitu(m) quibus decia
tur ab hijs veritatis (et) se(n)tentis natu
di(spo)ni(bus) p(ro)p(ri)as ad hunc fine(m) (secundu)m vere
philozophationis venit / Sunt eciam
isti errores quibus eo usq(ue) gl(ori)e dei
contradicit(ur) ut vel diminuimus deus
(et) no(n) i(n) ultimate p(er)fectionis p(er)fect(us) putet(ur)
vel indignus om(n)i gr(ati)arum actione et
q(uod) honorificat(ur) ut pote qui n(on) aliud
n(on) alit(er) possit vel nu(n)q(uam) potuit facere
q(uam) faciat vel qui o(m)i(n)o no(n) curet q(uod)
agat(ur) in rebus h(umani)s aut qualit(er)
(et) isto errore inuoluerit se qui eius
curam (et) p(ro)uidentia(m) i(n) rebus h(umani)s
vel circa eas ex penitus negauerunt
Sunt (et) alij errores quibus (et) o(mn)is
lex contradicit (et) eisdem abomina(bi)le
q(uod) contradicat n(on) contenti fuerunt
h(uius)mo(d)i errone(e)i sic i(n) inni(m)e gl(ori)am dei
(et) enacuare (sed) (et)iam auctoritat(em) ip(s)i(us)
qui circa vniu(er)so et(er)nitate attribuere
ausi sunt (et) p(ro)bationibus sch(ilice)t p(ro)
se astruere attemptauit Manife
stum igit(ur) e(st) q(uod) errores istos destruere
(et) contradictionib(us) hui(us) destruere mo(d)i
erroneoru(m) inde q(ue)stiones q(uod) eoru(m) dis
soluere veritate q(uod) cont(ra)ria(m) astruere
p(ro)p(ri)as p(ro)positi e(st) intentionis mee
ac desiderij in hoc tractatu si deus
voluit Quod dicit(ur) vniu(er)sum (et)
vni(us) i(n) (et) duobus stabilit et error
manicheorum sit destruct(us)

de vnitate ca(usa)tor(um)

Dico igit(ur) q(uod) vniu(er)so
e(st) vnitas q(ue) (et) e(st) dicitur p(ri)ncipium (et) actori
eius qui e(st) b(e)n(e)dictus deus (et) sublimis
qui ip(s)e e(st) vnius (et) qui no(n) e(st) ei alter
contrarius (et) hunc declarabo tibi p(er)
v(er)ias demonstracion(um) p(ro)bationu(m). no(n) q(ue)
admodum i(n) p(ri)me p(hilosoph)ie p(ri)ma p(ar)te
declaraui(t) (sed) p(ro)bationibus facilimis
(et) pene volgaribus quibus errores
auctores (et) inuentores volgares.
h(ic) e(st) breuis intellectus (et) pauce exercita
cionis ho(m)i(n)es seduxerunt (et) h(ic) e(st) error
p(ri)m(us) cui(us) destruct(i)o(n)i(m) intendo i(n)
h(oc) p(ri)mo capitulo h(ic) (er)go error ortum ha
buit a regione p(er)sidis (et) auctor eius
dicitur e(st) manich(eus) vnde (et) sequaces
eius manicheos nominat gens la
tinoru(m) recepit error iste (sed) eius ip(s)a le
ge p(a)uc(i) eoru(m) sunt q(uod) (et) e(st) adhuc non
solu(m) p(er)niciosissimus (sed) e(st) (et)ia(m) pestilentissimus
qui a (christ)ianis p(er) ip(s)um gladio (et) igne p(er)seq(ui)
(et) exterminare usq(ue) hodie no(n) desistit
Hoc aut(em) in(ter) gens hebreoru(m) aut
sarracenoru(m) factu(m) si apud eos i(n)ue
niret(ur) / Hic (er)go seductor (et) falsiloq(uus)
posuit duo ee p(ri)ncipia duos ee
deos (et) no(m)i(n)auit alt(eru)m deu(m) lucis (et)
deu(m) benignu(m) alt(eru)m v(er)o deu(m) tene
brarum (et) deu(m) malignu(m) Sic posuit
(et) duo vniu(er)sa duoru(m) regna duas
etia(m) gentes (et) vocauit eas i(n) p(re)dic
tas no(m)i(n)ationes gente(m) lucis (et) gen
te(m) tenebraru(m) Regnu(m) lucis (et) regnu(m)
tenebraru(m) Substancias etia(m) diuisit
i(n) p(ri)mo modo istu(m) (et) q(uas) g(re)ci vocant
endemonas latini v(er)o angelos bo
nos dixit a deo bono (et) p(ri)ncipe luc(is)
creatos eiusq(ue) ministros ee (et) (et) eos aut(em)
cacodemones latini v(er)o angelos
malos vel dyabolos posuit a p(ri)nci
pe tenebraru(m) (et) deo maligno crea
tos ee eiusq(ue) ee ministros ad o(mn)ia
mala p(ro)niss(i)mos atq(ue) p(ro)ntissimos
posuit q(uod) (con)trarietate int(er) p(ri)ncipes istos
(et) bellu(m) no(n) solu(m) p(er)petuu(m) (sed) e(st) (et)ia(m) eternu(m)

Manicheus
duo p(ri)n(cipi)a pos(uit)

P(ri)mo tractat(us) libri

z mit retina z gentes eas. Est z ali
a delirimenta immabilia eorp dig
ni mlti erroris istius quos psequi
no e intencionis mee hic Radices
erroris manicheorum extirpare
p raciones methaphisicas

Superius igitur contra radices ipsaz
ac radicale fundamentum erro
ris istius disputandum erit
dico ergo quod cum erronei ista po
nant duo principia z illa co
traria z equalia p omnia atque coe
qua z eterna ncce habent conseqnter
ponere utrumque esse ncce per se z propter
hoc simpliciter multitate simplicitatis
Si enim aliquo modorum alterutrum esse
compositum esse contrarietate possibile z propter
hoc haberet aliquas partes quarum neutrum eorum
esset principium simpliciter cum utrumque haberet mul
ta priora scilicet partes suas sine compoui
cia sua omnes enim partes z omnia compo
nentia priora sunt toto suo composito
mit Amplius neutrum eorum erit ncce esse per
se secundum hoc immo utrumque erit possibile
esse per se cum utrumque sit causatum a suis
partibus componentibus totalitatem
ipsius omne enim compositum quolibet mo
dorum causatum e partium ex quibus consis
tit totalitas ipsius et a compositione
adunantis seu aggregantis partes illius
z adducentis in totalitatem ipsius ficut
ante declaratum e in prima parte prime phi
losophie quia omne huiusmodi causa
tum e possibile esse per se z etiam recipiens esse
super se quod e aliud ab ipso z propter hoc ni
co est potencia z sive possibilitas quoniam
e ei accidens hoc e adueniens ei z re
ceptum ab ipso super totam completam es
senciam suam esse enim omne quod datur
a causa huiusmodi suo causato separabile est
ab eo saltem intellectu z omne receptum
a suo recipiente z quamvis omne esse cum
cum sit aliud a suo ente separabile
e ab ipso eo modo quo diximus De
aut a quo eius esse separabile e non

hoc illud nisi possibilitas sive potencia
z ita non habet illud ea ncitate qua ali
quid dicitur ncce esse per se Manifestum igitur
e quod neutrum duorum istorum principiorum e
ncce esse per se Amplius si utrumque e ncce esse
per se utrumque erit simpliciter in ultimitate
simplicitatis in neutro igitur aliquid
erit esse eius quod non sit ipsum Cum igitur
bonitas z malicia sint in eis esse
ernentate alterum erit sua ipsa bonitas
alterum non sua ipsa malicia Necce ergo
per se aut dicetur univoce de ambobus
aut equivoce quod si equivoce quidque igitur
erit alterum prius quod e ncce esse per se sive per
suam essenciam erit z alteri quere si alte
ri e bonitas prior quod e ncce esse per se
erit simpliciter z alterum de malicia eodem modo
se habere ncce e quare vel utrumque erit bo
num essencialiter vel utrumque malum vel utrum
que bonum z malum simul Amplius si univoce
dicitur de eis ncce esse per se declaratum ante
e alibi quod ncce esse per se ullo modorum
potest esse nisi primo ncce est ipsum esse simpliciter
in fine unitatis z ultimitate modum tene
quod non potest esse nisi unum uno Nullo modo igitur
erunt duo ita quia vel esse ad illa
etiam si dixit quis quia equivoce dicitur
de illis manifestus e error eius cum
non dicatur ncce nisi a non cessando
Necce enim per se verissima declaracione
e quod non cessat esse z hoc e ei per se hoc e
non aliunde hoc autem e dicere a non esse
continuum e non habens abscisione
vel interrupcione in suo esse z hoc est
ei non aliunde propter ipsa continuitas
essendi seu permanendi quantum ad unita
tate Si non dicitur ncce per se de eis equivo
ce secundum quantum ad illud quod e per se sicut
per se sonat in negacione solam ut
eius intencio sit hoc scilicet non aliunde Ma
nifestum e quod negacio ista univoca dic
cione dicitur de ambobus Cuius in
tencio eius e firmitas essendi quod

modum accidit. Dico in ratione substantie vel
nature modum illum. Dico quod non fit dictio
de eis nisi univoce. Utrumque enim est
una intentione, firmum in suo esse,
et neutrum sit pendens ab alio
neque dilabens aut diffluens
in corruptionem sive in non esse, ipsum
id esse accidentaliter dicatur. Certum enim
non recipit intellectus quod de eis dicatur
equivoce, nec est possibile intellectui huma-
no compatiantur propter ternio et distolo con-
tingere vel sophisticare ibi equivoca(tionem)
nisi fortassis hic delirare voluit.
Quod de alio sic dicatur ut signi-
ficet bonitatem et de alio sumitur
ut significet malitiam, quia ens et
bonum primum contrarium. Unde omnis
ens et malum primum contrarium. Alio mo-
do patefaciam autem tibi precedentes
probationes antequam incipiam destru-
ere. Manifestum enim per se est quod quid-
quid inest Socrati philosopho quod est homo est
et cuilibet alio individuorum eiusdem
speciei, quare quidquid inest principio
malo philosophi quod est nature esse per se in-
est et principio bono philosophi ipsum sine
esse esse per se communiter et univoce dicatur
de ambobus ut homo de Socra-
te et aliis individuis eiusdem speciei,
quare si alterum est malum philosophi quod
est nature esse per se erit et reliquum malum
per eandem rationem. Omnis et bonum quare
utrumque erit et bonum et malum. Et
si nature esse per se singulare est et proprium
et individuale accidio idem et per ea-
dem viam quemadmodum si dicatur quod
album plus quam est Socrates est homo erit
et medicus propter eandem causam hec.
Iam ergo feci tibi certitudinem proba-
tionum istarum. Error Maniche-
orum alia via destruitur, scilicet ens de
duobus principiis quod ponunt dicatur equivoce.
Veneratur igitur inter iuxta premissa
ad destruendum istam diversitatem

diversitate qua erroneus iste delirat
ens de utroque istorum principiorum dici
equivoce et alia intentione ipsam enti-
tatem michi aliud esse quam ipsam bo-
nitatem. Dico igitur quia ipse ponat
bonitatem et malitiam contrarias vera
contrarietate, necesse est ut ponat eis genus
commune. Quod si ipsum ens non est eis
commune, quod indubitanter est omnium communissimum,
multo fortius nichil aliud erit eis
nature. Amplius contraria circa idem habent
natura esse et fieri. Cum ergo nobis contra-
ria sint bonitas et malitia et erunt
et fient contrarietate circa idem subiectum.
Idem magis vel genere ut album et ni-
grum circa superficiem et sanum et egrum
circa corpus animatum vel circa idem specie
ut eadem sanum et egrum circa eundem
hominem. Contrarietate ergo communicatum genus
aliquod bonitas et malitia. Amplius mani-
festum per se quod utrumque communicat rationem
substantie prout substantia generali intentione acci-
pitur ut dicatur de omni eo quod propria fir-
mitate sic stat ut non indigeat
fulcimento aut sustentatore subiecto
per modum quo accidens dicitur indige-
re subiecto. Quod si rationem substantie communicat
ergo et ipsam substantiam et nomen eius. Amplius
substantia nullus sermo erit aliis hominibus
cum homo iste erroneus cum ipsis aliis
rationibus et intentionibus omnis sermo
sermones accipiat qua alii homines.
Si enim equivoce dicitur vel ponitur ab
utro hoc nomine ens equivocabit eodem
errore et alia quare ponet eis ma-
gnificationes et intentiones quas
nec recipit nec capit intellectus hominum
aliorum. Amplius non effugiunt quin con-
veniunt et convenientes communiter dicantur de utro-
que eorum sententia declarare potest ... sub
ente in quantum quedam sit aliis communia et
quedam nulli. Contrariorum vero nullum est
nocens et nullum non enti commune. Cum

go dica[r] qualiter de his contrarium eius
non superius sit ad id quod contrarium ma
nifestum est quod ens quod dicet[r] de ill
Amplius unum ex necessitate quod dica[r] de
illis aliquin non vere dicent[ur] duo
nec essent nisi utrumque esset unum. Amplius
quod est id vel intencio unius nisi ipse
indivisum et ab his divisum divisio
ne que ei conferunt. Nemo autem
dubitat quin hoc id utrique conveniat.
Amplius nec duo principia nec duo dii
vel essent vel dici possent nisi prin
cipium et deus univoce de his dicetur
quemadmodum nec duo canes vel dicit[ur]
animal gressibile terrestre et piscis. No
mine enim sic posito hec enumeracio
one non potest univocari intellectus
enumeracione eo quod non contingit actu simul
intelligere divisa falso autem dica[r] duo
animalia sunt duo canes. Quia et falsissime
duo asserunt vel duo esse principia vel
duos deos si deus et principium enumeracione
dicantur de ipsis. Amplius quod omnia alia
univoce dicun[tur] de eis sicut ens et necesse
esse per se equivoce solummodo dicen[tur] de eis
Rex enim univoce dicitur de ambobus similiter
et princeps. Similiter et regnum et principatus
de regnis eorum et principatibus. Similiter
regens dirigente lumen et dirigente tene
bras. Similiter et angelus de angelis
bonis et angelis malis. Eodem modo et
substancia de substanciis bonis et substanciis malis
necesse est ut illa suprema omnia videlicet
deus deus et necesse esse per se dicantur de
eis univoce quod sic manifestum est tibi
quod impossibile est quidquam eos posuisse su
perius divinius cum necesse esse per se non
dividitur vllo modorum nec si quod ali
quo genere quantitatis in latitudinem que
sit in illa essencia[r] id est que sit hic et hoc
Amplius omne ens aut pure bonum aut
pure malum aut neutrum ita ut omnino

sit immune a bonitate et malicia
a quo autem sit impartibile per omnem mo
dum et simplex in ultimitate simplicitatis
non potest esse mixtum ex bono et malo
cum omne mixtum potencia[r] sit co
positum ex eis ex quibus mixtum est
quemadmodum oximel est ex melle
et aceto cum etiam omne mixtum pos
terius sit naturaliter utroque eorum ex quibus
mixtum est. Restat igitur ut necesse esse
per se sit per unum trium modorum quos
dixi tibi scilicet ut sit vel pure bonum
vel pure malum vel seorsum omnino a bo
nitate et malicia. Quod si fuit pure
bonum neutrum igitur duorum principiorum secundo
rum erit pure ~~bonum~~ malum vel essen[ci]
cia malum cum necesse esse sit pure
bonum per eandem viam manifestum
est quod si fuit pure malum necesse est
neutrum duorum istorum principiorum erit
pure bonum cum enim utrumque eorum sit
in se ipso et essen[cialiter] necesse esse per se erit utrum
que ex necessitate pure malum cum ipsum necesse
esse in se ipso sit pure malum. Si non
necesse esse per se est seorsum in se ipso a bonitate
tate et malicia cum necesse esse per se sit
totum esse utriusque ipsorum. Amplius cum utrum
que ipsorum similiter sit in ultimitate simpli
citatis et non habens nullo modorum
partem et partem manifestum est quod neutrum
ipsorum habet aliquid essenciale preter ipsum
esse et quod est et quo est. Quare cum conveniunt
univoce ipsum necesse esse per se nichil
habet alterum essenciale preter ipsum esse quod non
habeat et reliquum. Si igitur bonitas est
essencialis alteri erit essencialis ex ne
cessitate ambobus et de malicia si
se habet erunt igitur ambo ex necessitate essen[cialite]r
bona vel essen[cialite]r mala. Impossibile igitur est
ut alterum sit essen[cialite]r bonum alterum essen[cialite]r
malum. Amplius manifestum est quod est non
habet contrarium aut oppositum in non esse vel ali
quid eorum que ad non esse dicantur

oximel

q potius esse medium inter esse et non
esse quam ipsum esse contrarium qualia
sunt mori deficere corrumpi et similia
quorum unumquodque via est a divino esse et me
dium per quod venitur ad illud Iam
aut didicisti quod dignius est nomine
contrarii extremum quam aliquod extra me
dium et quia vera contrarietas non
est inter extrema tunc contrarietas
verissima ratione et deputata diffi
nitione sit differentia completa et
post hoc maior Manifestum ergo
tibi prius quod esse plenum atque perfectum non
habet contrarium veri nominis a ratione
nisi non esse completum hoc est cui quo nichil
omnino est depositum esse Hec ergo ista ut
principium bonorum cui sit eius perfectum
vel ultimitate perfectionis in se et secundum
se non habet contrarium nisi non ens penitus
privatum in ultimitate privationis
ab ipso esse Intelligo autem sit privatum
cui omnino nichil relictum sit de ipso esse
media enim que possumus non sit p
rivata sunt completa secundum privationem
ipsius esse neque diminuta completa
diminutione eiusdem completa enim
diminutio consummata consumptio est
Manifestum igitur est quod princeps tene
brarum secundum deliramentum erroneorum istorum
est vere et omnino non ens hoc est nichil penitus
habens ipsius esse cum ipsum ipsum ponat
eorum contrarium et que est secundum
eos sit in complemento et ultimitate de
ipsum esse sive ab ipso ens Quod
si dixerit quod non eo usque distat ab ipso
esse hoc est completa differentia seu maxima sed
appropinquat ei erit ergo medium sicut ad
ad illud Quare erit vel defectus
vel diminutionis vel corruptionis
sive his similibus aliquibus horum quorum
unumquodque manifestum est quod nec deus nec
principium nec princeps ullo modorum
nominandus est cui eius esse adeo

debile et infirmum sit ut a divino esse
festinet utpote versus deum vel via
positum De destructione erroris
Manicheorum quod si malicia propter principium in
I
Iam quod patefactum est tibi quod ma
licia non potest essentialis esse ei quod
est natum esse ipse et quod qui po
nitur principium malorum pereg
one et contrarium principio bonorum
natum habet ponere ipsum natum esse
ipse Sed nunc declarabo tibi quod
malicia non potest ei esse adventicia
vel accidentalis Dico igitur quod si mali
cia adventicia est ei erit ei vel a se
vel ab alio Quod si fuit ei a se hoc est a causa sua
ta ei ipse erit hoc est ex natura sua hoc est uno
modorum quos dicam videlicet vel natura eius
natam res gradinodu putredo et
alie quedam passiones in quibusdam
natura nascitur aut erit ei ex operatione
sua qua fuit agens in se ipsum vel
aliud vel erit ei ipsa ab alio agen
te in ipsum Quod si fuit in eo na
tura naturam cum in suo in esse non sit
ipsum nisi bonum et eius entitas non
sit nisi bonitas erit ex natura quod ex
bono res malum et ex bonitate ma
licia et hoc naturam ac ipse tunc non aliun
de videlicet per aliud malicia ei advenit
Amplius secundum hoc ipsum genuit maliciam
in se ipso quare de bono et bonitate
sua genuit ipse maliciam et hoc ipse
Manifestum autem est quod ex neutro
contrariorum per naturam ac ipse procedit reliquum
Amplius malicia autem est contraria boni
tati eius essentiali et naturali aut non
Si est contraria ergo non est in eodem cum ipsa
nec patitur eam secum Non est igitur in
eo malicia nec esse potest cum bonitas
sit eidem essentialis et inseparabilis Quod
si dixerit quod non est ei contraria non est
igitur veri nominis malicia que ei non est
ne malum extrema vel propriam Amplius

tebrarum
ponatur
occide

Malicia

scdm hoc no erit contraria boni
tati alterius principii vz qe est pri
cipiu bonoru contrariant em contrari
tate bonitate cencialem sed et
ipm ee ex quo e utriusq bonitatis
cencialis Amplius huiusmodi malicia
aut e aliquo repugnans bonita
ti eius cenciali aut nullo modo Si dix
erit que e ei repugnans aliquo modo
quero iterum aut repugnat cencie
eius aut no qz si repugnat cen
cie eius no patitur illam cenciam eius
si forcior e ea Iam dudu ergo destrux
it eam Si aut minus fortis e cencia
eius qua ipa malicia iam dudu
igitur destructa e ab ipsa malicia Si
si fuerint eque fortes altera impe
dit alteram et no sinit aliquid
opera ee quare no proveniet aliquid
malu ex ea erit ul bonu ul me
diu int bonu et malu Si uo no
fuit repugnans cencie eius scdm
se repugnat ei in actibus ul opibus
suis hoc no pt ee nisi altero duoru
modoru quos narrabo quoru pri
mus e ut impediat eam ope omnino
et sic principium maloru nichil operabitur
ul poterit operari per cenciam suam et ita
erit impotentissimum scdm cenciam su
am Secundus modus ut impediat
eam ne operetur prout vult aut sicud
vult seu prout debet aut sicud debe
ret ex quo apparet alia impotencia
et miseria ipius vz que no pt operari
prout vult aut sicud vult neqz prout de
bet aut sicud debet Amplius istam
malicia aut sustinet voluntarie
aut invitum qz si voluntarie no repug
nat gratia cencie ipius naturaliter cum lucida
rissime videat et nichil tenebrarum qua
cum ad ignorancia paciatur Iuxta enim
omnino e qz lesione cencie suesi

eam sciat aut videat voluntarie
paciatur Si vero no voluntarie ul in
vitus patitur ul sustinet sua mali
ciam apparet impotencia et miseria
ipius cu velit repellere malicia
ipsam et excludere a se et non possit
ex quo et apparet ipm servum ee ma
licie sue et ea cogente operari
mala velud pessimum servitute
malicie ipe et no posse abicere
ul expellere a se iugu huiusmodi servitutis
Amplius hec malicia aut est eius
coeterna aut advenit ei ex tpe
qz si e ei coeterna cu sit aliud ab
ipso erit creata ul facta ab ipso et
creatura ul factura eius quare
erit voluntati eius no subdita
et nichil contra ipm omnino potens
quide no erit nisi quantum diu vult et
quomodo vult non e igitur in ipo nisi per
voluntate ipius et solus pt eam
destruere sed et omnes alias facturas
suas Si ergo malicia ei noceat
faciens eum deterius quam esset
sine illa no sustinebit eam prout
cum tpis in se ipo Amplius si cogita
bit creando in se malicia in se
ipo aut intendit nichil prodesse sibi
aut ledere se et nocere sibi Si intendit
prodesse sibi apparet eius error
immo cecitas manifeste cum dubi
tari no possit malicia nocere ei
ex quo e error aut nullo modo cadit
in deum Si vero non ignorancia ipsam
aut erronei ponunt ipm ee deum
Si no intendit sibi nocere et ledere
se et hoc sciens et prudens cum error
ut dixi et ignorancia apud ipm lo
cum no habeant apparet evidenter
eius demencia nichil enim et qz sibi
nocere aut se ledere scienter inten
dat nisi aut turbacio ire aut

[illegible]

altius passionis ipm subiecte
rit sicud accidit in eis qui se ipos
iugulant interdu aut aliter
occidit de quibus dubiu non
e qn ex demencia hc faciat. Si
no ex ipe malicia et aduenit
manifestu e ipm fuisse corrup
tum atq puersum et etiam sedu
ctum. q om aliquid efficitur malu
cu prius non eet no fit nisi uno
triu modoru quos narraui p
corrupcione ut equus qui cor
rupcione humoris aut membri ali
cuius efficitur malus cu prius non
esset aut ex puersitate sicud acci
dit in hominibus qui de bonis mali
efficiuntur cu eoru uoluntates puertuntur
ut mala ul male velint aut
seduccione quadmodu contingit
in hiis qui per errorem ul ignoran
ciam mali fiunt aliena suggesti
one decepti. Cu uero igo iste sompni
atus deus malus effectus est
eo quid cum hoc tum passus fuit
manifestu e ipm nomine dei in
dignissimum mch cum hoc cadit pt
nitetur nomis deum. Amplius mu
tacio no fit nisi in sbi que sustinet
pdicamenta actus etiam omne in
ea est quare neq accidens neq
mutacio attingunt ad illud quod est
nate ee per se nate em per se supra
e. z seorsum longe a sba z acci
denti. Amplius quoniam cet mutatus
an a se an ab alio ex quo patet
tibi multe vie ad destruccione
errorum istorum. Et si aliquid asserit
vipm nate e ipm ee passibilem
z hc passione vilissima atq tur
pissima. Nichil em vilius aut tur
pius e qm malicia quis scilicet aut
hoc sit autem primo a nobilitate

z supereminentia deitatis seu diui
nitatis. nichil videt qui hc no videt

Adhuc destruit error manichei
or vel hic probans communes et intellectuales

Omnes aut vocis
quas usq huc tibi adduxi
methaphisice sunt atq sa
pienciales sed facia tibi quod sup
ter dixi promisso z ducam tibi rones
uolgares z intelligibiles faciliores
per quos declabitur tibi error istius
no tam impossibilitas sed etiam ri
diculositas. Dica igitur imprimis qr
malu per se ul nocuum e sicud h
ba mala z morbus malus ul
nocumentu ipm uno quoque vicione
usualit dr nulta mala sicut in
homo ille. Sicut mordiatiu quad
modu quedam male sede dicuntur
que no sedent in loco suo ul or
dine ut uxor infatue buana
excito dr malu in ipsum z puatu
quantumq psone sua. Vnde z mala
le opari dicitur quis cu opatur opa
puata conuenientibus psectioi
bus z has psectioes lt in bonam
circumstancias opm quales sunt finis
causa modus locus tempus z primo
du istu male openii dr qui ul
no eo mo ul no eo fine opatur
quo ul quibus opandu esset et
adhuc modu scilz de aliis psecto
inbus ul circumstanciis z ad hanc
intencione reduca pt puacio de
bite mesure ul quantitatis p que
modu superfluu z diminutu ma
la dicuntur. Superfluitas atq in
digencia malicie forsitan hc in
similitudine voluit aristoteles in libro tocius
libri ex quo ex homi quantu dicitur
ut in mediocri hc e in medio
ipe int extrema superfluitatis

Galienus

Galienus

et indigeat et benefecisse aliquid dicatur
secundum hoc tamen eius opus nec sup-
plicationem sed non diminutionem
omnem. aut istarum intencionum que ma-
gis congruens videtur principio ma-
lorum prima est secundum quia malum et
nocivum principium aut auxilia-
te deo destruere hanc intencionem
et supplantare principium malorum. Di-
co igitur quod si principium malorum non
est nocivum non est malum primo modum
istum. Si non est nocivum erit nocivum
sibimet et universa autem erit nocivum per
accidens tamen et cetera. Et si fuerit nocivum
sibimet et universali ergo nulli erit pro-
ficuum nulli igitur proderit. qualiter igitur erit
dator et et bonitate toti genti tenebrarum
primo toti universitati malorum. Sed
errorem omnem istum ipse est creator
universitatis et dator sapiencie et virtutis
atque potestatis omnibus quas habent maligni
spiritibus aliquo male. Si habere dicimus dat
eis omnia hec animo et intencione nocen-
di. dat eis aut dat animo et intencione
illa quod sint ea eis vel bona esse vel
utilia vel necessaria aut animo nocen-
di aliis per hoc. Quod si animo nocendi
eis manifestum est ipsum errare cum
credat se eis nocere quibus tantas
virtutes seu potestates tantam sapienciam
tantas actus et ipsum et quod multa omnia
est maius munerum largitur. Si non
animo proficiendi sive pro defendendi eis
hec omnia dat illis manifestum est
ipsum et proficuum et et utilem toti
regno suo tam intencione quam
facto. Non igitur est nocivus sibimet
et universaliter. Et si animo nocendi aliis
vel aliis dat omnia hec sunt illis
igitur est nocivus quantum videtur est et solis
cum omnibus suis manifeste sit pro-

ficuus. quare illis solis est malus
secundum hanc intencionem quare vero aliis
vero magis malus est secundum intencionem
istam quam principium bonorum cum ipsum
principium bonorum malis et nocivum
sit et inimicum ac destructivum ipsorum.
Si ipse aut eius intencio est ad offen-
dendum aut occupandum regnum bonorum
aut ad defendendum suum tamen quod si
eius intencio est ad destruendum et
occupandum regnum illud tamen habet
non possit quam rex bonorum non est
minus potens ipso vero regnum eius
debilius regno illius manifes-
tum est ipsum esse multitudinem in-
finite miserorum quem de ardore insa-
tiabili avaricie laborat dum
regnum ambit alienum quod adipisci
non potest. Deinde odio vel invidia
ardet inextinguibiliter. Et ita
dum non precio inimicissimum sibi
principem bonorum impugnare vel
pugnare prevalet. Ira autem et
et invidia et odium et avaricia eius
sint ei omnibus in ultimo equivalent que
cunque de eo dicitur ipse sit apud
ipsum prima et maxima. Cum igitur
ista in infinite sint et molestie primo
tormenta spiritualia necesse est ipsum tamen
ferre et ultimate miseriarum et tor-
quere in ultimitate tormentorum.
Et si dixerit quis quod ista non dicitur
de eo nisi secundum effectum quemadmodum
et principe bonorum iram dicunt in-
tum non secundum turbacionis affectum sed
secundum ulcionis effectum. Dicimus ex
necessitate omnino liberum et immunem
ab ira et odio et invidia et omni mala
voluntate et apud se quietissimum et pa-
catissimum ac beatissimum et non habere omnino
maliciam in se vel apud se confiteri

p9

tum ipsum bonum malum hoc autem
militas huius saule destruit. Et primum
quidem sic, si non est malus nisi
effective non erit contrarius principi
bonorum cum princeps bonorum bonus
non solum effective sive per modum ef
fectionis, per modum etiam contrarie. Secundo
quia quadmodum princeps bonorum simpliciter
optimus est et contrarie et per modum effectio
nis. Sic principem malorum utroque
modo pessimum esse necesse est. quare non
solum malus erit per modum effectionis
per modum etiam contrarietatis. Ita ut eius en
titas ipsa eius malitia sit quad
modum in principe bonorum se habet sic
quod eius entitas ipsa bonitas est.
Item bellum quod ponit inter ipsum
et principem bonorum et regnum eius
atque regnum bonorum aut est iustum
aut non. quia si est iustum aptum ipsius
principium iuste igitur agit impugnando princi
pem bonorum et regnum ipsum. quare
et huic ipse etiam princeps bonorum debet
ei cedere et non repugnare quare de
iniquus est in resistendo et repugnan
do ei princeps bonorum. Si non iniustum
est bellum bellum est igitur quod iniusta
causa habeant eam aut est sola contrarie
tas aut est aliqua extrinsecus norma
tus scilicet ambitio sive avaricia sive
odium sive invidia sive ira. quia si
sola contrarietas causa est belli huiusmodi contrari
etas non potest esse in iusticia per se vero
quia contrarietas t9 enim contrariumque parte
esse iniustitia et iniquitatis equaliter
ad equalitatem sit contrarietas aptum princi
pis bonorum ad ipsum ut contra. Preterea
malum et bonum reperisse malo contrarium
et etiam in rebus sensibilibus quas
ipsi ponit creaturas esse seu factu
ras principis malorum ut caliditas

et frigiditas se habent et multa huius
modi quare esset iniustum bellum
inter huiusmodi. et etiam contrariumque par
te. Cum enim contraria omnia veri no
minis equalia sint iure et lege nec
iniustum et iniquum est ut alterum alteri
dominetur aut supponatur. Item si quadmodum
se habet princeps bonorum ad omnia que
bonitatis sunt sive bona. Sic prin
ceps ~~bonorum~~ [malorum] ad ea que malitie sunt
sive mala erit [illegible] ut quad
modum de principio bonorum iusticia
pietas et benivolentia atque beneficentia
aliaque omnia huiusmodi in primis dicuntur
et maxime ut de principio malorum contraria
predictis dicantur in primis et maxime contrarie
quadmodum princeps bonorum in primis
est iustus et maxime et adhuc modum
de aliis. Sic princeps malorum in primis
impius et maxime in primis malivolus
et maxime in primis maleficus hoc est ma
leficacissimus. Specialiter autem est destru
ere bonum quod quis istorum de eo sicut evi
dens est vide de ipsa iniusticia. leges
enim quibus regnum suum regit aut
sunt quales esse debent in regno eo
aut non. ~~Si sunt quales esse debet~~
~~in regno illo aut non~~. Si sunt qua
les esse debet in regno illo non dedit
igitur leges subditis suis nisi quales
dare debuit et ita non precepit aut
statuit in regno suo nisi quod debuit
quod autem debuit statuere debuit servari
a subditis suis quod autem debet servari
~~iustum est servari~~ iniustum est quare
non statuit aut precipit aut precepit
umquam nisi quod iniustum est cum principe ullo
statuere et subditos eius servare
apte istam nullo modo iniustus est. Item
aut ipse debet facere solum quod malum
est aut non. Si sit faciendo igitur ma
lum non facit nisi quod debet faciendo aut

qd no e iniustus ymo iustus
requirus et bonus Eodem m° e decla
re de iudicijs qr si non debet iudi
care nisi iniuste erit et iudicando
iniuste iustus quare nullo modo
4 erit iniustus lz e nec operando
iniuste nec iudicando iniuste nec in
statuendo vel precipiendo iniustum
Quod si dixit qr debet facere bonum
hoc destruit multis modis primo
qr nali possibilite prohibitus e fa
cere bonum sicud cositur adusantus
nichil aut eez que pse impossibili
a sunt aliam debitum e apud ipm
no enim qr bonum est ee homine dz
ee asino ee hoc cum lz imposle sit
apud ipm Amplius ad principium seu
principes bonorum ut ad bona pporr
tionabiliter se habeat lz simili est
ut iste ad mala erit proportionatum
ut quadmodum ille se habet ad ma
la sic iste ad ad bona quare sicud
ille nec dz facere mala nec decet
eu nec decepit facere illa Sic nec
iste bonusq debet facere bona et sic
ille facit q eum decet et adeum p
tinet faciendo bona sic iste facie
do mala quare sibi est q bn
facere sit facere qd ad aliquem ptinet
et q eum decet lz enim mos sic fat
bn principes bonorum Epigitur bn fa
cit mala faciendo princeps ma
lorum Amplius sicud leges omnes sta
tuta principis bonorum sunt de bonis

exemp[a]

faciendis et de malis fugiendis
sic leges et statuta principis malorum
erunt econtrario de malis faciendis
et de bonis fugiendis Et sicud ille
auctoritate lz statuendi in regno
suo Sic iste lz ius et ptitate statu
endi contra regno suo et sic illi oba

diendum e a subditis suis in regno
suo sic et isti in regno suo Quare
manifestum e q unica hz ydi duorum
regnorum contraria sunt Et ad ali
quid e ius malorum eorum quam est
ius in reliquo quare manifestum
e utriusque regimi iustis legibus ac
statutis regi et id bene ac decenter
administrari a principe suo quare ut
q est bonus administrator regiminis sui
quantum ad hoc et utrusque bonus e in bn
faciendo omnibus hys qui sunt de reg
no suo dando sz eis ee et alia que
sunt eis bona lz e naturalia et utilia
quare equaliter boni sunt isti duo
principes tam in bona faciendo suis
quam administrando et regendo ea q
sibi subdita sunt et insuper eodem m°
equaliter mali et nocivi in bent
nout eorum nocivus sit sit nichil contra
no suo vel ei q e expte contrarii
sui Et de regimis eorum eodem m° se lz
Amplius cum isti errorei ponat virtutes
et vicia contraria et abolume principibus
contrarijs et eodem m° se habet principe ma
lorum ad vicia sicud principem bonorum
ad virtutes erit igitur ut quadmodum
virtutes omnes de principe bonorum dicuntur
in primis et maior pmodum quo ei co
gruit Sic et omnia vicia de principe
malorum pmodum eundem lz quad
modum ille e virtuosus in ultio virtu
ositatis Sic iste viciosus e in ultio
viciositatis quare laborans e omni
peste viciorum in ultio quare falsi
tate et infidelitate go nulli suorum fi
dem ac veritate servat Omnium et avari
cia q re omnes suos odit atque pse
quitur et cum no° eorum parcere lz omnibus igitur
suos implacabiliter psequitur cum igitur
lz omnimoda ptitate eos omnes destruit
quare vel suorum ee pati aut vivere

quemadmodum et principes bonorum si odio
haberet aliquem eorum que faciat statim
id desinueret. Et si diceret quia si fide
amicicia et veritatem servat sub eorum
et regno suo continuit aut eorum
nichil horum servat manifestum quod
hic est falsitas et videlicet infidelitas
est viciosa odiositas. Ad hec omnia quem
modum sunt inveniam in principe
bonorum amicicias enim vel fidem non
habet ad mala primo implacabiliter
persequitur veritatem quidem iusticie habet
ad ea qua eum puniunt et vindicat. Non
aut eam veritatem quam fedus aut
amicicia requirit sine societas.
Amplius notandum est principe malorum esse sapie
tissimum. Patet et quid fiat et qualiter
de omnibus et per omnia quo oportet se ma
le agere cum male agit sicut nequissime male
agit. Sciens enim et prudens male agit
quicumque male agit aut potest
enim se continere ne male agat aut
non potest. Si non potest non est igitur ei volun
tarium male agere sed naturaliter male
cum impotencia illa naturalis ei sit
nullum autem est peccatum nisi voluntarium
peccatum dico culpabile quare non peccat in
eo quod sic agit quod cum nequissime peccet
Si non potest continere se ne male agat
et male agit quo est sapiens. Amplius
sicut sapientia et virtutes necessaria conni
tatione se comitantur sic insipiencia
seu stulticia et vicium. Cum igitur vicio
sus sit in ultimo viciositatis erit stul
tus et insipiens in ultimo stulticie
et insipiencie. Amplius si verum est quod vicia
obtenebrant eos in quibus sunt
et stultos eos faciunt ac insipien
tes. Quemadmodum virtutes e contrario eos illuminant
in quibus sunt et eos prudentes
faciunt atque sapientes cum princeps

malorum in ultimo et maximo illa ha
beat erit ex necessitate in ultimo ob
tenebrationis obtenebratus et
in ultimo stulticie atque insipiencie
stultus et insipiens. Amplius sicut prin
ceps lucis in ultimo luminositatis
luminosus. Sic princeps tenebrosus.
Sicut enim ille ad lucem se habet sic
iste ad tenebras per omnem modum
quemadmodum igitur ille in ultimo lumi
nositatis spiritualis luminosus est. Sic iste
in ultimo tenebrositatis spiritualis
tenebrosus. Nunc enim luminositas
temporalis apud principem luminis
locum non habet cum sit incorporalis in ul
timo incorporalitatis. Sic tenebrositas corporalis apud princi
pem tenebrarum locum non habet neque
necesse est tibi ut removeam corporei
tatem ab utroque cum iam dubitare
non possis necesse esse per se seorsum esse lon
ge a corporeitate in potestate sunt
in ultimitate simplicitatis cum
omne corporeum corporeum partibile
sit et dissimilium et aggregatum ex partes et
parte primo ex partibus quibus non
est minus atque corporum ex materia et
forma. Obtenebratus igitur est prin
ceps tenebrarum obtenebratione spiritua
li ultra quam non est obtenebratio
haec autem est ignorancia sicut scientia lux
qua est omnia ignorans est et nichil
sciens omnino. Amplius manifestum est
de viciis quod cum vehementer invalue
rint non vicia tamen sunt sed insanie
sicut ira per vehemencia furor efficitur
eodem modo se habet et de amore erit et de
omnia vicia in principe tenebrarum
sicut in ultimo vehemencie et inten
sionis necesse est ipsum in ultimo furio
sitatis et insanie furiosum et insa
num hic autem est dicere furiosissimum atque

vina obtenebrat

in sanissimum quae nec suis nec aliis
ptere si passim occidere passim de
struere passim quod domus in seipsam
scissa. Sic aut nunc est de regno
eius quare ingente eius et bel
lum universale tam civile quam
intestinum quare regnum eius de
struit se ipsum primo iam dudum de
struxit quadmodum multitudo ista
norum in semetipsos semetipsum nec
ad modicum stare potest. Secundo igitur
stetit regnum huius principis infinita mi
lia annorum non enim principium secundum
ipsos sed si scriptura ab eius conditione
annorum multa milia transierunt

destructio errorum manicheorum
si ponant principem esse corporeum
et regnum eius tenebrosum

Quia non consequens desipiunt eundo
uei huiusmodi ut principem
ipsum corporeum esse sentiant
et regnum eius totum esse tenebrosum
etiam tenebrositate corporali hi se
scilicet etiam de hoc etiam eos impossibile cor
in superiori disputatione. Secundo vero
quia de eis de hiis tenebre huiusmodi in
sunt impediant quod si visum impe
diant universaliter cecus est ipse
et nihil videns et tota gens eius
in regno suo nisi forte dicant quod gens
eius est ipse met quadmodum apud
nos bubones noctue et vespertili
ones et similia que in tenebris
vident in luce non certum est ponunt
etiam ipsa totam gentem eius esse cor
poream. spirituales enim substantias nec
lux nec tenebra corporalis ad visum
spiritualem id est intellectum iuvat aut
impedit. Secundum hoc ipse de die nichil
videbit nec gens eius et propter hoc
resistere non poterit principi luci
et genti eius de die omnino igitur die

vincetur a principe lucis si principes
lucis et exercitus eius preveniunt intrare
regnum ipsius. Quod si dixerit quod
rex lucis si intraverit regnum tene
brarum obtenebrabitur ibi manife
stus est in hoc error eorum lux enim
tenebras intrans ipsas expellit
et locum quantumcumque tenebrosum illuminat
nec tenebre lucem possibile est repellere
quod etiam modica lucerna tenebras
magnas vincit et domum magnam
illuminat. Quid de tenebre regis
in istius non possunt prohibere nec etiam re
sistere quominus principes lucis et gentes
eius regionem intrent et illuminent
tenebrarum quapropter excecabitur
iste princeps tenebrarum et tota gens
ipsius et ita patebit gladio et direp
tioni atque destructioni principis
lucis et gentis eius. Tempore secundum hoc
regio ista nec lucis erit nec te
nebrarum cum de die sit lucis et de
nocte tenebrarum. Ad quem igitur istorum
principum vel ambo regnum pertinebit
Et si dixerit quod tenebre adeo den
se sunt in regno illo ut nullo modo luci
pervie vel penetrabiles sunt. Sunt
manifestum est huiusmodi homines non in
telligere quid tenebra sit. Tenebra
enim non dicitur nisi secundum tres intentio
nes quas narrabo. Prima est priva
tio lucis sicut apparet in die et noc
te. Nox enim non potest intelligi nisi
privatio lucis solaris quam efficit
interpositio terre. non enim nova
dispositione induit aer cum recessu
solis que tenebra possit dici cuius
declaratio hec est quia si intellexerimus
splendorem solis ab aere recedere et
nullam ei novam dispositionem advenire
esse nihilominus tenebra et nox erit

tenebre

nubis videbitur in regione aqua
terra prohibet et abscondit splendo
rem solis. Cum enim tenebra dispo
sicio sit contraria splendori vel lumini
in aere in contraria extremitate equa
lia sint virtute resistet ei extremi
tate et fiet mixtum seu medium ex
luce et tenebra in aere et ita dies
non esset dies ymo mixtum ex die et
nocte et econverso contingeret quod non
novo esse videlicet dies veri nominis. Cum
intencio quod tenebra dicatur corpus
densum et de impositate sua resistens
lumini. Sicut terra nubes et caligo
Causa autem nubis c quinquotiens
secundum alterius oppositorum tocies et reliqu
dum necesse est quare si lux dicatur corpus
quemadmodum sol aut flamma dicetur
et corpus ei oppositum tenebra. Er
go dixit regionem tenebrarum regio
ne esse caliginis tetertime vel terre
nubilositatis notabiliter concedendum quod
supra dixi hoc est nihil ibi videri vel vi
deri nisi quemadmodum narratum super
videlicet quod animalia regionis illius animalia noct
illius sunt ut bubones et noctue et
vespertiliones. Verumtamen sic effugiet
adversarius quoniam huiusmodi tenebre
in corpus huius tenebrositatis aut
est impossibile a contrario quotiens vel
non quod si sunt impossibile non potest igitur
esse fieri motus sed videlicet inclusio
accidit de ipso hoc in innumerabiles perversi
tates et inconveniencia. Preterea cum
sit corpus erit vel simplex vel mixtum
et si sunt simplex non habet huiusmodi demp
sitate quia neque flamma neque caligo
neque nubes neque fumus corpus simplex
est aer non depuratione accipit ab
huiusmodi caliginositate et demp
sitate sic a nubibus et nebulis

et nubilis quare contingit ibi fieri de
puratione vel possibile est saltem fieri
ibi depurationem et ita fieri regionem
illam receptivam lucis et illuminabilem
quare non est regio tenebrarum nisi
propter absentiam lucis secundum hoc et ita
non erit regio tenebrarum nisi quemad
modum civitas nostra de nocte. Item
cum regio illa ignem habeat ignis
aut dissolutivus sit huiusmodi dem
psitatis et grossiciei erit quemadmodum
et apud nos ut auxi invaluit apt
cos in regione illa calor subtiliet
huiusmodi tenebra et deponat illa
grossitie fiatque apta receptioni
lucis. Item secundum hoc aperte hec est terra
circa sedem principis tenebrarum
sit tanto maior tenebrositas
quanto maior est dignitas atque nobi
litas loci illius quam inferiorum et a sede
principis remotorum quare erit ibi
maior densitas et caligo erit ergo lo
cus vilior atque deformior grossitie
es enim et densitas ignobilitates sunt
et deformitates in corporibus. Item inferno
in medio terre si locus ibi est ulti
mitas elongationis a luce. Cum
densitatis et grossiciei non est separa
re corpus grossius terra vel magis
resistens lumini quare si sedes princi
pis tenebrarum in mundo isto est ibi
eam esse necesse est quemadmodum terra
est fex omnium corporum et locus ille fetenti
or ac vilior ita habitatores loci
illius quasi fex sunt omnium spirituum spiritua
lium si locus corporum est ibi et ipse etiam
fex vilissima et primus loci illius re
sideat. Item ab isto principe ma
iorum necesse est ut sint omnia vicia quemad
modum a principe bonorum omnes virtutes
Quanto igitur quanto aliquis vicio
sior tanto principi bonorum acceptior.

Sic quanto aliquis virtuosior viciosior
tanto principi malorum graciosior
Similiter secundum hoc que sunt vicia in
regno principis bonorum erunt virtu-
tes in regno contrario et converso quare
nichil erit simpliciter virtus aut vicium
Sed in quodam vel alicubi et simpliciter
nichil erit simpliciter bonum vel malum.
Similiter sicud princeps bonorum colitur
virtutibus Ita et princeps malorum
colitur viciis et colendus est Tunc
igitur erit remuneracio viciorum apud ipsum
huiusmodi cultus Tunc enim remu-
neracio virtutum que in vita ista sunt
sit decor virtutum que in alta vita sunt
erit nec simpliciter ut remuneracio virtutum
que in vita ista fuit viciorum quia hic sunt
sit deformitas atque pravitas viciorum
que in alta vita erit que tanto
maior erit hic quanto gloria animarum futura
maior est quam decor earum hic Itaque
non est remuneracio neque felicitas sed
dampnacio et infelicitas qua maior cogi-
tari non potest Similiter de statu est tibi iam
quia vicia et virtutes circa idem subiec-
tum fieri necesse est omnia contraria Secundum
hunc errorem autem vicia non habent fieri
nisi in gente tenebrarum que tota circa
est a principe malorum quare apparet
ea non esse contraria secundum eos quibus enim
est qui non videat errores ex viciosis
virtuosos fieri et ex bonis malos et
econverso Similiter remuneracio qua cul-
tores suos remunerat princeps
malorum aut est felicitas aut miseria
non est ergo remuneracio sed vindicta Si non
felicitas manifestum est autem quod neque
felicitas potest esse ex viciis neque cum
viciis et huiusmodi eorum miseria sit et
tanto maior miseria quanto maius
quis enim dubitet avariciam famem

esse sine sitim pecuniarum et possessionum
famem aut sine corporalis sit sine
spiritualis nemo enim dubitat esse
miseriam Sic et luxuria famem esse
sitim corporalis voluptatis. Iam
non et in invidiam et odium quis non
videat tormenta esse animarum humanorum
et spiritualia earum incendia manifes-
tum igitur est quod in viciis vel cum viciis
earum eorum non potest esse vera felicitas
Cum vera felicitate remunerat
cultores suos princeps malorum
necesse est ut a viciis eos exonerat
atque purificet quare necesse habet eis de-
struere multa magis quam mercedem
eis retribuat Manifestum etiam
est ex hoc consequenter quia quanto vi-
ciosiores sunt huiusmodi cultores
tanto longius sunt ab huiusmodi
remuneracione Si autem responderis
de gloria animarum veraque felicitate earum
dicam est tibi quod status cui debetur huius-
modi felicitas similitudo quedam est
tenuis et quasi umbra illius Sta-
tus non viciosus non solum dissimilis
est statui felicitatis sed etiam contrarius
Manifestum est igitur quod apud principem
malorum non est remuneracio felicitatis
proculdubio sibi exhibito sed magis dampna-
cio et miseria Cum apud ipsum impossibile
est sit cessare vicia primo necesse sit
tanto esse maiora quanto diuciora
et propter hoc tanto maiorem esse miseri-
am graviora quam tormenta Similiter quis
erit cultus eius que sacra que
sacrificia que laudes et orationes Sed
cum princeps bonorum colitur largien-
do aliis et subveniendo iste coletur
iste fraudando rapiendo furando
retribuet igitur ista facientibus vel
mercede vel pena et demercede iam
dixeris quod felicitate prestare non potest

lxxiiii

audi

nec apud eum potest esse ullo modorum
felicitas. Si non penam retribuit
erit ergo bonus et iustus deus et ma-
la prosequitur. Bonus et deus qui iustus
est retribuit mala facientibus iniu-
stis. Sacra non et sacrificia cuiusmodi
exhibentur ei nisi execrationes
omni modorum peccatorum et viciorum que
omnia non sacra et sacrificia cuiusmodi
ei nec faciunt nec sanctificent
sed magis execrationes sunt et inquina-
tiones facientium. Unde non cultus
divinus sed magis contumelia erunt omnia
hec. Item que laudes ei exsolvuntur
a subditis suis et quid deo vel propter
quid laudabitur. Non enim laudari
potest pro eo quod bonus vel quia bonum ali-
quid faciat. Quid ergo de eo predi-
cabunt laudatores eius. Si enim pre-
dicaverint de eo quod malus est et quia
male facit omnia quecumque facit
non est laus sed vituperium et mala dif-
famacio. Si non predicant quod bonus
est et quia bene facit omnia quecumque facit
non tam falsissima adulacio est quam
etiam irrisio sive derisio quemadmodum
siquis corvum laudare volens predi-
caret album de cigno simili. Si etiam nigrum
quis diceret nemo dubitabit quin
utrumque ~~derideat~~ irrideat. [illegible]
autem orationes seu peticiones dirigent
ad eum ab eo vel enim peti non possunt
bona cum ei prestare non possit. Ergo
non potest ab eo peti nisi aut ma-
la faciat petentibus vel bona ab eis
auferat. Hec autem sunt peticiones in-
sanissimorum. Qui enim talia petunt non
mercedem petunt et premium sed dampna-
cionem atque tormentum. Preterea si inter-
rogentur cultores eius vel propter quid
colant eum aliud videre non poterunt
nisi propter hoc ipsum videlicet ut omnia
mala nobis faciat et omnia bona a nobis

cultores diaboli

auferat. Item secundum istos erroneos
quid dicetur de omnibus mala facien-
tibus nisi quod ea faciendo colunt
principem malorum. Sicut bona fa-
cientes colunt principem bonorum
dicetur ergo secundum hoc quod omnes fornicato-
res omnes fures omnes raptores vel
tores sunt principis huiusmodi ex quo
sequitur omnia lupanaria et omnes spe-
luncas latronum templa eius esse
cum in eis locis cultus huiusmodi
exerceatur. Et si dixerit quod non colunt
eum hec faciendo cum propter amorem aut
honorem eius ista non faciant. Sed
siquis propter honorem vel amorem eius
talia faceret ille ipsum magis honoraret
et coleret. Quod autem consilium esset nisi
quod talia placerent ei dimitissimus
esset cultorum suorum in exhonoratione ma-
lorum suorum cum placeret illam quod ab ipsis
requireret. Sequitur etiam ex hoc quod non
solum fugiendus sit a cultoribus
suis sed etiam totis studiis ac viri-
bus impugnandus eo quod maxima
mala eorum ei placeant et ad ea
illos preceptis ac legibus inducat
et ab ipsis ea requirat. Maxima enim
mala eorum sunt vicia et peccata ut
pote morbi et letalia atque quedam
quedam mortes ipsorum quod qui non
videt omnino obbrutuit et vir hominis no-
mine dignus est. Conclusio
finis istorum

Illum igitur satis fecit tibi in hoc quod
voluntatibus intellectu facilis
declaracionibus atque probacionibus
destruere vanitatem de duo-
bus principiis que error notissimus
manicheorum que omnis lex [illegible]
et stando iam manifestum fiat et tibi
prime philosophie per illum alijs vijs destru-
i et quoniam illas inquisitas hic tibi posui
possent et alia ad destructionem

lucifer cultus

bus erroris adduci quibus supposito motu pluralitatis adducitur aut per errorem istorum qui ipsos in hoc induxisse videntur et videbo eis ubi dignum aliquid responsione invenero. Rationes adducuntur sive radices que in materiis eos in errorem induxisse videntur.

mali

Hoc igitur primum est quod ex alio contrario non potest esse aliquod malum, vel ex bono esse non potest. Erit igitur ex malo, et quod res non currit in infinitum, videlicet ut hoc malum sit de isto malo et id ex isto et ita in infinitum. Erit igitur devenire ad malum quod non est ex alio. Sed neque est ex bono, quia malum illud ex nullo est, et ita est principium in se et etiam principium malorum cum alia sint ex ipso. Item aut aliquid est primum malum, hoc est ante aliud quod non est ante aliud, aut nullum. Quod si nullum, ascendit igitur res in infinitum. Iam autem destructa est infinitas causarum et declaratus est status earum tibi prius in tractatu de primo principio et de probationibus ac declarationibus quibus stabilitur esse illius et de viis quibus venitur ad ipsum. Si vero aliquid est primum malum, cum illud non possit esse ex bono, erit ex necessitate principium in se ut dixi et causa aliorum malorum. Item omne quod est malum aut est malum ex se aut ex alio. Quod si nullum est malum ex se, erit igitur omne quod est malum malum ex alio, et ita vel [illegible] ex alio quod est malum vel alio quod est bonum. Ex prima radice quam primo posui contra bonum, quodque quod est malum erit malum ex alio quod est malum, et ita redibit ad infinitatem predictam vel fiat circulus aut reflexio causarum, ut ita a sit malum ex b et b sit malum ex a.

Iam autem destruxi tibi circulationem et reflexionem in eodem tractatu destructione perspicua non relinquitur dubitatio. Item quod si aliquid est malum creatum, aut erit illi principium aliud ex quo sit aut non. Quod si fuerit, erit igitur illud principium malum ex prava radice et non erit minus malum quam erit malum creatum, et ita redibitur ad id quod ante diximus, videlicet quod aliquid erit malum creatum et principium malorum. Eadem pene via est qua quintum. Item omne quod est malum sit malum secundum essentiam aut secundum participationem, quemadmodum si dicatur quoniam a est malum inhabendo seu participando b et rursum b est malum inhabendo vel participando c et ita in infinitum. Iam errorem istum meminisse destructum tibi, destructa est infinitas causarum. Item scilicet et de circulatione vel reflexione alia via declarabis. Item esse impossibile malum enim secundum hanc intentionem erit habens malum et idem malum illud erit eiusdem intentionis, videlicet habens malum aliud et sic in infinitum, quia malum non erit habens in ipso infinites implicatum. Cum enim de malo habente totum et solum extrahis, nihil erit residuum. Si enim aliquid erit residuum, id erit indubitanter malum, alioquin omni malo nihil haberet, et aliud quia habens totaliter non est totaliter extractum a malo cum adhuc sit in illo quod erat residuum. Facias autem hoc clarius et dicam quod malum est habens malitiam sine participatione, erit malitia per replicationem habitus malitie et malitia habita eadem, erit habitus alterius mali est

que simul erit habitus tante malitie
et ita in infinitum quare ad aggra
uatus omnis istas explicationes in
reme et contrarietate malicia a habitu
habitus habitus et ita in infinitum ita
ut non occurrat aliquis sit habitus et aliquis
habitus et quotiens ibi ponitur habitus
intelligatur generaliter casus. Cum ergo secundum hoc
malum erit infinitum et inexplicabi
le et non intelligibile et propter hoc non ponunt hoc
nisi homo qui non intelligit seipsum
Tu autem scis ex aliis quod bonum ex
principiis prime philosophie prime
partis quod omne est intelligibile esse
Das etiam quod philosophia non consulit erro
ribus hominum qui seipsos non intelli
gunt vel qui ponunt intelligibilia
Revertar igitur ad id in quo eram
et dicam quod impossibile est omne quod
malum malum esse secundum participationem
ex quo erroneis ista videntur sibi
probasse quod aliquid sit malum essentia
sine secundum substantiam Destructio prime
radicis tum rationes manicheorum maxime
Hec igitur omnia que proposita sunt in intui
tu
facile est solvere vel potius dissolvere
Incipiam igitur a radice eorum rationes
eorum maxime innititur. Hec autem est
qua dixi per alterum contrariorum esse non
posse ex altero dico igitur hanc radi
cem esse falsam nisi hoc modo intelligatur
videlicet quod ex altero contrariorum non potest esse
per se alterum. Manifestum enim est quod
ex calore interdum est frigus per ac
cidens et corpora animalium per calorem
infrigidantur secundum accidens calor
enim aperit poros in corporibus animalium
et amplificat eos et propter hoc et vapo
rat calor exhalat et frigescunt per ea
Omnium regio per frigiditatem constrin
gitur porri corporum et ideo multiplicatur
calor intus retinetur. Amplius ex bono
est ebrietas. ibi ergo manifestum est
quod ex bono est malum nisi forte di
cat quod vinum non est bonum eodem
modo ex medicina contrarietate bo
na et salutari proveniunt interdum
egritudo cum quibus eam aut non
debita mensura aut non debito
modo aut non tempore accipit optimo
quia si dixerit non medicina est bona
nec ipsam sanitatem predicam adhuc
Sciam enim non negabit esse bonum
vel bona quid enim est bonum si
scientia non est bonum ex illa tamen mani
feste plerumque oriuntur mala superbie
et iactantie quia si nec ipsam scientiam
bonum esse noluit confiteri de virtute
hoc negare non poterit ex qua etiam
sepe mala plerumque proveniunt mul
ti enim de sanitate sua in mala super
bie iactantia et inanis glorie deciderunt
Amplius malum invidie nunquam non est
ex alieno bono et incessante cessat
Amplius de visibilibus si quid concedunt
esse bonum de luce hoc indubitanter con
cedent non est autem dubium quin
ex ea proveniat obtenebratio visus
et tandem cecitas si ad nimia fuit
aut tempore aut vehementia. Et si de
insensibilibus nichil bonum esse dixit et
de aliis sensibilibus similiter iam in hoc
devenit ut sensu indigeat non qui
dam ad experientiam tamen sic quadmo
dum insensatus quibus enim non sc
ciat utilitates estatis vestimentorum
et caliorum huiusmodi et experimen
tum qui hoc delirat quicquid ad ex
clusum ratione dicat nunquam tamen et ad rom
ipsa sentit esse utilia propter quod quilibet
sic quadmodum cum propter frigus sup
sentiunt incommoditatem sentit et magis

ebrietas

Scia

bonu

mala eptis
mis

[illegible]

timet quis calorem tamquam utile
et nocumentum frigoris prohibentem
ista quoque erronea: sed ista quevunt non
tam salubriter quam etiam licite
et honeste testes sunt contra se ipsos.
frigus enim superfluum patienti ca-
lorem querere salubrem non tam-
licitum est quam etiam debitum eo usque
ut reus mortis sive sit et homicidi-
dia sui ipsius qui in eo statu tale
hoc neglexerit quia quoque nemo tene-
querere nisi quod bonum est. Manifes-
tum est calorem huiusmodi bonum esse
et defrigerationem similiter. Verum est. Amplius
Amplius neo dubitet quin ex vino
sit ebrietas et quanto melius ta-
to maior ex eo ebrietas tantoque
facilius qua de manifestum est quod
ex bono malum et econtrario ex malo
bonum quemadmodum ex egritudine
et flagella ac correctionum et erudita
omnium et hoc ipsum testatur natura in bono
quoque que nobis suggerit et bonum
quemque monet debere pueros et stultos
flagellare. Similiter in maleficiis
punire ut vel ipsi corrigantur vel alii
redeant a malis et equus similiter de
habere. Natura igitur hic nature testimonium
apud omnes est et ipse universale est
testimonium autem universale nature fal-
sum esse impossibile est. Natura ex hu-
iusmodi malo bonum correctionis et eru-
ditionis provenire manifestum est.
Iusticia autem qui mente habeat du-
bitatione potest qui experitis bono strictatis
aliarumque virtutum interdum superbia
oritur et contemptus aliorum. Similiter ex
bono fortitudinis propter audacia
et ira tudia. Quo hic aqua et ignem
aut dicunt esse bona aut mala

Et bo(na) contigit manifestum sit
mala plerumque ex illis provenire
per expulsiones hominum et ruinas
aliasque multiplices destructiones
manifestum est ex bonis mala
provenire vel orim. Et si dixerint quod
mala sunt manifestum est similiter
ex hiis multa bona provenire sed
sunt triplicate calefactiones purgatio-
nes decoctiones illuminationes
et ex aqua sibi ablutiones pis-
cium digestiones nutritiones agrorum
fecundationes molendinorum aqua-
ticorum multiplices utilitates. Eodem
modo se habet de corporibus celestibus
quod et bona et mala rebus inferioribus
ex ipsis provenit. Amplius quibus ig-
norat quod ex eodem homine et bona
opera sunt quoque et mala. Alioquin
nec haberent dicere quod qui bonus
est non potest mali aliquid facere aut
qui malus est nichil boni facere potest.
Hoc autem est aliis contrarium quod ipsi sen-
tiunt in semetipsis propter quod et penitet
multa egisse et erubescunt etiam ac
videntur mala facientes et nemo
est qui non corde vel ore non argu-
at malefacientes et non iudicet
eos pena dignum. Natura de hic similiter
credit male agentem quemcumque
aliter agere debere et posse ali-
oquin nec culpandum nec puniendum
ipsum iudicaret quemadmodum neque
lapidem pro eo quod movetur deorsum.
Amplius secundum in merito boni haberet
aput aliquem nec etiam possibilis
esset. Amplius ipsa iusticia qua puni-
untur maleficia pro publicatis peccatores
et ingratus iniquissima et iniustissima
esset. Si enim mali naturali in-
possibilitate prohibiti essent se(q)

Vinum

mala ex bo-
nis

ex

Bona ex mal(is)

agere non esset ab eis requirendum neque pro hoc quod male agunt ullatenus puniendi. Tu enim scis quam a corporibus quibus non requiritur. Verum movere aut insursum neque quisquam eum dicet eis nasci pro eo quod moventur deorsum. Quid de quod si sint necessitate mali astricti vel alligati sunt ad male agendum nec ruptendum est eis pro eo quod male agunt nec requirendum ab ipsis qui tales agant. Naturalis non nec laus nec vituperium debetur in se operibus suis eo quod necessitate agantur et non libertate admodum furentis qui non potest aliud facere quam quod iubet. Sicut alibi dixisti Relinquitur ergo huiusmodi erroneos ut necessario concedant et pro bono malum et e converso sicut patens aut ut confitentur nichil de sensibus bonum esse et e converso quoque eorum malum primum. Tamen per cui bellum etiam inter principem lucis et principem tenebrarum sit secundum eos aut nocet ei princeps lucis in aliquo aut non nocet. Quod si nocet aliquid et mali ei facit: et malum est evidenter et per principium lucis tunc illud faciat. Et nare non solum et pro bono est malum sociatum optimum. Si non nichil mali ei facit eadem ratione neque facere potest et hoc sit ipse cum tu sciat. Et stultus sic quod pugnet contra ipsum cum sciat se nichil ei posse facere mali et propter hoc se non posse nocere eidem. Iam vero destruxi tibi primam radicem per quam videri poterat in istum errorem erroneos istos fuisse inductos.

Secunda vero radix qua queritur utrum aliquid sit per se malum aut nullum. Erat dicendo tibi et dissolvendo per distinctionem eius quod est malum. Si enim malum intelligant nocivum iam dixi tibi quod nichil est tale et si enim aliquid sit nocivum tibi vel malum non ideo est nocivum vel malum quod admodum si aliquid est sanum alicui ut ystro vel masso aut membri alicuius detruncatio non ideo est sanum simpliciter. Praeterea licet sit verum quod aliquid noceat alicui non propter hoc consequens est ut etiam sit nocivum illi quod admodum non sequitur ut si aliquid morti ficat aliquem quod propter hoc sit mortificatum vel si albet quod propter hoc sit albatum vel albificatum et hoc est quando denominationes huiusmodi secundum virtutem et aptitudinem naturalem dicuntur. Non enim propter passivum dicitur in se habet virtutem vel aptitudinem ordinatam ad hoc ad intendente sanitatem. Non dicitur vel virtute quam habet ad inacendum neque penetrativum aut digestivum nisi quod habet virtutem vel adente ibi vel ante est talem in tota universitate rerum quaquam enim et venenata animalia et rapacia noceant aliis sive occidendo sive devorando illa non tamen ad hoc est intendens virtus eorum ut noceat illis sed magis ut per se sit propter subiecto et hoc vel pascendo ipsum et nutriendo vel defendendo et nocumentum quod ei ab alio imminet repellendo. Leo propter eum venatur animal quod devorat non intendit ei nocere sed plurimum noceat sed sibi prodesse nutriendo se. Serpens carnibus illius eodem modo scilicet et de aliis. Neque incendio ignis est destruere quod comburit sed magis in aplicatione per consumationem

qua supat. Quod si dixit quis q
ita e adnocendu alij no recte d
qui potius est adulatione et utriusq
istorum boni repetit natam ad ali
blationem quidem tanqm iustu re
putat victoriam aut tanqm ali
quid magnificu. Videamus in
elephantibus qui subditos habent
quos vicerint et quasi unica fin
tur in eos erigerent. Quid malu
accipiat nocumentu ppim. Dico
quod primu malu e privatio sive
carentia primi boni. Primu malu
quidem nale carentia primi boni
nalis que ee. Primu no malu
gratuitu i gre oppositum prime g
re carentia est. Sive aut sit pe
grata no alit tibi determino sicut misi
quibus ordines receptibiliu. Sunt
et ordines gratiarum et ips maiores
eorum quemadmodu in hominibus. Prima
gratia e fides gratuita qua primo et
docenda et tenenda hominibus tanquam
fundamentu et caput ne religionis
ac diuini cultus in angelis. Nos
stratijs et alijs nobilibus abstrahit.
Prima gra e nobil illa dei cognicio
cio que nali carens cognitioni et sa
pientie incapabilis e p modu
omnem et ips hunc modu primu
malu idem nocumentu in substantijs
intelligentibus carentia cogitatus
sive cogitationis a creatore. Ex hoc enim
malo sequitur defectio prius sive
delictio que e procul dubio reces
sio a fonte bonorum ex qua sequitur
desperatio pertinax recedentium et aresfactio
atque mortificatio ipsorum. Cum enim
cogitatu suspi sunt a primo creatore
necesse est ut ei cogitantibus et
tutibus omnibus adhereant. Co
gitatus enim e quo i primus creator
tenetur in intellectu et per hunc conspiciunt
virtutibus motiuis quidem ipso
sublato fructus bonorum gratuitorum
arcet et gustu ad bona seu data
sua nobilia que longe prestantiora
sunt naturalibus cessat influentia lar
gitatis sive in eos qui cogitatum
suum ab eo auerterint ul in alia
conuerterint. Conuerterint inquam conver
sione fixa et adherenti ul auerte
rint summe hoc est illo modo. Non
enim si admonitetu ul horam
ul aliud ul de alio cogitet ppt
hoc cogitatum suum ab eo auertit. De
hoc aut prescrutacius atque diffu
sius investigabo ubi de malicia
malorum angelorum quos homines
diabolos vulgo vocant tractabo.
De hoc aut malo quod dixi, reputantur
privationem ee, no est necesse quod
ipsum sit ab alio ul bono ul ma
lo cum omnino no sit. Quod enim omnino
non est, non possibile e ab aliquo ee
non tamen negandum e negationem
negationibus inducu tamen ee. Et
si quis quesierit unde hoc ul quid
e causa propter qua iste modo non
cogitat de creatore. Respondeo quod
privatio alicuius eorum que fiunt
cogitare de ipso. Et no intelligit
malu tercio modo scilicet vicium ul pec
catum. Hic enim ad aliud tractatum per
tinebit et de videre per quia ul su
perbia ul invidia quorum utrumque occa
sio occidit est bonum ul proprium ul
alienum et sicut iam dixi tibi ad
aliud tractatum hoc pertinet et videbis in illa
huius in bestialitate intellectus huiu
huiusmodi omnino enim manifeste

q est q ab nu cogitat audeo

eos ignorantie quid est quod dicitur ma
lum et confudisse eos cum intentionibus
predictis. Sed nec etiam aliqua ratione
omnium earum predictarum potest esse principium
quod debeat dici vel deus vel princeps
vel rex id quod dicitur malum primum. Malum
enim i. nocivum non potest esse princeps
malorum sicut iam declaravi tibi cum
totum et tanta bona largiatur suis
et omnibus qui in regno eius sunt.
Sed neque primum malum, i. primum nocu-
mentum dignum est ut debeat dici
principium vel princeps vel rex vel de-
us vel auctor alicuius cum omnino non
nocumenta vel privationes omnino sint
vel fere privationes. Nocumentum
enim non est nisi ablatio alicuius
boni vel utilis aut applicatio alicuius
quod huius ablationem inducat. Nichil
enim tale dignum est nomine principis
vel principii. Videtur nec brutum aut
peccatum eius cum audeat hoc
cogitare quod brutum aut peccatum sit prin
cipium aut princeps nedum deus aut
dominus maximi tanti regni quantum
ipsi dicunt esse regnum tenebrarum.
Manifestum igitur est tibi propter in
quantis tenebris ignorantie sint
qui non intelligunt intentiones eius
quod est malum. Amplius interrogabo eos
ipsi sint et ad quod regnum pertineat
utrum sunt de gente tenebrarum an
de gente lucis. Quod si fuerint de gente
tenebrarum quod utique ex tenebris
ignorantie sue appareat. Forsitan
aliquid non immerito impugnat prin
cipem lucis cum hostes eius sint
et inde non est conveniens testimonium
eorum contra illum. Deinde quoniam gens
tenebrarum aut omnino ceca est et

nocumentu

manicheus

ita nichil prorsus sciat de luce vel
regno eius aut non aliter videt
quam animalia que dicuntur lucifuga
ut noctue vespertiliones et similia
utroque igitur modo indigni sunt
sunt quibus credatur de luce vel reg
no eius. Si enim omnino nichil sciunt
de ea non est eis credendum cum de ea
loquantur ut sompniatores cum de ea
videre valentes. Si autem non plus
sciunt de luce quam animalia lucifuga
ut dixi manifestum est quod non
solum falsum sed etiam perversum est iudi
cium eorum de luce. Huiusmodi quippe
animalia noctem reputant esse lucem et
econverso et solem non lunam sed tenebras
quare totum regnum lucis est eis regnum
tenebrarum et econverso ergo et ipse deus lucis
est eis deus tenebrarum et econverso.
Cum ergo credunt se loqui de deo
tenebrarum loquuntur de deo lucis et
econverso. Sicut animalia de quibus dixi
quia nesciunt pro certo de quo loquuntur
et mentiuntur ex omni parte quando de luce di
cunt aut tenebris et econverso. Si vero dixerint
se esse de gente lucis contrarie ad
principem lucis in tollerabili vicio
sunt et nobis meliores sunt eidem principi
quem credunt ipsum esse nisi dominum
dum deum. Potentia enim super utrumque
contrariorum scilicet super bonum et malum
est potentia perfecta. Super alterum vero
eorum tantum est potentia diminuta
quemadmodum potentia super homines
albos et nigros est potentia integra
potentia vero super albos est medietas
potentie illius. Dominum etiam dicunt
quem non est adorandus vel colendus
nisi solum a gente lucis et aliis

solummodo dominia ei deitate att
buunt et dominia ei aufferunt.
Manifestum enim est quia qui de
ant eum ee ab omnibus colendum
et adorandum plena et integram
deo cosfitent deitate qui non
aparte tm ptem ei deitatis att
buunt. Omnino ptem dnacionis
ei non ipm ubique et in omnibus
dnari concedere. Velut quad
modum enim non simplr album est
qd ex aliqua pte non e album
sic non simplr dns est qui ex aliqua
pte non e dns. Non enim simplr
dnm dicimus qui aliam domum
vel civitati solummodo dnatur. Imp
non non possidet et plene qui in liti
gio et bello possidet quare non ve
aut plene dnatur. Imp neque om
potens e aut pfecte potens cuius
potentie in toto resistitur ut bellum
de pari ex adverso ei fiat. Imp
tm non possit quidquid volt seu fa
ce vel posse ipe met cosfite deum
potencia sua tm minus possit p qm
velit. Imp sicud non est albissimum
cui aliud e eque album aut optimum
cui aliud e eque bonum sic neque
primum cui aliud e coequum. Isti at
ponunt duo prima sicud et duo pri
cipia. Debes eciam attendere vbi qd
malum sicut ipi sompniant idem
e dice qd pestilens et ea ponat ipm
in primis et vniversaliter malum quadmo
dum principium et principem bonorum
primus et vniversaliter bonum inter sa
bent ipm pone in primis et vniversa
liter pestilens. Cum ppt grassatus
et seviens in omne qd pt et ppt hoc
in totum regimen suum cu ptes illud

nichil possit devinire sic peccatis
limitacioe et finibus regimini sui
natur phibitum quide seuit et grass
satur in omnia sua tamquam pestis tm
corrupcio et mors. Nos aut tale
pt veri nominis ee principium aut
causa aut auctor aut princeps
aut deus aut dns cu vniuquque
nominatorum vero non solum non sit
pestilens in aliquod eorum que ex
ipo sunt vel sub ipo primo preense
atque largiflue bonitatis et utili
tatis in vniuquque eorum que ex illo
sunt quia ppt non aliter principium aut
auctor dici pt nisi quadmodum
destructo aut mors aut destruc
tum seu mortificatum pmitteo
ne aut volutate qd si non est pe
stilens aut destructum nisi aliorum
et sibi contrariorum vel que sunt deo
ro regno eius manifestum e ipm
non ee malum nisi pacientibus vz per
contrarietate quam ht ad illa et quad
modum calor ipse pacitus e si cu
abmarum e frigidum quam pugnat
contra ipm et eius ei non sit nalis v
tentacionis sive pugnare contra fri
giditate non enim est ad vbi neque
ppt hic calor quide manifestum e
principium malorum non ee malum
in pacientibus vel ab eo cui est interio
non minus contrarium principio bonorum
Secundus tractatus. Quod vniversa
est veritas et qd creatus et vniversa et
liter verus conscribitur.
e est quoniam
Procedimus ime de primitate
primum principium put quidem
primi creatori et sancti sca tibi
super illa propugnacione phi
losophi ac declaracionum intellectum

facillimaru atque bolgarium que sunt post probationes et declarationes sublimes quas audivisti in primo tractatu primi sapientialis ac divinalis magisterii. Consequens est et secundum promissum tibi investigare de bonitate universi ac declarare ipsum esse bonum et mundi bonum et que-
(mundi bonu) lis bonum. Dico igitur quod omne totum bonum est et hoc apparet ex nominatione et intentione ipsius. Totum enim et pars relative dicuntur ad invicem et totum esse verissima diffinitione seu explicatione adunatum est seu aggregatum ex partibus. Aggregatio autem et adunatio non est nisi unitio et coniunctio partis et partis sive partium ad invicem que unitio seu coniunctio non est nisi bonitas totius ex illa enim totum est et dicitur totum etiam valde ampla quantitate et qualitate in tentio totius. Causa autem in hoc est quoniam adunatio et aggregatio dicuntur et in eis que continuabilia sunt et in eis que non sunt et totum dicitur esse quantum et numerus etiam dicitur totus sive sit corporalium sive incorporalium omne non vero dicitur simpliciter secundum ipsum quousque vel in distinctis cum collecta fuerint et qui dicit omne non dicit hoc de uno aliquo continuo usualiter atque quid ut nemo dicat omne hoc lignum est album vel omnis hec massa auri vel argenti sed magis totum vel tota quare manifestum est quod omne secundum collectionem dicitur et quoque cum divisione et quoque sine divisione verbi gratia quoque iungitur nominibus aliis ut omne album aut omnis homo non enim dicitur omnis homo albus est albus quemadmodum dicitur isti homines sunt decem. Ita enim dicitur omnis homo est albus ut etiam unusquisque divisim aut per se intelligatur esse albus. Cum autem dicitur omnes istos esse decem, communiter dicitur enim dicitur de nullo istorum intelligitur quod ipse sit decem. Est ergo intentio eius quod est omne nisi ut proprium agatur de collecto sive de omnibus collectis in summa. Porro dico etiam eadem est intentio totius et hoc modo universus exemplo vocatus mundi omne. Alii vero ex philosophis vocates mundum totum quemadmodum ergo cum dicitur et uno quoque toto nihil relinquitur extra quod possit dici pars illius universaliter et cum dicitur omne simpliciter. Iam autem declaratum est tibi quod totum utrumque dicitur bonum est quare et omne bonum cum eadem sit prorsus intentio omnis et
(totu bonu) totius. Amplius si quis dixerit universitas aliquid manifestum est ipsum colligere unumquodque aliud nullo relicto. Similiter et qui dicit universitatem substantialem nullam relinquit substantiam. Eodem modo et qui dicit universitatem substantialem nulla relinquit substantiam. ~~substantialem nulla relinquit~~ substantiam. Erit quare cum universitas in alia universitas sit. Similiter et esse est ex contrarietate et universitas etiam universitas. Amplius contrarietas non prohibet unam universitatem esse amborum quemadmodum universitas colorum licet album et nigrum contraria sint et etiam medium utrorumque quodammodo universitas est universitas colorum quare universitas bonorum et malorum sit collective

vniuersitas erit vna non obstante di
uersitate que est int bona et mala.
Item quecumque conueniunt intencione
vna vel racione in ea vniunt et sunt
quamodo vnum contencia contraria omnia
in intencione et racione contrarieta
tis conueniunt vniuntur in illa et colli
guntur ad illam ut sit vniuersitas ali
qua propter quod et dicitur vniuersitas con
trariorum quare cum omnia encia
conueniunt ipsum esse in eo quamodo
vniuntur et colliguntur ad vnum ita ut
et sit et dicatur vniuersitas sicud appa
ret ex prenominatione non est in sive
vnum ipsa multitudo ipsa aut non
colligitur vel collectione vel adunacione
in aliquo vel sub aliquo ex tota illa
multitudo conueniat quadmodum dicitur
vniuersitas colorum que colligitur
ad genus et sub genere quo omnes colo
res conueniunt Similiter et vniuersitas al
borum colligitur ad albedinem et sub al
bedine quia omnia alba conueniunt
Cum aut sit et dicitur vniuersitas
encium quia vniuersa sine tota sunt
tota multitudo encium colligitur
ad esse vel sub esse ex omnia encia con
ueniunt quare tota multitudo encium
vniuersitas est quidam aute est vniuer
sitas est ex vnitate et vniuersum
et totum et omne omnis enim multitudo
adunata sunt in vnum ipsa totum ali
quid est Dicitur et vniuersum quare et omne In
tencio enim eius quod est omne non est
nisi collectio et vniuersitas omnium quod
et vniuersitas sit est vnum eo quod
vniuersitas Dicitur et totum ex vnitate
vnum requiritur totum et omne similiter igi
tur esse quod omne aut inde est de
vniuersitate quadmodum nec quod

omnia que vnum est omne exceptato
propter quod in hec et vna vniuersitas colligens
omnia extra quo in hec et vnum totum
adunans omnia in hec extra re
linquens. Item sicud non capit
intellectus duo omnia ita nec duo
omne nec duas vniuersitates nec
duo tota que sunt vniuersitates
simul aut tota simul quare impossibile
est duos mundos esse aliud enim est dicere
omne simul vel totum simul aliud dicere
totum aliquid ut totum lignum Et
aliud est dicere vniuersitatem quorumdam
ut colorum animalium aliud vniuersitatem
simpliciter Item contrarietas ut dixi non
diuidit vniuersitates sicud apparet in
coloribus contrarietas enim vniuit
contraria nata enim est contraria
circa idem esse vel fieri et sub vno
genere esse nec cogeris propter verba
aristotelis quibus dicere videtur in libro
topicorum quod bonum et malum non sunt
in genere sed sunt genera aliorum exemplarite
enim ponit contraria sunt in genere vno
sunt ponit enim bonum de se bonum dicitur
bonum non licet genus et secundum ipsum cum
aperte dicat in libro predicamentorum ipsum
esse sub re nichil habere contrarium quare
non sunt genera secundum ipsum nisi ponit
cadunt sub genere accidere quare
secundum omnes intenciones suas ipso
bianum ista erunt contraria sibi
genera si diuisione bonum nature et ma
lum nature genera sunt ut generacio corrup
cio vita et mors sanitas et egritu
do. Cum non intelligeris bonum mor
sive morale Dicitur genera sunt ut vir
tus et vicium et similiter et sub genere vno
Eodem modo si intelligeris bonum sciencie

encium

corp vniuersitas

vniuersitas

et mali molestum. Contraria sunt et sub uno
genere sunt. Utile quoque et nocivum eo-
modo contraria sunt et sub genere uno. Certum est
manifestum est quod boni et mali ad
genus unum reductio secundum omnes in-
tentiones ipsorum. Quibus enim dubium
universitate creaturarum universitatem
unam esse et sub genere et magnitudine conti-
nuata non obstante contrarietate que
tam multiplex inter creata inve-
nitur. Sicut per unitatem aque bonitate fon-
tis unum et aqua una dicitur omnibus aquis
ex eodem fonte manantibus et aquis
omnibus que per alveum currentes vel
rivulos ab eodem fonte defluunt idem
rivulus vel currentes dicuntur. Sic et opera
eiusdem artificis colliguntur ad unum
propter unitatem ipsius et propter hoc recte
dicitur universitas operum talis. Cum
sibi declarata sit tibi unitas prin-
cipii sive fontis universalis ema-
nationis ipsum nominemus sic artifi-
cem universalis operationis propter uni-
tatem ipsius necessario in unum ver-
titur tota multitudo confluentiarum
ipsius et operum. Neque enim aliud est mun-
dus vel creatorum universitas quam re-
dundantia quedam primi et universalis
fontis bonitatis qui est creator be-
nedictus et sublimis. Quod et fabrica qu-
edam operum et artificiorum ipsius prestan-
tium opus artis et sapientie artificium ipse
sit. Unde propter hoc recte nominaverunt mun-
dum sive omne quidam ex philosophis
dei opificium fabricatum et opus alte-
dentes ipsum totum esse fabricatum et fa-
bricam sapientie divine arte et magisterio
quo creator omnium decor et munificentia
non solum universitatis totius
sed etiam operum singulorum quorum in-

vestigationem et admirationem non etiam
eruditissimorum investigatorum sufficit
intellectus. Cum dixerim tibi sive totum sive
omne sive universitas unum est opus
quemadmodum unum artificium una fabri-
ca atque unum opus creatoris et si
actus creationis exceperis intellectum
tuum et remissa volueris eorum que de-
clarata sunt tibi in tractatu qui pre-
cedit istum, invenies universi redundan-
tiam quandam esse ut dixi fontis qui
est ipse creator et artificium pulcherrimum
atque mirificum artis et sapientie sue et ver-
bum scriptum sive scripturam quo scriptum
loquitur non quidem per ista eloquentia
hoc enim impossibile est creaturis videlicet de-
signare creatorem prout est hoc est
per in maiestate magnificentie et glorie
sue. Verumtamen insinuat magna-
lia potentie sapientie et bonitatis ipsius
vel ut verius loquar innuit etiam
ut tamquam intelligentibus. In hiis igitur
que dixi et in multis aliis videlicet inquantum
opera creatoris verba quedam vel nu-
ntiatores et signa exigue desig-
nationis sunt et ad unum redu-
cuntur per bonitatem ipsius quemadmodum
prout dixi unum artificium vel fabrica
una locutio vel verbum unum sig-
num vel designatio ipsius unus liber
vel scriptura coram posita humano in-
tellectui ut evidenter legens eam et
advertat prout possibile est ipsum crea-
torem. Iam igitur ostendi tibi vias unitatis
universitatis et adunationis creaturarum
per quas sibi collecte sunt et dicuntur
unum omne unus mundus unum totum
una universitas ad unitatem. Cum igitur
conveniant in esse sive entitate in-

quidus mundus

Locutor

...alia

Unitas

creatione et causatione in designatione operis creatoris in fabricatione et fabrifactione qua artificiosissime ac pulcherrime conditae sunt et sic adinvenit eas creator et instituit. Opinio quorundam philosophorum de civitate mundi

Hunc autem de philosophis dixerunt quidam esse vel domus vel civitas et habitacio deorum et hominum non improbabiliter. Dixerunt nisi quod nomine deitatis abusi sunt. Quod declarari tibi intentatum precedenti istud venerandum enim nomen deitatis non convenit vere accipere nisi unum. Unus non propter quod et declarati tibi ibidem nisi plurale per abusionem intorsimus et extensimus sunt. Causa vero qua dixerunt nulla faciebant mentionem de habitacione animalium duabus de causis ut arbitror sic fecerunt. Prima est quod diis et hominibus dant mundum, quia ediderunt impossibile esse ad inhabitandum et tenendum homines quibus ipsum replevit deus animalibus non mobil... Inter autem possessionibus dedit in mundo primo potius ipsa dedit hominibus ut eis utantur ad eorum utilitatem. Secunda causa est quod animalia propter homines creata sunt et omnis inditum est ipse usus. Homines enim omnibus animalibus utuntur tanquam propter ipsos creata sunt. Dicit ipse Aristoteles deus omnibus utimur tanquam propter nos ut dicitur usualiter. Iste edificavit domum ad inhabitationem suam et animalium suorum vel pecudum et hoc est quod non associantur animalia domino domus quod nec socia sunt sed magis subsequuntur et subsunt. Cum sibi alia hec ad ultimam creaturarum omnium vel mundo vel universo propriam dicitur una domus una civitas. Nos qui inhabitatores civitatis sive

alia

Ciuitas

cives unius civitatis unius populi dicuntur propter unitatem loci quem inhabitant quamvis sint divisiones in populo illo sicut ut patet alii masculi sunt alii femine alii servi alii liberi et iterum alii philosophantes alii negociantes alii rurales vinicole et aliorum artificiorum quantumcumque multiplicorum civitatis non propter hoc dividitur civitas vel propter plus ut ipsa sit multe civitates vel ille sit multi populi. Sic et mundus deorum et hominum licet multa sit in condicionibus et officiis inter eos diversitas unius est populi civitatis quia mundus est locus unde unus est mundus ut loci intelligas quia civitatis et habitacione de substanciis enim spiritualibus cuiusmodi loci sive habitacionis habeant intentatum singularum de spiritibus intendo declarare si deus dederit. Attende autem circa hec quia nec bella sunt auxilia simul vel contraria corpus tangit civitatem que una erat intentatus esse aliquin non esset bellum civile nec posset esse umquam bellum civile non est nisi inter cives unius eiusdemque civitatis. Quod si dixerit quis quia tanta distancia ac discrepancia inter deos illos et homines ut non paciantur unum esse populum cum illi quia spiritualissimi sint isti vero corporales atque corporei. Unde quod mirum valde est si homo unus dicatur audet concedere hominem unum aliquid esse ex anima et corpore cum anima spiritualis substancia sit corporis non corporea sive corporalis et maior unitas sive unio sit qua hec dicitur unum compositum diversis atque discrepantibus anima scilicet et corpore quam sit unitas illa vel unio vel potius communio sive civitas qua dii unius communis dicti et homines dicuntur populus unus et magis

distancia ab invicem sed cum ecia z receptis
qui dicuntur homines cuiusque regni conveni
ant quo sint substancie viventes
z intelligentes illa aut non conveni
ant nisi tamen propinquo. Vna
cio aut sive regimine est alia ci
vitatis per quam universitas est

Regnum

regnum unum. Regnum enim unum est
tota dicio regis unius quantumcumque
ampla aut lata sit quod evidenter
apparet ex eo quod cum regnum medorum
per nabuchodonosor subiectum esset
victo arphaxat rege eorum et ad
iunctum regno babiloniorum reg
num unum nichilominus fuit regnum
babiloniorum. Similiter z cum persica obtinuit
regnum persarum. Similiter z cum regnum ma
cedonum sive grecorum regna omnia
illa obtinuit nichilominus reg
num grecorum licet eo usque amplia
tum z dilatatum regnum unum prima
sit. Sic z regnum romanorum cum
omnia regna mundi regi roma
norum vel imperatori fuerunt pina
patus unus regnum romanorum
constitutus est z vocatus z monarchia
z unius principatus totius orbis
regno romanorum fuit. Et magis
sub uno regno rege dico z dedicio
ne eius tota universitas est ac
ciorum z ab eo regitur competenter tota
universitas sive totum universum
regnum unum est z unacio una
ipsius per ipsum quod ipse vocatur rex
z dominus seculorum. Alia unicio est heredi

Vnicio

taria possessio vel dominorum dominacio
per quam quantumcumque distantes sint
ab invicem partes hereditatis
ecia hereditas una sit. Alia z
una acquisicio z una possessio ac
quirentis z possidentis quantumcumque
sit divisio vel distancia parti

Manifestum igitur est tibi quod una
creatoris possessio una dicio una
dominacio ipsius est totum quod est i
omne sive mundus sive universi
tatis regnum ipsius per ipsum cum
una lege cum una lege sapie
sive uno imperio rectissime ac
dominantissime voluntatis sue totum
sive regnat z moderatur. Iudi
cium aut unitatis istius z continu
itate gubernationis a summo usque
deorsum est colligacio sive con
nexio quia infima z colligata
z subiecta sunt mediis. Media
vero superioribus illa supremis. Sup
rema autem ipsi uni primo vero
quod est facile videre considerantibus
sensibilia inferiora sive viventia
sive non viventia. Non viventia
enim a mediis generacione augmen
tum conservacione statum declinacionem
z corrupcione sicut a mediis
qualia sunt lapides metalla
z minuralia omnia. Similiter aque in
fontibus z fluminibus lacubus z
paludibus quorum omnium generacio
z augmentum a mediis esse apparet.
Eadem scilicet de hiis que fiunt in
mari z maree sicud sunt fluxi
ones z refluxiones z diluvia
particularia. Similiter z occupaciones
locorum in quibus non erant maria
z translaciones ipsorum maris a(d) alia
que stellis fixis multi attribuunt
z planetis z celis licet non eadem
neque eadem omnibus. Eadem z certe
motus z translaciones partium terre
z moncium z minorum partium quod trans
laciones non nunquam fiunt. Similiter z eorum
que fiunt circa nubium fulgurum
tonitruorum z scintillacionum z

aliorum que in libris methaphisicorum
didiasti apud eam aut quantum ad
ea que nominant celos et celestia
corpora intelligo. Quibus comparatur ad ea
que sunt in animalibus naturaliter et
universaliter et in vegetabilibus similiter
et quoque in viventibus in quibus
omnibus virtus et potentia salutis ne-
minem latet qui hoc considerat.
Eodemmodo dico et de spiritualibus quia
virtus prima que est creatoris et
ordinans totum a summo usque deorsum
deorsum per media spiritualia que quidam
angelos alii demones alii in-
telligentias vocaverunt et de hiis et
de eorum officiis atque operationibus
in hiis verbis tractatum et ea que per illa sunt
facta in hominibus hic amplius me-
morare non oportet. Hoc enim omnia tracta-
tum singularem profunditatemque et dilige-
tem perscrutationem desiderant.
Et illa que de celis et de celesti-
bus tetigi vel non et causam et providen-
tiam qua totum dixi administrari
et regi a summo usque deorsum et
hoc est propter errores hominum qui eo
usque de talibus male senserunt
ut in iniuriam et contumeliam crea-
toris in subversione humane vite
lapsi sunt. Alie opiniones ponuntur
et destruuntur de pluralitate mundorum

Opinio non certa apud
vulgares homines de pluralitate
ac diversitate mundorum
sive seculorum invaluit opinio et apud
non nullos ex philosophis nominatur in mundo
sodum altius vel spiritualiter homines ac
beatissime mentione faciunt de spiritu
seculo alto ad quod per mortem corporum
anime humane transferuntur et opinantur

seculum illud habere regionem amenis-
simam graminibus et floribus ac ar-
borumque nobilissimarum umbraculis
amenissimam ubi et delectaciones carnales
invenire desperacionem poetarum scilicet
aut Sarracenorum non solum similia
huius sed etiam omnium carnalium volup-
tatum turpitudines contra legem
suam ibi esse deliraverunt et se habi-
turos speraverunt. Quod verum non erronei
circa quos multa dixi propter stabili-
endam veritatem primi principii
mundum corporeum quem vero ista ponunt
esse ponunt convenienter est precaque
processerunt vel errores istos prosequar
et destruam. Et primum quidem contra
mundum istum esse mundum alium de-
struere aggrediar. Si enim est aut
extra ultime spere hoc est ultimi
celorum esset spera alia instar istius
vel aut utcumque alterius forme corporis
aut esset contingens hanc speram
quam dixi mundi istius ultimam
aut non. Si non esset, igitur corpus ali-
quod medium inter duas illas speras
quas esse contra utrorumque mundorum
istorum esset igitur vel ambiens utramque
speram totaliter et ita nec illarum
sperarum esset ultima et mundo suo
hoc autem erat positum. Si non esset
ambiens nisi in parte esset illud
corpus nulla possit cogitari uti-
litatis propria propter quam ponunt mundos
vel duos vel tres vel quot volu-
erint contra illos neque corpus
neque aliud esse concedere necesse ha-
bent quemadmodum qui unum solum
ponunt mundum nullum corpus extra
illum esse ponunt aliaque non ponent

celum

mundus plures

locus amenissimus agarenorum

Sarracenorum erronei

Celo

mundus unus

ud ac intelligerent ee mundum
Dic 2 qui multos ponit siue finitos
tos siue infinitos ergo eos nichil
poné ꝯtinuitate cogit² assiduus
enim ē ꝯtinuitate cōtinens aut
totam diuisitatem simpliciat
aut diuisitate sibi cogruentem
Impossibile aut est ymaginari cor
pus q n' huic mundo n' alij con
gruat. Restat igit² ut nullum cor9
sit int⁹ mundos istos quae cōti
git se ppere huiusmodi nō solū
inpuncto sicud declatum est apud
geometras ymo eciā totius
arcubus ꝯtiorbus 2 eciā tota
medietate sufficiet sine ꝯtior
Nec enim est omnia duo corpa
totius sub tribus sit ee ꝯtica pte
ꝯtiguis secōtingunt nisi ꝯtica
pte corpus aliqd ea ss sepaue
rint. Solū enim corpus distanciā
facit pt int' corpa **Vacuum vel
inane esse impossibile esse inter
duos mundos quos ponunt dicit**
Vacuum vel inane
Secundo si dixit quia vane siue
vacuum int' illa est tu iam alli
bi didicisti vacuum vel inane ee
nō posse. Quod si forte non re
minisceris vel nō sufficiat tibi de
claratio illa quam didicisti attende
inferius declarationes quas ego
ppono hic. Dico igi² quicumque vel
qd pt secari aut diuidi aut nō
pt diuidi nō pt impossibileq² ē motū
fieri in eo vel p illud quemadmodum
si aer 2 aqua omo indiuisibil
2 insecabil essent impossibile eēt
motū fieri p alterum corpus tn' omne
corpus quod mouet² p aliud
viā sibi faciat p diuisione huius
modi in illo siue p illud. Cum
autē ponit vacuum vel inane
dicant omnem motū in illo fieri
aut p illud. Cum impossibile sit hic omni
corpus solidissimum atque fortissimum
erit inane vel vacuum tamen
penetrabile aut diuisibile si
secabile sit nullo modo n' re
dē possit aliquā ꝯ aliis corporibus
quare g² erit vane vel vacuum. Et
si dixit ipum diuisibile aut seca
bile necesse habeat ponere aliud vane
2 hic eciam in corpus qd mouet²
p inane scindat ipum ꝯpellit
ptes eius alias sub 2 intrat
loca corporis quae remanet vacue
alicuius 2 ita inane hic locus
est. Utique magis vane 2 magis va
cuum 2 ita ibit res in infinitum quia
hic vane erit maius qd remanet
vacuum ipo ꝯtente. Et illud si
erit vano 2 hic nō habebit fine.
Cum impossibile sit inane corpus est erunt
i² duo corpa in eodem loco vz
ipum inane 2 corpus qd in eo ē
Dico nō ē corpus quare g² hec
longitudine latitudine 2 pfu
ditate seu spissitudine. Cum imp
inane ꝯtē in eo domum istam
vel vas aut pt ꝯpelli in aut
nō pt. Si pt. Si aer qui ibi est
sic ꝯpelle² remaneret ipo vas
huiusmodi totum vacuum 2 abacō 2
alicuiam quare magis vacuum
quia si aer solus ꝯmissus ꝯ illo
hic aut n' cogitacione saltem re
cipit intellectus vel si dixit quia nō
pt inde ꝯpelli. Que igi² est causa
que ipum ita alligatum tenet
vasi isti ut abeo separari non.

possit· natura enim hec non in base
non in ipso maiori esse potest quid potius
nature maioris et plenior contrarie
sint alteri debet fugere ab altero
et alterum diffugere a se alterum quemadmodum corpora grauia a leuibus
fugiunt deorsum et ab eis que deorsum
sunt grauia sibi similia descendunt
Iam ergo declaraui tibi manere non
esse concaua si esset non prohiberet quin
contingeret se superficies duorum istorum
mundorum conuexa quo dixi tibi quod
quod enim non est corpus in posse est
non prohibere motum corporis ad corpus
uel appropinquationem alterius
ad alterum ut ad tactum seu contactum
tum· accidit ergo secundum hunc euentum [?]
ut due conuexe superficies apte
concauitatis sue coniungant se
totaliter ac si essent plane et similia
inconuenientia accident si alterius
forme quam sperice ponantur dum
sit ut nullus inter alium sit neque
enim plana superficies potest coniungere
spericam nisi in puncto uel angulosa
potest eam contingere nisi in puncto aut
in punctis· Unde nulla potest esse in toto [?]
taliter possit contingere mundus ille
alius mundus· istum exempli autem
gratia imaginabor speram mundi
huius in quo sumus et ponam capita
diametri eius a· d· Deinde imaginabor
ex regione speram mundi
que supponuntur et ponam diametrum
eius eque distantem diametro
mundi nostri et capita eius puncta
f· g· deinde protraham a centro mundi
nostri ad centrum illius lineam c· e·
[illegible] ita ut c et e intelligas centra
illarum duarum sperarum· a medio illo [?]

punctum linee c· e in quo se contingunt
quando ponuntur due ille spere ponatur
b· Dico ergo quod quemadmodum contingunt
se in puncto b ita necesse est ut contingant
se in punctis d g· Sit enim ut sit [?]
capitum diametrorum positorum et sit
quoniam inter a et f nichil est medium
nichil quod distantiam faciat quod necesse
non aliquid sit nec distantiam facere
possit· Erunt ergo puncta a f sibi similiter [?]
cum non nichil inter ea sit medium
omnino [?] Et ergo puncta se habere necesse est
ad hunc modum scilicet de omnibus
punctis extremitatum [?] sese in d puncto
contingentium quia et medietates
ille superficierum curuarum coniunget
se totaliter ac si essent plane cum non
sit penitus inter eas medium·
Impossibile ergo hoc in nullo potest esse
altera duarum sperarum longe ab altera
cum nichil possit esse medium inter
eas ut iam dixi· Iam ergo declarata
est tibi impossibilitas erroris
istius nulla [?] cum declaratum sit per demonstrationes
apud geometras apud
neque circulum posse coniungere circulum
neque spericam nisi in puncto et apud
easdem etiam declaratum est planum
neque circulum neque speram posse contingere
nisi in puncto· Declaratio
autem huius est per primam propositionem
undecimi libri Euclidis que est
lineae rectae partem esse in plano
et partem in sublimi est impossibile·
Possunt etiam adhuc adhiberi alie declarationes
per scientiam geometrie
quibus non indiges hic propterea [?]
iam facile est tibi destruere
errorem aliorum qui posuerunt mundos

Dum alterum continentem istum
sensibilem et speram eius sublimi
orem spera ista longe plus in
mensurabilem et circuientem mundi
huius speram ultimam et error iste
concordat videtur cum expositioni
bus que facte dicuntur a magno
meto ad tenuem questiones ex oppo
sitis expositae hebreorum ubi tot
inopinabilia leguntur videlicet de sep
tem mansionibus et de aliis quibus
dam incredibilibus et de solio quod
dicit esse super omnia et de duobus vin
necessitatibus que sedet dicit in solio
illo ut magis aliena loquar
eorum sermones illi videantur qua
litatem quidquam breve. Unum quidam

Mundus unus

ex erroneis quorum errorem adhuc
prosequor ita posuisse vel potius
sompniasse dicuntur mundum alium lon
ge supereminentem isti sensibili quem
totum creatum dicunt a principe tene
bro. De hoc ergo qualiter ipsum ponat
requirendum est aut enim posuit
illum circuientem istum aut omnino ex
iam satis feci tibi in hoc. Et si circa
istum posuit ipsum necesse dividi posset
vel distare ab isto permanet ut iam
tibi declaratum est. Nota igitur ut divi
datur palud vel pa alia sine conveniens
aut est et contra ordinem nature
ut aliquid ignobilius celis sit
super eos quare vel celi alii erunt
super istos vel celum aliud sive nobi
lius aut nobiliores. Permanebunt
igitur vel ad mundum istum vel ad illum.
aut habebit per se mundum suum. Mani
festum autem est quod mundus intel
ligibilis ex se quantumque ille sit quare erit
mundus medius inter hunc et illum

Amplius ille sit ambiens et continens
illos celos et etiam celos mundi huius
qui manifesti sunt. Manifestum est
quod ipse cum omnibus inferioribus
mundus unus esse continens scilicet intra
se omnia licet enim tantum sit tanta
multitudo diversitatis que intra eam sunt
intra celum ultimum mundi huius
nullus tamen dicat propterea mundum istum
non esse unum. Non obstante igitur
diversitate contentorum que sub celo
mundi illius sunt erit ex unitate
mundus unus ex continente illo celo
ultimo et omnibus que intra illum sunt.
Amplius quemadmodum si sit diversitas conten
torum in domo una diximus ex unitate
domus videlicet parietes tectum et funda
mentum quecumque sint nihilominus
una est domus. Iam autem dedicasti
et posui tibi hoc quia unitatem civitatis
ex unitate loci unum dicunt ut
unus populus una familia et unitatem
nominis et domus etiam familia et ita
multitudo illarum nominatur.
Mundus vero absolute et sine determina
tione non dicitur nisi raro continens
universa aut continens cum tota univer
sitate contentorum. Erit igitur ex uni
tate mundus unus ex continente
omnia illo videlicet supereminenti ce
lo quod super supponat et tota univer
sitate contentorum infra ipsum. Ali
quid nec mundus iste tam note
nominatus mundus unus erit. Amplius
maior celum vel celos sompniant
mundum illum habere. Si enim sunt celi
mundi istius manifestum est quod num
quam sunt celi continere non possunt
quemadmodum vel homines aut ex non

possint constituere universitatem ali-
quam seorsum ab universitate horum
reliquorum nec divisi esse ab aliis
naturaliter cum eos similitudo naturalis simili-
tudo uniat et coniungat. Si vero dissi-
miles celos ponunt mundi illi et celi
mundi istius aut sunt dissimiles
sola differentia nobilitatis et hec
similiter non dividit eos a celis istis
ita ut transferat eos in alium mun-
dum et prohibeat eos esse de mundo ce-
lorum istorum quin tunc ipsi celi isti non
possent esse de mundo uno cum differen-
cia huiusmodi sit et nobilitate in-
veniatur apud eos. Si vero posuerint
eos contrarios iam dixi tibi et tu vides
ex multis exemplis quod contrarietas
non prohibet ea que contraria sunt esse
de mundo uno. Sicud apparet in
albo et nigro et calido et frigido ali-
oquin esset in istis mundorum duplus ad
numerum contrarietatum. Et haberet unaqueque
contrarietas duos mundos. Didicisti
etiam alibi quod non est celesti corporali-
tati inherens contrarium si sufficiat tibi
in hoc rationes aristotelis et sequacium eius
et si firmatus est intellectus tuus
certitudine super hiis. Et si dissimiles
longe et nullo modo coniungentes naturas
celorum istorum posuerint eos quadam
diversitate quantitatis et qualitatis dissimiles
sunt manifestum eos ponere quod refugit
ymaginatio et quod non recipit intellectus
cum ipsi per ea que nota sunt in mundo
isto declarare non possunt quicunque
naturam celorum istorum. Et cum hiis aut sci-
unt aut non possunt scire quid est
quod dicatur perfusa est omnis via philo-
sophandi et etiam disputandi cum

scientia eius que est quid est quod dici-
tur de principiis investigandi
et philosophandi sic sicud alibi
didicisti. Reminisci etiam debes quod
error illius qui vel confitetur se non in-
telligere quod non loquitur vel de quo vel
non intelligere se ipsum absque confessio-
ne eius manifestum est quod non in-
telligit quod ponit per probationem consuli-
non potest. Et cum omnis doctrina omnis
philosophia ex preexistenti cognitione
et ratiocinatione igitur istorum impossibile
sit per investigationem philosophi-
cam hoc est per viam probationis in-
si per nota venire quemadmodum ad
videndum ea que per se ipsa videri
non possunt non est venire per visione
eorum que per se videntur quemadmodum
per lucida ad tenebrosa per tenebro-
sa enim ad videndum alia tenebro-
sa nemo venit et nemo etiam hoc
facere attemptat

Et quoniam isti idem errores po-
suerunt etiam tenebrositatem
et regionem infinitam tenebrarum et caligi-
nis et eam esse habitationem gentis te-
nebrarum quas vulgo demones vocant
gentem non recalcitro quoniam consciens est ut
ad illud ipsum non pertineat tibi. Et
aut te remisi probationum et declara-
tionum naturalium perquam facta est certitu-
do iam ab aristotele et ab aliis et de corpo-
re celi quam in libris celi et mundi
scivi ipsum esse finitum in sequentibus
aut contra quendam errorem
ipsius adducta probationes me-
as ibi in quibus acquiretur tibi cer-
titudo quod impossibile est ad esse
infinitum magnitudinibus esse

Infinitum in magni-
tudinibus

tenuis sive sint corpa sive alia
Interim quo vide in primis quod ergo
destruit utriusque corporis infirmitas
impossibilis esse ondatur. De gente
no tenebrarum et de ipsa regione quam
dicit esse tenebrosam ut tenebrarum
et nocto abeis uero tenebras istas
intelligant esse sensibiles atque in
telligibiles hoc est quo impediant
operatione visus corporalis aut
que impediant operatione intellectus
et si tenebre ille sint prohibentes
operatione visus necesse est in tota
regione illa nichil videri ani
alia omnia quecumque quorum ergo et hi
tas nalis et regio tenebrarum tota
sunt nalis et impossibilia unde aliq -
liter visus esset eis fortior atque
nobilior quam animalibus lucis Amplius
si animalia lucis nichil vident in his quod
tenebre est comparatione et a co
trariis ut animalia tenebrarum nichil
videant in luce. Ubi autem nichil
vident quomodo pugnabunt cum nichil ma
nifeste sit plus agendis Amplius
si gens tenebrarum videt in tenebris
illis tenebre igitur ille sunt eis lux
quare regio illa non est tenebrarum
ymo est cuiusdam lucis que contra
ria est et propter hoc tenebre vocantur et ita
lux scilicet contrarium Contrariorum autem idem
est sensus sicud albi et nigri quare
idem visus erit lucis ut et tene
brarum illarum quo visus gentis tene
brarum qui potest in tenebras illas po
test et in lucem nostram Omnino et visus
gentis lucis Unde eque est gens
lucis gens tenebrarum ut gens in
qua dicit tenebrarum et econverso
possint in visum et in tenebras
lux scilicet tenebre non diversificabunt
gentes huiusmodi. Amplius si tenebre
sunt nales huiusmodi genti quo lux
erit eis contraria nam quedam non possunt
vivere in luce nisi ad modicum quemadmodum
modicum animalia aquatica non possunt
vivere in arido nec ego nisi ad
modicum Unde sicud pisces in ari
do moriuntur absque gladio solo de
fectu aque et animalia que nata sunt
vivere in arido tamen cito moriuntur in
aquis Sic gens tenebrarum in re
gione lucis et gens lucis in regione
tenebrarum per se sola contrarietate regi
onum morerentur. Et si dixit tene
bras intelligibiles esse tenebre
autem intelligibiles non sunt nisi ig
norantia Erit igitur tota gens illa
obtenebrata intellectu et hoc est
dicere nichil sciens. Tu autem debes
nosse quod huiusmodi tenebrositas
impossibilis in substantia intelligenti nisi
ex accidente siquidem potest obtene
brari substantia intelligens Sicud acci
dit in animalibus vivamus que ex passi
onibus egritudinum corporalium et
aliorum que sunt apte corpus obte
nebrare ignorantia perpetua vel ad
tempus non sicud contingit in febri
citantibus alienationes pacien
tibus Ubi in quibusdam aliis
et frenetici frenetica in maniacis me
lancolicis Verum quod huiusmodi obtenebro
sitas nalis intellectui eque contraria nam
est ut quod cecitas sit nalis visui Isti
autem ponunt istas nales illi regio
ni et propter hoc toti genti tenebrarum
alioquin gens tenebrarum dicetur

Exa

Tenebr

non enim propter ea que ad opus ad
modicum accidunt fiunt denominationes
huiusmodi. Et propter ea que naturaliter insunt atque
perpetuo et hoc idem ipsa confitentur
quia non propter hoc dicitur homo febricitans vel
alterius egritudinis quia ad mo
dicum febrem patitur. Amplius hec nomi
natio regio tenebrarum non substantiam
quidem intellexit nichil enim ad re
gionem corporalem de tenebris in
intelligibilibus. Idem enim est ac si
diceretur lapis insipiens vel lapis in
sipientie. Manifesta igitur est tibi
non tantum impossibilitas quam etiam
ridiculositas erroris istius. Et quid
est dicere deus tenebrarum secundum hoc
nisi deus insipientiarum et ignora
tiarum. Ista autem est tam ridiculosa
oppositio in adiecto ut nec etiam
auditu digna sit nedum contradictione
vel disputatione. Aut talia deliramenta
huiusmodi errori corporeitatem imponente
tenebrarum posuit siquidem eam
habitare in caligine et igne teterri
mo atque caliginoso concordantes
pene in hoc errori qui est in lege sar
racenorum quo dicitur quod deus crea
vit angelos de luce sive bonos dy
abolos vero de flamma. Habitant igitur
in flamma caliginosa tamquam in ma
teria sue originis quemadmodum pisces
in aqua. Nota de errore machometi in substantia demonum
Et si hoc esset aut flamma ex corrup
ta inguinatione corporum aut remanet
essent igitur eadem felicitate morta
les qua flamma illa extinguitur
quando in te faucibus mortales
quin homines vel alia animalia. Et propterea
enim modica aque flamma illa
extingui possit. Extincta autem fla
ma necesse est mori quod ex illa est
quemadmodum extincto corpore animalis
moritur animal. Amplius sicut didicisti
ex scientia methaurorum flamma non est
nisi fumus intensus tunc autem sic
quod intensio consumit materiam in
qua est tamquam fumum pabulum aut
nutrimentum quando eo deficiente defi
cit. Infinita autem est flamma in uno
quoque corporis quando fumo quoque etiam
ipse extinguere. Non cadit autem ad
huc auditum quod demonum moriantur.
Amplius cum flamma non est nisi fu
mus intensus continue autem libi
huiusmodi intensio est et est secundum quod fumus
qui intenditur quando continua generatio
flame et propter continuam generationem demo
num. Omnium et continua corruptio
propter continuum defectum fumi atque
continuam consumptionem ipsius. Gra
tia enim huiusmodi animalis generatio
est corporis sui. Amplius secundum hoc demo
nes non haberent figuram stabilem
vel decentem fumus enim tanto am
plius intumescit quanto amplius
ascendit. Amplius flamma non potest se
parari a materia in qua generatur sive
resolvitur sicut vides in igne lig
norum vel in cereo accenso sive can
dela quando demones seu dyaboli non
erunt separabiles a materia ex qua
generatur vel resolvuntur flamma cor
porum eorundem alibi in pugnare nec
destruere potuit. Amplius pugna cor
cum armis vel equis armentorum
nos sine bellicis instrumentis. Quod
dicis quod flamma corrupta est et
generatio eorum cum omne quod corrumpitur

flama

G

corrumpatur in aliud quam in illo gravetur
quid igitur erit illud nisi fumus vel
aer vel aliquid huiusmodi et hic error
videtur concordare cum opinione
apuleii et quorundam aliorum qui
posuerunt demones esse animalia
corporea aerea alibi autem tractatu
bo tibi declarare hoc scilicet in tractatu de huius
modi spaciis abstractis Amplius cum
isti errones ponant certum ignem
querendum est ab eis scilicet utrum po
nant aquam et aera Et celos et luna
ria et stellas et mundum illum quantum
ad talia similem huic hoc excepto
quod ille est totus tenebrarum et nichil
habens lucis Si enim habet solem
et lunam et stellas lucentes sicut et iste
esset ex necessitate mundus lucis sicut
et iste Si non nichil habent lucis
sol et luna et stelle que ibi sunt aut
potuit ea facere luminosa deus ille
tenebrarum aut non potuit Si po
tuit hoc igitur potestate inveniendi lu
cem et eam luminosa qualia fecisset
si voluisset corpora illa prenominata
Non minus igitur erit deus lucis quam
eius adversarius et regnum eius
regnum lucis cum voluit Si non non
potuit illa luminosa efficere apparet
eius defectus et impotencia cum ita
facilis sit generatio lucis et nobis
Sola enim accensione ignis generatur
lux apud nos que quam levis
sit ad faciendum tu non dubitas
Si non posuit aquam et aera in re
gione tenebrarum et nichil ultra
tu iam dubitasti alibi quomodo hu
iusmodi est male habile pro terminis
quidem necesse est ut aera tendet

aliud corpus quam ipsum tenet Et quoniam
tota hec fatua est in veritate vias
multas ad destructionem errorum
istorum eius quibus in talibus excecati quoniam
causa gentem tenebrarum ponere viden
tem duos soles de quorum substanciis
et aliis que circa eos sunt disputare
magis pertinet ad tractatum quem prima
nunc tibi reservabo illo tractatum
ea que restat de illis quantum perti
net ad destructionem errorum istorum
tuum autem eis que prescripta sunt circa
istos duos errores diligenter intue
ri atque considerare desolutis questiones
Verum necesse habeo huius de errancorum
modo propter quibusdam quorumbus que
aliquos movetur et declarare tibi
quantum abutantur nomine universi et
nomine mundi neque enim mundus universum
hic universum quem erunt nominatur quoniam non
continet universitatem plurium mundi
mundorum Amplius neque totum neque de
dici potest cum tam nobilis pars deest
hic partes hominum Iste autem mundus ex
ponunt non ponunt esse homines quare
non ponunt mundum alterum propter
ipsius quemadmodum si ponerent mun
dum istum in quo sumus sine hominibus
esse aut sine angelis Et quoniam quod
natum est esse pars mundi et proportio ex
totum necesse est mundum que posuit
quoque perficiendum esse atque comple
dum ita ut habeat partes omnes quas
hic habet mundus ex eo quod mundus
quare necesse est ipsum quoque habere esse
homines et tota animalia atque plantas
ista autem omnia nata sunt partes esse
et mundi et omnis et universi Ex
dixit quod mundus ille homines hic

vel habiturus est et certas species ania-
lium omnium et omnes species plantarum
et aliorum quero ab eis an similes
species mundo isti habeat vel habi-
turus sit quod si dixerit quia similes et
de aliis animalibus similiter atque de plantis
manifestum est tibi quod huiusmodi diversitas
que secundum numerum tantum est non facit di-
versitatem inter mundum et mundum alio-
quin partes mundi orientalis ad alias
partes mundi esset mundus unus et
ille et alie essent similiter mundi diversitas
huiusmodi in Boemia inter homines et cetera
animalia que sunt apud partes illas.
Contraria diversitas sed non requireret
hoc non enim oportet hominibus propter
diversitatem illam tam remote ab
invicem constituta habitationes. Du-
abus enim de causis necesse est ut divi-
serentur habitationes hominibus magis con-
similibus. Prima est cum una habitatio
eis non sufficit vel ad habitationem
vel ad alimenta tunc enim necesse est
ut sibi provideat de habitatione alia.
Secunda est dissimilitudo atque contrarietas
in moribus et in modis vivendi quemadmodum
diversi sunt belluini homines cum mitibus
et mansuetis in eadem regione ha-
bitare non possunt sicut neque tamen
leonibus cum draconibus. Ista autem po-
nunt homines mundi huius similes esse ho-
minibus mundi illius. Quod si etiam
contrarii essent non propter hoc necesse
erat alium mundum esse cum tam mul-
tiplicibus diversitatibus hominum et ali-
orum animalium providerit deus de ha-
bitationibus in mundo isto / dissimiles
vero mundi quantum ad elementa

vel quanta ex illis nullomodo esse possunt
cum declaratum sit quatuor prima elemen-
ta tantum esse sicut et quatuor primas atque
radicales naturas scilicet caliditatem
humiditatem frigiditatem et siccitatem
commixtiones vero ex elementorum
partibus eas que in hoc mundo sunt vel
fieri possunt ut imaginatio recipit vel
intellectus quare mundus inferior esse
non potest ex opposito dissimilis ei. De ce-
lo vero et celestibus nichil habent
quod dicant nisi sompnia que nec
ipsi intelligunt sicut predixi tibi.
Quod si dixerit quod contrarietas est sevicia vel
ferocitas hominum illorum ut homines
mundi istius eorum cohabitatores pa-
ti non possent dico quod nichilominus
in mundo isto esse debuerunt. Quemadmodum
enim una in diversos mundos divi-
di manifestum requirens est cum
tanta diversitate atque contrarietate
parcium mundus iste non admittat
Damp si vere historiographis ge-
tes immanissimas reclusit deus
aquilone intra sua sarphintha
reclusit in qua montibus inclu-
sionalibus et has gentes vocant
nonnulli caspios propter montes quos
commisse dicunt terre motu
magno ad reclusionem eorum. Alii
vocant eos gog et magog. Simili-
ter poterat deus et aliis hominibus
de illorum sevicia providere alioquin
nec dracones nec serpentes nec alia
animalia que infesta sunt hominibus
posuisset in hoc mundo quemadmodum fures la-
trones et homicidas qui adeo in-
festi sunt mansuetis hominibus.

elementa

Calidus
humiditas
siccitas
frigus

Gog et magog

[...]bita

debuiss in mundo alio collocasse.
Amplius si homines illi sunt dissimiles non
solo et non specie ab hominibus mundi huius
manifestum est non amplius differ
re eos ab invicem quam proiciatos ma
los a mansuetis. Non sunt igitur
isti propter ista dissimilia eiusdem habi
tatio ipsa specie aut singulari. Et
si dixit eos alterius speciei esse quam
sunt homines mundi huius manifestum
est ipsum errare cum anime humane omnes
non solo differant et non specie quod
apparet per vires singulas earum
operationes virium. Corpora vero homi
non possunt differre specie sed sola complex
ione et aliis accidentibus et qua
litate et qualitate. Amplius secundum hoc
Eciam dicent homines illi qui in hoc
mundo sunt et illi alii. Et si forte
dixit quia homines illi non sunt nisi
demones incarnati quod et ista erro
nei proprie sensavit et de aliis homini
bus difficiliorem faciet questione
huius error iste destruitur in primis
philosophie quam evidet destruit animas
humanas. Quid enim differunt anime
humane a demonibus sive boni sunt
mali sunt et ab omnibus substantiis
separatis apparet per divisione Et aliis.
qua ponit in libro de anima manifestum
festum quippe est animabus intellige
ntibus ipsas esse naturas perfectas
esse corporum humanorum et ipsa corpora
humana natura esse organa ipsarum
quantum ad multas operationum suarum
quales sunt operationes sensuum omnium
et que deo alie demones non qui
omnino incorporales sunt manifestum
est eis in nullo indigere corporibus

cum nulla operationum earum ex corpore pende
at et hoc manifestum est ex ipso modo
creationis ipsorum. Creati namque sunt
seorsum a corporibus et hoc in perfectione
et complemento suo esse et hoc ipsum inter
eciam confitetur aliquin non seorsum
a corporibus crearentur. Amplius mani
festum est ipsas animas humanas na
tas esse perfici in corporibus perfectio
nibus multis et hoc tamque aptum in
ventum. Nobilior enim earum perfectio
ad sublime respicit creatorem et
inde advenit eidem sicut docere
bene in tractatu singulari de bonorum de
mones aut non sic ergo manifestum
festum esse debet tibi quam in bestialibus
intellectus fuit qui talia formavit.
Non enim intelligunt pauli dubio
de quibus locuti sunt. Et hoc facta te scire
et tractatu de huius dignitatibus si deus
voluit quod si dixit quod tanta est
immensitas et multitudo corporum
huius mundus eius non sufficiat
et propter hoc habuit creator multos
facere. Dico tibi quod iste sermo vanus
est aut enim ponit mundos infi
nitos deum creasse propter hoc aut in
finitos tamen. Et si finitos tamen debes
reminisci quod huius magnus mun
dus capacior est multis plurimis vel
vigenta huius mundus tamen diame
ter de amplius sit ad diametrum
alterius millesies tam capit quantum
ille que enim est proporcio diametri
ad diametrum eadem est proporcio sphe
re ad speram triplicata. Omnium
et que est proporcio lateris cu bi
unius ad latus alterius eadem est
cubi ad cubum triplicata. Sicut

alibi dedicasti. Magis igitur decuit
creatorem unum mundum creare qui
sibi omnia contineret quam multos parvos
quorum partes easdem continerent
Et hec etiam expediunt unitati
propter colligationes partium suarum
ad invicem, et indigentias etiam
et utilitates earundem. Vides etiam
quod unusquisque divitiis et potentiis sibi
et suis magis sufficit eligere edificare
unam habitationem que omnibus suis
sufficiat quam multas parvas. Amplius
maior est gloria creatori ut regnum
eius sit totum simul et continuum quam dis-
persum, et magis apparet magnificen-
tia glorie sue quando apparet totum
regnum eius simul quam si non appare-
at nisi per partes. Quoniam neque habitatoribus
mundi istius apparet nisi pars reg-
ni eius que est mundus iste. Ita
scilicet de unoquoque aliorum mundorum
quare nusquam laudatur vel magnifi-
catur nisi secundum partem dominationis et pote-
statis sue. Abscondunt igitur gloriam cre-
atoris et supprimunt qui multitudinem
mundorum ponunt quamvis manifestam
iniuriam et contumeliam irrogant
eidem. Videt [illegible] questionem aly [illegible] de h c supra
Fuit non videbo quoniam
qua urgere posse videntur similes sibi
erroneos et imbecilles. Dicant ergo
sic dicunt tamen eo usque sentiunt et intelligunt
quod deus mundum istum creavit sola
gratuita bonitate sua eadem autem
facultate potuisset creasse multos.
Creavit igitur tamen eadem tamen sit apud
ipsum creationis multorum quam et creaturis
istis bonitas sua.
Amplius non diminuta bonitas eius
non diminuta largitas eius nec

diminute divitie. Cum igitur non
creavit multos alios mundos.
Amplius cum nec largitas eius nec
~~diminuta~~ sit finis quoque ipsius
effectus erit bonitatis datorum et donati
omni. Mundus enim iste finitus
est quod finita sit data et dona ipsius
quamvis angusta et restricta lar-
gitas ipsius in parte ista. Amplius quod
non impediatur largitate sua largi-
tur quis ad dignos inveniat recep-
tores. Unde est hoc nisi ex defectu
vel diminutione divitiarum. Si autem
non sit locum apud ipsum ut minoris bo-
nitate aut largitate sua lar-
gitas videtur tamen utraque sit infinita
et quod largitas est sic sit finitum tamen
videbis quod huiusmodi ratiocinatio
non solum ad creationem unius mundi
deducere videtur sed etiam ad creationem
infinitorum qui etiam si creati essent
non viderentur ex equo divine bonitati
et largitati tamen cum ipsa neque fini-
tum neque infinitum aliquid sit
comparatione ipsius nec dum equale
ipsi. Dico igitur quod non plures sive fini- mundus unus
ti sive infiniti essent mundi cre-
are potuit nec adhuc potest et hoc
non est ex defectu qui sit apud
ipsum vel ex parte ipsius sed magis
ex parte mundorum qui plures esse non
possunt. Quod tibi patefaciam in exemplum
precedentibus quemadmodum non potest
maiore se civitare ad cenam vel
maiore se parare cenam non
est comparatio eius vel experien-
tia victualium quam faciam secundum magis
expeditio defectu sed qui non talibus inveniri
non potest sic quoniam qui maior sit

eo dic[it] q[uod] ipse no[n] sit dyametro ce
coste symetru[m] non ex defectu scie
cie est qui apud eum sit sic ex de
fectu rei ipsius que scibil[is] no[n] est

Tractatus tercius q[u]a[litate]r vniuersu[m]
exiuit a primo et q[u]al[ite]r q[ua]m
vis tot[um] ab illo a[u]t alio [ill.]

Postqua[m] aut[em] de efficac[ia]
declaui tibi vnitate[m] p[ri]n
cipij [et] vnitate[m] vniu[er]
si [et] destruxi tibi erro
res eor[um] qui dehyys se
ser[un]t contraria v[er]itati p[ro]ut
congruebat p[rese]nti tractatui co[n]
sequens incipia[m] declarare t[ibi]
qua[liter] vniu[er]su[m] exiuit a p[ri]mo
[et] quare eciam exeat ab eod[em]
cottidie que creant[ur] [et] q[u]a[liter]
aut p[er] modu[m] aliu[m] efficiant[ur]
ab eodem [et] p[ro]ponam tibi oppio
nes eor[um] ip[s]i[us] qui no[n] satis e[st]
circu[m]specte de hoc loquuti sunt [et] eor[um]
qui errauerunt in hoc q[uia] errores
huiusmodi no[n] carent inuidia cre
atoris ut eciam deuiacione creatur[arum]
intra a fine suo [pro]p[ter] que[m] sunt.
Dato igit[ur] q[uod] q[ui]da[m] sunt qui dicent
creata o[mn]ia exire a creatore p[er]
modu[m] emanacionis ex fonte po
nentes creatore[m] fonte[m] creata
no[n] p[er] magnitudine[m] aut p[ar]uitate[m]
sua[m] ce ut riuos ut riuulos ut
distillaciones defluentes ex ip[s]o.
Error aut[em] ip[s]or[um] ph[ilosoph]is manifeste
destruit[ur] q[uonia]m illud q[uod] emanat
ex fonte p[er] modu[m] istu[m] anteq[uam] ema
naret erat in fonte p[ro]p[ter] eius q[uod]
i ip[s]o erat. Cu[m] igit[ur] in fonte qui
creator est nichil sit p[re]t[er] ip[su]m se
quet[ur] q[uo]d co[n][tra]ria tamen o[mn]ia creata fuisse
ut totu[m] creatorem ut p[ar]tes ip[s]i[us]

hos ut aut[em] istor[um] in possibilitas
manifesta e[st] cu[m] declaratu[m] sit cre
atorem in[com]p[re]hensio inpartibilitatis inp
tibilem ce. Manifestu[m] igit[ur] est
tibi q[uod] creator no[n] p[otes]t dici fons
vniu[er]si p[ro]p[ter] p[er] modu[m] que diximus
quide[m] p[ro]p[ter] dissimilitudine[m] lic[et] longe
distante dici fons vniu[er]si. Ali
ij dixerunt q[uod] vniu[er]s[um] exiit a cre
atore q[ue]madmodu[m] forma ipsor[um]
in speculo exit ab inspectore [et] isti
simil[ite]r licet v[er]itas sint in intencio[n]e
eor[um] no[n] dixerunt ea s[er]mone
claro [et] p[ro]p[ri]o cu[m] vniu[er]su[m] no[n] sit in
alio tanq[uam] speculo sustinente[m]
ip[su]m nisi forte quis dicat q[uod] ip[s]a
possibilitas qua vniu[er]su[m] e[st] pos
sibile in se est sustinens ut formo
sitate potius vniu[er]si. Qu[e] h[abe]t h[ab]et
dubitaciones [et] q[uesti]ones. V[idelicet] quid
comp[ar]acio creatoris ip[s]i[us] ad illa[m]
possibilitate[m] [et] quid in depressio
eius ad illam. No[n] e[ni]m p[otes]t intelli
gi inter creatore[m] [et] illa[m] fuisse ac
porcionis opposicio cu[m] creator incor
poralis sit [et] ultimo incorporalitatis
[et] n[ichil] nichil erat anteq[uam] crearet vni
u[er]su[m]. Insup[er] cu[m] creator p[re]d[i]c[t]o
modo se habuit ab et[er]no apud
se [et] illa sit. p[er] quem modu[m] fuit
in se sicud in[n]uacione vniu[er]si [et]
p[ro]p[ter] ea q[uod] quare intellige[re]t fecit creatio
vniu[er]si. Videt[ur] e[ni]m p[otes]t modis o[mn]ib[us]
s[e]c[un]d[u]m h[ec] ab et[er]no fuisse [et] nullaten[us]
incepisse. Alij v[er]o dixerunt vniu[er]s[um]
exijsse a creatore ad modu[m] vm
bre ex corpore. Q[ue] isti no[n] declarat
modu[m] exitus [et] insup[er] min[us] circu[m]
specte loquunt[ur] cu[m] vmbra no[n] sit

p[ri]mo modus
vniu[er]s[i]

Creator
fons

2[us] mo[dus]

3[us] mo[dus]

p[ri]x modis vniu[er]si
a deo p[ro]c[edit] [ill.]

aliquid exiens a corpore umbroso
licet lumine sit aliquid exiens a cor
pore lucido vel aliquid est obumbra
cio uel quasi iactus umbre in super
ficies lucis qua facit corpus um
brosum sua interposicione inter cor
pus lucidum et id quod obumbrat et ha
prohibicione facit unum quod corpus
umbrosum in sua forma seu figura
sua et figura uel forma corporis luci
si cui oppositum est. Unumquodque in suo magni
tudines corporum sicud declaratum est in li
bro de umbris. Umbrosum igitur
corpus non est iaciens aliquid ex se
sed magis prohibens ne lucidum oppo
situm iaciat lumen medium quod est ipsum
umbrosum. Alij exponunt quod uniuer
sum est exiens a creatore per modum
vestigij ab impressore seu gradiente
et istos sequuntur eedem oppiniones. Qua
liter enim intelligunt gradientem cre
atorem et super quid. Unumquodque qualiter
intelligunt ipsum imprimentem vestigi
um istud et cetera propter uniuersum nichil sit
Alij eciam exponunt quod uniuersum exiuit
a creatore per modum odoris ex odora
mento ita ut uniuersum non sit secundum
eos nisi odor preciosus bonitatis
creatoris effusus et sparsus gemitus ho
minum et adhuc est dicere uniuersum
exiuisse a creatore sicud exiit archi
ficium ab artifice et fabricata quecumque
a fabricatore ista videntur appropinqua
re veritati licet eam non dicant lucide
et explicate. Sermo enim corporum absti
nuis est et incompletus eo quod fine
fabricatoris uel operatoris modum
non explicent. Quod corporum creaturis
sermones non soluunt questionem
premissam

Sermones uero predicte opiniones pro
posite nullo dissoluunt. Quamvis uero ueniam
dicant comparaciones utiles ad
imaginandum supereminenciam cre
atoris super uniuersum et super singula Uniuersi
que de ipso sunt et ad erigendum
intellectum humanum ad contemplandum
ut cuiusque magnificencie gloriam glorie cre
atoris. Cum enim uniuersum dicatur velud
umbra quedam creatoris intelli
gitur qui aliquid intelligere potest
eam esse super eminenciam creatoris Creatura
ad uniuersum que est corporis ad umbra unde trinitas
sua de qua constant quod est de sigura
cio corporis premissa et uel corpore
comparabilem corpori virtute aut boni
tate et ad hunc modum scilicet uniuersum
ad creatorem. Erit autem hoc euidens
est singula uniuersi licet que nos magni
fica aut mirifica videntur compa
ramus creatori verbi gracia. Quod duplex
quod omnis potencia uel potestas uniuer
si uel cunctarum parcium siue umbra
premodica est potencie creatoris
et de sapiencia similiter atque de bonitate
de pulchritudine de vita de suauita
te de magnitudine horum manifestum
dices et erigent te et aduniabunt
non parum huiusmodi comparaciones ad
ymaginandum que quomodo maiesta
tem supereminentissimam creatoris
Sicut scilicet de ymagine inspectoris et
inspectore similitudo vel exemplum in hoc
differunt quod interdum in speculo resul
tans inspectio speciei eiusdem pul
chritudinis apparet ut ipse inspector
uel facies eius uniuersum non incom
parabili distancie dissimilitudine lon
ge est a creatore et pulchritudine
ipsius. Quemadmodum uides per dimissi

medi corporis ... ...
... ...
... creatoris magnitudine

tate speciosorum magis ac minus relucet
pulchritudine, in perfectiore vel uilio-
re et in diuersitate creaturarum que in
quibusdam magis in quibusdam
minus relucet similitudo pulchritu-
dinis creatoris et hoc est proprio suo
receptibilitatis atque sue appropinqua-
cionis ad illud. Nihil enim bonum dix-
it plato quam optimus erat ab optimo
porro inuidia relegata est. Itaque
cuncta sui similia prout cuique natura capax
beatitudinis et bonitatis esse poterat
effici uoluit. Nec dubitari potest ab
intelligentibus istis separatis ma-
iores ac nobiliores similitudines
diuine pulchritudinis relucere quam valet
quam in animabus humanis quam in animabus
brutalibus et ita per ordinem de aliis.
Eodem modo scilicet et de aliis disposicionibus
vz de potencia sapiencia vita et bonita-
te. Quid quod enim in bonum in uniuer-
so umbra prouenit est a prima
prima potencia prima sapiencia prima
bonitate prima et pulchritudine
prima que est creator. Et hoc videtur
dixisse auicebral in sermone
suo quo dixit quia creature crea-
uerunt se ad creatorem et fecerunt
ei umbram. Creacio autem ista non est
nisi recepcio qualiscunque similitudinis
ipsius. Forsitan autem clarius dixis-
set et fecit eas sibi umbram et forsi-
tan alius intellectus illius sermonis
est. Cum illud vero predicto. Item uo vestigium
creatoris dixerunt uniuersum fecerunt
nos intelligere remotissimam dista-
ciam sub illius ab uniuerso et dede-
runt nobis occasionem permagnificandi
utcunque magnitudinem eius super
magnitudinem uniuersi incomparabiliter
supereminentem et proprietatem ipsius

uniuersi ad immensitatem illius. Effece-
runt et nos scire quod uniuersum et singula
uniuersi signa quedam sunt et vie
ducentes nos ad ipsum creatorem
quemadmodum vestigia ferarum vena-
tores ad latibula ducunt. Et eciam per
quam omnium animalium vestigia investi-
gatores suos dirigunt et adiuuant
ad inuencionem sui fecerunt ergo nos
intelligere in hoc sermone quantum uo-
luit deus inueniri et quantum voluit
adiuuari inuestigatores suos qui
tot et tanta sui vestigia et signa
dedit quibus possent aliquatenus inueni-
ri de odore et odoramento negocian-
dum est tibi et intelligendum diligenter
quia omnes bonitates omnes suauitates
omnes nobilitates uniuersi odor est diuine
bonitatis ac suauitatis ex qua in
comparacione erigitur intellectus tuus
ad contemplandum immensitatem diuine
suauitatis et ex hac eadem com-
paracione manifesta est paruitas cor-
dium que odore isto tam modico non
solum implentur aut inebriantur
Ozena immergitur et absorbentur.
Cum enim ad ipsum fontem suauitatis
creatum sit cor humanum manifestum
est ipsum a sua debita magnitudine
incomparabiliter minoratum facit nos
eciam scire ista comparacio quantum et
per quam longe a nobilitate
...orum suarum sit odoribus istis tam
modicis inherere tantisque studiis
illos exquirere et tantis desideriorum
ardoribus ad illos inhiare ipsa fon-
tali et abyssali suauitate uel ne-
glecta uel penitus non curata.

Utrum uniuersum exierit a primo sicut
artificium ab artifice

Auicebron

Cum autem manifestum est universum esse velud dei artificium et fabricam quandam et opus nobilissimum atque pulcherrimum, manifestum est illorum sermonem verum esse qui universum sit a creatore exivisse sicut artificium ab artifice. Dixerunt verum ea parte universi que primo creata est, non videtur exivisse per modum artificii ab artifice quantum ad hoc quod non per instrumenta videtur fuisse fabricata, et de parte spirituali universi. Manifestum est quod nichil exterius adhibuit quantum vel materiam nec instrumentum ad eius formationem vel fabricationem. Verumtamen habuit quasi per semetipsum absque ~~alio~~ ullo forinseco adhibito illam creavit. Verum est de omni quod ab ipso creatum est aut conditum seu quolibet modo factum altero duorum modorum ab ipso creatore exivisse, videlicet vel per medium aliquid vel absque medio. Si enim nichil creasset absque medio, invenirentur contra talem inter ipsum et omne creatum infinita media. Cum enim quidquid est preter creatorem creatum sit, sicut alibi didicisti, ergo omne medium per quod aliud creatum est ab ipso, cum sit aliud ab ipso, erit creatum ab eodem, et non nisi per medium aliud unumquodque eorum sit creatum, inter unumquodque medium et creatorem invenirentur infinita media. Omne autem medium creatoris cum quolibet est tam illius quod per ipsum creatum est precedens vel unumquodque creatorum esse infinite eiusdem. Iam autem facta est tibi certitudo de statu causarum et de impossibilitate earum quam reliqui

contrarietate aliquid esse creatum a creatore absque medio. Utrum autem solum an plura questionem habet apud philosophos quosdam de illo creato vel de illis creatis. Si plura sunt et inquirendum in hoc capitulo qualiter absque medio exierint a creatore, medio nunquam forinseco. Et quia gens hebreorum multum credit prophete suo et scripture illius in qua dicit deus: Fiat lux et facta est lux; et in illa huiusmodi convenientius est perscrutari de hoc an gens hebreorum huiusmodi testimonio inducta credat creatorem prima creata dicendo sive proferendo. Alius etiam eorundem propheta expresse dixit loquens de creatore: dixit et facta sunt; ipse mandavit et creata sunt; et item verbo dei celi firmati sunt. Verbum igitur vel forinsecum verbum sive audibile putandus est aut cogitandus dixisse creator, cum neque aer esset qui in vocem formari posset, nec sit loqui nullo modorum possibile esset nisi aer; neque erat etiam cui deus creator huiusmodi loqueretur, cum nullus adhuc esset auditor sensibilis, qui possit audire vocem sensibilem. Igitur modo spirituali dixit et imperio spirituali mandavit. Nimirum verbum huiusmodi, hoc est sensibile auditu possibile est, ut inducit operationem per se ipsum solum ~~artificem~~ artificem, siquidem per alios ministros et operarios operante et adiuvante, sicut verbum huiusmodi vel ad eos instruendos vel ad excitandos, quibus modis omnibus inutile esset huiusmodi verbum quantum ad operationem qua creator vel creata

Creator deus

De loqui

verbum dei non forinsecum erat ut audibile

verbum intellectuale
3

creavit aut per se solum et nos primo di-
ximus istos illa creavit. Quod in
creatoribus dicatur verbum
Debes igitur hic reminisci quod verbum
nostrum tres intentiones dicit et nuper prima
quidem verbum intellectuale quod
spiritualiter vocatur verbum in mente et
hoc non est nisi ymago vel similitudo rei
intellecte et cogitate resultans in effectu
aspectus mentis et hoc est cogitatio
in effectu. Secunda intentio dicitur ipsa
designatio scripta sive descriptio scilicet
signa vel figure visualibus et vo-
catur et vocatur visualiter verbum inscriptum
Tertia intentione ipsa vox audibilis
que vocatur et vocatur verbum in ore et
manifestum est tibi quod neutra duo-
rum intentionum secundarum innuat opera-
tem artificem neque pallituram
extra aliquid operatur nisi primo modo
que de primo artifice nos presemet
ipsum solum operante impossibile est
operari per aliquid extra ipsum sit
et ut paucis compleam declarati-
onem istam. Dico quod necesse est omnem
artificem operantem ex parte sue
per artem operari per verbum huiusmodi
aut prima declaratio est quod verbum quod
hic intendo spirituale vel intellectua-
le non est nisi ars ipsa in effectu hoc
est in actu cogitandi. Quia creatoris
propriam creator omnium artifex prima
creata operatus est non est nisi ver-
bum eius intellectuale. Hoc autem est quoniam
apud illum nichil est in potentia de hiis
que eius sunt et in eo cum ipse sit
necesse esse ex omnibus modis suis et
actus in ultimitate actualitatis
propter quod non admittit nec patitur
in se defectum potentialiter quare
ars eius non est sicut dormientis

Ars dei verbum
intellectuale 3

et quiescentis vitus. Sed sicut vigila-
ntis et in actu semper existentis intuitus
seu cogitatus. Intuitus autem seu
cogitatus verbum est intellectuale
seu spirituale et verbum in mente ipsius.
Iam igitur manifestum fecit tibi per hoc
quod huiusmodi creata creavit creator
videlicet per verbum suum intimum
quoniam partem suam quam necesse est
esse verbum suum. Tamen per respice in
omnibus artifices operantes partes
suas et videns manifeste quod nullus
eorum operatur aliquid nisi dicendo
spiritualiter hoc est cogitando illud et
per cogitationem suam hoc est per verbum
suum spirituale et intimum. Tu scribis
etiam tu ipse vel loqueris neutrum
horum facis nisi loquendo in corde
tuo locutione intellectuali que nichil
aliud est quam cogitatio tua qua co-
gitas quod scribis et quam scribe-
re debes sit et ipsum scribere propter quod si in minus
rectum scripturam habuerit statim illa
corrigis vel correctionem requiras.
Sunt igitur artes que apud nos sunt
et opera que per ipsas fiunt et ipsi artifi-
ces similitudines quedam sunt primi
et universalis artificis prime et ... ar-
tis et operum que per ipsum facta sunt necesse est
ut se habeant hoc est apud nos. Quod se
habeat ibi ... adeo dis-
tantibus possibile est similitudinem
tam dissimilima in bonitate debebant
attendere quod sicut artes et artifici-
bus qui apud nos sunt composite
... partibus et conclusionibus
... hoc est propter operi
de potentia in actu. Non enim possi-
bile est [illegible] in depressione quoniam

artifex ... intellectuale

quo artifex [illegible]
[illegible]

pati intorpe actu cogitatione omnia
particularia artificia vel opera que
sunt plurima actum actu inquantum cogi
tare sit. Sicud operatur partem post
partem et opus post opus ita cogi
tat necessario vel potius consequuntur
enim operationes cogitationes et inde est
quod ex cogitationibus sint. In crea
atore autem econtrario se habet quia ars
eius simplex est in ultimitate
simplicitatis et in actu ut iam dixi tibi
infine actualitatis. Semper enim operacionum
prima est indubitatur cogitatio et hec est
locutio intellectualis et hec est primum
verbum artificis quod est aput nos
quamquam enim artifex qui aliquid
operatur partem post partem apud nos
primo operatur apud seipsum et in seipso
eiusdem operis ymaginem seu ex
emplar precogitavit ac preordinavit
apud semetipsum opus quod fabrica
turus est et propter hoc pinges in semet
ipso exemplar illius quod ne oblivi
one a corde eius effugiat descrip
cione eius interdum facit exterius
designationibus et figurationibus
ad quam recurrit quociens aliquid
eorum que precogitaverit oblitum
se videt. Prima igitur manifestum
est opera exteriora ab ipso exire arti
fice non nisi prius exierunt ab eo
exemplaria eorum ipso precogita
per modum que dixi manifestum tibi
esse debet generacione exemplaris
que est ab artifice in semetipso
precedit omne opus exterius et generacio
nis est inscripcio generacio verbi et generacio
actus generacio verbi quod dixi tibi et
hec elocutio et plocutio operis et co
gitacio eius et ars mentalis. Iam
igitur declaravi tibi quod dicendo dictio

ne sibi cognoscit. Hec est perfectissima
ex omnibus modis ac nobilissima
et per verbum suum creavit creator
excelsus quicquid creavit absque
medio foris in se ex condicione tibi operacionum
et similitudines que erigant te ad in
telligendum hec et adiuvent donec
quiescat intellectus tuus in hiis
et forte eciam te stare profunditate ser
monis quod dicit est dixit deus
fiat lux et facta est lux quem in qua lux
gans valde et intellectui facilius
videtur. Et quo consequenter patefactum
est tibi quod omni causabilium primum
est verbum. Et si prius esset aput
creatorem dicta operacione et nostri
operacionis et interioris eius expo
suissent cum sancti et sapientes qui
de creatore secundum veritatem loquuntur
alios de eo de loqui docuerunt absque
dubio verissime ac certissime esset
prima operacione creatoris esse lo
quacione hoc est verbi suum plura
seu generacione. Nos ergo sermones eorum
omnibus debent esse exempla primo
sunt et regule loquendi de creato
re. Neque enim intencione neque sermo
ne ab illis recedendum est quibus
se primum creator manifestavit
quosque de seipso sponte docuit.
Et sicud vides in isto sermone
profunditate philosophiam ita in
tendo tibi ostendere in quibusdam
aliis sermonibus prophetarum. Tibi faciam
te scire de multis narracionibus
eorum quod ipse sunt conclusiones qua
rundam scienciarum. Sicud vides debat
eadem quod conclusio est prime partis
prime philosophie. Vt ti ii ~~ab~~ eius aube
ves fecerunt ab eterno

Nec te conturbet verbi primogeniti
eternitatis aut eterna actualitas
quasi propter cotidie cogaris ponere cre-
ata ab eterno creata esse. Ac si quis
augustinitatem dixerit deus creata sunt
que igitur ab eterno dixerit ab eterno
creata sunt. His enim et similibus vide-
bo tibi in sequentibus viam in destruc-
tione antiquitatis sive eternitatis
mundi et stabilitionis novitatis
ipsius et creationis in ista capitulo aqua
tibi ondam super his quoniam secundum
veritatem est voluntas liberrima
ac potissima creatoris qua libertate
multi non intelligentes erraverunt
et non solum necessitate primo naturalem
servitute imposuerunt creatori ex
essentialibus ipsius operari admodum nature
qui modus est ut iam sepe probavi
tibi modus serviens et modus servi-
lis. Hoc enim arbitrati sunt venire ex parte
creatore sicut splendorem a sole
vel calorem ab igne. Hoc ex bonitate
tate ipsius bonitate diminuisti et ex-
istimatis eius vita que est in universo
et ad hunc modum de aliis et propter hoc
ex necessitate inducti sunt in eo
dependens ut existimati cogerentur cre-
atore neque aliud neque aliter
facere potuisse quemadmodum se habent
dispositis ex parte de calo sole igne
neque enim sol lux impetitate lucem
sua neque ignis calorem suum ut
pro voluntate sua operet in operatio
vel non operet. Creator autem sit lux
bonitate sua sic potentia sic sa-
pientia ut operet non operat nisi quod
voluit et cum voluit et quo voluit
et hec est nobilitas atque sublimitas

potentie ipsius ac libertatis. Amplius
hec est copiositas ac fortitudo sa-
pientie creatoris ut quicquid potest possit
de se solo et per se solum, indiget autem
ab alio vel per aliud aliquando totum
quod possit ab ipso et per ipsum. Creat autem
operatur quedam per alia non ipse ad
minima vel eius potentia per illa
media sed magis illa que per media
illa creantur. Quod enim quedam
non possit fieri a creatore immedia-
te sicut ea alia que ex se imbe-
cem quidem non hec est ex defectu
vel diminutione potentie creatoris
sed magis ex elongatione ipsorum
ab illa propter hoc enim non possit re-
cipere a creatore esse absque medio
et hac eadem de causa et minus est et
debilius esse quod recipiunt ab ipso
Hec et alia omnia que super ea
descendunt de fontali bonitate
creatoris. Omnia igitur ut dixi te-
tum potest et a se et de se creator in
creatione ipsorum creatorum que
indubitanter creat absque medio
Manifestum est quod ea non creat nisi
dicendo et volendo dicendo in quam
ut dixi supra. Et si creare aliquid
vero est non est nisi vel suum dice-
re vel huiusmodi vel suum velle non
enim movet aliquid ex parte eius in
huiusmodi creatione quemadmodum
artifices homines movent mobilia
sua dum operantur et motu me-
brorum movent instrumenta ut pote
te securim dolabrum et motu
ipsum instrumentorum movent ma-
terias in quibus vel de quibus
operantur movent in quantum causa ad

Voluntas dei

[illegible]

Cator

formas et actus quas earum in
prime intendunt propter hoc ego dixi quod
sic creare est aliquid in creatione
non est nisi suum cogitare vel suum
velle in creatione. Verumtamen. Verumtamen
aut exemplum creatura humana vel
in alia substantia nobili que si aliquid per
se solam operaretur suum operari aut
ipsam et in ipsa non esset nisi suum
cogitare et suum velle per quod opera
retur illud et de verumtamen quamque substantia no
bili sic se habet et hoc est quod in operationibus
quas per se solas agunt nichil habent
apud se per quod operentur nisi ipsum
cogitare et velle. Verumtamen aut aliquis
operari possint in alia que sibi co
iuncta non sunt questione habet difficilem
dissolubilem. Dicunt posuit autem
et sequaces eius de creatione vel
generatione intelligentiarum decem (intelligentie)
et quidam etiam de creatione quarumdam
in [illegible] sensuit ponentes
primam intelligentiam qua dicunt
motorem primum celi creare secundam
et secundam tertiam donec veniatur ad
decimam. Et has creationes posuit
fieri modis quos diximus in se
partibus de animabus non nostris que
coniuncte sunt corporibus manifestum
est quod per suum cogitare et suum velle quod (Creator)
sunt prime earum operationes. Verumtamen
impressiones in corporibus suis.
Quando motus localis et aliarum im
pressionum et propter hoc etiam multa
corpora sic apparet tibi in eodem ar
tificatorum quos pronuncio posui. In corpora
etiam alia videlicet non coniuncta eis appa
rent eis esse multe impressiones. Qu

eius
et operatio fascinum quo fascinantur pue (fascinatio)
ri et operatio basilisci quo solo
visu interficit homines et multe similes
que sunt de occultis nature nobilis de
quibus propono multas enarrare
tibi et causas earum patefacere lo
co suo. Cum igitur ad prius dicta
tum sit tibi verumtamen quamque substantia no (auctor opa°)
bilium quecumque sapienter aut
scienter operantur non operari illa
nisi per ipsum cogitare et suum velle
et hoc ad similitudinem operationum
creatoris quantum possibile est eas
assimilari illi. Quidquid autem sit de eis
scire debes quia verbum creatoris (Verbum creatoris)
de quo locuti sumus verbum suum est
et per semetipsum sufficiens de se
ipso esse et virtutem super omne quod
locutor eius vel ipsi placuit.
Eodem modo se habet et de nolle sive
velle creatoris. Tu autem volens
ad lucidum habere intelligere cogita
fortitudinem ymaginationis virtutis
operantis operatione sequatur conti
tate [illegible] operatio quadam
[illegible] Dicunt quidam phisici de quo
dam qui ymaginabatur casum (ymaginatio)
cameli et statim cecidit camelus.
Sic intellige etiam fortitudinem
virtutis ymaginative de qua ut
quidquid ymaginabitur statim fiat.
Si ymaginatur edificium domum
corpo statim edificetur et si cadere sta
tim cadet. Sic et fortitudo virtutis ver
bi primi ac primogeniti verbi non tam
ars vel sapientia quam etiam virtus et
vita est atque sic fructus influen
tissimus in omne receptibile. Vir

[illegible] dei

cū pultimitate libertatis ut sup
dixi ppt' qd ipm e ams bimida z vir
tuosa in fine virtuositatis z redu
dantissia in ultio redudatione iz
z devolutate creatoris sim^s se
lz qn aiabus aut mis debiles
sut artes q z pue in fluetie eta
ut pene ande sint ppt' qd nisi
mlto opatu z multiplicabus amp
lius no influut sup matias ar
tificioz que aput nos sut Sut
z volutates me debiles z insir
me equalis aut influetie zb
tut sut ars p̄ma z volutas p̄ma
sup ea que sut z sup ea que no
sut lz e eque potina possibile
z eusdem omo facilitatis est eis
influere sup ea que no sut ut
sup ea que sut z hoc e qd dixit
sanus z sapiens i p'moe suo qui
vocat ea que no sut tamq
ea que sut lz e addicat ad ee
z ita vocatio ul adductio no est
nisi sua cogitatio z sua velle que
supra dixi lz aut que vt alia
ul aliter creare potuit z dat tam
dixit qoni z difficultati id qd dixi
sup qr p verbu ul artem suam
expecit creatione vniversa Cu
em ars eius z vbu nullo p ali
quem modu imitari possit scdm
illam autem ex nccitate opatur
omnis igit' opatio eius nccate habz
sequi vbu z arte ipius quare n
aliud n aliter qua veniss arte
sit ul qua dicat aut dixit pt
ul vnq potit opari Cu aut
solum est in arte eius z verbo
sicud opatus est ul opaturus

sit z illa sola in arte z verbo eius
sut que opatus est ul opaturus
sit z io solumo quo ea opatus
e ul opatur^s sit quare n alia nec
aliomo opari potuit ul potit
vnq qui opatus sit ul opaturus
est Nichil igit' pt i mutue docetur
su aut ordine scilicet aut de rez
z artibus vnq aut exemplu
evidetissim ee videtur qd tu domi
scribis si nec aliud n aliter cogitare
posses qm qd scribit z ut scribis
ex nccitate scriptura erat z modus
scribendi sequi cogitacione tua
z modu cogitacois ex nccitate
neqz aliud neqz alit posses scri
bis z ut scribis Amp si in arte ar
chitecti no eet nisi domus vna
q manifestu e qr ex parte illa no posset
edificare nisi domu illam z si non
esset nisi vnus modus edificandi ipo
exemplari apud ipm architectu no
eet possibile ut eveniret alius modus
opacois quidē si sola ea que cre
ata sunt ul creanda in verbo ul
arte creatoris erant no alia potuit
creare Cu n neqz alio mo nisi
quo dicat artem ee vniversalem
z exemplar. Cu n manifestum
multe sigillaciones ueadem cera
ul mplibus sunt Sic ex vna ar
te edificandi innumerabilia edifici
a et ex vna arte scribendi innuma
biles scripture Sim i ta visio adm
convenies id venit ut arte divina
cotedat creatam ee z limitata
cta ea que creata sunt z creanda
i hoc scilicet lz e igi sumus hui9 ru

siomb 2 hec est intencio q creator
potuit 2 potest 2 potuit p artem
sua 2 verbu multo plura 2 alia
quam creauit ul creatura sit no
aut dissilima neqz alias spes
aut alia gnā rerū Ista g̃o vide
pone finita ee artem ul sapiam
creatoris qua limitata eta gnā
2 spes que nūc sut que indubi
tant finita sut nīo Quid 2 for
sitam individua infinita vero
eam ponit quatn ad indiuidua
que indubitant potētia infini
ta sunt Nec limitatu est ut di
cut creatoi ut no possit creare
de illis nisi certu nū Jam aut
dixi tibi alias q creator ex oi
bus modis suis e sup finitu 2
sup infinitu 2 sup copletu 2 su
p diminutu Amp declaui tibi
alias quia potētia creatoris est
sup possibile fim ul no sup quada
possibile p se neqz sup quan
dam pte possibiliu Creatio tm in
possibile fim ul est aliquid p uo in
finita que nec sut nec erut nc
cosita Manifestu e quia po
tentia creatoris e cophendes
2 sub se cotinēs omia illa quib
em dubitat possibile fuisse cre
atori lūositate continuam dare
ul lune quam creauit ul lune
alij qua non creauit et creare
celos quos vellet multaru stella
ru de quibus indubitat no creauit
nisi vnu Solu em celu octauu
q vocat astrologi celu stellaru
fixaru multitudine stellaru or
nauit Nulli aut inferioru celoru
dedit nisi vna solam stellam
Amp quis dubitat creatorē
potuisse creasse celu cuiq mo
tus eet ꝯrio motui p̄nomati
celi p3 ab occidente in orientem
2 celu eciā cuiq motus esset ab
austro in aquilone 2 aliud cuiq
motus eet ab aquilone i austru
Ista aut celi longe dissiles eerut
p̄cul dubio celis iam creatis
Fiet aut tibi manifestu si tu
ymaginaueris celos iam c
atos impossibilitate sua 2 ept
actu ecndi tuc em videbis eos
tales p omnia celos quos dixi
tibi ꝯ motum ꝯrioru motibus
celoru qui sut videbis in quam eos
ita se hre potētia 2 no inhērē
eos alteros digniores alijs ut
potius detur eis ee quam illi
ꝯ̃tu ipsis est Hoc aute e quia
nichil q extra creatorem esset
induxit eū ad hoc ut potius
daret ee istis qua illis tuc em
illud eet p̄or causa cendi celi
qm ipse creator 2 eciā magis
ca ou ipm creatorem tam ef
ficet in effectu quadmodū didicis
ti apud auditu aristo˜ q finis
est magis ca qm efficiēs quia
ipse efficit ut efficiēs sit efficiēs
i effectu Creacō manifestu est
q si ita eet p̄ma ca que est cre
ator vniūsi 2 sublimis nc p̄ma
causa eet nc maxime causa
q igit istis potius datu est ee
qm illis fuit p electione libera
2 bonitate solam creatoris non
suasam no inductā a foris sic

est per aliud quod se nullo modo(rum). Vides
igitur quod multa sunt possibilia in se
h(oc) est non prohibita impossibilitate
essendi nata que ipse creator non
voluit esse neque duxit de potentialitate
essendi in actum vel propter hoc quod ea
que iam creata sunt illa secun(dum)
esse non paciuntur sicut postendi
tibi ubi locutus sum de bonitate
universi et declaravi tibi quod mundus
universus non pateretur aliud esse alia non
moderaret creator vel pluritate vel
paucitate propter alia quemadmodum
vides de serpentibus et draconibus
et aliis quorum noticia venit huiusmodi
enim animalia magnitudine sua et mul-
titudine vel destruerent alia vel
turbarent et lederent alia tam in-
tollerabiliter. Si quis autem querat
quid sit in materialibus quemadmodum
creatura intelligibilis distat vel potentia
etiam et actu et unum idem est potentia
et actus vel quia est verius apud
creatorem intelligibilis corpus que eius similitudo
possibile est ut potentia primo in illud
actualitatis universorum corporum ergo
quidque potest loqui vel dicere sub
hominum illa dictione vel locutione
dicit per cogitationem intelligere. Sermo
et quidque potest velle et vult. Si ergo vel
intelligitur aliud est apud ipsum et ipsum
sive creare vel facere. Et quidquid
potest facere vel creare creat et facit
primo ab eterno creavit et fecit. Attende
diligenter in hiis que dicam
tibi super questione hac in hoc loco lig-
matis pertineat ad titulum primum huius
magisterii. Dico igitur quod sermones
non audibiles sed sunt nobis intel-

Operis
creato

Sermones
homi(num)

operati(one) et h(oc) est quia sermones intelli-
gibiles non qui arcubus vocati
sunt intellectuale advenerunt multi
sunt sermonum operatione causa autem
intelligibilis est quia huiusmodi sermones res
sequuntur a quibus sunt sicut prima
gignentes et umbre in multitudine sua
et paucitate in bonitate sua atque
diversitate. Sermo non creatoris
non sit sermo neque cogitatio eius
neque sapientia vel ars. Sed ante est
quam non ipse arcubus est sed res ab
ipso propter quod res sequuntur ipsum quare
est eis possibile ipse autem eas pre-
cedit secundum excellentiam nobi-
litatis sue. Aliud etiam attende
et hoc quod sermo creatoris cum sit unus
in ultimum tunc bonitatis tam multi-
tate in numera rerum diversitatis
per ipsum dicitur a creatore et hoc absque per-
mixtione et confusione per omnem
modum adeo quippe singula et que
sunt et que esse possunt lucidissima distin-
ctissima absque expressione per ipsum dicuntur
licet sit at sic universorum corporum solum
dicetur apud nos non cognitio scilicet
quod uno sermone unum solum dicimus
nec est nobis possibile multa sin-
gulariter et expresse atque distincte uno
sermone dicere. Nam per illo eodem
sermone quo dicit creator aliquid
esse futurum cum est futurum dicet illud
idem non esse futurum si non esset futurum
et de eiusdem cogitatione eodem ...
apud nos autem cognitio scilicet quod non
nisi quibus sermonibus doctrina di-
citur artes igitur nostre et artificia
determinata sunt ad certas maneries

operum et rusticarum nichil possit. Quemadmodum
ars edificandi ad edes et in nullum
aliud genus operis quodcumque posse.
Ars vero divina contra se habet quoniam non
plus ordinata est ad unum genus
operis quam ad alia sive sint contraria
sive omnino dissimilia et incontingentia.
Causa autem in hoc est quoniam artes
nostre et scientie que decursum sunt in
animabus nostris artibus ipsis sunt tamquam
umbre quedam et apparitiones
resultantes in speculis intelligentiarum
nostrarum ab ipsis et propter hoc sequuntur
eas intimant et limitatem ab ip-
sis. Ars autem divina non arcubus est
sed res ab illa et ideo res sequuntur illam
non econverso ut ab ipsa sunt principalem
operationem et primo potestate liberam
et voluntate imperiosissimam. Sed eam
principalem operationem ex ab illa quem-
admodum sigillationes consigna-
culis et impressionibus ordinata est
comparatione ad res sigillatas et im-
pressas propriam et non possunt valia operum
genera quemadmodum sigillum vel signa-
culum non potest in alterius modi ymagi-
nem quam sit ea qua ipsum insculptum est vel impressum et hoc ex quo non
comprimit ut videtur neque impotat materie
recipere similitudinem suam sed imprimit
ut vult et qualem vult ymaginem.
Et si dixerit quis quoniam ars divina sic
imprimit vel dat rebus formas
quales vult et quas vult dico quod hoc non est
verum simpliciter primo imprimit et dat ut vult
et quales vult. Secundum quid tamen verum
est quod imprimit quales vult licet per
similitudinem remotissimam et incomparabi-

super eminentem distantiam. Quemad-
modum enim forma seu sigillo im-
primit unum materie unam formam
ut quamlibet aliam dare aut utrique
receptibili quemadmodum potestate
que est super utrumque oppositorum, id est
super facere et non facere liber est utrum
libet hoc est utrumque oppositorum cum
sit una nec arctata ad alterum sed per
electione adeo voluit seu inclinat.
Sic est et de arte divina quantum ad
libertatem et amplitudinem suam.
Diligenter autem considera similitudinem
quam posui tibi de verbo. Cum enim
verbum dei que est ars ipsius unum
sit ponendum modum et impartibile in
ultimitate impartibilitatis sed illo
tamen sive per illud ipse deus
se ipsum dixit et omnia dicta que
sunt perfecta ex omnibus modis quan-
ta autem multitudine sermonum indi-
geamus propter multitudinem rerum nobis di-
cibilium manifestum est tibi. Sunt
autem comparationes illius verbi primum ad
sermones nostros eadem est artis
illius ad artes nostras. Videbis autem
decentes sermonibus quoniam nullo corpore
fecte dicuntur apud nos in unum et hoc
est propter angustias cogitationum
nostrarum quas sermones nostri sequuntur.
Et si aggravamus multitudinem sub
nomine uno dicere per illud multitudinem
illam sed aggregate solus et non divi-
sim verbo autem primo et aggregate
et divisim et sigillatim et ex omnibus
modis multimitate lucidius
et expressionis omnia dixit aeterno
primo locutus sicut declaratum est

ars divina

tibi in prima parte huius dicti magister
et si talis fuissent res futurae quae
fuerunt et aliorum generum si possibile
esset eodem verbo omnia aequaliter
atque simul dicta fuissent. Iam ergo
declaratum est tibi per hoc quoniam sicut
eodem verbo alia dicta fuissent
si alia facere voluisset. Et eadem
arte alia facta fuissent nec arte nec
verbo ullo modorum in aliquo mu-
tato et hoc est quod declaratum erat sibi
superiore promissa. Quoniam ars illa
esset sicut artes quae apud nos sunt
aut cogitationis creatoris seu cogitatio
essent sicut inter res non posset
ex illa arte vel cogitatione aliorum
genera opera fecisse nec posset facere
in futurum. Et ex eius evidentibus est impo-
tentia libera super utraque oppositorum
vel super multa genera operum de qua
nulli dubium est quin eadem sit per
omnem modum creantis operibus ex qua
processit. Et sic habes de arte de verbo
atque cogitatione creatoris. Exem-
plum autem quantum vel videtur satis
sufficiens est exercitum libet magnum
operatum clangor buccinae ex quo
clangore scilicet uno vel unico tot tam
multiplices et variae ordinationes
procedunt ex clangore ipso devastatu
ipso ad opera enim unicum clangorem
buccinae alii ad machinas erigen-
das alii ad arma protectionis alii ad
arma impugnationis currunt alii
ad suffodiendos muros alii alii
ad implenda fossata alii ad alia
pugnandi officia vel artificia se
vertunt vel se separant sic dato signo

militibus a duce simul universitas
in militibus et aliis bellatoribus
in verbum. Eodem creatoris sive lux
loquente per verbum unicum sermonis
sui ineffabile sonum spiritualem con-
tinente universitas operum finaliter
in mundo procedit ac si universitas
creaturarum verbum eius audiat.
Sicut enim ex verbi voluntate vel nutu
vel regis aut principis unius qui
intendit capere vel expugnare castrum
aliquod vel urbem tanta procedit mul-
titudo operum instrumentorum vel exercitu
vel obsidione illius vel ex eo verbo
quo praecipit exercitui suo ut expug-
nent castrum illud. Et eodem modo
sic ex omnipotenti creatoris verbo licet
uno per omnem modum procedit in-
numerabilis varietas operum in mundo.

Utrum omnia per verbum sit creata sunt.

Si quis autem quaerat quare non quidem
non in ipsa prolatione huius dicti verbi
omnia sunt et facta sunt in exemplo et per
verbum tamquam in efficacie et suffici-
ente omnia facta sint. Videtur quod
non omnia sunt effecta potuerunt licet
sic dicta potuerunt immo revera
dicta sunt. Sed tamen omnia fieri non
potuerunt tu enim pater tuus atque
mater sic fieri non potuisti. Sed
neque pullus ovum ex quo generan-
dus erat ipse eodem modo neque semen
et id quod generandum erat ex semine et
in exemplis certa quae praemisi manifesta
est. Et si enim uno verbo in-
petitur expugnatio urbis et propter
hoc omnia quae ad eiusmodi expug-
nationem faciunt non tamen illa omnia

Solutio quest.

simul fieri potuit. Dare etiam debes quod creator uidetur non aliter disposuit res fieri neque alio tempore uel ordine fieri quam facte sunt immo disposuit unumquodque fieri suo tempore ordine et loco sicud et tu non cogitas omnia scribi simul que scribis sed unumquodque suo ordine scribis et etiam cum cogitas uolumina sunt in libro non cogitas ipsum scribere totum simul perfectum uel ordinate et debite neque ratificare sic se habet quanto fortius iste creator sapientissimus nec disposuit omnipotentissimo verbo suo ut cogitauit ineffabili cogitatu suo omnia fieri simul sed magis ordine quo cogitauerat ea esse et fieri sub tempore. Utrum creator meliores creare potuit quam creauerit

questio

Queret autem aliquis utrum meliores potuit res facere uel creare quam fecit uel creauit quod si potuit quare gratia restrinxit largitatem bonitatis eius et arctauit ad illam mensuram bonitatis in qua res create sunt. Si uero non potuit hoc est longe maius inconueniens hoc enim est ponere tam finitam eius bonitatem quam potentiam. Domini enim maxime expedit coartare predicti aliquo pacto si finitum est finitum esse uidetur indicare largitatem. Sed et opus se habet ad potentiam huiusmodi ergo dicere quod tota se effuderit diuina largitas in dando que dedit rebus creatis cum nihil maius aut melius eis dare potuit // Debes igitur hic scire quod quasdam res quantum erat de amplitudine aut copiositate potentie sue maiores et meliores qua creauit creare potuit sed ille non erant receptibiles maioris bonitatis aut meliores creabiles sicut forte luna non potuit creari luminosa quemadmodum neque terra. Non enim terra terra esset si luminosa esset neque luna luna esset si luminosa creata esset neque asinus asinus esset si deus ipsum equalem uolle effecisset neque pulex pulex esset si magnitudinem ceti uel elephantis creator eidem dedisset. Amplius ipse res in dicte tales immutationes et augmenta esse sustinere non possent. Si enim fecisset hominem ad magnitudinem solis tota terra non suffecisset illi ad habitationem neque omnes fruges et fructus illius ad alimenta neque omnes lane et lina ad uestimenta eiusdem et ita huiusmodi facile est tibi uidere in aliis animalibus quod nullo se modo hec pati possent. Si enim fecisset serpentes ad instar elephantorum inter talia eos animalia sustinerent. Si itaque et si muscas in magnitudine aquilarum tota habitatio aeris que uolucribus deputata est muscis solis occupata esset et repleta. Manifestum est igitur tibi ex hiis quod creator sapientissimus et optimus sic temperauit omne id est mundum seu uniuersum et sic moderatus est singulis omnibus et operibus quantitates et qualitates earum ut se inuicem non solum paterentur sed etiam adiuuarent et saluare possent atque saluari in simul in ipso omni siue mundo. Quod si dixerit quis quia non dedit infinitam potentiam creator infinitamque

utrum deus res meliores facere potuerit quam hec sunt facta

bonitatem ipsius in immensum excedi-
tatis bonitatis eiusdem tam
modica creasse omnia que creauit
neque celos neque mundum ipsum quin
potius decens fuit incomparabiliter
maiorem mundum celosque similiter
creasse et pro magnitudine illa homines
et cetera animalia in mundo magnos
creasse. hic ergo reminisci debes quia
corpora et animalia non creare potuit
infinita neque esse | alibi enim didi-
cisti omne corpus et corporeum
quantitate esse finitum | quia igitur quanti-
tate finita creari ea oportuit
ista questio eadem erit si longe
maiora quam sint creasset omnia crea-
tor quantumcumque maiora ea creasset
finita tamen erunt et propter hoc semper querere pos-
ses cur non maiora ea creasset. Non
sunt igitur iste mensure magnitu-
dinis et aliorum in rebus creatis ex
defectu vel potencie vel bonitatis que
est apud creatorem | Sed res ipse sunt
paucis exemplis ostendam tibi hanc
mensuram potius requirebant quam
quam veracissime dici possent | pro
perfectione et prudencia sapientissi-
mi datoris in hiis mensuris et dispos-
icionibus create sunt res | celum non
Celum tamen creatum est et cetera alia quantum de-
cuit et requisiuit utilitas creati-
onis ipsius que vera in illis est
et etiam sapientissimis inexplicabilis.
Sol De sole non illo ad presens. situm quoque for-
te celo suo non debuit nec potuit
esse neque sol maior neque alius
quemadmodum vides in corpore unius
Cor animalis. Et si forte dubium potest esse. Ci-
Lepus cid opinari de leporibus mundi

regionis tamen neque viginti neque
centum corda potest esse in aliquo ani-
mali. Eodem modo se habet de epate et splene
et multis aliis membris. Hec autem non
propter hoc dico ut quasi certum teneas
vel probatum quod sol sit in celo suo vel
in mundo super humanum vel etiam in toto
mundo. Sicut cor in corpore ipsius. Sed causa
exempli de membris animalium
locutus sum. Hec forsitan aut inse-
quentibus declarabit tibi super hec ve-
ritas si deus voluerit. Dum autem lo-
quor tibi hec et stellis fixis et celo
corporum forsitan enim sicut hoc corpus
humanum quantitate naturali sufficiens
uno solo corde contentum esse patuit
ut uno solo membro alio. Sed celum
stellarum non una sola stella. Nec
intelligas me hic dicere tibi
quod stelle sunt ideo sicut cor in corpore suo
sed enim hoc quoniam admodum diffi-
cilem. Sed eius determinatio non erit tibi
expectanda est vel querenda forsitan
ante aliam videri possit eadem
questio hic esse. At si quis quererit de
cauda pauonis propter quid tanto
decore ac varietate colorum ornata
sit et de toto corpore eius tanta
venustate plumarum atque specio-
sitate vestitus sit. Cignus autem
solo colore albo contentus fuit
et coruus solo nigro. Tibi enim deus
est etiam paucis intelligentibus quod ista
colorum varietas ac speciositas
naturalis est pauonum caude quod dicitur
albos cignos quod et coruos unitas
coloris est eis decencia sua. Sed ergo

nimirum si celo quod opinione philosophorum est
omnium corporum naturalium nobilissimum est
varietas stellarum et multitudo de[illegible]
nata sua ad decorem et adornationem
ipsius. Porro hec ita dicta sunt ut
excitetur intellectus tuus ad cogitan-
dum aliquid de corporibus celestibus
et de celis ipsis. Debes etiam scire
in precedentibus quod sicud non fuit
dicto creator vel verbum quo dixit
semetipsum et omnia ut esset vel fi-
erent simul omnia sic nec fuit vo-
luntas ipsius aut velle aut esset
vel fierent simul omnia et hic inhabile
videtur propter ~~velle~~ ferre aliquid quod non volue-
rit si vellet illud non modo esse
immutata voluntas ipsius et esset verum
quod illud voluerat ab eterno et eodem
velle quo voluit aliquid propter velle
eius contrarium vel non velle idipsum
absque ullo modo mutationis que
fiat apud ipsum vel voluntatem suam.
Debes autem expedivi me in parte
huius magisterii que precedit hanc
et declaravi tibi rationes eius quod est fac-
tionis quod est velle apud creatorem
et licet verum sit subito et eternaliter
quod tamen differunt ratione seu relatione
seu respectu non de quocumque predi-
catur altero et altero. Sicud vides
quia scire et sciri rem unam solum
modo dicit hic est sciam sed diverso re-
spectu et propter hoc non de quocumque dicitur
sciri dicitur et scire per modum eundem se-
cundum amari et amare et universaliter omnia
que apud nos dicuntur apprehensiones
aut aliarum passiones aut actiones
forinsecas que sunt ex hiis. Sicud

[illegible]
[illegible] velle

sunt dicere et dici et significare et significari
de ipso nec creare ibidem patefactum
est tibi in capitulo de predicamentis et pre-
dicationibus que sunt in rebus
divinalibus quia creare non dicit
aliquid in creatore sed de ipso neque
illuminare dicit aliquid in sole
sole sed ab ipso et propter hoc creare
non est aliquid in ipso creatore vel apud
ipsum sed magis ab ipso. Creatio enim Creatio
non est nisi novitas existendi
vel essendi ex voluntate creatoris
absque medio. Illud quippe solum
proprie creatur quod est ab ipso crea-
tore absque medio coniuvante scilicet aut
efficiente aut instrumento.

Error Aristotelis et aliorum qui
sentiunt eandem de gradatione
intelligentiarum et corporum
celestium atque elementorum

Quoniam
igitur iam patefactum est tibi
sermone universali quare
oportuerit creatorem primam crea-
turam ipsius. Et ista fuit vel primum
creatum scilicet verbum solum fuit et consum-
e tibi quam per verbum suum quod est dicere
quia dicendo dictione sua universa
spirituali et ex omnibus modis suis
perfectissima et dedi tibi exempla
et similitudines ad hoc. Verum non po-
suit philosophi maxime peripatetici i.
sequaces Aristotelis et qui famosio-
res fuerunt de gente arabum in dis-
ciplinis Aristotelis primum creatum ex ne-
cessitate fuisse unicum et dixerunt
illud esse intelligentiam primam no-
bilissimam et esse per modum quem
dixi primum celum et motorem eius
deinceps et ut debes scire

hic aliquam consideratione Radix
igitur opinionis eorum hec fuit Visum
quippe est eis ex uno solum ex unum
non posse et nullo modorum nisi
unum multitudo enim in causato
vel in causatis ut estimavit
non haberet causam si ex uno primo
dum quo est unum exit multa
et hoc est quia unitas non potest esse
causa multitudinis propter contrarietate
que est inter eas ex neutro enim con-
trariorum procedere potest de reliquo unde
igitur erit multitudo in causato vel
causatis cum causa sit unum et cau-
sans per modum quo est unum tantum per
illum enim modum nec causa multa
nec causa multorum aut multitudinis
de videatur eis quare cum creator
sit unus et unum per omnem mo-
dum et non causavit primum causatum
suum nisi per se non causavit illud
nisi per modum quo est unum Et re
ex eo uno non nisi unum et ex eo
uno non nisi unitas Verum processerunt
altius et putaverunt se declarare
modum causationis istius
et dixerunt quod creator tantum suum primum
non causavit per medium forinsecum
et hoc declaratum est tibi precedentibus
de causis aliquin enim non esset primum
unum creatum cum medium creationis
illius necesse sit prius esse creatum
nullus autem modus videbatur
eis quo cum causationi huic
nisi intelligendo et volendo Et
enim non videbatur creator ut videbatur
nec per seipsum in causando illud
nec aliud adhiberet quam se ad hoc

non est visum eis quod aliquid se adhi-
beret creator in causando id
quia intelligendo se eundem est ipse
nichil ageret quod nec motum materie
nec motum instrumentorum totum a se age-
bat quo causaret illud Intra
sciant quid agere poterat nisi
intelligere seipsum quare intelligen-
do seipsum causavit illud Et si
dixerit quis quod conveniens est ut
intelligendo illud causavit illud
quia intelligendo seipsum videbat
quare non intelligebat illud vel aliud
ex se nisi intelligendo se tamquam
exemplar expressum lucidissimum
et expressissimum universorum et singulorum
et propter hoc imprimis et maxime se
intelligit et intelligebat eternaliter
et propter hoc et per hoc omnia alia cum
gis igitur conveniens fuit ut in-
telligendo seipsum crearet illud
quam intelligendo ipsum Conveniunt
ergo prima intelligentia a creatore
per intellectum ipsius quo se intellexit
seipsum et quia creator non potuit
intelligere in se nisi se et hoc unum
hoc est absque ullo modo diversi-
tatis non convenit ab eo sit nisi unum
creatorum omnium primum ac nobili-
ssimum hoc autem est ut ipsi estimaverunt
intelligentia prima Questio tertia in
qua dicitur secundum philosophos in illa exiv-
Eam autem intelligentia runt
primam in seipsa et in suo intelligere
et in suis intellectibus habuit multitu-
dinem et diversitatem multiplicem
comparari non potuit nisi spiritualiter
et intelligibiliter et hoc est ad similitudinem
creatoris et hoc quantum ei assimilari pos

sibile fuit intelligentie quatuor ex ea primum in
telligere et suum intellectum convenerunt
intelligentis enim primum creatorem
vel magnificentia sua ista velud
tanto lumine irradiata atque reple
ta emanavit tamquam splendorem
quendam de se primam. Secundam intelli
gentiam. Intelligentis autem poten
tialitatem sua exivit tamquam umbram
a se materiam primi celi. Intelligens
autem semetipsam in perfectione sua
emanavit de se splendore secundum et
exivit ab ea tamquam radius moto
ris ac secundum hiis forma primi celi
et sic completum est primum celum per eius
intellectum et eius intelligere ipsius et
voluerunt quandam formam celi
intelligere formam corporalem eius
dem. Quarto vero intelligens hoc
intelligentia suum esse spirituale quo
est intelligentia emanavit de se tam
radium vel animam primi celi quo est
virtus movens ipsum celum locali
ter. Tum et hanc intellexerunt corpori
am formam et perfectionem celi. Posu
erunt quippe celum esse compositum
ex corpore moto tamquam materia
et anima hinc de sic movente tamquam
forma et per istam duxerunt in
telligentias inferiores materias ce
lorum inferiorum et formas corporum cor
porales et animas exivisse ab intellige
ntiis inferioribus donec ventum est
ad decimam intelligentiam quam
posuerunt solem esse intelligibile
animarum nostrarum et ab ea in materie cau
satione rerum multarum et multipli
cabilium et exprimi eam esse animas nos
tras et multas nobilium posse esse

ab eis qua fuit dic bidne tam
quam eo usque attenuatis lumine et
debilitata virtute per elongationem
a primo et universali fonte. Destructio
opinionis Aristotelis et aliorum

His igitur itaque positis
secundum opinionem ipsorum in
cipiam disputare an ita
se habeat veritas. Multum enim
videntur qui sic ponunt de gloria
et magnificentie creatoris et ultra
quam deceat virtutis et potentie attribu
ere substantiis antedictis. Imprimis
igitur errare videntur circa intelli
gentiam decimam quam vocant in *intelligentia decima*
telligentiam agentem. Aut enim possi
bile est ei uti suo intellectu et suo
intelligere quemadmodum superiores
utuntur, aut non est possibile. Sed
si dixerint quod non est possibile, non
est igitur possibile intelligere se quare
nec intelligere aliud. Sed enim ipse esse
ciesue veritate qua presentissimam
sibi non potest per ipsam eiusdem pura
am intelligere quanto minus ea que
sunt extra ipsam sunt. Frustra igitur
et hanc nomen ei intelligentie attri
buerunt. Et si potest per modum illum
uti suo intellectu et suo intelligere, debet
igitur ex illa esse per modum illum a
lia intelligentia et aliud celum
et per istam non erit finis celorum
et intelligentiarum. Item decima ista
intelligentia intelligendo se solum
modo videlicet intelligendo potentialita
tem suam materias generabilium et
corruptibilium causat intellige
do vero actualitatem suam hanc perfec
tione potentialitati sue contrariam

formas corporales corporum intelli
gendo non se in spiritualitate sua
qua e intelligentia talis. Causat
animas humanas vel intelligendo ad
opera. Intelligendo autem se sic
non e nisi unum neque opera nisi unum
tantum quare non erit operata nisi
unum per modum istum omnes igitur
anime humane non erunt nisi anima una
secundum essentiam et unitatem. tu autem
debes scire quod in hunc errorem
deducti sunt ut omnes animas humanas
reputarent a corporibus unam esse sepa
ratas et dum sunt in corporibus non
differre ullo modo nisi differen
tiis corporum suorum unitate autem et es
sentia unam esse omnibus et in errorem
istum destruendum non sufficit
destruetur autem in restitutionem tibi
inceptam dispositionibus spoliatis spiritua
libus| Amplius intellectus sive intelli
gentia quo creator intelligit se ipsum
ipse solum non magis respicit unum
creatorum quam aliud et quod quidem
quod est creator ipse hoc est sine compara
tione ulla et respectu ad aliud
vel alia equaliter e omnibus verbi
gratia quod est vel quod est sapiens in
se ipso hoc non magis est ad unum
quam ad aliud. Non enim est magis
sapiens unius quam alterius nec
magis videns aut agnoscens
unum quam aliud quam videns et
cognoscens hoc est in se et a se. Et
ergo est intelligens se ipse hoc
non magis pertinet ad unum quam
ad aliud. Quare non propter hoc magis
est operans unum quam aliud quando
non potius propter hoc exhibit ab eo propria

intelligentia quam aliud. Quemadmo
dum ex eo quod Socrates propter hoc quod e Socrates
non magis exhibit unum artificium
quam aliud quam quod e Socrates equa
liter e ad omnia artificia. Simili
ter propter hoc quod quidem est architectus vel
edificator non magis exhibit ex
eo domus hec quam alia nec ex
eo quod artifex magis est ex eo domus
hec quam alia nec ex eo quod artifex
magis ex eo exhibit unum artificium
quam aliud ex eo tamen quod edificator
magis exhibit ex eo edes vel edifi
cium quam aliud artificium. Quare
manifestum e quod ex eo quod creator in
quantum est intelligens se non ma
gis exhibit propria intelligentia quam
aliud. Non habet enim considerationem
nec propinquitatem neque ordinem
neque comparationem ullam hoc ad
creatorem potius quam aliqua ex
rebus aliis quare non e dignior
vel potius exeat ab illo vel in
ferior quam aliud ex causatis. Amplius
creator per se metipsum intelligens
omnia equaliter intelligit illa.
Si enim magis intelligeret unum
quam aliud hoc esset ei vel aperte
verum vel a se et a se quidem esse non
potest cum omnia que hoc a se equa
liter habeat et per modum unum absque
quod ullo modo diversitatis quem ad
modum quam a se sapiens e et bonus
equaliter sapiens est et bonus
quare quam a se ipso solo hoc quod sciat
omnia equaliter et unitate sit omnia
A rebus autem non potest esse ista in
equalitas per quam sciat magis
unum quam aliud in impossibile namque

fectu sit rebus quibus posse addere
vel minuere sicut ipsius. Quia ergo
ponimus modum intelligendi se
ipsum intellexit omnia que nec
probat quod intellexit se nisi prius quam in
tellexit omnia dignior fuit prima
intelligencia ut magis conveniret
alicui vel prior quam aliquid ali
orum. Relinquitur igitur creatori comparate
ti libertas sua relacio qua ab
eo exiuit primum vel bonum vel mul
ta que voluit et prout voluit. Amplius
si non esset operatus intencione per
electionem suam et libertate super omni
necessaria sed per ordinem que isti
hic comparat esset operatus per vel du
bio per modum nature hic autem
modus prout dedicasti modus con
veniens et non libertate ultima
et modum operandi et operatorum sua
eligentis. Amplius si prima intelli
gencia destitisset vel cessasset a suo
intellectu et intelligere intellectus aliorum
esset creatum hic est nunc celi nec ca
usis que celorum sunt. Deinde igitur fuit
sapiencia creatoris in potencia ista ut in
potestate utrumque substancia eponet
totum esse et totum non esse. Similiter
amplius aut potuit cessare ab huius
intellectu et intelligere prima intelli
gencia aut non potuit. Si potuit
per volutate igitur relacione in
clinavit se ad ista intellecta et ad
huius intellectum et intelligere creare
et ad totum quod in illo effective sub
sequitur est per libertate igitur sua

relacione causavit omnia cau
sata sua. Quanto fortius ergo
creatori quecumque est sit cau
sare. Amplius ordine nature prior
erit ei potecialitas sua qua
actualitas sua ipsa igitur intellexit
ut res ordinare in ordine quo
erant prius quo intellexit potecia
litatem suam qua actu semper
stone illi. Quamquam idem autem est
ordo causarum et effectuum quare fuit
prius materia celi sed hoc qua forma
eiusdem et hoc est falsum quoniam nec
prius tempore tunc enim esset materia ac
tu spoliata a forma sua nec prius
ordine nature cum actus a causa sit
propter quam est potecialitas ~~materia~~
et materia propter formam secundo ergo
corpus enim propter animam et non anima
propter corpus. Si non non potuit
cessare ab intellectu illo et ab huius
intelligere sed fuit ei necessitas intelli
gendi illa et eo modo et ordine aut
ista necessitas fuit ei violencie in
gerentis desuper ipsam fortioris aut
fuit ei dispositione bonitatis sue
quod creator sit conveniat bene
facere et non posse aliter vel male
facere. Si fuit ei necessitas illa
violencie tunc michil ei attribuen
dum est de esse causatorum aliorum
magis enim passa est violencia ab
ipso cogente hoc enim ferente illa
qua egit aliquid gladius enim
qui violenter vibratur in aliquem
nichil addit sed magis aliena patitur
actione. Si non ex dispositione sue bonitatis

fuit ei sic intelligere ut dixi profecto
intellectus intellexit ita quia voluit
causare causata predicta que sciebat
ipse debere per suum intellectum vel suum
intelligere et ita reditur iam ad liber-
tatem qua dixi tibi ratione. Amplius
secundum hec manifeste videtur voluntas eius-
dem causam fuisse qua intellectus
vel intelligere ipsius. Quia enim vellet
esse causata sua et sciret ea non
aliter posse nisi per suum intellectum
et intelligere, quare voluntas fuit
ibi quasi primum movens et primum
agens. Quia igitur ponunt mundum et
saltem intellectum seu intelligere prime
intelligentie causam esse, quatuor
illorum quos dixi et de voluntate eius-
dem omnes tacent. Amplius utrum istorum
duorum concedunt vel eum voluisse
causata eius quia sic intellexit
ut dicitur vel quia sic intellexisse quia
voluit illa esse. Si enim quia voluit
illa esse ideo sic intellexit, tunc indu-
bitater prima potissima causa
essendi scriptura fuit voluntas ipsius.
Si vero quia intellexit illa per suum in-
telligere debere esse ideo voluit sic in-
telligere propter hoc scilicet ut illa essent que
suum intellectum sequerentur et ut vellet
illa esse eo quod per ipsum cognoscebat bo-
num esse quod illa esse deberent, et hoc
longe inferius alibi. Licet enim vi-
sus ostendat animali in quo est perfecti-
one aut securitate aut alia commo-
ditate non propter hoc tamen motus [illegible]
visualis aut ex visu est primo ma-
gis voluntatis ex voluntate. [illegible]
igitur intellectus erat apud eum

Celum stellatum [illegible]

[Q]uid visus inferior aut spiritualis non
ei ~~[illegible]~~ attribuendum est aliquod
ex causatis que pro voluntate ab
eodem tanta fuit. Ut quid ergo
mundo intellectui et soli eidem illa
attribuunt meciorem de voluntate
ipsius nulla penitus facientes.
Amplius in celo stellato quod secundum
quosdam primum est et secundum istos ad
minus secundum inferiorem tanta multi-
tudo et stellarum et earum ymaginum
et partium et figurarum ex eodem. Cum
non reputabile est diversitas aut multi-
tudo earumque celorum inferiorum. Cum
igitur intelligentie quanto superiores
sunt tanto minores sunt et ampli-
tudine elongationes. Necesse est secundum
porcionem earum causata earum esse
minora et amplitudine remotiora
quam primum celum erunt remotius
amplitudine quia alii inferiores nos
aut communi manifestum videmus.
Amplius si intellectus vel intelligere cre-
atoris quo intellexit seipsum et sic
intelligendo causavit primam intelli-
gentiam non exivisset in illam intelli-
gentiam hoc est si eo vel eo vel proprium non
intellexisset prima intelligentia non
causasset eam per illud et ad huc mo-
dum scilicet de omni artifice parte
sine proprio intellectum causante. Si enim
architectus non intelligeret a prima
generare domum qua edificat
vel edificare disponit ullo modo primo
intellectum vel ymaginatione edifica-
ret illam. Hoc enim est quemadmodum
si scriptor intuetur aliud quam
speciem scripturam qua scribit et pictor

Voluntas dei fuit prima movens et est agens [illegible]

Intellig[...]

pictura

Artifex

alud quam picturam qua figurat
neque enim scriptor vel pictor se ipsum tamen
inspiciendo scribet vel pinget ali
quid forte artificiose sive decenter
Omnino neque cogitando se ipsum solum
aut ymaginando. Eodem modo se habet
si aliud aliquid quam se vel picturam
vel scripturam solummodo cogitet aut
ymaginetur. Qualiter enim aliquis
artifex aliud solummodo quam artificium
suum cogitans aut ymaginans
in ullo aut uno ipsum artificium opera
bitur illud, hoc enim non posset esse
nisi a casu quoniam ut aliquis cogitans
vel edificare solummodo illa hora scriberet
vel pingeret non est possibile nisi
a casu somnii aut per extasim non
est partem vel intellectum sine yma
ginatione. Aggregata igitur exemplis
hys ratiocinatione manifestum
est quoniam creator primo intellectum in se met
ipsum solummodo reflexum et in rebus nullo
modo eventem vel extensum nichil crea
vit vel aliter causavit hoc est primo
intellectum vel intelligere quo se solum
intelligit nichil omnino creavit vel
aliter causavit quare neque prima
intelligentiam aut aliquid aliorum.
Necesse igitur fuit intellectum creatoris
eventisse et extensum fuisse extra
ipsum hoc est intellexisse eum omne
id quod creavit quare intellexit
eventitate prima intelligentiam
si eam creavit prius intelligere
et sim intelligere. Aut igitur intellexit
illam solam cum ipsam causabat vel

illam potius quam aliquid aliorum
quod si illam solam apparet tibi in
becillitas huiusmodi hominis et impossi
bilitas sermonis istius primum
quoniam limites ponit intellectui cre
atoris artantes ipsum ad unum
solum intelligendum saltem in una
hora. Deinde insinuant quod inde
isto suo creatoris intellectum intellectu
innuis a deo occupatum fuisse in a
hora ut alia tunc intelligere prohibere
tur. Sine dubio non intelligentes am
plitudinem ac libertatem intellectus
ac sapientie ipsius esse in ultimitate
amplitudinis ac libertatis. Quod
et alia omnia que sunt ei presentia
sunt. Sunt se omnia enim huiusmodi sunt pro
xima et maxima et insunt ei infinitus
et maximus huiusmodi aut amplitudinem
ac libertatem non esse possibile re
stringi aut prohiberi ullo modo.
Alioquin non esset in ultimitate
perfectionis continuitate cum non essent in
ultimitate elongacionis quae ipse
sunt non enim est in ultimitate ista
aliquid adeo vel potentia vel actu
accessus potest esse esse quod nos simus. Id
dum aut istos de dubitatione domina
cione et ductum quoniam apud creatorem
qui est primus liberius non actione rectis
sima non habet locum potentialitas ullo
modo et hoc est dicere quoniam quidquid eius
est totum est actus sive actu vel
in unitate actualiter. Si aut aliqua
hora intellexisset intelligentiam solam
primam solam tunc actu illam so
lam intelligeret aut potentia igitur

non dignum

libertas creatoris
irrestringibilis

intelligeret aliquid aliud aut non
Si sic: bonitas igitur apud ipsum locum pote-
cialitatis quantum est apud ipsum locum
potencialitatis: quare non est perfecte
ex omnibus modis suis cum perfectibi-
lis sit per acquisitionem intellectus eius
vel eorum que tunc non intelligebat
nisi potencia reducibilis de huiusmodi
potencia ad actum illius. Si vero non
intelligebat potencia aliud neque actu
in illa hora qua intellexit, igitur eius est
omnium angustissimus atque miserrimus
cum omnibus aliis intellectus ad intelli-
gendum arctatus sit et plurima saltem
potencia intelligat. Erit etiam crea-
tor vanus ignorans omnium aliorum:
nichil enim scit nisi quod intelligit vel
intelligere potest secundum errorem istum
nisi solam intelligenciam primam. Tu
igitur vides per temetipsum que inconveni-
encia sequantur errorem istum: primus
enim sequitur ipsum creatorem esse
insipientissimum deinde ipsum ignorare
cultores suos omniaque que in mundo
sunt et alia innumerabilia in quibus
non est necesse ut occupem vel me vel
te. Amplius quecumque sint creatori ex
semetipso sunt ei et equalia et equa-
liter: quare vel et intelligere illud quibus-
cumque duobus demonstratis sunt ei equa-
lia et equaliter cum intelligere vel hoc
vel illud non sit ei nisi a se. Non
magis igitur intellexit primam intellige-
nciam quam aliquid aliorum quacumque
hora vel momento. Eodem modo et eadem
racione neque melius intellexit eam
quam nec a se ipso magis aut melius

intellexit eam aliqua hora vel mo-
mento qua aliquid aliorum et hoc
est quia a se ipso potuit eam esse propter
illud quoniam dixi ut apte intelli-
gentie vel apte rerum sicut nostri
intellectus habeat creator intellectus
aut eius intelligere. Prima igitur sunt
intellectum et sunt intelligere posse et cau-
savit et causat omnia causata sua
ad omnia autem equaliter se habeat
per omnem modum suum intellectus et
sum intelligere equaliter igitur sum ac
posse causat et causavit omnia.
Non igitur sola primam intelligenciam
causavit ut ipsi posuerunt et hoc utique
verissimum est. Verum statim quod iste intelle-
ctus est intellectus a se ipso genitus.
Quod alias tibi declaratum est benig-
nitatione revelatione atque no-
ticia sola gens christianorum gloriatur
et laudat hunc intellectum gentilium se-
cundum legem suam et alias scrip-
turas suas. Sapientiam genitam
et artem ac verbum dei et hec est
altissima profunditas ad qua nec
gens hebreorum attigit nisi forte
in paucis sanctis ac sapientibus suis
vel prophetis eorum et sanctis et siqui alii
prophetis acceperunt. Gens vero arab-
um secundum quantitatem scripturam suam istud
non dum novit primo inspirata errore
quo seducta est hoc esse possibile
contradicit. Avencebro autem theo-
logus nomine et stilo ut videtur a-
rabs istud evidenter apprehendit et
de hoc in libro que vocavit Fontem sa-
piencie mencionem expressam faciat

Avicebron

plo
d[e] mercurio
Amacbron z ancij

z libzu singularem verbo dei agte
te omnia scribit Ego aut ppt hoc
puto ipm fuisse xpianu in toto
regnum arabu xiane religioni
subditu fuisse aute quis non
nullu z narracionibus historia
zo manifestu sit no nulli no ex
antiquis phis sicud plo z mer
curius hoc vidisse videntur pfta
aut ysaurius qui de verbo pfto
librum integrum scripsit que z logist
cleos ppt hoc nominavit Debes
aut scire q intellectus z intellige
sicud docui te in tractatu de pbaci
cionibus que fiunt in rebus divi
nalibus secundum duos modos z inte
ciones accipiunt Et unus quidem
Nota modus est quo intellige intellectu ad
dit Quia ee nisi secundum respectum aut
relacione aliqua Ex ipm crea
torem intellige est ee eius z eius de
intellectus non est ipius nisi ipius
ee. Ita ut ar agitur de intellectu
ipius hec est ut sit sermo de intellectu
ipius aut de suo intellige fiat sermo
de ipius ecentia vel de suo ee Se
cunda intencione z modo eius intelle
tus est eius sermo spualis sive
intelligibil et eius intellige eius
loqui spualiter sive intelligibiliter
quadmodum sermo audibil sermo ge
nitus e aut platus z ad distinctoes
istas coegerunt scos viros z sapi
entes qui psudaverunt in rebus
divinalibus erronei z contradictores
veritatis sicud z alias ostitas.
nite enim erat ut doceri homines

sermonibus quibus doceri poterint
de rebus ambiguis intelligencia
tam remotis Tu ergo intellige
magnificencia verbi dei put
fuit eius digna. Verbu enim dei
sicud alias te docui nec unquam est
ullo modo z siquatur est verbum
dei nec aliud quam ipse cuius verbu
est qua ppt connatate deus de
us in qua uno cum ipso a quo est
z ppt hoc sequitur connatate ut
sit sermo primus in ultimitate vite
z bonitatis z sit influens ac
redundans in ultimitate ipse sufficie
cie ac redundatie z ut sit ars effi
cax z opatix omnium operum creatoris
z ut non sit admodum arcium
innatarum atque sermonum spualium ino
z sit velud lucerna solis. Videas
quid z qua attendu sit primo
nite est ut sit virtus potentissima
omnia efficiens z no sit solummo
velud sigillum aut signaculum primo
sigillatus z sigillans impressione
sue similitudinis atque decorans oia
z hoc sua elatoe liberrima z sua
voluntate imprerssissima. Certe no
solum e ars omnium notificata si ecia
altius omnificata altius modo enim
sermo no potuit ee sermo primus hec
est primum locutoris. Nite enim est
sermone primum equale ee per omnia
suo locutori seu generatori Sicud
declaratum e tibi p in exemplum inita
tu primo. Est igitur sicud verbum
dei sive sermo velud splendor a
genitore suo procedens omnia pcap
tu seu receptibilitate eorum illuminans
z pulchrificans sue similitudinibus

Verbum dei sive sermo
n splendor a genitore pro
cedens, nota

Verbu dei

Speculum rerum

omnia p(ro)ut decet decorans quadmod(um)
splendor solis visibil(ia) et est quad
modum facies ultime pulchritudinis
eiusdem genitor(is) sui universi
velud inspectum irradiabilium sup
ficierum speciositatis sue similitudines
diffundens ita ut pulchritudines
creaturarum non sint resultationes
quedam ipsius prop(ter) quod faciem
dei ipsi cerebro ipsum cerebro prophete
sic ymo ipse met res et p(ro)cesso
quedam se nominet. Attende aut(em)
diligentius quod dico tibi de speculis
ut consideres diligenter diversitate
ac varietate ipsorum prop(ter) quam ali
a plus alia minus similitudinis huius
pulchritudinis et faciei recipiunt
et hec ipsa varietas atque diversitas
pulchritudo est magis universi. Et
cuique enim ex speciebus deesset
minor esset ex illo defectu pulchri
tudo totius. Valuit etiam ad consuma
tionem universi non parum addit ista
varietas sicud postendi tibi. Iam
igitur declaratum est tibi p(ro)pter quia
omnium equa(li)ter causa est creator in
telletus ab ipso genitus. Equaliter in
qua quantum ad se res non quedam
aliis indigent mediis quadmodum
homo anima et corpore. Omnis et quod fab(ri)
catur indiget materia fabricabili
instrumentis fabrilibus atque
et fabro omnium aut illorum causator
et sine illis mediis posset ipse fa
cere id quod fabricatur. Hominem
tamen facere non posset sine anima et corpore
quia nec homo esset si illa non habe

ret nec homo est aliud quam illa
duo sic supposita vel alterum eorum in
altero quadam compacione vel modo
Iam igitur intelligis ex hiis que
dixi creatorem omnia quantum ad
ipsum equaliter causare quedam
aut per media que tamen media et ipse
causat quedam per media et quedam sine
mediis quadmodum primum hominem
sine patre et matre corpusque eius
immediate causavit. Ceteros aut(em)
per medios parentes vel ambos
vel alterum eorum. Nec propter hoc minus equa
liter causat si plurium medium aut
plura media causat eos quadmo
dum si quis plures operarios aut pluri
tas domum edificet non magis cau
sat eam si plures aut paucitas a
equis. Eodem modo si paucitatem aut per
aliquod medium non magis aut
minus cum paucitatem medium quam cum
pluribus. Eadem similiter verum est quod
creator equaliter causat omnia
quadmodum est de se et ecia similiter
quod medium vel media nichil addunt
vel minuunt causationi. Iam enim
declaravi tibi in primo tractatu quod
creator solus ipse ac vere nomine
cause dignus est. Alia vero que
velud media causationi ministre
deserviunt non sunt nisi mutua et defe
rentes ultima recepta tamquam
missa a creatore huius aut exempla
manifestum tibi est facere qui est in me
dio illuminationum que sunt iterva
et aqua et in orbis ac aliis aliisque
illuminabilibus a sole. De quo manife
stum est quod sicut deferens mutuo

alia

exempla

Simili(ter)

probatur

creatione

illuminacionum huiusmodi est et nemo di
cat ipsum esse tam carum proprie ac vere
licet multum posset admirari ad
hoc ut perficiantur iste illuminationes
Solem aut quemcunque nominant
causam veram ac propriam earundem
eodem modo se habet designem et talesfactum
omnibus mediatur. Omnium vero de facie
quacumque et resultacionibus eius
dem inspectam. Verum si diligenter
consideratur quod et ipse sol et ignis et
quidquid est eis impleta ista sibi nichil
habent quod non a creatore recepe
runt et quod vasa sint influencie seu
redundancie primi fontis et hec tamen
hoc pacto atque condicione ut primum
impleta quod superhabundat in alia
receptibilia refluant ac redundant
quemadmodum alvei fluminum denique
profunditates cum implete fuerint
inundacionibus fontium aut aliis
valia loca receptibilia quod superest
est transmittunt. Sic omnia ista que
cause nominantur in inundacione primi
universal quod fontis impleta quod super
est ad alia vel defferunt vel transmit
tunt. Et hoc est quod dicit auicebron in
libro suo de fonte sapiencie hoc est in
quid indicans largitatem datoris bo
nitatis et obediencie universorum ad
ipsum quod unaquaque res compellitur dare
se ipsam et inclinatur in hoc dare simili
tudinem sui et manifestum est hoc
in influencijs naturalibus adeo enim
exclusit creator avariciam a cre
aturis quantum est de lege nature ut nu
cas possit sibi vel apparare vel reti
nere aliquam ex bonitatibus suis
naturalibus ut non eam putet possibi
le ei est aliis communicet et elargiatur.
An putas solem vel minimum sol
radiorum suorum posse retinere sibi
et si retineret illum quid putas
creatorem facturum? Repente enim
et illum et alios omnes eidem afferret
auferret. Aggrega igitur exempla
ista omnia et similitudines et appa
rebit tibi evidenter quod creator
causa est simpliciter et equaliter
omnium. Quoniam est sciens et intelligens
equaliter omnia. Amplius si necesse esset
quod poneret et sicut ponunt creare
idest de nichilo facere non esset opus
proprium ac singulare creatoris.
primo quemcumque intelligenciarum
quare ipse non esset proprie ac singula
riter creator. De nichilo enim fa
ceret unaquaque earum intelligenciam
immediate sequentem se et animam
celi sui et insuper ipsum celum suum
cum et materiam eius et formam
de nichilo faceret. Amplius cum maior
sit potencialitas intelligencie no
ne quam potencialitas prime quod
apparet ex verbis eorum quam actualitas
et perfectio prime maior est longe
quam actualitas et perfectio none
quod apparet ex propinquitate ad
perfectissimum idest creatorem et nobilitate
ipsius qua longe nobilior est
quam nona. Prima igitur secundum eos
per potencialitatem suam intellige
do se, eam causat unaquaque earum ma
teriam sui celi maior dicta ex potencia
tate est materia celi lune quam ma
teria celi primi. Prima propter et ipsum
celum lune maius dicitur esse ex potencialitate

qua celu pmu ꝯtinuitas eni ex
matia est. Amp scdm hvc ero
rem non erunt nisi decē substā
cie spuales abstracte natalit
r ideo iamus erit credulitas de
angelis r de omnibus militijs ce
lestibus que tn est omni lege r
iam omi opinione pene om
hom firmata. Stabiliet aut
tibi stabilicione demonstratia
multiplici loco suo. Amp more
honorem posuit creatori qm
cuius ex regibus ul pn
cipibus cu mpta eu no ponat
multitudine ministrum r assiste
tiu eidem ꝓpe eu no assistūt
ei ul sut coram eo nisi qui eu
ut ita loquamr facie ad faciem
intuetur. r hc scdm ipos no est
possibile nisi dece intelligencijs
ul aliquibus earu quare solita
riu valde r absqz honore regio
illu posuit. Denarius eni no
est multitudo magnificēcia re
gia sola digna neqz sola appare
ret in regali palacio. Amp vide
mus solem r magnitudīe r splen
dore cetis omnibus planetis atqz
stellis maiorem ꝓpter quod
r celu eius cetero planetarum ce
lis videtr. ec nobilius cu sit lu
ce sive splendore ornatius r eius
splendore solo tota sublunaris
regio illustretr solus qz sufficit
diem efficē noctemqz fugare. Cuma
igitr idem e ordo causarum quie
r causatorum r ꝓporcionalia
sunt sp cause r causata n(ecess)e
intelligencia celi solaris nobilior

ec no solu intelligencijs inferiorib9
ꝑfeccia intelligencijs superioribus
i superiorum celorum qui sut celi pla
netarum aliorum. Vides igitr mani
feste quia no est idem ordo in
nobilitate celorum qui est r intelli
gencia. Eodem mo r contra hanc
ordinatione facit stella iouis
que tanto maior e stella satr
ni. Omnir r stella mercurij que
est om planetarum minima cu
eius celu no sit om celorum pla
netarum infimu primo scdm oms
aut tciu aut qrtu. Amp si intelli
gendo ul se ul alia ita causauit
celos suos intelligēcie noue cau
sauit ꝯuenient omes ꝑfecciones
eorum. Unde r planetas ipas qui
quedam ꝑfecciones eorum sut ul
saltem ptes ꝑfeccionu ꝯpulto
eui decori r ornatui celorum suorum
sut planete nar. Unde aut ꝑ
feccones eorum sunt aut ptes ꝑ
feccionu ipsorum r ꝓpt hoc causata
ipsarum intelligenciarum. Idem igitr dz
ee ordo eorum i nobilite r alijs ꝑ
feccionibus qui est r ipsarum intellige
ciarum. Unde satnus scdm hoc erit
maximus laudissimus ac potentis
simus planetarum r ita durissimus ꝑfecta
liorum habūt ꝑfecciones istas iuxta or
dine suu r iuxta qntitate elon
gacionis sue a satrno ul celo
eius r iuxta comparacionem in
telligenciarum eas causancium. Sibi
aut manifestu est r omnibus vide
tibus parum qrere certitudinis ꝯtrariu
ꝑfu ipso gerarum. Amp si intelli
gencie causauint ipas planetas

causavit eos utrobique per viam cau
sationis per quam zelos suas/ cre
intelligendo possibilitates suas
causavit materias corporum et intellige
do perfectiones suas seu actualita
tes causavit formas corporum. Dico
igitur quod ex eo quod ab indivisibilitate stella sua planete
te non solum equales facti sunt ce
lis suis primo idem/ cum cause per
omnia eedem verbi gratia intellectus
quo intelligentia celi saturni intellexit
it potencialitate sua causando
materiam celi sui et materiam stel
le saturni aut est unus et idem modo
non repetitus aut non. Si est unus
et idem modo ergo causatum unum et
idem non solum equale quare ma
teria stelle saturni et materia celi sui
erit una et eadem modo per eandem
viam est unde quod forma corporum
eadem modo. Si unde celum ipsum sa
turni cum ipsa stella eiusdem erit
idem modo non solum equale alterum
alteri. Si vero non est unus et idem
modo sed fuit repetitus tamen ex quantitate
equalis fuit intellectus quo intellexit
primo potencialitate sua ut cau
saret materiam celi sui et illius
quo intellexit vel eadem hora
vel alia potencialitate eandem
ut causaret materiam stelle illius
neque enim lassitudo neque obstruc
cio aliqua aut causa innovationis
sicut est circa eum cum huiusmodi mutationes
ad intelligentias non attingant.
Prima igitur ex equalibus causis equa
liter per omnem modum se habenti
bus equalia esse causata necesse est

Manifestum est ex quantitate equa
les esse materias illas per omnem
modum et eadem via est unde equa
litatem formarum. Necesse igitur erit
celum saturni equale esse stelle sue
sive planete et adhuc modum
de aliis celis et planetis se ha
bere necesse est. Circa quod non oportet
vel me vel alium disputare. Amplius erit
illa innumerabilis multitudo intellectorum
qua intellexit intelligentia celi stel
lati dum causaret eius formam..
Manifestum enim est quod in se ipsa non
invenit tantam multitudinem extra
se igitur intellexit multitudinem qua
intelligendo causavit tam multi
formem varietatem in forma celi
illius hec autem non potuit esse nisi
vel ipsa multitudo que invenitur adhuc
in forma celi vel alia preter ipsam
dico non que esset preter illam non potuit
causa esse illius cum tamen non possit
esse potior causato. Si vero ipsa mul
titudo sit intellecta causa fuit mul
titudinis per modum actu existentis
in forma celi hec est si intelligendo
eam causavit eam quare hec dene
gabitur creatori vero ut intelligendo
per modum istum multitudinem universi
tatis seu quicumque ei placuerit non
causet eam. Certe circa tanto am
plius ac si fortius istud congruit
creatori quanto suus intellectus et sua
intelligentia super omnem comparationem
vero cogitatum supereminet intelligen
tibus omnium aliorum. Manifestum igitur
tibi esse debet ex hiis quia ista que
posuit de generationibus intelligen
tiarum atque celorum magis dubia sunt

subtiliter et ingeniose quantum valeo.

Cause que videntur in errorem induxisse Aristotelem et alios in dicto errore.

Cause autem erroris istius videntur potissimum fuisse tres. Harum prima fuit ignorantia eorum quod non intellexerunt verbum creatoris neque virtutem ipsius verbi. Est enim non solum enunciativum ut ita loquamur sed etiam imperativum imperiositate forti ac multiinvincibilitate fortitudinis propter quod eius imperio obedivit non solum ea que sunt sed etiam ea que non sunt et non solum in faciendo et non faciendo que mandavit aut prohibuerit. Sed etiam in essendo et fiendo et non fiendo propter quod quidam ex prophetis hebreorum dixit vocat ea que non sunt tamquam ea que sunt. Huius autem exemplum est quasi si fuit dignatus creator ut diceret mortuo per modum per verbum illud suum vel paterna surge eadem facilitate potentia obediet ei mortuus et surget sive resurget qua obediret ei vivens et sanus iacens aut sedens si eum surgere iuberet. Cum enim de se solo et per se solum potestatem imperiosissimam habeat et in morte et in vita equanimitate pari facilitate eidem obedivit.

Attende etiam quod nos ipsi non solum verbis nostris enunciamus affirmantes et negantes sed etiam imperamus quid quid fieri volumus. Sic et creator illo unico verbo suo. Non solum dixit omnia fieri que fieri voluit sed etiam fieri mandavit sive precepit et hec fuit prima ex ignorantiis eorum. Cum si forte aliquid vel noverint vel cogitaverint ignoraverunt quod esset imperativum imperiositate qua dixi et hec est virtus eius omnipotentissima. Secunda causa fuit ignorantia libertatis ipsius creatoris qua operatur absque eo quod vel prohiberi possit ullo modo ab eo quod vult aut cogi ad illud quod non vult ipse aut opinari missi sunt. Sicut dixi tibi quod operare per modum nature et impetu creature ipsius cum ipse operetur per voluntatem et voluntate liberrima. Et ego dixi tibi quod ex bono solum quod est bonum et per illud quod est bonum omnino non pertinet ad creatorem in causationibus et creationibus istis. Non enim operatur sicut creator sic causata vel causat per illud quod bonum aut equitativum bonum sed per voluntatem suam et prout vult sicut figulus non per bonitatem suam format vasa fictilia sed per voluntatem suam et propter hoc facit ea prout vult et qualia vult. Sic per verbum suum quod non est verbum solum enunciativum sed imperativum imperio fortissimo et eius imperium atque voluntas non est aliud ab ipso et de isto verbo similitudines et exempla dedi tibi aliqua vice. Verbum enim istud non est tantum ymago sed expressio creatoris ymo est etiam expressio voluntatis creatoris vividissima ac propria quibus datum est ipsum audire et intueri. Tertia causa fuit opinio eorum erronea qua putaverunt elongatione posse aliquid a creatore et estimaverunt creatorem longe esse a quibusdam et prope quibusdam et propter hoc ipsum non operari per se aut minus operari. Non intellexerunt igitur superminentiam creatoris et amplitudinem ac forti

prohibuerit
vera ignorantia philosophorum
2a
vicinitatis dei
3a

Eminencia creatoris

tudinem virtutis eius qua atti-
git ad summum universi usque deorsum
et a summo creationis usque ad novissimum
omnia continens tenens et retinens
per verbum virtutis sue. Et quia, dum volt, alioquin
recaderent in non esse, unde adiuncta
sunt ab ipso et propinquo. Est vigoratur infra
omnia et subintrans ut fundamentum
et fulcimentum sustinens ea et sub-
portans et est super omnia non solum
ut rex et imperator omnium dominantis-
simus verum etiam ut fons influen-
tissimus a quo incessanter descendunt
rivi seu fluenta bonitatum ipsius
et super creaturas eiusdem. Hoc est
super omnia secula et seculorum singula
et erunt omnia et in omnibus omnia
nutriens propagans moderans re-
gens et propter hoc operatur omnia in omni-
bus iuxta quod exponam. Quemadmodum
enim predixi tibi quecumque bona que-
cumque salubria quecumque quolibet
modo salubria creaturis evenerunt
de primitia ipsius hoc habent quem-
admodum quod a balena cepit vita et hoc
est quia ipsa via principia est fons
vite. Omnium scilicet et in singulis aliorum
sicut quod a sole cepit lux de primitia
est universalis ac redundantissimi
fontis et ad hunc modum scilicet de om-
nibus aliis operacionibus naturalibus
seu potius effluctibus propter quod sancti
et sapientes in lege hebreorum et in
lege [illegible] creatorem operari omnia
in omnibus dixerunt intendentes et
intelligentes omnia que sunt nature
vel gratie. De origine celorum

Quod ante verbum creatoris
non tamen sit ars et sapientia
opificis eterna et ante omnia
genita atque verbum quo non so-
lum dixit omnia id est vel fieri vel
fienda esse, Sed etiam imperavit sive
mandavit propter quod illud
dixi imperium ipsius ostendi tibi per
similitudinem verborum nostrorum que
non solum dictiones nostre sunt id est affir-
maciones et negaciones, sed etiam
imperia id est precepta et prohibitiones
et hoc evidenter attestatur sanctus et
sapiens in sermone suo dicens:
Dixit deus fiat lux et consequenter
in alia serie fiat illud, fiat fir-
mamentum que omnia sonat omnia
imperia. Verbum enim fiat imperativum
est seu mandatum ut [illegible] insinu-
ans intelligentibus creatoris ver-
bum esse etiam mandatum eiusdem
sive imperium quo precepit lucem ut
fieret et subiunxit et facta est
lux, quasi diceret obedivit lux
que non erat omnipotenti man-
dato creatoris, [illegible] esse tamquam
vocatum eodem verbo venit ad
esse quemadmodum si voce [illegible] mortuus
ad vitam. Eodem ergo verbo et vo-
cato quo dixit dixit omnia vel
facienda vel fienda esse manda-
vit vel precepit ut fierent. In nobis
autem non est possibile esse ita propter
imperfectionem verborum nostrorum. Alio
enim verbo et alia enim eloquimur
ne enunciamus vel firmamus
vel negamus aliquid alio precipimus
seu mandamus. Cum autem atten-
deris diversitatem multiplicem que est

verbum creatoris id est imperium vel mandatum

incelis apte motum suorum polorum
plagarum et quia motus eorum est
declinans et obliquus a motu primi
celi qui solus est rectus inter
eas et paralellorum divisi a polis eius
poli eciam eius poli mundi sunt
propter quod ipsum philosophi plani vocave
runt .i. sine errore quoniam motus eius
est unus et equalis non diversus
neque obligatus super polos equi
noctis dici sine equinoctialis cir
culi. Cum igitur hec omnia considera
veris erit tibi hec omnia indicium
per quod apparebit tibi non esse de
intelligenciis et animabus celorum atque
celis ipsis. Quod patet et hoc est quoniam
et intelligencie et anime celorum atque ipsi
celi similes erunt comparatione potencia
exceptis comparationibus que
sunt secundum plus et minus et magis
et minus in virtute atque nobilitate
et ceteris huiusmodi aliis aut unde esset
ista tanta diversitas. Dissimiles enim
cause per modum quo similes. Quia im-
possibile est dissimiles habere effectus.
Iam igitur declaratum est tibi quod huius
modi comparacionibus et diversitas creatorum per verbum
et imperium suum seu mandatum hoc
est quod dixit dictione sua actuali
et verbo et precepit mandavit eodem
verbo suo omnipotentissimo atque imperio
possessivo De generatione celorum
et elementorum utrum sit et subito
aut per generationem in esse exi
erunt

Quia vero restant adhuc alie
questiones determinande quarum
prima est utrum omnia simul ab initio exi
verunt omnia in quibus que non
per generatione et corrupcione fiunt
Que enim generantur per corrupcione
aliorum comparatione posteriora sunt
illis ex quibus propter eorum corrup
tione generantur cum impossibile sit
aliquid generari corrumpi nisi post
quam fuerit. Iam igitur manifestum
est tibi quo ordine creature ex
iverint vel exeant de substanciis
et nobilibus abstractis atque
spoliatis a materia non est autem
eius ut consideracionem hic faciam
quoniam non dum stabilitus est earum
exitus a creatore nec declaratum
earum esse quarum utrarumque fieri notum
est antiquum convenienter inquiri
possit qualiter exiverint a creato
re. De celis igitur et terra ceterisque ele
mentis de stellis et luminibus et
forte de animalibus atque vegetabilibus
si forte fuerint aliqua huiusmodi propria
quod dico propter eos qui mundi antiqui
tatem vel eternitatem posuerunt
huiusmodi enim homines ponere necesse habent
absque principio semper fuisse generatione
animalium et vegetabilium et generationem generatio
nem et corrupcionem eternas. Primum
igitur investigandum est de celis atque
elementis utrum simul exiverint et utrum
subito an per generacione. Quoniam
ut michi hec si quid horum incepit
vel si qua exierunt prima Biblicia
conabor stabilire quod dixit scilicet
et sapiens Hebreorum propheta Moises
suo primo etiam cum gente Christianorum
consentit. Dixit enim in principio
creavit deus celum et terram ubi
premittam hac radice ordinatione
ordo est creationis angelis est in
tencio ut que priora sunt non intelli
gantur ante priora creatione sive

Appleno

Creacio

Terra

prius creata. Cum igitur extrema in omni generalitate priora priora sint aliis celum autem ultimum et terra extrema sint inter corpora mundi atque contraria quo ad loco suo declarabo extremitate primo creata sunt. Idem autem est dicere primo creata et in principio creata. Manifestum igitur est quod in principio creavit deus celum et terram hoc est ante corpora alia. Apparet igitur tibi iam ex hiis quia quedam narrationes probate etiam conclusiones philosophice sunt hec est in prophetia declaratione accidentaliter sicut est hec. dixit et facta sunt mandavit et creata sunt. Et hec dixit deus fiat lux et facta est lux et similes narrationes que ibi subsequuntur. Hec autem narratio qua dicitur in principio creavit deus celum et terram ex multis conclusionibus aggregata est quarum pars deum esse et huius declaratio pertinet ad primam prime philosophie partem. Alia conclusio est celum et terram creata esse et de potentialitate essendi educta esse in actum essendi et generaliter omne materiatum atque formatum et hec declaratur consequenter naturaliter. Tercia est quod celum et terram inter corporalia primo creata esse et huius declaracio fundata est super radicem quam premisi tibi que est hec quidem est ordo creationis seu generationis quorumcumque qui est et esse sive essentia ipsorum et declaratio radicis istius ex probatione alia radicem quam premisi et huiusmodi ducentem ad illos idem est ordo in prioritate et posterioritate essendi aut vel essentie sic se habet ad

creatione seu generatione sed simus ad viam suam. Declaratur etiam idem ordo id est prioritas creationis celi et terre per hoc quod idem est ordo actuum et potentiarum sive actualitatum et potentialitatum. Ultima autem est ordo potentialitatum idem est ordo exituum de illis et quia exituum idem est et actuum sive effectuum. Ultima igitur creatio et generatio et prima exitus sunt de potentia in actum et potentialitate in effectum essendi. Manifestum est quod quorum actus primi sive actualitates eorum exitus de potentialitate primi sunt. Cum igitur celum et terra extremitate primi sunt in parte extrema inter corporalia erunt extremitate eorum exitus de potentialitate essendi in actum vel effectum primi exitus non isti non sunt nisi generationes aut creationes corporum. Manifeste declaratum est tibi probet et consequenter ipsa esse prima creata et hoc est dicere in principio. Quarta non conclusio est celum et terram a nullo alio creata esse quam ab ipso deo seu creatore et super hec iam posui tibi vias que precesserunt probationes per quas destruuntur. Primo eorum qui posuerunt celos creatos esse ab intelligentiis. Ultima non esse non potest dari nisi a creatore. Manifestum est nec intelligentiam nec aliam ullam substantiam dedisse esse celis vel aliis ab eis existentibus. Quod solus creator dat esse rebus creatis. Licet autem hoc declaratum sit tibi in prima parte huius magisterii faciam tamen tibi hic rememorationem declarationis istius. Dico igitur primo

Ex quo confirmatur tercia conclusio

oet lux nisi lux solaris nõ eet luce
vel relucē in aliam nisi ab illa et per
illam Sic eciam non sit ee centiale
aut formam nisi creator non erit
receptum vel datum nisi ab illo et
per illum et attende diligent' compara-
cione istam quam ee e forma et maximi
i amplissimi omnium illorum eorum que
prodeunt a creatore et quod recipit bonum
quod est ab ipso impossibile est manifestum
aliquid recipi vel fluere super rem
quamcumque ante ee Non enim recep-
tibile est alicuius influencie nisi
quod iam recepit et habet ee Est igitur
esse sicut lumen expansum a luce crea-
toris super amplitudinem et latitudinem
huiusmodi et sic influencia in plures per
susceptibilitate et receptibilitate sine ca-
pacitate eiusdem Sic igitur ymma-
ginare creatorem in huiusmodi sicut
lucem radiantissimam et sic formam ymma-
ginare ee huiusmodi sicut circumfulge-
ciam ipsius et radiositatem et luminosi-
tatem quamdam ipsius expensam
omnibus et per omnia Sicut igitur ea que
lucent si sola lux solis esset forma
lucē nõ deberent nisi illi Sic que-
cumque sunt nõ deberent formam ee nisi
creatori et hoc incomparabiliter amplius
quam lucencia lucencia debere posset
formam lucē luci solari Ita autem vna
est inter hanc quam lux solaris elonga-
cione hanc et propinquitate et propinquita-
te ad illuminabilia sua et corporalem
seu localem Creator nõ vtrumque
creatoribus proximus est ac presentissimus
ymmo eciam intimus et hoc apparere tibi
potest per abstraccionem sine spoliacionem
condicionum omnium atque formarum
accidentalium et substancialium Cum

enim ab ymo quam creatorum omnia hec
abstraxeris residuum omnium in ee
esse vel entitatis et propter hoc dator
ipsius verbi gracia Cum Socratem
spoliaveris a forma sua singula-
ri qua est Socrates et a specifica qua
est homo et a qualibus quibus est
animal corpus sed adhuc remane-
bit eius forma et entitatis quasi v-
timum indumentum ipsius quam propter
remanebit ei ee forma et entitatis
quasi intimum indumentum ipsius
et velud interula qua primo in-
duit ipsum creator et dat ipsum ee et enti-
tatem ei detraxeris erunt ei de-
tracte omnes cause essendi et admi-
nicula excepto solo creatore Ex
re manifestum est quod omnium adminiculorum
adminiculorum essendi primum est crea-
tor et intimum hec autem omnia idcirco
scripsi tibi hic vt erigam te quo-
quomodo ad ymmaginandum sublimita-
tem creatoris cuius completa cogni-
cio beatitudo est et gloria virtutis
intellectiue nostre Iam igitur ad hoc de-
duxi te per probaciones et declara-
cionem vt certum sit tibi inter cor-
pora seu corporalia primo creata
ee celum et terram Et quia narra-
cio prophetica qua dixit sanctus et sapiens
vir sermone suo In principio creavit
deus celum et terram Conclusio est aggregata
ex tribus conclusionibus vel interrogacionibus
istis tercijs divinalibus et naturalibus
declaratis ac demonstratis Et feci tibi
rememoracionem quorumdam expe-
diccionibus huiusmodi quale opus
sint et debuit hic fieri

2 Restant adhuc questiones de
celo in principio creato quid

Creator per ymaginacionem in …

pictura dei

Creatio

quod creare …

Empireum

vel quod illud sit. Sz an totum quod e
a luna supra inter infima celi lu
naris superficiem et extrema sive
extima superficiem celi quod gra
ciplano nominavit an sit aliud ce
lu super omnes hunc toti. de quo
soli sapientes. Panorum loquitur
et greco nomine vocant illud em
pireum hoc est valde igneum non
a vehementia ardoris ut ipsi met
dicunt sed a supereminentia splendoris.
Stabilite an esse istius celi non est
locus hic quoniam in locis consequentibus
ubi indicabo tibi partes et declarabo
universi corporei seu corporalis
hoc inz suppositum tamen in quod sit celum
preter celos nominatos a philosophis lo
ge supereminens illis non tamen al
titudine locali quam etiam nobi
litate. Reliquum perscrutandum
utrum subito an per partes celum
illud et terra creata sint et utrum
aliqua alia sint simul creata cum
eis hoc est eodem die vel hora vel
puncto temporis et que et quot sint illa
cum eis hoc est eadem die vel ho
ra vel puncto temporis et que et quot
sint illa que simul cum ipsis crea
ta sunt. Dico igitur si non essent
inter celum illud et terra creata
aliqua corpora vel aliquid huiusmodi cum
solis corporibus locum implere possi
bile sit concavitatem inter celum et ter
ram esse vacuam iam aut dividas
ti alibi et etiam impedientibus.
et etiam declaratum est tibi prime
vacuum esse non posse et facile est
tibi ex illis que premisi tibi in

hoc totatum terra vacuum esse inter
primam celum et terram illa vero
concavitate celi et terre contigua
esset concavum parte cum vacuum dis
tantia facere non possit sicut iam
didicisti. Sequitur etiam ex hoc
quod infima superficie celi que est
concavitatis omnis esset equalis
extime seu extreme superficie
ei terre que est per modum eundem
concavitatis ipsius Semper elongatio
que modo est inter celum et terram
esset facta aut per motum localem
celi aut per inspissationem aut
densationem eius utrumque autem
est impossibile manifeste. Si enim
fuisset celum sicut motum loca
liter omnem partem motu in sursum
uz ut superius emisperium motus
fuisset sursum sursum et inferius sursum
in suum sursum quod est inferius ad
duas secundum situm facta est conca
vitate scissura inter duo illa emi
speria et abruptum esset alterum ab
altero eodem autem modo intra
esset et de aliis partibus quare totum
celum scissum esset in duas partes et
totaliter laceratum. Et si superius e
misperium motum fuisset in sursum et
per hanc viam elongatum alterum
inferius aut emisperium quasi to
tum ab ipso concavitate appropin
quasset terre et fuisset motum motu in
descensum uz ad terram et ita due
partes celi fuissent mote contrariis
motibus hoc autem impossibile est
cum natura una sit duorum emisperiorum
motus enim contrarii manifeste sunt

sit motus a terra et motus ad ter
ram. Nec igitur erit secundum hanc
positionem per impossibilitate corpo
ralitatis celi factam fuisse istam
elongationem quare substantia
celi erit rarefactibilis et densabilis
non est autem opus ut contra
qualibet opinione disputetur presertim
cum adeo manifeste falsita
tis sint ut inconvenientia que ex
ea sequuntur quilibet etiam parum intellectus
facile videat. Inutiliter quippe da
ta fuisset celo a principio subtilitas
et raritas substantie sive corporei
tatis sue si tam cito oportebat
ipsum mutari in aliam dispositi
one. Sequitur etiam ex hoc ipsum crea
torem ignorasse mensuram operis
sui vel de industria errasse. Quem
prestituit magnitudine, qua de
bebat esse et remanere celum cum a prin
cipio illam eidem non dedit. Nullus
artifex — enim artificum apud nos adeo im
peritus est adeo ne parce sollicitus
operis sui ut sciens in eo faciat
aliquid quod statim oporteat eum destru
ere vel [illegible] corrigere. Si vero non p
stituit mensuram operis sui necessario
fuit vel erroneus vel ignorans
eiusdem. Hic autem id est tantus defectus
non in mediocriter peritis apud
nos artificibus invenitur. Creator
igitur iste manifeste erroneus est.
Manifestum igitur est tibi quam decepti
sunt qui celum primo creatum et terram
necessario sint cum tamen in illis vel unum
vel plura. Eorum autem dicunt ultimum
celum quod nominant applanos minus
esse corporeum vel corporale et ponunt
illud celum primum quod et nove celos

hoc est totum quod est intra celum lunare
applanos vocant. Quinque celum et aerem
interdum dicit totum illud esse totum — primum
mundum. Isti ergo ponunt illos id est illud
celum eternum quatuor elementa
modo esse et quidam ex eis materiam
quatuor elementorum creatam fuisse
ab initio velud massam quandam
quem confusam. Revolutionem
autem celi calefactam et exsiccatam
et subtiliatam superiorem partem ipsius
et sic generatum igne elementum et esse
contiguum celo lunari. Eodem vero eius
dem materie partem dicunt eodem mo
tu celi subtiliatam quidem et cale
factam eodem motu celesti non
autem exsiccatam. Ideo remansisse hu
midam et ex illa generatum esse aerem.
Terram vero propter maiorem elongationem
a motu minus quidem subtiliatam
et omnino non calefactam et propter hoc genera
tum esse ex ea aqua elementum.
Terram vero vel creatam fuisse ab in
itio ea grossitudine sub qua est in
qua confirmat narratio illa propheti
ca quam premisi tibi vel resedisse
velut in fundo mundi istius sub
sidentiam tamquam fecem omnium eleme
torum et sic generatum esse per separationem
partium subtiliorum atque nobiliorum
a qua massa ista. Igitur si noluit
intelligere sermonem propheticum ante
dictum necesse habet ponere quod in princi
pio creavit deus celum et terram id est
massam illam materiam quatuor ele
mentorum et omnium aliorum generabilium
in mundo isto nec potest eum super po
nere generationes omnes que hic
sunt fieri per motum celorum quadam

formacionem vasorum vtilium p(er) reno
uacione rote figuli. Cui igitur demum
ponat omnium formabilium istorum fac
torem (et) velud figulum. Rota vero
celi ponat ei instrumentum per quod omnia
ista format aut generat. Iuxta hoc habet
intelligi ut dixi quod dicitur quod in prin
cipio creauit deus celum et terram tamquam
vniuersorum figulus rota (et) limum
manifestum enim est de figulo quia
in primis habet prouidere sibi de rota (et) limo
antequam procedere possit ad formacionem
aut creacionem vasorum que per rota de limo
formatum est. Est igitur rota celi
sub pedibus creatoris hoc est sub
beneplacito eius ut voluat eam
prout requirit formacio vasorum.
quemadmodum rota figuli sub pedibus
eiusdem. Et materia illa atque ipsa
elementa corpora generata in volunta
te eius quemadmodum lutum obedientis
sime in manibus figuli (et) huic sermo
ni concordare videntur aliqui ser
mones prophetarum. Verum difficile est
eis sermones prophetarum qui sequuntur
ista intellectui suo conuenienter ap
tare pro eo quod omnia elementa sub
celo esse ponunt (et) post celum ut predixi
generata fuisse (et) ita nichil aque
esse ultra lunam quoniam nec ultra ae
ra. Sermo vero propheticus videtur
ponere totum celum aut deum nouem
celos creatos fuisse in medio aqua
rum (et) quasi medietatem aquarum
super celos esse et remansisse. Celum
vero quasi natare sub aquis illis (et)
super aquas inferiores. Causa autem
que eos ad hoc induxit vna
videtur esse co(n)creta qua opinati
sunt esse intra celum istud et terram

Terra autem omnium corporum immobi
lissima est secundum totum partes enim
eius multe secundum totum mouentur
sicud vna gleba vel vnus lapis
quemadmodum apparet in terre mo
tu. Celum autem mobilissimum est
omnium corporum que nota sunt nobis
Et ideo sicud illa infima ita illud
supremum. Alia autem causa quoniam qui
es (et) motus contraria sunt locus
vero medius in spera mundi qui
(et) infimus est locus est quietis pro
ut (et) proprie debetur cum datus est ter
re naturaliter. Sicud (et) quies data
est ei soli secundum totum. Et ideo motus
locus proprius erit extremus siue
supremus. Hoc igitur celum quod est mobi
lissimum omnium supremum naturaliter obtinet
locum quod debetur enim omnibus eius in situ
est ut sicud infima mundi pars
terra secundum totum perpetuo tota qui
escit ita ultima pars mundi siue ex
tima tota perpetuo moueatur. In se
quentibus autem satisfaciam tibi de hiis
(et) declarabo celum aliud esse quod est omnium
celorum ultimum at supremum cum nec
est motus nec inquietudo aliqua
immo est perpetua stabilitate quie
tum atque firmatum. Quod si quis sic
ponit ponat celos non alia de
causa moueri nisi propter generatio
nem seu formacionem generabilium
sicud dicunt de rota figuli non erit
necesse motus huiusmodi ex obediencia dei
altissimi cessaturos ex continuitate
cum cessabit generacio (et) corrupcio
quas esse cessaturas suo loco pa
tefaciam tibi probacionibus probacionum
si deus voluit (et) erit ipsis motus
celorum cessaturos — suppleas

Empireum

Stabilitas decimi celi quod eum
virtuum vocant et stabilitas atque quies

Moyses

Qui cum prophete tanto credidit ipse mundus
omnis gens hebreorum inducta
signis et mirabilibus in quibus
missus est ut ei crederet tibi pie ipse
qui etiam humiliato rege egipciorum
et flagellata egipto flagellis quibus
non dum egipciorum resistere potuerunt
populum ebreorum a servitute egiptiaca
liberaret gens etiam arabiorum non
minus eidem prophete credidit qui etiam
magnificentius atque sublimius
deo sentit et sermones eius dicta
eius et vere sunt sermones reputat
dei inexplicabiles esse contradicere eis
prosequar tibi narrationes eiusdem prophete
et de celo bitante in qua lex utraque
consentit. Duo igitur celum ultimum ut
predixi est ultra nonem notos ac
nominatos celos superminens eis
distantia multa et est illud celum
habitacionis sanctorum que vocantur angeli sed
et terra non eis est centrum secundum to-
tum set secundum medium sui quod nominant
infernum. Quemadmodum enim infimus
locus est pure amarie ac solius
miserie. Sic celum illud locus est
pure ac maxime solius quod felici-
tatis et manifestum autem est tibi per
se quod indigentia pars est miserie. Ter-
te manifestum est in loco illo nichil
esse indigentie sicud miserie nichil.
miserie motus autem omnis propter
indigenciam aut situs qui per motum
queritur est et si fuit localis erit propter
indigenciam aut situs loci aut situs
qui per motum queritur. Quare apud
celum illud omnino impossibile est
esse motum. Et si dixerit quis quod

habitatores celi illius secesserunt sunt
ab omni indigentia non autem ipsum ce-
lum et propter hoc movetur quod ipsum indiget
renovatione situum in partibus suis
non in se toto vel quia motus ipse
perfectio eius est. Dico quod sermo iste
erroneus est. Primum quia motu
isto et si acquiruntur novi situs partibus
celi continue sic auferentur et continue
perdendum motum eisdem pars enim
motum habent adhuc situm vel ut
superveniret partibus minus eodem
modo rapitur et depellitur ab eadem situ
et adhuc modum se habet de singulis parti-
bus celi illius. Quare quidquid ac-
quiritur de situbus partibus celi per
motum illum circularem totum aufe-
retur eidem per ipsum. Quodque
igitur confert eis in parte ista aufert
eisdem. Idem est igitur ac si nichil
huiusmodi motum eis acquireretur.
Et inde omnino est ei superfluus et in-
utilis huiusmodi motus. Amplius virtus
illa sive anima sit sive alia propter
hoc quesivit vel amat motum eidem
ut partes eius situs illos acquirant
ergo propter contrarium debet querere et efficere
motum contrarium. Cum igitur per huiusmodi
motum amittat sic acquisitas
situs debet virtus illa prohibere
motum auferentem eosdem situs virtus
illa celi quam quietabit. Amplius
aut appetit celum situs illos propter
se aut propter aliud. Si propter eos quia
essent igitur illis acquisitis quantum
plenum erit desiderium eius in parte
ista et inde sicud semper movetur
ita semper quiesceret contrario. Cum
semper obtineat motus situs quos
per motum acquirit hoc autem est dicere

quod [illegible] celos
et [illegible] [illegible]

quod in omni hora et in omni puncto
puncto obtinet situs in partibus
suis ad quos per motum venit. Et
si dixit quia propter aliud quiescit
situs huiusmodi partibus suis celi qua
propter ipsos. Dico quod aut acquisi
tis illis acquirit illud aut non.
Si sic cessat igitur motus acqui
sitis sitibus illis. omnis enim motus
cessat acquisito fine quem primo in
tendebatur. Si aut non acquirit illud
vel obtinet acquisitis sitibus
huiusmodi frustra igitur intendit situs
illos propter illud. Insuper et erronea
est eius intencio qua per situs
huiusmodi intendit acquirere quod ob
tinet eis obtentis. Quod dixit quod
motus est perfectio qua intendit
ipsum celum. Sequitur hinc per motum quod
omnium perfectibilium ipsum vilius sit et
vilius vilius ipsum quam perfectibilium
in inferioribus et que sunt in mundo nam
motus via est ad perfectionem nulli
aut est perfectior vilior quam via sua
fine ignitum via est. Et unde perfectio
celi secundum hoc erit vilior omni per
fectione cuiuscumque alterius perfectibilis.
Secundo quod si interrogati fuerint propter
quid moveatur celum non habent
quid respondeat. aut enim movetur
propter motum et ita movetur ut mo
veatur et ita erit motus causa
sui ipsius quod est manifestum impossi
bile aut respondebunt quia movetur propter
aliud et tunc non est motus perfectio
illa qua quiescit set illud aliud quod
per motum quiescit propter quod movetur.
Non possunt igitur respondere ad hanc questio
nem propter quid movetur celum. Item
aut movetur propter aliud aut non. Quod
si movetur propter aliud, ergo propter mo
tum vel propter aliud. Iam autem utrum
que destruxi tibi et ostendi quod nec propter
aliud. Relinquitur igitur ipsum moveri
propter nichil et nullo fine quod est nullo
fructu vel utilitate. frustra igitur
et vane movetur. Item si motus
est totus finis quem intendit
aut intendit huiusmodi finem per viam
aliquam aut non. Si intendit eum
per viam aliquam via aut per quam
veniatur ad quemlibet finem non est ni
si motus aut mutacio aliqua
quem de per motum intendit motum
et per motum non potest intendere eundem
motum. tunc enim idem esset finis sibi
ipsi et via ad se ipsum. Quare plus
et perfectius manifestum et minus se ipso.
Cum omnis finis et maior et melior
et peior sit via sua hoc est que
ducit ad illum. Quando intendit
motum istum per alium erit eadem
questio de illo alio et ibit res in in
finitum. Item si motus iste est finis
vel perfectio qua intendit celum
ultimum ergo eo acquisito debet quies
cere. Cum igitur semper habet hunc finem
semper debet quiescere. Item motus est
dispositio non permanens in partibus
suis primo est iugiter fluens
et nichil eius totum simul est et nec pos
sibile est aliquid illius stare vel
retineri. Quare si motus est per
fectio celi illius vel finis perfectionem
intendit et quiescit quam retinere non
potest et que continue tota elabitur
ita ut nichil eius retineri possibile
sit. Erit aut error intol
lerabilior in homini potest quam perfecto

ne quere que semper sit in desu
[illegible] sine in quo [illegible] impossibile
est. Amplius autem celum istud intendit
omnes revolutiones suas que fu
turi sunt ei aut intendit unam earum
aut quasdam. Si omnes impossibile
igitur desiderium eius adimpleri
cum impossibile sit omnes revolucio
nes consumari secundum eam positionem
corporum numeri [illegible] infinitis revolucio
num celestium que nec consumare
. Amplius secundum hoc finis desiderii
istius quo movetur celum infini
tus est et infinibilis et propter hoc desi
derium eius est adimplebile quem
admodum si aliquis intenderet
congregare pecuniam infinitam
Stulto desiderio dicitur [illegible]
nea intentione si pecuniam infini
tam propter habere impossibile esset
Si non intendit vel aliquam aliam
vel aliquas determinate illas igitur ex
pletis quiesceret. Amplius totus mo
tus motus preteritus iam defficit
et abcessit in incivilium ergo [illegible]
mediate sue perfectionis amisit
Et nunc remanet imperfectum celum
istud quantum ad hoc quam omnino non
est perfectio alterius esse non potest Si
igitur est perfectum celum secundum quod perfectionem
que est motus solo motu
futuro perfectum est Si ille eciam simul
omnino non est quare non est perfectum celum
secundum dispositionem nisi [illegible] est
Amplius melius est motu deficientis
tamen eius esse non sit nisi deficere. [illegible]
re melius est perfectionem [illegible]
[illegible] igitur perficit celum quam [illegible]
stum est nunc corpora esse perfectissima secundum

eos. Amplius anima illa que movet ce
lum secundum istos intendit ei acquire
re partibus suis quosdam post alios
et quid ergo retinet illos cum ac
quisierit illos. Amplius non intendit
[illegible] anima [illegible] partibus ce
li [illegible] quos ei acquirat quam
adducere illas ad ipsos. Non [illegible]
igitur intendit auferre illis situs
illos quam conservare. Et nunc non
[illegible] intendit perficere celum quantum
ad hoc quam perfectiones eidem auferre
re. Amplius sicut idem motus cum
est accessus ad unum locum et re
cessus ab alio. Sic motus iste
circularis partium celi sicut est acquisi
cio novorum situum et amissio quo
dam aliorum equalentium vel corporum
abtinet nunc partes ille. Et nunc non
plus est perfectio quam defectio. Amplius
que utilitas est partibus celi [illegible]
sitione novorum situum quos obti
nebunt proximus nunc. Eadem non
meliores sint quam hij quos
nunc obtinent nullo modo potest
eis utilis acquisitio eorum. Et nunc in
utilis est vel celo vel partibus eius
motus huius. Amplius aut meliores
sunt quidam deteriores situbus
partibus celi quam alij aliquando aut
non. Si meliores igitur debent partes
celi [illegible] illis esse quam [illegible]
hic aut non est verum cum motus celi
equalis sit et continuus. Et si nullo
meliores sunt quidam eorum aliquibus
ex alijs in nullo igitur proderunt
mutacio eorum quod aut nullo mo
dorum proderit omnino vel nocivum est
vel [illegible]. Et nunc mutacio situum

siue motus est omnio uel nopia ce
lo uel partibus suis uel inutilis et frus
tra. Amplius si omnis situs sunt eque
boni celo et partibus eius ergo cum
deserit quosdam et acquirit alios
eque bonos amittit ut sunt illi
quos acquirit, propinde igitur ac si non
acquireret quare frustra laborat
in acquirendo. Amplius si perfectur in acqui
rendo necesse est ut deperfectur in amitten
do eque bonos. Cum enim acquisicio
bonorum est perfectio eiusdem necesse
est ut amissio eorum sit amissio
perfectionis. **Quod celum extremum sine**
supremum necesse est esse quietissimum

Hec igitur omnia adiecam hic ut
patefaciam tibi quia motus non
potest esse perfectio celi. Et quoniam quies
atque stabilitas dignior est esse per
fectio eiusdem uel comes perfectionis.
Quoniam perfectio et finis est in quo quies
cit unumquodque a motu. Cum frustra
est ubi nec indigentia nec imperfectio
est. Manifestum eciam est quod natura
non mouet nisi ad hoc in quo quie
scere intendit subitum quod
mouet et propter hoc diffinitur ab
Aristotele principium motus et quietis
per se mobilibus. Quia eciam si iudicet
perfectio eorum motus celi non esset
perfectio celi sed pena eiusdem et hec est
quando aliquis est finis eiusdem est et mo
tus. Cum igitur finis et perfectio huius
modi motus per renouacionem situum
est pena ipsius celi per se erit et motus
celi causa per se ad renouacionem situum
sit finis et perfectio et contrario aut
didicisti et dicti conuenit a philosophis.
Celum igitur supremum seu extremum

necesse est esse quietissimum propter ulti
mitatem elongacionis sue ab im
perfectione et indigentia. Amplius quare
creator perhibuisset terre de loco qui
etis proprie quod stabilitatem et non
potius celo maiori ultimo et
reliquisset eum in inquietudine et in
stabilitate perpetuum cum post resur
rectionem uniuersale futuram quam omnis
lex permittit ibi collocandi sint
omnes quibus bonitas creatoris
promisit felicitatem eternam et quos
elegit ad illam. Non enim possit
ibi esse eis felicitas nisi eorum habi
tacio tam inquieta et in tam
continua uolucione. Motus quippe
ultimi celi esset omni tempestate
rapidior quam et de quolibet aliorum celorum
sed manifestum est de racione ueto
montuorum licet omnis lex eam
supponat certitudinem tibi faciam
loco suo scilicet in capitulo de renoua
cione uniuersi. **De ordine siue**
posicione empirei celi ad
alia corpora

Hiis igitur ita decidatur et positis
uidelicet quoniam celum primum
creatum quietissimum sit in
extremo et supremo uniuersi corpo
rei seu corporalis. Terra uero ex
opposito. Dico quia consequens est
ut celum quod est in ultimitate mo
bilitatis sit in equali distancia
ab illis duobus hoc dicite in medio
eorum. Quod narrat sermo prophe
ticus fiat firmamentum in medio
aquarum. Aqua quippe totam mas
sam seu molem que inter terram
et celum illud quietissimum creata est

⁊ hebrei sc͡dm sapientes ⁊ pⁱam
in rebus diuinalibus ꝓphetantes
nouitatem aperuit. Quidā aute
etiam terram ⁊ abissum ypam
vocatam arbitrati sunt terram et
aquam quia poterat alt' utrumq(ue) eorum
erat. Utrumq(ue) enim opera erat quam
diu ⁊ quanti e omnipotenti uirtute
creatoris. abissum aute quidā dix
erunt ꝓpter ꝓfunditate ⁊ cofusione
narratio aute ꝓphetica totum i sum
at fuisse aquam a terra usq(ue) ad
celum empireum ⁊ totam vocat
abyssum que est ꝓpria nominatio aquarum
multarum ⁊ in medio huius aque quam
pmultitudie sua vocauit abissu
dicit s(er)m(onem) fuisse celum q(uo)d vocat fir
mamentum. De igne n(on) ⁊ aere
et g(e)n(er)ationibus eorum nulla videt(ur)
penitus face mentione licet qui
dam expositus hebreorum sompniauit
ꝓpriū dim ꝓphetam aera intellex
isse eo q(uod) apud eos hoc est intelle
ta hebraica legis ꝓprium habe(re)
ventis tamq(uam) ventum opinaret(ur)
ee aera motum. Certe quidā estimaue
runt ⁊ error eorum destruit(ur) in sua
metheororum ꝓ tenebras n(on) ubi
dic(itur) ⁊ tenebre erant sup faciem
abissi. noluit intellige igne ele
mentu eo q(uod) tenebrosus sit ignis
humidi. Si enim luminosus ee videt(ur)
vel de nocte vel de die vel totalit(er)
circuidet aera ⁊ natet sup ipm ⁊
ita totum celum videt(ur) nobis ar
dere qui sumus in terra. humidi.
aut error ⁊ exposito sermonis ꝓpheti
co manifestus e quam sc͡dm hoc duo
dixit ꝓpheta q(uod) tenebre erant sup

spiritum dim i ignis sup aera. Sup fir
mamentu n(on) esset s(ed) i medio
aquarum. Si enim esset i medio earum
diceret ⁊ ipse corporibus ꝓphetie dicit
pb aquarum ee sub eo ⁊ ipse supra
aer n(on) regimus contrarietate sunt
sup omnes aquas ⁊ erunt sc͡dm
ipm. Sunt ergo neq(ue) aer neq(ue) ignis
esse sub firmamento neq(ue) iste
aer esset veri nois supponis aqua
calefacta. Semp inordinatissime
locatus deus celum i medio aquarum
ai nali nobilitate sup ee debe
at omnibus elementis ⁊ h(oc) requirat
etiam motus eiusde circularis qui
recto motu contrarietate pior est
atq(ue) ꝓfactor ꝯmotus aut eleme
torum omni rectus e. Propter hac diffi
cultate dixit noie aquarum ꝓpheta
vesum fuisse equivoce ⁊ noie aquarum
intellexisse tota materiam
illam qua facta e quid(em) celorum
⁊ elementorum. Et in hac enotacioe
multi etiam sapientu hebreorum eidem
concordant dicentes. Fu est dam
abcodon ꝓpheta. Congregent(ur) aque
que sub celo sunt i locum vnu in
tellexisse eum vocatas nobis aquas
quas maria cotinet. Cum vero
dixit fiat firmamentu i medio
aquarum ⁊ diuidat aquas ab aquis
intellexisse eum predictam materiam
⁊ quomedia pte eius factos fu
isse nouem celos. tamq(uam) si diceretur
fiat firmamentu i medio aquarum
i firmitas que dicit(ur) firmet(ur) me
dium earum firmitate sc(ilicet) ac stabili
tate celestis forme ut n(on) subia
ceat mutabilit(er) ⁊ corrupcioni cu

ipa aqua ⁊ inferiora corpora subia
cent. Et intellexerunt aliqui firma
cione ista congelacione ⁊ ab du
racione instar cristalli. Alii uo
coagulacione sumunt eam noia
uerunt. Aliud quidam ex phis he
breorum dixit coagulatum ex gutta
media h° est medium aque sine
media parte. Dixerunt autem hoc firmamentum
sit in sequentibus decidere temptabo
Item aut rentar ad stabiliendum
probacionibus ⁊ declaracionibus aliis
primum celum empireum vocant qui de
illo loquuntur. Dico igitur quod omnis locus
qui in mundo est sine omni debe-
alicui ex corporibus primus gradu mo
dum in infimo locus siue medius
terre tamquam corpori suo naturalis et propter
hoc quiescit ideo quiete perpetua
quidem supremus locus in mundo debe-
alicui corpori tamquam eius proprius ⁊
naturalis ⁊ propter hoc quiescit ideo qui
ete perpetua. Est igitur ultra nouem
celos mobiles celum aliud qui
etissimum. Et si dixit quis quod totum
nonum quiescit secundum sui ⁊ hoc
secundum se totum sed partes eius mouentur
propter acquisicionem ⁊ renouacionem
situum quos partes inquirunt na
turaliter. Huiusmodi sermonis error
facile destruitur sicut philosophus quod natura
partium eadem est que ⁊ totius quo
rum enim celorum excepto forsitan
stellato sunt est hoc est omnino
h est unius nature in omnibus partibus
suis. Manifestum igitur est quod nulle
partes celorum nec nouos situs nec

noua loca inquirunt. Dicendum est
ipsi celi. Amplius ista situs non sunt
nisi super eminencie diuerse opposi
cionis super inferiora corpora. Quare
per anguitudinem ex celis que non
excedit latitudinem terre non
habent istos situs ad terram. Recte
enim partes omnes declinat sine
excedit ad uicecta super posicione
ipsius. Eodem. Scilicet ⁊ de aliis
elementis uel de igne aere ⁊ aqua.
Dicitur igitur quod ad posicionem suam naturaliter
partes aut septentrionales ⁊ au
strales eiusdem nature sunt omnes
cursus celis inquirunt igitur
naturaliter similes supposiciones orbiter
re ⁊ ita mutabunt loca sua ut
appropinquent ad media celorum suorum
⁊ ita partes primum celi sunt nouum austra
les ⁊ septentrionales sed appropinquabunt
ad partem equinoctialem celi sine
Dici quare dissipabuntur omnes
celi per eandem viam propter quam nouum.
Amplius manifestum est habitaciones
beatificandorum hominum secretissimum erat
bine ⁊ tempestate tante rapidita
tis. Nec est enim illa ce paratis
sima. Si igitur in celo aliquo col
locandi sunt homines beatificandi
seu glorificandi in quietissimo celo
quietissimo ac pacatissimo collocati
bunt. Manifestum igitur est tibi si
in nostri ad hoc gloriam status illius
quod nulla habitacio digna est eis nisi
quiescens illi felicitati nisi celestis
corpora enim illorum sicut dotebunt
in corporibus incomparabiliter maioris
erunt glorie quam aliquod ex nouem celis
nominatur ⁊ quam aliqua constell

Beati Empirei celi prima utilitas

Corpus glosum

ul luminaribus. Et si collocarent
in celo tam rapide volubilitatis
aut revolucionis: ac eo tunc ignie
tissima esset vita eorum aut turbu
lentissima propter revolucionis ipsius
impossibile esset fructum aliquem
aut utilitatem inbeuiri aut sta
rent celo illo revoluto et tunc ex
necessitate tot fissure fieret in
corpore celi illius quot essent ibi
corpora glorificandorum hominum. Ipsum autem
ponunt omne celum inseccabile et
impassibile. Amplius cum terra im
mobilis sit et postrema pars mundi
i. celum mobile ipsius ponat mun
dum aut esse quemadmodum plato po
nit ipsum esse aial cuius pes i. infimum
immobilissimum est caput autem mobi
lissimum hoc autem videtur puerilitas.
Amplius inconveniens est ut perfectius est
melius et prius imperfecto et non indigens
indigente inquantum talia sunt.
Corpus igitur quod non indiget motu
neque ut perfectione neque ut via ad
perfectionem melius est atque prius indi
gente alterutro dictorum modorum. Et
aut meliora ac perfectiora sunt priora
atque aliis magis sunt et digniora
sunt ut sint qua illa. Quare si sunt
corpora imperfecta indigentia et potiora
est oportet multa fortius celum
quale posui tibi videlicet perfectum et non
indigens motu. Amplius si deus
creasset omnia huiusmodi celum quale
diximus non est dubium quin in illum
addidisset perfectionem universi corporei
seu corporalis et tunc esset completum
in genere suo et nullum ei genus operum
decesset. Quare manifestum est si de

est ei istud incompletum ipsum esse
in genere suo omnium enim corporum nobi
lissimum ac perfectissimum eidem deesset.
Quadmodum etiam mundus sublima
ribus incompletus et imperfectus esset si ei
vel ignis vel aliud elementum minor
deesset. Quia igitur complevit deus
et perfectum fecit omne sive universum cor
poreum necessario dedit hanc partem no
bilissimam et que est tamquam prius
caput et propter hoc quasi sine capite
ipsum fecisset nisi corpus istud i. me
lius eiusdem nobilissimum in supremo
et quasi in eiusdem vertice collocasset.
Quod si dixit quis esse ociosum esse illud
celum iam super hoc dedi tibi unam
utilitatem ipsius videlicet habitacionem iocundi
ssimam hominum quibus dandi est eterna
in felicitas. Alia non complementum
sive perfectione universi corporei
Tercia adducit aliqui ex theo
logicis sanctis doctoribus videlicet habitacionem
angelorum dicentes celum illud quam
cito creatum est sanctis angelis esse
repletum. Et hec reuera questione habet
difficilem determinabilem. Si enim ce
lum illud locus corporalis est reple
ri non potest nisi corporeis substanciis
spirituales enim substancie sicut et magnitu
dinem corporalem non habent sic nec
locum replere non possunt. Amplius quid
addimus dicendum de habitacione
corporali ~~propter huiusmodi~~ sic enim mens
ad corpora debita est spirituali sic mens
ad corpus vel spirituales substancias debita esse
corporali propter huiusmodi raciocinaciones
invidet impia simones sanctos aute
nticos a divinis revelacionibus.

editos z sopitos. Ego no͂ iustitatu
de h[?] substantiis in abstractis
invisibilibus patefaciam tibi bea
tam si de eius habitu. Certa no͂ uti
litatis celi empirei est manifestatio
glorie ac magnificentie creatoris
quadmodum enim in palatio rega
li cum assistentibus ipsi regi ex mul
titudine ac varietate ministrorum
ex ornatu z apparatu eorum ipsorum
necnon ex ipsis obsequiis eorundem. ex
ipsa etiam munificentia z decore pa
latii apparet magnificentia z gloria
regis. Sic in isto celo tamquam regi
stellaro palatio nobilissimo quasi pala
tio dei gloria incogitabilis conspicitur
ubi milia milium ministrant ei z
decies centena milia assistunt eidem
ubi innumerabiles militum celestium
chori laudes eius ineffabilis
potentius suavitate resonant
incessanter. Ubi tantus est decor tan
ta claritas z pulchritudo tam
speciosus cetus omnium z singulorum
terrem regni gloria quantumcumque multo
atque magnifica in dicasso ut si
milis administratio ad illius compa
ratione certissime appareat. [Nota so
quod in isto in questione dicit semper 9 dece]
Cum autem querunt quid ad sanctos an
gelos de habitatione loci corporalis
quamquam in se ipsis aliquid sentire
possint. Sed quantum pertineat ad animas
humanas que indubitanter incorpo
ree sunt quantum in quantum pertineat ad
ipsas de habitatione sua in corporibus
que utique habitacula earum sunt.
Quantum diligant speciositatem
earum sanitatem z alias bonas dispo
sitiones ipsius z quod est ab eis
remotius quantum diligant de
morum etiam corporalium pulchritudinem
z quod ultra est domorum z ortorum ame
nitatem z quod est magis adhuc
longe civitatum etiam suarum mag
nificentiam z amplitudinem z
quod est omnia hec totalis regionis
aut etiam regni in quibus corpora ea
sunt. Similes dispositiones licet mod
salubritatis afferat corporibus
earum. Hec omnia attendentur ex
hac comparatione ad angelos sanctos
aliquid de nobilitate ac speciosita
te celi empirei penitus non invideat
nec forsitan innuaren. Tu autem
diligentius humilium corporeum
cogitavis z horum comparavis
in acies ipsum eius dum i considera ex
illius. Scilicet quod quemadmodum hoc
quod spiritualis est in ipso hoc scilicet intuitu
hoc est intus. Quod autem est cor
poreum hoc scilicet extra. videbis mun
dum sine omni contrario se habente
hec cum corpulentiore sui partem
ac viliore intimiam hoc est terra.
Subtiliore vero atque nobiliore
z a corporali grossitie remotiore
hec extima sive forinseca ac
si diceretur quod mundus hec corpus sunt
intra z extra extra circundantes ipsum
corpus z circularibus eorum hoc
vero corpus hec extra z extra minus
suo corpore pene incomparabiliter
corpus aut magis ipso corde
contrario aut scilicet omne sine mun
dus extra cum hec parte maiorem in
totalitate sua. Iam autem dicitis
ti quod extra habes est z retro extra ipsum
z visto z vitalium z etiam sedes est

empireu

Cor.

seu solium ipsius anime totum residuum
regentis et administrantis. Dicitur celum
ultimum eo quod maxime habitalia sunt
in mundo seu universo conveniente
est esse creatori sedem ac solium
universum regentis et administrantis.
~~Dicitur celum ultimum eo quod maxime habi-~~
talia et huius est primo qui sepe apud
prophetas legitur ex persona eiusdem:
Celum sedes mea, et in celo sedes
eius. Et quamvis de gloria eius adhuc
nunc locuti sunt, celum sedem eius
esse dixerunt, sicut narrat Aristoteles
libro celi et mundi. Sedem autem in-
dubitanter necesse est esse quietam
ac stabilissimam. Est igitur celum
empireum velud amictus splen-
doris totius mundi et velud tectum
pulchritudinis palacii dei
ac dominatoris omnium seculorum et velud opi-
mentum speciosissimum templi ipsius, quod
utique totus mundus est, et est habi-
taculum glorie ipsius, penetrale ac in-
timum magis quod percipi tibi quod corpo-
rum est mundo hic est intimum
ac nobilissimum eodem ratione com-
paratione velud sacrarium est in eo-
dem templo quod est mundus. Sacra-
rium utique tam collective receptivus que
cumque in toto universo sancta sunt sacra sunt
et dignitate tam nobilis habitaculi
digna. Et ipsum est celum quod celat
et tolmet omnia tam visibilia
quam invisibilia, et propter hoc potissime
celi nomine dignissimum. Cen-
suisse video qui dicit quod celum est
tolmetica invisibilium et visibilium.
Istud celum est domus dei uberrima,

a cuius ubertate inebriari omnes
qui ea sunt et delectari plenitudine
istarum temulisse atque narrasse in pro-
vocationis istam regionem in fore
apparet. Ipsum est civitas quam flu-
minis impetus letificat, quia
torrente voluptatis spiritualis in-
effabilis replet magis sermones
prophetarum atque fide et veritate suavi
deo tibi quantum possum nullo re-
cedere. Cum autem istud est primarum ac
nobilissimarum substantiarum habitaculum, idem
autem est ordo sedere qui et locorum
seu habitacionum earum, consequens
est ut quemadmodum ille prime sunt
inter substancias sic habitacio earum prima
inter habitaciones ordine nature,
quare si ille primo creande fuerint
inter substantias, sic et habitacio earum inter ha-
bitaciones. Unde celum illud
creandum fuit inter celos et locos
illos primo creandus inter loca. Amplius
si mundus est velud domus regia
habens omnes congruentes offici-
nas, in domo autem regia princi-
palis porcio aula est seu pala-
cium, et propter hoc primo edificanda,
dein alie officine tamquam appe-
dentes ei et eius consistentes in si-
propter illam. Manifestum est
quod celum istud omni parte mundi
amplius est atque capacius, et propter
hoc aule vel palacii nomine inter
partes mundi solum dignum. Primo igitur
edificandum fuit a summo rege
cum aula vel palacium est. Deinde
alie partes mundi tamquam domus istius
regie velud officine. Ergo autem

Dei sedes
empireum
Sacrarium
Celum
Civitas
Empireum

quomodo creatur sit empireum

Materia aliorum generandorum i. aqua
aqua omnium elementorum generationibus aptissima
Prima i. ex aqua omnia generanda erant

q ordine quo palacia regibus aliis
edificantur. Primo igitur creatum fuit quod
fuit de ordine nature. Unde ut idem dicit
solum creari non potuit quod mirum
fuisset vacuum si solum creatum esset
quare creata fuit cum eo terra tamquam
ei contraria ut in sequentibus
dicitur. Secundario autem creatum fuit istud
celum uno verbo expedio quod non
per corruptionem alterius alioquin diceret
res in infinitum in proprio errore arguitur
qui philosophus probare intendit quia
ante corruptionem et non ab esse
hoc est non habuisse dicitur. Et hec
creatura simul fuit in sua materia et
forma i. materia eius et forma simul
create sunt alterum in altero vel subal
terna [illegible] et sub ipso situ. Celo
creata est materia aliorum generan
dorum hoc est celorum et duorum elementorum
que sunt ignis et aer vegetabilium
omnium et animalium et aliorum generabilium
hec ergo materia fuit aqua in propositione
tione philosophicam et vere aqua omnium
est elementorum generationi aptissima
ita quod ex ea sola videntur fieri genera
ciones omnium vegetabilium sola
enim corrumpitur et sunt regeneratione
vegetabilium quotidie et quantitate
neque fruges ex agro aliquo ge
nerantur terra agri in nullo mi
nuitur quantitate. Adhuc modicum
[illegible] et de magnis vegetabilibus
se habent quantitateque enim silue ex
[illegible] oriuntur montes in nullo
[illegible] generatione minuuntur tempore
[illegible] in filiis [illegible] et etiam
extirpatis [illegible] enim illis
[illegible] generatione vel ex [illegible]

non invenies in minimum quan
titate terre invenies autem quod
manifeste crescere. Quemadmodum
si vas terre quantitatis terra re
plenis et in eo aliud plantaveris
vel seminaveris aqua irrigante
sive pluviali sive alia. Mani
feste videbis semper corrumpi aque
[illegible]. Terra autem crescere in eam
quantitatem quam habebat quum primum
ex ea vas repletum est. Unde
generationes vegetabilium et animalium
que ex terra fiunt aque magis
debentur. Apparere non [illegible] si
que fuerunt generationes pauce atque
rarissime fuerunt. Apparet igitur tibi
ex his aqua ex omni elementorum
generationibus aptissimum propter hanc
igitur causam generationes celorum
animalium et ac vegetabilium expo
siturus propheta aquam vocavit quia
illa materiam ex aqua hec omnia
generanda erant vel quia vere
aqua erat de qua verissimum est
quod partes eius non erant eiusdem
puritatis omnes. Cum enim profunditas
earum esset a terra usque ad celum
empireum non est mirum si partes ille
que viciniores erant loco puri
tatis et remotiores erant a loco
feculentie et abiecte admixtionis
puriores erant eis que [illegible] se
habebat. Quod et [illegible] omni profundita
te aquarum contingit et in aere [illegible]
qui indubitanter purior atque sub
tilior est in partibus suis a terra
et aquis remotioribus. Debuit
[illegible] ordo [illegible] materie
illius in subtilitate atque puri
tate que erat in altitudine et [illegible]

no d' aqua

sionen et ppt hoc fece et sedimen
seu residenciam aliorum elementorum
terram quidam philosophi vocaverunt
Cum quia celum ultimum purissimum
est et ab omni feculencia remotissimum
terra vero contraria feculentissima et a p
ma sinceritate remotissima cum
omnia corpora in mundo ordinatissima
posita sint consequens est ut quod
est comparatio mediorum corporum velo
cacione et propinquitate ad illa
extrema eadem sit corporum ad multi
tudinem in feculencia et puritate et spis
situdine et subtilitate et eadem racio
est in uno illo medio propter partes
suas et pluribus Intelligo autem hoc
sic quia eadem debet esse comparatio
partium materie illius sive sint aque
sive aque similes que corporum eo
dem ordine in loco partium illarum
positorum Siquis autem dixerit quod
celi non potuerunt fieri de aqua
tamquam materia aque non sunt po
tentes sine aqua recipere formam
celeste sermo eius erroneus est
materia namque corporalis prima postquam
induta fuit a forma sua corpora
li potencialitas est in debilitate
et infinite et quasi ad omnes formas
corporales nec magis appetens unam
quam aliam Est autem in figuracionibus
que sunt in mundo nature
magis quam unaque recipit unam quam aliam
ex virtute agentis et ex victoria
qua expellit formam sibi contrariam
in materia et super inducat suam alio
quin potens fructus super eandem
materiam Ubi vero non est agens
nisi creator multo incomparabi
lius sic induceret materie demum
date formam quam habuit et elegit
nichil enim est potencialitatis ma
terie ut absistat beneplacito cre
atoris et eidem secundum est in omni
alia natura Nichil enim adeo naturale
est principiumque nature ut est obedire
voluntati creatoris cui modis ha
beat unamquamque naturam nisi quod de volu
ntate ipsius illi datum est ab eo
non enim tantum sibi et ad se fecit
omnia creator et propter hoc nichil
contra se hic est in mundo rebellis nec
rebellare velit ut posse naturaliter
dedit alicui corpori De materia corporum celi
De materia vero corporum celi
huiusmodi celi primum ac nobilissimum
an quibus sit id est similis materie aliorum
corporum in mundo dubitabit aliquis
et sunt quidam quia hebrei reputa
tant philosophum qui dixit quod deus de
splendore pallii sui fecit celum
terram vero de nive que erat sub
trono eius Et quia sapiens apud
hebreos reputatus est Et in ipso
planum sunt sermo iste manifes
te erroneus sit quidam spiritualis
corporis philosophus non aliud cum intelligi
posse in sermone isto exposuit neque
per eum aliam fuisse materiam celi
aliam vero terre insinuare voluit
per sermonem illum Mirabile autem
valde est quod iste ponat materiam
primitivam unamquamque corporis ab
omni forma corporea seu corpo
rali in se ipsa nudissimam cui gros
sicies et subtilitas et quecumque alia
huiusmodi sunt forme corporales sunt
quare manifestum est quod de materia
non potest dici nisi per modum potencie
aut potencialitatis Eadem autem
est potencia sive potencialitas

ad utrumque contrariorum ad contraria
circa idem secundum naturam solum
fieri habeat ut composita igitur
fiat vel sit corpus subtile vel
mobile celeste an terrenum sive
alterius modi forme soli debetur
vel maiori. Cum ergo placuit
creatori celum primum non solum
ordine et positione sive situ
primum facere sed etiam nobilitate
et aliis perfectionibus ipsum perficere deco
rare et ornare ita ut permanentia
perfectionum et ornatus omnibus intu
entibus appareat. Decus
omnium corporum mundanorum et mundi
ipsius caput splendore mirabili
redimitum atque coruscum. Et sup
posui tibi vel coram eius de ultectu
hec omnia potius propter nobili
tatem forme celo vel fecit vel dedit
creator qua precarum ipsius
creature. Igitur eidem debetur omnis
eius perfectio atque nobilitas hec
autem non ex composito sed tamquam ex
mandato dixi. In hoc loco quamvis de
natura celorum non est intentionis
mee disputare in ultimo capitulo de
hoc posui diversas opiniones hominum
quibus sapiunt de materia prima
corporum secundum renovationem hanc
de materia primi celi. Et ut appa
reat tibi quod non levitate intellectus
ita locutus sum de primo celo sed
equalibi perscrutate investigatis
ac declaratis que ostendi tibi lo
co suo. Quod firmamentum sit firm
... sit in medio aque

Et quoniam incepi consuadenti
exponere narrationem perfectionem
operum primi corporei sive
corporalis a creatore persequar et
declarabo tibi firmamentum sive
celum continens novem celos sive
esse in medio aquarum et dividere aquas
ab aquis hoc est abyssum imple
tem totam concavitatem celi em
pirei usque ad terram. Dico igitur
primus quod celum hoc in quo tibi factum
est ubi et est non enim fieri potuit
alibi. Si enim alibi factum esset non
esset translatum ad locum in quo est
nisi per motum localem hunc autem
motus esset ex continuitate vel circu
laris vel rectus. Circularem autem iam no
visti quod motu circulari non recessis
set a loco suo. Si enim recessisset
mutasset centrum circa quod prius mo
vebatur ita non esset eius naturale
medium centrum illud et habuisset
secundum hoc infinita media motus
eius. Cum ergo quelibet duo puncta
in linea sint infinita. Unde
inter centrum quod est modo medium
motus ipsius et primum centrum
eius erunt infinita puncta quorum
quodlibet fuisset medium motus illius
circularis per que venisset ad locum in
quo modo est et motus ille esset
sicut motus rotarum circa axem
quadrigarum qui motus longe
alienatus celorum. Amplius si non fuit factum
in aquis illis sive abisso illa sed
extra ergo factum vel in celo empi
reo vel in vacuo extra ipsum. Iam autem
declaravi tibi meis que precesserunt
quod non est possibile nec unquam fuit
corpus aliquod extra concavitatem ulti
mam mundi in vacuo in empireo
vero celo manifestum est ipsum non
fuisse creatum quod et reliquisset vacu
um in illo cum in motu esset motu

quos pervenit ad locum ubi est et
fecisset assuram excrevit de loco
celo empireo et dissipacionem
eius incredibile cum sit grossio
res sibi. Manifestum igitur est ipsum fir-
mamentum creatum inter empireum et propterea
hoc inter aquas sine aquis non
convenient neque multum absurdum
est. Creatum in medio aquarum quia
dicitur aquis vel inter aquas
creatum est licet non in loco aqua-
rum distante ab extremitatibus aquarum
Simpliciter inter duo extrema quorum
quodlibet medium sit utpote corpus
extreme mobilitatis et aliud me
dium ut inter extrema quorum
aliud est in ultimitate puritatis
corporalis secundum naturam alterum
in ultimitate feculencie aliud in
ultimitate subtilitatis aliud in
ultimitate grossicie corporalis
et insuper aliud in ultimitate
profunditatis aliud in ultimita
te sublimitatis localis. Creator
autem et natura que tota eius ma
gisterio imperio quod regitur et ordinat
locat corporibus ad proporcionem et
similitudinem naturalem. Ordinatum
igitur est firmamentum in medio
corporum extremorum in mundo quare re
in medio mundi hoc est in spacio quod
est inter celum empireum et terram.
Causa igitur hoc medium erat medium
aquarum sicut supra patefeci tibi
in eodem autem loco est ubi et firm-
mamentum fuit. Firmamentum igitur fuit in medio aquarum.
Nota que sit utilitas aquarum
Aquis autem queratur quod sit super firmamentum
de aquis que super istos novem
celos remanserunt quas firma-
mentum divisit ab eis que sub
celis erant et dicatur quia non
videntur ibi esse. Supra racionem
ibi esse. Ego autem in primis re-
debo tibi quod cum tanta multitudo
piscium generata sit ex aquis ipsis
non dicant aquas residuas otio-
sas esse. Manifestum enim est. Causa
non omnes aque corrupte sunt
vel consumpte in generacionibus pis
cium primo maior pars eorum restat
nec tamen inutilis dicat eam aliquis
aut superfluam. Et si dixerit quis
quod si tote aque consumpte in generacio-
nibus piscium fuissent generare
ex eis pisces quod pisces sine aqua
esse vel vivere non possunt recte vi-
detur dicit. Hoc autem non est verisimile
ipsum esse celorum conservari in aquis
creatis ex aquis generati sunt.
Apparet igitur una utilitas aquarum
que reservate sunt et ambiunt celis
totaliter novem celos apte supportet
videlicet quod in eis et per eas salvantur et con-
servantur esse celorum qui ex eis
generati sunt quemadmodum in aquis
et per aquas conservantur esse piscium
qui ex eis generati sunt. Et concor-
dat ista racio opinioni eorum
qui dixerunt celos esse ex aquis
illis per congelacionem corporalem
meliorem et ad duracionem for-
tissimam in statu cristalli videlicet
et cristalline sive eas opinati sunt
non longe nobiliores atque sub-
tiliores quam sint cristallini terres-
tres qui apud nos inveniuntur huius-
modi enim homines attendentes
grossa corpora motu talesfieri

Aque super firmamentum

Solucio

Zaphiri

Auctoris

Celo

apud nos sicud et subtilia vide
bant pondem in frigidam puta
uit tanta vehemencia atque co
tinuitate motus corpa celorum
comuniter calefieri ut necesse haberent
vel nimia desiccacione frangi vel
vehemencia caloris dissolui in
sui contrarium huiusmodi calefaccionem
occurrere. quare ad hoc posite sunt
eis utiles aque ille superiores
ut ardorem huiusmodi tempe
rent. hoc autem sermo vanus est
quoniam per huiusmodi temperamentum aquarum
non occurrere potuit nisi corporum celorum
precium tum tanta sit profunditas
et spissitudo celi nominis quod frigiditas
illa vel temperacio aquarum non possit
penetrare usque ad medium illius
propter hoc videbo tibi alia via solutio
huius questione et dicam quod sermo huius
quo celorum aliquod vel omnis dicta sunt
cristalline substancie propterea dictus est quod
color huiusmodi videlicet cristallinus
secundum opinionem volgarem appa
rere videtur deinde. Quoniam autem in superiore
apparere videtur color saphirinus
vel eisdem vel iacinctinus sicud dix
it propheta primus in secundo libro legis
hebreorum quia videlicet sub pedibus eius
Israel erat quasi opus lapidis
zaphiri quasi celum cum serenum
est proposite autem videtur ut hoc
cristalline substancie sit aliquod celorum sicut per
congelacionem ex medio aquarum
generacio. Congelari enim non videtur
aqua nisi ex vehemencia frigidita
tis neque congelacio aliud est quam
excessus frigiditatis sicud dixi
tibi in scientia methaurorum. Qualiter

autem congelatum sicut modum aquarum
ex aparentitatibus remane
tibus in natura sue temperancia. propter
scium cum superiores partes omnium
aquarum prius congelentur quare
superior pars aquarum prius con
gelari debuit. Tamen cristallina
substancia plus est terrestris quam aquea
aquea. Substancia enim cristalli com
gemmarum non est nisi ignibus ve
hemencia caloris resolutus seu
liquefactus et per modum congelatus.
Quod autem omnis sit substancia huiusmodi cor
pus apparet ex transfiguracione et
conuersione ipsorum. Transfiguracio enim
in quantitate sicut et circumque minima
ab fiat non mutat substanciam. Ea
dem quippe est substancia totius et du
arum medietatum partium totius videlicet
que omnino inequalis et quantitatis
partialis quadamodo eadem est substancia ali
cuius masse auree et duarum me
dietatum eius. Et et quatuor qua
tuarum eius ipsius et ita infinim
tum. Cum autem in latitudinibus cri
stallinum vel corporibus quantumque
aliis apparebit tibi manifeste
totus acervus minimorum corporum
esse quare manifestum est substanciam
cristalli non onerare esse huiusmodi. Et
exemplum manifestum est tibi
tuorum experiencia assidua de eade.
Tamen si substancia celorum esset huiusmodi
dum infinitum esset pondus gravior
qua tota terra quare non super
igne non super aera stare possit
tamen ipsa aqua non possit ibi stare
super igne sicut et aera quanto magis
igitur cristallus. Tamen cum ignis
impleat totam concavitatem

Solucio

Zaphirus
Carbunculus

Cristallus
Gemme

Nota

celi lunaris usque ad aera quo
stabit contiguum tanto igni te-
la lune. Et cristallina est eius
substantia licet autem non sit puritatis in
tentionis ut perspici de natura
celorum hoc tamen ad prius sunt duo
quia propter similitudinem appari-
tionis dicitur est et propter puritate
visus et insuper propter stabilita-
tem et soliditate ipsius substantie celorum
Est enim fortissime substantie cristallus
ac difficilimus ad secandum nec
non ad liquefaciendum sicut discere
potes ab hiis qui operantur in gemmis
Deinde etiam hoc opperitur cottidie
licet Et convenienter stabilitationem
seu solidationem congelationem
notari intelligo a prudentibus
qui hoc dixerunt. Quia manifestum est igitur
est forma celorum qua mediante
quarum materia sua suscepit a
creatore formam esse preter formas
quatuor elementorum et etiam omnium
elementatorum et propter hoc non est passi-
bilis a calore vel frigiditate non
non est timendum celis de periculo
confractionis ac dissolutionis
Redeundo autem ad rediendum ad eam
questionem quam proponit de aquis
que dicuntur super celos remansisse
et repetam quod dixi quod non est mirum
quod in generatione quorumcumque corporum
tota consimilis materia ex qua
generantur fiat unde tibi de piscibus
super quas et sub quibus mul-
ta corpora aquarum remanet pro
generatione corporum ut tamen inutiliter
vel ociose. Tamen nullus hominum di-
cat hoc in mira et vel abhorret igne
esse sub aquis et etiam subterra

No

Responsio ad questionem de aquis

vulcani / ethna / chimera — montes sunt

Sic apparet ex locis balneorum
naturalium et etiam ex inundatio-
nibus et quasi diluviis ignis que
erumpunt ex terre motibus
et vulcano ethna chimera. Sur-
git et adeo mirantur aquas esse super
celos non enim magis est hoc ita
naturam quam igne esse sub aquis
aut terris destruitur error
Quod autem alii quorundam
quibus visum est aquas illas
super celestes ibi reservatas esse
propter diluvium quod tunc erat futurum
et propter irrigationes pluviarum
que in descendunt nullo modo pos-
sibile videtur. Primum quia propter solidi-
tate celorum nullo modo possent
hic descendere nisi vel perforatione
et apertione orbis celestis fierent vel
ut etiam aperirentur et hec etiam qui-
busdam visum est quod apertio et obie-
ctio celis sunt ad descensum aquarum
et vocaverunt eas cataractas celi
de quibus dicit propheta hebreorum quod in
inundatione diluvii catha-
racte celi aperte sunt propter quod et
pluit quadraginta diebus et
xl noctibus super universam faciem
terre. Et si verum esset iuxta sermo-
nem istum cum ex omni parte celi des-
cenderet pluvia super terram ex equali
parte [illegible] apertum fuisset celum
venti enim [illegible] non possent tot et
tanti illa perflare aera ut aquas
proprie descendentes sic disperge-
rent atque dividerent super terram
Amplius generatio pluviarum notissima
est quod ex vaporibus fit per frigiditatem
coagulatis eis in aquam quadam
dividitur et in minime equalibus autem est

Ro

quod non eodem errore decipiunt
nives et grandines ex illis aquis
descendere sicut et pluvias. Unde tan-
ta videamus copia nivium fieri.
Amplius in quibus temporibus ceci-
derint ea cataractas hiemis
et qualia hostia et quales fene-
stras dicent habere cataractas hiemis
quibus quoque altitudinem et quasi aperi-
antur. Amplius in mille annorum spa-
cio terra in amplius non posset
aque iste descendere desuper nove
celos sicut declaratum est in libro
de profunditatibus celorum. Multum
igitur a longe oporteret creatorem
aperire cataractas celi antequam
plueret super terram. Amplius in qui-
busdam regionibus numquam pluit
et in quibusdam sepissime pluit
propter hoc et alia multa que adduci
possunt. Hic non dum intelligo prophetam
hebreorum cataractas celi vocasse
nisi partes illas celi que generative
sunt pluviarum et inundationum
aquarum, quales sunt signa aqua-
tica, ut cancer et pisces. Similiter pliades
et orion de stellis ut mars venus
et luna quod ut astrologi in libris
suis scripserunt et experimentatores
astronomie se dicunt experientia
deprehendisse. Cataracte igitur hiemis di-
cuntur [fuit] aperte intelliguntur cum cause
hiemis ad istas operationes pluvi-
arum et inundationum aquarum mu[?]
creatoris largitate sub terra coope-
rate. Et quibus autem corpore designat
ut exprimeret prophetarum sicut astrorum velit
unde quod aque hiemis desuper dictos
celos reposite sunt quasi in thezau-
ris ut cum sunt beneplacitum crea-
toris vocatur eis ad pluvias et dilu-
viorum inundationes, propter quod
dictum est a quodam ex prophetis: de
eo ponam in thezauris abyssos
nec effugiet quod idem oporteat
eum dicere de nivibus et grandi-
nibus cum hiemis eorum in sermonibus
sub persona ipsius creatoris
legitur: numquid ingressus es the-
sauros nivis aut thesauros gran-
dinis aspexisti, que preparavi in
die pugne et belli. Eodem
etiam errore videntur decepti de vere
ac terre fructus et ligna non per genera-
tionem facere sed magis de thezau-
ris educere vel emittere et dederunt
et error iste usque ad ventos
quia quidam ex prophetis dixerunt quod edu-
cat ventos de thezauris suis. Cum
manifestum sit ventos non esse
omnino nisi cum flant. Redeam igitur
ad illud in quo eram et dicam
quod aque que super ~~nove~~ celos
sunt non sunt ibi in forma aquarum
que apud nos sunt sed ex eis re-
gio illa que celo empireo contin-
git sic facta est ut sit amena et
salubris pomerium modo apta
habitationi glorificandis hominibus
qui etiam quod vite immortalita-
ti et impassibilitate earundem. Et
quibusdam forte videatur; tu enim
non ignoras quod pisces in aquis
vivunt et in aere vivere non possunt
et aqua est vita eorum atque sal-
us. Econtrario autem se habet ho-
minibus qui non possunt sine aquis
in aere salvi. Conveniens est regi-
one superiorem aquarum sic [?]
ta et aptatam ut requirit salubritas

... super nove celos

in mortalitatis et incorruptionis
fuerit post resurrectionem mortuorum pro
venientibus enim videtur et ut sit re-
gio illa sive habitatio hominum bea-
titudinis illa sive gloriandorum
qua ipsa substantia celi empirei
ut quidam forsitan opinantur et
Eius enim soliditas est celum
empireum ut spiratione et respi-
racionem desiderare non possit et
re si spirabit et respirabit in illa
vita beatitudinis ab hominibus habitatio
illa inter celum nonum et empi-
reum sola convenientes videtur statum
beatitudinis illius Tempore predicto tu
do illa et splendor empirei celi
magis digna est corpori quam
aliorum Tempore empireum aut celum
non est locus et propter hoc neque habitatio
Tempore eo celum illud terciu subito
aut mundi non convenit ut sub
sit pedibus habitacioni ymo po
tius debet patere capitibus corporum su
per eminere capitibus et cetera
manifestum est aquas illas vel
iam versas esse in corpus quale
dixi vel saltem eo tempore vertendas
quo homines beatificandi ad sublime
beatitudinis transferendi sunt Tanto
autem maioris puritatis corpus
illud opus sanctum est vel predicto tempore
faciendum quam alia elementa
quanto aque ille puriores fuisse
aliis aquis estimande sunt et cetera
propter longe purius isto aere quem
inhabitamus et insuper quanto corpora
nostra in statu glorie illius nobi
liori habitatione digna erunt
quam sunt in statu mortalitatis
et infirmitatis Deinde aut quaeritur

propter quid tacuit generaliter aqua
illarum vel dignitatem que decet vel
facta est iam vel facienda iudeo
tibi quem genti hebreorum sit loqui
debuit lex et legislator ut et in
telligere possent et crederent narra
cionibus illius non enim saltem
brevis erant intelligencie primo et
nutriti ydolatria et imbuti erro
ribus propter quod non de creatione an
gelorum non de ruine mortuorum non
de multis aliis secretis intencione
eis expressam facere noluit Facile
enim erat ea repellere que
non intelligerent aut caperent
propter quod in sermonibus illud antiquum
proverbium apud eos videlicet locuta
est lex lingua hominum Deinde aut va
porabiliter sint suspense aque
ille tamquam in nubibus aut aliis
vaporibus quemadmodum quidam faciunt
Tu non sentio quia isti coguntur po
nere eas idem aquam et nubem et
aerem quemadmodum terra indura
ta et mollita idem est unde liquefacta
et pertinet parum liquore idem est
et per naturitate quam indurata secundum
eos Et sic glacies et aqua ecce
resoluta Ecce quam propter non erunt secundum
veritatem duo elementa aer et aqua
ymo erunt unum subito si differ
rent sicut exemplificavi tibi
de cera liquefacta et indurata Deinde
secundum eos esset calor vel vel celo
nomine vel super ipsum resolutio
enim et evaporatio aquarum non
fit nisi operatione caloris Haberet
autem opinione videtur sequi duo
inconveniencia primum et hoc esse in mo

Creavit
fecit i. fame pfectis &c

ivi vel alios celos in dextrum, qm
aque vaporabilit rarefacte ma
iorem locum capacitate requi
runt quam in liquiditate sua nali
Omnia nate eet ut ppt huiusmodi
rarefactone ampliare loca
eorum zh no posset ee nisi primo
tu celorum que dixi Aliud aut
conveniens est quod postquam gnatio
nubium fit ibi p calore resolue
aquas nate est ut pelagicacz
abbing calore fiat congulaco
nubium et ita pluuia vel nix vel
grando Amplius unde et in quo cor
pe eet calor huiusmodi ut fugere
pt qualitercumque vang sop matre
Ex his igitur omnibus q premisi tibi
collige declaraciones singlarum p
cum ppositure scdus narracionis
et ego abiuabo tibi expositione
sup eadem dico igitur in principio
creavit deus celum et terram et in
telligo tribus modis quod dixi in
principio hoc principaliter ut referatur
ad creacione quod dixit in principio
o quam dem eet primum creavit
q e dice angelos faceret angiam orna
ret creavit in prima in sba celum
et terram futurum per modum eadem
i. facie pfectionis et decoris eius
dem daturus facie enim est facie
dic et zh manifestum corpore plano
litte loquitur enim i sermone eius
dem pphe quod ubi dixit deus diei
septimo et sanctificavit eum quod in eo
cessaverat ab omni ope quod creavit
ut faceret ac si diceret quod creavit
i substancia ut per modum faceret illud
i. facie ei pfectionis et decoris da
do compleret, in summa aut hic

nullatus In principio creavit
deus celum i. corporibus omnibus prima e
creatio secunda factio tercia ornatus
et ppagacio Secundus modus est
i principio i. antequam currerent
iste quas cottidie videmus gnera
ciones et ppagaciones creata
sunt et hec decens dignum et iustum fuit
ut prius crearentur illa ex quibus
et per que alia per modum gnarentur
Caret aut decreacoe aque
q non erat prima sua i statu
sue creacionis neque quantum ad
sbam eam primatore sui pte
adiung cum ea gnandi cent
celi noue et pisces omnia que rep
tilia aquatica Sile et volatilia
et forte aer et ignis elementa la
ccia dixi tibi de ptibus suprior
bus aque vel aquarum q non in illo
statu suo remanserunt Celum uo
empireum et terra in statu crea
cionis remanserunt quantum ad sbam
licet multiplex pfectio decoris et
ornatus eis per modum supradicti
dita sit, vel ppt hoc tacuit de crea
aquarum quia ep creacione extre
morum intro aptebat intelligi ppter
impossibilitatem natam sicut pdixi
i tibi Tercius modus e ut in
telligatur In principio creacionis et for
macionis huiusmodi intelligat aut
forsitan aliquis in principio ut
referat illud ad narracionem
ppositam sub hoc intellectu ac si ppha
cogitaret ita narrationis ex
posituros creacione et reforma
cione huiusmodi In primis hoc dico
i principio scilicet sermonis mei Creavit
deus ce et te Cur aut no sic dem dixit
deus fiant vel creentur celum et terra

agit

principio

in

2us modus expos

3us modus explan

Celum

quod habetur in principio supradicto
creavit deus celum et terram

Nam expediuerit me et te sco
et sapientes in hoc dicentes qui
verbum dei quod est et ars ipsius or
sita non fuit nominandum in cre
acione quia creacio non fiebat
nisi secundum formam et non dum ipleme
to perfectionis artis autem est
ipsa formam perfectionis dare
Surgit in creacione forma per
fectionis neque data erat neque da
da non fuit merito facienda
de arte vel verbo dei Ergo aut
manifestum te expedio propter
planum littere Creauit enim deus
celum et terram ut ea faceret vel
ut eis faceret perfectionis et decoris
daret sicud in ipso plano littere
Et si quis dixit quia per verbum
dei creata sunt celum et terra quod ad
modum et super factum et firmamentum
et non dicere debuit ipsa dixit deus
fiant celum et terra Videbo tibi in
hoc quod de accessoriis et secundariis operum
non semper solet fieri artifice Cum
enim papa artifici fac michi do
mum vel edificia supplicare dicat
ei fodi fundamenta operare calcela
pides de lapidicina congrega ali
as materias Vides ergo quia pre
ceptum est de forma principali
Et non debuit esse dei preceptum
neque oportuit quod exprimatur super
creacione quia accessoria et prepa
toria erat creacio ad factione
qua dixi tibi Item ars est tam
qua sigillum principalis forme
et autem in primis et maior parte
quasi scilicet ut forma principalis
per eam materie de qua agitur in prima

Glo. lre

et ipsa hoc non conuenit in pac
acione fieret mencio de verbo
seu arte creatoris Item quod non
erat ornatum celum et terra in
illa perfectione creacionis non fuit
conueniens ut diceretur fecerunt celum
et terra Sicut et ondi tibi de do
mo edificanda quod non est conueniens
ut dicatur a preceptore qui imperat
artifici ad singulos ordines la
pidum vel structuras ordinem ista
lapides sit vel fiat hec structura
aliorum non esset finis vel minus
sermonum preceptoris ad artificem
Et ista questio non est longe ab ea
questione qua quis quereret ipse quid
non est dictum de qualibet parte celi aut
terre crearetur hec pars celi vel
terre que questio manifeste nichil
habet dubitacionis cum manifestum
enim est quod non minus non finis esset
sermonum huiusmodi Cum ergo co
acio in nulla parte celi vel terre
sistebat ideo non fuit dicendum
creetur hec pars vel illa Et hic quia
non consumabatur opus creatoris
in creacione celi et terre sed per ore
acione deducebatur ad perfectionem
suam ideo non fuit dicendum cre
entur celum et terra Sicut neque de
partibus celi et terre De clarario
sermonis sequitur quo dixit terra
inanem et vacuam

Quod aut sequitur in sermone ipse
de terra aut erit inanis et vacua
dico quod narracio hec est conclusio
sue naturalis Non enim supplicare
dum est inanis et vacua Quod at
sit gratia plenitudinis aut pleni

plenitudo

tudo secundum duas intentiones dicitur. Primo quod plenitudo quedam terre est sive materia et copulla fuit exuberantie generationum. Quando videtis terra quasi contina plenitudine exuberantie vel eructatione generationes vegitabilium et etiam multorum animalium. Secunda plenitudo est completior habitationis secundum quem modum dicitur terra repleta adulteris vel latronibus vel aliis hominibus. Utroque autem istorum modorum vacua se habebat quia non fecunda erat nec inhabitata. Huiusmodi autem declaratio est. Manifestum enim per se est quod terra per se nobis frigida et sicca est ex neutro autem istorum vel ambobus simul potest generatio vegitabilium aut animalium nasci. Unde manifestum est quod terra ex sententia veritatis est absentia huiusmodi plenitudine. Cum per omne vegitabile et omne animal elementatum est ex mixtione elementorum. De vegitabilibus et animalibus hic intelligo que ex terra generantur. Unde manifestum est quod ex terra sola non potest fieri generatio huiusmodi. Nudus autem hic terra creatione sua nisi secundum se et naturalia sua alia. Unde quoniam vacua est adveniam eius pertinet vanis est. Eodem modo et vacua ab completione plenitudine inhabitantium. Certum est quod ista plenitudo adventicia est terre et advenit ei post completionem eius secundum se. Unde cum vacuitas sit ei naturalis plenitudo vero ista decentia ordine nature et per creatione sua erat terra in anis et vacua. Post hoc subiunxit et tenebre erant super faciem abissi.

tenebre

Iam autem declaravi tibi rationibus que precesserunt quod tenebra non est ad contrarium lux sed privatio lucis tamen. Quare tenebras fuisse super faciem abissi non est aliquid fuisse super faciem abissi sed magis aliquid abfuisse a facie abissi scilicet lucem vel dixit hoc propheta propter empireum celum cum ab initio sue creationis non fuit lux illa qua preclare splendidatum est. Quare vides et declaratis celis quod nullum corpus in se lucidum est. Unde non videtur aliquod corpus autem apparet lucidus quam apte luminarium est et stellarum. Non est igitur mirum si de empireo celo hoc idem dicatur cum empireum natura diversum ab aliis celis non videatur nisi sola nobilitate substantie ac subtilitate cum secundum ordinem non locorum sive positionum in altitudine et depressione dedit ordo nobilitatis corporum quemadmodum et aliis mundi corporibus primus scilicet inferior elementis. Post hoc autem subiunxit dixit non deus fiat lux et facta est lux. Huiusmodi autem sermonis intellectus est quod omnipotens verbo suo mandavit et imperavit ut fieret lux et facta est. Est enim lux potest intelligi vel spiritualis vel corporalis. Spiritualem vero lucem fieri quoniam fieri non potest videlicet in substantiis intelligentibus non fuit nisi sole intelligentie et iustitie omnium substantiis huiusmodi

vide dicit que lucem intelligi debet hic quod dicitur fiat lux

vbi dicit

neqz dies exhin 9dr lupionem
si ptclara illuiacis earo est Pac
naqz debes exoptcdentibus qr
cu Verbu spuale creatons no
sit nisi splendor micans exlu
nositate ipius z dicto eius no
sit gnatio eiusdem verbi z ppt
hc ortus eiusdem tamqz mirabi
ac spualis solis Erit exmcia te
dicto eius sonis insonabis pa
eiusdem solis illuxio z ppt hoc
luiacio audiecu sonu illu in
effabile z videam lucem illam
iocundissiam ac ptclara z hc eade
illuiacio fuit exmcitate dies i
tota regione intellcu angelicorum
attende ergo coniuncta dixit
deus z fiat lux qadmodu ortus
solis z dies Attende aut qr sid
substacie spuales abstcte pocs
sut ordine nate z cetra nobilita
te qm alie substa utpote spu
qmores pmo ac nobilissio bz
creatori Sic earu pfectio decora
cio z ornatus excitate pores
sut pfectoibus decoraciobus
z ornatibus aliorum Illuiac no qm
dixi tibi vz illuxio sive isonac
spualis verbi ipius ptclara ac
iocundissima pfectio e sbarum in
telligentiam cosuata z decor ulti9
ornatus qz preciosissi9 earudem
z mito corpibus factonis non
dico creacione pma fuit pfectio
hmi di sbarum corporum ex tanta
illuiacione earum splendeat celu
empireu qstione hz no hic ple
ne distuciendam Multis enim

impossibile videt ex dispocioni
bus que sut in substancijs abstrac
tis fieri impressiones aliquas
i corporibus In aialibus enim huma
nis verus est adeo quippe conni
te z colligatiue sut corpibus suis
ut mito excecis quecupis aut
aput ipas sit ul simile fiant
impressiones corpibus earudem
efficacia aut ce sic in sequentibus
vz i exemplo de renouacione mu
di qz ex substacijs abstractis
sequnt multiplices impressiones
i corporibus et qz ex beatitudine ciarum
huarum eit multiplex pfectio in cor
poribus ipsarum i eternu z ppetuo per
illam Ergo ex tanta beatitudine
celestiu illarum mtliarum splen
duit z splendeat ppetuo tota hu
ta illarum no tibi debet viden
inviabile Et si de luce corpali
dixit deus ut fieret querenti
bus z telligi hoc de splendore
empirei celi qua de alia luce
corpali licet quibusdam visum
sit qua de luce qualibet intelli
git hc qua dicunt fuisse quasi
nubem lucidam z eius renolu
cione ul i aquis ul sup aquas
facta ee ac designata pma diem
hic aut pmo valde incredibilis
est cu omo nulla utilitas appa
reat lucis illius neqz renolu
cionis sue no enim erat aialia
ul homines quibus luceret aut ho
ras z etates ptes designaret
Amplius quid sim e pmodu de lu
ce ista Ei enim cōpleta pmo die

angelorum creacio

lux solis

statim destructa est tanquam ociosa
Si per quemodum ut non nulli dixerunt
corpus solis ex illa factum est Accidit
multa que videntur absurdissima
Ubi enim esset corpus solis ex illa
Si enim in partibus creata est qualiter
transferri potuit per celos medi
os ad celum solis quarta die Non
enim modicum fuit corpus lucis
illius cum ex ea formandum esset
corpus solis quod constat de tante
magnitudinis Et de motu illius
cum esset naturalis vel violentus vel vo
luntarius quonam scilicet Et ante quid
quid horum ponatur videbis quam inconse
quenter Item propter quid laudata est
bonitas lucis illius Si non eo
usque bona fuit ut placeret creatori
permanencia ipsius Non enim eo
usque attollenda erat bonitas
cuius permanenciam creator non approba
vit Convenienter igitur intelligitur lux
illa fuisse vel spiritualis illa illuminacio
solis intelligencie quam dixi vel splen
dor quo illustratum est celum empire
um ex quibus causis audacter pro
nunciavi Neque enim sicut angelice in noc
te sue perfectionis dum relique debent
neque celum empireum absque luce
esse debuit cum eius habitatores ad
lucem creati essent Non enim decet lu
cidos habitatores tenebrosa ha
bitacio Sicud neque tenebrosos corpus
habitatores lucide mansiones Appa
ret eciam ita esse ex contrario comparacione
Sicud enim habitacio obte
nebratorum scilicet inferius tenebrosa
est et fuit ex quo factus fuit infer

nus quemadmodum decebant inceptu
bus sit habitacio contraria luci et a
scilicet quia per ipsum iocundissima esse de
buit et tenebrosa Item quis
est qui habitacionem edificet vel
hominibus vel etiam animalibus et non
eam ornet atque decoret omnique
modo paret pro structura illorum
decorandum igitur fuit splendore
empireum celum et etiam tanto sple
dore ut tota subiacens ei habitacio
usque ad nonum celum in claresceret
De hoc quod sequitur in sermone eiusdem
prophete scilicet et vidit deus lucem quod esset
bona tam est ex hijs trophis et
figuris propheticorum sermonum istud
intellige Non enim possibile ut tunc
primum lucem videret cum ab ipso facta est
nichil enim addit ex se visionem rerum di
visionem vel cognicionem creatoris
nichil detrahit eisdem non existen
tem ipsarum Sicud alibi tibi declara
tum est in hoc eodem magisterio
Et nunc intelligendum est vidit id est
videri fecit vel vidit id est approbavit
ac si dicam de qua placuit ei
antequam esset ut fieret placuit ei ut
postquam facta esset atque maneret
Et quod autem sequitur et factum est vespere
et mane dies unus multas habet
questiones Primum quia creatio celi
empirei subito facta est et in instan
ti impossibile est enim creacionem cor
poris sperici vicem habere in tempore
et perfici in illo Unde enim inciperet
creacio illius cum nulla pars dignior
esse sit prius creari quam alia Item
quid primum creare dicendum an eius
superficies exterior vel interior

Contra

Spiritualis

vidit i.

dies primus

an velud eius quidam tantus
sive arcus an emisperiu. sive pars
emisperii. Et de superficie quidam
manifestum est autem eam non
posse nisi in corpore vel circa corpore circo
cumque autem dictorum modorum dicatur
cepisse creacio celi illius redit
tibi questio de mane et sequenter inter duo
capita arcus huiusmodi esse mane.
mane autem non facit sensum ut su
pra ostendi tibi quandocumque duo capita
arcus huiusmodi simul sunt. Non est
igitur arcus huiusmodi figura seu
circulus. Eadem inconveniencia in
venies in aliis modis. Et si forte
dixit superiorem partem aquarum et
congelatum fuisse vel alias stabi
litatam atque formatam aut tota
igitur coagulacio ista facta est simul.
aut pars post partem coagulata
est sicut fit in aquis que apud nos
sunt. Et si tota simul sit coagulata.
sit est verum igitur est quod dixit quia
subito et in instanti creatum est id
celum. Si vero per partes et successive
facta est huiusmodi coagulatio
Non est virtus huius creatoris procul
dubio inmediata que sic operatur
primo virtus corporalis operationes
enim in tempore non congruunt omnipoten
ti virtuti creatoris. Causa autem in
hoc est quoniam operacio omnis huiusmodi per
conflictum est et victoriam agentis
super paciens et paulatim eiaceas
virtutis contrarium sive a corpore cotin
gente Creatori autem hoc sicud non
est resistencia corporibus sub inme
diatis sit neque mora. Cum ergo quid
quod operatur per semetipsum subito illud

Angeli quando primo sunt creati

operatur vel in instanti. Amplius si non
creatum sed generatum esset per corrupcionem
primum celum et hoc ex illa materia
sive aquea sive alia et de prima
materia reliquerentur eadem questio. Cum adhuc
abiret quando et corrupcio infini
tum vel occurret corpus subito cre
atum in sua materia vel forma quod
erit inmediatum opus creatoris
Cum ita vero nullum accepibus adeo
deceret opus esse solius creatoris
ut celum primum consequens est ipsum
creatum fuisse subito. Omnem et lu
cem factam subito secundum utramque inte
ncione quam dixi. Si nos igitur dices
bona fuit spacium illud sive distan
cia in quibus creatum est celum pri
mum terra et aqua media inter
illos et lux facta. Amplius quid erit tibi
mane et quid vespere. Amplius instancia
illa non potuit esse vel gemina vel
contigua. Iam enim declaratum est tibi
pariter in libris philosophorum quod inter
quelibet duo non est tempus. Cuius ergo
enim est medio illo tempore aut que
utilitas temporis illius. Dico quod
aut quibusdam ex sapientibus et
sanctis visum est quod medio illo tempore
distulit creator illuminacionem quam
predixi tibi ut angeli sic exprimen
to cognoscerent quid essent ex prima
creatione sua ut per modum tan
ta gloria illuminationis illustrati et
humiliores et in deum magis grati
magis quam devoti permodum expertie
rint. Nichilominus tamen ab experi
mento quantum quod totum hoc de corporali
melius nosse esse poterant ex
illuminatione illa glorificati quam ex

lute scie sue natalis. i sibi innate
atq concreate. Ergo nec ista qo
nem dissolui tibi p hoc q adiecta
ibis coro exprimetur siquidem
dispositione suam cognoscere exce
dicebat anglus satis valde adea
que p dixi plus enim humiliat spus
rex experiencia imperfectionis quam alia
eiusdem cognicio Fortassis aut non
possibile erat naturam angelicam
gloria humandi creari Verum hic istud
declarare ac construere longum esset
et magis reseruandum est loco suo
si non effugiet propter hoc questio tua in
tellectualis operacio tempore non indiget
omnis enim cogitacio et omne intelli
gere atq cognoscere in instanti est
et subito et generaliter omnis passio que
fit in substancia impartibili Si enim
fieret in tempore aliqua passio substan
cie impartibilis fieret in ea pars post
partem Ex quo sequeretur duo inconuenien
cia primum q passio illa esset ex im
partibilibus partes enim omnes que in
impartibili sunt uel essent uel fierent
impartibiles essent ex necessitate alio
quin non possent esse in subiecto impartibi
li Secundum inconueniens est q si in
telligere huius non fieret in instanti
non posset hoc esse nisi altero duorum
modorum quos dicam tibi videlicet ut
diuideretur ipsum intelligere uel apte in
tellectum uel apte intellectus Apteat
ipsius intellectus non diuiditur nisi
hoc modo ut aliquid ipsius intelli
gibilis intelligatur et deinde aliud et
in consequenter singula que eius sunt
donec intelligatur totum Nichil aut
prius intelligitur per modum istum

quemadmodum cum intelligitur celum non
intelligitur particulatim videlicet ut prius in
telligatur vna eius pars et deinde alia
sed ipsum celum totum simul intelligitur
etiam partibus non intellectis Sic
et homo non intellecto prius pede uel ma
nu aut oculo p quibus aut quorum
unitas adunata est ex multitudine
rerum contingit intelligere totius
diuidi in multitudine et diuisi
one ipsius totius quemadmodum
intelligere propositionis prius diuiditur
intelligere subiecti et predicati eius
dem quam aggregatum est ex eis in
eis enim De quibus mencione facio
manifeste vides q intelligere to
tius non est aggregatum ex intelli
gere partium ipsius Sibi etiam mani
festum est tibi q intelligere vnius
cuiusque partis que non diuiditur in to
to illo sicut nec ipsum diuiditur Quemad
modum si dixeris celum est volubi
le intelligere ipsius celi non diui
ditur intelligere partium eiusdem nec
diuiditur tempore non enim in intellec
tu prius fit quedam pars ipsius in
telligere quo intelligitur celum et deinde
alia pars enim illa uel esset intelligere
uel aliud et si esset intelligere esset
uel illud intelligere quo intelligitur
totum celum uel quo intelligeres par
tem ipsius Et si esset ipsum intelli
gere quo intelligitur celum ergo prius
fieret in te illud intelligere quo
intelligitur celum quam intelligere ce
lum Si vero esset intelligere illud in
telligere quo intelligeres partem celi
hoc iam destruxi tibi Si uero

cet intelligere quo aliud intelligere
quod neque esset celum neque pars celi
tunc cet inutile et ineptum est ad in
telligere quo intelligis celum et ita
bene de illo sit mentio aliqua.
Manifestum igitur est tibi per hoc quod
intelligere non dividitur apte intelli
genti nisi per modum que dixi tibi
apte non intelligenti / impossibile
est ipsum sibi dividi. Cum intelliges
omne per modum quo est intelligens
et per id quo est intelligens substantia in
partibilis sit. In substantia non partibili non
est possibile ut pars propter partem
patiatur nec ut pars propter partem agat
cum non sit ibi pars et pars. Cum igitur
intelligere sit agere sive pati in
possibile est quod dividatur apte in
telligentis. Adhuc modum se habet

lux celi empirei

de actionibus aliis et de passionibus
et quantum de omnibus dispositionibus
spiritualibus. Quare lux illa prima
sive dies sive fuit illuminatio sol
modo intellectiva sive fuit beatificatio
completa huius substantie in abstracta pro
nullo fuit divisibilis secundum tempus

vespere et mane

[illegible] ergo assignat ei scriptura vespere
et mane per se totum cum illuminatio ea
in vergere ad occasum vel appropinqua
cione ullam ad tenebras habere
potuit [illegible] aut vespere et mane
ex duobus partibus temporis intelligere
ce non est facile videre nisi quis
dicat substantias illas per celaras consi
deratione proprie defectibilitatis
atque potentialitatis eas aliqua
per tempus in se immoratas et hanc
vocasse scripturam vespere quo etiam

vespere
mane

finem suum agnoscebat sibi esse ex
se et [illegible] ad hoc ut recide
rent in non esse vel dicente et ma
dante a deo educte sunt et create
Idem est intellectus penes si ad per
fectione eius hoc referas. Constat
igitur est vespere [illegible] in sola
contemplatione sui occasum vel
occiduitatis et ideo proprius nominatur
vespere quia proprius est eius sua ipsius de
fectibilitas et occiduitas ut po
te naturalis et a se ipsis quam earum beati
ficativa perfectio que intelligitur
per mane a prime enim remotissime
est a vespere et initium est perfectus hoc
est perficiendi et operandi [illegible] perfec
ne secundum [illegible] factum igitur est
vespere ut dixi in consideratione sive
occiduitatis / aliter [illegible] est secundum est
mane in consideratione novitatis
illius lucis et initio perficiendi sive
operandi secundum illam [illegible] autem
perfectionis istius est potissima atque
precipuum admiratio magnificatio
et collaudatio creatoris / dici autem illumi
natio illa mane et propter hoc quod prima
fuit illuminatio creatoris et primus ex
tus [illegible] solis quo ortus est cre
atura et quia etiam in eo stetit
et permanet immutabiliter in quo
cepit. Non enim augetur velud a
[illegible] ad meridiem cum neque clari
tati eius neque fervori seu ar
dori sint crevisse ~~dic~~ delectionis quibus
creatori inseparabiliter adherent quibus

Dubium

additur vel accrescit / quanto autem
spatio durant vel vespere illud
vel mane et per hoc diem integrum
compleverunt id est xxiiii horarum equalium

Octo̅ species tm̄ aqua mo̅

spacia que est mensura unius quasi revolucionis integre firmamenti sermo propheticus non declaravit. Receptum non est in consuetum apud nos diem et sex horarum spaciorum (?) et noctem simul vocari diem dumtaxat integrum et noctem simul sicud declaratum est tibi in tractatibus multis de hiis. Non absonum igitur sapiens et sanctus ille propheta vocavit diem spacium unius spacii viginti quatuor horarum. Una propter quia spacium illud temporis quo hec omnia facta sunt videlicet celum primum terra et aqua media attingens a terra usque ad celum id est celum primum factum cum sequela sua quam dixi tibi videlicet de consideracione propter occasionem tatibus (?) substancias illius et deconsideracione sue imposicionis et potencialitatis. Quia et de ipso mane vocare voluit propheta vespere et mane et diem ubique in tanta loquela et abusione hoc fecit. De nocte non nulla mencione fecit quia nullus locus est nocti vel tenebris in regione illa vel propter hoc quod inter vespere autem et mane revera nichil est medium. Quis autem dixerit beatissimas illas substancias in consideracione et admiracione creaturarum videlicet celi et terre aquarum et ceterarum sui temporis moram aliquam traxisse ut eorum magnificarent habundancius atque sublimius creatorem et eorum crevisse se ad ipsum et moram aliquam in hoc traxisse cum collaudacione et glorificacione creatoris nec

brevius nec perfectiora sit sicud nec esse debet mora quam huius dici dicatur vespere illud sine sive illius mane quod est congruencius non improbabiliter dicet nec sermo cuius tamquam erroneus reiciendus est. Elucidabo autem illud amplius et dicam quod vespera proprio hoc est in postrema parte diei illius propinquaret propheta vesperam vocans se videt multa facta sunt que omnia subito et in non tempore hoc est in puncto temporis fieri possibile non fuit. Horum est creacio primi celi et terre et aquarum. Secundum est creatio angelorum. Tercium ordinatio angelorum in officiis dignitatibus et ordinibus suis. Quartum conspiratio angelorum malorum apostasia eorum. Quintum casus atque deiectio illorum. Hec autem quisque cum perstruatur consideraverit inveniet absque ulla dubitacione facta fuisse in tempore aliquo cuius finem vesperam vocavit sermo propheticus vel posset intelligi vespera casus malorum angelorum qui et fuit eorum occasus et abtenebratio a luce prima atque preclara que deus est quantum ad naturalem illuminacionem et si enim multa luce sciencie sive sapiencia naturalis adhuc clareat in multis tamen abtenebrati sunt sicud docebitis in tractatu de eis singulari. Nunc propter solam istam abtenebrationem dicta est vespera finis more seu temporis illius. Immo etiam et propter infrigidacionem qua ab amore naturali creatoris penitus friguerunt. Iam enim nec scintilla huiusmodi amoris apud eos vi

vespera dicitur multa facta
2
3
4
demonum casus
5

demones obtenebrati

quisque facta
...

uit aut ardet primo totaliter ignita
radium ignis conversi primo potius
subversi sunt. Addo insuper quia
pri(mu)m celu(m) — priusquam celum primum creatum est
et eius esse stabilitum atque firma
tum virtute permanentie et duratio
nis que habuerunt variacionem
interpcione sine titatione apte
principium sancti est eius esse etiam
mensuratum mensura temporis et quies
eius non minus digna ut mensu
rare tempore quam motus aliorum ce
lorum finis ergo mensure huiusmodi qui
etis et durationis vocata est
vespere propter consumacione vel ignis
vel corporis que vera facta fuit quam sub
mane — secutum est mane id est diam partis
alterius diei equa facta fuit que
narrabo. Hec autem ista duo vespe
Augustino — re et mane coiunt vere aut perfecte
medietates diei qui xxiiii
horarum equalium continet spacium
licet primo sensus non deciet non
etiam contra veritatem aut racionem
ex quantitate a ceptibus diebus
non distrepot presertim cum computo
malorum spirituum quam pervi mo
ram temporis et pluralitate requirat
Conspiratio demonum et unus eorum — cum enim unus eorum sit in mirabi
liter melior et primus ac nobilissi
mus eorum contra creatorem primus se erex
erit quamvis secum pervenit ad tot milia
aliorum terna in hoc ipsum inducti
sunt nisi tentatus aliquis et sua
siones intervenerunt, in tanta
autem multitudine quo potuit esse
tentatus brevis et suasio atque in
ductio non complexa cum sapientissi
creati essent et in tantum ausi
stultitie deducti sunt. Si enim

homo qui non est sapiens nisi
admodicum sapientia naturali averti
non potest a proposito suo ac equitate
ac rectitudine detinet nisi
magnis et multis validisque sug
gestionibus ac suasionibus. Quando
illi tanta sapientia prediti in tanta
vesaniam tempore brevissimo indui
potuerunt, hoc etiam tanti mali
auctor tanto difficilius indu
ci debuit aliquid quam aliquis
aliorum quanto eum constat maiori
luce sapientie quam alios claruisse
se potissime cum nullus eorum contra
se habet instigacionem aut sug
gestorem tanti mali et habet
innumerisque splendore sapientie quam
preditierant fortissimum mali illius
dissuasorem et etiam repressorem.
Hec autem omnia ideo etiam dico ut ap
pareat tibi hesperam primum di
ei hunc esse primam partem multarum horarum
et spacium hunc potuisse propterea quod
facta sunt in ipsa cum evidenter requi
rant tempus et subito omnia fieri
nullatenus potuerunt, propter vere
mane — mane si secunda pars diei prime acci
piatur non minore temporis mensuram
requirere evidenter elucescet tibi
cum diligente consideratione feceris
de hiis que in eodem fieri
oportuit et que vere facta sunt.
Horum primum est creatio lucis in po
nos et intentiones quas supi
Dehinc collaudatio et magnificatio cre
atoris de ipsa illustratione et glorifi
catione sanctorum angelorum et de ipsa in
ta dampnatione ac deiectione
malorum et de aliis bonis donisque
atque beneficiis creatoris erga sanctos

q(uo)d p(rim)o q(uod) boni angeli retinuerunt ...

tam q beno ordine primu est
admirat9 creator in scriptura Sunt
et alia que sctis angelis patefacta
sunt ipsa claritate seu glificac
quorum reuelacione ineffabilibus
gaudijs et iubilacionibus psecu
ti fuisse vel latens dubitandu sit
sicud de creacione quibusdam et
restauracione angelice ruine collo
nibus et de reparacione ciuitatis
superne ac integracione spiritus
que quasi debilitata ac muti
lata erat per casum malorum an
gelorum Sunt et alia multa secreciora
ra ac pfundiora in quorum considera
cione ac contemplacione delecta
bilit eos occupari noluit cre
ator et ipsa curiositas intellige
ciarum suarum amor quam bonorum omnium
propter gloriam creatoris eos figebat
ac detinebat vbis Nec eciam quod
eius si inquisitum primum diei he
ant scriptores et si prima biblie ex
emplaria sunt sequencium possit
aut intelligi quibus vnaqq dierum
istorum vespere propter occiduitatem
temporis qua consumpcione sui ipsius
que consumacio eius de est toto fluxu
et sui esse incessanter festinat
Mane non eius de temporis finibus at
vtique eius finibus precedentibus temporis ma
ne vocatum est / Et in quantum clarum
inesse sequentibus operibus Est at
magis congruit plano huic est
ut intelligatur dicam tanquam in consumm
acione singularum operibus scilicet dierum
et fine singularum illorum Et non
sequitur in sermone eodem quia vi

dit deus lucem quod esset bona tu iam
scis figuras et modos varios prophe
ticorum sermonum in quota quorum primum
intelligitur vidit id est videre fecit Et
ad modum et pendentem prophetam alibi
dicit Nunc cognoui quod timeas
deum id est cognitum feci tibi ipsi
et alijs vel vidit quod esset bona id est
approbauit bonitatem lucis quam prius
nouerat antequam eam faceret
approbauit inquam formando ipsam
in suo esse et conseruando Et dixit
post hoc primo scilicet diuisit lucem a
tenebris Hec autem questione quomodo
diuisit lucem a tenebris cum neque
coniuncta esset prius neque ceca eis
coniungibilis Intelligo igitur in hoc
verbo quod dixit fiat lux de qua
agitur diuisit a tenebris hoc est
adeo seorsum et longe fecit eam
a tenebris ut eam attingere nullo
modorum possit quemadmodum videbis
hanc lucem terre tenebris occu
pari ut hic in eclipsi eiusdem sub
et lucem aeris estiuis tempore sunt
noctis tenebris obsistam et hoc
est dies celi sicud in video de
quo dicit alius propheta Et thronus
eius sicut dies celi quam prius
senceras absque ulla lesione vel
diminucione Vocauit quoque lucem
diem ac tenebras noctem De quibus
iam declaratum est tibi in precedentibus
quod non sunt aliquid contrarium lucis sed
absencia illius / Et manifestum
est tibi quod lux et tenebre sunt di
es et nox non proprijs temporibus hoc acci
pitur Et quemadmodum vsualiter dies
aer nostre inhabitacionis illuminatus
a sole et nox eadem habitacio

vidit i

lux diuidi a tenebris quomodo dr

id est

dies celi

pprietatione hmoi eius obseruata
nec debet esse improbabile tibi dies
istos sex equales fuisse cum plus
dies sit quasi mensura quietis vel
permanencie primi celi dies non
quibus dum mensure fuit motus
secundi celi continetis noue celos in
fieret. Cumes enim rmistus eadem
debet habere mensuram ro(n)e c oppo
sitionis decuit etiam uniformi
tatem esse mensurarum huiusmodi et ut
nulla esset in eis confusio ex disfor
mitate et ut creator non videretur dif
fatus in operibus suis tanquam ma
ioribus maior mensura eidem
necessario esset et in minoribus minor
quadmodum contingit in nobis et in opi
bus nature in nobis et in opibus nature.
Cum omnipotenti virtuti eius non
sit contradictio aut rebellio aut
resistentia in quibuscumque aut qualiter
operari voluit. Oppositum modo
non solum eadem facilitate maio
ra et minora operatur primo cum
prositate cui eque obediant
ea que non sunt et ea que sunt. Hec
aut non propter hoc dico quod creator
operari possit celerius et tardius
quedam quibusdam aliis sic primum
hominem in tempore brevissimo ex
...sam fecit alios non per multos dies
et menses multos quia corruptiones
et generationes atque alterationes ad
complementum sui et perfectionem ad
ducit. Nota de generatione celorum

E(t)iam generatio celorum noue
ex aquis facta est i. quoniam
materia que erat inter primum ce
lum et terram aliogni quid factum
esset de materia illa non enim primo
tu localem translata est ad aliud lo

cum cum alius locus non tunc fuerit
nec esse potuit ut declaratum est tibi.
Cum materia igitur non est possibile eam
remansisse in loco in quo sunt celi
isti noue cum locum illum noue celi
totum impleant. Manifestum est
ipsam per corruptionem transisse
in generationem celorum. Corruptio
autem hec et generatio non potuit fieri
simul et subito quoniam si subito facte fuis
sent hoc est in puncto temporis esset
eadem materia simul vestita formis
celorum et formis suis. Cum enim in a puncto
to facta esset corruptio materie illius
hoc est denudatio eiusdem a formis
suis et vestitio ipsius a formis celes
tibus esset in a puncto vestita
utrisque vel nuda utrisque. Utrumque enim
manifeste impossibile est quoniam
secundum hoc essent forme tam diu
se simul in eadem materia et essent
celi et aque simul in eodem loco. Sta
igitur generatio in constitutione celorum
illorum sive celi continentis noue in
tempore. Causa autem in hoc est quia
materia illa ex qua generabantur
non potuit corrumpi sine denuda
tione a formis suis subito et non in
tempore. Si enim in puncto denudaretur
a formis suis esset in illo puncto
nuda ab eis. Iam autem didicisti
alibi materiam huiusmodi non esse pos
sibile invenire nudam a formis
penitus secundum hoc in alio nunc ab a
vestita fuisset a creatore formis ce
lorum quibus ex ea generati essent et ita
in medio inter ea duo instantia esset
illa corrupta et celi generati non essent
si utrorumque esset factum esse in duobus
punctis temporis. Et si dixerit quis quod
creator potuit creare ea nuda

opa dei

celi noue ex aqua

p' celum subito in ... sine ... ē

z de tūc mūdum p̄ complasto suo
z h' oportuit ibi fieri. licet alibi nō
fiat q' opatio creatoris nō potuit
nec debuit h̄re moram uel remo
ratione aliqua cū sola uirtute
sua opare. cui neq3 resistencia est
neq3 rebellio ut iam dixi. Et si
ita potuit vestiri matiam primi
celi h' est empirei subito forma
sua z veneranda vestiuit. Cur z multo
forcius potuit vestire subito celu
z reliquos nouē celos formis suis
cū manifestu sit celu primu lō
ge maius ee celo illo. Jn hoc ac
iam dixi tibi qr z si non eet in
potencia uel defectus aliquis ex
pte creatoris quo minus posset de
fectus tn̄ erit ex pte matie que
nō poterat subito denudari a formis
suis z subito vestiri ppt causas
quas dixi tibi. Siquis aut dixerit
q' eo mō potuit creare uel gnā
re celos istos quadmodu crea
uit aut gnauit empireum aut
etiā terram. Jam vidi tibi in hoc
z adduxi etiā phationē p quam
feci te scire. Cū ma gnatio celi em
pirei z terre subito fca fuit z in nō
tpe z qua nō pcessit eas alia gnā
cio uel corrupcio corpal. alioqn
deduceret nos via h' in errorem
Aristot de infinitate gnationis
z corrupcionis z motus z de anti
quitate siue etnitate mundi. Cū ma
igr matiā media int' illa duo
creata ē cū eis aliq pars corrupē
da erat p gnatione celorum ut iam
ondi tibi. Manifestu ē dissiles
contrarietate fuisse gnationes p
mi celi z nouē sequentiu z tu scis in
tencionē meā in caplo isto qr ego
nō intendo h'e nisi ut quaq3 di
gere te z erige ad intelligendu
smonē pphete z de gnationibz
istis z defendē planum smonis
ipius ppm etiā planu smois
istius h' insinuat. Si cum deus
in pncipio creauit celu z terr in
pncipio illud quocumq intelli
gat aut pncipium tpis aut pn
cipium opm ipius creatoris siue
opm dei. Nūc est subito creata
fuisse celu z terra qr si in puncto
tpis creata fuit h' manifestu est.
Si nō ante ea nich creatu est.
Sed nūc ē ipa subito creata
fuisse. Quadmodu enim p dixi tibi
quod creare pmu celu p partes
z aliqua pte eius incepisset crea
tor eius creationē et ppt quam
causa eius esset in tpe ita ut ps
post ptem crearetur. Cū sola virtus
diuina ibi opare z nich eet ei
resistens aut retardans neq3
p corrupcionē alicuius corpis aut
denudacionē matie ipius celi
ab illa forma nūc esset deni
ab vestitione eius qua vestien
da erat forma celesti. Vnde sub
ito i matiā sua z forma creatu
est. gnatio nā ceterorum celorum qr
p corrupcionē aquarum corpis
facienda erat corrupcio aut
corpalis omis ex contrarietate fit
in tpe sicut z ois alius motus
corpal. Quod declarauit arist' i au
ditu suo h' ē in libris que vocat au
ditu contrarietate facienda fuit in
tpe eodem quo fca est aquarum
corrupcio p gnatione ipar.
Habet autē quoniā aqua pte inte
rit gnatio celorum z vei simile quod ē

arist' in auditu p'

aplanes i firmamentum

ut 9 celos

ut primum celum quod applano vocatur
primo creatum fuit hoc est in prima parte
diei et deinde celum stellarum fixarum
quasi in secunda parte. Tertio celum
saturni et ita deinceps usque ad celum
lune quod est ultimum nouem celorum
istorum hoc enim requirere videtur ipse
ordo dignitatis et nobilitatis eorun-
dem. Certum enim est quod comparatio
celorum istorum est in nobilitate pro-
portionate dignitate ad inuicem que est
in altitudine et positione ipsorum secundum
aspectum angeli in velocitate et tarditate
motus in eis in illis etiam videtur
operationes celorum et virtutes influen-
tes esse ut descendentes a primo se-
cundum etiam super omnes inferiores et
adhuc modum scilicet dictis. Demum
non ipsius esse altere congruam ad
inuicem eadem esse comparatio
que est virtutis ad virtutem in omnibus
que ordine habent ad inuicem
idem videtur esse ordo creationis
siue generationis celorum qui est vir-
tutum eorum. Quare vnumquodque eorum
eo ordine quo recepit virtutem a
primo et vniuersali fonte recepit et
esse. Veniam igitur videtur quod dicere congruit
istos nouem celos primum in prima parte
diei scilicet creatum est aplano deinde
celum stellarum fixarum et ita de aliis
econtrario non fortassis alicui vi-
deatur quoniam celi isti nouem simul omnes
creati sunt. Cum enim propinquitas et
elongatio nichil sit ad creatorem
cum attingat a summo usque deorsum
et a primo creato usque ad vltimum equaliter
hoc est cum non magis presens sit ei primum
quam vltimum aut aliquod mediorum
manifestum est non admirari opera-

tione creatoris vel virtute ipsius aut
impediri siue retardari vnquam
propinquitate vel elongatione. Cer-
te non est prohibitus creator aut
adiutus siue impeditus vllo mo-
dorum eorum quod tanto operari quatuorem
siue creatione celi lunaris ut
cuiuslibet aliorum cum eo omnibus
modis suis nichil sit potius
quanto adiutorium sua in celo a-
planos vel celo stellarum fixarum
quam in celo lune aut in quocumque aliorum
hunc quod aut eorum nullum est. Declaratum si
te comparatione qui per sola virtute
suam siue per se ipsum solum operatur
et qui nichil habet adiumenti ad opera-
ndum plus in vno loco vel materia
quam in alio vel alia. Talem enim non
operabitur plus in vno loco et propter in
alio propterea cum omnis virtus non
sit aut ars non sit alligata vni
operi aut vni loco aut vni materie
quod sic potens atque libera et vbi-
cumque et quibuscumque voluit operari
quale manifestum est esse virtute
creatoris qui in vno loco operatur
folia et in alio flores et in alio fructus
et in alio semina et in alio lapides preci-
osos et in alio metalla et in alio plantas
et in alio animalia et opera. Ita vnumquodque
quod istorum ac si vnum solum operaretur
non enim est maior quod tam magna
tamque multa operatur aliquid eorum aut
minus bonum aut minus bene operatur
quam si illi soli intenderet qualiter
si ipse solum aut virtute sua sola
hoc absque amminiculo ministrationis
mediatione vtitur alterius est aut

exemplum

opera

celos istos noue similiter eos creauit
hoc autem dico quia cum creator per alia
virtute operatur qua propriam tunc
indubitanter operatur in quasio modo virtu
tis illius quemadmodum cum per frigi
ditate coagulat aquas aut con
gelat eas successiue temporibus et ea
velocitate qua potest frigiditas
et qua hoc pati habet fieri materia
quam operatur. Si ergo per sola virtute
suam creauit celos hoc est nulla
virtute alia agente ad hoc vel coo
perante non subest causa vel racio que
prohibuit eum creasse omnes illos
similiter si nec virtutibus aliqua coopera(n)
te videatur ad creacionem celorum nisi for
te quis dicat virtute applanis hoc
est primi noue celorum cooperatam
fuisse atque egisse m(a)p(er)tam aque
sibi proximam atque similitudinem et
celeste formam sibi similem pstitisse
et ita secundum celum generasse quemadmo
dum ignis cum generatus est in proprio ma
teriam receptibilem sue accionis et
virtutis indubitanter agit in illa
et generat ex ea ignem alium. Cum er
go partes ille aquarum ex quibus
inferiores celi generati sunt recep
tibiles certe formarum celestium. Quomodo
atque per hoc quod in partibus eam receperunt
videntur et receptibiles fuisse virtu
tum et accionum ipsarum. Omnis enim
materia ex qua aliquid generabi
le est ex necessitate receptibilis est
virtutis et accionis illius quod ex ea
generabile est et eiusdem similiter illi
hoc est similis illi in forma virtute et
accione. Forma igitur omnis iste noue

celi similes sunt licet nobilitate et
aliis condicionibus differunt
ac manifestum est materiam ex qua
generati sunt receptibile esse virtu
tis et accionis utriusque eorum. Secundum
hoc ergo primum celum generauit secundum
et ita de aliis et quilibet inferior generat
antequam ipsum sit generatum quemadmodum
neque agit antequam sit. Consequens
ergo videtur celos generatos esse unum
per aliud et non similiter ut si verum esset
forsitan unumquodque magis conueniret
dici generatum a se ipso et hoc est
quod per verum unumquodque sit generati prius
generata gignunt alia et ita deinceps
completur generacio totius universi autem
operacionem magne sicut tibi dixi
et in omni corpore celi uniuersi partes
generato. Amplius eciam circa hoc videtur
esse dissimilitudo celorum in hoc quia
quippe assimilat sibi genitum ge
nitori unde generacio dicta est qua genitus Generatio
similacio sive generans similiter
diffusio. Unde igitur tanta dissimili
tudo inter applanos et celum stellarum
Omnium et inter celum stellatum et inter
celum saturni et quamlibet inter omnes in vir
tutibus operacionibus magnitu
dinibus et eciam motibus sicut pa
tet ex cotitatibus Ptholomei et aliorum
qui de hiis scripserunt. Forsitan
dicit aliquis quod fundes prophe
ta crebro clamat quoniam deus
celos fecit et quod opera manuum
eius sunt celi et ideo vehementer
operacionem aliam fuisse vel factorem
vel cooperatorem celorum quam ipse solus
creauit noue istos celos et haut

eos sil[iter] sunt in fine modo isto non
est dictum fiant celi vel firmamenta
in medio aquarum sed fiat firma-
mentum ac si omnis illi celi unum
celum sil[iter] simpliciter acciperentur et stellato
corpus factus simul cum ea. Et licet
materie corporum receptibiles sint
formarum celestium. Sicud predixi
tibi tamen non sint possibiles im-
primere eas quadmodum neque tamen

Anima forma humana

materia hominis hoc est corpus huma-
num receptibile sit forme huma-
ne non tamen hoc potest imprimere illam vel
dare. Omne enim anima humana forma
illa sit sive pars illius forme
manifestum est horum non esse dato-
rem humane forme neque posse
imprimere illa. Sic primum non esse
celorum licet materia celi stellati
receptibiles esset forme celestis
non tamen ipsum potuit esse dator huius
forme ut adhuc cogitatum est

Celum non generat aliud celum

quod celi sint generatores celorum aliorum
quinta essencia regio elementorum que
est alia usque ad terram in celis plena
enim esset aliis enim celis secun-
dis atque generantibus celi ultime
sterile non mansisset. Generasset igitur
celum aliud et similiter eius aliud citra
se donec veniret ad terram.
Et qua parte autem incepit creator
fabricationem celorum seu generacionem
utrum a parte latitudinis seu profunditatis
aut spissitudinis aut que partes
celis primum generate sint utrum interi-
ores scilicet hoc est concavitatibus corporum
propinquiores an ille que sunt corpo-
te congauitat minto quibus queat

licet non referat quod. De quibus tamen
consideravit generacione corporum celestium
et aliorum similium que corporibus sese
prius continentibus coniuncta sunt. Vi-
debit generacione huius parvi similiter
corpore et unitatis partis parvi similiter. Et
si quis dixerit quod inter formas aquarum
et formas celorum ex quibus generati
sunt non est contingentia quoniam est
motus ab his in illas. Motus
enim omnis generacionis et corrupcio-
nis est ab altero oppositorum in al-
terum et hoc per medium alioquin saltus
esset subitus generacio autem esse in modo
pilhor aut dico quod medium est inter
has formas etsi non sepe aut me-
dium proprium. Manifestum enim est
quod aqua quantumcumque subtiliata
puta amplius subtiliari potest et
propinquiorem fieri necnon ac sic vers
Dicta que de quibus celos fuisse
dicit subtiliatione ac depuratione
ampliori preparate sunt ut formas
celorum reciperent et hec sunt media
per que transiverunt ad formas cele-
stes. Aquas autem subtilis et magis
depurata aqua est medium inter
ipsam secundum naturalem puritatem suam
et nobilitatem formarum celestium et
generatio omne propinquius alterum con-
trariorum et via quedam est et medium
transeundi ab altero in alterum. Nec
debes opinari quod aliqua lineis sunt
preparatis aut preaptantis aquas
illas ad hoc ut formas celorum
reciperent quam creator. Solus enim
absque principe et adiutore celos fecit

2a die autem primi forme ix celorum
et materiis suis impresse.

et omnia alia primordialia operi
mundi totius partes. Quando autem ista
separatio aquarum facta fuit non iste
propheta declarat neque alius quia neque de
separatione quidquam expresse loquitur
quamvis salva veritate sermonis prophetis
intelligi potest quod prima die quando
fiebant ea que facta prius narra-
vit potuit fieri ista separatio. illius
autem completiis et consummatio creata
sunt forme nove celorum. Secunda die
et materiis suis impresse vel totum
quod pertinebat ad generationem istorum
in separatio materiarum corporum et for-
marum eorum de impressio secunda die facta
est. Si quis autem dixit quod non indi-
guit creator omnipotentissimus separatione
huiusmodi vel separatione dierum quidem dicit
quam virtus creatoris infinita est suf-
ficientie et compositio materie tamen celorum
denudari a formis aquarum nationem
digebant ad hoc ut formas celorum
tam longe ab illis distantes reci-
perent. huiusmodi non denudatio non po-
tuit esse quin fieret aut in puncto temporis
aut in tempore. et quid eorum utrumque acci-
derit iam predixi. Nec debet tibi mirum
videri si formarum celorum non fuit alius
dator quam creator. cum deorum formarum
substantialium etiam multi senciant
parere quidem per virtutes naturales
materiam ex qua facienda est generatio
naturalis et fugiendo ab ea dispositio-
nes contrarias sive repugnantes formis
quibus supernestienda est. primum for-
marum illarum quarum impressio generatio
est hoc est substantialium non alius
dator. quia creator illarum deus cui
omnis forma substantialis etiam
substantia sit. ergo non consequenter
dicitur Congregentur aque que sub
celo sunt in locum unum manifes-
tum est hoc factum esse post creationem
aquarum solo verbo et imperio cre-
atoris. Naturalis enim ordinatio
aquarum sive positio aut situs
earum circa terram in est sicut aque
vel amictus circumdans illa. Si-
cut dicit alius propheta. Abissus
sicut vestimentum amictus eius
et alius sapiens eamus posuit
aquas quasi in vestimento. Quod
autem in parte recesserunt et super mon-
tes etiam stant sicut dicit alius
propheta quia super montes stabunt
aque et quod in loco non naturali sibi
sunt contra naturam ponderositatis
et fluiditatis sue. factum est non naturali
aliqua virtute sed solo verbo et im-
perio ut diximus creatoris. et ista con-
gregatio non nove creationis
opus fuit. sed iam creati operis in
aquarum in locum alium translatio
et collocatio. Unde non dicitur sermone
prophetico propter illud factum est vespere
et mane dies unus. primo coniungi-
tur operi sequentis diei. et hoc est
quoniam congregatio aquarum et denu-
datio faciei terre propter sequentis di-
ei opus facta fuit videlicet propter germi-
nationem terre. non enim poterat
germinare herbas virentes aut
producere vegitabilia aquis operien-
tibus eam. Congregatio igitur
aquarum in loco in quo sunt conclu-
sio est prima sive naturalis prima
sive divina. Sicud apparet ex omni-
bus quo premisi. Generat autem Congregatio aquarum

mito quibus quo aque dicantur con
gregate in locum unum cum tamen mul
ta sint maria et non sit unum ma
re quod omnes aquas contineat. In
quo dixerunt quidam quod maria omnia
unum mare sint et propter continu
ationes eorum que in quibusdam
maribus manifeste sunt et hoc
experimento sciunt multi eorum qui
conversantur in maribus et vacant
navigiis. In aliis vero maribus
occulte sunt continuationes iste vel
propter distantias suas a nobis vel
propter suppositionem partium terre oppi
nencium maria vel propter partes eorum
sicud famosum est de Sicilia quam
super mare sita est et quatuor
et quinque montibus quasi colum
pnis totidem sustentatur. Aliqui
vero intelligunt unum locum magis
dictum divisive sive separative quam
coniunctive et hoc est quod creator ma
gis intendere videbatur separationem
earum a superficie terre quam congre
gationem earum in locum unum. Tu
vero secundum intencionem meam et opini
onem michi reveniste eorum que didi
cisti in libro metheororum Aristotelis in
capitulo de mari et gulfis eius et
de abisso magna quam dicit Aristoteles
matricem aquarum et ex illa omnia
maria tamquam gulfos varios
et redundancias exire et non recedes
ab intellectu prophete istius qui dicit
ruptos fuisse fontes abissi
magne et ex illis inundasse di
luvium. Attende autem quod ex eodem
verbo et imperio creatoris videtur
fluviorum omnium decursus ad mare
esse sive ad maria. Si enim starent

2a die facta est aquarum congregatio et terre
fecundatio / et datur virtus germinandi super faciem terre

super terram absque fluviorum continui
tate operirent eam et prohiberent
fertilitatem sive fecunditatem ipsius
ad hoc idem spectat spectat quod
dictum est. Statuit aquas quasi
in utre hoc est ipsas instabiles et flui
das stare fecit in loco non suo prop
bibendo fluviorum earum quasi in utre.
Et quia ut dixi. Operacio ista scilicet
congregatio aquarum prima erat ad opus
sequentis diei subiunxit deus et dixit
germinet terra herbam virentem
et facientem semen et cetera usque in fine sub
iunxit et factum est vespere et mane
dies tertius. Et ex opere isto videtur
unius fecundationis terre non
habet tamen naturalem hoc est non
est ipsi terre donata corporeitas
vel sicut manifestum est quia non ei
nisi ex verbo et imperio creatoris.
Terra enim per se hoc est per modum quo
est terra non est germinativa nisi
terre / super naturam igitur suam
Super addita est ei virtus germinan
di et fructificandi talia. Et iam
manifestum est tibi istam fertilita
tem terre confusionem esse partim
sic naturalis partim sic divinalis
et ex hoc modo currit res in
fecundatione aquarum ad producen
dos pisces et alia animalia aquati
lia. Autem questionem de duplici fecun
ditate terre de quibus producat ve
getabilia et animalia propter quid
non prius de fertilitate seu fecundi
tate aquarum quam de fecunditate
terre locutus est sermo prophetie
cum enim aqua prior sit in ordine
elementorum quam terra prior est

3ᵒ dici apparet quod sunt certo prelati
4ᵒ dici apparet quod secundum fecunditatem terre quod gignit alia

rerum fecunditas et potentia ei data quam
terre post igitur ordinanda fuit
In quo video quod fecunditas terre
que gignit vegitabilia prior est in
fecunditate eiusdem qua gignit
animalia sicud vegitabilia priora
fuit eis ipsis animalibus et propter hoc
conditio corporum et bis generatiua qua
generantur prius ordinata est in sermone
prophetico Deinde post fecunditatem aque
et generatione animalium aquaticorum
fecunditas secunda ipsius terre
qua gignit animalia ordine est tercia
secunda innata et ipsa est pars opera
cionis diei quinte Operacio vero diei
quarte fuit creatio stellarum et
luminum et ordinatur prior operationi
bus vegitabilium et animalium et cre
acione ipsius hominis propter hoc ut
quidam putant quod stelle et luna
cause sunt corporum non solum gene
ratiue sed etiam regitiue de quibus
tam multa scripserunt ut etiam vix
legi possint Concedendum autem eis
est quod stelle multa adiutoria prestant
generacioni et conservacioni rerum
generabilium verum non eo usque ut ho
mines huiusmodi putaverunt et de hoc
iam multa scripta sunt tibi Dixi
ergo hec de causa preordinate fuerunt
eis stelle et luna sive propter hoc quod
ornatus fuit corporis prioris ac
nobilioris quam sit aqua et terra
Dixi propter hoc quia nobiliora vi
dentur ex incorruptibilitate et perpetui
tate sua recte preposita sunt illis
in sermone prophetico habet tamen quone
quere remorata seu retardata

fuit creatio stellarum et luminum usque
in quarta diem et dilatio huiusmodi
quoniam pendet ex certitudine vena
cionum et comparacione earum ad celas
a suas hoc est in quibus sunt
vel intra sunt instrumenta celorum per
que operantur in mundum istum in sermone
an sunt partes an ornatus corporum
an sunt agitationes luminum in
partibus ipsius celi sicut apparet
apud nos in quibusdam gemmis Memini enim me vidisse smarag
dum magnum splendore appare
bant tres stellule lucidissime
Et tale est de lapide qui dicitur
eliotropia qui ipse est lapis viridis
stellis rubeis stellata Et qui
dam iaspis in ventis viridis coloris
et guttis sanguineis guttatum et
quidam albus inveniuntur omnium aliorum
lapidum coloribus pictoratus
Si stelle et luminaria instrumenta
sunt celorum cogitanti fuit ut tunc
huiusmodi instrumenta celis darentur
cum eis operari possent et non ante
Prima igitur terra aptata est tercia
die simul et aqua ut in eas possent
operari celi vegitabilia et animalia
Quia quoniam generabilia prout visum
est astronomis et multis aliis ex
pertis in isto quarta die fabri
cata fuerunt eis et aptata huiusmodi
instrumenta Verum de hoc alibi al
cius et lacius perscrutandum erit
et proposito atque intencione presentis
tractatus longe est exponere ea
plurimum illud primum libri legis hebreorum
tractatum desiderat quidem perse
et investigatione diligentissimam

Smaragdus
eliotropia
iaspis
tercia die terra aptata est simul et aqua

Dupl(ex) vita hominis dicitur

qm habet qstiones lz plimas et
addeterminandu difficillimas eo⁊
ad ptinet ad pntem tractatu suf
ficiat tibi cognoscere saltem ex
pte ex smo sapientis ⁊ sancti in
ri ppe salis hebreorum smo bitat
Jam em patefca tibi mhys que
pcesserunt que ncitatis coegit ut
corpa creata pmo creata eent
⁊ no gnata Si em gnata eent
no eent pma cu gnata eent ex
ncitate ex corpibus alys gnia
tione quippe corpm no nisi ex
corpibus fieri possibile e. patefam
etia est tibi qr corpa pma lz
creata no sint possibile esse
celu ultimu ⁊ terram solu mo
alioqn inter celu ⁊ terra fuiss
vacuu q pmo celu ex ncitate
fuiss terre contiguu ut pondi tibi
Crnae int celu ⁊ terra creatum
eet corpus hmi ul multa ex qui
bus fca est gnatio corpm me
diorum pmorum vz iiii elemetorum
⁊ nove celorum nobiliorum. Et non
noiauit illud mediu ul illa me
dia sapiens iste nominatione aqua
rum qr potius noiatione e muta
ata. Non em verebat ppe noia
cionis aque ee potuerit corpa
illa media. Dixi etia tibi ppter
quid celu ultimu ⁊ terram pmo
creavit patebit ex ptuerit in ordi
ne creationis corpm. De aquis
ud quas dta celos ee sapiens
iste ⁊ sctus dicit. Scire debes qr
cu hominibus dux pita creatore
dandu eet vz h pnis tpalis im
pnis ⁊ corruptis plenissia ⁊ alia

De aquis

perhennis pstat glosa debuit ho
minibus duplex habitaco pparari istarum
duplicitate pvideri Crnae sicut
sub celo pvidit creator hominibus
habitacione sive regione vite
qua sub celis eis vivendu erat
cognete ita ⁊ vite qua sub ce
lis eis vivendu est pvidit regi
one pdoneam ⁊ hic intelligi eth
quadmodu ista inferior regio
qua hoies inhabitant nostri
ee aer. Scito tu qr celu empi
reum interdu regio illa que
dicitur aque que sup celos sunt
interdu ether nomina. Et sicut
mortali vite inillo etherea
regio cognuit ita ista aerea
regio i mortali vite ⁊ glose omo
ncognues est et inepta. Hec igit
e ratio que movere potuit ad ho
mines vite glie future in etherea
ista regione que ex aquis que
sup celos nobiles erant fca
fuisse videntur collocandi aquibus
dam putarent. Tu aut animadver
te ex pximo huius di hom error
est maior eorum qui veri nois aqs
h est qua ⁊ ibitate ⁊ forma aqua
tur ibi ee usque hodie suspicantur
et etia pglificare futuram hoium
ibidem ee futuras autumant de
nobilitate ipi magnificentia huius
modi glie no tam errone qua
ignobilit sentientes. Siquidem
aquea habitacio pstim est non
hom etia in statu huius miserie
posita quanto fortius igitur nc
est nc erit hom in statu glie il
lius constituendorum. Et si dixit qs

nobilis
mobil
immobil

q aque non sunt ibi in substantia
labilitatis aut fluiditatis in
qua videntur apud nos sed vapo
rabiliter suspense ut sermone
utar huiusmodi hominum. iste sermo
erroneus est. cuius erroris declara
tio hec est ignobilior enim est
habitacio huiusmodi quam sit habitacio
aeris quam nunc homines inhabitant
habitacio quippe ista hoc est aqua
huiusmodi ut nubilosa ac nebulo
sa est aut nubeosa est vel que est
veris secundum errorem istum tota
est aliquid istorum trium. Verumtamen mani
festum quod aer qui est apud nos
nobilior est habitacione huiusmodi
Amplius tria ista que nominavi ti
bi videlicet nebula nubes et nubilum
media sunt inter aquas et aera
cuius indicium est generacio eorum ex
aqua quippe generantur per rarefactio
nem et subtiliacionem illius. Amplius
huius verba corpus nobilior est quam aq[ua]
et manifestum autem est quod corporis substan
cia grossior est quam substantia
aeris. manifestum igitur est nobi
liorem esse potentem habitacionem
hominum que aer est indubitanter
et habitacio utique est miserie. hominum
adhuc miserie et erumpnose habi
tacionis quam illa quam ponunt esse
glorie que vel nebula est vel
aliquid aliorum que nominavi
tibi superius. Amplius quod sit huiusmodi
subtiliacio aquarum in vapores
sive suspensio earum vaporabilis
manifestum est quod in ipsa creacione
earum nec facta est nec locum habuit

Evaporacio enim non fit absque
motu locali non erat autem quo
moveretur cum non esset locus inter
aquas et celum ultimum quod empi
reum dicitur quod nec vacuum ibi erat
nec corpus aliud quam aquis per
evaporacionem eius ascendenti
bus locum suum cederet. Verumtamen
manifestum est aquas huiusmodi cre
acionis fuisse istam vaporabili
substantia in aqua. Dicunt eas esse
Et non in ea sunt. Verumtamen te
cius quod dixi tibi in precedentibus
quod qui ponunt aquam et vaporem
extra resolutum idem esse non potest
effugere quin ponat consequenter
vaporem et aera ignem per subtilia
cionem sufficit idem esse. Verumtamen ex
necessitate cogitur aquam ponere
aera cum necesse sit quecunque in substan
tia eadem sunt eidem et sibi in
vicem substantia eadem esse. Si vero dixe
rit aquas huiusmodi in substantia
sua aqua et permutiva adhuc per
manere ita etiam ibi esse cum iam
non nosti non solum quod doctores philoso
phantium sed etiam invisiones contra
ea hoc. Ego vero iam dixi tibi in
precedentibus opinionem sapientum
hebreorum. Sz aquarum nomine ibi no
ce usus est sanctus iste et sapiens
propheta et dixi tibi quia secundum opi
nionem sapientum hebreorum intelligi
de aquis illis superioribus id est desu
per parte aquarum sancta est regio
etherea sive etherea. Ipsa enim est re
gio serenissima puritate sub
tilissima admodumque perspicua
in supremum sacrum dividens mundum

nebula
nubes
nubilum

Etherea regio sca.
de supioribus pte aquarum

Domus dei
Celum beatorum

Celum medium inter empireum et inter ix celos mobiles

mobile contine(n)te novem celos
mobiles et quatuor elementa
a mundo immobili et stelo a maiori
et hic mundus est celum empireum
et regio lucis et habitatio glorie mili-
tiae celestium hoc est sanctorum
angelorum et glorificandorum hominum
et hec est domus dei in qua sunt
multe mansiones que partim iam
repleta est habitatoribus suis partim
tamen restat implenda. Quid autem
sit plenitudo eius quid in habita-
tio et modus inhabitationis, quid
mansiones et mansionum multitu-
do in eo tibi declarabitur in sequenti-
bus si deus voluit. Siquis autem
querat quare natura sit huius cor-
poris dividentis scilicet duos mundos
hoc est an habeat motum an non
videndum est ei quod non habet mo-
tum sicud neque celum empireum.
Causa autem in hoc est quoniam na-
de est et ex positionibus sibi con-
gruentibus et debitis quam necesse ha-
beat per motum inquirere vel acqui-
rere. Si non querat que sit utili-
tas huius corporis vel usus et
an serviat habitationi aliquorum
scilicet vel angelorum vel hominum vel animalium
vel in futurum sit habitationi aliquarum
habitantium futurum. Dico quod forte
non erat in medietate mundi quos
dixi tibi tum propter distantissimas
ad invicem nobilitatem maioris
et in nobilitatem inferioris tum propter
contrarietates multiplices quas ha-
bent invicem in dispositionibus
suis predicti mundi, de quibus
loquar in sequentibus vel in capitulis
de partibus mundi corporei. Verum

aut habitatores habeant dubi-
tatione non videtur habere rationa-
bilem. Non enim est rationabilis
dubitatio que non habet rationes
ex utraque parte contradictionis
Cum enim videant igne elementum
non habere habitatores dicunt et aera-
vid subiecta est in cordibus eorum
ista dubitatio ex si dixerint quia
aer habitatio est ymbrium et aliorum
multorum volatilium. Videns quia
omnibus animalibus est alius locus
pastus alius habitationis locus
enim habitationis est omnibus anima-
libus ubi generant et fetus suos
nutriunt non ubi pascuntur aut
aliud pastum querunt. Yrundines
aut in mustulas venantur et cibus pas-
cuntur in aere et hec est causa volatus
earum pene continui pacem. Nec
est verum ullo modo quod quorun-
dam vanitas sompniavit vel quod
yrundines de aere vivunt eleme-
to de aere siquidem rosido et hu-
mecto. Et ut verius dicam
crassiore cuius forsitan non nullum
admixtum adminiculum ut dic
iudicium autem huius est quod super aquas
et loca aquosa paludosa humecta
est earum volatus frequencior et est
quoniam mustularum ibi est habunda-
tia maior propter habundantiam ma-
iorem materie generationis illorum
dicitur et nutrimentis nutriuntur enim de
huiusmodi crassitudine aeris. De sala-
mandra non quoniam putaverunt in
igne habitare quod et de igne nutri-
ri manifestum est quod hoc non de igne ele-
mento intelligere potuerunt.
Quibus autem elementum implet eo

Salamandra nutr igne q̄ȝ
apud nos q̄ elementum ē.

cauitate celi lunaris racia tū
dat rei superaddat quadmodū
aleu aquis Ignis uo quo ciba
salamandra procul dubio ignis
est qui apud nos quintessatens
elementū ē ymo elementatū
ut flamma que nō est nisi fumo
incens⁹ ut alibi didicisti r carbo
lignū incensum Sic se habet r
de aliis cremabilibus r ignilibus
Vt talpa iam ī inabilibus co
pinquas compertū ē q̄ uermib⁹
pascatur r eos fodiendo sequitur
r bena Hec aut̄ ꝓpt̄ hoc dixi tibi
de istis tribus generibus animaliū
ut agnoscēs errorem erroneorum
qui posuit bina tantum elementorum
habitatores ꝓpos Reuertar at
ad id in quo eram r dicam q̄
nō est necesse ut philosophia comprehendat
omnes utilitates r usus singularum
rerū creatarum ꝓpter quas cre
ate sunt Non enim est perfecta illu
minatio animarum humanarum philosophia qui eis sim
tas ignorantiarum tenebras reli
quit etiam in eis qui maiores in ea
profudisse r profecisse reputati
sunt Est enim philosophia velut lucerna
media ac tenebrosa lucis, inter te
nebras inclusas atque densissimas
r nocte opacata luces, Sicud dicat
sanus r sapiens de antiquis r sapi
entibus nos quippe in nubilium
tenebris, habet insuper quone de
hiis corpe an quadmodum nouē
celis mobilibus est situm r pone
superius sit etiam r nobilitate sub
limius hic enim ordo in elementis

ita se habet Ignis enim sicud
ē aere superior ita r nobilior
r etiam subtilior r in nouē celis
forsitan aliquid simile se habet
hic dicatis, in quo respondeo tibi
q̄ aer r ignis licet supposita sit
loco r situ animalibus tamen racio
nabilibus quam irracionabilibus
nō ꝓpter hoc nobiliora aut digni
ora sunt hiis neque tectum in
omni domus parietibus aut
etiam pauimento, aut etiam area
mundi quam tegit nobilis ac dig
nius ex natura est, neque oportet ut
istarum rerū exemplis te detine
am uel honerare, Corpus enim hu
modi quod tectum habet ex mundo
mobili an mundus mobilis domus
ēe non dubitet, et velut pell
eiusdem est. Si mundus ille animal
est ut platoni r multis aliis vi
sum fuit. Dubitationibus autem
an eos habeant celi nouē mo
biles ut magici r nigromantici
posuerunt ꝓpono tibi satisface
re in tractatu de ꝓpterito vniuer
si spiritualis hic est de nobilibus
r abstractis spiritibus, debes etiam re
minisci eius quod pertetigi tibi quoniam
pisces r animalia alia aquatica
saluantur in aquis tanquam in materia
r loco sue generacionis Sic for
sitan dicat aliquis quod ignis ele
mentū hoc est spera totius ig
nis salua in celo lune continu
ente ipsum r tota quatuor ele
menta hic est ignis aer aqua
terra saluantur in spera celi conti
nente nouē celos mobiles

ignis

Rō

Empireū celū dr̄
est tectū tocius mun
di mobilis

aug motu z resolutione quidā
posuerit ea esse generata. Dr
z saluat tamē ea sit causa sal
uacionis que fuit generationis
Cr aut regio illa aquarū superiorū
sive que cū aquis aquibus sancta
sca cepita · nullo² conueniat
Corpa gloiosa habitacioni glorificatorum hominum. Dua
bus vijs tibi patefacia. prima
via nobilitatis corporum huiusmodi
hominum z gloria eorundem. Dico igitur
quod quadmodum nobilitate z gloria
precedunt omnia alia corpa. Dic
narrisio habitacō eorum suus locus sive ubi
ipsorum debet esse ceteris locis z habita
cionibus omnibus prestantior. Secunda De aquis super celos
via est gloria ciarum que indubi
tanter futura est glorie sanctorum (equalis)
angelorum et aiarum equal gloria angelorum quorum ante equalis
gloria sedes z clara honoris z glie
conmitate eque sublimes erunt
z dignitatis eiusdem. nec enim
probas est ut inequales honores
sedes equal altitudinis habeat
maxime in illo preclaro creato
ris palacio in quo omnia ordina
ta sunt in ultimate quiescentie decore.
Unde manifestum est quod sedes
sanctorum angelorum z aiarum beatitudine
z gloria illis equalium eiusdem
erunt gradus in altitudine.
Dicigitur sanctorum angelorum sedes
in empireo tunc erunt vel etiam mo
do sunt erunt ibidem et etiam
modo sunt sedes beatorum aiarum. Secun
dum regnum glorificatorum hominum anime
tunc erunt cum corporibus suis z cor
pa omnium ipsis aliquin non indi
ta sunt in morte erunt in eo glorifi
cati hoies z aiabus z in corporibus
in celo empireo collocandi
sunt. Cr non gloria animarum huiusmodi
tanta futura sit manifestum est ex
diffusione glorie huiusmodi. Quam
declarari tibi intentatum de meritis
z retribucionibus aiarum meritorum.
Et iam facia te scire hoc via alia
intentatum qui sequetur istud que
iam noiaui tibi scilicet de parte spirituali
vniuersi. Item z alia manifesta ergo
tibi de hoc quod aque anon multi
crediderunt esse super celos nouem mo
biles. Dico igitur quia vel sunt ibi
per naturam hoc est tamquam in loco suo
z ubi natura aut sunt ibi per violen
ciam manifestum aut est quod non
sunt ibi per naturam cum naturalis locus
ignis tam longe inferior sit.
Multo igitur forcius locus omnium
aquarum debet esse non solum in
fra celos sed etiam infra ignem
z etiam subaere. Et si dicis quod quia
subtiliacō illa qua fecit aquis
illis evaporacio huiusmodi fecit etiam
ut locus tam altus eis congru
eret. Dico quod sermo iste erroneus
est z impossibilis multipliciter.
Primum quod aque non sunt per huiusmodi
evaporacionem facte subti
liores quam aer sit, aliquin
non essent saluata veris natura sive
proprietas aquietatis. Quem subtilitate
solum erunt usque ad equalitatem
subtilitatis aeris, vacua per corrupci
one vissent quanto forcius

igitur si super aerem subtilitate sunt
non est salvata in eis natura sine
speciebus aquositatis. Unde necesse est
eas transivisse vel in ignem vel in
corpus subtilius atque nobilius.
Amplius si locus ille est eis naturalis
quoniam qua ratione omnes aquas non om-
nes nobiliores conformitate sunt
qua nonne celi mobiles cum eis
naturalis locus nobilior et altior quoniam
corporibus celis debeat. Amplius tertium
est quoniam inter magna mundi cor-
pora celum ultimum quod empireum vo-
cant nobilius est atque prestantius
eius situ et positione sublimius.
Si igitur quemadmodum se habet cor-
pora in situ et positione sic etiam in
nobilitate adinvicem hec est ut qui
est ordo inter ipsa situm et positio-
nem idem sit et nobilitatum proprietatum /
et conformitate ut corpus huiusmodi
quod aquas que super celos sunt
vocant. Sicut est post empireum
celum ordine positionis secundum rece-
lis nove ala' sic sit et ordine
dignitatis atque nobilitatis eisdem
celis prestantius. Manifestum est
igitur quod nomine aquarum non subest
legis hebreorum latine equivoce
cum evidens sit aquas quarum con-
gregationes vocantur maria et aquas
que super celos esse dicuntur non
eiusdem speciei esse et rationis. Amplius
huiusmodi aque. Si enim nobis aque
sunt cum natura aquarum sit in
frigiditate perquiescere et frigiditate
coagulari a vaporalitate sua

et sic reverti ad naturam necesse aquositatis
necesse est aquas huiusmodi iam dudum
reversas fuisse in similitudines
aquarum que sub celis sunt et per
hoc stabiles esse labiles. Quod ma-
nifestum est in vaporibus aqua-
rum ex aquis resolutis et per frigiditate
in pluvias coagulatis. Et nunc
et ab eis diluvium universale in-
undasse mundum et secundum infusionem
totum delevisse. Cum enim aer quasi
omnis substantie sit et corpulentior
quam celum et aquas in nubibus coa-
gulatas retinere non possit quin descen-
dat et terram compleant, multo
fortius celi non poterunt aquas
illas prohibere super celestes quin descen-
dant et inundationem diluvi-
alem faciant. Et hoc quidem multi
crediderunt et inde pluvias omnes
descendere, qui error adeo mani-
festus est ut non sit necesse probari
omnibus ipsum destruere. Si enim gut-
ta una in altitudine que tanta
esset quanta tota moles terre mi-
lesies consumeretur antequam perveniret
ad terram. Patere aque omnes iam
diu consumpte essent et pluvias et lo-
cus eorum remansisset vacuus. Et
aut gutta tante magnitudinis
quanta est terra tam longo des-
censu consumeretur antequam perveniret
ad terram. Manifestum est ex longi-
tudine distantie que est inter celum
nonum et terram que procul dubio est
itineris septem milium annorum et mul-
to amplius. Si vero huiusmodi aque
corporales etiam sint super celos nove
manifestum est non esse naturalem or-

1000 annorum
distancia [illegible]

ordinacione dextorum maiorum corporum corporum mundi, ymmo contra naturam
terre ponimus. Sicut enim celi mo-
biles, et etiam ignis et aer, et elementa
deberent super esse huiusmodi aquis
et super sunt ordine nature; ac ergo
subsint, non hic est ordo nature, sed in-
ordinacio. Stabilitas celi em-
pirei et alia quattuor universi
corporei

Post hec investigabo partes
universi corporei quas
videntur philosophi penitus
ignorasse et ceptabo
stabilire esse eorum. Hec igitur sunt: ce-
1 Celum empireum
lum empireum, de quo nichil
2 Infernus
locuti sunt philosophi; item infernus, de
quo aliqua fabulati sunt poete,
3 paradisus terrestris
philosophi tamen illud penitus siluerunt; item
tercio paradisus terrestris, de quo
gens hebreorum multa vanissime
4 aplanos celum nonum
sompniavit; de celo vero nono quod
aplanos vocant non est declaratum
adhuc an sit, et propter hoc temptabo
stabilire ipsius. Principia igitur eu-
empireum
dei auxilio de celo ultimo quem em-
creaturis honorandus
unica est creator
pireum nominant. Et dico quod totus
mundus est corporeus, unica do-
mus est creatoris, et inde manife-
stum est ipsam esse et officinis et man-
sionibus permagnificandam, diversitatibus
et perpugeria ac congruencia in hu-
iusmodi
tacione sue familie ordinatissimam
ac aptissimam. Dico igitur, nec una man-
sio nec una officina deest ei
aut locus sortitus non deest ei quin
omni sufficiencia aptata ac decenter
ordinata principale est hec ante
est cenaculum. Dico igitur familia exp-
imo sibi assistere pascere spiritualibus
epulis necesse habeat; creator tamquam
patrefamilias
largus paterfamilias habet

cum nobilitate cenaculum congruens
sive conveniens talibus epulis
talibusque conviviis, et hoc est celum
empireum in quo creator sue domine
salutem et convivarum et procerum ac per
magnificum cenaculum in quo
spirituales epule solum ministrantur
sicut alibi declaravi tibi. Ubi
et carnale paradisum hoc est carna-
lium deliciarum cedunt destruxi
et spirituales delicias quales crea-
tor daturus est diligentibus se
nullo modorum cum carnalibus
deliciis posse esse. Sicut gens
agarenorum
sarracenorum stultissime opinatur
credunt. Unde Amplius glorificandis
hominibus cum nobilitate dicta est
habitacio que congruit glorie illorum.
Tanta igitur gloria illorum quanta ad
animas sic erit et equalis glorie factorum
ac beatorum angelorum cum nobilitate
eadem datur habitacio eis quam nunc
obtinent sancti angeli ac beati. Dico igitur
recepcio est habitacio huiusmodi angelorum
empireum celum sicut erit sibi habitacio
hominum glorificatorum. Amplius pro nobi-
litate et gloria huiusmodi hominum glorifica-
torum necesse est ut sit eius habitacio
et locus nobilis et gloriosus. Dico igitur
huiusmodi corpora erunt in ultimo glo-
rie et nobilitatis corporalis. Sed et
locus eorum et habitacio erunt simul-
iter nobilitatis localis. Cum
igitur non sit nobilitas aut gloria lo-
calis que non sit minor nobilitate
celi empirei sicut ipsum est manife-
stum est quod corporibus huiusmodi
debetur habitacio empirei celi; ant
igitur iam est empireum celum
et hoc est quod querebatur, aut non est

Et si non est decet igitur dominum dei potentis-
sima mansio eiusdem virtus tenacitas
et divinissimo corpori eo nobilissima ac
maior per eiusdem. Celum enim
altissimum non est omnibus aliis ma-
ius est atque capacius et etiam no-
bilius. Verumtamen divinissimo corpore
nec esset mundus corporeus neque
omne neque totum neque divinissimum
eius esset adeo incompletum activis no-
bilis potius patiens deficeret. Semper
hominibus glorificatis omnino indigna
et inconveniens est habitatio terrena
sic nec celo congruus. Nec eo digna
est multo minus corporibus hominum glori-
ficatorum indigna erit, cum huiusmodi
corpora gloria et nobilitate omni celo
prestanciora futura sint, sed neque habi-
tatio celorum mobilium eis congruit.
Tanta enim rapiditas motus de-
cet et pace beatitudinis valde repug-
nans est. Super celos igitur mobiles
conferendi sunt homines glorificandi
verumtamen celum ultimum quod empireum
vocatur. Et si dixerit quis quia
regio aquarum que super celos sunt
sufficiens est et conveniens habita-
tioni glorificandorum hominum et quod
ultra eas non est aliquod celum,
reminisci debes eorum que paulo
ante audisti quod aque sive la-
biles sint sive vaporabiles
nullo sunt habitatio glorie. Si non sunt
sicud posui tibi et corporibus sancti
sit corpus nobilius corporibus
celorum mobilium, dico quod necessaria
quarentes sunt glorie corporum huiusmodi

Sunt enim futura huiusmodi corpora in-
comparabiliter nobiliora atque sub-
tiliora quam sit corpus illud.
Dico etiam quod inordinatum val-
de esset ut super huiusmodi corpora esset
aliud ignobilius. Verumtamen non
super ea celum empireum sed magis
ipsa in illo et in illo. Deo non quod
dicit quia super aquas non esset
corpus aliquid aliud. Atten-
de quod alibi didicisti scilicet quod habitaculum
est male tractabile proprio tuo hu-
ius tractabile alieno. Sunt igitur
aque huiusmodi labiles sint sive
vaporabiles non possunt esse terminus
mundi, scilicet quia nec ultimum corpus mun-
di corporei. Super aquas igitur
est aliud corpus ambiens
eas et omnia que sub eis sunt.
Hoc igitur est corpus omnium divinissimum
corporei et celorum omnium maius
ut patet continens omnes celos et
quecumque ab eisdem continentur. Si
quesierit aliquis propter quid
corpus illud quod evagatur super ce-
lestibus factum dicatur non sit autem
nomine celum. Videor tibi quia ali-
qui iam ignoraverunt celum
illud aquarum celorum naturam non
solum attenderent. Celorum enim
naturam non solum rotundam esse etiam
multi viventem in plurima super-
contecta, et omne celum corpus or-
ganicum est et operationes atque
virtutes inmobiles et ponere inmu-
tabiles attribuerunt eis ast. Summi
vero et corpora organica eviden-
ter sint et nobiliores corporibus
ea et animalia posuerunt. Percepe

Corpora glorificata

Nota

q°

Aplanon dicitur ab a quod est sine /

non illos aquosos nec puteus nec opacus aliqua opacitate dicto celestis virtutis adhoc audita e vel posita aliquos. Casus enim sive de isto sub pluviarum et tamquam opacio sit satis nostri / de celo vero empireo non videtur. sic se habet ut de alijs celis et quietum et perpetue stabilitatis illi non manifeste mobiles sint. Corpus igitur illud quod celum aqueum quidam vocant necessario fuit medium inter duos mundos ut per ipsum sibi et est intersticium et copula illorum / non enim contiguabiles vel continuabiles esse possunt propter longissimam abinvicem distanciam. Cum non mundum animal dicant vel rectum vel universum necesse videtur habere ponere celum illud cum nec sine capite nec sine corde illud ponere oportuit sint. Cum enim dicant ipsum esse animal universum / et habere ipsum sive vilius intimum quod est terra sive nobilius extimum et hoc est celum ultimum secundum eosdem et est cor ipsius mundi. Cum sicut cordis est sedem esse et habitaculum spiritus vite et quasi sive spiritus ipsius animalis. Dicunt celum ultimum quod empireum vocant habitaculum est et receptaculum vite nobilissime et simul spiritu atque animarum sublimium est celsitudine felicitatis angelice vani bonorum aut intuitio beatificam deorum. Cum aut animal rectum non quidem figura cum ipsum constet figura esse sphericum secundum rectitudinem diffinitionis per esse visionem opposite. Unum

necesse videtur habere ponere caput illi celum cotis omnibus altius atque prestantius et capitalium substantiarum spiritualium propter quos omnes deus creaturae sunt habitacione preclara ac preciosissima et tamquam civium suorum glorie congruente / Debes autem celos scire quod philosophi latuit esse celum istius tam nobilis multis de causis. Clarissima fuit defectus apparicionis tam ipsius quam celi quam omnium corporum per que deus testes consueverunt apparentes et ignote substancie. Qualis est apparicio stellarum tam fixarum quam erraticarum quam eciam luminarium. Cum enim nullum omnino ostendat celo corpori deat appareant autem stelle et luna et sic motus sive revoluciones corporum indicant et monstrant celos esse revolventes ea indicant eciam et motus celorum significante scire facta in superioribus propter hanc eandem causam non dum declaratum est apud eos / immo pene ignoratum usque hodie remansit apud eos esse celi nonum quod applanos nominatur ab a quod est sine et planos quod est error quasi sine errore propter bonitatem et invariabilitatem motus sui. Non enim apparet aut stella ex eo aut motus aliquis eius vel ab eo. Cum ia igitur desunt eis via ad hoc desunt eis et experiencia ad ipsum / Secunda causa fuit ignorancia et incognoscibilitas glorie et magnificentie creatoris / Sequitur et sic sublimius a magnificencius estimare non potuissent

Non quod phisici celum empireum non cognoverunt

1a ratio

Aplanon unde dicitur

2a ratio

Fines qui phi celu
empireu no cognovit

Saltem ut regem vel senatore(m)
anglorum et homines imaginari debui
ssent et attribuere eidem. Immo etiam
cognoscere debes quod et si honore
regio et magnificentia dignabitur
et tamquam aula regali pro magnitu
dine et multitudine familie necnon
et nobilitate eiusdem quae ut ca
pere tibi non debet non potest esse
aliquid ex celis mobilibus propter
inquietissimam ac rapidissimam velo
citate motus universaliter cuiusque corporis.
3a Tertia causa fuit parvitas in
tellectus corporea natura et virtutes
mundi mobilis apparet enim mun
dus mobilis scilicet ab octavo celo
mobili usque ad terram et tota terre
profundissima quod celum stellarum fixarum
videatur non esse nisi quedam officina
fabricalis in qua fabricantur va
sorum ingenia in magna generatione scilicet corpora
animalium et plantarum et etiam aliorum
generabilium ac metallorum gemma
rum aliorumque mirabilium. Inhabita
fabrica conquiescerent ipsi et ipsi fuerunt
et que celi ipsi cum stellis et manibus
vel operatores sint et fabricatores
vel instrumenta fabricationis dei. Non
nulli vero ex eis estimaverunt ma
teriam generabilem et corruptibi
lem quam celum liquare et dissolvunt
esse in manu figuli. Totum vero quod est
ab octavo celo usque ad praenominata
materiam in beneplacito et volun
tate omnipotentis creatoris ut lutum
in manu figuli. Totum vero quod est ab
octavo celo usque ad praenominatam
materiam hoc est octo celos mobi
les submissum et obedientia crea
toris vel ut rota aut rotas vel
tas sub pedibus figuli. Appa
ret igitur tibi brevitas intellectus
eorum inhabitantium qui et si recte forsitan
de hoc estimaverunt manifesta
est diminutio intellectus eorum atque
defectus. Non enim ponit mundum
nisi officinam vel dicam tibi fabri
calem aut figulariam omnipotentis
aut creatorem eius fabrum aut fi
gulum opinari videntur. Non autem
regem in ultimitate glorie aut
dominum in ultimitate magnificentie di
xit ei aula regiam vel regale
palacium si solum opera fabrilia
seu fictilia significata et magisteri
a. Quamquam quod virtute tot et tanta
operanda ei attribuunt licet aut
regali congruat excellentie excel
lentie et nativitas administrandi reg
num hoc exigat ut in domo regia
sit officina fabricandis armis
et vasis aliis deputata. Longe ta
men debito et laudatur reperitur hec
sola domus attribuitur et domus regi
a non excogitatio si exceptum tamen huius di
visione describitur. Quarta causa
de qua aliqua prelibata sunt tibi
in ipso capitulo fuit ignorantia future
glorie que in resurrectione futura prestabi
tur. Dei electis atque dilectis in
qua gloria incogitabili non solum corpora
eorum decorabuntur. Sed eadem corpora eo
rundem incomparabiliter ultra omnem pul
chritudinem naturalem corporum et totius

Xa vo

lentur et ultra omnem virtutem corporum
Sed faciam te scire in sequentibus
in capitulo scilicet de renovatione
mundi. Quadmodum enim ex hoc
statu vite presentis vivo in serie
transferendi sunt in locum felici-
tatis sue consequente. Non
enim est ista miseriam et corrupci-
one et inquietudine pacto aut-
sunt sue utilitatis cessare. Et
hec enim notata est propter m~~~~~ innumeras
utilitates quas inde qui ad eos
eruduntur in his et adiuvantur evitant
et inde illis cessantibus prim ne-
cesse est cessaturam / et hoc est unum
eorum quod latuit multos expositores / et
precipue aristotelem et sequaces eius qui
putaverunt istum conflictum et pugnam
nam elementorum aliarumque contrari-
etatum potencieque et actus sine
potencialitate et actualitate alter-
nas victorias seu superancias esse
indefectibiles et perhennes

Hys igitur ita dictis revertar
ad id in quo eram prius
et dicam quod potissima ac pre-
cipua pars regni creatoris quod est
regnum omnium seculorum et dominatio univer-
salis cum omnino mentis de possibile
esse subditum. Solumque vero nominis
regnum et dominatio potissima magis
ac precipua regni istius ac domina-
cionis pars universitatis spirituum in-
telligencium / secundi autem universitatis
pars non modica est universitas
animarum humanarum seu hominum et dominatio
hiis quidem humanis manifestum
est quod brevi tempore in corporibus suis
esse permittitur propter corrupcionem

corporum. Secunda vero vivunt conmunitate
post mortem corporum suorum sicut de-
claratum est tibi in tractatu suo de im-
mortalitate earum conmunitate
est eis habita aliqua post mortem
corporum suorum manifestum autem
quod vita mundi huiusmodi inferioris
non est eis necessaria nisi propter cor-
pora sua que rebus mundi huius
indigent propter victum et restitutum et
tectum sine quibus amplius corrum-
perentur. Tamen quibus esset earum status
in predicto mundo que operaciones
que officia possum tibi nata et
propriam divine providencie bonita-
tas eas aut inutiles aut super-
facias in ea permittere non possit
propter hoc plato et sequaces eius
et multitudine poetarum posue-
runt eis habitationes diversas
et a corporibus habitacionibus easdem
nomina posuerunt. Est in aliquo
rum earum aliquas post mortem
corporum habitacionem circa tumulos
corporum suorum umbras easdem
per habitacione huiusmodi nominan-
tes aliquas vero aput inferos
et aliquos tempore et deputaverunt eas in
anes ab huiusmodi mansione ex-
pleta non utriusque mansionis me-
sura michi tradi et in stellis
et corporibus in quibus et eas cre-
atas esse sed permanerunt collocari
et in corpora propria descendisse
In sermone autem isto non discorda-
bat usque quaque a doctrina hebre-
orum vel christianorum licet discreparet
in multo. De compitate quidem
stellarum a qua tibi scripsi audies

De regimi substantie
et anime

opinio de loco animarum
post mortem corporum

aut terciora ac pstrutatiora in
sequentibus insequentibus In hoc
igit' vno indubitanter recte sen
serunt qui habitacione animabus so
lutis atque corporibus posuerunt et qui
diversas eis habitaciones pro diver
sitate meritorum attribuerunt Erra
uerunt aut circa habitacionem
circa tumulos et iam habitacionis
huiusmodi siunt sicuti post hoc Et
si dicat quis quid ad spirituales
substancias de loco vel habitacione
corporali Quemadmodum enim michi ad
corpora de habitacione vel domo
spirituali Sic michi ad spirituales
substancias de loco vel habitacione corpo
rali posset ne inquirit ex ymaginacione
ex in bursa tua vel in pixide aut
alio vasculo Animo sociandi contra
creatoris habitacionem localem dedi
gnatur ac refugit natura cum ipsa sit
et in ultimitate spiritualitatis cor
poralitati repugnantissima
et ultimitate simplicitatis omnibus
spiritualibus substanciis incorporabi
superemineus et infra se omnes in
inestimabili distancia delinquens
In hoc igitur per interrogationes
video quid inquiro ad animam tuam
de corpore tuo de quo dubitare non
audes vel non potes quin ipsa in eo
sit et quin ipsum sit habitacio eius
Et si dixeris quod ad ipsam pertinet o
mnis et sollicitudo regendi illud
et providendi ei alimenta et alia necessa
ria. Hoc dico quod ipsa omnia hec que
in eas corpora sunt Humane dicas ipsam
non solum esse in corpore uno sed circa
necessari continuitate circa corpora

aliam multa Et si dixeris quia ~~anima~~
quod anima humana non est in corpore
suo localiter Quod neque unquam cogi
tatum fuit ab aliquo qui vel
ad modicum apprehendit naturam
anime humane quam constat esse
impartibile partitione quantitativa
neque enim divisione continuitatis
vel linea superficies aut corpus
neque divisione discontinuationis ut
numerus seu multitudo partibilis est
locus aut divisione particularis
magnitudinis sequitur Sicut de
clarauit Aristoteles in libro de physico auditu — lib° de phisico auditu
Unde manifestum est impossibile esse
modis omnibus animam humanam esse
locatur in loco corporali Et si dixeris
quod sic in corpore suo quemadmodum
rex in regno suo quod totum amministrat
et regit potentia et sapientia sua Iam
aliqualiter a veritate appropinquasti
et insinuasti quippe rex esse in regno
aliquo dicatur etiam si locatur et persona
contra sit dominio illi possit et illud
administrat et regat Enim multa
diversa est inter multas istas adminis
traciones seu gubernaciones quas
rex licet longe absens a regno
vel etiam locatur in eo prius per ministra
les subditos et obedientiam sibi in
terdum omnes quiescens et michi
de hiis que regni sunt penitus
agens regnum administrat et regit
Saepe non ipse persona multa agit
ex hiis que administracionis que sunt
Sicut tu ipse met indicat hoc est — quod pt indicari
tas examinat et diffinit Aliter au
dere regni negotiis vel apud se vel
cum sapientibus tractat atque deli

quo deus habitat in eclesia non corporali localitate

berat eo demo cum ipse psonalit
arca hostes pugnat et quocies
de bellorum dispocionibus decernit
atque inuitacionibus stipendiis
bellatorum aut decipiis stipendia
diis aut congregandis de machi
nis et decopiis in apparatu belli
colligendis et imperat aut con
siliat sed aia non humana nichil operatur
in gubernacione corporis nisi
prudencia et ibi solummodo ubi ipa
pns est et sic de aliis quia per
se ipsa eciam opatur qui monet
neruos cordas et alia ligamenta
et per hoc monet membra heru
utique ditas sed non ipm sensum neque
hitam non ipm motum de quo lo
quitur opatur nisi presencia sua et
uiribus suis et ipa eciam clamat
si testimonio eius credere nolueris
in omni parte corporis sui nisi dolor
uel lesio sit hic ledor hic doleo hic
pacior et ne forte dicas quia
non patitur ibi ipa aia sed solum cor
pus cum ipa tamen suo compatitur
Attende quod non clamat hic co
doleo sed magis doleo nec dicat hic
compacior sed magis pacior dicat
non tibi est quia opinati sunt
quidam racionalibus philosophis aiam
humanam habitare in huiusmodi spiriti
bus et eos celestis esse nature
posuint estimantes non esse dignum
naturam alicuius commisionibus
corporibus habitacione commercijs
propter nobilitatem eiusdem istis ergo
facile suadetur aias posse habi
tare in celo qui eam eciam dum
in corpore in corporibus celestibus hic e

insspiritibus aut autumant habitare
aperto ubi abeis querendum est quare
intelligant deum habitare in templis
hic est enim sermo que omnis lex omnis
secta omnis nacio quod de deo noti
ciam uel opinione hic aliquam
recepit Prima igitur manifestum
omne templum locum esse et quod pa
les nobilitate uel eciam sanitate nulla
excepto celo ultra esse comparabile
non patuit abhorrere deum in celo
habitare Unde et de hiis quos hu
iusmodi homines coluerunt templa
eius explicauerunt et eosdem in impiis
adorauit Consequenter idipsum de
inde sentire nec habent quare
unquam ab hiis inficiatum est Tem
pla namque vocabat domos habi
tacioni deorum et cultui deputatas
quos in templis suis habitare
adeo persuasi ~~sunt~~ credulitate
senciebat ut eosdem nunquam ali
bi querendos ac requirendos
adorandos ne putaret Prima
igitur illos nobiliores longeque superiora
hores quam sint aia humane
credebat nec habebat recipere
aias humanas in locis posse cor
poralibus habitare Unde aut
sit huiusmodi habitacio sine dei altissi
mi sine deorum suorum in utroque lo
calis esse non ~~potest~~ possit localis
dico localitate corporali quamvis ipi
non declarauit non intellexerit sed
vaga et ita ducatur ymaginacione
et admodum obscura receperit
nec habent nullam deputate
ueritatis recipere et ubi spirituale ab
ubi corporali statu distinguere

Anid

⁊ conibus se diffinacionibus su-
pare. Dico igitur quod [ubi] spirituale
hic est solum ⁊ proprie congruens spiritua-
libus substanciis, distat ab ubi
corporali quod solum ⁊ proprie congruit
corporalibus secundum huius differencias multi-
plices quarum prima ⁊ principalis est circum-
dacio seu continencia qua corpus
circumdatur vel continetur ab intrinseca
superficie corporis ambientis illud.
Secunda est replecio concauitatis que
scilicet est in intrinsice dicte superficiei
replecionem autem istam intelligo
per quam nec corpus aliud nec par-
tem corporis alterius secum patitur
in eadem concauitate sine loco.
Tercia vero est adequacio loci et
locati secundum corpus ut dimensiones conca-
uitatis quas replet corpus loca-
ti ac si vacuum aliquid esset ...
...mobil sit. Quartam declara-
ui tibi in precedentibus. Quinta vero
est situs siue posicio ⁊ ordinacio
partium locati per quam est tibi desig-
nare sursum ⁊ deorsum ante ⁊ post,
dextrorsum? longum ⁊ latum ⁊ profundum prin-
cipium finem ⁊ medium. Econtra-
rio autem scilicet in ubi spirituali spiritua-
les enim substancie magis circum-
dant id in quo esse dicuntur ⁊ continent
quam circumdentur ⁊ contineantur ab
ipso quemadmodum ipsa essencia cre-
atoris magis circumdat ⁊ continet
omnia quam circumdetur ⁊ contineatur
ab ipsis, ⁊ magis concludit et
omnia continet intra se quam
sit inclusus in ipsis. Et hoc qui-
dem exposuit platonicus dixit in

libro suo quem scripsit de natura de-
itatis hiis verbis: Deus omnia
continet ⁊ mittat intra se quasi
superficies suas ~~quasi dicere~~ hoc est
dicere tamquam continens partes suas.
Non enim intelligit deum partes
habeant esse ullo modorum corpora-
lium, cum ipsum affirmet nichil omnino
habere concretum in se nichil ad-
iunctum nichil duplex, sed esse
velud mentem liberam ab omni
concrecione mortali. Et eodem modo
senserunt de anima humana consistente
in corpore qui dixerunt vel admo-
dum ... sit, videlicet corpus po-
tius esse in anima quam ipsam esse
in corpore, sicud ⁊ quidam corpora dixerunt
quod ipsa est corpus circumdando
illuminans ⁊ illuminando circumdans,
in quo est ei ad creatorem non
nulla licet incomparabiliter dissimilis
similitudo. Sic enim creator esse
in universo corporum circumdando illuminat
multiplici influencia largitate
bonitatis esse ⁊ illuminando circum-
dat velut fouens ⁊ continens
omnipotentissima virtute sua alio-
quin in se ipso deficiens in nichi-
lum vanesceret ⁊ recideret in non
esse. Differt autem quod essencia cre-
atoris nec alligata est nec admixta
rebus ullo modorum, sed superem-
minens eis stat in ultimitate
glorie sue sublimitate cum aperte re-
rum ad eam impossibile sit
attingere. Anima vero humana multi-
pliciter alligacione ad corpus
propter quod ⁊ patitur passionibus

Anima continet corpus
i. Et ipsa ~~...~~
sed circumdando
corpus illuminans

Creator in
universo.

Anima
humana
patitur

Anima corpori alligatur dissolubiliter

corpus et dolet doloribus eius et
quo trahitur corpus trahitur et ipsa
cum ipso. alligacio ista non est indisso
lubilis quia vel per mortem cor
poris solvitur vel ipsa mors cor
poris est solucio eius ut quibus
dam visum est et de ceteris differe
ciis facile est tibi videre contra
riam earum comitantur ubi spiritua
le. Dicendum autem est tibi quod
substancie spirituales que alliga
cionem habent cum corporibus ut
dixi tibi de anima humana limi
tatas habent virtutes et diffinitas
quasi limitibus et terminis corporum
suorum ut ultra ea vel extra
ea proprie nichil operentur propter
quam nec membrorum corporum ipsorum
vel proporcionatis membris cor
applicata multa manifestum est eas
operari. Quod apparet in edificiis
et aliis artificiis. Et quod dico
tibi de ista limitacione seu
diffinicione intellige in pluribus
et non universaliter. Anima forsitan

Basilisco

cuiusdam basilisci et anime quorundam
aliorum animalium et quedam anime
humane multa operantur et mirabilia nal-
contra corpora sua et alia nocumen-
da sunt et mirabilia in capite
naturalis scientie que vocatur ma-
gica naturalis. Que utilitates
proveniunt ex inhabitacione animarum humanarum
et angelorum in celo empireo

Revertar autem
ad id in quo eram et dico
quod celum ultimum de quo to
ciens audivisti nobilissimum est
omnium corporum naturalium quod subtili-

mitas eius plane indicat
et dico quod pene spirituale est et
proximissimum inter corpora naturalia
spiritualitati sive nature spiritualium
substanciarum et hoc est facile videre
ex comparacione corporum naturalium
ad invicem et ad illud. Quis
enim non videat quanto est ipsa
aqua quam terra nobilior atque
subtilior et sic et aer quam aqua.
Eodem modo et ignis et aere deinde
celum lune quam ignis et sic de ce
teris donec venias ad celum
ultimum et inquantum excellencia
nobilitatis ac subtilitatis in
veniens ipsum ad corpora humana
qualiter habitacionem humane
anime non abhorreat primo diligunt
ultra modum. Tanto fortius virtute
celi illius nobilissima habitacio
gloriosa et iocunda erit animabus
humanis et etiam angelis sanctis.
Et si dubitat quis quia eadem
est causa et utilitas habitacionis
animarum in corporibus et ~~...~~
~~...~~ quid utilitatis proveniat
corporibus ex inhabitacione
animarum in illis. Dico quod utilitas
animarum que proveniunt eis ex huius
modi inhabitacione ... qui sit
quit non novit quod ex gloria animarum
suarum splendor mirabilis refful
gebit in corporibus earum et hoc
aut fiet per alligacionem quam
dixi. Planum enim est ex illa ha
bitacione gloriae multiplices re
dundancias fieri in ipsa corpora huma-

questio

Empireum celum est sicut aula regia.

Sic corpora beatissimorum angelorum
splendebit celum empireum licet
splendore corporali quemadmodum ce-
lum stellarum correis variis deco-
ratum. Et si dixerit quare splen-
dor corporalis corporalibus sub-
stantiis in celo empireo emina-
bit. Videtur quod splendor in fa-
cie corporalis qui utique corporalis
est ex gaudio cordis quod esse spiritu-
ale non dubitatur. Cum etiam audi-
visti per primum quod odor suavitatis
corpora angelorum sanctorum perfla-
grasse compertus est. Dicendo
ymagines et templa corporum de preciosa
splendore inmarcabili illustrantur.
Et si querat quis quid prodest
hoc angelis sanctis. Dico quia
promissum est ad gloriam ipsorum ut
locus habitacionis eorum sit corporaliter
preciosa illustracione et tantam gloriam
sibi ipsi minime querunt sed ei de-
cui ministrant et hec et omnia alia atte-
perit. Erit ergo celum empire-
um sicut aula regia regis regum
et domini omnium scilicet presidente regibus
principibus et hominibus et angelis
assumptis honore et decore regio
fulgentibus adornata. Et non
querat quantam partem huiusmodi quisque
angelorum beatorum occupabit de ce-
lo empireo. Hic videndum videtur
ut tetigi tibi in precedentibus videlicet
determinata et diffusione virtutum huius-
modi substantiarum. Verisimile enim est
ut qui maioris glorie vel minoris sunt
vel tunc sunt in futuri maiores
vel sublimiores vel nobiliores
partes celi illius obtineant

quam quod virtus sit. Et etiam in partibus
equalibus dissimilibus vel inequa-
libus glorie possunt angeli collocari
quemadmodum longe enim inequales
anime humane sapientia et virtutibus
et aliis vel naturalibus vel aliis mu-
tuo tamen equalia inhabitant in-
terdum et econtrario. Dicimus pluribus
esse possibile in partibus empi-
rei celi equalibus inequales
glorie angelos esse aut econtrario.
Et non quis querat quid attinet
glorie beatissimorum angelorum excolentis
huiusmodi. Videtur in hoc quod ea
sicut inde nichil accrescet ex
habitacione eorum huiusmodi preciosa
corporalis et decoris inmarcabilis
aula illa dei altissimi. Quem ad-
modum si posueris quod magna-
tibus nichil accrescit ex inhabitacione
sua in aula regia tamen ipsi aule
regie accrescit ex inhabitacione
eorum precipua in eadem decorus
pulchrior et decorior honorabilius.
Quorum utrumque est ipsi regi in gloriam
magnam et honorem. Sola beatissimi
illi angeli querunt non propriam.
Quia de enim totum quod habet beatitu-
dinis et glorie ab ipso recipiunt. Et
totum venius gloriam et honorem
laudemque refudit. Et quemadmodum
non est corpus in quo anime humane
virtuositas ita operari et apparere
possit ut corpus humanum neque
ita ornabile preciosa splendoribus. Deorum
angelorum ut celum sublimium nec
quo ita refulgere possit gloria ipsorum
iam aut alibi dilectissimi congau-
dent humanisque natura que gaudent

potest extensione et diffusione
virtutum suarum et bonitatis qua
creatorem recepit. Sicud appa
ret in celis luminosis et ornatis
et calidis calore actuali. Etiam
si inanimata et insensibilia omnino
sint. Tamen qui ponit celum
huiusmodi sit ornatum et decoratum
ut predixi non esse manifestum
est tibi quantum detrahit glorie
dei altissimi maiorem enim atque
precipuam partem indubitanter.
Sed et quantum detrahit perfectioni uni
versi quia potissimam maximam quoque
ac nobilissimam partem hic per qualitatem
istorum et ignorancium et impossibile
est quod universo possit decetatis capi
talibus ista probat atque precipua nec dei
altissimi gloria adeo enormiter de
truncata ac decapitata. Tamen
non ponit ut dixi ponit et dei
gloriam multiplici sive perfectionibus
et universum decoratione sive in
tegritatis. Et si quis dixit quod
qui possuit aliud celum super om
nium perfectionis ornatum ipso
ponet in maiori perfectione universum
suum et de altissimo maiorem gloriam
videtur in hoc duobus modis primum
quod ista positio ducit rem infi
nitum et cogit eum ponere celos in
numeros et universum absque termino.
Secundum dico quod in corporibus natura
libus non potest naturali nobilitate esse
nobilius ipsum enim est in ordine
celorum et aliorum magnorum mundi
corporum in ultimate nobilitatis quem ad
modum ignis in ordine elementorum.
Nobilitas enim corporum animalium
non videtur esse diminuta ullo mo
dorum. Debes autem scire quod sunt
forsitan loquentes et adhuc sunt
qui posuerunt totum quod est a luna
supra circa esse solidum et stellas atque
lunam superius tamen et nichil omnino cor
poreitatis vel corpulencie ibi esse
fulgores vero et illuminositates que
ibi apparent procedere ab illuminis corpori
bus. Illud autem quod eos in hunc er
rorem induxit potissime esse vi
detur lucis nobilitas et ordo
quia inter corporales dispositiones
immo inter omnia que videntur
prima eis visa est ac nobilissima
et propter hoc apprinali natura prima pro
cessisse. Sed nec corpus esse
nec spiritum sed medium inter ipsa. Tu
non iam non dubitas quod huiusmodi
homines motum destruunt in celesti
bus et celis omnibus et non solum
spiritu indigent qui nec oculis suis
credunt sed pena ut ait apostolus. Iam
aut dixi tibi in precedentibus quod
stellarum et luminarium celatudo indi
gent inquisitione perscrutata
et tractatum desiderant qui non pertinet
ad propositum et multa debijs immo
maiora probis eorum que hic audivi
sti est propter intentionem propositi
verum ego digressus sum ad illa
ut patefacerem tibi altitudinem pro
funditate et sublimitate sermonis prophe
ci ne ullo modo putares ipsum
contempnendum esse. Quare mors
est quibusdam stultis quibus vi
detur nichil sapere. Dum nisi vide
rint illud armatum probacionibus
et rationibus floribus adornatum
et quod est maior insanie quod non in

Aubm

R^e

telligit erroneum opinatur. Tibi
igitur de rebus tam difficilibus
et consuetudine reputatione tua
tam longe distantibus sufficiat
ad presens ea pauca que audisti
donec pervenies ad investigationem
operis spiritualis universi et donec ti
bi fiat patefiat natura spiritualium
et nominentur tibi atque innuentur
differentie ipsius et comparationes
eorum species ordines gradus et offi
cia sedesque spiritualium et quid de
his conveniant vel deceant sermones
auctoritati qui sunt sermones prophetarum
hymnis sermones dei altissimi et post
hec opiniones philosophorum nunc non et ima
ginum. Addam tibi etiam expla
nationes huiusmodi sermonum nec
non et declarationes veritatis in hiis
et destructiones errorum qui circa
ea sunt vel fuerunt

Sequitur autem ea que precesse
nt stabilis esse celi quod apla
non vocat hec autem fiet tibi
duabus viis. Dico igitur quod tu ce
lum ultimum quod est empireum simplex sit
hoc est diversum nature et minime motum
atque incompositum cum quietum ac
stabile stabilitate perpetua quoniam
quies ac stabilitas ordine nature
precedunt motum et instabilitatem
sive inquietudine consequens est
eodem ordine simplex et mobile
Quarum mundi celum stellarum fixarum
quod est mobile et multiplicatum ut ti
bi palam faciam compositum et celum
empireum quod est quietum et stabi
le intuemini e contrarietate celum
medium simplex videlicet et mobile. Non
enim dubitari potest quin inter simplex

stabile et compositum mobile me
dium simplex sit mobile. Amplius
dubitari non potest quin composi
tum mobile precedat ordine naturali
simplex mobile. Hec autem precedunt
vel priora sunt ordine nature si
potiora eis sunt multo fortius
ipsa potioribus enim multo fortius
competit esse quam posterioribus.
Amplius si medium illud celum de
esset non esset completum in parte illa
universum corporeum et remansisset
ibi vacuum nature. Quemadmodum si
solis extremis coloribus ex
istentibus medii non essent inter
posita esset diversitas colorum et
reliquissent inter extrema vacuum
valde indecens et deforme creatum
Amplius ordo nature ordo veritatis
est neque enim falsa neque erronea
est natura. Quod igitur est in ordine
nature sit et veritatis in veritate. ― nata

igitur est celum quod applanos nomi
nant. Octava via est palam pa
tens et aperta secundum eos qui octa ― Applano
ne spere sive celi velo stellarum
fixarum ponunt motum secundum ob
liquum vel in ante et retro ma
nifestum enim est quia rectum pri
us est deflexo sive obliquo. Non
enim est obliquatio vel deflexio
nisi a recto quare motus rectus
et indeflexus prior est motu ob
liquo et indeflexo. Propter hoc appro
batione mobile rectum et indeflexum
motu obliquo atque deflexo.
Applanos vero dicitur vel et appla
nos nominatum est quod sine errore
hoc est sine deflexione et obliquatione

planete errant ppt hoc enim planete sit nomi
ti sunt quasi erronei vel erra
bundi ppt scilicet obliquationes
et deflexiones motuum que appa
rent in eis / Item vnus multo et
simplex multiplici et equale inequa
li et ornatu plus . et motus autem
applanum vnus est simplex et sem
per equalis . Ceterum non motus
hic est aliorum celorum econtrario se
habent . Quare si ista sunt multo
forcius illa / et ppt hoc eius mobile
sine stellis . Celum non stellarum fixa
rum facile stabilitur per motus
stellarum errancium apparent enim moue
ri stelle fixe omnes / Quare si mo
ſt dum fixe essent in tota vna reuol
uente eas motu suo . Cum enim
impossibile sit eas moueri mo
tu proprio sicud confessi sunt de tabu
latis mouentur motu corporis in
quo fixe sunt palam enim est quod
neque alio impellente neque ali
quo attrahente quia deberet eadem
esse questio circa circulos vbi
fixum autem esset circulus . Cum autem
vidimus ista alibi destructionem vt
ueque istorum inconuenientium . Item
si aliqua stella fixa mouetur suo
motu proprio et omnes sibi mouentur
propriis motibus manifestum enim
est quasdam omnino non moueri
polus scilicet polos ambos . Item cum omnes
huiusmodi stelle eiusdem nature sunt quan
tum ad principium motus et tamen ali
que non mouentur vna prope mo
tus scilicet motu celi . ergo que
sunt equalis magnitudinis mouentur
equaliter et que inequalis inequa
liter quippe et densum ibi locum

non habent . Stelle que sunt in
maiori vrsa lucidiores autem
in aliis septentrionalibus magna
gnitudinibus mouentur velocius stell
omnibus que sunt circa circulum equi
noctialem hoc autem manifeste fixum
est in septentrionales omnes
minores circulos describant
quamquam sunt inter in arietem
et libram et quanto quanto propinqui
ores sunt altitudinis polorum tanto
minores maiores circulos descri
bunt in tanto tempore . Item si stelle
stelle fixe mouentur propriis mo
tibus mouentur indubitanter in
celo illo et per illud . Quare scinde
ret illud atque diuideret tot suas
sunt et tantas et quantas stelle
fixe essent que mouentur . Quare
fieret diuisio partium celi et elonga
cio earum vnius ab alia et motus
ipsius celi fieret a suis terminis
limitibus quemadmodum si aqua
magna / instar magnorum no
tum mouentur pro totum inde scis
suras et diuisiones in ipso facerent
et extrema ipsius maris exire
cogeret littora et inundaciones
immensas facere . Cum ergo motus et
inundaciones et si dicant impossi
biles essent in celo tamen stellarum
manifeste impossibiles sunt ad
extrema celi illius quod exire
possint non habeant celum non
ca sumus irrumpere non posse . Item
tamen nostri opiniones philosophorum de
celis quod impassibiles sunt aperte
ista hec enim inseccabiles et indiui
sibiles . Et dixit quidam eorum
quod si seccabiles aut diuisibiles

eent aut partes corporum diuise redirent
ad continuationem post diuisionem sicut dicit
aut remanent illa diuisione
Et si redirent quemadmodum fit in
aqua diuisa cum reditus sicut dicit
non potest fieri nisi per motum rectum esset
igitur partibus eius motus rectus
et procul dubio naturalis Et nae et to
ti celo esset motus rectus naturalis
Natura enim est partium et totius Unde
esse motum naturalem Et ma igitur
prout estimat iste celo non est mo
tus naturalis rectus in partibus eius
Et nae consequens est diuisionem
sicut dicit non esse reparabilem predictum
super dictum Et nae si fieret diui
sio sicut dicit necessario remanent celi
fissi et lacerati et ita in diuisio
nibus illis esset uacuum aut ne
cesse habet creator continue diui
sionibus sicut dicit nouis corporibus
resarcire cum diuisiones sicut dicit
ex concauitate continue fierent eo
quod motus stellarum continuus sit
et non habens interpolationem
Amplius si stelle in celo suo fixe
sint et ei adherentes manifestum
est quod impossibile est eas moueri
nisi motu ipsius quemadmodum
clauum fixi in rota uolubili uel
alia queque adherentia eidem non
est possibile ut moueatur manen
te sicut dicit affixione et adheren
tia nisi motu rote ipsius Si ue
ro sint in celo quemadmodum pisces
in aqua uel in mari et mouentur
in celo quemadmodum in mari pisces
accidit quod dixi tibi de diuisioni
bus et fissuris eiusdem celi

Amplius de piscibus manifestum est
quod si densitatem sequerentur motum
maris quod fixi essent unusquisque
corporum in loco suo Alioquin unde
esset ista colligatio et societas mo
tuum ipsis piscibus Si enim uni
cuique stellarum est proprium proprii
proprius motus unde erit ista soci
etas seu unitas actuum ut eo
usque sequantur motum celi sui
Neque enim in eis que uoluntate
mouentur sicut dicit societas inuenitur
nisi in paucis et admodum raro Neque
enim in eis que natura mouentur hoc
unquam reperitur nisi ad inuicem
alligata ~~sint~~ sint uel alterum in
altero fixum uel ambo in tertio
et propter hoc motum tertii concomi
tante sequuntur ~~similiter~~ simul Amplius autem
querant stelle et celum in principi
is motus quod est uirtute aut una
et eadem uirtus est que mouet
celum et stellas aut non Et si
querant hoc est si una et eadem
uirtus est mouens illud et illas
Quare igitur non habent proprium mo
torem Sed neque proprium motum
et quemadmodum mouetur a motore
celi dum mouet celum ipsa et
mouetur motu ipsius celi Non
enim motor celi motum influit
in celum et stellas equaliter in ordine
influentie licet ordine temporis hoc
faciat quemadmodum motor ma
nus tue non influit simul ordine
influentie motum super manum tuam
et super dolabram aut aliquid dolabis
Simul in quantum ordine influen
tie licet ordine temporis hoc simul faciat

Sit motor celi primum super celum et per
huiusmodi motum super stellas
Si non non quiescant in principio mo
tus. Sed igitur tanta varietas
tantaque diversitas in motu. Diver
sitatem enim principiorum in modo
atque diversitas sequi consuevit
effectuum. Amplius stelle aut partes
aut membra aut instrumenta aut or
tus sunt ipsius celi. Quodcumque autem
istorum sit necesse est ut moveantur
motu celi ipsius. Partes enim et mem
bra consimilitate moventur motu to
cius et virtute movente totum. In
strumenta et ornatus motum sequentes
sive sequuntur illas. Amplius si stelle
fixe essent in celo et moverentur mo
tu ipsius tamen moverentur indu
bitanter eodem ordine et equali
bus proportione velocitate et tardi
tate. Quare nichil accresceret eis
quantum ad motum vel movendi
modum et ordinem ex eo quod eis ponitur
proprius motus. Inutilis igitur atque
superflue eis ponitur. Quare ex
necessitate motu corporis in quo
sunt moventur. Est igitur celum in quo
ipse stelle sunt et hoc est celum cuius
stabilitionem intendebam. Dico
autem quod si dixit quis stellas esse
sub celo stellarum fixarum idem sequi necesse
est. Cum enim sit inter illas vacuum
nec admittere ipse sint continue
vel contigue erit necesse corpus
continens eas omnes. Quare erit
circuiens omnes celos septem plane
tarum primum igitur erit propria nominatione
celum stellarum sive stellarum fixa
rum. Amplius si stelle propriis motibus ad
diversis motibus que esset causa
propter quam ille que propinquiores

Celum stellarum fixarum circuit omnes celos planetarum.

sunt polis moventur tardius eis que
non remotiores ab eis velocius
Amplius quid staret ymagines
signorum alie ymagines seu cho
ree earum. Hinc igitur sunt duo indicia
certissima quibus indicatur eas mo
veri solo motu corporis quod celum
stellarum fixarum dicitur videlicet stabili
tas ymaginum et in figuris suis
perpetua et indissipabilis. Secundum or
do ipse et equalitas motuum
earum atque conformitas ad motum
corporis ipsius celi quod utique tanta
esset at si non alius esset stellis mo
tus quam motus corporis corporis
celi. Postquam igitur stabilitum tibi sit
celum stellarum fixarum. Stabilitio
non celorum inferiorum videlicet septem plane
tarum est per motum eorum qui fit ab
equatione ad declinationem ad hic e
austrum et aquilonem et hic est acceptum
a sensu qui est per oculos. In
primis igitur statuo quod impossibile
est ut unius corporis sint duo motus
contrarii simul. Declaratio autem huius
est duplex. Prima quia duorum mo
tuum contrariorum simul existencium non
est unum principium immediatum
et per se. Quare nec una virtus simul utrorum
que eorum efficiens. Corpus igitur
quod talibus motibus movetur
movetur a duabus virtutibus simul
que vel sunt equales vel inequales.
Si sint equales stat igitur et
quiescit extremitate corporis huiusmodi
Dum enim trahatur sive impellatur
ad partes contrarias per equas attractiones
et impulsiones equales sint
necesse alteram alteram non superabit
aut vincet et eodem modo scilicet

in motu alteracionis quasi equa
liter agant et equales caliditas
et frigiditas in aliquo remanebit
quod corpus vel remanebit in statu
in quo erat scilicet tepidum vel cale
fiet in parte et in parte frigefiet Tо
tum autem calefieri vel totum frige
fieri in casu de quo agitur impossibile
est Cum duabus virtutibus equ
fortibus in corpus aliquod ad
contraria loca trahentibus im
possibile est corpus aliquod totaliter
duobus motibus contrariis mo
veri Declaratio vero declaracio est per hoc
quod est manifestum impossibile videlicet
corpus aliquod esse simul in duobus
locis Cum proxima sint ad invicem
illa loca scilicet est contigua hoc enim
impossibile manifestum evidenter
sequitur ex hac posicione qua ponitur
corpus aliquod moveri simul
duobus contrariis vel oppositis mo
tibus oppositas autem motus vo
camus qui sunt vel qui fiunt ad diver
sa loca quorum alteri non est via ad
alterum hoc autem descripcione brevi
facile tibi patefiet Esto enim quod
corpus aliquod moveatur ad duo loca
que exempli gracia nominentur d et e
et sit b medium ad d locum c vero
ad e manifestum igitur est quod hoc idem
corpus motu quo movetur ad d
locum prius intrat b locum medium
quam perveniat ad e et igitur si simul
movetur ad d et e simul intrat b et c
Cum ergo simul erit continuitate
b et c eodem modo in d et e Cum ita sit
est manifestum impossibile non
est impossibile esse posicione ex
qua sequitur Et est via per quam
destruitur opinio eorum qui posu

erunt planetas vi moveri contra
motum octavi celi proprio motu et
hic ab oriente motum vero impressum ce
li rapi eos motu contrario scilicet ab oc
cidente scilicet hic enim impossibile est
indubitanter sive virtutes sic
moventes eos sint equales
sive inequales quia si equales
sunt non habet stare ipsi plane
te et disrumpi Cum vero inequales
contrarietate sequitur fortiorem
Cum autem diligenter intenderis verbis
istis apparebit tibi via per quam
contrarietate cogentur qui sic po
suerunt Solem quoque simul esse in
oriente et occidente et de aliis
planetis eadem inconveniencia
easdem sequeretur

Hiis autem ita declaratis re
vertamur ad motus plane
tarum et dicamus quod si preter
motum aliquem et declinacionis
quam dixi tibi esset universaliter
eorum motus proprius alius circula
ris ad similitudinem motuum stella
rum fixarum non esset eis motus
obliquus qui nobis appareret
propter oppositionem seu contrarietatem
motuum istorum propter rationes quas
audivisti virtus enim qua mo
vet quemcumque ex stellis contra cen
trum circuli sui non permittit eam
egredi ab ordine suo ut aliqua
hora sit propinquior alteri
polorum quam alia hora remocior
Et hic est ordo motuum quem ap
pareret omni videnti in stellis
fixis et si aliqua earum egredi
retur ab ordine suo fieret con
trarietate in ea quam predixi tibi de
appropinquacione et elongacione ad

planetarum motus

ad alterutrum duorum polorum mani
festum igitur est quod isti duo motus
non compaciuntur se in corpore uno. Et
re[illegible] motus iste secundum obliquum
appareat in unoquoque septem
planetarum neccesse est nullum alium
motum eis esse et quod nullum corpus
quod non sit in aliquo corpore co
nnecte ipsum cum motu contrario
vel movetur uno istorum vel ipso duo
quod movetur omnibus motu unius cor
poris alioquin moverentur omnibus
motu equali et similibus ordinacio
nibus motui stellarum fixarum. Una
enim revolucione unius corporis fi
eret revolucio omnium planetarum et
tempore uno et equali. Apparet autem
sensu quod revoluciones iste que
sunt in planetis secundum obliquum
non sunt secundum unum modum. Sed est
in istis diversitas sicud revolucio
lune per unum mensem est et revolucio
solis fere unius anni et de aliis pla
netis nota est diversitas. Sicud
revolucio saturni per 30 annorum vel
circa et revolucio Jovis per 12 et aliorum
similiter diversitates in hoc note sunt
et descripte in libris astronomorum et
declarate ibidem. Et hic est motus
que dicitur esse ab oriente et que
dicitur planetis esse proprium. Tunc
manifestum est quod non motu unius
corporis movetur motu huiusmodi
[illegible] igitur in illorum corporum mo
tibus motu huiusmodi. Corpora non
connectia ipsis. Celi corpus demon
stratur apud omnes, apparet enim
per alia viam, quod huiusmodi motus
non est corporis [illegible] eius est possibile
et hoc est quod nullum corpus movetur
circulariter circa centrum aliquod motu

duo diurno et nocturno cuius mensura
est 24 hore equales. Ubi gracia
ut exemplum habeas in sole. Dico
quod sol motu huiusmodi non revertitur
ad locum a quo incipit movere in
motu. Non enim oritur in loco ubi
ortus fuerat die precedenti sed
longe ab illo loco quamvis per gradum
unum donec compleatur declinacio
motus ipsius. A puncto quippe
solsticii hyemalis uno quoque die naturali
in spacio 24 horarum equalium
incipiens declinare ad septentrio
nem non cessat declinare donec
veniat ad circulum septentrionalem
qui est terminus complecio declinacionis
ipsius quam ad medium cancri.
Ergo ergo apparet manifeste quia
iste motus non est circularis immo nec
est alicui corpori possibilis. Non enim
est circularis quod non est circa aliquod
quod non est ex centrum vel circulus quod
non est ab eodem ad idem reversio.
Quoniam recessus et ratitudine oppo
sita convertatur. Tunc indubitanter
non est motus potissimus celestis
cum figura ipsius sit curvitas completa
ad modum spere. Tempore quibus
que dixi declinacio aut tussit
a sole continue per diem et noctem
ita similiter ut qualibet hora diei
vel noctis aliquid de illo tusse
at aut sit saltu et in hora aliqua.
Tunc igitur hoc est impossibile ut fi
at saltu et in hora. Et hoc enim passi
tum evidenter deprehendi per mastilabio
et aliis instrumentis. Tunc tunc co
ntinue continuitate movetur mo
tu declinacionis ad septentrionem
in parte dicta circuli et totum movetur

Nota bene

motu circulari ab oriente in occi
dente et cetera. Isti autem motus eui
denter contrarii sunt. Quare mani
festum est non moveri solem motu
proprio sed potius in motu corporis con
tinentis ipsum / in eo modo quem
declaravit albetragi in libro suo
de hoc. Et declaraciones eius non
parum adiuvabunt te ad id in
quo es hoc est ad stabilicionem
motus celorum et planetarum quarum
declaracionum summa hec est / quia
motus qui videntur in eis non est
possibile ut sint eis proprii nec ex
motibus eorum et iste qui eis in
ponitur tarditas circuli zodiaci
et processus eius proprie propter duas causas
primo quia proprie in eo circulo non sunt primo
sub eo longe distancia incredibi
li. Secundo quia tarditas iste magis
est prius circuli signorum. Potius enim
circulus huiusmodi tardit sicut revo
lucionibus ipsos planetas quam
tardetur ab ipsis eis et hoc est quia
movetur inequaliter. Completa enim
una revolucione cuiuscumque ex
planetis diurna completur
una revolucio eiusdem circuli et ali
quid amplius de distancia et ideo pla
netarum unumquodque non invenitur ne
que apparet esse in fine complecionis
revolucionis sue diurne sub
ea parte circuli signorum in qua appa
rebat in principio eiusdem revo
lucionis. Verbi gracia si fuit sol sub
gradu aliquo circuli illius in prin
cipio alicuius ortu suo. Comple
ta illa revolucione sua diei et
noctis illius non invenitur ortu

suo hoc est in principio sequentis diei
sub eodem gradu primo sub alio
anteriori quemadmodum si fuit in ve
ro in suo principio cuiusque diei sub
primo gradu ponatur arietis non
invenietur cras eadem hora sub
eodem gradu primo subsequenti
sed secundo. Causa autem huius est velo
citas revolucionis celi stellarum
fixarum que addit singulis diebus
naturalibus super velocitatem motus
celi deferentis et revolvit solem
fere gradu uno et hee addi
ciones cum collecte fuerint com
plebunt revolucionem circuli signo
rum semel autem proprie. Tempus autem revolu
cionis istius annus solaris pro
prie dicendus est cum sunt ex antiquitatis
summa calculacione collectum et hec
est intencio philosophi prenominati alpetra
gi. Et apparet eciam tibi ex hiis eo
error eorum qui putaverunt solem
et alias planetas moveri contra
motum celi stellarum fixarum ad orien
tem. Sic non enim adviderunt addicionem
quam dixi tibi que est velocitatis
motus celi stellarum fixarum super
velocitatem motus celorum vii pla
netarum et ideo attribuerunt tarditatem
circuli signorum planetis quam tardi
ret ab eis / proprie / accidere / motu ipsorum
cum potius ipse motu suo eos tar
det et super velocitatem eorum veloci
tas eius addat ut dixi tibi. Et quia
saturnus propinquior est celo stellarum
sed circulo signorum conformior est in
velocitate motus eidem celo quam
omnes alii et hic est ordo nature.
Quare numquam discrepat huius ab ipso

[Margin notes: Solaris annus — opinio falsa — Ratio]

Alpetragii philosophi videtur ingeniosum sentire quod planete moveantur motibus celorum suorum

propter hoc minus addit velocitas
motus ipsius celi super velocita-
tem motus saturni sive celi
ipsius. Quanto autem minores sunt
addiciones singulorum dierum tan-
to necesse est plures eorum colligi
ad completionem anni vel circularis
revolucionis. Quare necesse fuit
annum saturni longe maiorem esse
anno solari promutata proporcione
addicionis addicione. Ubi igitur
sicut apparet manifeste de sole
quod addit velocitas motus celi
super velocitatem motus illius
singulis diebus gradum unum. Cir-
ca saturnum manifestissimum est quod
velocitas celi addit super velo-
citatem motus saturni vel ce-
li ipsius tricesimam tantum unius gradus.
Cum omnes addiciones eius collecte
fuerint donec impleant integram
revolucionem celi non complebuntur
nisi in spacio xxx annorum quod est
annus saturni. Similis est causa de anno
iovis qui est xii annorum solarium.
Luna vero quia longissime a celo
seu circulo signorum remota est
maxime distrepat in motu et ve-
locitate illius a motu circuli sig-
norum. Quare e contrario maio-
res sunt addiciones motus
circuli signorum super motu illius
propter hoc multo paucioribus huiusmodi
addicionibus completur
integritas circuli. Inventum est
enim addere circulus signorum super
motum lune singulis diebus xiii
gradus et duas tercias unius
gradus que in aggregate simul

Iovis annus

sumpte complebunt circulum inte-
grum et tempus eorum est mensis qui
proprie annus est lune et in super hanc
viam se habet de ceteris pla-
netis secundum intencionem dicti philosophi
Cuius ingeniositatem inde nescio
merito. Ratiocinabor igitur ratiocina-
cione ex communibus animabus (?) et di-
cam quod motus alicuius modi
qui ponitur in planetis impossi-
bilis est primum quia semper sessuras (?)
antecedit secundum quia nec polos
habet nec centrum in figura eius nec
circularis sit nec circularis similis
ymmo irregularis et inaudita
usque ad tempora hec. Tercio propter con-
trarietates quas audivisti de
circulationibus manentibus (?) Quarto propter
superfluitatem motus huius quia nec
addit ista porcio aliquid mo-
tui vel in velocitate aut tardi-
tate aut ordine. Sed hec enim omnia
accidunt planetis de tarditate
et velocitate de occulta et de appa-
ricione de coniunctionibus et oppo-
sicionibus et aliis omnibus que astro-
nomi requirunt ponentibus
eos moveri motibus celorum suo-
rum que accidunt positis istis quod
tantas habet difficultates et
contradictiones quas non solum
superbatue (?) ponitur eis huiusmodi mo-
tus sed etiam nomine et principio se.
Tempus (?) in regione vii planetarum
dictum est non esse vacuum intelligi-
tur est vel esse ibi corpus unum vel
multa in quo vel in quibus et per que
vel que moveantur huiusmodi planete
et ponere eadem secundum duces quod disposita

in motu celi stellati aut enim cor
pus illud habet motu(m) vllo
motu reuoluit planetas aut
non. Si sit no(n) erit igit(ur) diuersi
tas in motibus corp(orum) nisi qua
lis e(st) in motibus stellar(um) fix
ar(um) q(ua)re non habebunt declina
tiones ad austru(m) vel aquilo
nem sicut stelle fixe. Sed mo
uebunt(ur) vno ordine inc(ir)culis
eque distantibus. Contrariu(m) at
apparet euidenter a sensu.
q(ua)re vel non est vnu(m) corpus
ibi continuu(m) vel non est illud re
uolues corpa vij planetar(um)
Et si dixit quis [...] reuea(n)t est ibi
vnu(m) corpus continuu(m) si no(n) re
uoluit corpa vij planetaru(m)
vllo (et) p(ro)p(ter) illud moueri et tu(n)c
oportit moueri eos de scissuris et
diuisionibus corporis illius q(uo)
admodu(m) de scissuris (et) diuisio
nibus celi stellati. Et si dixit
e(con)tra corpus illud reuoluit
corpa septe(m) planetar(um) Mani
festu(m) e(st) q(uod) e(st) i(m)possibile ut cor
pus illud no(n) possit habe(re) nisi
motu(m) vnu(m) quia e(st) no(n) p(otes)t mo
ue(re) motu illo a qua que(m) eo sit
nisi motu vno apparet aute(m)
m(u)lta diuersitas in motib(us) pla
netar(um) Nec e(st) igi(tur) est in regio
ne illa e(st) corpa m(u)lta (et) stabil(ia)
mouent corpa vij planetaru(m)
non dico in illis (et) p(ro)p(ter) illa p(ro)pter
scissuras (et) diuisiones quas
p(re)dixi tibi que corpa nisi cont
ambiencia (et) continentia totu(m)
q(uod) e(st) p(ro)pe ea (et) (con)tinent sicud glabi

p(ro)(ce)dentes maiores longe qua(m)
sunt corpa planetar(um) tu(n)c ea
dem e(ss)et q(uaesti)o de motibus illor(um)
(et) quiete que est de motibus
ipsor(um) planetar(um). Quia e(st) relin
qui(tur) ut corpa illa sint corpa
grandia (et) sp(er)ica ambie(n)tia
ea que sub ip(s)is su(n)t totalit(er)
(et) huiusmodi corpa vocamus celos
tu(m) sint mobilia (et) mouentia
motu suo corpa vij planetar(um)
Erunt igi(tur) n(umer)us motuu(m) est
n(umer)us n(umer)i mobiliu(m) siue moue
tiu(m). N(umer)us aut motuu(m) Septe
narius est. Sicud euident(er)
apparet p(er) diuersitates additio
nu(m) p(ro)nosticator(um). N(umer)us igit(ur) celor(um)
qui su(n)t inter celu(m) stellatu(m)
(et) n(ost)ra elementa septenari(us) est
tu(m) manifeste appare(n)t vij
e(ss)e motus. Item enim claruit
tibi ex hijs que p(re)misserit q(uod)
motus vij qui apparet in
planetis no(n) sunt corp(orum) quippe
s(ed) sunt sicud pars in totis suis
qui ip(s)a tota mouent(ur). Q(uia) e(st) igi(tur)
vij celor(um) illor(um) sunt huiusmodi
motus iudicat eciam ista diu(er)
sitas q(uod) mot(us) istor(um) celor(um) vij
no(n) sunt circa polos circuli eq(ui)noc
tialis seu circa polos mundi
neq(ue) sup(er) axes eor(um) p(ri)mo circa
polos circuli signor(um) (et) sup(er) ax
em eiusde(m) vel sup(er) apertem mun
di sequit(ur). Si enim circa polos
mundi e(ss)et vel sup(er) apertem mu(n)
di sequit(ur) id q(uod) apparet de mo
tibus planetar(um) de veritate
motuu(m) stellar(um) fixar(um) (et) p(ro)p(ter) hoc

Corpa vij planetar(um) et mot(us) corp(orum). Et vij celor(um) sunt mot(us) vij planetar(um) p(ro)pt(er) v(ide)t(ur) i

no apparet declinatio in planetis
ad austrum vel ad aquilonem et hoc est
quia si ymaginatus fuerit duos
circulos habentes idem centrum
et duas stellas moveri in eisdem
circulis et ita quod centrum eorum
et super polos eorundem circulorum.
Si stella que describit maio
rem illorum circulorum non habet de
clinacionem nec exivit a circumferentia
eiusdem circuli neque illa que de
scribit minorem circulum habebit
declinationem nec exibit a circumferentia
circuli sui hoc dico aut declinatio erit
hoc manifestum quippe est quoniam unus
quisque planetarum habet locum intel
lectum suum sub aliqua stella que est
in circulo signorum quare si celi vii
planetarum sequuntur in motibus
suis et ordine motuum ipsorum se
quuntur et planete omnibus motibus
stellarum in ordinibus suis et in
equali tempore revolutionum
ipsorum quare non haberent declina
tiones sicud neque stelle fixe
Sequitur ergo quia motus pla
netarum sunt sunt sicud dixi hoc
est circa polos zodiaci sive
circuli signorum et inde sunt ei de
clinationes iste sequentes declina
tiones circuli signorum quibus
declinat a circulo equinoctia
li sive equatore diei et ego
nominabo tibi ista de motibus
planetarum propter ipsos motus
~~ipsorum~~ eorum Sed propter stabiliendum
ea ipsorum celorum et nam eorundem

Sicut autem est tibi declaratio
declinationum istarum dico quod qui ymma
ginare potuerit motus istarum sol
liquos vii celorum additiones
que sunt a motu octave spere
et revolutionibus eius cottidi
anis super revolutiones ipsorum
quemadmodum enim ratiocinando motus
binarum quorumque istorum vii celorum perhi
bet declinationes planetarum et
apparitiones eorum ad austrum et aqui
lonem Dico et declinatio et obliquatio
motuum eorum facit diversitates
appiacionum et obliquationum pla
netarum ad austrum et aquilonem
Hoc te conturbet quia quibusdam
minus intelligentibus dici solet quia
si moveatur navis aliqua mo
tu aque descendentis eam hoc est
ea velocitate qua ipsa aqua
et aliquis moveatur a puppi eius
de navis ad proram vel econverso et hoc
motu contrario ipsius navis quomodo mo
vebitur homo ille duobus moti
bus contrariis videlicet motu navis et
hic quidem est motus aque na
vem descendentis et cum super motum ipso
quo pertransit longitudinem navis
Iste enim secundo homini est parte co
siderationis et hoc est quia si pari
velocitate nititur contra motum
navis qua movetur navis
Dico quia hominis homo non mo
vetur a loco sed in loco et motu isto
retinet ~~motu~~ in quo est ne trans
ferat eum navis ad alium et hoc
manifestum est assensu quia si notaverit
vel signum aliquod exponit aque vel terra

in aqua a corporis eius vel asinis
tris dicte videbit se et quando
inueniet in directo eiusdem signi
toto tempore motus illius et si no
tauerit duo signa predicto modo
erit hoc manifestius Et si ma
iori velocitate qua nauis mo
uetur mittatur motu illius
tunc manifestum erit a sensu predictos
modos i. per signa locata vel
affixa que mouebit alcorpora contra
rium aliquod Si non minori velocita
tate mittatur contra motum nauis
qua nauis ipsa moueatur tunc necessario
sequitur motum nauis secundum non tan
ta velocitate quanta nauis
et hoc est eisdem modis similiter ma
nifestum fiet a sensu Et inde mani
festum est huiusmodi homines cuius
se qui in predictis exemplis o
perati sunt mouere hominem sic
motu contrariis motibus Sed quibus
non dicitur motum rectum operari
motum circularem et unum motum cir
cularem operari motum alium circula
rem illi contrarium dico quod verum
est hoc et apparet a sensu aqua
quippe mouens rotam illam cir
culariter et unam rota illa mouet
circulariter rotam aliam vel co
lumpnam cui affixa est mola et
ipsam etiam molam per illam motu
alio circulari contrario Et manifes
tum est quod ista omnia pacientes
sunt et non per se Nondum autem
statutum est a me vel adhuc peruenit
ad me quod ab aliquo statutum sit quod
huiusdi mathine vel machina

mota in celis sunt quamquam p
tholomeus dicat quia multa
corpora spirita sunt ibi que vel quo
rum motus non dum statuitur Eodem
modo tibi in motu bige sive
quadrige qui compositus est ut du
bitant compositis motibus motus
tus enim a quibus rectus tunc motus
non rotarum est motus multiangula
ris et hoc est quia singula puncta sin
gulorum radiorum describunt figuras
multangulas et videtur quod huiusmodi
figure difficile ymaginabiles
et venatoribus qui in huiusmodi pau
ce operationis sunt difficilis
est ymaginatio earum Et si eas
ymaginari tibi placuit ymagi
nare per imaginem puncto aliquo
quo radiorum eiusdem bige vel
quadrige ascensus quos facit
et descensus revolutiones rote
sue et erit tibi facile de omnibus
aliis similiter ymaginari Ordo
non celorum declarare posse videtur
duabus viis Est primum per viam
aspectuum de quo tibi feci men
cione in precedentibus Et nos enim
motus conformiores sunt mo
tui celi octaui propinquiores eidem
celo videntur Et non motus
magis a motu illius discrepat
remotiores Quod evidens est
de tibi in motu celi lunaris et
hic fuit summa per noiam philosophi habet
autem causam suae probabilitatis nam
quod hec conformitas et similitudo vi
tu committit aut forsitan effec
tive sequitur conformitatem et simi-

ptholomeus

biga quadriga

ordo celorum

natura non errat in operibus suis quantum est in ea

tudine mina Conformitas non
in natura propinquitate et vicinitate et
inter dum vicinitate in loco et situ
sive porcione Econtrario autem
difformitas et dissilitudo et non
idem erit ordo situum et sine por
cionum atque locorum ipsius celis qui
est conformitatis et difformitatis
in natura et motibus corporum Declaracio
evidens est in parte assumpta Eclipsis
enim solis que per interposicionem lune
est indicat solem et celum eius su
periores esse luna et celum ipsius et lunam
ipsam altiorem et inferiorem esse
aliaquin nec prohiberet radios solis
a nubibus inferiori non solem ipsum
videri ab hominibus sua interposi
cione Eadem via apparet quod mercurius
esse marte altior et terre vicinior
cum marte manifeste videntur
sic eclipsasse quod et in aliis planetis
possibile est evenisse ut monstrat
nos astronomia et etiam queda geo
metria idem ordo eciam deprehensus
esse et deprehendi potest Cum
enim videnta sit distancia centri
terre ad maiorem vel stellarum
fixarum Ubi et distancia que est
ab eodem centro ad stella sa
turni videnta est stellam saturni
inferiorem esse et eciam excessus
distancie ad distanciam per eandem
viam videntem sit distancie omnium
planetarum ab eodem centro terre
Et re differentie proporcionales corporum
ad invicem et proporcionis hec conveniencie
ordo corporum planetarum in superiorita
te et propinquitate in superioritate

et inferioritate et hoc debes alibi
didicisse de profunditatibus corporum
celorum de spissitudinibus corporum

Vere autem
Vergam te ad pleniorem
considerationem corporum celorum
que sunt magna mirabilia dei
altissimi et ut dem tibi occasionem
excitationis amplioris speculati
bi aliqua de profunditatibus corporum
celorum hoc est de spissitudinibus
corporum In primis igitur illud dico quod
proporcionales magnitudinibus
ipsorum debent esse profunditates
corporum et hoc ideo manifestum est in anima
libus eiusdem speciei corporibus enim
corporibus corporum proporcionales
sunt nisi error sive peccatum nature
aut alia occasio hoc impediunt
verbi gratia tibie tibiis et digiti digi
tis et ossa similium membrorum propor
cionalia sunt totis suis verbi gratia
Si totum corpus unius duplum est
in magnitudine ad totum corpus
alterius erit eius tibia dupla ad ti
biam et ossa vel eadem proporcione se
habebunt cum igitur nec error nature
nec alia huiusmodi occasio locum habet
apud celos necesse est ita se habere
ut dixi errorem autem nature sane
intellige Non enim errat natura
quantum in ea est in operibus suis
aut operacionibus sed per aliquos excati
dentibus impeditur quadmodum
quod strumosi vel gibbosi nascuntur
aliqui homines sicut dicitur per erro
rem nature cum fiat ex alia intenci
one quam ex intencione nature Manifestum
est igitur eam esse proporcionem
spissitudinis seu profunditatis unius

cuiusque celorum ad profunditate seu
spissitudine cuiuslibet alterius
que est magnitudinis totius ad
magnitudine tota Continue quanto
minus est celum totum lune toto celo
solis tanto minus spissitudo minus spissum
est alterum altero et adhuc modo
de aliis Cum ipsi si aliter se haberet
esset in ipsis celis multa indece
ntia multa quod deformitas et non
esset ordinatio nec aut rectitudinis
inter eos nec etiam inveniretur cau
sa huius de distrepantie Et natur
am vel natura vel deus altissimus per
videlicet celis amplitudines ordina
tas et non spissitudines sive profundita
tes minus eundem ordinem quod si no
lueris estimare de quantitate profundi
tatum ponam tibi exemplum in sole
dico igitur quod sol totaliter est inter duas
superficies celi sui hoc est inter inti
ma que circumvolvit atque circuit
celum lune et est terminus spissitudinis
seu profunditatis ipsius et extrema eius
dem superficie Et cum exoritur vel
in parte vel in toto ab extrema sup
ficie concavitatis celi sui tunc vel
ipse totus vel pars illa esset in celo
alio videlicet celum quod est proximum celo so
lis Cum de sua revolutione faceret
scissuram in eodem Utrumque autem isto
rum est inconveniens videlicet quod et quod ipse
non sit in celo suo totaliter vel quod
sua revolutione scindat celum proximum
celo suo et hoc scissura tam grandi
hoc est ad magnitudinem corporis solis
Cum de inconvenientia sequitur si
exoritur ab intima superficie celi
sui concavitate cum tunc erit

in celo lune vel totus vel in parte
ex quo sequitur eadem inconvenien
tia Et vero relinquitur ex quantitate corporis
esse totaliter locatum inter spissitudinem
celi sui ex quantitate igitur profunditas
seu spissitudo celi solaris aut maior
est aut ad minus equalis diame
tro corporis solaris Iam
aut declarant ptholomeus quia
diameter solis quintuplus sex
taliter est ad dyametrum terre Et
aut est proportio quam 5 ad duo ad
quatuor Cum igitur posueris iuxta
positiones philosophorum geometrarum
scilicet et astronomorum et probationes cor
porales quantitate quinque
tantum quod est decem milia leucas ad
ipsam medietatem dyametri terre
que est mille leucas totum dya
metrum solis 12 milia leucarum
Cum igitur iam declaratum est tibi
quod profunditas celi solaris sive spis
situdo ad minus equalis est longi
tudini dyametri solis Nota spissitudinem
celi solaris et solis et lune
patefactum est tibi consequenter quod
hoc profunditate illa non minore
esse 12 milibus leucarum verisimile
aut est et longe maiore esse quod
eandem viam erit declarare de aliis
celorum in quibus planete alii mo
ventur profunditatibus videlicet quod ad minus
profunditates eorum erunt longi
tudines dyametrorum ipsorum pla
netarum Cum vero declarant ptholo
meus et alii longitudines dya
metrorum ipsorum planetarum conse
quenter declarant profunditates ipsorum
celorum ad minus tantas esse quante

Sol spissitudo

Luna octava pars terre totius

sunt longitudines dyametrorum ipsorum planetarum. Ubi igitur quia declaravit lunam esse octavam partem totius terre declaravit dyametrum lune esse mille leucarum. Et hec est quoniam proportio spere ad speram est dyametri proportio ad dyametrum triplicata et adhuc modum scilicet dicti alius proportio enim duorum milium ad mille triplicata est proportio octo milium ad mille et hoc est octupla. Hanc autem duplam triplicatam ipsis banc (?) sermonibus negotia bertam in aliis et debemus ita esse (?) sillabis eorum consule bolus (?) **Contra illos qui dicunt planetas esse malivolas**

planete malivoli

Quoniam autem circa virtutes stellarum planetarum quasi stellarum fixarum erraverunt erroribus impietate vetitis et blasphemaverunt etiam loquentes contra bonitatem dei altissimi dicentes quosdam eorum esse malos et expresse vocantes eos infortunia et attribuentes eis magnam partem malorum viciorum et peccatorum que sunt in isto mundo inferiori videlicet homicidia furta rapinas cedes seditiones homicidia et prelia lites et iurgia fraudes et quecunque sunt huiusmodi. Prosecutandum est de hoc. Hec quippe infamatio planetarum duorum scilicet saturni et martis in blasphemiam directe diffunditur refunditur in creatorem. Quem per se clarum est ex naturali intentione virtutum suarum causa sunt malorum huiusmodi. Necesse est ipsos naturaliter esse malos et virtutes eorum. Quoniam igitur et esse suum et virtutes omnes quas habent

Quomodo intelligendum creatorem cum stella per lignis et spacios (?)

Saturnus mars

naturaliter a creatore receperunt. Consequitur contrarietate creatorem malum esse qui et malos sciencter et voluntarie creavit et malas virtutes et ad malum eis contulerit cum nullo dubium esse possit ipsum nichil creasse nisi sciente et voluntate et virtutes omnes dedisse creaturis ad id et ad quod per se sunt non admixtione abusionis. Cum igitur ita ponitur ut dixi manifestum est istam infamationem duorum planetarum eos per blasphemiam contra bonitatem creatoris ... aut blasphemia contra creatorem non solum impietas est sed et igne exterminanda. Ceterum error impossibilis. Bonitatem enim creatoris nichil mutabilitatis aut possibilitatis attendit. Et si dixerint quod mala huiusmodi non proveniunt a saturno et marte per se neque intentione naturali neque intentione voluntaria tunc manifestum est eos in dicto se huiusmodi homines et magis inique et magis erronee planetas istos nominasse infortunas vel infortunia atque malos. Primum quia que ex accidenti per hunc modum sunt non nominant neque denominant res neque auferunt naturales nominationes et rebus per se debilitatis. Cum ergo saturnus et mars nominandi sunt boni et fortune et causa cum iste nominationes eisdem debeantur naturali bonitate que nec casus nec accidentia huiusmodi eis auferre umquam potuerunt. Sicut neque enim luto solaris mala dicenda est quia opera vel contingit videlicet

Blasphemia

vel contingere potest exterius aliquis
stulte [ipsum] solem videntibus intu
entis. Neque igitur propter hoc malus
notandus est quod ex ipso interdum
contingit combustio vel alterius ex
bonis et sanctis domibus quales
sunt templa aut etiam alicuius
viri sancti et optimi. Item si lapis
cadens obviavit cuidam bono viro
et leserit ipsum vel etiam occiderit
non propter hoc vel malus dicendus
est vel culpandus, lapis enim me
debat solum quietem et acquirere sibi locum
cognatum et naturalem debitum. Verum
preter intentionem eius ymo cont
raria ita dictum eo inhibito et non sine
impedimento itineris sui obviavit
[struck] ei vir ille bonus. Amplius secundum
hoc nichil esset notandum bonum
nichil etiam dicendum bonitatis neque
iusticia aut alia virtutis bona
cum ex bonis quasi bono mala diversa
provenerunt. Ex ipsa enim iustitia
cuius bonitas tantis laudibus
ab omnibus extollitur et predicatur proveni
unt carceres et vincula mutilationes
suspendia et alia mortis mala
genera atque tormenta innumera
latronibus et aliis maleficis propter
etiam dei bonitas ex quo tot ma
la malis hominibus atque demoni
bus proveniunt. Secundum hoc non esset
bonitas. Amplius ex vino ebrietas
ex auro et aliis diviciis cupidi
tas, ex aquis submersiones, et
ruine molendinorum domorum et
aliorum bonorum utilium. Nemo tamen
aliquid horum malum dicat aut notat

propter alia delinimenta sunt huiusmodi
hominum qui et bona solis insensatissi
ma dicunt operationem ita ponunt
quam fallacem et quam affectato
rem et perversivam ipsum dicunt. Verum
ad bonis bonum et ad malis ma
lum ad masculis masculum et ad feris
femininum. Et quod super hiis alias
provectibus multa dicta sunt ab ima
bo sermone et subsistendo narratio
one compendio ut scias in partic
ulas quia et que ponenda sunt de hiis
secundum opiniones huiusmodi hominum
Dico igitur quod nullo infamandi sunt
de malicia vel infortunio plane
te vel alie stelle. Et qui ponunt
sationes vel vim vel potentia adiu
vandi dirigendi inter intellectiva
huiusmodi nullo modo debent ei attribue
corruptiones aut perversitates
ipsius neque inclinatione sive
intorsione eiusdem ad fraudes
dolos astucias sillaciones atque
mendacia. Et hec omnia fieri in
vi intellectiva per ineptitudinem
sive inhabilitate susceptibil
et huiusmodi ineptitudo est ei apte ma
terie hoc est corporis. Cuius exemplum
est in vicio claudicationis. Cum enim
natura intendit virtute gressibi
lem debite bonitatis prestare
cruri vel adimere eam in crurali
per instrumentum gradiendi inhabilitas
seu ineptitudo materie que facit
ut alterum [struck] crus alto sit brevius
in huiusmodi animali cogit gressum non
esse rectum et esse claudicationem
Sic est videre et in operatione ignis

quod ex bona iustitia
oriuntur mala

qr q est talis sit in uno est ad
usus malos et vides difficul
tatem et tarditatem talis sit ib
in ferro facilitatem aut et fe
licitate combustionis in paleis
et stuppa, et quia longe citius
quam talis fieret mediante ferro
magna quantitas stuppe com
bureretur. Dico est tibi manifestum in
comparacione lucis que quidem
visum in quibusdam adiuvat
in quibusdam aut impedit maior
si vehemens fuit, in quibusdam
etiam penitus tollit, quemadmodum
in vespertilionibus et noctuis et aliis
huiusmodi animalibus quorum visus vi
get in tenebris et confortatur etiam
ex densitate tenebrarum. In istis
habes vias et ista exempla ponendum
esse astronomis si [illegible] subeet
opinioni eorum ubi gratia exempli
saturnus secundum eos appropinquat in vir
tutem intellectivam anime humane
apte corporis quam multum et longe
plus quam adhuc innotuerit
propter variam humanam impeditur
ab ~~corpa~~ operacio huiusmodi saturni
virtute intellectiva et impeditur
vel inverti seu torqueri in aliud
vel etiam in contrarium, id quod cadit de vir
tute saturni super virtute intellectiva
et hoc est quod secundum eos saturnus in
tendat dirigere et illuminare virtutem
intellectivam humanam ad ea cog
noscenda que recta et utilia
interdum usque ad splendorem
prophetie. Impeditur hec intencio
eius propter opus apte corporis quod anime illi
coniunctum est, racione huiusmodi illumina
cione debet esse studiosus circa

Exemplum de saturno

sciencias sacras et divinales et efficaciter
curiosus circa alias. Dico ut de
bet philosophus esse sollicitus rerum bonarum
et utilium et ad sanctificationem
animarum pertinencium, prudenciarum et [illegible]
darum officiorum melancolicis et co
gitatorum vanarum et multarum impos
sibilium rerum vel excogitatores
rerum novarum et quales sunt frau
des et doli cautiones aliarum
cavillationes et decepciones. Et
huiusmodi exemplum. Dico est videre
in visu corporali exteriori in quo
accidit quod cum intorquetur vel premitur
aliquo pupilla oculi unum videtur
duo et interdum unum videtur multa sicud
in hiis qui evacuati sunt per vigi
lias et ieiunia una fenestra vi
trea videtur eis multa et una lucer
na multe. Dico ut et quibusdam quo
ciens lucas appareant videntur sibi
videre tria puncta vel quatuor luci
dissima vel etiam plura. Decalis
delirantium melancolicorum res
que tam multa et tam stupenda
sunt ut vix credibilia videantur in
numera suppeterent exempla que scribi
non oportet sed adhuc ista tibi cognite
gravi et possunt ut ex eis intelligas
exempla que sunt de erroribus et [illegible]
tibus atque fallaciis in sensibus non
sunt ex opera virtute invisibili posse ne
quod a virtute [illegible] impedicte
vacatudine et bonitate spiritus. Dico
apte inste est sine materie. Dico
videas obligacione in sensibus quam
habent homines qui vulgo strabo
nes vocantur. Non enim est hiis dicas
liquaciones virtute invisibili ducte et

pse non a virtute sublimiori multo for
tius ad virtutes quanto sublimiores
sunt tanto purioris bonitatis et ma
ioris rectitudinis eas esse necesse sit
et hoc est propter appropinquationem earum
maiorem ad optimum atque verissimum
quod est creator benedictus. Iovis aut
modum esset eis dicendum secundum
opinionem suam de corporibus et pro
prietatibus virtutis intellectiue humane
atque de alienatione et delirament
eiusdem et ut circa persingula saturni
aut modum esset eis dicendum et de io
ue quia cum ipse intendit super animas
humanas ut ipsi ponunt fidem siue
fidelitatem clementiam iusticiam benigni
tatem modestiam mansuetudinem
apte materie in corporibus eius impe
dit operationes quadmodum cera quibus inten
dit calefactionem cere et remollifica
tionem eius atque aptationem ad susce
ptionis et sigillationes debilitas
materie corporis cere dissoluit eam
per calorem in liquefactionem. Dicatur sicut
ut cum debeat ceram remollifica
tionem atque aptationem recipere reci
pit dissolutionem et liquefactionem. Dic
secundum eas dici oportet ut cum anima
humana debeat recipere a Iove secundum
intentionem virtutis illius cleme
ciam et benignitatem que sunt sicut cu
iusdam apta mollicies et applicabilitas
ad omne bonum et iustum recipit e conuerso
dem virtute per occasionem dissolutam
remissionem et flexibilitatem debi
lissimam. Dic potest fieri secundum can
dem opinionem per contrariam ma
terie dispositionem ut recipiat anima huma
na pro iusticia et equitate rigorem
duriciam inclementiam inexorabili

tatem seueritatem per immanissima
primo seuicia que omnia bona cum
vicia sunt pestilentissima iusticia
reputatur se facere ab imperitis
et parum videntibus. Dic et de marte
ponere cogitur expositionibus suis
quod ipse intendit virtute magnifice
potestatem animabus humanis iram quoque
et indignationem vehementissimas hoc
est dicere res viles et ignominiosas
atque in res odibiles quales sunt
vicia et peccata per dispositionem aut
materie qua predixi in tibi contraria
recipiunt anime humane ex virtute mar
tis tamquam excessus aut diminu
tiones quadmodum cum debeant aliqua
ex corporibus recipere calorem ab igne
sine calefactione recipit ex debili
tate materie arsionem. Vel et cum de
beat recipere coctionem recipit vs
tionem. Cuius exemplum euidens est
in carnibus macilentibus hoc est pin
guedine carentibus que se assari
non patiuntur quin etiam adurunt. Dic
de venere eos ponere oportuit iuxta
opinionem suam quod cum ipsa inten
dat bonum gaudium vel potestatem vel
adiuuare atque dirigere materiam cor
poralis dispositio eam hoc exten
dit in plus et in excessum intollera
bilem extendit quippe eandem
in luxuria interdum insaciabilem
et pudore prostituta. Dic et de mercurio
cum ipse secundum eos intendat adiuua
re atque dirigere virtutem interpretatiuam
in anima humana et potestatem eloquentiam
contraria dispositio materie cor
poralis facit ut non eloquentia philoso
phica et historionica garruli
tas. Saturica mordacitas et alia

Mars

Venus
malus

huius dicit que humana locucula vici
ant et maculat recipiant. De
de sole eis existimandum fuit
ut ad ipsum intendat prestare precel
lenciam et prestellenciam et virtutem
regiam vel aliorum regitivam qua
maior decorat et exornat humili
tas recipit principitudine
materie corporalis superbia et dominandi
libido arrogancia et elacio et vio
lencia oppressio aliorum. Eodem modo et
de luna senciendum erit eis iuxta
opinionem suam quia bona tamen
et bene intendit animabus humanis
et per hanc viam. Quod autem videnti
est stat bonitas absque ulla in
formacione malicie in septem
planetis. Dato autem quod ego non
loquor hic nisi de virtutibus naturalibus
aut viciis que per corrupcionem nature
videntur animabus humanis innata qua
lis est instabilitas et vultus levi
tas atque lubricitas et alia huiusmodi
que medici non culpe sed naturalibus
complexionibus attribuere consueve
runt. Debes eciam scire quod pauca vel
de veniam tibi de virtutibus et effica
ciis quas posuerunt planetis de
quibus libri eorum refertissimi sunt.
Faciam eciam tibi de hiis commemora
cionem brevem. Quidam enim ad similitu
dinem quarundam parcium humani corporis
planetas vii modo posuerunt ubi
gracia Lunam tamquam cerebrum
Solem vero cor. Mercurium vero sicut
linguam propter virtutem interpretativam et
eloquencie labia eidem deputantes
Venerem vero tamquam membra genita
lia propter virtutem generacionis que
ex illa est secundum eos et in illis
sedem habere videtur. Martem vero ut
fel propter excessum caloris colerici
Jovem vero sicut epar propter tempe
ranciam eiusdem et multiplicem ad
nutritivam virtutem. Saturnum vero ut
splenem quia splen receptaculum mel
ancolie posuerunt et hec naturas
ipsis planetis imposuerunt di
centes Saturnum terream virtute
et efficacia et armonia eius esse
ad melencoliam que terrenitati
humores maior concordat ad frigi
ditatem et siccitatem similitudine terre.
Jovem vero posuerunt aeream eadem
racione et armoniam habere ad sanguinem
propter caliditatem et humiditatem in quibus
sanguis concordat aeri. Martem
vero similiter racione coloris ignitionisque
deputaverunt propter excessum caloris.
Venerem vero ad flegma dulcem
complexionem admixtione sanguinis. Mer
curium vero ad coleram adustam.
Solem vero ad coleram rubeam
naturalem. Lunam vero ad flegma naturale.
Habet autem ista omnia questiones
difficiles et vix explicabiles
secundum eos. Cum enim Saturnus sit omnium
planetarum supremus et altera elonga
tissimus quare ei naturam nature que
omnium infima ac minus nobilissima
est elementorum attribuerunt. Eandem
questionem habet ordinacio in naturis suis
novem vel secundum ipsos. Cum enim Mar
tem posuerunt igneum quare de
causa signum Thauri coniunctim ter
reum existimaverunt. Dato preterea quod sit
in arietis et proximo ante signum
Geminorum posuerunt. Hic enim
est ac si terram mediam et

Sol
Luna
planetarum nomina
aliquos
Mars
Jupiter
Saturnus
Luna
Sol
Mercurius
Venus

vtrumque coniungentem inter ignem
et aera posuissent hic ante non
habent qua fugiant nisi duas
vias quarum altera est sicut tenebre
et hinc de tenebris multi reputat
effugium atque refugium imperitie
sue. Frequens enim interogan-
tam qua ignorat recurrit ad
occultas virtutes dicentes cum
ex occulta et virtute abscondita
ex qua res fit. Est alia via ex qua
ut sentias quod cum in corpore animalis sint
ossa et humores et ossa quidem terrea
sint hec est terrestria non susceperunt
cum vita que nobilis valde operacio
est omnium animarum. Sanguis vero cum sit non
sublimior et aereus complexione
hec est calide et humide nature operati-
ones tamen vite et motus non recipit.
Sed neque colera cum sit nature ignee
a complexionis calide et sicce
eius modi istum cum cor animalis quod
cumque sit nature terrestrissimum est
tamen nobilissimarum operacionum orga-
num et velud fons atque sedes vite
et motus et sensus ideo perficiunt etiam
sublimiores operaciones scilicet intellec-
tus et discrecionis et voluntatis operis
que est velle et sit quidem quod etiam in cor-
pore perficitur potest eius competentem propter
quod et aristotilem visum est cor humanum esse
sedes et anime humane cum platoni
visum hoc esset de capite iudicium
aut opinionis sue posuit autem hec
conprehensione cordis in homine que primo
egreditur a corde conpressum. Quamquam
tetendit omnibus motibus et sensibus in
toto corpore humano quemadmodum ani-
de noviste in morbo qui vocatur ephy-

lates vulgo autem apensardus propter
ponderosam oppressionem qua efficit
supine iacentibus et dormientibus
attestatur autem aristotilem in parte ista tam
hebreorum quam grecorum opinioni et doctri-
na utrumque quippe dicit mala vi-
ciorum et peccatorum atque bona virtutum
de corde procedere. Vides igitur quoniam ter-
reitas aut complexio terrea non
prohibet naturaliter aut impedit recep-
cione operacionum nobilium. Dicunt
autem et aristotiles dixisse omnes ingeni-
osos melencolicos esse ingeni
exercitabant est una ex nobilissimis
anime humane virtutibus. Et ceterum
sensus non ut complexionis nullitates
impedit receptionem operacionum
nobilium. Deinde satium non posue-
runt terrenum sua ipsa natura
et complexione sed virtute et efficacia
sua super terrea seu terrestria
addam et propius exemplum aliud. Ita
infestum enim est consideracione in
hec fine valetibus atque valentibus
corpus terrestrior est substancie
qua pisces aut aves in medium
cum ipse ex terra factus sit. Iam vero ex
aquis creato non nobiliorum
virtutum et operacionum sit susceptibi-
lis et effectivus qua alia animalia
non indiges exercerei. Sed et est eis
videndum neque enim in decrepitatem
diminutionis neque diversitas neque vicini-
tas aut proximitas similia efficiunt
in partibus corporis animalis. Sed vides
de cranio et cerebro humanis quod cra-
neum cum sit terrestrissimum locum te-
net in corpore humano supremum cere-
brum non cum plurimum habeat de natura

Alb

[illegible]

[illegible]

melencolicus

homo

[illegible]

cerebro

aque locum tenet secundum se lucidus et sple
e regione sibi opposita sint subdiuo
bus lateribus debent aut de secundum
hunc ordinem qui eis obicitur uel supe
mus in corpore humano inchoat na
turam primi elementi scilicet est ignis
et splendere deberet habere locum insimul
propter naturam terre. Non autem
sic est. Cum igitur inueniente sint in
celo stellarum suorum huiusmodi uirtutes
et multiplicis nature stellarum in
prohibet diuersarum uirtutes stellas sibi
inuicem esse proximas cum tamen illa proxi
mitas que ad sensum uidetur grandis
elongatio sit. Dicat quod diuersa me
bra et diuersarum complexionum diuer
sarumque naturarum atque uirtutum conposuit
creator in corpore humano congrue
tia decentissima et admirabili uno
profunditate sapientie sue et bonitatis.
Quemadmodum opifex aliquis uel opi
fex valens ornare aut decora
re tabulam aliquam uel vas aliud
gemmarum et aliorum lapidum preciosorum
narietate non omnes smaragdos sibi
ponit et in ordine uno neque omnes
saphiros sibi neque carbunculos et
ita de aliis. Sed smaragdum inpo
carbunculum deinde saphirum quarto ametistum
uel alio ordine prout ei decentius
aut pulchrius esse uidebitur conue
niens colores valde diuersas. Sic
fabricator omnium deus stellas mul
tiplicium uirtutum et aliarum quod pulchri
tudinem melius ordinauit pro benepla
cito suo decentia mirabili ac de
core. Sua propter conposuit terras ig
neis et aereas terreis et adhuc mo
du de aliis prout uidit congruere

pulchritudini ipsius celi et forsitan
nature ipsarum stellarum atque colorum
medulla cum decenter locatur in osse
licet contrarie nature sit ipsi ossi. Sic e
tiam decentissime coniungi nouimus
et ossibus licet multum diuersarum
naturarum sint atque uirtutum. Hec autem
consideratione tibi facta deridenti
bus indicatorum astronomorum di
tam breui sermone quod quam maior pro
babile uidetur. De uirtutibus et effica
ciis stellarum et luminarium habetur
ex operationibus uirtutum rerum
aliarum tam animalium quam precipue re
tiam per herbarum medicinarum lapidum
et iste uirtutes sunt sicut aspectus
et habitudines ipsarum ad alias res
quorum primum exemplum pono tibi Ba
silisci serpentis cuius aspectus et habi
tudo ad naturam humanam est. Dicam
ad modum autem ita uehementissima et tra
est propterquam ut fiat homine cum primum
uiderit conmoueri cum aspectu huma
no ita citam iram et talemque impres
sionem mortis in homine faciat
et eius de natis occultis aliorum
animalium similia et forte maiora an
imaliis non in maior hoc. Sed uides
de medicis quod reubarbari aspectus
est ad coleram et est sicut odium et ne
aspectus humidi et contrarietas que
dam in ipsa ut effugiet ipsam
coleram et eam compellat a cor
pore humano quasi fugientem a facie
ipsius. Sic mirabolanorum qui a
multiores suorum talem ut medici
testantur. Sic tiriaca in uenenum
quod est ex toto [illegible] sine habitu

Basil[...]

magnes

dine odii impiosissimum propter quod fu
git a facie ipsius et punitur huiusmodi
venenum efficatum. aut ad lapidem
magnete duos habet aspectus contra
rium quasi medium et compositum primus
aspectus eius est quasi habitudo
amantis ad amatum propter quod trahit ab
ipso et sequitur ipsum si limitata lon
gitudine quocumque translatus fuit
Contrarius autem aspectus et habitu
do est ei ad aliud genus magnetis
a quo fugit tamquam ab hoste Ter
tius aspectus est ei ad tertium genus
magnetis qui trahit ipsum altera
sui parte altera vero diffugat et repellit
et iste aspectus est quasi compositus ex
duobus primis Sic omnium lapidum pre
ciosorum et palitorum est quidam aspectus
amoris ad paleas modicas atque
levissimas Sic considerande sunt tibi
virtutes omnium lapidum et gemmarum quem
admodum dicitur de saphiro quod aspiciat
in antracem morbum et in ardores
febriles et huiusmodi aspectus est sicud
odii propter quod iste videtur damnare illos
refrigerare creditur ambitus. Amira
bilior autem aspectus in egritudines
oculorum est illius saphiri qui in
oculos morbidos proprio motu insilit
et intrans eos atque circuiens sua
mira detersione mundificat illos
ab humore noxio. unde sciant quod
hic contenderunt aut istas aspectus
lapidum atque virtutes inpermabiles
facientes eos et ponentes spirituales
proposuerunt quippe smaragdo
aspectum in divitias aspectum duo aut

tinum dixerunt quod eas attrahit possessori
suo Sic et lapidi topasio aspectum
in ardores spirituales et refrigeran-
tem ipsorum ardores autem isti sunt cu
piditas avaricia luxuria et omnes
excessus mali amoris Similiter
aspectum posuerunt ametisto contra e
brietatem Sic et huiusmodi aspec
tum mirabiliorem et virtutis invi
sibilis posuerunt lapidi eliotropie
est autem lapis huiusmodi viridis ad
modum iaspidis vel saphirus stel
lis rubeis stellatus et est primus
eius aspectus satis mirabilis in so
lem cuius radios in sanguineos conver
tere dicitur facit enim eos apparere
sanguineos propter quod et nomen habet eliotro
pia ab elios quod est sol et tropos quod est
conversio Secundus aspectus est eius ad o
culos mirabilior et in oculos seu
visum hominum quorum aciem ita prestrin
git ut dicitur ut videri non possit
tunc portantem illum lapidem hoc facere
non videtur sine adiutorio virtutis
herbe eiusdem nominis que vocatur eli
otropia hoc est solsequium Quidam
vero lapidi iaspidis et inveniri in
nidis aquilarum posuerunt aspec
tum ad serpentes et virtute fugandi
eos propter quod et aquilla tamquam
ad custodiam ovorum suorum ponere
illum dicitur in nido suo iuxta has di
copationes aspectus et habitudines
est invenire multas alias secundum ad
unicuique estimationem tuam ad opi
nandum de sententiis vidit astronomorum

eliotropia lapis

eliotropia herba

39

upupa

corvus

olivam
arctricem

cattus

Sicud est illud de pelle vituli
marini que dicitur a tonitruo repellere
fulgur et tempestatem et de quibus-
dam aliis rebus. Eodem modo et de asp-
ectu formicarum ad cor upupe a cuius
presencia fugiunt ut dicunt. Vel et
fel corvini quod detergere dicitur homines
a loco in quo absconditum fuit in
quibusdam aliis rebus. Sicut et
a pruina et animali a quo fugiunt oves
sicut a mortifero. Et quod videtur mi-
rabilius fugiunt hedi mortem natam
pervenit vel partibus ovium in quibus
ut dicunt figura apii ramum descrip-
ta naturaliter apparet. Et similis aspectus
videtur de mi olivam et [illegible]
quia si meretrix plantavit perpetuo
manet infructuosam vel agrestem
dicunt propter quod in aliquibus regioni-
bus precavent agricole ut a virgi-
nibus et incorruptis mulieribus
plantentur olive. Aut et alia particula-
ria sicut est illud quod quidam homines ve-
hementer horrent aspectum catti ita ut
illum videre sine horrore et comissione non
possint. Eodem modo se habent qui-
dam alii ad carnem quod si consideravimus
empirica medicorum inveniemus ad
[illegible] que opinione concedunt.
Aggregata igitur ratiocinatione talium
pro aliqua coniecturum dicere potui-
sset si advertissent quod si in corporibus
terrestribus sint tot et tante virtutes
virtutes occulte his manifestarum
operacionum non est mirum si corpori-
bus celestibus vel ipsis celis sint
ipse virtutes mirabiles et occulte.
Dicta igitur quid est et quo est sic quod
veritatis in eorum opinionibus est

Manifestum est quod aspectus lune est in
frigidum et humidum et que in ipsam fri-
giditate et humiditate et propter hoc virtus
eius est super illa in augmento et
diminucione in intensione et
remissione et hoc evidentissime
in maiori humido et frigido quod est
mare. Cuius augmentum et diminucio
sequitur augmentum et diminucionem operaci-
onis lune in illa. Eodem modo mani-
festum est se habere cerebro et me-
dullis animalium et hoc norunt experien-
cia certissima carnifices et [illegible]
sic se habere in medullis arborum
hoc est intimis humoribus. Mani-
festum est de sorbicionibus lignorum. Pa-
tet quod que accidunt ex augmentis
et ebulicionibus humidi non pre-
dicti non tamen preconiecturam
ubi gravi destructio domorum et
villarum que sunt prope mare alli-
siones et fracciones navium sub-
mersiones hominum et aliorum malum
a multis enim modis declinant
ista ne accidat propter inundacio-
nem maris quod aggeres et
[illegible] resistunt mari et prohibe-
re inundacionem eius homines et alia ani-
malia interdum fugiunt et non comprehe-
ndit eos mare. Dicit et ambo [illegible]
tis modis consulit sed norunt na-
[illegible] et experti homines maris. Dic
non est mirum quod enim periculo
eciam in corporibus flegmaticorum
aut distillaciones reumatum vel
inundaciones alie aquosorum humorum
et hoc est propter multa pericula quibus

huiusmodi superfluitatibus resistit et
alia sunt abstinencia fortis et lon
ga maior e a potu et cibata fortis
eciam multe consumpcionis aut eva
cuacionis per fluxionem aliqua talia eciam
sunt medicamenta i. mediciarum
remedia que medicinalis scie
periti noverunt quomodo hunc modum sen
ciendum est de inundacionibus
ignicis que sunt a terribus motibus
ut vulcano ethna atque chimera
etenim aut huiusmodi inundaciones
non sunt equales neque huiusmodi.
Manifestum est non esse consimila virtute
lune tamen admodum quem non omnes esta
tes huiusmodi neque omnes hiemes et ita
de aliis diversitatibus. Secundum manifestum
est eas non esse consimila virtute solis
Si enim hec essent in virtute una solis
cum ipse non mutata motum a
non similiter se habeat. Secundo et motus
eius uniformis in omnibus annis hee
tamen essent vicissitudines et per omnia
similes in omnibus annis. Tercio consue
quens est concitate ut alii pla
nete vel stelle fixe participent cum
sole in operacionibus huius vicissitu
dinis manifestum est eciam tibi ex hiis
que que accidunt inundacioni
bus maximis de predictis adven
tibus cause sunt quantum ad intercisiones
maris et lune non subsunt iudicio
humano ac prudencie ut patet tam simi
lia et particularia quam plurimam non compara
re non per aliquam disposicionem lune
poterit sunt coniectuari ac percipi

perscrutiam astrorum. Quantum non prophecia
e revelacione divina indubita
ter perscrutabilia sunt sicut alia que
revelare sunt divine voluntatis
dignacio. Verum aut dissimiles virtu
tes eius quas nominavi tibi sunt
stellis et luminaribus vel eciam celis
similes in quantum virtutibus et operacionibus
nominavi tibi et an verum sit quod dicit
ptholomeus in libro centum verborum quod
ymagines terrestres obediunt cele
stibus non solum illis sed eciam earum y
maginibus quasi non solum leones
terrenos leoni celesti qui est unum de
xii signis celestibus sed eciam yma
gini leonis illius hec est que fusa
vel sculpta vel aliter figurata sunt
sub astere sive corpus terrenum leonis
obediat sunt in genere huiusmodi yma
ginum tradiderunt et quibus subscrip
serunt questio est. Et primum quidem
de probabilitate huius videtur a primo
huiusmodi hominum quoniam plurimorum opiniones
multi concordes fuerunt et eciam quod lo
ge perscrutaciones virtutes sunt stellis
fixis et luminaribus atque celis quasi sunt
virtutes que lapidibus preciosis
et rebus aliis imponunt. Secundo primum secundum
illo qui omnem virtutem lapidi
ponunt eius esse pro eo quod habet virtus
cuiusque lapidum in se de quanta essencia
Tercium aut iam audivisti a me
super hiis multa in alio tractatu et
radio quia possum tibi ad destructio
nem opinionum istarum prima sunt
hec scilicet quod nulla virtus dat maius
aut nobilius se et multo eciam omnis

ptholomeus libro c verborum
ymagines
ymaginibus

phi concordant cum dictu et
magister inanis est apud datore
vsus sunt etiam in eodem tractatu
hac alia radice videtur quod virtutes
spirituales et dona spiritualia ut sunt ar
tes et scientie et alie perfectiones animarum huma
narum non sunt a corporibus perfecte in
quantum corpora sunt quare si scilicet
luminaria et reliqua corpora sunt
non animata seu non viventia im
possibile est ea corporis ac virtutes
perfectiones quas eis imponunt.
Si uero animata sunt et animalia ut plato
in dixit est et aristoteles atque sequaces
eorum non solum animalia sed etiam sed etiam ro
nalia et intelligentia sicud idem
opinati sunt et scripserunt tunc necesse
est ut perfectiones impressiones spiritua
les sunt ab eis per virtutes et opera
tiones animarum ipsorum non possunt esse in
se bone propter puritatem et nobilitatem
materiarum ipsorum cum anime rationales sunt
in se naturaliter bone sint. Cele
stis aut materia utpote purissima

Rebellio

atque mundissima et in mimus ab
omni rebellione et contrarietate ineff
quod indigentie omnino afferunt animabus
suis necesse est ut per non lanceant in
corporibus huiusmodi impuritate bo

animalium pugna

nitatis sue naturalis hoc aut dico
quod corpora animalium terrestrium quam
hominum quam aliorum in ceteris indige
ciis rebelliones et contrarietates
afferunt animabus illarum Sicut in
digentia esse seu nutrimenti indige
ciam habitaculi indigentia etiam
societatis in quibusdam et propter in
digentiam esse et rapacitatem na

animalium ira

lem non enim lupus aut leo in

tendit per se nocere omnibus aut omni
genus quos devorat sed precavet sibi
prodesse. Et si ira movetur leones
et lupi in animalia que rapiunt ira
illa non est per se in nocumentum illorum
sed in utilitatem leonum atque luporum
intendunt enim conservare vitam
suam per huiusmodi escam seu nutrime
ntum et forte non plus intendit gal
lina vel gallus nocere cum devorat
aliquam aut diripit bufonem
aut ranam aliquam quam cum comme
dit triticum aut avenam ipsi etiam
homines dum comedunt cibos suos
non cibis ipsis nocere sed magis vite
sue consulere tenent inecto aut vo
luptate intendunt rebellionem
etiam affert materia corporum animalium
animalibus ipsis unde et pugnat adin
vicem propter escam sibi promdo vel caveat
et propter uxore sive ceram contra uxorem
sicut tempore meo accidit de ciconia
que propter hoc quod alii masculo quon
iam pro copulare se cum fuerat dep
rehensa in ista apud masculo a mag
na multitudine ciconiarum propter hoc
congregata tamquam adultera rea
et eo convicta rostris et unguibus
descerpta atque dilaniata est. In
ipsis pugne accidunt in homi
nibus propter similes indigentias vel
propter desideria sua mala que im
pleri contendunt litibus et bellis
fraudibus et dolis. Et hec omnia
aperte materie inebriant subver
tentis atque corrumpentis animas huma
nas advenuint eis sicut jam de
claravi tibi in alio tractatu. In ma
teria nichil omnino infectionis aut cor
ruptionis inesse. Omnia in digentie

ingererent animabus celestibus a
pte celestis matie nece est eas
i sua nali innocētie bonitate z
sapia modis omnibus pmanere
et nullatenus velle hominibus
nocē h est nec pse scz directam in
tentione nec occasione aliqz p
hibita sit iam ab eis ppt purita
tem z bonitate celestis matie eis
odio nolendi nocē Cotre mala q
i mundo inferiori ul fiut ul oriunt
no pueniunt ab eis ul pse ul
ordiom volutaria Cotre nullo
eis imputanda sut Et si dixit q
pueniunt ab eis s eis nescientibus
quadmodum dapnum puenit ab igne
dno domus qua comburit s
nesciente igne aut a lupo ei cuius
oue comedit lupo neqz intende
te neqz sciente dapnum huiusmodi Jam
mandit i manus i conuenient q ul
huiusmodi aie ul aialia cu ponat
ea ronalia put scie ea que fa
cunt in rebus mundi inferioribus ul
p no put Et si na put multo mag
igr ipi astronomi cu maior noti
sit huiusmodi aialibus motus ppi
bilt coniuctioes oppositiones aspec
tus z alia pque ipi sc zsare et
psare et cognistimat huiusmodi effectus
eorum Quomodo quo posset ignorare
operaciones suas quas tot milibus
annorum operari no cessauit Quomodo
quo in re requir ab animabus huma
nis ul ab hoibus consideratio z puri
sio finium operum suorum Cum aialia
racionabilia ignorant fines z euet
operacionum suarum cu tanto nobili
ores tanto qz sapia sublimiores

eas esse oporteat quam aias huma
nas tanto remociores sut ab
impedimentis sapie omniqz infec
cione puersitatis ppt puritate
z nobilitate matie celestis
Cum de consequens est conuitiate
ut intentio ul voluntas nocendi
i nocentibus nullo modo cadat
i eas Cum in aias humanas sapi
entes huiusmodi voluntas ul inten
cio cade no possit Nocent aut
stelle z luminaria sine celi etiam
nascentibus i natiuitate sua et
etia generacione siue cōcepcione
corpdem certum sit eos nichil tunc
agere ul antea etia egisse Nocet
etia viris z militibus scdm eos in
nocentissimis atqz scelestissimis pluriqz
eni gladio z igne naufragiis z
aliis multis modis perimit huiusmodi
hoies Cum de manifestum est pter
intentione z voluntate stellarum
luminarium z celorum talia mortalibus
puenire a casu igr puenit qui
bus ad ipa Et si dixit quis q vo
luntate z iussu creatoris talia fa
ciunt cu voluntate creatoris nece
sit sp ee bona pmo etia bona
Manifestum est stellas z luminaria
atqz celos ul ministros ul executo
res ul instra ee optime volunta
tis creatoris z bonorum mandato
rum ul iussuum ipius Cum instid igr
z operaciones eorum ipsorum bona ee
nece est eos igr infaustos infor
tunatos esse ul malos no tam
falso qm etia male eos ee sen
serunt Et si dixit quis quia licet
voluntate creatoris z mandato ali
quis depaupetur ul occidatur tn ma
le accidit ei z magnum malum

irrogatur ei et magnum infortunium
est depauperatio et mors huiusmodi in
cidit in aliud errorem. Cum mani
festum sit depauperatione et morte
tum bona esse et etiam magna bona
bonis utentibus eis et a purissimo fon
te bonitatis nichil posse procedere
nisi bonum quod qui ignorat procul
dubio deum non novit et puritate
bonitatis ipsius nec dum scivit. In
tantum non sequeti istum qui erit
de cura et administratione creatoris
quibus gubernat universum facta
te sunt quod omnia huiusmodi que ipsi
vocant mala vel infortunia bona
tantum sunt et declarabo tibi bonitates
eorum et utilitates magnas atque
multiplices. Talia enim posuerunt
errones quidam qui deum non cu
rare ista in fiorum opinati sunt
Quia non alia esse bona vel mala quam
prospera et temporalia sapientiam ignorantes
rantes indubitanter in mortali
tatem animarum humanarum bona que vite
altius sunt et gloriam scilicet altioris
vite et mala eiusdem que talibus
et aliis creatorem non verentibus
et honorantibus iustissimo creatoris
iudicio reddenda tunt sunt. Abomina
bilis autem et prorsus intollerabilis
error est sententie de lapidibus
qui nec se ipsos iuvare possunt
posse dare tam nobilia dona
ut sunt invincibilitas gratiositas
apud homines temperantia sine casti
tas et alia huiusmodi que non possunt
esse dona ullo modo nisi dei
altissimi et destructio huiusmodi er
roris est eradicatio qua primam
imposuit vis quod mihi potest dare ma

 no

ius aut nobilius se ipso. Addam
autem tibi et alia declaratione erroris
istius scilicet et erroris altius quo
putaverunt ymagines stellarum
et luminum i. factas sub ascensionibus
eorum et aspectibus aliis quod quibus dam
qui huiusmodi homines observare co
sueverunt etiam stellas quod talia
et maiora etiam prestant eadem modo
et specula quedam vel suspensa
vel sepulta hec enim opinio plus
derogat honori et glorie creatoris
quam error quo attribuit stellis
et luminaribus ista virtus meam non
destructionis istius erroris est
multiplex preter alias quas ali
bi per me audivisti. Imprimis enim
est error iste etiam dei altissimi
prudentia et gubernatione. Si enim
hoc potest prestare lapis aliquis ut
qui eum haberet vel deferret vinci
non posset in quocumque certamine
posset prestare ut quantumcumque huiusmodi
homo iniustum certamine haberet
semper victoriam obtineret. Certe sine
etiam deum disputaret hoc ita vi
tate et gloriam dei sine etiam pu
gnare etiam primum scilicet propter optimam
dam honorificentiam cultus eius
semper obtineret victoriam quare
virtute huiusmodi dedisset apparam in
iuriam et contumeliam et vellet
vinci vicipussime cultores et aive
tores suos adversarie quod eis et fauont
inimicis suis et hec contra iustitiam
et bonitatem. Et si tempavit ista sunt
dicens quia virtus huiusmodi invincibili
tas non est qualis iam padione

ctame qʒ ostendit⁊ sᵃ adiusta tm̄ di
cᵃ: no est minor iste error ꝑ ore
nite em̄ est ut ista uītus ul' sciam
ul' grām iuste iudicandi ꝑstet
iudicibus sub quibus huiusmodi ho
decertat ul' adusarior uītute di
minuat ⁊ certandi periciam
ul' ꝑpius certauit robur ⁊ sciam
augeat Cu cotingere possit ut
multitudo forcium ad bella doct
issior cita huiusmodi hoīem ul'
solū ul' paucissios bellatores
hentem pugnet ⁊ tm̄ eēt mirabi
lius lapidem aliquem ꝑstare vic
toriam possori suo qua uirtute
aut sapiam multiplicare in milia
ul' illam innotem tusdem Pu at
vides qua intolleabilis sit er
ror huiusmodi Octā vīa est qʒ iste
uītutes eent inturbacione ini
quissiam rerū huanaꝝ ⁊ in sub
usione ꝑuersissiam eorundem
manifestum em̄ est qʒ dignitates
⁊ honores ⁊ potēce iste sclares
aut heditarie aut largicione ma
iorum ꝑbenint aut eciā electione
multitudis qʒ si ymago aliqua
ul' sculpta ul' fusa ul' descripta
lineacōibus ꝑstare posset digta
tem ul' honore que aliqua ꝑ
deraꝝ causaꝝ alicui deuire co
petit posset igit⁊ ⁊ auferre he
ditariu honore suū ⁊ adhuc
modū de alijs que quisqʒ iuris
sime possidet ⁊ pferre seu ꝑfite
rebus huanis neqssimos at
ꝑuersissimos ꝑ huiusmodi aut hoīes
ꝑiti inite est artuhū rebus hua
nas ac subuerti iura omnia
⁊ innocentes dari in direpci
onem ⁊ gladiū ⁊ ꝑsequetur
dei iusticia ⁊ pietate pariter
ul' impediri ul' aulli a rebus
huanis hᶜ aut est sup' omē
potēciam ⁊ uirtutem ut em̄
tanta mala sustineat omī
potētissia ⁊ incogitabilis crea
toris benigtas sola pt eius
dem iusticia ⁊ tm̄ solū sima
lorꝭ hᶜ est piciorꝭ ⁊ ꝑctorꝭ in me
sitate ad tanta iram eam
ꝑuocauit adusus hoīes Ere
seque⁊ qʒ obrijs qʒ huiusmodi yma
gines qʒ ardere eam possūt
face in tanta iram mīm nich
aut in sanius dici poss pt qʒ huius
modi ymagines posse ad ira
ꝑuocare deū altissim aut eciā
posse placare Amp ut aliquis
no obtineat digtate pelitoꝝ
aut erit ꝑ impedimētū electoris
ul' no erit omo ul' erit discors
ul' erit de alio ul' erit ꝑ morte
illius ul' ꝑ iniquitate iudicis
ul' ꝑ aliquē aliū defcm̄ aut
impedimētū Qua⁊ aut huiusmodi
ymagies ꝑuucare ꝑut ⁊ mouē
corda hoīm ul' ad concordiam ul'
ad discordia ul' ꝑcurare mortes
hoīm aut efficere ul' iudices flec
tere ad iniquitate Qcd em̄
hoc nich eēt impetate hoīm po
situ ul' volute Cu tota ptas
hoīm omesqʒ voluntates a deo
subdite eent huius ymaginibʒ

ut etiam eas omnino nichil possent
accidit et alius error maioris
insanie ut etiam ipsa creatoris
voluntas conspiciat eis sub
dita ut aliud vel non possit vel
non velit facere quam requirunt
ymagines huiusmodi secundum intenti
onem huiusmodi errantium et per hoc ea
consenciat optima creatoris vo
luntas omnibus iniquitatibus et in
iuriis quas per ymagines huiusmodi fa
ciendas esse et fieri dicunt. Amplius
cum ymagines huiusmodi corpora tantum sint
quomodo motus spirituales aut alias
dispositiones operabuntur in animabus
humanis maxime cum abscondite fu
erint ac sepulte et omnimodo igno
rate et inapprehense quod dico propter
ymaginem mulieris speciose que
cum apprehensa fuit movet utique
per apprehensionem apprehendentem ad
amorem et concupiscentiam mulieris cuius
ipsa est ymago. Omnino autem latens
et non apprehensa non potest hoc. Quanto minus
huiusmodi ymagines abscondite et
sepulte. Amplius quomodo ymago
mortua et omnimodo inapprehen
sa omnique modo immobilis mo
vet viventes aut qualiter prestat
scientiam quam nec habuit nec actu
nec potentia eam habere. Certissimum
est considerantibus quod ymago regis
omnino mortua vel potius vel cerea
vel plumbea vel aurea movet
ymagines viventes homines et
inclinat voluntates eorum ad faci
endum voluntatem regiam et hoc fit
virtute ymaginis vive que rex est.

Sic ymagines huiusmodi quia ymagines
sunt ymaginum celestium que utique
vive sunt ut ipsi ponunt virtute illorum
celestium faciunt omnia. Et hoc est
quod dicit Ptholomeus in libro centum
verborum que vocatur centilogium quod
ymagines terrestres subdite
sunt celestibus ymaginibus
et eis obediunt. In quo fatuitas est
evidens quoniam ymagines regalium
sigillorum nisi apprehense sint ne
minem movent nisi motu ap
prehensionis neque ad voluntatem
regiam faciendam nisi ipsa
voluntas regia vel scriptura cum
appensa sit ymago regia vel
modo aliquo alio innotescat. Se
cundo dicit quibus quod splendore nature ap
prehenduntur huiusmodi ymagines qui
splendor est omni apprehensione humana
sublimior atque nobilior et propter
hoc vivacissimis vehementer consilibus
quo omni modo ignorante anima huma
na sentiunt quedam nociva atque ter
rifica unde terror et horror invadit
plurimos homines nichil de rebus
huiusmodi scientes vel etiam cogitantes
et huiusmodi sunt latro latens in
domo aliqua qui cum omnino ibi esse
nesciatur nec etiam cogitetur horrorem
tamen et terrorem cordis atque inquietu
dinem incutit eiusdem domus habi
tatoribus forsitan licet non omnibus
quia iste splendor nature reperitur in
hominibus hic est in paucis. Dehinc
certum est quod quantumlibet abscon
dita sit amplissima medium in
ab aliquo omnino ibi esse aliquo

rante et michi alias de ea cogitante
ibi esse sentit. Vidi et mulierem quedam
tempore meo virum quem vehementer ad
amabat in domo amplissima ab
sconditum ibi esse presentire huiusmodi sentie
bat et vehementer ad locum in quo ipse
commorabatur longe a duobus mili
aris presentiebat. Dicitur narratur de quo
dam quod pruinetis sive fornicatio late
re non poterit quid enim de eis ab ul me
se inferret vel aliter conversaretur a
deo dominus suo ipso tactu abhomina
bilem faciebat quod michi in desu
ne poterat. Demittendo quod odibilis
et abhominabilis natura sit et pro certo presum
eius abhominationis sensibilis indicium
magnum et mirabile est quod supra
dixi tibi quod oliva ab eadem plan
tata vel infructuosa perpetuo ma
net vel omnino arescit. Dilo et de la
trone qui nature humane odibilis
sit iudicat splendor mirabilis sensus
nature qui in quibusdam canibus
reperitur. Canes in latrones omnino incogni
tos et sibi et hominibus sensu huius se
quit et sua sagacitate inveniunt et
vestigant comprehendunt et in ventos
faucibus et dentibus iniuriatos nar
rant et leguntur in libris historiogra
phorum multa alia huiusmodi veri cum
non cognitum omnia hec ut verum esse cre
dantur que stellis lunaribus et celis
inget iudiciorum astronomie imposu
erunt etiam si omnia hec ita se habe
quibus posuit neque enim reputandum
est. Dilatio vel metrum atrocissi
mam inimici nature humane per ipsum ve

hementia nocuitatis sue sensum sunt
vigerunt. Canibus vero solicitudinem
mirabile conservandi custodiendi
defendendi se seu proprium suum ha
beat. Dicitur et sic canibus utique ad
custodiam hominum creati sunt quia
huiusmodi virtus naturalis custodie hominum
in quibusdam fortior est non e
nimirum si huiusmodi virtutis pro
media sue fortitudinis habet aliquid
plus splendoris in moribus virtu
tibus similium animalium et hoc est quanto
plus splendoris in moribus virtu
tibus similium animalium et hoc est quanto plus
habet huiusmodi huius tanto erit homi
nibus utilior propter quod utrumque canibus
datur et multe similitudines harum rerum
presto sunt considerare eas volentibus
atque valentibus. Quemadmodum enim sicut
sunt naturaliter aranee si nere et fila aranee
re et fila in retiacula connectere nec
possent nec starent et perirent virtus
utilitatis preciosis corporis providit
eis quam creator vidit atque
sublimis dentibus sic et canibus
et de fortitudine et huiusmodi splendore
ut esset expressior maior custodie
hominibus utilitas. Sic autem acci
dit in hominibus qui nec donatione
nec alia equaliter habent alii enim
predicati sunt maiori fortitudine cor
poris alii maiori cum audacia alii
maiori splendore sapientie alii ma
iori pulchritudine et prestatione virtu
tum aliarum quo preeminentiores
sunt in his plures aut maiores
utilitates afferunt hominibus.
Sicut est et de canibus alii enim sagaci Canes

citate benatica psut hominibus
alia diligencia custodie aly vo for
titudine qua lupis et inderdum et
leonibus resistut nec no raptoribus
et furibus interdu armat. Isti vo
canes qui tanto splendore spus
nalis pollent nobilioi aut mia
biliori custodia qua ceti psut
hominibus efficit aut plius ut officia
et ppetates utiles hominibus adin
venit et revelacionibus et alys illud
nacionibus interdu eciam sepius
dicut inquibusdam regibus fay
fuisse antiquitatu historie decla
rant. Dicit agnus sentit inimicicia
as lupi contra se i noxietate
vnd horret et fugit ipm naliter
credidy attribuit istud virtuti
estimatiue lupus vo sentit vti
litate nutritiua sua vagnus et ppe
hec intencio eius est ad devora
cione agni et silm cualius cetera
tange racioci nacione video quibusdi
que sunt nali senciunt ipa sunt
que sui speciem aut nocivitate ei
utilitatem sua ingerut ea sit
sencientibus vnu ut alia senciat
vel alioz vtilitates aut nocume
ta senciant sic no efficiunt ymma
gines vdn sui speciem nec aliaug
quoz sit ingerut vel hominibus
vel aialibus et ppe hec manifestu
est dyssilitudine aptam eo mi
pocia quibus inca volui et ex
empla que posui tibi. Sed siquis
dixit quod ad ymaginem columpne
lapideam congregant columpne
Dico quod no est hec euidente pgis
illis quadmodu ad agitacione

bus plume vel pene congre
gant interdu auicule et adaucas
vel domesticatas vel excecatas
ab aucupantibus congregant et alie
aues no aliqua virtute vel occul
ta vel manifesta ipaz sed amore
quodam que nalis silitudo parit
amoris aut incredulitat sunt
ea que deligatur et alys prestigys
in libris suis clerebus hic sit scripse
runt. Quorum apparet omnioda sub
uersio nature exempli gracia
deligacione ignis ut accendi no
possit in aliqua domo vel in alio
loco quod est combustibile vel arsibilo
appositum igni fortissimo ardens no pos
sit incredibilis subuersio et hec
nature et quasi absque statu et aqua iure
re inuidi et puto et alius eciam re
motis quanquam ignis extinguitur
fuerit statim extinguitur et revoca
di no possit. Vnd hic duarum natura
subuersiones videlicet ignis et natur
ignis combustibilis. Similiter autem
dicam tibi deligacione latinu
ut in aliqua regione furtu non
possit et de mulieribus ut in aliqua
regione fucari no possint liga
cio vo molendini ut nullo impetu
aque vlla vi ventorum mole possit
vel rote eius volui ligacio potius
et puteor ut inde aqua hau
riri nullo modo possit quin
vasa aquaria confringantur quantumcumque
forcia sint ligacio vo iterato in
aliquo loco quod nec vende nec eme
possit. Sed ligacio naui ut nul
la vi ventorum aptu egredi possit

Nectanabus magus rex egipti fuit qui
al[illegible] peccavit cum Olimpia de uxore
Philippi regis Macedonum ut habetur in principio
libri Allexandri.

Dixit ligaciones fulgurum et tempesta-
tum ut in aliquibus locis nocere
non possint. Sunt que quidem non essent
possibiles fieri ut ipsi supposuerunt
nisi opera hominum sed dei omnipotentis
mirabilia atque miracula reputa-
da essent. Omnibus enim gentibus tam bar-
barorum quam christianorum que sacramenta
non habent huiusmodi opera miracula vocant
et soli omnipotenti virtuti creatoris
possibilia esse credunt ut enim aliquid
combustibile in medio ignis non
comburatur et aqua per fluvium decidens
non fluat facere creatori possibile
est cuius beneplacito natura universalis
ut eminentis conditoris et obediencie
subdita est. Iudicium autem quod ista
omnia erronea sint manifestum est
illud quod cum ista sciencia non veri nominis
apud caldeos arabes et egipcios
magis viguerit absque virtutibus
et armis totum mundum subvertisse
et inimicos suos extimasse per huiusmodi
ligaciones atque prestigia potu-
issent. Manifestum autem est eos hoc
noluisse cum igne et gladio omni-
que genere bellandi contra illos pugnas-
se constitisse sit. Unde manifestum
est eos non potuisse facere partem
huiusmodi eaque libri mentiuntur. Amplius
secundum hoc omnia regna terrarum
omnibus dominationibus principatibus
tirannum impotentia essent cuiusmodi
a hominibus videlicet magi seu malefici cum
per huiusmodi arte possit hec omnia au-
ferre et conferre quibuscumque placeret ei
et quod est apercioris stulticie et demen-

tis et canabus tam hominum quam aliorum
animalium durationem impiossissima
impertiret atque donaret. Quod enim Nec-
tanabo mago imponitur quod hostes
suos et naves ipsorum precipitari fa-
ciebat in mari et in aliis aquis
manifeste impossibile est. Dicitur
namque de eo quod ymagines navium
hostium suorum faciebat cereas et
eo modo et artificio vel arte ipse ymma-
gines mergebat submergendo
et naves hostium. Quibus autem credit
tam esse similitudinem vel ligaturam
inter huiusmodi ymagines et naves
et qualia fiebat ymaginibus
navium talia necesse esset pati et
naves ipsas. Palam quippe est
inter amicos adeo fortem esse li-
gaturam amoris interdum
ut quod patitur alter eorum pati velit
et reliquus. Sicut mater insequitur
filium aquis mersum vel pre doloris
magnitudine vel amoris vinculo
tracta post filium quod vinculum nec mor-
tis metus disrumpit. Quia ut ex
ipso quod filius mergitur mergatur et mater
nec illa unitas amoris qua ma-
ter et filius unum sunt efficere potest
eciam modo [illegible] igitur in tam diversis
ut sunt ymago huiusmodi et ymaginata
est ulla ligatura inter ea erit que
cogatur ut quod patitur ymago paciatur
et ymaginatum. Amplius longe
quoniam quod eciam est ut ymago se-
cundum ymaginatum quam esse et ut
signum [illegible] quoniam res a sig-
no et hec ipsi expresse negat et
evidentissime verum est quod non [illegible] hoc

Nectanabus magus

submergebantur naves necnon et ceteri
merciti navium imagines quod
igitur fiebat consueto tempore quid
fiet si duo huiusmodi magi contra se
invicem operentur vel uterque per se, verbi
gratia, per imaginem pro obtinendo prin
cipatu in eadem civitate vel regio
ne. Non enim dubium est quin pos
sibile sit ambos audire sibi unum
eundem principatum. Cum igitur uterque
operetur studiosissime atque callidissime quaeris
secundum modum praecipit quis utrumque obtinebit
totum principatum quod non est possibile
vel neuter aliquid de eo, cum ita meti
entur ars ista vel uterque obtine
bit partem, cum medietatis ars licet
non in toto eodem modo se habet et
de imagine qua dicunt pro obtinen
da victoria faciendam esse, exire
prius sciendum est huiusmodi artificibus
ne forte aliquis eis contra operetur.
Dato tamen quia mihi huiusmodi homines in
libris suis dixerunt non omnibus ar
tificibus i. actum peritos ydoneos
esse vel ut clarius loquar natos
esse ad obtinendum fructum huiusmodi et hoc pu
taverunt forsitan dixisse propter Ptho
lomeum in praescripto bello ubi dixit
ut secundum stellarum operationem et ipsis pu
tavit enim quod licet aliquis sapiens
sit vel fortunatus ad obtinendum
scientiam secundum aliqua quae non propter
hoc radicis sue fructum operatur
tur tamen interdum faustum posse esse
aliquem ex constellatione sue na
tivitatis ad utrumque. Contento quoque
rendum est ab huiusmodi hominibus
quid sentiant de dei altissimi cu

diuis et bonitate imperio ista puto
enim eos credere quod providentiam dei mi
du auferunt regna de nationibus
et principatus et subiciunt nationes
nationibus et reges regibus et
et dant omnia haec pro beneplacito cre
atoris. Credendum est eos
sentire quod ira dei vel precibus vel
aliis modis placari potest ut et bona
iam data hominibus non auferat
et mala eisdem inita non inferat
et hoc quidem experientia per historias
antiquitatis et prophetarum comminationes
et praedicationes assidue accipi potest.
Quae omnia si negare voluerint
neget necesse est deum altissimum res
humanas curare et exposuisse eas
magorum et maleficorum beneplacitis
et quod est intellectabilior stultitie
commisisse eas imaginibus huiusmodi
vel ereis vel lapideis quae nec si
bi ipsis providere nec se ipsas curare
possunt. Veniam de ista cura dei altissi
mi et providentia eius atque administratione
qua universum totum regit et adminis
trat tractatum habebis in sequentibus
singularem in quo declarabitur tibi
quod totum administrat deus altissimus
a primo usque ad novissimum et declarabitur
error huiusmodi destructione ir
refragabili ut nec ullius dubitationis
omnis nec ignorantie etiam hoc nullum
ibi vestigium relinquatur. Manifes
tum est igitur quod contra voluntatem
creatoris talia bona non praeve
niant hominibus aut etiam aufe
rantur mihi aut possunt huiusmodi
imagines contra voluntatem

creatoris manifestum in qua est
quod tota prosperitas hominum tota felici
tas atque tranquillitas eorum et quod
omnia bona eorum omnia que mala
totaliter pendent ex solo beneplaci
to bonitatis dei altissimi ac ymagi
nes iste nichil omnino possint
in bonis vel malis hominum procul hec
aut quidam ut ipse michi narravit
non misit magnum quendam cum ea
promittet ei dignitatem magnam
bonitate illa aut vel modica mo
rulam ibi faciet. Respondit eidem
si deus inquit non vult quod ego istam
dignitatem obtineam potius nego
curare quod illam obtineam qui
respondit quoniam nullo modo posset hoc contra
deo illud nolente et ille et si deus
noluit me obtinere dignitatem istam
potius ne hoc impedire non ego
Respondit ille nec alius non ego. Aut ille
mago igitur totum est in dei volun
tate et aut totum dependet ipse commit
to ei tamen nulli dubitare convenit
tamen quin et precibus ira dei altissi
placari possit et quin impetrari
posset a bonitate eius liberatio
a quocumque alioquin longe minor
esset bonitas quantumcumque pura boni
tate cuiuscumque hominis Dicam aquo
cumque homine impetrari potest et ut
peccat omnium cum innatus est et ut
bene faciat ei sine aliud bo
num prestando et faciente sanctil
la bonitati que deo est quanto for
cius a fontali abyssali que boni
tate creatoris et liberalis animalis
quibuslibet et largitio quarumlibet

honores potius impetrari eandem
solo verbo orationis ex sufflabitur
huiusmodi ymaginum virtus et insuper
omnis ingenii potuerit circa dei alti
ssimi veros ac devotos cultores
nisi forte ad utilitates eorum mul
tiplices de quibus audies in propo
nato tractatu. Rectum sit hoc de ho
minibus divine custodie et protectioni
non solum verbis orationum et absc
rationibus sed etiam placatissimis
obsequiis commendatos esse eidem
tamen per celestes ymagines prestan
sic factis ymaginibus secundum
hunc errorem provenit istis virtutes
aut hoc est quod ymagines eorum sunt
aut quod sit sub eis facte quod est di
cere quod ymagines sunt tam virtuo
sarum ymaginum aut quia sub po
tencia et ductatu earum facte sunt quod
tam virtuosarum ymaginum yma
gines sunt sicut ymago regis
alicuius ex ponctitate possessio toto
regno ipsius et obediret ei regnum
illa quidem obedit regi et adhuc
modum de bonoque principe et duce tan
quod non oportet aliquem disputare
Si non quod sub huiusmodi ymagines facta
aut intelligit sub veneratione
aut intelligit sub exaltatione
sive sub forma illius hoc est eo
hui se habet in figura celi vel
in ascensione et aspectibus et tunc neu
tra via effugiet quin destruetur
error iste per exemplum premissum
Subiungitur enim veneratione
regis fiat eius ymago non propter
hoc obediet ei totum regnum illius

marmore si abscondita sint vel
sepulta. Quantumcumque vero prosper-
ficiat se habere regem sed sunt
ymago eius non propter hoc aliquid
potencie aut vel virtutis acquiret
ymaginum illi. Amplius sicut habi-
namque ymago creatoris est secundum
animam. Verumtamen non omnia saltem mi-
nora homine que regno dei alti-
ssimi sunt obediunt ei. Tu autem hi-
des quod vix minima animalia obediunt
ei cum enim multum multiplicantur infes-
tent et adversus eum totis studiis
ac viribus rebellent. Et si dixerit
quis quod ab initio omnia animalia
obediebant homini quasi naturali in-
stinctu venerantia creatorem in y-
magine sua que homo est. Hec autem fa-
ciebant durante huiusmodi ymagine
in integritate et pulchritudine sua
atque virtute similitudinis divine primo
dum autem quando facta est per peccatum
inquinata et corrupta et in bestiale
similitudine deformata cessavit
obedientia huiusmodi quemadmodum
et sigillo ymaginis regie creditur
et obeditur quamdiu servavit illesam
ymaginem regiam alias autem
non. Iam autem patefeci tibi in
alio tractatu homines nasci bestiales
multos hoc est secundum animam et brutali

Homines bestiales

similitudine deformatos et etiam
accepta sententia ista expressione prophe-
tica videlicet homo cum in honore
esset non intellexit comparatus est iumen-
tis insipientibus et similis factus est
illis. Sancta indubitanter est
ista sententia et sic ne multociens hoc
dixisse videar non facit per errorem

quem destructo hoc errore de ymaginibus
magicarum ille enim secundum hunc erro-
rem debuisse omnes ymagines abscon-
dite et sepulte operarentur mira-
bilia magica homo vero non erat
timori vel honori ceteris animalibus
nisi vel visus vel aliter deprehensus
alias autem ipse ordo nature hoc ex-
igebat ut omnia alia animalia
ei subiecta essent tamquam domino suo
cum propter ipsum et ei facta essent. Hinc et
adhuc homines aliis animalibus tam-
quam suis debent et quorum et alia dixit
omnibus inquit bestiam tamquam inter
eadem et alia destructionem er-
roris istius et dicam quod ymagines
magice non operantur per intelligen-
ciam aut voluntatem cum neutram ha-
beant sed neque per virtutem corporalem
quemadmodum nec operationes eorum corpora-
les per modum nec protractum sunt
aut mediatum aut immediatum
quod est dicere quod corpus virtute sua cor-
porali non agit nisi vel in corpus
quod contingit vel aliud contingens
id huiusmodi autem ymagines non agunt
precipue quia sepulte sunt que
utique eas contingit ex omni parte
ex natura impossibile est quod agant talia
actione naturali quod est dicere que sic ex
virtute corporis preter proportionem
sua. Et natura operationes huiusmodi yma-
ginum nec spirituales sunt nec corporales.
Et si dixerit quod virtutes sunt que
descendunt a constellationibus super eas
in hora sue factionis. Dicendo non
potius descendunt super ymagines

Ym
ma

binas huiusmodi virtutes. Exempli
gratia si super ymaginem scorpionis
mortuam ut potest creari vel stag
neam vel ex alio metallo factam
descendit virtus congregativa
scorpionum vel diffugativa eorum
cum multo propinquior ordine nature
sit scorpioni celesti ymo corporalis
est media secundum propositos quomodo non po
terit huiusmodi virtus descendere super
ipsum scorpionem vivum. Cum ergo queritur
et qua ratione adiuvat ymagines
huiusmodi vel virtutes earum absconsio
vel sepultura. Virtutes enim yma
ginum celestium non impediuntur
apparitione vel manifestatione earum
secundum eos augeri. Fortissimas enim
eas dicunt et fortiores operationum
apparitionibus suis quod est dicere
ascensionibus earum cum sunt in me
dio celi. Causa vero [illegible]
de videbitur quod plures huiusmodi ymagines fi
unt maleficia aliqua qualia
dicunt et in violationes vetularum
que dicuntur per vultus aut ymagines
facte maleficiationes quamvis fi
ant cum in istis experimentis
multum innituntur huiusmodi homines
dicam tibi. Supposito igitur quod sciebas
que demones nominantur inimicis
simi sint generis humani sicut
patefaciam in sequentibus inimici
ssimi etiam dei altissimi cuius iu
stissimo iudicio et laudabilissima di
vina iusticia dampnati sunt et eiecti
de celo sibi et tercia ab eo fuerat
facile est tibi videre quod omni astucia

malignitatis sue hominibus nocere
et divinum cultum honorificentiam
minuere et gloriam ad semetipsos
trahere intendunt. Ex qua radi
ce pessima omnes species et modos ydo
latrie quos alibi audivisti sug
gesserunt hominibus ut ipsos deo
altissimo offensos et odibiles
redderent et sic impietate sua re
digerent. Et licet ex hystoriis
dictis istud vehementer credibi
le sit [illegible] tamen istud tibi
in sequentibus patefiet. Istos di
vina providentia. Bonitas propter
multiplices utilitates et propter
pulchritudinem iusticie sue omni genere
temptationis temptare homines et
etiam multiplicatis impugnare per
mittit quemadmodum videbis quod et
malignis hominibus permulta huiusmodi
contra bonos etiam facere permittitur.
Ex suggestionibus igitur demonum
dico hanc opinionem originem ha
buisse ut homines traheret ad ser
vitium id est ydolatriam stellarum et aver
teret a cultu et servicio dei altis
simi. Quemadmodum enim ignis cum
perfecto sit ad calefaciendum non
attribuitur calefactio [illegible]
recipit [illegible] virtute habet cale
faciendi et qui tot et tantas vir
tutes stellis esse crediderunt vel
adhuc credunt pro omnibus bonis
temporalibus et multi etiam ac magnis
spiritualibus recurrendum esse pu
taverunt ad stellas et etiam in bonis

de demonibus [illegible]
inimicicia

Julia9
Catilone
Aaoz mlier9

z malis quaz largicio ul aquibz
liberacio soli omnipotenti crea
tori possibil est. Nichil enim ydo
latre maius senserint nichil adeo
magnum eis attribuerint quam
ut isti senciunt de huius modi ymagi
nibus sepultis z absconditis
z cuius enim umq' regnum regnum
ul imperium pote umq' cogitauit
ab ydolo aliquo. Nec eciam
ab ipsis demonibz impetrari ta
lia posse credendum est eis. Cum
opinent se posse eligere z reclu
dere spiritus huiusmodi z incantare
ipsum principem eorum q' z in libris
suis scripserunt q' quam impossibi
le sit ut alibi didicasti spiri
m butum corpore detineri. Dico
igitur q' sicut homines multa pru
rrunt ita abtinendos honores
z dignitates principatus. Dile
z donationes z intedum beneplaci
tum est dei altissimi ut fiat
q' intendunt. Interdum uero iudicio
suo ul oculto ul manifesto
fieri illud permittit vz ut ma
li ducem z malos subditos p
miant ad correctiones ipsorum
ul eciam bonos ut meliores
efficiantur z propter alias utilitates
quas audies in sequentibus. Di
miltr' z demonibz possibile e
z ecia faciliz suggerere multa
hominibz z inducere eos ut aliq
velint ul nolint tamq' sug
gestores ɋsultores z suasores
torque aut eas nunq' illis pm

ci z de quoda credit q' huius di p
curationibz demonum rome
summa dignitatem obtinuit q
utiq' deus altissimus sicut z alia
mala que ind nouit elicere sustinuit.
Dic z de amatorijs carminibus
ul aliis opibus que propter amo
rem mulierum stulti z decepti
facere consueuerunt tibi sentie
dum est. Dicem pole e' uiro ul
mulieri suggestionibz ul suasi
onibz mulierem a qua seducere
z reum sensu turpitudinis muli
nare quibus facilius est demo
nibus istud si sint mihi penni
ssio creatoris tales z ecia for
ciores suggestiones mulieri.
que concupiscat ingerere. Et q' spiritua
les sunt sine progitacione
sine per sopnium formas uiorum
eas concupiscant z alia amorum
huiusmodi intencius in ymagina
cionibz eorum pingere. Anima igitur
delectabile ymaginatum mouet
desiderium ut ait aptos. Manifes
tum est tibi ergo quam demones
potuerint fieri occultis suggesti
onibz opera huiusmodi. Suggesserunt
tunc eas fieri per ymagines magi
cas ut sic traherent homines
ad veneracionem z fimiam stellarum
cum eius virtutes ymaginibus huiusmodi
stellis attribuant. Desinat
uos inuoluta? qui tam uulgatus
est z tanq' credulitas apud homines
ita firmata. Audeo tibi aperire
uera sunt intedum huiusmodi inbol
mationes z hoc primo dni eundem

demones
suggestores
consultores
suasores

honores dnia

non enim dubitandum est quod omnipo
tens altissimus suo sp laudan
do iudicio permittat aliquos ex
hominibus vexari multis modis
a demonibus et quosdam fieri de
moniacos quosdam arreptici
os quosdam lunaticos. Eius
ergo miraris. Si ea hora qua ma
lus huiusmodi virginem operatus pun
git ymaginem vel maquam infer
nentem mittit demones siles
passiones infligant eis mu
dum quibus accepte sunt et erronee quod
salutacione opinantur aut decep
tissimi homines quod talia fiant
permittentes virginum. De hiis autem que
fiunt per magicam naturalem dato quod
nulla habet creatoris offensam
vel iniuria nisi quis ex ea ar
te vel minus curiose vel ad malum
operetur. Quod contingit in arte me
dicine per quam contingit operari in
tendens in morte vel lesione alicu
ius. Aut apparebit tibi ex eiusdem
radiacionibus principiis et etiam
ne in illis operibus que forte
revelabuntur tibi premere. Quod autem
tam frequenter fallunt et frustrantur
intencionibus suis operatores per
magicam huiusmodi ne dubites
esse propter hoc quia non permittit cre
atoris bonitas nisi raro ut de
mones operentur pro voluntate hominum
et hoc ipsum propter multiplices utili
tates ipsorum hominum. Quarum prima
est declinacio ab erroribus et seduc
cionibus demonum. Secunda est de
clinatio nephariorum operum atque

patissimum sunt multa si oportuni
tatem vel facultatem demones
eis faciendi talia permitterent.
nulla enim mulier speciosa incor
rupta remaneret nullus princeps
prius nullus magnatum incolumis
~~maneret~~ persisteret si demones malis
voluntatibus hominum adesse et satis
facere permitterentur. Tercia causa est 3a
ut honor primus regula debita cre
atori benedicto fieret quem huiusmodi
operibus leditur et minuitur ultra
modum dum ea que ipsius solius
dona sunt ab eius inimicis capita
libus petuntur et ab eisdem obtine
ri queruntur. Aut talis cause
que ex hiis tibi possunt tibi fa
cile elucere. Etiam ad hoc dedu
ci sunt aliqui ex parte hominis et
stellas luminaria celosque non
ponunt causas eventuum talium
verum particularium voluntariorum que
sunt sub spera lune. Sed signa
tantum eorum esse iam dicunt concordan
tes legi hebreorum in qua dicitur
sermo propheticus de stellis sint in si
gna et tempora. Istud autem secundum multas
opiniones propinquius vero sunt signa
per naturam aut per intencionem et vo
luntatem. Quod si per naturam necesse est
ut sit comparacio causalitatis
aut effectivitatis inter eas et res
huiusmodi aut comparacio alicuius co
mitatie exempli gratia eleua
cio manus cum gladio signum est
imminentis percussionis quamvis et ea
eiusdem sit inflamacio oculorum
signum est irequies effectus illius

Stellarum signa

Sicut in alijs rebus se se inuicem
comitantibus se habet quemadmo
dum aduentus eorum qui solent re
gem precedere. Signum est immi(n)en
tis aduentus regis. Sicut cum ali
quis videtur venire sine quo rex
non consueuit incedere. Signum est
presencie regie vel eius aduentus.
Et si dixerit quia comparacio
causalitatis est inter stellas et res
huiusmodi. Iam dicit contrarium eius
quam dixerat cum dixisset stellas
non esse causas rerum illarum sed sig
na. Et si dixerit quia inter eas
comparacio effectiuitatis quod est dicere
quod stelle vel motus earum sunt effectus
rerum sublimarium devenit in
absurditatem quam nemo adhuc
cogitauit. Si non dixit compara(cionem)
aliam scilicet comitanciam naturalem inter
eas esse manifestum est eum non esse
longe a predictis erroribus quia co
mitancia naturalis non est inter aliqua
que non sunt ad inuicem compa
racione causalitatis et effectiuitatis
aut que non conueniunt racione que co
git ea simul esse. Sic quod illi qui co
mitantur regem conueniunt in cau
sa que facit inter eos comitanciam
Scilicet in subiectione et familiari
tate regia. Sic se habet et communi
ex qua naturaliter prouenit multitudo
causatarum. Sicut videmus quod signa
multa comitantur se in vna specie
quia ex vna causa generante ea omnia
simul sunt. Verum in rebus huiusmodi non
est alterum comitatum signum ut
sit signum alterius quia ergo. Certe

non possunt stelle vel disposiciones
earum signa sunt rerum sublimarium
quia ergo. Non autem est auditum
adhuc ut de statu stellarum vel
disposicionibus alijs consultebim
qui fuerunt res sublunares.
Amplius cum stelle et disposiciones
earum omnino naturales et immutabi
les sint disposiciones dico i(n)
motus et ille que per motum sunt
scilicet coniunctiones et opposiciones aspec
tus et alia que huiusmodi homines
obseruare consueuerunt in stellis
res non sublunares particulares
sed et voluntarie contingentes sunt
et corruptibiles atque aliter et aliter
se habere possibiles manifestum
est non posse esse naturalem comitan
ciam inter has et illas. Et hoc est
quia res sublunares a dictu sua
corrupcione et instabilitate continue
desunt statum et stabilitatem illarum.
Et ne si dixit quod per intencionem et vo
luntate significant stelle et earum
disposiciones res a dictas et dis
posiciones earum cum significacio earum
est quedam locucio. Huius autem erroris
destructio est per hoc quod cum non
loquatur nisi hominibus et propter homines
et omnibus hominibus quia necessaria
sit prudencia seu prescientia eius
cum futurorum tunc necesse est ut omni
bus hominibus loquantur stelle per
disposiciones suas euentus eorum. Cum
igitur locucionem huiusmodi non audiat
vel intelligat nisi rarissimi
et per paucissimi frustra et vane
locuntur eis talia. Hoc enim est ar

si surdis loqueretur. Amplius cum loquitur
sit per intentiones et voluntates nature
est ratio huiusmodi prosperitas et utilitas
apud celos et stellas. Tertia de
causa necesse est et eas evenire
sic ratio ista possit habere ca
lumpniam licet enim omnia futura
prescita sint atque certissima apud
sapientiam creatoris non tamen ex necessi
tate futura sunt tamen verissime est
et immutatione declarabile quod si
apud homines certa essent et statuta
huiusmodi futura non esset effugere vel
se modorum quam essent et nocua. Declaratur
aut satis fiet tibi de ea in regu
bernacione huius. Amplius cum iste
locutiones celestes seu signi
ficationes ex necessitate vere sunt
et immutabiles hoc est uz duobus
modis ut et non significare non
possint quod dico propter sermones prophe
ticos quorum debes hic reminisci ut
clare intelligas que hic dico.
Cum igitur celum mentiri impossi
bile est necesse est res evenire prout
ut eas significat et loquitur quare
aut non significat et loquitur contraria
vel contingentia de futuro vel ex ne
cessitate eveniet. Amplius cum ce
lum sciat res humanas particula
res et voluntates etiam naturales
Dicit ergo quod de hominibus audiat
et intelligant locutiones et signi
ficationes suas et similiter qui non in
telligant vel non audiant notum
est eis. Cur igitur illis loquitur
Quis enim surdo tunc nouit esse

surdum loqui velit. Amplius secundum
opiniones eorum omnia secreta
hominum loquitur et clamat celum
etiam cogitationes hominum de
iudicandis enim cogitationibus
per significationem stellarum ipsi libros
habent et multa experti scripserunt
Quare nichil est occultum apud
homines quod celum non detegat
et revelet nec thesaurus nec cogi
tatio nec consilium. Nichil quoque
mittit quantum in eo est apud
eos esse secretum. Quare quantum
in eo est confundit homines et turbat
ad invicem eos dum prodit eorum simul
tates et occultas inimicitias
eorum prodit ymo palam et publice
clamat. Quare si omnes homines
essent periti astronomie nichil esset
secretum inter illos. Amplius vel
status ille prius stellarum et mun
di sublimaturus est futurus
sine secundum huiusmodi errorem aut
non est futurus. Quod si dixerit
quod status mundi sublimatus fu
turus est sine quo status celesti
non erit ergo mentietur totum celum
loquetur enim et significabit easdem
dispositiones rerum humanarum quas et
modo per easdem dispositiones suas hoc
est constellationes cum post finem
mundi sublimatus similes constella
ciones future sint in celo propter
perpetuitatem et immutabilitatem
motuum ipsius. Quod si dixerit quod
neuter futurus est sine hoc de
struetur tibi in tractatu de renova
tione huius mundi et error iste totus

Stellaꝝ
Bonoꝝ

omem legem. Iam igitur declaratum est tibi ꝑ hec que sit causa
ꝓhibicionis obsuacionis stellaꝝ in lege hebreoꝝ quia indubitant huiusmodi obsuacio ꝑ
ut eam error iste ꝯtendit ul in veneratione ꝯ suiciu stellaꝝ
vergit ul ab homibꝰ aufert principalitatem operacionis suaꝝ
ad omnia que homin sunt etiam cogitaciones ꝗꝛ radices sunt opinio
in celo ꝛ disposicionibus stellaꝝ ꝛ luminariu ul futura dicta sint
ul pdcta seu causalit ordinata.
Non igit volunta͂cioꝝ opinio moꝝ
nos ipi principia eciam quarumaffo
nes nobis advenirent vz declis
ipe cogitaciones ꝛ affecciones in̄e
omis eciam n̄ impetitate nra ꝯeunt
sicud neqꝫ cause eaꝝ n̄ nobis
imputande. Si enim causa volunta ꝛ necaria qua posita ꝯcomitante sequit effectus no est impettate nra vz ut eam ul auferre
n̄ sit possumus ul eam impedire
ne operetur no ē impettate nra
n̄ effectus similit. Eciam eadem disposicio omis celi ꝛ figuracio secor
sum est ita aptitate nra ꝛ omis
effectus eius que in res humanas
operatur erit secessum aptitate nostra. Si enim ea tam in nichil possunt nichil potimus eca effectus
eorum si dixerit quis ꝗꝛ nalibus similitudinibus significat figure stellaꝝ ꝛ disposiciones eaꝝ res que sunt
ꝛ sunt sub spera lune ut leo leones ꝛ scorpio scorpiones ꝛ tamen
leo ꝑpt nobilitatem ꝛ audaciam

reges ꝛ principes ꝛ insup ꝑ hoc ꝑpt
quasdam alias ꝓprietates ꝛ condiciones suas intollerabili
abusione loquitur homo huiusmodi
quam ymago ipse id quibꝰ vestigio
est significat non ego eciam leo
terrestris magis leone celeste
significat qua equus. Amplius effectus magis causa significat
qua ego. Non enim calor vapo
rem sed vapor calorem significare
dicitur ipse. Eciam si ymagines
celestes cause sunt ymaginum
terrestrium ut ipi senciunt potius dignum est ut ipe significent
ac terrestribꝰ qua significet eas.
Amplius similitudo ipse non facit dignius
alterum similium ut significet illud
quam ego.

Q boma aut iam alibi in
duobꝰ tractatibꝰ audivisti
plura contra istum errorem ꝑ me
ꝑpter intencionem presentis ꝯposicionis ꝯstitutam decetero modi efficacia
sunt tibi fine huiusmodi disputacionis
reddita iam quia concedende sunt virtutes celestes sup res que sunt
sub spera lune put iam declaravi
tibi in precedentibus ꝛ quam put in
radicales natas hec est elementa
ꝛ humores ꝛ in ea que composita
sunt ex hijs ꝛ in animalia put dixi
tibi in hijs que precesserunt in
animalia quide bruta virtute forti ꝛ dominante. Causa aut in hijs est
quam huiusmodi animalia naturale sequuntur
radicales natas ꝛ obediunt eis
ꝛ eciam disposicionibꝰ que corporis
sequuntur sicut eciam supfluum

necessitate fugiunt non libertate sed
e contrario sequuntur ex necessitate. Quia
propter eum fuit calor superfluus in ali-
qua regione in [illegible] alimenta
aliorum animalium pascualium et forte etiam
hominum ad destructionem et consumptionem
eorum propter superfluitatem et diuturnita-
tem caloris. Non enim possunt vivere
animalia huiusmodi sine pastu. Vi-
delicet et de hominibus quantum ad aliquos
qui in homines possunt sed non nisi quantum
homines volunt et hoc est quia non ne-
cessitate vel sequuntur vel fugiunt
radicales istas naturas primo li-
bera voluntate. Quia vero vulgus
et multitudo ex paucitate et aliis
malis dispositionibus pene ad
modum brutorum animalium innititur sequi
in multa sui parte radicales naturas
et complexiones suas nolens consule-
re (?) partis corporum deficientibus alimen-
tis et aliis quibus corpora humana
indigent efferuntur in rapinas
furta homicidia et bella quemadmo-
dum lupi in [illegible] tempore famis sevi-
unt in homines et devorant eos cum
aliis temporibus ab eis abstineant.
Vide etiam calorem nativum tempore iunii
fervoris et diuturnum efficiunt ho-
mines faciles ire et vehementio-
res. Quia propter ire et conflictationes
et bella ceteraque huiusmodi turbationes
contingunt magis in calidis regio-
nibus et in tanto sunt iste turba-
tiones pluris destructionis in-
terdum maioris et augentur ex
dieta et usu sed in moderatio (?) hominum
sicut ex vinis et aliis que passi-
ones animi augent. Pensantes
igitur has causas predicere possunt quod
turbationes erunt in huiusmodi regi-
onibus et hoc per coniecturam et non (?)
in universali pronunciant aut et singula-
riter de nullo homine quidquam tale
pronunciare vel predicere possunt. Sapientes
non et animis suis dominantes sciunt
non esse sequendas huiusmodi passio-
nes et voluntatem [illegible] libera
non sequuntur eas immo in se ipsis
eas comprimunt et extinguunt. Et
re manifestum est quod affligi occa-
sionari possunt vel nimio estu vel
nimio frigore vel defectu alimen-
torum et aliorum corporibus suis necessariorum
afflictionibus aut et passionibus
cedere est liberum et voluntarium. Co- voluntas non cogitur
gnitis igitur proportiones celestes non
possunt neque ulla necessitatis eas inge-
rit. Licet magne et admirande vir-
tutis sit afflictionibus a civitate (?)
et [illegible] non abducat (?) lupinum
enim est non humanum inedia tibi et
famis rabie in homines faucibus (?)
et dentibus ad devorandum irruere.
Quia propter sapientes et modesti
homines nulla fame vel alia ne-
cessitate [illegible] vel rapinas in bella
et homicidia induci possunt. Licet igi-
tur que dicunt non proprie signa sunt
sed magis cause rerum huiusmodi co-
mo quo dixi tibi. Quemadmodum
siquis videt ignem in capite ali-
cuius ville que ex lignis edifica-
ta sit accensum ventoque validio
ex illa parte ignis veniente in-
telligere potest quod periculum combustionis
immineat illi ville et toti vicinie (?)

Cogniciones (?) sunt

q̄ p̄nt ee z aque copiose z alia
adminicula circa igne et eciā
viri fortes z ingeniosi ad defen
denda illa ab imminenti incendio
potuit vel defendi tota vel pars
aliqua ab eo. Sic eciā q̄cunq̄ ta
lia imminent rebus humanis vel
tis adminiculis defendi p̄nt
ab huiusmodi p̄iculis. Consūptis enī
pristinis superfluitate caloris
z longitudine siccitatis pluuia
data est multociens p̄cibus p̄
phetarum. Sicut z extincta incen
dia intuitu sanctorum virorum. Sic pes
tes z in mortalitates prophetice
bella sedata hostibus flagellis
celestibus infestis. Ceterum non
nisi per coniecturam z suspicionē
p̄dici p̄nt talia nec mirum cum ab
ipso diluuio vniuersali q̄ tpibꝰ
noe factum est z a particulari q̄ sub
deucalione z a pluuiis igneis
z sulphureis z a tempestatibus in
numeris cum omnia ista sint diuina
flagella p̄cibus virorum sanctorum libe
rati multi sunt ipso clementissimo
creatore contra iustissimam suam
sententiam votis z p̄cibus dilectorum
z electorum suorum. Sed z que noua
tionis signa clarorum z aliorum
magnorum euentuum in mundo appa
rere consueuerunt in celis z in
aere. Sicut stelle que dicuntur
comate vel crinite z de huius fa
ma publica est z vniuersal' credu
litas q̄ portendant mortes re
gum z mutationes regnorum z
stella illa que apparuit in initio
regni vandalorum non fuit dubium quin

n̄ filiis ei visa est ipse enim terra
ferebat vnde z ducatum habuit
quibusdam regibus orientalibus
usque ad locum z domum ipsius regis
z inhabitationis regni vandalorum. In
aere eciā acies ignee seu gla
dii ferrei vise sunt in regno ytalie
imminente clade quo p̄ gente van
dalorum facta est. Sic z dracones
ignei pacra ~~dicitur~~ distrixisse vi
si sunt historiciens de eclipsibus
non solis z lune inconsuetis z inusitatis
adhuc quales futuras esse aliqui
prophete predixerunt ut sole verti in
tenebras z luna in sanguinem z istas
eciā precedere diem iudicij futuri.
Eclipsis eciā solis que facta in initio
regni vandalorum facta fuit hora se
xta z luna xv. cum indubitanter propter
positionem lune ipsi soli z terre te
fieri non potuit cum plenilunium
esset z luna subterra. Sed non sup
terram quasi perimetro tunc si
enim non potuit distantes z dimittere
sua longissima non est magnum
aliquid portendere. Cum miraculo
dyonisius plures permotus relicta
ydolatria hysdem temporibus audi
ta predicatione xpiane religionis ad
ipsam conuersus est. De huiusmodi appa
ritionibus que fiunt in sublimi.
non est dubitandum quin vel ptem
dant futura non qualia cuiusque sicut
tos magnos atque terribiles per
ut diligentissima atque longissima
experiencia compertum est ipsa
eciā gens vandalorum circa finem mun
di z appropinquante die iudicii
ex doctrina sua z fide exspectat multa

oro
helie
ds. d.
theodr
pluuiā
crucis
stare
Comete
Stella magorum

huiusmodi signa sunt inconsueta et nec
dum in usu sunt autem ex providentia et
bonitate creatoris ut sint terrori
et sint etiam ad premonitionem et pre
munitionem mortalibus scilicet ut au
ferant a se operibus ea quibus creator
offenditur et irascitur et immittit in
eos pestes et fames clades et bel
la et alia que eos deterrere consue
verunt ab offensionibus creatoris
confirmatur etiam ex hoc quod in signis terre
toribus credulitas et providentia
et cura creatoris circa res humanas
que quam necessaria sit cuique salutis
ad corrigendos mores ad componen
dum vitam hominum dubitare non potest
nisi qui rationem vel non novit. Posti
enim virtutem et efficaciam timo
ris ad reprimendas audacitates ho
minum et avertendas ab eis que
male cupiunt et ad deserendum ea
que male diligunt. Iam igitur declara
tum est tibi ex hiis et hiis quid sen
tiendum sit de virtutibus celesti
bus circa ea que sunt sub spera
lune et quantum circa que extendi
oporteat eas circa homines et cetera
animalia et quod non per modum quo puta
verunt astronomi puta in leges vel
sectas nec in artes aut disciplinas
aut mores hominum. Similiter nec in ho
nores aut dignitates prelaturas
aut dominationes regnorum vel [illegible]. Declara
tum est etiam tibi error qui est de
ymaginibus magicis et ea que induxi
t illum. Fient autem omnia hec tibi
certiora et clariora per ea que pa
tefient tibi deinceps de gubernatione
dei altissimi circa huiusmodi. Cum
enim innotuerit tibi quanta cura sit

sapientie et bonitatis creatoris de ho
minibus et rebus humanis elucescet
tibi evidenter quia nec ymagini
bus nec stellis nec luminaribus aut
etiam stellis celi committit guberna
tionem earum nec eos exponit ullo
modo voluntatibus magorum aut
maleficiis. Cum manifestum sit quod
a se repellit iniuriam iniustissimam sua
de immensitate pietatis sue eosdem
tuetur atque defendit cum multa
delicta que precesserunt peccatores interemptori
sunt puta [illegible]. Declaras ex hac de
causa ea premissi et scripsi ut exige
rem intellectum tuum ad considerationem
rerum occultarum et mirabilium et aver
tere te a predictis erroribus et firmi
orem credulitatem tuam in sermo
nibus prophetarum qui revera sermones
dei altissimi sunt et eius de vene
randa oracula. ~~Post hec autem~~

Post hec autem prosequar iuxta
inceptum ordinem investiga
tionem reliquorum corporum
magnorum mundi que sunt de magnis
eiusdem partibus et hec sunt qua
tuor elementa que videntur esse
quatuor magne partes mundi que
continet spera lune. Dico igitur
quod quidam ex philosophis generationem
motorum elementorum posuerunt ex
motu vel omnium celorum mobilium
simul vel ex motu spere lunaris.
Causa autem que eos induxit ad
hoc sunt hec. Videntes enim quod ex motu
calor provenit primam partem
materie quatuor elementorum hec est
orbi lune contigua calefactam magis
et atque desiccatam ex motu for
tissimo ac proximo eiusdem orbi lunari

cca hoc ipam Quas p vehemetia
calefactionis z desiccationis igne
fcam ptem vero pximam eoq̄
gnatis est aer ppt remotione
sui a motu celesti mno calefcam
z liq subtiliatam in nullo tn de
siccata z c gnatu ee corpus scdm
calidum z humidu z illud est aer
Tamen ulteriorem ptem ppt maiorem
remotione remansisse frigida
z humidam z sit factam aquam
Ultimam autem ppt maiorem amo
tu celi distantiam remansisse in
ultimitate gssiaci z hoc est tra
fex omn elemetorum ut multi dixerunt
videntur aut errasse multis mo
dis qui ita opinati sunt z primo
quidem quia gnacio corporis no
est possibil fieri nisi ex corpe
nate habente cofiteri materiam
maiorem elemetorum ex qua maiora elta p
modum que posuit gnata sunt
corpus fuisse deinde qm omne
corpus aut simplex est aut compo
situm sive mixtum ex multis Et
si dixerint illud simplex fuisse
manifestum est scdm eos ipm
no fuisse nate quinti corpis
qr quinta ecentiam z corpus cele
ste ipsimet noiant cu corpus
celeste incorruptibile ipsimet
sentiant Istud aut corruptibi
le fuisse negare no possint cu
ex eo gnata ee maiora elta cofite
ant z gnatione oem ex gnatione
fiat p corrupcione eiusdem fieri
nde sit Nate igr corpus huius
modi si simplex fuit fuisse velut
unu elemetu z ecce philosophi iam
deducti sunt ut ponat quintu cor

pus z quintu elementu qd hactenus
apud ipsm no fuit auditu De
sicut aut error ipsorum z abazale
z abeisdem libris methaurorum ex
ipsmet supserunt Cum ipsi na
z debita est ordinacio quatuor
elemetorum sub corpe celesti ita
ut ignis ordie nature primo
sequatur speram lune z igne
aer z aerem aqua aqua vero
terra Non est na medium
aut celo vicinius igne quodam
corpus si uel esset nali ul fu
isset esse conaturale igne prius ordie
nate celo ut dixi lune na ipsi
quius z locus eius nalis esset
medius int speram lune z spe
ram ignis Unde ista gna qr
potuit elemetorum destruxisset
ordine quem ipsimet ponunt elemtorum
z reiecisset corpus illud de loco
suo nali Cum corpus illud
cu eet igne prius nalr z ordine
sublimius ex conaturitate eet z sub
limius z nobilius Unde ma
nifestum est qr ista gna q i m
misset z indoctius possuisset mun
dum sublunarem cu corpus
nobilius destruxisset z corpus
pro minus nobile restaurasset
Et si dixerit quia corpus illud
fuisset compositu z mixtum tanq
ex maiori elemetis tu fuit ex
ntitate ordine nate posterius
omne namq compositu componentibus
ex ntitate posterius est z omne
mixtum eis ex quibus mix
tu est quadmodu ut simel ta
melle qm aceto ordine nate

pretius est. Et natura non sunt ordina
ta ordine naturali et certo mundi
sublunaris creatio seu factio
Sed cum primum facta sit mixtorum elemen
torum in ea materia huiusmodi quam
secundum opinionem istam manifes
tum est ex peritiorem. Dum autem mi
to querendum est ab huiusmodi homi
nibus utrum una revolucione cor
poris celestis vel pluribus facta sit
huiusmodi generatio mixtorum elementorum
Si dixit quia una sola et prima
generatus est tantus ignis ergo
mille revolucionibus debuit au
geri et ignis in millecuplum. Ma
nifestum est enim ex motu calor
pervenit ex toto motus necessarium est ut
augeri calorem in materia cale
factibili. Unusquisque complementum et cale
factio temporis tui. Si enim deam
bulacione equalis unius stadii vel
miliarii calefit corpus tuum
aliquantulum deambulacione
equalis velocitatis duorum stadi
orum vel miliariorum duplo ampli
us calefiet vel saltem aliquantulum
amplius. Et natura tamen omnia elementa
alia ab igne calefactibilia sunt
et continua sit revolucio corporis
celestis circa ea necessarium est auge
ri calorem qui ex huiusmodi mo
tu est continue donec omnia
convertantur in ignem et iam diu certa
est quod deberent omnia hec conversa
fuisse in ignem. Quemadmodum et per
contrarium apparet tibi quod si continue
augetur frigiditas aque et aeris
calor augetur neque ignis necesse
esset tandem aera converti in aqua

ignem exstinguibili (?) et in aquam
sicque (?) transmutari et ita reduceret fa
ciem mundi sublunaris. Et qualis
eam secundum die creacionis mundi
illa deposuit. Secundo dixit quod
pluribus revolucionibus corporis
celestis aut finite sunt ille
aut infinite. Si finite accidit
idem quod prius quod in quocumque
numero ponatur in eius numero dupli
cato necesse est vel duplicatum
vel maiorem generari calorem et
quod si mille sunt per quas tantus
calor factus sit vel prius vel genera
tus sit tantus ignis et certa ipse
aer in duobus milibus revolu
cionum necesse est vel duplicari
calorem et propter hoc ignem vel saltem
augeri donec ut predixi omnia
elementa convertantur in ignem
Et si dixit quod infinitis revolu
cionibus facta est generacio ignis
et ita de aliis calefactionibus destruitur
hoc duabus viis quia vel ponit
quod sit dicit celum principium ha
buisse in tempore principium inquam
consistentie sue vel ponit contrarium
Si ponit sic tempore igitur tamen finitum
precessit usque ad hanc horam
presentem in qua hec scribuntur. Iam autem
alibi didicisti quod in tempore finito
spacium infinitum transiri non potest
Et natura non est possibile infinita
es fuisse transitum in tempore mundi
sublunaris. Non enim refert
an infinitum unum percurrere dicatur
an finitum aliquis infinities in tempore
finito quemadmodum refert non
an dicas stadium unum infinities
esse pertransitum in tempore aliquo finito ad

in finitorum spacium stadiorum. Et manifestum est quod corpus celeste
sedum nondum complevit tales
revolutiones infinitas. Ergo
infinite revolutiones huiusmodi
requirebantur ad generationem ig-
nis. Et manifestum est non dum
esse completa generatione ignis
et multo fortius generationem aliorum
elementorum cum remociora sint
a causa sue generationis scilicet motu
corporis celestis. Et si dixit quia
tempus infinitum precessit hanc hora
rio incomplete sunt revoluci-
ones infinite. Et unde et generatio
aliorum completa dico quia huiusmodi
hoc erat duobus modis primum
quod contrarius est sibi ipsi. Cum enim ponat
elementa generata esse ponit ea
esse postquam non erant. Postea cum
ponat eis materiam que precessit
ea et corrupta est ingenita esse ipsorum
Et nunc ponit eis principium essen-
di in tempore et propter hoc finitis contra
tate revolucionibus corporis cele-
stis ea esse generata propter causam predictam
Secundo quod si infinite revoluciones
precesserunt cum secundum eos totidem se
quuntur sint quam ponit motum
celestem perpetuum esse necesse est ut
sicut addunt revoluciones revo-
lucionibus ita fient generationes ad
dictiones et super calorem quando
necesse est venire tandem ad illud
quod diximus scilicet ut omnia que
sunt sublunaria convertantur in ignem
Cum enim una revolucione motus
addatur sequitur quod non duabus nec
mille et hoc est manifestum in quo
meus cum inferiori levi motu et uno

aliquid caloris fiat et duobus
tantum motibus plus et ita donec
veniatur ad ultimitatem caloris
que est arsio vel ignicio. Et cum
autem est quod totus mundus subli-
maris facile calefactibilis est
quod et aer et aqua et terra a multo
autem calefactibilior materia eorum
Cum omnis materia longe possi-
bilior sit quam id quod ex ea est ma-
teriatum. Et non dixerunt quod id ex
quo generata sunt quatuor elementa
non fuit corpus. Fuit autem ma-
teria eorum elementorum ut ipsi ponunt
fuit igitur materia corporalibus nu-
da et propter hoc plena absque omni
forma quod ipsi met confitentur vel quem
eius esse et impossibile. Nota de materia
ex qua facta sunt quatuor elementa

Jam autem dixi tibi
quia et sex hebreorum et sapientes
tam degentes eorum quam degente
paganorum dixerunt materiam ex qua
facta sunt quatuor elementa aquam
esse. Omnibus et materiam omnium ce-
lorum preter quam primi quod empireum
vocatur. Et quia in hoc maiores
et sapientiores eorum in hoc concor-
daverunt quod non fuit aqua veri no-
minis aqua tamen vocata est propter
causas quas audivisti. Sicut
nec aque marium veri nominis
aque sunt quod probat salsedo earum quod
sapor non est aque pure et vere
Et manifestum est ex admixtione alterius
corporis est eis sapor huiusmodi. Indi-
cium autem huiusmodi certissimum est quia
per excolationem amittunt salsedi-
nem sicut cum excolantur per sabur-
ram subtilissimam vel sabulum
vel quod est frequencius quod in vasis ficti-

aqua materia est omnium
elementorum propter eam
puriciam

Aque ab initio dulces fuerunt
quia prius ordine nature fuit simplex quam mixto

le diligentius obstructum et vacuum dimitte missum intrant aque huius modi excolatione subtilissima vndique tamen aliquanto tempore immansit fuit in vase plenum aqua dulcissima et hoc est quam angusta va porositas vasis huius modi non permittit intrare quam marina ad grossitiem sue admixtionis despoliavit eam grossitiem illa simul cum salsedine saporis . propter hoc igitur facta est dulcis et denasse cereo simile se habet quantum enim per ebullitionem et virtute caloris huius modi admixtio. Cum enim sit quod calor est virtus disgregativa etherogeneorum hoc est rerum diversarum naturarum hinc est quod cum aqua aliqua diu bulluerit in vase eneo per aqua feruatta aliquantum requieverit apparebit tibi sedimine terreum in fundo vasis quam virtute caloris ab aqua pura se patitur et huius modi sedimine qualitas erit per quantitate grossitiei sive admixtionis quam aqua habuit. Quanto enim grossior et maioris admixtionis fuerit tanto sedimine huius modi plus habebit hinc est quod architectonici probant aquas locorum in quibus edificia construenda sunt utrum aque huius modi salubres sint an non et que etiam magis salubres. Et si forte quis dixerit quia aque naturaliter salse sunt omnibus propter hoc quod legitur in lege hebreorum dixisse deum. Congregentur aque que sub celo sunt in locum unum. Sed cum pure erant aque et dulces tamen non est facta congregatio earum in locum unum. Non enim hec de aquis possunt aqui dulces aqui

salse et hoc est quam putrum et inpuri in omni genere corporis diversitatem spe quemadmodum medii calores et extremi . propter hoc igitur dico quia aque ab initio dulces fuerunt et hoc ipse ordo nature requirit prior enim mixto ordine nature prius est simplex compositio. Et re eadem comparatione se habet ad invicem dulcedo aquarum salsedo utpote effectus consequentia illarum. Salsedo igitur advenit aquis sicut odor et sapor sulphuris quibusdam ex eis hoc autem ex multitudine caloris qui eripuit in fundo angulis maris ex terre visceribus ubi non dubium est plurimum esse calore qui advenientis huius modi vapores salsos amaros et acuti saporis et etiam odoris hinc est quod cum admixti fuerit aquis efficiunt eas salsas et amaras. Sicut apparet in lixivia que fit ex commixtione cineris adusti et aqua dulci . hinc est quod lixivia amara est etiam salsa cineris enim terra adusta vel incensa est quia propter admixtio eius cum aqua . salsedinem et amaritudinem eius in lixivia efficit quemadmodum manifestum est in aqua sulphurea et in balneis aquarum sulphurearum et odoribus earum

Propter quid aque sub celo fuisse dicuntur priusquam create sint quam ignis vel aer.

Siquis autem querat de aquis huius modi que sub celo fuisse dicuntur ad quid create sunt cum eadem facilitate possibile fuit creatori creare minor elementum ut corpus illud quod nomine aquarum intelligitur. Non enim videtur sapientis esse

Aquarum bonitas probatur

De aquis que super celos sunt

artificiis cu pbum expediri po
ssit absque q intendit multipli
care vias roparationes que inch
adminicli nichil meliorationis
pstant operi pncipali Cu enim
ptem corpis illius optinerit cor
rupi ꝯgndacione ignis et aeris
aliquid fcm est vl creata ps
illa adquid iste labor ne incor
rupcionibus ipius ꝯgnacionibus
ignis z aeris cu ea facilitate
i solo verbo suo omnipotenti sine
hijs corrupcionibus ꝯgnacionibus
creare potuit igne z aeris
adhoc em creasse videt ptem
illam corpis cu dicti ut solido
ea desteueret ppt gndacionem
ignis z aeris Cu ergo stato qr
lex hebreorum no loquit de gnda
one ignis vl aeris Qz dicit
aquas que sub celo sut ꝯgre
gatas fuisse verbo dei in locu
vnu aut igit remansit vacuu
inpte loci aquarum q no est pos
sibile aut ps aquaru que totu
occupabat usqz ad spericum lune
rarefcta est z reliqua inspissa
ta seu condensata ut condi ti
bi vl amplius ut pars antecta
loci longe inior qua antea il
lam caperet pbant igit viam
vide ee gnatus aer De igne
no nulla mencione facit pha
ille sapientissimus hebreorum vl ppt
hoc q non ppbari rudi pplo cui
osa sit magis ppbare z docere ipm
salubria intendebat vl ppt hoc
q ignis hu gndi nultis sapienti
bus z doctis adhuc absconditus
rudi pplo cuis ee incredibile
videretur Incredibilitas em ma
gnu z valde nocivu est doctrine
salutaris z ptinent q̄ue no crede
pphe z legislatori fortassis aute
z ob hanc causam quia nolunt
pplo in ydolatriam qua plege
funditus extirmare intendebat
z vere z inaudi patissio incaio
facere de igne z loco ipius n
memoriam cultus ignis que
no solu apud caldeos celebris
erat Qz etia interim qua pnca
pplus obtinuit tra scz canaam
ho parum freques erat facilius ee
erat pplus ille in rebus quarum
cultus famosissimus erat exipa
sublimitate locorum suorum aliqd
divine virtutis z numinis suspicari
Cu em tuisserin credent hoies
in deos hoes in qua quos mal
tam fervi putabat p morte Cer
pi quito foraus ea que sp in
alto sunt deos ee z veneranda
numina facile poterant opina
ri Geneatus igit vide ee ignis
ex supiori pte aquarum illam
em magis optuit subtiliari z rarie
fieri Cuma etia verisile est ut
sup dixi tibi aquarum illarum ptes
ius appinquacione suam ad
nobilissimum z subtilissimum corpus
mundi q e celu empireu nobi
liores fuisse atqz subtiliores

Stabilitas ee ignis q est

Esse aut ignis elementum
duabus vijs in vem z stabilit
z forte plurib pmu quide mu
dus sublunaris incompletus eet
z imperfectus si deeet ei quarta
pars ista sue totalitatis et esset

ignis . xij
gradus sit

no

quodammodo decapitatus et enor
miter detruncatus si deesset ei
elementum huiusmodi. elemento
enim maior nobilissimo igitur
Alia via quia in mundo sublunari
vi esset vacuum nature quemadmodum
si aliqua species mediorum colorum
deesset esset inter colores vacuum
nature ut supra dixi tibi. Et impossibile
completa esset universitas elementorum
et imperfecta. Incompletio
autem et imperfectio vitanda inventio
divini operis tam nobilis non potest
esse nisi aut per impotentiam aut
ignorantiam aut avariciam
ut ita dicam artificis que omnia
in ultimitate elongationis
a bono potente sapientissimo op-
timo creatore longe sunt. Ali-
a via ex radicibus. Si enim frigi-
ditas vel siccitas propria nature et calo-
rem seu caliditate humorem similiter
propria sibi. Et impossibile si alteram contra-
riorum in bene esse invenimus in uno
in eodem et reliquum quare
si in bene esse in universo mundi sub-
lunaris corpus frigidum et humidum
natura est in eodem in bene esse
corpus contrariarum dispositionum et
iuxta hanc viam postquam in
bene esse in universo sublunari cor-
pus frigidum et siccum quod est terra
deinde frigidum et humidum quod est aqua
tercio calidum et humidum quod est aer
necesse et quarto loco in bene esse corpus
calidum et siccum quod est ignis. Et impossibile
si frigiditati associatur natura due
nature radicales elementales
videlicet siccitas terra et humiditas
in aqua quibus non sunt et caliditati
associabuntur alie due individuabiles
aliis corporibus vel humiditas in
uno et hoc idem manifestum est quod
in aere et siccitas in alio quod in-
dubitanter est ignis. Indicium autem
esse ipsius ignis et collocationis
eius inter concavitatem aeris et
superficiem in bona parte luna-
sunt inflammationes que fiunt
in sublimi et videntur esse stelle
cadentes. Inflamma enim huiusmodi
apparere esse non potest cum aer ibi
inflammatus non sit alioquin non
iam aer esset sed ignis per infla-
mationem cum transmissus in ignem
est igitur ibi ignis a quo fiunt
huiusmodi inflammationes. Et vere
ita iste ignis totum celum arde-
re videretur et nulla constellatio appa-
reret. Nosti enim quod visus stat
inflammatus et non ~~stat~~ transit eam
nullo modorum. Nosti etiam ex
aliis quod flamma non est corpus
simplex immo mixtum atque compo-
situm. Que autem sit natura ignis
elementi declarare vel determinare no ?
partis propositi Quod augmentum et
Aliquis autem diminucio macrocosmi augmenta cum
querat que utilitates in mundo et diminucio macro
proveniant ex hoc igne dico quod uti- sunt luminis
litates universales prebeant in sequitur
mundo sublunari ex eo valet
perfectio et decor perfectio sive totali-
tas et decor quia proprium igne est
mundus ipse sicut decet eum
esse. Et etiam ipse aer non staret
in perfectione sua nisi adiuvaret
eum ignis. Das enim quod aer

Igneis vi-
litates

Salmandra

in frigiditur vehementer motu
suo qui est ei afflatu ventorum et
distractu nubium. Nosti etiam quia
frigiditas aque multo fortior ca-
liditate aeris et iuxte nature non minus
fortis caliditate ignis. Contraria
enim vera nominis ac omnis equa-
lia esse quod necesse est non effugeret
aer neque resisteret tantis frige-
factionibus quin totus tandem
converteretur in aquam. Generate autem
vilitates et hominibus et aliis animalibus
ex aere pervenit nullum vel animalium
latere potest. Conveniunt igitur vili-
tates ab igne hominibus et aliis
animalibus sicud possibile ac tamen
remotam tamen convenire et equa-
les etiam possibiles est esse huius-
modi corpore vtrum aliqua
Siquis autem animalia gignuntur et
querat utrum ignis gignat nutriuntur
et mutat aqua animalia quemadmodum ab igne
aqua aer et terra faciunt. Dato
quod quidam scripserunt quod salman-
dra sit de huiusmodi animalibus que
ex igne generantur et nutriuntur ab ipso.
Tu autem iam audivisti in hiis que
precesserunt intencionem meam
super hoc. Et quoniam omne corpus vnum
atque animalis compositum est ex multis
partibus et membris que sunt
composite sunt elementate et mixto
te compositum autem et mixtum impossibile
est impossibile generare ex vno
simplici et etiam nutriri dico quoniam
neque ex igne elemento. Nec ex
aliorum quocumque solo possibile est
generare animal vel nutriri ab eodem

Siquis autem querat quare qualiter
luna mare augeat vel minuat
dico quod inde videtur augere et minuere
quoniam non augetur nec minuitur. Secundum
veritatem quemadmodum aqua bulli-
ens ex bulicione non augetur immo
minuitur. Videtur autem augeri propter
ebulicione et expansionem
et vas quod nec plene plenum erat
ea videtur opera cumulatum et etiam
superfluens. Hoc autem facit appa-
rere additio vaporum ex aqua
ipsa resolutorum per vehementiam
caloris qui elevat eam ascensi-
one sua atque dispergit multitu-
dine sua. Sic est et de maribus
vnde fervores maris et ebulici-
ones vocantur inundaciones huius-
modi et fiunt multiplicacione et
ascensione vaporum ascendencium
a fundo maris et a profunditatibus
terrarum que in ipsis apte sunt
et abyssis terre vastibus plurimum
calorem habentibus et hoc est ca-
sicut iam audivisti. Propter quod propter
quam maria maioris latitudinis
et maioris profunditatis fortiores et
altiores habent inundaciones
maria vero que sunt maioris lati-
tudinis minores habent ebulici-
ones quemadmodum vasa stricti ori-
ficii quam patelle et similia vasa et hec
quoniam liberiorem et latiorem ex-
alacione habent vapores hii-
dem in ipsis maioris latitudinis
quare in aliis et non cogit aquas
marinas eo usque levari vel di-
latari. Et quoniam scripsit albuma-

sit in libro suo que vocat intro
ductorium in iudiciis astronomie
quia mare exit vel defluit in
illa regione scilicet cum luna ascendit
Si verum est quod eo vtitur non proba
ui non reputo longe a veritate. Sunt
quibus dicat quod mare assurgit ei
tamquam domina suo vel aliqua virtute
proprietate veniente super ipsum vel ex
aliquo aspectu quale dupliciter est
inter ferrum et lapidem magna
tem de quo manifestum est quod magna
neti ascendenti quasi assurgens
contendit sicut contrario se habet
in lapide iaspide et in lapidibus
quos vocant sardonices. Sunt nonnulli
sunt qui dicunt coimmetaliones de
cis dicunt enim quia fluxum sanguinis
restringit et faciunt stare intra rece
ptacula sua et iste aspectus est
quasi timoris stat enim sanguis
qui prius fluebat in presentia huiusmodi
lapidum quasi formidet presentia
am eorum possibile est in hoc proprietate
lune in cuius frigiditas sanguinis
aut nostri quia frigiditas coa
gulat vapores in guttas plu
uiales ex quibus fiunt inundati
ones pluuiarum generationes tor
rentium et augmenta fluminum et flu
minum quod si operatur frigiditas in
sublimi quanto fortius silicet et
maiori operabitur in locis inferiori
bus nisi sedes omnis est principa
litas virtutis sue. Ex autem augmen
tationes et diminutiones maris
sequi videntur appropinquationes et augmen
tationes et diminutiones lune
in luna vel inde est quia virtus

lune impeditur ex coniunctione solis ad
prohibeat radios solis et propter hoc
virtutem calefactiuam ipsius super
terras et maria vel quia ipsa vir
tus lune impeditur ab operatione sua
super mare ex coniunctione solis
que constat esse contrarie operationis
ad operationem lune supradicte quapro
pter sicut paulatim fit additio
super elongationem eius a sole sic
fit confortatio virtutis ipsius donec
completur operatio lune in ea et no
tum quasi liberata ab impedi
mentis completur operatio virtu
tis eius super omne frigidum et humi
dum propter et mare et ea que super
dixi tibi est in complemento sue
augmentationis et in preuisione
ad solem in sua appropinquatione diminu
[illegible] eius lune in ea fit diminutio
eorum hoc est frigidorum et humidorum
tam in maribus animalibus et plan
tis. Et si dixerit quis quod hoc est ex
virtute solari et operatione lune
et caloris ipsius cum enim luna fuerit
in ultimitate elongationis sue
ab illo libere operatur virtus sola
ris et non faciat vaporum maiores
et fortiores resolutiones et in
est ebulitio et augmentatio maris
confortat etiam virtutes vita
les in animalibus et plantis et virtutes
silicet nutritiuas et non augentur materie
nutritiue in his de et ex consequen
ti multiplicantur in cerebris animalium
vapores et in medullis qua
propter fieret ebulitio cerebri in ho
mine vel in alio animali. Et patet
eadem exitus per fracturam cerei
et forte non propter hoc cerebrum substan

sua ad auctum crevit sicut vapo-
res adimpletos et adductos crebro
qui exalantes ascensione sua
partem celi serenam operire cogerent.
Hoc aut magis esse videtur contem-
platione caloris quam contemplatio-
ne frigiditatis. frigiditas enim
magis constringit et immutat reso-
lutionem ipse ingerit quemadmo-
dum et coagulatione ipse efficiat
que contraria indubitanter est
resolutioni et liquefactioni. destruc-
tio erroris astronomorum qui po-
suerunt [illegible]
De secretis aut et infinitis utilita-
tibus quas imposuerunt planetis
hiis dictis homines ne dubites eos erras-
se et deceptos astutia maligna
spirituum quos greca cacodemo-
nes vocat quorum unum eorum est
dementite quam imposuere saturno
dicentes quod in ortu eius siquis
ymaginem operere sciverit loqui
ut hominem probabit autem erroris
destructio erit per vias quas di-
cam. aut enim intelligunt ymagi-
nem huiusmodi ipse ipsam loquentem
tamquam vivificatam illam intelli-
gunt cum iam nosti quia eis non
est corpus susceptibile vite
et animatam ortu saturni aut intelli-
gunt spiritum aliquem intrare illam
et loqui in illa. Si animatam et
vivificatam illam intelligunt tu
iam nosti quoniam eis non est corpus
susceptibile vite neque animabile
ullo modorum et licet figuratum sit
ad modum organici corporis naturalis
tamen membra eius nullis operationibus
apta sunt sicut nec pedes ad

(margin, red:) ymago saturni

(margin, red:) saturni ut hominem loqui

ambulandum nec manus ad ope-
randum nec lingua ad loquendum
propter duritiam et inflexibilitatem
eius tamen enim sensibus quam operationibus
animalibus hoc est que principaliter anima-
lium sunt indiget flexibilitate
et volubilitate membrorum. Ampl-
ius illa aut creatur tunc hoc est
in ingressu ymaginis huiusmodi aut
erat ante. Si creatur tunc
constringitur multo nobilior animabus
humanis que statim intelligit et
scit loqui anime autem humane
non multo tempore et labore multe
ac diligentia doctorum loqui et in-
telligere possunt. Si antea fuit
sequitur hanc [illegible] multe
questiones videlicet ubi erat et an se-
cum an misera et an haberet sedem
et mansionem propriam an esset va-
gabunda. Si beata erat et in se-
de ac mansione propria que necessi-
tas compulit eam ut illa intra-
ret ymaginem et sedem ac ma-
sione beatitudinis sue relin-
queret. Si vero misera erat si-
mul que necessitas eam illuc ad-
duxit ut carcerem ymaginis il-
lius intraret. Si enim invita
ibi tenetur carcer ei est ymago
illa. Si aut voluntarie intravit
cum misera esset contra. Opinavit
igitur ibi habere aliqua consolationem
miserie sue. Quid aut vanius
cogitari potest quam animam
intelligentem querere consolationem
vel habere in corpore quo ad nullam
operationem uti potest. Hinc quidem
anime in me multiplices consolationes

et delectationes perpetrationes ad quas
utitur corporibus vel membris eorum. Amplius
si inhibita intrauit quo vel corpore
allecte vel cogente sit incarcerata
est. Sequitur etiam ex hoc ut ini
quitas peius et crudelitas sit car
cerem fabricare vel edificare ani
mi illi nisi tortorem eius iniustum consti
tuit ad hoc constituerit. Et si sat
hanus tortor est et incarcerator
anime illius peccauit igitur vel anima
vel sathana vel alias peccatio vel anima
qualia loqui potest diuinationes
enim et reuelationes non loquetur
obtenebrata peccatis. Artes autem
et scientias ubi didicit preter verba.
aut etiam et scientiarum non oportet nos
alia querere in illis habundemus
pertractam quia vero in ortu sathan potius
sit ista inclusio vel incarceratio
quam alia hora vel tempore. Et si
fuit anima huiusmodi vagabunda non
habens etiam sedem vel mansio
nem. qua de causa exoptat ortum
sathan ut intret huiusmodi mansi
onem an forte quia sathanas solus
potest ei prestare huiusmodi mansionem
an quia in ortu suo ei est cu
ra de hospitandum huiusmodi animam
et alia hora non. Amplius manifes
tum est quod nulla anima indiget huius
modi corpore cum nec eius perfectiones
vel operationes per huiusmodi cor
pus adiuuari valeant ullo
quantum adipiam igitur supradictus
et processus inutilis est tamen in
gressus eius in illud tamen vi

tatio eius in illo. Verum et quantum
in ipsam ymaginem nichil enim
boni vel meliorationis ad ue
nire potest ymagini ab anima vel
per illam quia nec vita nec sensus
vel aliquid aliorum que ab anima
debent prouenire corporibus. Sequitur
non non que stultitas est ex hoc
nisi forte dicat quis quod ei est
veneratio propter hoc et adoratio. Dicendum
est est sathan potestas vel virtus
ut possit dare animam intelligen
tem et loquentem quid restat ni
si adoret et colat tamquam deus verus.
Debet autem an possit eadem mali
gna bona creaturam intencio
ista et voluntas ut velit exhibe
ri sibi huiusmodi cultum multa tibi
scripta sunt per me in quibus de
claratum est tibi quia ydolatria ydolatria
iniuria est intollerabilis et contu
melia dei altissimi et offen
sio eiusdem gloriosissima per quam vice
est eam iniusti contentibus illa
et quia pocius iram prouenerunt
mala mortalibus que nec ydo
la auctorem per nullo modorum ab
scis. Amplius si creat anima huiusmodi
in hora illa in ortu vel sathan
cum creatio animarum operatio sit propria
dei altissimi nisi erit sapientia
illius si creat eam huiusmodi cor
pori ereo vel propter illud cum processus
inutilis sit vtique aliorum committo
ubi bonitas eius qui animam
illam imperfectam creat quatuor
ad perfectiones que debent ei esse

exorcizre se ptorpus map̄ ē si bo
lutate eam exeat · Ouante in
bitus nb eiusdem potentia
Alia destructio eiusdem error
Ex si dixit quia no aia est sz
sicut spus est angelus qui in
ymagie huiusdi loquit Nam
ferit multas multas questioes
aquibus se expedire no poterit ·
primum quia spus abstracti qui
aie no sunt non indigent hu9
modi corporibus nc etia aliis
ad nulla opatio corp ul incor
pe ul pcorpus fiat · Ex 2 si in arep
ticiis ul demoiacis huiusdi spus
vocan̄ qui loqui illa tn opa no
est corp pse primo ipius homis
quia loquit̄ indubitant no co
gitationes suas ppas sz sugges
tiones demoniacas. Et est qs
pingit in ymagiatione ipius
huius spus 2 sic huiusdi loquitoes
siles mete captorp aut aliena
torp sermoibus interdu ꝯinterdu
aute sut loquutioes ꝯpmetes
revelationes ipsorp demonu
et in vocan̄ divinates quociu
qz aute mo fiat sive palienaoz
sive non sz ipe ho loquit̄ qui
vocat̄ demoniacus ul arreptitius
quadmodu in pphetis quia sive
loquat̄ ex seipis sive ex spu
dei sz loquit̄ ipi et dicat̄ loqui
in eis spus dei · Ex aut quibusda
visum est q diversis vocibus loq̄
tur ipe homo demoniatus et de
monum in ipo et quia vox ipius
demonis subrauca est vox uo
ipius hois clarior · ut etia qu
qz visu est ꝯpassortione aquarp
qui huiusdi diversitate vocis se
audivisse crebro ut narrabat
2 putabam hanc esse cam · In
hoc ipium nalem aptitudine
2 aptatione mebrorp vocaliu
ad virtute loquendi que ppa est
aie et ppt hoc expeditius et
melius uti ipam aiam mebris
huiusdi qua spm demoniacu
cui nc virtus huiusdi nalis est
nc ipa coiunctio 2 applicatio in
strumentorp vocaliu ad virtute
loquendi natural quadmodu
aia huana melius 2 expedi
tius utitur ad quodlibet instru
mentis nalibus sz pedibus qua
ligni pedibus ul instrumentis
aliis innalibus. Ex dictis igit oibus
ꝯvitalis est ingressus huiusdi
spus et habita ipius in talem
ymagine · Ex si dixit quia ho
minibus utilis est ppt revelati
ones futurorp 2 occultorp ut pmu
niant̄ de hiis hoies ul saltē
ipe factor ymagis · Videō qz
adhuc superbacua est ymago
huiusdi 2 divinatoes tales nichil
possit pemtus opari ad loq
lam eni omio inutilis ē 2 sz
ptes 2 sedm totalitate suam
Insup si tanta cura est sat no
ut sciant̄ futura 2 occulta paliq
spm · Cur laborare volt hoies
in fabricandis ymaginibus
cu p soluspus huiusmodi tales
revelatioes 2 divinationes
fieri pnt possint · Insup vide
Bernt huiusmodi spus no du
bito qu videat sibi modicu

arol
spus
thor magus

de talibus novit quam de celo saturni quadmodum et arestotiles credidit sibi advenisse spiritum de celo veneris et habuisse cum familiarem familiaritate que solet haberi cum spiritibus huiusmodi. Thor etiam in bello detestabili quem scribit de stacionibus ad cultum veneris premittit culturam illam ex actibus quia venus mittet ei per angelos obedientes virtutibus suis vir placet corporis et iussis. Quare indubitanter sibi sensit de saturno videlicet quod spiritum de celo suo mittet in ortu suo spiritum qui loquere per imagine erea tum fusa. Quare mirabile aut videre inde credulitas vel opinio huiusmodi facta est hominibus. Et tu omnia perscrutatus fuis non invenies causam aliam que eos ad hoc induxit nisi error quo crediderunt saturnum eius esse virtutis et potestatis ut hoc possit scilicet mittere spiritum in ortu suo qui per imaginem huiusmodi crederetur loqui et esse tanta veneracionem eius de per magis huiusmodi fusio de tam ei carum et dilecta ut eam tantam mercede remuneret videlicet ut spiritum de celo suo mittat per imaginem eius in ortu suo fundenti. Quare fusio huiusmodi cultus est indubitanter saturni. Iam autem fecit te scire de cultu stellarum qua erronea et quam impia quamque nociva sit exercentibus eum et quam vana sit et inutilis modis omnibus et propter hoc non oportet me amplius in hoc laborare nisi in

destruccione huiusmodi erroris quo crediderunt spiritus de celis descendere ad cultores stellarum omnino cum ignorancie statum huiusmodi spirituum. Quare substancie eorum abstracte omnis quidem immunes sunt a corrupcione vitiorum et peccatorum et a mutabilitate in statu sue felicitatis et beatitudinis. Cum enim immunes sint pomem modum a culpis. Immunes sunt et a mutabilitate et a penis que causa culparum irrogantur dei altissimi iusticia et iudicio. Tu aut absistito sunt a materia passibilibus videlicet corporibus et immunes sunt consequenti a penis que comitantur passibilitate corporum vel potius sequuntur quarum nullo genere affliguntur. Quibus igitur nihil est quod dividat inter ipsas et creatorem nihil est quod abscondat faciem eius que est in bonitate luminositatis et pulchritudinis ab eis. Quare necesse est eos videre absque ullo impedimento luminositatem et pulchritudinem creatoris. Iam autem patefactum est tibi quia hec est gloria virtutis intelligentie et hoc est quoniam ipsa est plenitudo seu perfectio ultima possibilitatis ipsius. Ipso hunc modum necesse est eas se habere secundum virtutem suam nobilem motivam que est voluntas vel amor ad bonitatem sive sanctitatem creatoris. Quare quemadmodum irradiantur et delectantur luminositate et pulchritudine creatoris quantum ad virtutem suam intellectivam. Sic necesse est ut impleantur

Obe ab stracte

aie btorp

z delecten bonitate ipius delta
cione que mito btitudo dicat
h aut est que sola btitudis
nomine digna est que in blti
mitate elongicionis longe
facit ab omni molestia z implet
in bltimite plenitudis abtine
teri Ultimitas aut plenitudis
e que nich omo bacuitat in
continet relinquit desideriu
aut z signu est z effectus bacui
tat spualis i bacuitat cordis
quadmodu z fames ad signu
ad fames z signu est z effectus
bacuitat stomathi siue bentr
Et qua omne desideriu z fames
z sitis spualis Quare omis spus
abstracti quos ul pctm no ob
tenebrauit ul malicia non
corrupit in feliatate sut ul
naalis aliquam btitudis que
est ultimitas psectionis in h9di
substanc ul in felicitate glie
que est incompabilit psectio no-
bilior z plenitudo desideriorz cumla
tior atq iocundior Et dicu sapi
entes banorz q btitudine pore
nalem habuerit omis abstrati
spus anteq malicia puterent
z caderent illi qui bocant ma
ligni spus Secunda nd que ipa no
inatione gra bocat collata est
in bonitate sua naali psisten
bus que bonitas z btitudo ma
gna est z psectio inlte pulchitu
dinis z desideabil suauitatis
q paruu consideratione atq
diuissia tibi bidere facile est

Ergo diligent attende istas
duas psectiones z ultimitates or
dinis suarz quas nominau tibi
S z duas bisiones diuine lumi
sitat z pulchitudis Non eni du
bitandu est quin h9di sub
stanciis fuerit naalis dei cognitio
magna z lucida aliqui quidi
eorz ipa malicia depuati ca
derit z ppt h h9di cognitioes
bisione dupi Ex his igi mani
festu est nullu h9modi spiritu
u descende ad loca ul ad sta
tuas in quibus inclusi sint desce
de in qua sponte ul boluntate
sua Cum aute dubitat qui
exiliu carcer miseros cos
faciat qui in illi tenentur i
illis Nullus eciam dubitat qui
regio ista terrestris exiliu
sit ad patrie celestis coparatio
nem ymagines nd spiritibus
d eis relictis ut ipi putant
carceres ee tristissimi e si in biti
in eis teneantur manifestu igi
est ex his quia no ipa bolu
tate descendunt in istos carceres
z exiliu deserta z quasi spreta
feliatate in qua sut Considera
erit q boluntari descendunt
ut consulat hominibus ppter quid
igit expectant orciu satis
ou no mag hoies indigeant
utilibus z bonis consiliis in io
tpe qua malio Amp adhuc
requirunt h9di ymagies ul
q satis mag ipiam se exhi
bet ppt buigies h9di q si
est sunt igit z Veneracione

angli bti

satin . et ita iam debemisti ad ydo
latriam spiritus que tam tibi desti
ta e ita ut nulla de bonitate
et proprietate eius relicta sit t
dubitato . Amplius si tanta est be
nignitas et propiciatio satini in hoies
aut tam paucos tamque raros mit
tit huiusmodi spiritus ad consulendum
eis . Amplius si quot ymagines fi
eri poterit in ortu eius tot spiritus
mittat satinus poterit igitur fieri per
multiplicationes ymaginum huius
modi ut vel pauci vel nulli spiritus
remanent in celo eiusdem . Amplius
aut suadet spiritibus venire in
huiusmodi ymagines sit paratas aut
cogit eos si suadet aut sciens
igitur acquiescunt ei aut ignorantes
Si sciens hoc est si sciunt quod sua
det eis subire carcerem et intrare car
cerem qualiter igitur acquiescunt
ei nisi quia stultissimi sint et ymo
dementes . Stulti autem et boni ce
simul non possunt et multo minus beati
qualiter mali sunt et nisi sunt ta
les aut spiritus et vulgus vocat dyabolos
atque demonia pessima et igitur
cacodemones de quibus constat quod
non ad consulendum hominibus appro
pinquat ipsis . Si vero ignorant
quam noxia sit eis huiusmodi suasio
satin hoc est si modum cum tante
tenebrositatis ignorantia huius
etiam in stultissimos hoies cadere po
ssit . Eodem hoc etiam ipse satinus si
in eadem ignorantia est stultissimus
est . Si vero scit tamen nocivum esse

quod eis suadet deceptor est corrup
ditor et pessimus . Et si dixerit quia
cogit eos tunc tirannidem mole
stiam exercet in eos et cogit ipsos
ut fieri miseri fiant qua propter
et ipse malignissimus et miserrimus
quare de celo cum malignis spiri
tibus detruendus et ab optimo
creatore atque iustissimo in eodem
nullatenus sustinendus . Amplius
spiritus huiusmodi ordine et iure
naturali longe nobiliores sunt atque
sublimiores omnibus corporeis
substantiis quare nullo modo subdite
eis naturaliter non habet igitur stella
satin potestatem nullam huiusmodi spiritus
et non nec coactione neque vocati
one vel eos . Et si dixerit quod non stel
la satin cogit eos sed spiritus qui
preest stelle et toti celo eius cor
pus spiritibus qui in eodem sunt
aut igitur ipsi mali sunt qui rebel
lant principi suo nolentes obe
dire spontanei ac adhuc na
li subiectione teneantur aut ipse
malus qui imperat quod non debet
Si enim imperat quod debet mali
sunt qui non nisi inviti ei obe
diunt . Si vero imperat quod non debet
malus est ipse et abutens po
testate sua quare auferenda fuit
ei iam diu potestas illa . Si vero
dixerit quia bonus est spiritus ille
et boni subditi omnes spiritus et libe
ter veniunt iussi in ista regi
one et ymagines sint eis prepa
ratas ut consulant hominibus et aliter

stella
satin

etiam eis fuerant. Et quis non sus-
picetur eos esse malos et demum et-
tiam vanissimos ambitores
qui ad consulendum hominibus in
partibus sibi fabricatis ymaginibus
descendere volunt, quis etiam non
videat quod huiusmodi ymaginum fa-
bricatio cultura sit manifesta sa-
tanae. Quod omnia ista que fiunt per ymagines
huiusmodi malignissima fiunt demonum astu-
cia
In huiusmodi igitur nichil aliud tibi opinandum
est nisi quod ista est malignissima
astucia demoniorum ut suggererent
hominibus se in huiusmodi ymagi-
nes descendere ut ad earum fabri-
cationem que vere est ydolatria
est et ad observationes constellationum
sub quibus fabricande sunt eas
inducant. Hec autem omnia apte vi-
gent in figuram stellarum propter hoc con-
sequetur in offensam creatoris
et in iniuriam cultura ipsius et re-
verentie. Iam igitur multis experi-
mentis compertum est quod huiusmodi
demonia vel resolvebant ymagi-
nes suas vel confringebant ad
preceptum verborum veri ac summi dei
cultorum et fugiebant a facie ipsorum
et in maliciam suam clamore
valido publice confitebantur. Propter
quod de toto orbe exceptis quibusdam
barbaris partibus fugata sunt
et ydolatria extirpata et intellige-
tes ipsi seductiones eorum recesse-
runt ab eis reversi ad creatorem
videlicet suscipientes culturam
venerationis ipsius, in quo et
facta sunt illa mirabilia que et demo-
nes imperabant et ab hominibus
quos reparabant eosdem eicie-
bant. Hec igitur ex eis debent tibi
sufficere cum eis que audivisti
similibus de illusionibus demo-
num huiusmodi et de mirabilibus
que malefica et decepti homines
facere credebant per virtutes stel-
larum et ymagines huiusmodi. Quo-
niam et de sigillis quas vocant
in libris suis anulos sigilla
caracteres et ymagines planeta-
rum que ymagines non sunt
similitudines aliquorum animalium. Et
sunt quidam caracteres vel ymagines
quorum quibus tantas virtutes
attribuerunt ut propter eas totam
scientiam stellarum crederet esse
inventam. Iam autem expedi-
vi et hic et in aliis tractatu-
bus declaravi quod nulla est virtus
verborum ac caracterum nisi ut ipsi
exprimati sunt et hoc credo sufficere
tibi debere. ~~de inferno~~
Nunc igitur pervenit ad hoc
ratiocinacio inbestigationis
istius quia investigationem
habitem partibus universi corporei
videlicet quod quidem sunt partes iste sive
corpora magna ex quibus consti-
tutum videtur universum istud, videlicet
celi, quos nominavi et nominavi
tibi, elementa quatuor, et corpus
quod prophete vocant aquas que
super celos sunt, quod celum aqueum
et aqueam regionem quidam
nominant, propter eius quod ex aquis

ymago maligna

valido publice

xv sunt partes universi

que sup octo mobiles celos sue
sunt erant sm quam expositate
substantie sue licet lex hebreorum
decimus quiacione vel factione
taceat sicut denominacione aeris
vginis / iam dedi sup h causa
qm no erat intencio prophete
neqz officium prophetari eruditis
et sapientibus s magistris sim
ac nuda veritate quantitate populi
hebreorum instruere et de hijs que
populum illum ad sustentacione legis
qua ad eum ferebat et dum cul
tus instrueret. Erant pthelo
mei posuit quibusdam stellis
suis motu proprio ad successione
signorum xij et sup polos celi sig
norum cogit earum quantitate illum ponere
vel celum hunc sive orbem revol
ventem esse vel celos plures
imp nin earum qui si verum est nature
est magna mundi corpora plura
esse inbestigare aute et de hijs
que dixi tibi et de his sermoe ptho
lomei usqz ad hunc recitatum et ad
modum difficile est michi et
longe est ambitione mea
in hoc tractatu. Sufficiat ergo
tibi audivisse ame de hijs re
bus ea que convenienciora sunt
intencioni prophetice et basilice
et forsitan veriora stabilitas loci
reliquum ergo quod vocatur infernus
michi post hoc continuare sermo
ne et stabilire locum qui vocatur
infernus qm credulitas ipsius
utilis est valde errores etiam
ipsius nostri et impedientes correc
tiones hominum abiciens sunt ipsum

sitate morum suorum quam manu
festum est in bestigatione eius
atqz stabilitione esse ipsius
evidentis esse utilitatis ad ea q
perdum. Dico igitur quia iam cla
ruit tibi specialis veritas feli
citatis maxime huius quae est ve
ritas miserie earundem et propterea
hec cum locum habeat etiam proprium
vera felicitas earum necesse est ve
rum et proprium locum habere veram
miseriam earum quia igitur lo
cus supremus dedicatus est lo
cus esse vere felicitatis earum
Conveniens est ut locus infimus
sit locus proprius vere miserie earun
dem. Non enim debet esse minor
distantia inter veram felicita
tem illarum et veram miseriam
earundem quam inter loca congru
encia huiusmodi statibus earum
Maxima autem distantia non solum
localis est inter supremum et infi
mum Sed etiam multiplicium generum
ac dispositionum quales sunt
supremitas et infimitas / ampli
tudo et angustia / luminositas et
tenebrositas / stabilitas et
inquietudo et multa alia Infi
mum autem universi corporis ter
re medium est quod etiam centre
nominatur. Apparet ergo nobis mat
in universo vera felicitas earum
humanarum et proprius locus eius hoc
supremus quod celum empireum
tam frequenter nominari audisti
Sic in (?) in eodem universo
so medius status vere feli
citatis et vere miserie et quam in ipso

cande perint
locus miseria

cxcambabus et hic est status
in quo sumus. Dicitur et locus eius
proprius habitacio sit super terram
in quo moramur. Inde mortui
in eodem universo vera miseria
miserorum et locus eius proprius
proportiabilis prout possibile est
ab aliis remotus et hoc quidem
rones pene naturales ec videntur
Tercia uero racio similiter naturalis vi-
deri potest. Cum enim universum ve-
lud domus quedam sit creatoris

domus creatoris

qui est deus omnium factor et rex ac
rector universi necesse est ut domus
eius repleta sit totalitate per
omnium suarum creaturarum. Sufficiencia
congruencium officiarum tamen non no
dubitas quia necesse sit carcer.

de carcere regali pallacii

vomi regali palacio atque ha
bitacione presertim ubi tanta
multitudo latronum est et aliorum
iusticiandorum. Amplius non est civi
tas ordinata cum bonus rex pre-
sideat et bono magistratu regatur
que non habeat locum exercende
iusticie. Cum igitur certum sit et omni
philosophorum consensione firmatum univer-
sum seu mundum esse civitatem dei

domus dei
mundus
civitas dei infinis

altissimi in qua cives sunt ho
mines et angeli. hic civis est omnis
universe substancie spirituales ab
stracte exceptis demonibus
malis qui secundum statum mali-
cie sue et cetera locum quem nunc
habent et quem habituri sunt iuxta
fidem et doctrinam sanam non
cives sed exules reputandi sunt
Racionaliter necesse est hanc civitatem
que deo altissimo rectore et rege
regitur et utitur cum abscondito insti
cuto locum habere universalem
quem et apparatum ostende di
ne iusticie eius in qua iusti
e que procedit exulibus universali
eiusdem iudicio quod tibi stabi
liet in sequentibus videlicet in ea
pitulo de renouacione univer
si et hic est locus quem infernum
intelligunt tres leges quas
Amplius cum locum proprium et doctrina
tu habeant remuneraciones eius
et premia perhennes et perhenna
necesse est ut locum proprium videlicet
eiusdem perpetue quarum perpetui
tas tibi in aliis patefacta est
et certa stabilita. Amplius cum in
hemina pura felicitatis maxi
marum et in hemina eiusdem pu
ra miseria necesse est ut huius-
modi miserie sit locus proprius
ista aut habitacio in qua sug
non est congruens puriori mi
serie ullo modo cum et luce he
ut et multa alia que inhabitantes
delectant et licet per modicam feli
citatis apparicione demulcent
utcumque atque delinunt pura
aut miseria non vera nec pura
est nisi sit universalis quare necesse
est locum eius proprium non solum
nichil habere quod delectare possit
aut aliquatenus delinire seu
demulcere inhabitantes ymo quod
quod habet locus huiusmodi torqueat
illos et aliquid miserie ingere
rat illis. Amplius sicut locus
pure ac vere universalisque felicitatis

nichil habet quod non addat fe
licitati aut glorie inhabitacio
ipius Sic necesse est ut ipsius locus
pure at be. universalis quod in specie
nichil habeat quod non addat
in specie et ignominie detentorum
in eadem tempus sicud possessores
predicte felicitatis non solum
longe sint ab omnibus malis
sed eciam cumulati sint plenitu
dine bonorum que desiderant
permittit et de quibus gaudere poss
ores suos pati huiusmodi felici
tas. Sic necesse est prefate mi
serie addictas non solum longe
esse ab omnibus bonis que in mi
seriam huiusmodi vel separare vel
leniare vel minuere possint sed
eciam affligi omnibus malis ut
nichil in isto videtur atormen
to eorum qui creatori et fuiure
recusaverunt Cum quod autem corpora ha
beat in se eternus videtur cum ignem
nem hic enim manifeste sense
runt quicumque de eo recte sense
runt et leges in hoc mani
feste tollerunt Cum quod non sit
ignis ille et qualis cruciatur
animas non solum corpora et ipsa cor
pa absque consumpcione et cum
alia corpora sint ibi et que sint
illa altioris est investigacionis
Et propterea hoc creator videatur de
dit exemplum huiusmodi mirabilium
creaturis hic in mundo scilicet vivificatore
ignem qui absque lesione corporum
cruciat intollerabiliter animas a
propinquatum atque tangentum et
dicitur ignis ille in regno sicilie

vel propter illud ut tollatur admiracio
et dubietas huiusmodi hominum qui
admirantur et credere nolunt quod ig
nis qui utique corporibus est agere pos
sit in spirituales substancias quorum
admiracio non tamen videnda est
quam insania reputanda et hoc
est quia hic in semetipsis et vigil
lencium et in aliis vident Sicut
ut enim animas suas pati ab igne
sed per corpora sua ut dicunt et affligi
eas non dolore compassionis
scilicet ipso cruciatu verissime passi
onis dolore enim dicit dolor pas
sionis et compassionis et multum
distat alter ab altero nec potest ullo
modo negare quin caro paciatur le
sionem ab igne scilicet ustione aut
consumpcione et hoc palam et mani
feste consistere omnis anima videtur dole
re se affligere seu cruciari ab
igne nec ullo modo dicat anima
seipsam intelligens aut cognos
cens se consumi ab igne et dis
solvi et cetera licet dicat se ardere
propter vehementissimum caloris Er
go per corpus medio est ita cru
ciatur anima humana ab igne isto
qui est apud nos quanto forcius
ab illo infernali qui incomparabi
liter maioris est fortitudinis
Et si dixerit quod hoc est per corpus
sed immediate patitur ab igne
videlicet quod hoc non est nisi per cor
pus iam inflammatum ab igne
vel per spiritus qui indubitanter cor
pa sunt inflammata. Adhuc igitur
dedimus eos ista raciocinacio no

ut a suo corpe s; inflamato vl
a medijs spiritibus inflamat'
patia' aia existentis in corpe q'
re immediate pati' ab ipso ig
ne s; qui in corpe eius infla
mato est et in spiritibus put
spus enim illos sive ignis qui
vis est aut ardorem c calam
ipam nichil est mediu. Non
mirer' igr' dicere eos neq; ambi
gant aie huane se posse pa
ti ab igne illo qui longe ffor
cionis est virtutis igne qui apt
nos e visibili c ab isto visibili
se tam dure c dure senciat cru
ciari. Audies aut pmc alia
sup que ista si de statu aiaru
p9 corpa c de statu corpm reno
vatorp p resurrectionem quales in
inferno futi' sint p9 huiusmodi vale
dei iudiciu tractare c scribere
vl dns donavit. Remanet
igr' anime huane sup ista qo
ne veritate ignorantes adsspin
Consu enim indigent paul dubio
qui sup hac re dubitat c ecia
pena no min9 indigent q're
sspu sil c pena tolle' hm 9dubi
tario ab eis. De stabilitate loci
amenissi qui vocatur padis terrestr.

Post hec magnam loqui de
padiso terrestri que pla
tasse deu ab inicio vl
ad oriente leg' hebreor lator
coniden cu pphia apte dixit
Sunt ecia de eo narrationes
historiar phor s; testimonia ex

pmetor qui eum se vidisse
testati sunt c posteris tradide
runt. Attesta' aut c ei9 esse vl
econ ex maior nobilissima flumina
vz geon qui nunc nilus dicit'
Et phison que nunc gangen
homines appellant. Tigris
c eufrates que antiqua noia
soli retinuerunt attestan' at
ipi ee padisi p hoc c m dicitat
ipm ee p'h'q ortus cor nos
ex maribus n' ex fontibus
tocius mre habitationis inve
nit' ee c laboratum est ab an
tiquis regibus egipti et alia
orientalibus in vestigacione
ortus nili qui nec du inventus
est vl ab eis vl ab alijs s; hoc
solu inventu est q ab extimis
finibus orientis fluunt ad
quos no patet accessus ho
minib9. Certe manifestu est or
tum eor no in notuisse ho
minib9 adhuc n' ppmos parentes
tocius huan' gnis adam s;
c evva uxorem eius quos
ibi fuisse tres leges ewdet'
testatur aut ppm pphetie
a quo c p que pphe hebreor c
legislatori fuisse credit' re
velatu. De quib aute velit
crede' historiar phis c mappe
his que de mundi mirabilib9
c velut historiam nate' scripserunt
no miralu' in extremis p
tibus orientis regione ee ta
te amenitatis atq; veriatie

ut ortus voluptatis et paradisus te-
restris a tanto propheta et legislatore
vincto sit vocatus cum et regionem
sodomorum ante subversionem illam
famosam civitatum que in ea
erant paradisum vocare propter ame-
nitatem eiusdem felicitatem
non dubitavit. Sed et si quis attente
dixit ea que narrantur ab historio-
graphis et historie nostre descriptoribus
de amenitate ac fertilitate quarum-
dam regionum et locorum que in
maiori India sunt nobilitate
etiam arborum et fructuum herbarum
etiam et arbustorum non reputabit
incredibile quod quis vel a propheta vel
ab aliis sapientibus dictum est. Si
enim ut aliqui scripserunt tanta
temperies tantaque clementia
aeris est in partibus illis Indie
et tanta terre ut ita dicam no-
bilitas quid non verisimile est etiam
nobiliorem esse regionem a qua tam
nobilia flumina tam salubres
aque tam copiose manare noscun-
tur. Sed et quod naturalis et astrorum profes-
sores non tam probabile quam
etiam certum hoc facile affirmaret
cum ista solem dicat preminere
genitabilium illius non concipatissim
partibus illis proficiant. Quamvis
huiusmodi quod est quadammodo si que-
reretur an India sit vel Egiptus
cum paradiso omnis recte intelliget
esse non minoris amplitudinis
aut latitudinis quam tota maior
India vel Egiptus utpote tanquam
huiusmodi habitationi primitus

deputata et primis hominibus a deo
scilicet et deinde illuc mittendis ad inha-
bitandum et commorandum assigna-
tam quamvis sicut absque ulla du-
bitatione creditur maior India
vel Egiptus esse per assertionem
narrantium qui in eis fuerunt vel
eas viderunt vel habitatores earum
vel qui ab huiusmodi narratoribus
audierunt. Sed et de paradiso cre-
dendum est ipsum esse amplum. Ista
quoque procul dubio assensum indiget et pe-
na ad suam determinationem certissi-
mam. Non enim stabile est facile
nisi super paradisum esse pena non in-
diget quem incredibilem esse sermo-
nibus tanti prophete primo scribenti
dei cuius ex omnibus scelus mani-
festissimum est et spretum mercatore
gravissimum ideoque omni pena ignis
et gladii plectendum et reputandum.
Amplius non est dubium quin famosum
sit paradisum esse famosissimum in qua
famositate que iam sex milibus
annorum et amplius illesa omnino iam
duravit. Fama autem que vel fal-
sa est vel aliquid habet falsitatis
ab opinionibus secundum etiam communi opinio-
ne veritudine eadem consuevit.

Destructio erroris quorundam
ponentium paradisum regionem esse a tota terra distantem et usque ad lunarem circulum paradisicole errorem

Opiniones non hominum habet
nec intellectus et practice speculationis
in rebus naturalibus et doctrinalibus
etiam huius errores multas induxerunt
et questiones plurimas reliquerunt
Quidam namque dixerunt paradisum
regionem esse a tota terra que in
medio celi est sicut alibi dictum est

longo tractu terre maris aeris
qz distante usqz ad lunarem cir
culum elevatam h' aut nec
natura pati' nec racio pmittit qz
tanta molem aer sustinere no
poss quare ab inicio sue creatio
nis tam ingenti pondere ofstatte
corruiss z tota terram ac maria
cooperuiss Amplius ista regio ess
digno elemento totalit' Iam enim
patefactum est tibi in hys que p
tesserunt quia ignis elementu
est int' aeru z celu hinc impossi
bile est igit' ibi bni e vegetabi
lia quecuqz Amplius terra illa ex
nitatate induceret eclipsim tam
lune qua solis alys majorem
ptibus orientalibus quadmo
du in extremis finibz orime
ne maioris z indie maioris
nichil aut adhuc auditu est de
hymodi eclipsibus Cu siquis
dixit qz terra illa regio pad
si columna no est inre bitaci
onis s; mag' est int' mediu ul
aer qua' go illa quor flumia
tam magna venint ad terra
nre bitacionis pmaru cm
tante latitudis z pfunditatis no
est possibil' transitus flumibz Cu
no aer tm est int' medius nra
igit' est terram nre habitacio
aut subiecta regione padisi pau
tam ee impte ul in toto a' pe
ne contigua ee eidem terre de
terra nre bitacionis videt'
regio illa qua no dum est auditu

Cu nb solus aer est medius int'
padisum illum z terram nre
bitacionis no pnt igit' tadem flumi
illa sup terram nre habitaci
onis nisi valde modicus aer
eet medius modicus dico qu
fat distancia latitudis non al
titudis Cu no contigua ul columia
e regio padisi nre habitacio
ni no erit igit' forma terre an
omnibz ptibus suis terrestribz
z marinis sperica imo forma
eius eet oblonga Iam aute
declaratu est tibi alibi qz figa'
terre hmodi e z adhuc etiam
apparet tibi pasppicuum in omi
eclipsi lune id cu qz obstaculu'
vclina in omi articlal eius ecli
psi circulale est h' est circulor
innatum exquo manifeste vmi
bra terre piramidem cerotu
dam inposle aute est corpus
no sperice hmodi vm
bram quare maifestu est ph'
padisum terrestrem ptem ee
magna totalis corporis terre
z ee in extremis finibus ori
ent' z est possibile qz ipse sit ex
tremitas terre apte orient'

Propter quid homo creatus z paradisus terrestris

Habet aute qstiones
multas ppt' quid creatus
est Cu cu ut eet bitac'
hom ppter aliud cu creatus
ee videt' non cu pscet crea
tor qz hoies no erant ibi mo
raturi p diem integrum Non vi
de' igit' creasse illu tam bene
monila bitacionis cu igit'

Adam cum Eva non fuit
in paradiso primo die

usum creavit ipsum. De aliis quidem animalibus manifestum est quia ad creaturam debitam habitationibus suis sive per benedictionem sive per palliam biam quia creator substituit alia non inbeni locus congruens habitationi animalium que ipse non repleat animalibus illius congruentibus non reliquit igitur paradisum nobilissimam regionem vacuam cum per prevaricationem et casum angelorum de celo empireo curavit secundum doctrinam christianam restaurare et ... illam et replere loca celi empirei vacua remanserat animabus sanctis. Quomodo ergo non similiter et in paradiso terrestri quod credendum est eum noluisse tam nobilem habitationem tam preclaram sine lignorum et fructuum omnia vel et perpetua. Tu vero debes advertere quod quemadmodum plato et platonici putaverunt inferiori regione ista generationis et corruptionis et per potentiam eius assensit propter causas quas audies in sequentibus. Sicut etiam eos cum pos et tempore sopimavit paradisum quemadmodum de terrestrem. Ego autem dico quod locus paradisi non est habitatio congruens hominibus presentis temporis non sunt et hoc est quoniam delicie corporales valde nocive sunt animabus humanis. Inebriant enim illas et alienant a virtute et rectitudine et induunt eas oblivionem creatoris et illaqueant eas atque captivant et induunt eas in sui nitatem omnimode corruptionis.

Contraria vero delicias corporalium purificant atque clarificant et abstergunt ab eis crassitudinem atque rubiginem viciorum et malarum passionum quia propter utilitatem multiplex animabus humanis habitatio respensa in istis. Nec oportet non quidam timere propter quid ergo creator sapientissimus posuit adam et uxorem eius in paradiso deliciarum si delicie adeo nocive sint animabus humanis. Iam enim innui tibi quia delicie corporales non poterant predicta nocumenta vel alia inferre mentibus eorum propter puritatem et bonitatem atque fortitudinem nature ipsorum quemadmodum vides quod vinum licet fortissimum quosdam ex hominibus inebriare non potest propter bonitatem complexionis eorum bonamque dispositionem capitis eorundem, quosdam autem licet debilissimum et ad modicum sumptum statim inebriat propter molliciem complexionis eorum et debilitatem capitum eorundem. Sic fortassis est et in statu quem humano progenitori natura humana in adam et eius uxore corrupta est et infirmata omnes corporales delicie facte sunt eis in vinum vehemens inebriationis et in augmentum corruptionis et egritudinis ex primis parentibus adam scilicet et uxore eius. De hoc vero quod quod debuit creator videlicet alios homines in paradiso substituere scilicet incorruptos quorum habitatio illa deliciarum congrueret. Video quod meliores et incorruptiores quam

nō

vinum inebriat quosdam quosdam

natura humana corrupta

delicie corporales nocive sunt animabus

9

99

adam z uxorem eius natiuit fieri
non poterunt Quare uelsile est
quidem de illis accideret qd de ada
z eius uxore iam acciderat
z plane uiam ut et res in infini
tum Quod dixerit qz possz eos
deus custodire bonos z in ma
culatos uiri utique dicat qz ipse le
git diuina sapia z bonitas po
cius opinalis homi bona elicie
quam mala illa ex omio no sine
ex causis quas audies intutu
singulari dependencia z cura
ipsius quibus uniuersum administrat
z regit Debes autem qd querit
ut quid deus preparauit illam
habitationem nobilissima ligna
ligna z fructus preciosissimos
ociosa ex proprio sunt Jam in
parte uidi tibi sup hoc hominibus
qz in hominibus in statu in quo
modo sunt z fuerunt atque corru
pcionis sed porro precium nocia
ualde ac preciosa est paradisi
habitatio multi aut sunt usus
z utilitates regionis illius lig
norum qz z fructuum eiusdem et pri
ma ac precipua utilitas illorum
est qua ut predixi potenciam sapi
enciam z bonitatem creatoris insi
nuant innuunt z loquuntur no
quidem uocibus audibilibus sed
ipsa ueritate bonitatis pulchri
tudinis z magnificencie sue que cau
sa est z finis quibus creacionis omnium
Secunda est complementum atque perfectio
uniuersi corporei cui si deesset mul
tum detractum esset no solum perfecto
in ipsius sed etiam decori Tercia
z alie utilitates sicud euidia

paradisi fuit
utilitas

do homi z conuersacio dum eam au
diunt amisisse se habitacionem
tam nobilem z tam incomparabilem
z erudiri ex hoc debent z prouoca
ri ad obediencia creatoris et de
terreri a similibus culpis illi propter
quam patria illa beatitas ab
lata est z mi[se]rie penitus exilium
irrogatum Quod si dixerit quia in
habitabilis erat ibi creator fructus
tam nobiles cui no sit qui com
medat de eis Videto ei qz nec
de omnibus arboribus que in silua ne
mora sunt sunt edificia uel uec
silia nec de omnibus lapidibus
qui sunt in lapidicinis construuntur
parietes aut turres aut pauimenta
nacta Quia z quanta multitudo est
piscium marinorum z fluuialium
de quibus nemo uescitur quanta etiam
ferarum quas nemo uenatur quot
insuper z quante copie auri z argen
ti aliorum qz metallorum sunt in me
tallifodinis que in no extrahuntur
nec tamen propter hoc inutiles eam ira
creauit altissimus Has enim co
pias z siles creauit ut ipse diui
cias bonitatis sue z infinitam ma
gnitatem largitatis no mix me
sura auaricie z cupiditatis
homi aut etiam necessitatis Ejus
exemplum est in rege diuite ac
[...] plargo qui no largitur
munera sua secundum inita uilnera
tates recipientum sed ut ipse muni
ficentia principale tamquam no
attendens solum quanta z qua
lia meruerunt uel quantis aut
qualibus indigeant recipientes

Qz magis quãta z qualia dece
at largiri magnificẽciam ipi9
Aliud exm̃ est de patrefamili
as dapsili h' est largo in dapi
bus qui nõ attendit quãta
ul qualia comestibilia sint in dbi
tati s3 quãta z qualia appõie
qua splendida mensa decorat
largitatem ipius Tertiũ ex
emplũ ẽ in fonte copioso z ha
bundat inundante cui9 aque
nõ fluunt nisi in esurientem sitis
z possibilitate bibendi ul hauri
endi bibentiũ in ul haurientiũ
Quartũ exm̃ est in sole qui nõ
lucet ꝑ incapacitate oculorũ vide
tiũ neqȝ etiã illis solis qui eũ
videre ul intueri ꝓnt s3 irradiat
sup omne illuminabile ꝓ copiosi
tate luminositatis sue Quintũ exm̃
ẽ in igne qui nõ calefacit ꝓ su
dencia calefiendi volencium ꝓ mo
insita fortitudine z virtute
caloris sui ꝓpt' qȝ intendit z igni
etiã calefactibilia quibȝ ab
manat De ligno vite qȝ zacatu
in medio paradisi ꝓpter quid lignum vite
dicatur

De ligno vero vite quone h3
ꝓpter quid lignum vite dictum
sit z dixerunt sapientes
hebreorũ atqȝ grecorum qȝ virtus
ligni illius vitalis erat h' est
vite conservativa ut quãdiu hoi
nes illo ligno vescerent a morte
corporis immunes penitus fuis
sent z si dixit quis qȝ hanc
virtute habent omnes sanitatem tibi
Rndeo tibi qȝ re vera ita est s3
ad modicũ z ad breve tempus Nõ
autẽ in ꝑpetuũ lignũ vero vite
virtute habebat huiusmodi ut etiã
in ꝑpetuũ vitam conservaret ex
illo vescentiũ Sed oportet dicere valid
tatis bñplacitum ut tamdiu conti
hoies in paradiso terrestri z ipe
exigentibus culpis eorũ pena
mortis inferre eisdem ul trans
ferre in paradisum celeste ac spiri
alem ꝑ morte corporis nõ premisse
quãquam ꝑ aliã viam hanc trans
lacione ꝓ bñplacito suo facere
posset qȝ dico ꝓpter hoc qȝ quone
h3 an tanta mutatio in a statu
habitacionis paradisi terrestris ad
gloriam paradisi celestis sine mor
te corporis fieri potuisset h' tñ in
dubitanter verũ est qȝ si ꝑ morte
translacione huiusmodi creator
omnipotens statuisset mors illa
penalis omnino nõ esset z h' est quia
causa mortis i. peccatũ nõ precessisset
h' aut vanũ est eorũ que ꝑ stru
tacius investiganda resumo fe
tatum de renouacione vniversi
Sane aut tibi fabul z delirame
tis hebreorũ quibȝ nec aliena
ciones febricitantium curare in
credulitate comparabiles sunt
Una est autem ex deliramentis
eorũ qȝ arbor sive lignum vite 1
in altitudine habeat iter quinge
torũ annorũ quã ꝓpter grossiti
es eius h' est trunci ul stipitis
eius maior erat grossicie to
cius terre Aliud deliramentũ est 2m
qȝ dicunt arborem vite ambu
lasse Sed et z alia multa nõ ing
eroma z incredibilia visu dig
na ul potius irrisione que

deliramenta ffid 4
iudeor

hebreor
errores

ipi tollerabili certitate non solu
opinat' esse vera sed etiam publice
et insipientibus dogmatizant
De quibus aut queritur qualiter lig-
num vite per fructum suum virtutem
habebat conservandi vitam corpa-
lem in corporibus tunc incorrup-
tis et inmortalibus moriendi nullatenus
abductis vel etiam addictis propter
peccatum ipsorum attendat quod mirra
mirra et aloe et balsamum atque sal et mul-
ta alia etiam corpora hominum corrup-
ta et quod plus est mortua mul-
to tempore servant a corrupcione pu-
trefaccionis multe etiam medicine
medicina vitam prolongant vel conservando
naturalem humiditatem et vitalem calo-
rem vel purgando seu reprimen-
do ea per que corpora humana mor-
ti magis appropinquant Credidario
renovacio per renovationem quandam Dic-
unt enim quidam habetia renovativa
virtute Dicunt tamen serpentum
vocant tiri experimento istud cog-
nosci potest atque narracionibus
multis que inter homines audiuntur
vite conservacio et ego de pluribus notissimis et
famosis et maioribus propter hoc quia
sed renovaciones istas in scriptis
habuerant audivi talia Non
est mirabile si arbor vite vel fruc-
tus eius virtutem habebat habe-
bat conservativam vite humane De sta-
bilitate loci purgatorii appellatur in quo
anime humane purgantur et in vita ista
non ceperunt et non completam perfecerunt

De loco vero purgacionis animarum
que purgatorium vocant
an sit proprius et deputatus
purgacioni animarum humanarum seorsum
a paradiso terrestri et inferno atque
atque habitacione nostra
hoc vero quod manifestum est in quibus-
dam animabus multa restare purga-
da post mortem corporum suorum quod
vel post tempus mortem corporum su-
orum aliquam purgacionem hic comple-
verunt que prima est secundum doctri-
nam christianam vel subito et impro-
visa morte rapiuntur sive per gla-
dium sive per suffocacionem sive
passionibus aliquibus vehementibus
que citissime interficiat necesse est ut
tarent ut compleant id quod restat
et hoc est de purgacione sua Querere et
locus ubi fiant necessarium est et hic est
quem purgatorium dicunt Cum si quis
dixerit quia non restat agendum
post hanc vitam de purgacione
animarum sed statim vel a corporibus ex-
eunt vel ad celos evolant si ab-
sque culpa mortali vel si culpa
mortalem habent ad inferos
rapiuntur Dico quod non dubium est
intelligentibus peccata quedam levia
esse pro quibus infernalia supplicia
a nobis debentur Cum huiusmodi autem
peccatis impossibile est evolare in
celum purgabuntur igitur anime humane
ab huiusmodi peccatis antequam recipiantur
in celum Et necesse alicubi necesse est
~~habitacione~~ purgacione istam fieri
et ita aliquo loco hic autem est
locus quem quemquam si dixit quia
huiusmodi peccata deponuntur cum ipso cor-
pore et sola deposicione corporis dimit-
tuntur nam humana munda et libera
mito querere ab eis propter quid et quid

et maiores culpe mortales expiuntur
ipsa depositione corporis. Amplius
manifestum est quedam vitia ha-
bere tenaciores radices humanis
et quasdam passiones difficile
mobiles et per continuas consuetu-
dines paulatim minui vel re-
mitti donec radicitus extirpentur.
Sic se habet cupiditate et de ma-
lis que ex hiis dicitur relinquuntur in
animabus. Dehinc dicitur igitur in talibus
que momentanea et subita depo-
sitione corporis abstergi. Amplius quedam
culpe mortales facilius
deseruntur quibusdam levibus faci-
lius eum penitet quam ab homi-
cidio vel latrocinio qua an sui animo
vel delectatione sibi et potius et
hoc est quoniam peccata illa gravissima hor-
rore suo deterrent et diffugiunt
a corpore. Illa vero suavitate sua
animos inescant allicient et detinent.
Unde si ista leviora tam facile
relinquuntur ut sola morte corporis
deleantur quanto fortius illa que
constant esse minoris adherentie ac
tenacitatis. Amplius non est dubium
quin peccata omnia que vocant actu-
alia voluntate seu voluntarie con-
trahantur quare contraria volunta-
te initio deseruntur. In eis autem quos
dixi tibi videlicet qui subito mo-
riuntur locum non habet voluntas contraria
quoniam nec etiam cogitatus de correc-
tione vel emendatione. Derelinqui
deseruntur a anime humane huiusmodi peccata
cum igitur nec peccatis cum eis transferantur
ad celum nec pro eis detrudantur
in infernum necesse est eas expiari

antequam in celestem patriam transfe-
rantur. Est igitur locus ubi purgatio
ista sive expiatio fit animarum.
Amplius cum manifestum sit non omnia
peccata equalia esse nec dubium sit
peccata expiari posse vel per penam
vel per penitentiam, inequalium
autem peccatorum expiationes equa-
les esse non possunt quemadmodum nec
equos sed inequalium equales
equales iniqua vel tempore vel quanti-
tate vel asperitate quare si que
anime equalia habent peccata et simul
inceperint expiationibus peccatorum
suorum facere vel impossibile alte-
ram erit prius exire de corpore
suo quam alteram vel alterius
expiatio complebitur post exitum
a corpore. Manifestum autem est quod
non est impossibile utramque ex-
ire ante completam expiationem
alterius exivit vel utriusque. Comple-
da igitur erit expiatio huiusmodi in
futuro et propter hoc in aliquo loco et
hic est locus quem querit hic. Et non
dixit quia pugna incepit pur-
gatione necesse est eam morari
in corpore suo donec eam consumma-
verit ergo medio tempore non posset ac-
cidere homo ille vel aliquis mori quod est
manifeste frivolum. Attestatur
autem ei quod dico latinorum ritus
antiquissimus qui expiationes
huiusmodi seu purgationes facere con-
sueverunt anno suo in mense secundo.
unde et nomen illi mensi imposu-
erunt februarium illum vel febru-
arium nominantes. Similiter et si quis

peccata inequalia

3

dat plutonis antique sanitari
volunt inveniet ibi plurima que
ad hoc faciunt quamquam hmoi cul
tus et sacra non solum vanissima
sint sed etiam deo altissimo odibili
a et ira eius contra mortales
provocancia sicut per me alibi didi
cisti. Amplius inter culpas gravissi
mas que mortales vocant
est contrarietate via et medium per
quod premium felicitatis eterne red
ditur aliquin esset reversio sive
conversio ab illis adultis huius
modi hoc autem est impossibile ma
nifeste videlicet non esse reversio
nem a maliciis ad bonitates
propter eam quia humane mutabili
tas non patitur aliquem huius immuta
bilis esse bonum vel malum Sed
neque dei altissimi una autem iusticia.
Amplius huic errori obviat ipse et ex
periencia frequentissima contradicit
cum manifeste cottidie videas et
bonos malos fieri et malos bo
nos vel audiamus vel flagellacione
et divini muneris adiutoria apa
los autem non dico fieri quosque
nisi prius ad invenciones viam com
petentem adinvenciones eorum sunt
in quibus non sunt non adeo vel
induce vel in nisse. Sed autem medium
est et via atque reversio a maliciis
ad bonitates et a viciis ad virtutes
manifestum est quod illud medium
et via non est nisi purgacio et
expiacio quia de causa necesse
est per expiacionem minui vicia
atque malicias animarum humanarum in

mi iniqua quantum ad opera et
quantum ad cogitaciones et passi
ones atque debilitari humanis ma
los per contrariam consuetudi
nem ita ut iam expiris precedit
dunt actus mali sive maiores
sive expiores donec radicat con
cupiscencie et sic facilis ingressus
virtutibus in animas humanas que
rit adiuncta ubi ipse conforte
decorem et velud renovato ex
intimis innotescant et hoc idem
medium fit hoc possibile est ipsi
creatori animarum subito animas quas
voluit expurgare et quia hoc si
at iam dixi tibi intractatu sin
gulari de hoc qui est de iusticia et
malorum et pena huius autem intencio
mea est de expiacione animarum
que est et divina iniuria satis
faciend et expiacio hec est animarum
humanarum emendacio et divine re
placacio. Omnia autem ista conve
nientissime sunt passionem
que vocantur purgatoria propter hoc Re
mo enim est cui manifestum sit
et terrena et mala desideria expulis
sent passiones et hoc ipsum attes
tatur nam que docet non solum ho
mines filios suos et aliter sub
ditos per flagella et afflicciones cor
rigere, avicys et captivis species mu
ta malia. Amplius si creavit cre
ator altissimus ignem quo purgantur
metalla cum reparabiliter maior sit
ei cura de purgacione animarum huma
narum quo non creavit et ignem
quo anime purgarentur humane

mutabilitas

[illegible]

Et si dixerit quis quia sufficiat afflic
tio penitudinis et dolor interius
spiritualis quo homo vere penitens
pro eo quod peccavit verum utique dicit
quia sufficit quoque hec est adhe
hementes et fortis adeo fuit hiis super
pressiones quas alibi tibi scripsi
verum si paucus fuit et pauce afflic
tionis non sufficiet ad istam expi
acionem quare necesse est ut ad
iungatur hic donec suppleatur quid
quid deest huiusmodi expiationi
quod si hic in vita ista fieri non
fuit necesse est ut post hanc vitam
apponatur supplementum Et nempe quem
iam stabilita est alibi tibi pe
nitencia que est indubitate pur
gacio animarum humanarum et placacio dei
altissimi et manifestum est tibi per
hoc quia in animabus post corpora est
expiacio et purgacio demerita
te in possibile sit et manifeste
contingat multas penas in vita
ista non compleri quia propter necesse
est ut post hanc vitam comple
antur que enim clementissimi cre
atoris adiutorio purgari ceperunt
hic imposse est remanere inpurga
tas aut enim est impietate corpe
positum per proprias corporibus exute
sunt ut compleant purgacionem
hic inceptam aut non est Et si er
go ad tanto liberaliis quanto propi
quiores se vident glorificationi
sue hoc merito faciant tantoque li
berius et expediciis quanto ab
ipso corpore et impedimentis que
ex parte corporis et anima mundi.

ista liberate sunt necesse est eas
perficere in vita illa ceptam inpu
ri expurgacionem quare necesse est
esse loca huiusmodi purgacionibus
deputata Et nisi non est impeccato
te eorum ad manifestum sit eas
purgacionem suam desiderare
et modis omnibus velle nichil
verisimilius aut credibilius est
quam clemenciam creatoris sa
tisfacere tam piis desideriis earum
et supplere eius omnipotenti
virtute sua quod ipse sine eius
dem adiutorio nec eciam incipere
potuit Et si dixerit quia cul
pa earum fuit vel quod minus tarde
expurgacionem huiusmodi inceperunt
vel quod desidiose minus diligen
ter et negligenter inprimere ista ege
runt aliorum eam potuerunt per
fecisse dico quod homo iste omnino
ignorat virtutem vere penite
ncie et ipsius penitencie veritate. Non
enim est vere penitens nisi De penitentes
qui omnino aversus est corde et volun
tate a malicia sua hoc est abi
cit peccatis et addidit conversus et
eidem adherens toto corde ta
lis igitur iam deseruit maliciam
penitus et apprehendit bonitatem
suam quod est bonus totaliter interius
quare vel nichil restat in eo expur
gandum interius nisi forte leves
alique culpe vel forsitan aliquid
eis paciendum restat per quod satis
faciat dei honori atque iusticie
et huius passiones nominavi tibi
penas purgatorias et penales tu

ecia nosti consuetudine que ca
pit homines est qui volunt sibi
satis fieri prorogatis in iniurijs
pena aliquam vel condigna
vel maiorem et hoc est qui clementes
sunt homines et iusti amant aut pe
nam huiusmodi non timore vindicte
sed amore iusticie quia postquam vide
rint eam emendatoriam et cor
rectoriam patiencium et multo am
plius amarent eas si viderent
animas eorum purgari et decorari
quod igitur tales intelligunt penas pur
gatorie que ceptam in hac vi
ta purgacionem principalem perficere
aut et suppleant leuesque ac le
vis desuper aspersas maculas le
nium peccatorum abstergendo animas
purificent et decorent necesse sunt
iustis animabus et per eas diuine
satis fit iusticie propter et clemen
tie ut supra tetigi tibi necesse est
animabus humanis post corpora et propter
et locum hunc huiusmodi expurgacionis
Quod si dicit quis quia clementi
ssimus ac benignissimus creator non
amat vel querit tormenta creatu
rarum ipsarum cum ipse sit contrarius atque
fontalis misericors iam in alio
tractatu satis feci tibi super hoc
et nunc dico quod creator sublimis
et benedictus sit contrarius ac fontalis
est misericors sit contrarius ac fontalis
iustus et propter hoc sicud non querit
penas animarum ac cruciatus propter se
sed quia utiliter valent animabus
et salutares dicit non querit eas
quia tormenta sunt animarum vero contra
intencio crudelitatis est dyaboli

Sed pocius quia iuste et honori
suo conuenientissime iniquitati
enim iuste et bone sunt. Sicut ius
ticia contraria iniusticia bonitas.
Dicit ecia decore quando dicunt et
iusticia eius idem iniuria pati
enciam vel pacientes propter ini
ta multa mala quanta non sit
precipue pulchritudo iusticie etiam
manifestum est tibi quod tam be
nemerite diligunt ad eam intu
eri prevalent et videre qua
vtilis aut et salutaris sit hominibus
in parte ista dei iusticia qua
metu futuri purgacionis etiam
alias non deterriti principalem
purgacionem et facilius tacitius
penitenciam vita incipiunt atque dilige
cius et strenuius prosequuntur ac fa
tagunt consummare antequam
vita ista defungantur Alia ista
bilicio locum purgatorium anime de
functorum que purgabiles sunt

Quod autem fidem
indubitatam facit de purgato
rio et de purgacione huiusmodi
visiones sunt et apparaciones animarum
seu hominum qui in huiusmodi purgaci
onibus existentes post mortem cor
porum suorum apparuerunt tam mul
ti et tam sepe et amicis suis ut
adiuuarent eos et eis suffragi
a pararent Quin et premientes
eos ut sibi assistentes supplicacionibus
parcerent Apparuerunt sibi
et viris satis multi petentes ab
eis suffragia sua vel ut a bam
ciis eorum ea ipsis fieri procurarent

Primo in die ...

Pural dei

cura
dei

fficauit et ad hec testimonia reducimus eorum
hoc est qui de morte corporis resurre
xerunt qui statum animarum et purgatorium
et aliorum impedimentis purgacionibus
experientiam narrauerunt et testificati
sunt prout inueniuntur potius in gestis
scriptis et narrationibus plurimorum de
huius dei apparitionibus petitioni
bus et querelis premonitionibus
et reuelationibus que non solum
(oculis) auditu (sunt) facta utiles
ad modumque salutares inueniuntur pro
ficientes ad correctionem hominum
a suis vitiis et peccatis vehementer
que prouocantes ad amorem sanc
titatis et desiderium eterne felicitatis
Quinto non est lex de tribus maxi
mis legibus que in purgacione
animarum post mortem corporum non
consentiat et etiam gentes que
legem non habent neque creato
ris veri notitiam vel fidem
et spem intenderunt et adhuc suffra
gari animabus defunctorum et adiu
uare eas ut liberentur et transferantur
ad celos vel in deos etiam tamquam
deificate generis hominum plurimorum cero
nibus religiosis et sacrificiis
omnique que propter opem credunt
adiuuari animas defunctorum usque
ad diem vniuersalis iudicii non
quidem omnes usque ad perfectam li
beracionem et expurgacionem non
enim credunt sic expurgabiles
eas que iam in inferno detinentur
Sexto neque animas paruulorum qui
preter baptismalem sanctificationem
a suis corporibus exiuerunt eas vo

solas ad perfectam purgabiles dicens que
penitentes ut supra dixi male
terrarum seculum reliquerunt hiis que
solis prodesse posse ad liberacionem
omnimodam predicta suffragia exhac
vita in alteram que cum iusti
ficatione seu iustitia primali ex
hoc seculo transiuerunt in alteram.
Restat igitur ut qui expurgaci
ones seu expiationes istas
negant animarum post corpora vel
concedant omnes animas vere
penitentes solam penitudinem
et iustificationem interiorem absque
aliis operibus et satisfactione suffi
cere vel non. Et si sufficere credunt
nunc habet confiteri superuacua
esse opera huiusmodi videlicet que peni
tentes peccatis suis in omni lege
agere consueuerunt Sunt ord
nes obsecrationes et sacrifi
a que fere vbique nouerunt. Quinto
manifestum est non omnes peni
tudines interiores equales esse
nec omnia vitia vel peccata Aut igitur
determinatum est quanta huiusmodi pe
nitudo siue afflictio et dolor
penitudinis sufficiat ad plenam
expiationem animarum perfectam que
reconciliacionem ad creatorem
aut non est determinatum Et si dixeris
determinatam esse quantitatem neces
se est intelligere altero duorum modorum
quorum primus est ut intelligatur
vna aliqua quantitatem dolo
ris primalis que sufficiat pec
catis eque vel permagnis ut pro
paruis peccatis ita ut non sit neces

penitentibus aliq amplius a
gere poscunt reconcilient creatori
Dequo ergo ut si forte maioris
quantitatis fuit dolor quasi sit illa
determinata ptem habeat superflua
tercia qui iniustus sit iustificator
maxime deus altissimus qui maiorem
infert pena doloris penitenti
quam exigant culpe illius Et
si dixit quia addit dolori ultra
debitum expiacionem culparum addit
imperfectum virtutum et in medicina
unum utique dicit si de ei iusticia non
se expedit vel absolvit Licet enim
una iusticia hic pati ut pro inequali
bus delictis equalis iusticia fi
at et quod pro plurimis et multis vel equali
bus vel maioribus pena eadem
infligatur quanto magis ergo iusticia
divina hic non pateret Aliter vero
modus est ut intelligat determinata
pena penale inquantitate ita
quod unicuique peccatorum debitam non separa
bina sed omnibus sed maioribus maior
minor et minoribus Intelligo autem hoc
de pena penitudinis interioris Di
co igitur quod si pena huiusmodi infert
deus in brevitatem quo iusticia sola
possibile esset forte quod dicit Ezechiel
plenitudo libera est atque perfecta
indubitanter perfecte iustificat
etiam sine homine et deo reconcili
at eundem Vere enim penitens in
tus vere revertens est ad beati
tudinis que vere est auctoris
se a malis in quibus est et que
fecit propositaque et voluntate in boni
tate est et bonis quod defuit Certa
ta autem penitudo hic penitenciam

Vere penitens et reuertens bitig

facto faciat ipsum iustificat deoque
ipsum concilians coniungit Non est
autem dubium quin clementissimo cre
atori longe plus placeat pe
nitudo interior quam pena exterior
et hoc est quod longe melior ut po
tentibus et patribus communiter gracia ipsi quod
anime humane humanior ut evidenti
dictio ac doctorum primus quod a creatore
immediata opus ipsarum animarum re
formatio spiritualis possibile autem
est eam tantam esse hoc est tante
afflictionis et doloris ut alia pe
na ab ipso penitente divina iusti
cia non requirat et pluribus autem
divine iusticie plurimum quod de penitu
dine non satis sit totaliter videlicet
necesse est ut suppleatur vel iteratis
penitudinibus vel exterioribus ex
actionibus Unusquisque qui peccavit
et intus et exterius et corde et ope
racione dignum et iustum est ut satis
faciat intus et exterius aut sal
tem eo usque falte intus satis
tergi tibi ut sufficiat penitudo
ut exterior satisfactio minime non
queratur quod si dixit quod non oportet
hic extra esse quin exterior satisfactio
posset esse tanta secundum hoc quin
terior non esset necessaria Videlicet non esse
verum quia exterior operata non
nunc satisfactionis digna est ut
unique deo accepta nisi de radice
interioris processit Dicitis igitur dubiis
necesse est locum esse purgationis
futuris deputatum propter in mias
animas quarum hic purgacio incepta
et tibi data est expletur Et si
dixerit quod non decet creatoris

clementiam ita exaltet te de penarum
maiore penitencium miseriarum Iam vidi
tibi in hoc quare decet et quare
est decorum et sera rememoratione
bonitatis iusticie et pulchritudinis
eiusdem Et nunc addo tibi quia
creator non intendit aliquid
propter aliquid aliud a se sed operatur
quod decet ipsum et nichil magis decet
ipsum quam clemencia et iusticia et
tam clemencie opera quam iusticie
eciam ipse debita sunt ipse bona
ipse decora et propter hec ipse semetipsum
semetipsum operatur illa creator
optimus licet in innumerabiles utilitates
et immensa proficiant eciam hominibus

Alia declaracio purgacio purgatorii

Debes autem scire quod qui ne
gaverunt de purgatorio
et purgationes istas earum
ignoraverunt penitenciam et eius esse
est enim penitencia sive penitu
do interior iudicium spirituale in quo
iudicio mens peccatoris accusat
se testificatur contra se iudicat
contra se scilicet se esse dignam tormen
tis atque suppliciis infernalibus
pro eis que male gessit postremo
exequitur iudicium proprium contra
se scilicet torquendo se non solum spiritua
liter modis qui tibi alias declara
ti sunt primo sed eciam corporalibus
afflictionibus qualia sunt ieiunia
labores flagella et alia huiusmodi que
sacre operationes nominantur et [illegible]
videt quia omnia ista sufficiunt
ad plene satisfaciendum iusticie cre
atoris instat orationibus et obsecra
tionibus apud clementissimum cre
atorem implorans eius misericor
diam ut ignoscat ei multa suppli
cia Et iam declaravi quia nulla
est afflictio nullum tormentum quod
sibi penitentes infligant quod
maiora incomparabiliter debeantur
peccatis criminibus quibus anime huma
ne separantur a deo Quia neque honores
quantacumque sint equari possunt
vel comparari contumeliis et iniuriis
que peccatis huiusmodi deo altissimo irro
gantur declaratum est enim tibi peccata
huiusmodi omnia et infinita esse et infini
tas pro eis penas de rectitudine
divine iusticie irrogari Sicut igitur
servum fugitivum non sola reversio sua
ad dominum suum primo iusticie exi
git a deo opera quibus tempore fuge de
fraudavit dominum Sic eciam sibi rebel
lator recedens a rege suo et in mon
te eidem prelio non sola reversi
one iusticia apud regem primo
exigitur a deo satisfactio et de fide
violata et de dampnis si qua regi
pro eius recessione provenerunt
Sic et peccatoribus non sufficit sola
reversio ad regem et dominum omnium seculorum
et per [illegible] et dampna subtracte servitutis
subtractique servicii restituant
contumeliam et iniuriam fuge
sue et delictionis iuxta legem eius
emendent nisi forte tanta sit humi
litatis et devocionis afflictio et interior
ut regi et domino hec placeat esse con
tentum purgatorio aut penitencial
eciam de sequitur huiusmodi iudicium si
datum sunt spatium hanc complen
di [illegible] ut sepe dixi interior suf
ficiat et pena iudicialis [illegible] eciam

penitencialem vocatur sequitur animas
exeuntes a corporibus suis utrum
aut locus aliquis ipse hys puri
ficacionibus deputatus sit solo
corporibus non de lege vel alia scriptura de
terminant apparet aut conclusioni
bus et revelacionibus animarum huiusmodi
qui in multis locis mundi huius
terrenum purgaciones iste et supple
menta penarum sunt. Apparere eciam
potest racione. Cum enim purgaci
ones huiusmodi supplementa sint
penitencialium satisfaccionum non
oportet ut alius locus sit eis
quam penitencijs idem enim locus
debetur spacio toti corporibus. Ubi enim est
locus vivencium hominis ibi et predum
et manium purgaciones aut iste
partes sint penitenciarum. Audivisti
aut apud poetas infernum esse
vel secundum partem vel secundum totum de
putatum istis purgacionibus
et plutone deum vocari thartarorum
et posse supplicijs animarum quam ipsi
statuerint ei sacra et sacrificia
quibus placaretur adprendum ania
bus apud eosdem eciam legisti
mundum istum terrenum infernum
esse exercitus et similitudinibus quas
potes remissa in quibus secuti
videntur esse plathonis methapho
ras qui exponunt animas violenta
morte de corporibus exeuntes circa
corpus suorum tumulos commorari
non aut iam recedere quamdiu residua
tum esset temporis quo duraturi erant
in corporibus suis nisi eas in mortem
violenta expulisset et plurimo
diu commoraciones umbras vocari
sicut in precedenti audivisti

Stabilio igitur purgatoriumque et infernum

Hys igitur ita dictis secundum quod
mihi fuit possibile cursi
sibo ad alia et incipiam
loqui de igne que vocatur genus
sanorum purgatorium et de illo que
vocat infernalem ut removeam
am ante dubitacione et admira
cione de hys rebus quas impa
ri posse esse non credunt sed more
suo quamquam non videant alios vi
dere non existimant et eciam quidam
non cognoscunt cognosci posse de
sperarent et inter esse penitus opinan
tur. Dico igitur imprimis quibus huiusmodi homines
non credunt ignem esse qui aquam
combureret nisi hoc eos crede
vel oculi sui vel fame testimonia
omnia et irrefragabilia compuli
ssent. Cum aut sicut quia ignis
iste vocatur ignis grecus et hys di
none sperses dicat aristoteles et docet co
posiciones et modum confeccionis
ipsorum inutitatum de eisdem singu
lari. Dico igitur igne esse qui alco
extinguatur et aqua frigida accen
datur qui credunt huiusmodi homines
in errore eorum convincet exspi
encia sensus visus et atque tactus
hic aut est ignis qui est in calce
viva. Eundem eciam credent la
mpadem inextinguibile posse
fieri et que nec vento nec pluvia
possit extingui non fuisset famosi
ssima illa lampas que in tem
plo veneris quodam fuit et non
est dubium quin fuit lampas illa
quia ardebat et lucebat in ea albeston

Lampas que
inextinguibilis

lapis qui sol accensus venera tur quoque extinguitur vento vel plu uia et est lapis frigidi humidi ac ferruginei caloris. est et ignis qui vulgo vocatur aqua ardens cuius confectio notissima est et ignis iste nichil consu mit preter seipsum est enim liquor ex quatuor vel pluribus rebus confectus quo cum aspergitur capilli alicuius aut humectantur non est alia lucerna uicina ad mensam in qua sedet capilli omnibus ardere videntur vel lucent admodum facile vel stra mina ardent capilli non illesi permanent omnino est et ignis de quo supra feci tibi mencionem vel in ipsa terra sicilie vel ipse qui corpora non ledit. Sunt et alij ig nes in lacubus vel potius ipsi lacus in quibus et corporibus in tincte facile accenduntur et ardent Sed aut omnia ipse hoc aggrauari tibi de mirabilibus ignium ut tol lerem ate admiracionem atque du bietatem de igne purgatorio et de igne gehennali qualiter igitur purgatorius a multis intelligatur non ignis ipse corporeus sed pena siue afflictio qua diuine iusti cie satisfit de defectibus pecca torum in vita ista ceptarum et in eadem non completarum et huiusmodi pena intelligunt non vita eo vel unius vel ipse unio in litteras et hec est eis visum ex apparicioni bus et reuelacionibus antedictis multi enim apparuerunt ex mor tuis apparuerunt in quibus modis

quibus fuit beneplacitum creatoris et reuelauerunt penas siue pur gacionis varias atque multiplices de quibus fiet tibi sermo in se quentibus prosecutacior atque diffu sior. debes aut scire quia ignis secundum doctrinam hebreorum tribu lacio vel afflictio non in multis in telligitur ut discordat in hoc multi tu ab eis doctrina vanorum quod si quis mirum et querat qualiter ignis siue afflictio corporalis purgare possit animas humanas. Iam dixi tibi quia et opera viciorum et peccatorum ut non et delectaciones et desideria abradit ab animabus et extinguit vero afflictio corporalis et radices eciam huius di passionum et corporum adeo debilitat ut ea durante mactari huiusmodi opere non possint aliunde modus est satisfactio ut dixi tibi diuine iusticie per supplemen tum purgacionis in vita ista cep te et quia sicut predixi tibi lenes quedam culpe sunt quas tenuis superpassio animas expiantes et non profunde atque radicitus inficientes non inmerito visum est multis ex doctoribus vanorum purgacionem ce ptam et non perfectam in vita ista in futuro compleri

Responsio ad questionem

Responsiua aute questionem qua mihi querunt quare per corpus torqueri vel affli gi possunt anime humane que incorpora les omnino sunt. Cum procul dubio sicut supra audiuisti nec ea que uigent videntur et senciunt corporis te possunt dum vident animas huma nas uigent delectari et molestari

ignis tribulacionis

Dic ante [illegible] ... purgatorii ... ignis tribulacionis

anime post per corpus

anime passiones

ignis infernalis

a corporibus repulsa. Cuius enim non
videat quam delectabilia corporalia
inflammant desideriis animas et inve
niant atque captivant voluptati
bus. Quam et quedam detestabilia
contristant easdem. quot enim mo
lestias desideriorum quot et quantos
dolores et cruciatus turpium amorum
preciose mulieres ingerant animabus
stultorum et interdum animabus etiam sa
pientum. cuius non videat. Verum quanta
et qualia patiantur anime amatorum
adulteris et adulterarum passionibus
hic est corruptionibus et diminutio
nibus. Cunata super ibi ut de aliis
taceam a solis detractionibus et ab
aliis vilitatibus et vilificationibus
corporalibus. quis explicare vel
enarrare sufficiat. Quanquam videri
possint etiam pene contumeliarum
et obprobriorum spirituales quando non alia
de causa eis videtur. forsitan quia
non in animabus sunt et propter hanc tamen
videri deberet eis quod omnis delecta
tio et tristitie non spirituales sunt
cum in animabus non solum sint pote
rit esse huiusmodi penas aliquas spiritua
les esse. Non igitur abhorreant aut
mirentur si ignis corporalis aliquis
est qui animas humanas et in corporibus
et a corporibus separatas torquendo ve
xat cum tanta mirabilia ignium
audiant et plura atque maiora
forsitan apud scriptores rerum mira
bilium mundi et historiographos legere
possint. Amplius si iuxta legem
hebreorum ignis qui prophete in rubo
ipsorum apparuit vel datum vel abla
tum est contra naturam suam propriam
et ipsius rubi vel forsitan novus
ignis talis ab omnipotente cre
atore creatus est vel qui ma
teriam combustibilem in qua esset
non combureret quod non verisimile
est ut propter ostendendam tantam
dei iustitiam talis ignis creatus
est sit qui torquere possit animas
impiorum et vindicare in eis in
iurias deo altissimo irrogatas.
Amplius si pluvia ignis et sulphu
ris creata fuit a iustissimo creato
re propter vindicandam dei prius et nostre
iniuriam et contumelia ingentes
sodomorum. Quanto fortius propter omnes
iniurias et contumelias dei al
tissimi fuit creatus ignis qui
vel omnes vindicet. Nec enim namque
nec magnitudine peccata gentis
illius comparabilia sunt peccatis
omnium qui extremo et universali iu
dicio in infernum detrudendi sunt.
Amplius si creator dedit aquis ma
ris rubri aut contra naturam
omnium aquarum et propriam se dividerent
et aperirent viam siccam prebentes populo
hebreorum ab egypto exeunti quan
to fortius pensato honore et glo
ria ipsius nec non et pulchritudine et boni
tate iustitie sue dedit igni con
tra naturam aliorum ignium et propriam
virtutem torquendi animas corporibus
dimittos suos reputat. Amplius si
pro flagellandis egyptiis gente
sua impia immisit pluvia ignis
et grandinis et igne et aqua arde
re fecit quanto fortius pro torquendis
universis impiis tale aliquid ac
maiora et mirabilia facere decet
iustitiam ipsius. Amplius si hanc virtu
tem dedit ventri strucionis ut
ferrum frigidum atque durissimum co
quat in nutrimentum corporis ipsius

rubus

strictionis quidnam mirum si dedit ig-
ni virtutem animas sit torquendi. Et
si e contrario virtutem dedit ven-
tri eiusdem animalis ut a ferro igni-
to nihil vexationis aut lesionis
albus aut patiatur quo non potius
igni vel alii corpori dedit vel dabit
virtutem sit torquendi. Et si e con-
trario virtutem maiorem ac dignam
cuiusdam sicut aperit ipsum ut corporibus
quibus culpabiliter in iniuriam atque
contumelia creatoris sic subiece-
runt et sub delectatione subiciantur
in ... ad penam ut in quibus
et per que regem glorie benignissimum de-
lectabiliter offenderunt in hiis et per hoc
contabiliter patiantur. Amplius quid mirum si
quod divine glorie ...
quam ut hii que neglecto creato-
re atque contempto fruire cogantur
corporibus ad supplicium suum cru-
ciatione qui corporibus frui quam
creatori potius elegerunt. Amplius
manifestum est ex historiis et exem-
plis multis quia creaturis crea-
tor propter famulatum dilectorum et electorum
suorum auget vires et dat novas
et supra eas creaturas multipli-
cat. Continet namque ... nature soli-
... Et credendum est historiis
et sterilibus mulieribus fecunditatem
et sterilibus agris. Dicimus etiam oleum
multiplicasse et farinam et panes
et in multis aliis aliis naturis vires
ampliasse creatorem leges communis.
... igitur mirum si in famulatum ipse
iusticie aut virtutem addat vel auget
ignis aut novam ei tribuit. Non
enim dubitatur credenti ac creden-
tibus historias quod fortitudinem ad

ampexerunt bellatoribus suis plures
creator optimus. Non est igitur ca-
pitulo quam ad miraculum vel dubitet
ignem talem creasse creatorem
qui famule iusticie eiusdem sic
possit in ... sed eiusdem
iniuriis et contumeliis. Qualiter
corpora dampnatorum non consumantur
aut corrumpantur ab huiusmodi
ignibus

De eo
vero quare corpora damp-
natorum non ita leduntur
aut consumantur ab huiusmodi igne
aut morte corporali saltem non
inferat sufficere tibi puto exem-
pla salamandre que vivit in igne
... qui corpora non
ledens animas intollerabiliter ex-
cruciat. Dicimus etiam et ... strucionis
exemplum quod a ferro ignito non leditur.
Nosti etiam de lapidibus quibusdam
qui in igne quantumlibet ...
ab ipso non leduntur. Dicunt etiam audisti
et ... quo ... fuisse
dicuntur arma amazonum. Nosse
etiam potes experientia de pellibus
et plumis salamandre que et si in
ignem ... videantur ab igne et etiam
ardere atque lucere nihil tamen lesionis
ab ipso patiuntur. Aut et alia innumera
que igne non timent et si corpora
huiusmodi dampnatorum igne illo infernali
mortificalia essent atque disso-
lubilia non esset usquequaque ibi
pulchritudo divine iusticie. Cum
non esset perhennis pena corporum
quam esse perpetuam necesse est ut per
me in tractatu alio didicisti. Nec
esset talis ac tanta qualem et tan-
tam eam esse requirit divine
iusticie pulchritudo et dedi tibi.

Exemplum salamandre

Strucio

Lumine

in hoc causas explicaciones que omni intelligencie satisfaciat atque suffi ciant Utrum [igni]s [...] sola ymaginacione torqueatur sufficiat animas humanas exutas a cor poribus

Ignis infernalis

Eciam aliquis ex sapientibus pariorum atque doctoribus dixit quia ignis huiusmodi sola ymaginacione sui sufficiat torquere animas humanas Quomodo est sive que racio ad hoc illum induxerit vel inducere potuit non enim pretermittenda vel intelligendi neglegenda sunt tibi dicta tanti sa pientis Dico igitur in primis quod tor mentum quod anima humana patitur ab igne per corpus suum non est vlterius vi apprehensiua vel in vi motiua vel in ambabus Quocumque autem modo se habeat in anima est huius modi tormentum cum omnis passi o in paciente sit ex parte eius Est igitur ipsa anima substancia spiritualis est ideo impossibile est formam aliquam corporalem esse Quapropter necesse est tormentum istud sive cruciatum sive dolorem seu quo cumque alio nomine illam nomines for mam spiritualem esse Racionibus apprehensionibus corporalium et sensi bilium sic se habere oportet huius modi impressiones spirituales sunt ..re nec calor nec ardor est huiusmodi impressio tamen calor et ardor se dicit anima que sit patitur Non enim dubi um est tibi quod anima humana nec calida nec frigida esse potest cum huius modi qualitates corporales sint in corporibus solummodo habent esse Vi det igitur anima humana se ipsa teste

anima humana

Utrum passio ab igne corporeo

cum in ea calorem in se habeat Vides igitur quia forma spiritualis eidem per corpus ab igne impressa cum nec ignis nec calor sit eandem tamen urit et ardere facit ut ipsa met con fitetur Quid ergo mirum si sola ymaginacione ignis ardere sibi videatur et ardere se iudicet cum ipsa ymaginacio substancie anime vicinior sit quam sensus et solum spiritua le sit quod per impressionem sensibilem ad eius substanciam venit et in eandem intrat Et si dixit quia revera anima humana non uritur nec ardet sed hoc ei videtur propter fortis simam coniunccionem et unionem qua corpori unita est et in est quod sibi videtur et se iudicat pati quod ipsum cor pus patitur quia non solum incor pore est sed corpus ut multi expresse dixerunt pocius in ea et ipsa con unctione spirituali [...] ambitione corporali tunc revertitur in id quod paru proponi quia non vere dolet ipsa anima huius passionibus tamquam suis propriis sed magis condolet tamquam alienis auferret igitur veritate et proprietatem doloris ab animabus humanis Quapropter et gaudiorum atque delectacionum con traria aut in eodem racione habent fieri ex quo consequens est ut veritate et proprietate huiusmodi po nat in corporibus ut expresse et aperte confiteantur corpora vere ac proprie delectari atque tristari quod usque hodie nemo intelligencium dixit Necesse igitur habent confiteri

cias humanas de gaudere vero que
contristari passionibus huius in corporis
substantiis earum nullasit omnino pa
ssio corporalis. Et quoniam species vel fan
tasia vel similitudo seu quocumque
alio modo nomines eam fuit mihi
apprehensiva movet etiam moti
vam virtute est ut passiones in mo
tiva virtute imprimat huiusmodi
passiones que dolores et gau
dia vocantur. Quare et apostolus dixit in
libro de anima quod ~~delecta~~ delectabile
ymaginatum movet desiderium
et si species eque fortis esset in ymagi
nativa ut est in apprehensiva sen
sibile sensitivo non minor esset impre
ssio in ea ymaginativa quam
in sensitiva. Et hoc manifestum in
hominibus fortis ymaginationis
quod non minus delectantur quia non minus de
lectantur ymaginando quedam visu
delectabilia quam delectarentur propter
quod quidam motus mihi non curabat
videre bastiludia dicens se longe
amplius delectari in ymaginan
do ea quam delectaretur videndo.
Ego etiam vidi hominem qui solo
aspectu medicine movebatur quo
ciens opus erat motu expur
gationis. Cum igitur movebat
eum sit quod esset apud eum nisi
species ipsius id est similitudo impressa in
dia eius cum nec substantia medi
cine movebatur quociens opus non
sapor aut odor ipsius apud ipsum
esset sed sola species ut dixi. Certum
etiam tibi potest esse si experimentari
volueris quosdam viros delectari

aspectu mulierum ut amplexibus
nisi forte quantum minus est fortis eius
apprehensio que solo visu fit quam que
tactu propter quod non dubitandum
est quod si remanerent similitudines
in organis visus eque fortes ab
sente sive remoto visibili eque
lis fortitudinis passiones de
lectationis et tristitie eam procul du
bio sequerentur. Videri igitur ex hiis
minus potuit illi tanto viro quod
species fortis hec est fortem faciens
apprehensione tristabilis aut
molestabilem. Sed et delectabilis
prius sufficiat efficere delectationes
et tristicias gaudia et cruciatus
ita ab his quantitates erunt ipsorum
quantitates fortitudinum huiusmodi
specierum earum quarum species sunt
hoc autem est dicere quia quanto for
tior erit apprehensio quantoque fortius
ipsum apprehensum hoc est magis
delectativum vel magis contristativum
tanto erunt delectationes et tristicia
ciones maiores ex illis. Et in per
manifestum est de sompniantibus
qui interdum sompniant se ardere et
esse in igne et cruciantur in tolle
rabiliter tamquam in veritate ardeant
cum re quoniam veritas in substantia ignis
apud eos non est sed sola species
sed sola species ignis vel in fanta
sia vel ymaginatione eorum est cum
manifestum est eos cruciatum huius
modi ardoris a sola specie ignis
pati. Eodem modo se habet et de sompnian
tibus se tenere et contrectare poma
aurea vel argentea et lapides pre
ciosas cum manifestum enim est quod nichil

Margin notes (right): mulierum aspectus; Sompnium fallax

huiusmodi verum apud eos est si ipso-
le species aut fantasmata in ani-
bus delectantur aut dormientes
speciebus et fantasmatibus huiusmodi
tamquam ipsarum rerum veritate que
nate est ut et possibile sit eos
quemlibet sompnijs contristari verbi
gratia ablacione vel alio modo
hoc est si sompniant auferri sibi
pecunias divicias vel alias si-
bi deperire et forsitan fiet hoc in
eodem sompno quo prius sompnia-
bat se possidere eas et tenere mani-
bus et per consequens modicum auferri Non
est igitur mirum si dixit ille sapien-
tissimus dixit sola apprehensione
ignis animas humanas solutas
a corporibus et ~~a veritate~~ absque veritate
et substantia ignis posse torqueri Et si
dixit quis quamvis posset esse tamen
tormentum a sola ymaginacione
ignis preter veritatem ipsius atque sub-
stanciam quantum esset cum veritate
et substantia iam respondi super hoc
quia si presencia et veritas ignis non
addunt apprehensioni non addent
tormento hoc est si non augent
illa non augebunt illud declara-
tum etiam est tibi per hoc quia
non solum ardoribus huiusmo-
di possibile est creatori cruciare
animas quas voluerit per solam yma-
ginacionem vel intellectum sed etiam om-
nium tormentorum et hoc est quia pos-
sibile est ei qui omnipotentissima
virtute omnes pingere vel describere
in vi ymaginativa horribiles
omnes atque fortissimas species om-
nium tormentorum Et si ignis infe-

vigma ignis

rni qui est supernaturaliter creatus est igitur
huiusmodi Respondeo quia multe sunt
virtutes ipsius quarum una est
ut et corpora et libere torqueat
corpora et aliarum huiusmodi et etiam animas
ipsas Amplius cum ipse sit deus
veritatis et virtutis non decet maie-
statem et etiam glorie ipsius beatitudinem me-
diante sompniorum Tercio quia motus
sompniandi tam ardores non satis
deterrerent homines a viciis et
peccatis cum paucissimi intelligere
possint animas posse vel sompnijs
vel suppliciorum ymaginacionibus
cruciari Ne dubites cum omnipo-
tenti creatori multos esse possi-
biles modos vindicandi in hos-
tes suos non omnibus vel michi vel
aliis hominibus esse notos

Si quis autem querat an so-
lus ignis in inferno sit
an etiam alia corporalia
sci debes quia posuerunt poete po-
suerunt ibi flumina et paludes ut
letheum flumen et ~~[illegible]~~ cocitum
et stigem paludem forsitan et
hoc per methaforas platonicas
dicentes Lex vero et doctrina sarra-
cenorum ponit ibi arborem ada-
chuum amarissimum fructus ta-
qualiter possit arbor aliqua
vivere et fructificare disputare
aut etiam omnes fabulas atque deli-
ramenta et figmenta in scripturis
non tam laboriosum est quam
etiam supervacuum doctrina vero
christianorum cum in parte concordat doc-
trina hebreorum licet fabulis in-
possibilibus et incredulissimis
refertissima sit quod in inferno sit

aque gelidissime. Sed neque ille
neque infernalis sunt per omnia ea-
rundem manerierum quarum ignes
et aque sunt apud nos quia nec
ignis ille extinguibilis est nec
aque ille igne consumptibiles et for-
tener calefactibiles propter longin-
quissimam corporum infernalium
ad corpora huiusmodi superioris qui
est super ipsum infernum dissimilitu-
dinem atque distantiam ignorantie
propter magna qualitates
corporum harum aut admiratione ma-
gna et questione dubitabilem an
infernus totus modo plenus
sit an sit apud ipsum vacuum et
de vacuo iam alibi dixisti an
possit esse. Videlicet et de quantitate ipsius
Si enim iam totus plenus est
corporibus suis qualiter ministrabunt
in ipsum pene innumerabilium hominum
corpora et fere sola pars totius
humani generis modica seorsum
salvabitur. Necesse igitur est ut ignis
et aqua qui ibi sunt operientur
maiori sui parte et dent locum
perditorum hominum corporibus aut ut
rarefiant inextimabiliter aut
ut secum simul capiat corpora perdito-
rum et de hoc quidem et de aliis que
circa hec sunt loquar in sequentibus

Incipit secunda pars secunde principalis de universo. De eternitate

Sequitur ea
que pretermiserunt investigare
de tempore universo an novum
sit an antiquum quod est dicere an temporale
an eternale sive eternum. Modo de-
cimo gubernatione qua gubernan-
da amplius ratione ab ipso cre-
atore licet amplius quam dictum est. Et-
iam an status iste sit perpetuus
status sive in quo est an sine
futurus et etiam que sine sine
immutatione huius universi an
deterius et de ipsa novitate vel
de statu que habiturus est an
sit ei futura perhennis an vero habi-
tura finem an hoc debeat
venire infinitum sicut aliqui opi-
nati sunt. Et de ipso quoque humano
que statu habituro sit tam secundum
animas quam secundum corpora humana
et quoniam hec omnia precedit investiga-
tio de ipsa eternitate prescrutabor
in primis de ipsa. Dico de seculo et
seculis et de seculis seculorum atque de
seculo seculorum

Scito igitur quia opinati sunt
quidam eternitatem aliud
non esse nisi quam tempus
huiusmodi et diffinierunt tempus esse par-
tem eternitatis et ista fuerunt verba
eorum. Secundum eos igitur non differt
eternitas a tempore nisi secundum tempus
totum a parte sua et sicut maius
tempus minori. Secundum eos etiam
eternitas non precedit tempus ymmo
si hec pars est eternitatis tempus
non precedat eternitatem cum
enim pars posterior suo toto est quinimmo qui-
dam circa tempus. Amplius sicut
an eternitate nichil fuit vel esse
potuit sic nec an totum tempus
Amplius nemo umquam posuit eterni-
tatem nisi infinitam quare an et-
ernitate nichil fuit. Si enim aliquid
ante eam fuit vel precessit eam
alio medio vel nullo tunc eternitas

quia diem crastina pcedit dies
hodierna et nox tota que media
est int' istos duos dies quare
si pcessit eam alio medio illi
medio quam cotigua erat et'
nitas quae finieba' sine tinia
ba' ad illud Erat go scdm hoc fi
nita etnitas et habens tin'
fine s' illius medij quadmodu
dies crastina tin' habet in
icialem fine noctis iminent'
Quod pcedit eam sine medio
tnc tinia' ontinuitate etnitas
ad illud quadmodu dies crastia
ad nocte pcedente ipam Que omo
dis omnibus sequit' ex phimodi pon
done etnitate ee finitam.
Manifestu aut est qu qr omis
diffiniunt etnu qz non h; pricipiu
neqz fine et intelli' pricipiu' sine
durationis sive pmanentie sive
Qualit' et etnu dicunt homies qui inter
qz nec incipit nec desinit esse
Que etnitas infinita est scdm
quem intelligentiam homi dico
ie qz etnitas impartibil est scdm
prius et posterius tu enim etnitatis
ee pmanens sit primo ipa etni
tas pmanentia intimabil ex
utraqz pte infinita pmanentia
aut et stabilitas Contra sunt go
nichil fluxus est in etnitate nichil
fluens que non prius nec posterius
est in ea Amp quid est tpus
nisi fluens ee et nullo o pma
nes in actu vel potentia Si enim
aliquid tpis pmaneret iam
non esset illud vel tpus vel ps
tpis tu ee corporis non sit nisi

fluere scdm totu fluere incessan
tibi' et in estabilit' Quare ee et'
nitatis pmanere et in fluxibi'
Quare ee etnitatis pmanere est
in fluxibi' Amp in desinentia
cadit in diffinitione etnitatis
Tam enim est ut pdixi scdm in
tellectum omi non incipiens nec desi
nens desinentia non cential
est tpis sicut est fluere in tpe
non est nisi totu' cadere in non
ee non est nisi desinere Quare desi
nentia centialis est tpis in
desinentia non central etnitatis
tpus igit' et etnitas contraria
sunt quare sicut ppriu et centiale
est tpi fluere vel desinere ita et
nitati pmanere et stare Et si dixe
erit etnitas scdm totu est ppriu
stare si ptibus centiale fluere
destruit' hoc duobus modis primo
quia etnitas scdm ipam tantum
est o nomen sicut et tpus et ppe
hoc si fluere vel desinere est centi
ale aliam ex ptibus erit centiale
toti Que nec actu nec rone separabi'
fluere vel desinere a tota etnitate
sicut nec ab aliqua pte eius
Quare tota etnitate natum est totie
desinere et cadere in non esse Et alte
de qr ista posicio est quadmodu
si quis ponat aliqz totu album
et qualib; eius ptem nigra aut
aut equiso Secundus modus de
structionis est ex hac radice
qr nichil recapit in se contrariu
centiae sue est aut tpus fluxus
continuus incessabil quem eius ee
est fluere continuo et incessanbi'

qr

Eternitas aut(em) e contrario stabili
tas continua (et) influxibil(is) q(ui)a et(ernitas)
in(de) est stabile continuu(m) influx
ibiliter q(ue) e(st) dicte indesinibili(ter)
eternia igit(ur) eternitas continua
est fluxibilitati (et) desinencie No(n)
recipit igit(ur) illam ul(lam) in se ul(lam)
in p(ar)tibus suis in essencia ip(s)i(us)
ab essencia par(tium) contrarietate divi
sari non possint Iam igit(ur) de
claratu(m) est tibi p(er) hoc t(em)p(u)s non
esse eternitate(m) n(ec) p(ar)tem eternita
tis (et) in eternitate no(n) posse esse
prius neq(ue) posterius s(ecundu)m succes
sione(m) aut fluxu(m) sive desi
nenciam Quare esse eternitatis
totu(m) sim(u)l est n(on) in q(uo) sim(u)l contra
ria t(em)p(or)ali s(ed) abnegacione prio
ritatis (et) posterioritatis q(ue)admodu(m)
si diceres q(uod) mea mihi aut mihi
post Declaratu(m) est tibi ea(m) esse
infinita(m) |i(m)p(ar)tem| (et) intimabile(m)
eputat(ur) q(uod) p(ar)te h(ab)et est nec h(ab)ere p(r)inci
piu(m) n(ec) habe(re) fine(m) Di(ci)t(ur) nec habe(re)
p(r)i(n)cipiu(m) n(ec) habe(re) ullam (et) p(ro)pt(er) hoc n(on)
h(ab)ere mediu(m) Ubi enim est mediu(m)
in duratio(n)e n(ecess)e est esse prius
(et) posterius (et) successio(n)is ordine(m)
qua(re) si(ne) fine (et) in p(ar)tibile n(ecess)e
est esse eternitate(m) Hoc aut(em) se
quit(ur) in illo q(uo)d dixe(ra)m p(r)i(m)a est
q(uod) eternitas sit in p(ar)tibil(is) t(em)p(u)s
aut(em) infinitu(m) p(ar)tibile est igit(ur)
eternitas ad t(em)p(u)s q(ue)admodu(m)
ip(su)m in(st)a(n)s i(m)p(ar)tibile ad totu(m) t(em)p(u)s
Unde t(em)p(u)s e(st) in infinitu(m) maius
qua(m) eternitas Nemo aut(em) du
bitant usq(ue) hodie q(uo)d eternitas
sit maior in infinitu(m) t(em)p(or)e (et)c.

t(em)p(u)s infra eternitate(m) est ip(su)m eni(m)
(et) p(re)cedit eternitas (et) sequi(tur) Si eni(m)
cessaret t(em)p(u)s p(ro)p(ri)u(m) eternitas
hoc est dice(re) si desineret esse tem
pus Et si cepit t(em)p(u)s ante ip(su)m
fuit eternitas

Attende igit(ur) q(ui)a ip(s)e cre
ator b(e)n(e)d(ictu)s simplex (et) imp(ar)
tibil(is) (et) ita est infinitus · creator in mensus
(et) i(m)mensus amplitudine sua (et)
in immensitate omnia inter se co(n)
tinens (et) includens Qua aute(m)
amplitudine (et) a(m)plexione o(mn)ia
circu(m)fundit (et) circu(m)scribit in se
(et) claudit omnia atq(ue) continet
manifeste e(st) q(uod) in corporali Attende
de (et) aliud exemplu(m) Quoniam spes
in se i(m)partibil(is) est corporali(s) s(ecundu)m
longu(m) (et) latu(m) (et) altum Dic (et) linea · linea
amplitudine qualitatis que
utiq(ue) spiritual(is) amplitudo est Co
ntinetur n(on) corporali n(on) co(n)tinet
in se p(ar)tes suas Alio n(on) modo
co(n)tinet puncta que i(n) ea sunt
ad quo(rum) nullu(m) h(ab)et in quantitate
co(m)paracione p(ro)porcionale (et) p(ro)pt(er)
h(oc) veri(ss)ime dici(tur) in infinitu(m) maior
quam eo(rum) h(ab)et est sup(er) omne(m) p(ro)por
cione(m) cu(m) sit ad unu(m)q(uo)dq(ue) eo(rum)
plus q(uam) dupla plus q(uam) tripla (et) ita
in infinitu(m) verissime d(ici) potest
ex q(ui)b(us) que iam dixi tibi q(uod) in
divisibile est in amplitudine
sp(eci)ei sicut punctus in linea (et) h(oc)
est q(uonia)m n(ull)us in dividuo(rum) infini
tus est q(ua)re amplitudo sp(eci)ei
potencia in finita est q(ua)ntu(m) ad
individua Non enim co(n)tinet an

plitudo tamen eius proportionaliter in
diuidua que sunt in actu primo
quoddammodo esse possunt et quibuslibet vo
ipsius potest capere quod dicere quod
non est limitata hiis proprietatibus homo ut totum
nec non possit continere nisi indiui
dua que sunt vel que fuerunt vel que
futura sunt quam oporteret capacitatem
eius et amplitudinem dilatare
si placeret creatori plures homines
creare quam apud se statuerit aut
angustari si pauciores ei crea
re placuisset. Omni quippe intelligenti
manifestum est in amplitudine
speciei in se utriusque immutatam pe
nitus permanere et propter hoc contempla
tionis aucentebrium lis laudanda sunt
et intellectum per admirationem non tamen
ita ampla sunt et conuenientia materie
de qua agit hic dispositio enim idem
prius quod mundus sensibilis siue sen
sibilis est in ipso esse uniuersali quam
diceret in altitudine vel amplitudine
entis et ciab eius que equale
tamquam que omnium. Per illa amplitu
dine quantitatis ipsius est mundus
sensibilis tamquam nauicula in medio
maris aut tamquam auicula in me
dio aeris Non enim dubitandum
est quod et mare finitum sit et aer et
quod finitum non potest continere infinita
eiusdem quantitatis hoc est quantita
tem eiusdem generis cum ipso et propter
hoc mare quantumcumque sit non potest
capere nauiculas infinitas quantu
cumque paruas. Quod neque aer auiculas
declaratum enim est tibi alias quod
nullum finitum aggregatum esse potest
ex infinitis tantis sine quantis quod

dicere ne aggregatum ex infinitis
cubitis et digitis quare manifestum
est quod quantumcumque nauicula quantumcumque
parua in mari existente
detrahitur amplitudini maris ca
pacitate ipsius nauicule quantu
cumque parue. Quare manifestum est
certum est mihi et declaratum ultra
que non posset capere eciam unam
nauiculam vel medietatem ipsius unius
de nauiculis intelligo equalis
quantitatis. Necesse igitur erit ipsum dila
tari et addicione fieri super ampli
tudine eius si maior numerus na
uium in ipsum mittendus esset. De
amplitudine autem speciei et generis de
claratum est tibi alter esse

Debes eciam scire quod quantita
tes non sunt proportionales
comparabiles que non sunt
eiusdem generis et quibus non est unus
modus mensurandi et propter hoc etiam
quantitas et corporis non sunt ad inuicem
comparabiles. Quia propter amplitu
do corporalis et amplitudo spiritualis
nulla habent ad inuicem proporti
onem amplitudinem namque corpora
lem facit multitudo partium et aggregatio
amplitudinem non spiritualem uni
tas et simplicitas et hec est causa
propter quam creator altissimus et benedictus
est in ultimitate amplitudinis sed
et multimitate simplicitatis
et impartibilitatis et quibus est ordo sim
plicitatis et impartibilitatis. Idem est or
do amplitudinis spiritualis et capaci
tatis. Sicut faciam te scire in tracta
tu sequenti hic qui erit de sub
stantiis spiritualibus et abstractis. Erit
igitur amplitudine plenitudine
seu

Sophiste artiste

seu longitudine in eternitate sic
stabilitas in tempore non fluxus seu
fluxibilitas impossibile est eo
pilia ex proportionaliter eternitate et
temporibus perpetuitas enim quod stat inchoabiliter et
indesinibiliter non habet primum neque
ultimum et ideo nec prius nec posterius nec
medium temporis eterno scilicet perfecto
~~enim tempus~~ quod fluit irretinibiliter
et hoc ipsum facit mea simplicitas
Simplicitas enim prohibet eam
ab aggregatione partium et ordine partium
quare prohibet eam habere prius et posterius
et consequenter primum et ultimum
Iuxta hanc viam secundum aliquos
tempus locus et motus improportio
nales sunt ad invicem neque enim
bene dicitur quod aliquis motus est
maior aliquo tempore aut econverso Si
militer neque tempus loco aut loco
tempore et inde est quod sunt huiusmodi locuci
ones sophistarum et comparaciones
quibus dicunt hora vel parte temporis
maiore esse vel minore vel equa
lem miliario Vide autem quomodo
doctores grammaticos qui sic lo
quentes grammatico loqui docent
Debes eciam scire quia de verbis
quod magis proprie congruunt eternitati scilicet
verbum essendi et standi Et per ma
nendi et hoc inspecta tempore solum vel
~~statuta esse~~ fuisse erit vel fore
stetisse vel statutum esse permana
sisse aut permansurum esse non
proprie pertinet ad eam et ideo sicut super
hoc iam per prophetam et in libris prophetarum ad
de creatore loquitur ipso propheta e in
veritatibus sepe quod est vel erit ad
ipsum vel de ipso dicunt Raro aut
de eo dicunt aliorum temporum verba quoniam

et mutabiliter De eo dici possint
Sed in inspectacionibus et compositi
onibus quas alibi dedicasti Ideo
aut dicit linea curva et lineam
rectam incommensurabiles esse causa
non propter quod hoc dicat quia non
est eis idem modus mensuran
di et hoc est quod linea recta mensura
scilicet distanciam extremitatum
suarum ab invicem maior enim
linea recta dicitur qua alia cuius ex
tremitates magis distant ab invi
cem Non enim idem modus me
surandi linee curve Alioquin
omnis corda esset equalis arcui
suo et equisso

Relictum autem adhuc ad
imperfectibilitate eternitatis et
dici quia perpetuitas videtur
esse medietas eternitatis habet
enim medietate totius temporis
Eternum enim eternum sit quod nec habuit
principium nec habiturum est finem et medi
etas istius totius racio est perpe
tuitatis Secundo si dicis quod bonum
quod est inchoabile et indesinibile
indesinibilitas idem est quod perpe
tuitas quare videtur esse medietas
eternitatis Amplius durationis eterne
accipe medium vel medietatem
perpetuitas est medietas istius
durationis Tanta enim est dura
cio que incipit ab eodem et nunquam
finietur quare prius nunc dividit to
tam durationem que nec incepit nec
finienda est in duas istas
partes equales et in latere istarum
medietas est totius Racio ergo
quia duratio dicitur duabus inte
cionibus huius namque intencione

lica

perpetuitas

eternum

dicit tempus vite seu permanentie sive consistentie alicuius rei et est mensura vniuersitatis corporis et non totaliter uniuscuiusque durationis secundum intentionem omnem istarum in se in tempore consistentibus hoc est eius quo est esse vel actiones fluunt cum tempore sicud esse motus fluit cum tempore Similiter actiones celestium corporum similiter passiones et operationes naturalium et vite etiam multorum animalium cum tempore fluunt et sic se habent secundum omnibus que in temporerunt in tempore vel extra tempore Omnia enim hec dicuntur in tempore vel secundum esse vel secundum actiones et passiones suas Talia igitur sunt omnia mobilia et alterabilia mutabilia et corruptibilia et generabilia quorum esse non est desinibile quia secundum esse sunt mensurata in tempore cum in tempore principium terminetur tempore licet enim non finiatur esse corporis in tempore tamen mensuratur in tempore sed in tempore non finito Si tempus debeat esse infinitum de hoc enim questio est plurime difficultatis et non est dubium quin quedam mensura temporalis sit talis continuitatis Quemadmodum enim mouetur lineam quod dicat eam finitam in se et infinitatem ad punctum et ipse secundum perpetuitatis quedam mensura est et si alique corpora infinita essent vel aliqua linea infinita equalitatem tamen parte finita non conueniret dicere Infinitus huius mensura esse linee talis non videtur esse aliqua ratio si finita mensura mensurat finitum quod in se infinitum infinita Sed infinitum est

aliquid ignotum quam quantitatis Quemadmodum siquis diceret quod quemadmodum siquis dicat quod decem puncta numerat numerus infinitus sed denarius et mille millenarius et ita de singulis aliis numeratis et numerus Eodem puncta infinita et in numerabilia numerat infinitus numerus et finis autem terminus et status secundum quem dicitur ante corpus dei inestimabile bonum quod de esse huiusmodi substantiarum intelligentia omnino sunt cum tempore si totum est integre vel de se simul per omnia in quolibet nunc ipsius temporis non proprie corpus esse dicitur esse in tempore quemadmodum enim quod totum est in uno puncto loci non proprie dicitur esse in toto loco Dicitur necessario quod est in parte loci non proprie dicitur esse in toto loco sed magis secundum accidens quemadmodum ut locus aliquis dicitur nisi quod ipsum parte continet maiore vero locus dicitur locus ipsius quod non ipsum totum non implet Sic anime humane nullo modo dicuntur esse in tempore que est unius durationis earum autem motus et esse earum in corporibus procul dubio esse temporale hoc est in tempore tempore mensuratum cum initium habeat et finem in tempore Similiter actiones et passiones quas agunt in corporibus et per corpora tempore mensurabiles sunt et mensurantur de esse vero eius apud se et extra corpus non est questio si in ea statu actiones aliquas sunt eis vel passiones localis spiritualis quin tempore et loco et per tempus temporis mensurentur Sed enim sub illo et duratione nulla habentes

Manifestu est quia puncto tpis
mesurari. Si no pmanent
s; sine habent an certu sit eas
in tpe manifestu est eas tpe
mesurari. Et si sine aliquo casu
non habent erunt infinite scdm
duracionem z hoc apte futuri ex
alia eni pte finite sunt cu inci
piant z pncipium heant in tpe
Si em tpus infinitu est aute
pus eciam mensura sit ei me
surap infinitarum talium. sque in
tpe inapuit z tpe finiuit. Ma
nifestu em est quia augmen
tu quantuncq; sit no mutat ee;
eius i quo est aut spem insi
nibus solis que determinata habet
eciam ut inui quorum hu quis
q; determinatam h; eciam quare
tpus alterius spei z no addicioe
z determinatione eciam hus huntaus
scdm spem huiusm hora no no
hidet scdm eciam qua est te
pus altius spei ee inqua dies
lic; poss dici forsitan alia spes
mesure ul quantitatis z ppt hoc
determinationem qua cepit aliud
ab alio ee em tpis ut sup dixi
tibi totu est fluxe z in hoc non
differt dies ab hora ul equ
Ut veniam determinacionibus dif
ferunt z h est intencio mea in
hec determinatio ista eccialis est
quantitati pmodu quo quantitas
est tpe no an sit infinitum
an sit sine futuru Aput sapie
tes quo e casu nacq; visu fuit ul
habuisse initiu necq; futuru

finem et de hoc eius pstitutacio
tibi sufficiens i sequentibus
i quorum hia inic sinn. Clamte
quibusdam inprecedentibus vzam
perpetuitas ee dimidiata etni
tas Iam dixi tibi q no est nullo
ptibil etnitas. Et venia sit tpe
eet in tuo opinione a pl. Ame
pricipio s; z sine fine revera
perpetuitas esset dimidiu tpis
ex utraq; pte infiniti h aut dica
no denote pt etnitas. Iam em
patefeci tibi totu rei etate man
festa int etnitatem z tpus
ex quo apparere tibi potest quia
qui dixit tpus parte ee etni
tatis vocauit totu tpus s; in
finitu etnitate ppt q in ratione
seu diffinicione sua no est lo
cutus de illo s; de ptibus determinat
tpus z no cu dixiss Tempus
est pars etnitatis adiunxit
ci am mesura distinctiq; terra
contemplacione. Recitar aut
adipam etnitate z dica quia
ipa est contraria tpi sicud audi
tibi iam z q ipa inptibilis e
ptibili te contrarietas z quia ipa
circudans tpus i tpe maior absq;
comparatione pporcionali. Deinde
dico q ipa est ipsa creatoris
benedicti atq; sublimis omne
eni aliud cepit z fuit p quam
no fuit q est dicere q in aliud h;
ee p9 no ee z h Facia te scire
i sequentibus post pauca. Ho
lu em ee creator denote pse
ex omnibus modis suis omne at

eternitas

esse eternitatis

aliud est possibile ee p se et non
ncte esse. primo est cessans ge
quantum in ipso est et ppt hoc recedit
et venerit. primo ee quantum in ipso
est nisi retineat per creatorem
q e dicte p ppm ncte ee p se

Dubitandum aut est ac studi
ose perscrutandum de ipa
eternitate quid sit eius
ee scz an esse ipius creatoris
an aliud ab eo an pvacio. Et si
dixit quia eadem ipm esse creatoris
et na igit erit gvia ipi ee cre
atoris non scz contrarium neqz
oppositum neqz non ee Sicud la
te se e sca in aliis. Sin non dixit
quia ee eternitatis est aliud ab
ipo ee creatoris. Recepit igit et
nitas vel omne aliud ab ipo cepit
vel quia non dei declaratum est dicat
q eternitas est ad minus possibile ee
in se ipa et propter hoc desinibilis
et cessans a b ee quantum in ipa est
Iam aut tussimis ista hec bibi dam
est quia nichil recipit contrari
um suum vel contrarie sue non enim
est nigredo dealbabilis ullo mo
dorum nec frigiditas calefacti
bilis nec ipa indesinibilitas
desinibilis. Sin non dixit quia
eternitas e commutatis condi
cit eadem questio. Vel si dixit q
ipa est pvacio inceptibilita
tis et desinibilitatis accidet p
vatione nichil ee tunc consequens
est ut concedat eternitate nichil
ee et neqz etiam posse ee q multo
fortius de tpe veisile cum totum
preteritum tpus iam non sit et totum

futurum nec dum sit modicum non ulla
parcela tpis sit. Et si dixit quis
q eternitas est status creatoris
vel stabilitas qua stat in esse
suo et inceptibi et in desinibi
et ponitur modo in istum ibi
non effugiet plicam istam hec
dem enim questiones sunt de sta
tu et stabilitate. Dico igit quia
eternitas non est nisi ee creatoris
aut creator ipse secundum eternitatis
plus dicat quam ee ipius vz
pvationes incipiendi et desine
di. Qualitatis et fluxus atqz mutationes
et hoc tam actu quam potentia.
quia revera ee creatoris sequunt
multe pvationes huiusmodi quibus
ut cuiqz infinita nobis gloria et
magnificentia ipius. Et si dix
erit quia indesinibilitas non
est pura pvatio sz est fortitudo
et firmitas ipius ee creatoris
prohibens ab eo desinitionem
et inceptionem et actu et potentia non
est dicendum q huiusmodi hoc caret
sz de fortitudine huiusmodi et firmitate ist
tant eedem questiones que de
eternitate presserunt. Et tamen non
effugiet quin veritat in dixim
q dixi vz q et eternitas et indesin
bilitas et cetera huius di non signi
ficant nisi ee creatoris sz ut
prohibita ab inceptione et desin
atione et fluxu et mutatione. Et eternitas
ditas prohibitionibus non refert
et eternitas et eternitas non differunt
sicut deus et deitas et non dubitat

aliquis intelligens quod deus sit
sua deitas ergo. Sic etenim
deus ergo eius eternitas res una
fuit licet igitur abstractum videatur
nomen deitatis non est ita ab
stractum nec aliquid deliquitur
de significatione nominis con
creti cum est deus primo totum
significat quod est nomen deus nisi
forsitan in alia significatione
et si abstrahet nomen eternitatis
solas privationes a significato
huius nominis eternus tamen procul dubio
significaret res que non erunt
que privationes tamen et verum sig
nificaret ista oratio eternitas nichil est

Post hec autem queritur
utrum inquantum de finitionibus
quibus quibusdam dicunt homines
omnia et presentia et futura extitisse
in eternitate non non comparatione
eternitatis ad tempus ubi eponam
ymaginabile comparationis corp
adinbire primum igitur inquirendum
utrum eternitas precesserit et quantum
et qualiter. Dico igitur aut eternitas
precessit tempus aut non precessit
Si non precessit eadem ratione nec prece
dit et est tempus quare simul in
cepit cum tempore et simul desinet et erit
equalis eidem et erit finita si
tempus finitum est. Si vero infinitum
non erit maior eternitas quam
tempus cum nec plus erit nec plus futura
sit. Si vero precessit tempus aut pre
cessit eam tempore sive parte temporis
aut parte sui ante se tota et tempore
quidem non potuit tempus precedere
cum nullum tempus fuit ante totum
tempus precessit igitur tempus eternitas
vel se tota vel aliqua sui parte
sui ~~ante se tota~~ manifestum
autem est quod non parte aliqua sui
precessit tempus cum partem non ha
beat quare precessit eam tota
se quemadmodum dicitur quod linea aliqua
tota se maior est quolibet puncto
quod si verum est tota ergo eterni
tas fuit ante tempus et tota pre
cessit tempus quare post ea nichil
de eternitate vel fuit vel futurum
est. Amplius si tota eternitas pre
cessit tempus eadem ratione to
ta sequetur tempus quare tota fu
tura est post tempus nichil igitur de
ea vel est modo vel fuit ante
Amplius tempus est ~~tempus~~ cepit et ha
buit principium sui ergo eius non esse cum
quando esset tempus aut erat perpe
tuum aut erat aut eternum et et
non dici quidem non potest fuis
se cum sit creatum sive finitum
ipsa creatione primum instans
tempus temporis perpetuum vero dici
non potest cum non incepit quod
desierit. Deest igitur hic prima
innovatio. Dico igitur quod non esse
temporis econtrario se habet perpetuus
perpetuum autem habet inceptio
nem. Sine desitione non esse
vero temporis desinitione sine in
ceptione et propter hoc notari potest
perpe an perpetuum ~~ante~~ ince
ptione quod econtrario se habet.
Ille eternitas non et se tota precessit

tpus 1 se tota est p(ri)or tpe. Cau
sa aut(em) h(uius) est q(uonia)m tota simul est
et(er)nitas. nichil de ea succedit
nec eius om(n)ino sunt que non
sequu(n)tur. Qui tota sim(ul) ante tpus
vel p(re)cessit et(er)nitas q(uonia)m p(ro)pter h(oc)
nich(il) eius futuru(m) sit q(ue)madmodu(m)
si quis dicat q(uonia)m deus totus
in celo et sup(er) terram ergo nichil
eius est in terra vel sub terra
esse en(im) eius in celo vel sup(er) ter
ram no(n) p(ro)hibet ipsu(m) esse in terra
vel sub terra q(uonia)m totus ubiq(ue) sit
et(er)nitas tota sim(ul) et p(ro)pt(er) hoc esse ip(s)a(m)
ante tpus no(n) p(ro)hibet ip(s)a(m) esse
p(ost) tpus. Apparet eciam tibi ex
hoc q(uod) p(er)petuitas et antip(er)petuitas
t(em)p(or)is no(n) esse celi no(n) complet
non complent duracione(m) et(er)na(m)
sive et(er)nitate duracionis et h(oc)
est q(uonia)m p(otes)t aliquid mediu(m) inter
de(us) sicud vides q(uod) p(er)petuitas a(n)i(m)e
humane que nu(n)c creat(ur) et antip(er)pe
tuitas t(em)p(or)is no(n) esse celi non
complent unam duracionem
et(er)nam. Deus est en(im) ab illius q(ui)d opa
cione sua usq(ue) in t(em)p(or)is nunc. Ca
ue aute(m) tibi ab h(uius)mo(d)i opa
omib(us) no(n) en(im) sicud licet dicat(ur)
maior puncto suo virtuali vel t(ame)n
in vali maior se tota. Vic p(otes)t di
ci q(uod) et(er)nitas maior tpe se tota
q(ue)madmodu(m) nec ipe creator p(otes)t
dici mundo maior se tota p(ri)mu(m)
q(uia) magnitudo creatoris et magnitu
do mundi no(n) univoce dicuntur
et p(ro)pt(er) h(oc) no(n) sunt adinbice co(m)pabi

les sicud alibi didicisti. Sicut
eni(m) punctus in virtualib(us) vel t(ame)n virtua
lib(us) aliqui(bus) linee sunt in eod(em)
situ et punctus in linea et delica
sit tota linea et verna est post
punctu(m) et delicto puncto delica
na p(ar)ticula p(ro)pt(er) hoc detrahe(re)tur
et lo(co) linea no(n) fieret minor. Non
ita aut(em) se habet et(er)nitas et
tpus. Sicut n(on) deus et mundus
sit in bitem habent n(on) aia hua
na n(on) corpus ip(s)i(us). Quod
q(ue)rit(ur) de et(er)nitate an sit in tpe
distinguendu(m) est indubitant(er)
q(ue)madmodu(m) et cu(m) dicit(ur) an deus sit
in tpe. Non en(im) est in tpe sicud
sepe dictum est si contabilit(er) ut
ita dicat(ur) est eni(m) dictu(m) tp(or)is est et
q(ua)ntu(m) aliquid tp(or)is est esse si
quis q(uod) si sola co(n)mutacia h(ab)ndi
facit deu(m) esse in tpe. Huius modi
istu(m) posses dice(re) q(uod) es in qualibet
domo et qualib(et) civitate q(uonia)m
es in quib(us) domus aut civitas
est. Cu(m) scias nichil q(uod) esse in tpe
et esse in loco no(n) dicat(ur) in tentione
una esse in loco en(im) h(oc) est cludat
et co(n)tineri ab ip(s)o loco. Contus
aut(em) qui est in tpe n(on) cludatur
eo m(od)o a tpe h(oc) est p(er) nonia(m) dim
sione(m) et p(ro)pter(ea) si q(ua)n(do) p(ro) longi
successionis applicat(ur) ei et p(ro)pt(er)
hoc solu(m) breve et longu(m) de tpe
dicit(ur) in nominib(us) dimensionu(m) latu(m)
enim et strictu(m) altu(m) et p(ro)fundu(m) nequaq(uam)
de tpe dicat(ur). Motus ergo dicat(ur)
in tpe p(ro)p(ter) q(uonia)m p(ro)p(ri)a se co(n)mutat(ur)
vel q(uod) nichil habet ante p(ri)mu(m)

Esse in eternitate
solus deus est ipse in eternitate

seu principium motus mediis postul
tum sine fine istius et ista conn
tacta est in mensuratio temporalis
quanquam longe sit a creatore
qui tempus omne et eternaliter precessit
et eternaliter precessit et eternaliter perpetuum
futurus sit et ipsum tempus illud co
tinue desit diu cottidie et inter
minibiliter ~~per omnem modum inflexibi~~
~~bilis~~ ut dictum est fuit ille status
mobiliter per omnem modum inflexi
bilis usque quaque est in hac com
tinuacia inter creatorem et tempus
qualis cogitari potest inter stante
in solemnitate stabilitatis et fugie
te in ultimitate fugacitatis

Hys autem taliter se habentibus
consequatur dehoc quoniam
dicitur esse in eternitate ad
huiusmodi eundem inibi et hic simul quod
sit ipse ac vere esse in eternitate. Di
co igitur quod ipse et vere esse in tempore est im
mensuratum in tempore secundum longum
successionis temporis et ipse vere
esse in eternitate est esse in statu
et solemnitate stabilitatis hoc autem
solius est creatoris altissimi et
benedicti. Tempus si solum vere ac ipse
temporale est solum ipse et vere in tempore est
solum ipse et vere eternum erit solum
vere et ipse in eternitate et ideo in
hoc quod ita est licet quod solus creator
est eternitate et vere ac ipse. Ratio
enim eternitatis ut sepius dixi tibi
non est duratio non habens prin
cipium neque fine primo status qua
lem descripsi tibi scilicet in quo nec
fluxus nec mutatio nec prius nec
posterius quod est dicere status per

omnem modum inflexibilis in
corruptibilis indeficibilis et impetibilis
Qui autem omnia dicunt esse in eterni
tate. Si recte intelligunt pene
eandem habent intencionem in ser
mone isto quam habet qui dicunt
omnia esse in deo. Hoc enim sermone
intelligunt ipsum creatorem in
mensitate sue amplitudinis omnia
circundare et ambire et volumine
cludendo ipsi. Et ita dicunt modum
istum temporis esse in eternitate et vol
ui et fluere ipsum intra immensitate
eternitatis quemadmodum et totus
mundus mobilis volvitur et movetur
in immensitatem temporis creatoris
cum ipsum totaliter circundet immensitas
creatoris est enim super ipsum ut
dominans altissimus temporis et infra
ipsum et sicut supportans ipsum et sub
stentans ne recedat undique
circa ipsum ut conservans ipsum atque
custodiens

Secundo quod dicunt omnia
presencia esse in eternitate
et similiter questione habent
qualiter hec intelligant contraria
enim simul in eodem esse non possunt
quo circa est. Doctores in eternitate
est ne ibi simul senex et puer. Sa
nus et eger an est ibi sola senec
tus eius an sola puericia an
sola sanitas an sola egritudo
secundum an ambe an neutra.
Si sic neutra non sunt igitur omnia in
eternitate. Si ambe cum eternitate
tate non sint prius et posterius neque
ante neque post erunt igitur simul in eter
nitate quamvis contrarie erunt
puer et senex sanus et eger in eternitate

expositio

et adhuc modum se habet de omnibus
aliis contrariis ex quibus in brevi
est premunitus. Et quando quis intelli
git esse in eternitate simul que non
sunt esse nunquam poterunt in tempore
simul aut sunt in eternitate que
preterierunt aut que futura sunt secundum
veritatem suam hec est prout fuerunt
et futura sunt aut non. Si sit ergo
cum fuerint et futura sunt secundum pro
prietates et in ordine successionis
erunt simul et in eternitate. Erunt
igitur in capite et prius et anter
ius et successio. Jam aut prohibita
sunt omnia nomina absque huiusmodi eterni
tate. Si vero non sunt ibi secundum
suam veritatem qua dixi ad alium
modum essendi non habeant quam
successivum et ordinatum ut dixi
vel nullo. Igitur erunt ibi. Dico igitur
in hoc quia mente iam expe
diui super hec. Nichil enim temporalium
prout iam tibi patescam est in eter
nitate vere ac proprie esse potest.

R°

Sed primo huiusmodi homo habet
intentione huiusmodi quia omnia
que habet eternitas sunt apud eam

glo

semper presentia, cum nobis apud eam
influat aut preteriat incipiat
et desinat. Et vero qualiter intelli
gitur de rebus omnibus hec est tempora
libus et spiritualibus quia omnia
hec sunt de eternitate presentia. Intelli
git quod indubitanter quod creatori
eterno qui est lucidissimus aut in
fallibilis conspector omnium solo
habet omnia sibi presentia hec
videt et intuetur quia non magis
videt presentia quam preterita vel
futura vel quolibet modo aliter absentia.
Quia enim nichil addit cogni
tioni lucidissime ipsius verum
presentia vel econtra illa nichil de
trahit eidem corruptio vel fu
turitio. Causa autem in hoc est
quod creator non videt per aliud
quam per se ipsum. Ipse enim est sibi
ipsi lux per qua videt et ipse met
est sibi ipsi similitudo vel exem
plum vel speculum in quo videt
quod videt. Se enim ipsum intuens
videt omnia. De hoc tamen faci
am considerationem que tibi suf
ficere debeat in tractatu qui sequi
tur.

Exemplum vero ymagina
bile comparationis eternitatis
et temporis quod promisi tibi est
ut ymagineris totam immensam
eternitatem et intra eam totam
tempus ita quod tangat eam in uno
puncto tamen hoc enim alibi didicisti
quia sine celulus celum sine
spera speram contingat et hoc
sit intra sine extra in uno tamen
puncto contingere. Necesse est. Eterna
igitur eternitas tota est stat
ut audisti et tota simul est. Yma
ginare quia quatenus tota temporis
totam eternitatem tangit et tempus
totum est quia et presentitatum
tantum tota sua revolutione ipsa
tangit punctum et est ipsum tempus
et preter hec nichil totum de tempore simul est.
Simile est si ymaginer totam
eternitatem lucidissimam et lumi
nositate eius esse ipsum esse ipsius
vel entitate et ipsa influere

Eternitas
tempus

Tempus

hunc autem sup tempus q̄ tenuis
ipm tempus receptibile est
ipius et qm non est receptibile
ipius ee scdm totalitatem
aliquam hoc est neqz scdm suam
totalitatem neqz scdm totalita
te alicuius ex ptibus suis imc
fluit hunc cendi aberrata
te sup ipm nisi punctatim quad
modum neqz tangibil est rota
huiusmodi punctatim pt fluxum
eius suum irretinibilem nec est
illuminabile nisi punctatim Admira
beris etiam in hoc si ymagina
tus fuis aqua ex eminente vena
se aliquis guttatim vel alit erumpe
nequeuntem adeo enim est for
tis potencialitas adeoqz an
gusta ut deca erupe nisi pun
tatim tempus non possit in actu
sicud angusta foraminis ex
antedicto vase non pmittit ex
ire excedentem aquam nisi gutta
tim omnium quippe rerum creatorum
debilioris esse est tempus hoc aut
apparet ex hoc quod actualitas eius
est in ultimitate punctat, pote
cialitas vero econtrario, est enim
tempus scdm minimum sui hoc est
scdm punctum tm et ee non est scdm
plurimum sui et istud ee intelligo hu
ius ultimum actualitatis illud vero ne
esse hoc est quod competit tpi intelli
go hoc plurimum potencialitatis
Admiracione aut dignum videtur
quomodo forte ee eternitatis et debi
lissimum ee tpis medium non est ut
videtur illud enim si esset medium
aut esset fluens totaliter ut tpus
aut eet totaliter pmanens ut eterni

tas et utroqz istorum modorum esset
medium et hoc non esset unum imo
esset aggregatio eternitatis et tpis
Si vero pmanens pmanens esset
ps eius et vere fluens esset pars
altera Et si quis dixit quod orizon
eternitatis et tpis que ponunt phi
est medium (circuiat enim ut videtur
utriqz et iste orizon non est nisi
ppetuitas et ppetuitas continue
videtur tm tpe inceptione et cum
eternitate indesinibilitate Et propter
ista duo dixit plures ipm ee
orizonte eternitatis et tpis propter in
tatem sup tpus per eternitatem
in qua propter inceptionem Quia
p tpus vero propter indesinibilitate
ee et isti videbatur sentire tpus ee
finitum i. finibile duratione quan
tum ad hoc quod dixi sup tpus orizo
ta vero noiant ipam ppetuitate
orizon et circulus est dividens
duo emisperia et illud quod apparet
de celo sup terram quod est indu
bitanter medietas ipius sed quod non
apparet quia terra phibet videri
quod est ex opposito reliqua me
dietas unde videtur intelligi quod in
ipo ratio ppetuitatis esset di
visio tamquam pmedia ipius
eternitat sicud sup dixi tibi Sed
huiusmodi eternitas non pt intelligi
nisi tpus eterni orizon aut intellig
orant zona et vulgariter dicta huiusmodi
circulus finitor visus mei unde et
sole et lunam et stellas vide ma
ximus cum eminuit motu suo revo
lucionis sup orizontem meum Cum
vero ea vide desinimus cum descendunt
sup ipm sub ipm potest aute

Orizon

orizon

z inito querere quid intelligat philosophus
quia omne esse aut est ante eterni
tatem z super ipsam aut est in eter
nitate z cum ipsa aut est post eterni
tatem z super tempus ut ea que
est in orizonta eternitatis Nichil
autem potest intelligi ante eternita
tem esse aut ultra ipsam nisi ipse
creator benedictus z hec antioritas
vel prioritas non potest esse causalitatis
qua quidem causa omnis effectus
intelligitur prior esse omni causato suo
impossibile enim est ut eternitate
z ipse precesserit eternitatem que qui
dem ipsam precessisse eternitatem
est impossibile quoniam tunc necesse esset
tempus illud precessisse eternitatem
quare eternitas esset finita z termina
ta ad tempus illud. Dicimus impossibile
est quod creator eternitate precesserit
eam vel alia. Si eadem esset igitur
eternitas eadem prior seipsa. Si vero
alia esset igitur eternitas altera post
alteram z hoc non posset esse nisi uno
duorum modorum scilicet ut altera sine me
dio esset post illa aut non z tunc
esset terminata ad illam z inciperet
ab illa quemadmodum dies ad finem
crepusculum vel nocte precedente
immediate ipsum. Si vero medium
esset inter duas eternitates esset
posterior eternitas terminata ad illud
z inciperet ab illo z ita esset fini
ta ab illa parte eternitas. Mani
festum igitur est quod ante eternitatem
nichil est duratione quia nec
tempore nec eternitate ut iam patefeci
tibi eodem se habet z a parte altera.
Dicitur igitur creator benedictus dicatur

esse ante eternitatem ordine dicatur
non per ordinem durationis aut
successionis

Scito vero quod eternitas ista
non est secundum intentionem
eius philosophus est iste sine
nisi eternum tempus hoc est duratio
continua propter infinitatem an huius
modi duratio possibilis sit in aliis
quibus rerum creatarum faciam
te scire in sequentibus z declarabo
quod nec tempus nec aliud totum vel
ullo modo potest esse infinitum. Inhe
bat ergo communitate z in ea po
suit decem esse intelligentias decem
vel plures si plures esset quia
per hoc enim non determinavit in
methaphisica sua. Dixit posuit tot
esse intelligentias moventes
corpora celestia quot erant
motus celestes secundum necessarium numerum
motuum celestium declaravit trac
tatum qui adhuc ad me pervenit
Inductus autem fuit ad ponendum
intelligentias in eternitate spa
liter credulitas aut qua crede
bat credidit eas nichil habere
impotentia z propter hoc nichil eis
addere posse nichil novum posse
acquiri ab eis Dixit totum ab esse
actu quidquid nature poterant propter
hoc nichil corporum que habent
eis posse fluere nichil corporum que
non habent ad eas posse influere
z hec est quedam indubitata propinqui
tas z vicinitas ad eternitatem

Mirabile autem est z questione
habens non leve quod scilicet sine

Expositio in eternum et ultra

quia dicitur dominus regnabit in eternum et ultra
et alius dominus regnabit in eternum et in perpetuum

prophetias ipsius prophete hebreorum
a legis latoris ipsorum. Dominus in
quid regnabit in eternum et ultra
et alius eiusdem gentis propheta
dominus regnabit in eternum et in se-
culum seculi. Aut igitur aliquid est
ultra eternitatem et per consequens aliquid
in qua quod est vel tempus vel eternitas
vel perpetuitas aut non. Si sic tunc
satis quod hoc iam prohibitum est per ea
que precesserunt circa eius sequitur
eternitate de finienda. Ad illud
si in mediate esset ultra eternita-
tem. Divisio medium intercederet
inter illud et eternitate finire ex-
nita eternitas nullo medio et
ad illud. Divisio medium est post eternitatem
tatem tale quod igitur regnabit
in eo deus nec in hoc enim valet
quia aliquid sit nec in eternita-
te nec in perpetuitate nec in tempo-
re nunc temporis. Propter hoc visum
est aliquibus quod sit intentio
sermonis illius dominus regnabit in
eternum et ultra hoc est quantum et ultra
divisive sic ac si diceretur pro nullo a
nobis et ultra et per centum milia a-
norum et ultra et ita in infinitum.
Sed qualiter exponet illud aliud
regnabit in eternum et in seculum seculi
videlicet ergo seculum seculi intelligens seculum
quod est futurum post presens seculum et
per seculum quod modo est et secundum hoc
in eternum esset intentio designans
presens ~~tempus~~ tamen verum posset aliquis
aliquid intelligere quod seculum seculi ex-
positio eius est quod dixerat in eternum
ac si diceret dominus regnabit in eternum
hoc est in seculum seculi. Iam enim de-

claratum est tibi quia eternitas
sicut predixit. Seculum prius et tempus
ita sequitur illam ut eum ipsam
sit sicud in precedentibus audivi-
sti. Si quis autem dixerit deum esse
prefiguram quia greci vocant yp-
bolem tu ne mireris quia in libris
prophetarum qui indubitanter sunt di-
vina eloquia et oracula inveniuntur
iste modus loquucionis sicut in veri-
tates dicentibus ~~ipsum~~ ibi ad celum
usque mutate prophetam. Vero igitur ipso
pro loquocionibus quibus vocatur
expressius voluit designare
infinitatem creatoris. Debes
autem reminisci quia alius propheta
eiusdem gentis dixit de crea-
tore. Quoniam fecit terram in sempi-
terno tempore. Quare ergo intelligit tempus
sempiternum. Quare et sim in scripturis
christianorum sepissime legitur vita eter-
na et felicitas eterna danda
deo electis et amicis per probantur vita.
Est igitur abusio prima acceptio-
nis rationis eterne felicitatis eius
que danda est per hanc vitam ne-
cessario incipiet tunc quare non
propter hoc eterna dicitur. Eterna
igitur dicitur perpetua et sic sem-
piternum tempus vocant propter multam
durationem ipsius. Sicut enim
quidam putaverunt tempus totum
licet in totalitate sua acceptum
sit quod cepit a creatione mundi
et terminabitur die universalis iudicii
excepto nullum annorum certum nu-
merum indubitanter est duratio ipsius
et propter hoc vocavit ipsum propheta
sempiternum

diluuium pro donacione

His autem ita determinatis prosequar tibi nunc processum
questionis. Accipit questio duas intenciones seu tres
pro rebus pro temporibus quemadmodum mundus vocatur seculum
sic paradisus celestis vocatur seculum
altissimi. Seculum eciam pro temporibus dicitur status
ille instabilitatis et mutabilitatis
in qua sumus et iste sunt intenciones huiusmodi seculi et sunt valde
usitate. Tercia vero intencio
est eius idem qua accipitur pro tempore
vel alia duracione sive sit perpetuitas
sive eternitas. Centum
autem temporis intelligitur seculum. Alii
dixerunt centum annorum tempus seculum
esse forsitan autem huiusmodi temporis
tercius dicitur generacio. Erunt ergo
tibi in sequentibus usitacius
seculum spacium temporis quod est inter quasdam
duas magnas mutaciones
ex hiis mutacionibus que sepe
fiunt in mundo isto terreno magnas
aut mutaciones istas
intelligo mutaciones regnorum mutaciones
sectarum mutaciones
legum renovaciones omnes sive
sit sive particulariter fiant dummodo
sint magne quemadmodum
renovacio magna facta est temporibus
huius diluuii et subdentalium
que dicuntur inundasse maris
per diluuium. Quod sub Noe dicitur fuisse. Et
si peste a fame vel tempestate
aut terremotibus fieret magne
destructiones hominum et alia
huiusmodi. Dico quod erunt ultima vel
terminus seculorum et diuturnitas huiusmodi tempora secula
et principium temporis. Seculum assequendo
hic est succedendo propter fluxum

unum successionis continue ut
quibusdam visum est. Amagis
videri potest quod dicatur seculum
a secando propter sectiones eius
continuas et divisiones in finitas
quibus non solum dividitur
sed eciam secatur et abrumpitur ab
ipso esse perfectione continua et
huic intencioni attestatur scriptura
nominis illius. Enim ab eo quod est
sequor sequeris nominatum esset
scribendum videtur. Plurimum quod scribitur
aut plurimum c. Debes eciam scire
questionem alii minora alii maiora
posuere alii omnium centum annorum spacium
ut predixi tibi. Alii vero mille
annorum spacium et isti sunt qui diviserunt
totum tempus duracionis mundi
in sex iones seu in aliadas hoc est
millenarios. Sed et si posuerunt
magnas quasdam mutaciones
que facte sunt et alia que future sunt
ut dicunt contingunt. Et alii qui considerantes
totum tempus ab inicio
mundi invenerunt mutaciones
magnas factas in eam a se per
centum in sexcentos annos. Si
et intelligo mutaciones magnas
exortus regnorum magnorum
et destructiones ipsorum aut in toto aut
in magna parte. Sicut et regnum
magnarum atque sectarum constituciones
et destructiones sicut manifestum
est tibi de regno hebreorum
et lege quorum consummata sunt tempore
et exactu romanorum. Item
sexcentesimo fere anno exorta
est lex machometi et regnum eius
et destructa lex paganorum regni

in arabia persida media syria silicia ethio-
pia egipto et hyspania eorum que
sunt ultra mare parte maiori. Et in
aquitania et gallia eorum parte p̄mis
diu aut indebilescente regno
francie destructum est regnum
sarracenorum et secta eorum exptim-
nata usque ad fines yspalis q̄
vulgo sibilia vocatur et precipuum
q̄uit est regnum illud et secta
etiam in capite suo scilicet in urbe ma-
roquisi et finibus eius predictis. Illo
tempore quo secta sarracenorum orta
est imperium romanum pene de-
structum est partim per gentes secte
sarracenorum partim per barbaris
naciones infideles. Similiter mutacio
facta est in regno seu imperio grecorum
qui constantinopolitani vocantur
Et iste omnes mutaciones bl̄a
mo sexcentenario maiori coniunccione
similiter facte sunt. Inprecedenti fine
uero circa in ma9 fine similiter sexce-
tenario et fere pl. annis ante
exorta est lex iudeorum et regnum
ipsorum. Videtur autem ita se habeat vitas
ponis sexcentarios annorum qui
fluxerunt ab inicio satis potius
cronice. Quid autem futurum sit per
hoc de mutacionibus magnis
astronomi per diuinacionem conan-
tur de coniunccione planetarum que facta
est in libro. Causa autem in hoc est
quia omnes huiusmodi mutaci-
ones attribuunt coniunccionibus
coniunccionibus istis et motibus
stellarum. Secundarum manifestum est etiam
tibi ex hiis que processerunt quod qui
dixerunt eorum partem vel nouem
secula viuere in hoc tercium secula ce-

tenarios annorum qui per trecentos se-
narios annos vel nouem opinati
sunt viuere eorum. Generacio autem
non in mundo non accidi potest
spacium centum annorum et tum intelli-
genda est dicto diu agere et viue-
re tam diu se esse decede quem
homines dicunt quam diu priori
generis agnoscunt et tam diu etiam
quibus putare recognacionum co-
putauerint et hoc est spacium vite
hominis nisi ipsum aut malicia co-
plexionis aut alia incommodi-
tas abreuiet. Extendit autem
plurimum in plures quam centum
annos sepius non contingit impru-
tas. Secundum etiam est tibi quia
quarto dicitur inter totum tempus tem-
porum homines quemadmodum regna
cio dicitur temporibus renouacionis
ipsorum hoc est resurreccionis et
iste intenciones inveniuntur in
lege ebreorum que graece euange-
lium vocatur. Nec dubitandum est tibi
quia quarto etiam unum genus
a una progenies nominatur progenies
autem generacio est ab uno primo ac
principali capite famoso scilicet ac
nominato plebe. Ibi quippe ho-
mines rustici non dant nomen
generibus nec eis ascribunt genera-
cionis vel generaciones. Sed illis qui preesse
sed illis qui preesse sunt ac principes
generum suorum habent. Etas autem
proprie et primaria sumitur cognacione dicitur
tempus vite unius cuiuslibet animalis dicitur
etiam et status unius cuiusque partibus
secundum quam est mutacio in proporcionali
durandi vocacione nominatur etates sex

Generacio

progenies

infancia pueritia adolescentia iuuen-
tus senectus et senium et si quam
te translata sunt ista vocabula ad
status seculorum Quando quidam eorum
hystoriographis infancia seculi re-
in eam etates assignauit et ad
aptauit eidem transfertur eciam et
ad totius huius mundi tercium
status hoc est totius huius mun-
di quam quis vnde crebro di-
cit homines mundi senuisse ali-
eudem senectute eorum vo idem e
secundum quendam vnde et apud hys-
toriographos inuenies ista homines
non fuit olim in hoc est tempus
in Dicit autem quidam ytalicorum
eorum intendo eternitatem accipi
et ab eo i ab eternitate temporis flue
Scito post quod in sermonibus
auctoritatis inuenies scriptu-
dies antiquos et annos
eternos Et inuis annorum creatoris
inestimabiles et anni eius non de-
ficientes Et in hiis omnibus sermo-
nibus nichil aliud conuenit in-
telligi per quam tempus eternitas
nomina enim dierum et annorum fluc-
tuacionis instabilis duracionis
nomina sunt propria intencione sua
necesse igitur est ut huiusmodi nomi-
bus non aliud intelligi quam eter-
nitatem creatoris qualem eam ex
supradictis audiuisti Super has inten-
ciones intelligenda sunt tibi secula
seculorum infinita immortalia vnum
enim seculum ut supra dixi tibi eternitas
est que nec recipit diuisionem in
se nec agitacionem alterius et ideo
non proprie significatur per secula quia
vera est seculum et seculum Sed nec ipsa

ipsa perpetuitas que maior est a die
iudicii recipit agitacionem nisi
quis dicat quod perpetuitas miserie
atque suppliciorum quibus affligen-
di sunt mali et iudicia creatoris
dampnandi due perpetuitates sunt
Sic autem non videntur conuenienter dari
Quod enim vno et eodem tempore qui-
busdam hominibus bene est et quibus-
dam male Sicut et in eadem perpetu-
tate hii enim glorificantur et bene dap-
natis et perpetuitas secundum quosdam
non est nisi tempus interminatum
apte sumus hec est non habens fine
vero aut vero nobis tempus ullam
magnitudo celi quod possit esse infini-
ta declarabitur tibi in sequentibus
Ergo hic sermo sanctus de doctis declarat
et celis quibus dicitur quod fulgebunt
tamquam stelle in perpetuas eternita-
tes clarum satis est tibi quia perpe-
tui dicitur hec neque enim eternitas perpetua
neque perpetuitas eterna dici
potest raciones enim eorum sunt sicut
apparet tibi ex hiis que precesse-
runt Et neque eternitas recipit
ut dixi agitacionem sine pluralita-
tem
Sciendum eciam est tibi o
taliter quia sermo sanctus habet
quendam ex prophetis hebreorum
quia tempus inimicorum dei erit in
secula erit igitur ut videtur in eternum et
sine fine Unum quod inuida permissio
sine perdicio vel comminacio est
contra creatorem et inimicos qua
deterreri debeant a maleficiis vel
permissio est bonum quo debeant

anni
dies
seclm

prouocari ad ea que recta que sunt
ad ea duo maxime est intencio pro
phetarum in his quod in sermonibus non
videtur ullo modo corporum tempus acci
piatur ibi. Secundum intencionem qua tempus
tempus dicitur mensura motus cor
poralis visum est quibusdam quod
tempus hic accipiatur temporalitas id est in
stabilitas quarum passuri sunt ir
reuocabiles a malis suis homines
in inferno quippe si erit ibi vi
cissitudo tormentorum ut vnum post
alterum infligatur erit et ibidem veri
nominis tempus. Si enim totum quod
meruerunt non fuit ibi vicissi
tudo huiusmodi sed omnia tormenta
simul cruciabunt illos et hoc absque
fluxu ullo et vicissitudine ipsorum fortas-
se multis non videri posset esse
aput infernum veri nominis tempus
Si enim totum quod meruerunt tor
mentorum simul habebunt metus in
posterum vel ulterius timentes vel
expectantes se totum perditam
pacientes status esse iste in
dubitanter non est status tempora li
tatis quin pocius immutabilis stabili
tatis status eternitatis. Sicut et felici
tas sanctorum et sic est omnibus opini
onibus magis congruens doc
trine sanctorum. Sicut enim felicitas
que electis dei promittitur non per
partes ei reddenda est neque pars
post partem sed tota simul alioquin
numquam esset completa illa felici
tas neque integra et propter hoc necesse
esset etiam veri nominis felicitatis ne
que integre sed in ea etiam miseria
in se ita se habebit et tota simul in

fra malos obtineat. Significatur
igitur dum videtur erit tempus eorum
infinita ac si diceret quod tempus
huiusmodi id est status eis competens
erit infinita hoc est in eternum per
modum et similitudinem quis exposi
sui videlicet in quo sunt totum
malum sit quod passuri sunt perpetua
tim sine per partes

His igitur ita declaratis aggre
diar premissam investiga
cionem et declaracionem de
nouitate et antiquitate vniuer
si vniuersaliter et de temporalitate atque
eternitate ipsius. Et est intencio
mea in sermonibus istis an sit
ipsum vniuersum nouum an antiquum
quod est dicere an temporale vel eternum
an cepit esse et an desiturum sit. vniuersi
Vniuersaliter autem dixi pro eo quod non
est intencio mea investigare de
partibus singulis vniuersi hoc est
vniuersitatis creaturarum. Non
enim intendo de singulis crea
turis perscrutari sed de Socrate
de Platone an esse ceperint
quoniam huiusmodi nullam habent dubi
tacionem vel questionem sed de
partibus magnis eiusdem de
corporibus atque generibus rerum
creatarum

Ponam igitur in primis opini
onem Aristotelis et raciones quibus ipsam
opinionem suam de hoc
induxerit et alias eciam que
eundem ad hoc ipsum mouere potu
erunt. Ponendo igitur dicam et conabor
quod racionem excusare Aristoteles in
dubitanter fuit eius sentencia q

Dꝫ^l auico^a

Bn^o illa

mudus

q mudus est etinus ꝛ q non cepit
ee ꝛ de motu ¶ Dr. sensit ꝛ autem ne
ꝛ adduxerunt rones ꝛ pbationes
ad hoc ¶ Dr. ꝛ alii expositores eꝫde
azob id ipm senserunt atqꝫ fere
iut ꝯma igr ro eorꝫ ꝯtra creⁱ
ator ul pcessit mudu ul non
pcessit ¶ Si no pcessit non fuit igr
creator no fuit ante incepcione
mudi ꝛ ppter hoc tnt pim fuit qn
mudus incepit ee ¶ Incepit igr
ee cu mudo hoc aute impossibile
manifestu est ꝛ q nec huius ꝯfue
pfessores recepiut ¶ Si ub pcessit
mudu creator ꝛ no pcessit ipm
ut apt ¶ Aute tpe no pcessit
igr ipm nisi quedam causa pce
dit effcam ¶ Iam aute audiuisti
q est eciã alius modus pces
sionis ꝛ dixi tibi in pcedentibꝫ
quia etnitas pcessit tpus ꝛ
h^c in infinitu cu infinita sit
ꝯ uac ¶ ꝯ uac cu creator etinus
sit ꝛ in tota ut ita dicã etnita
te sp fuit in infinitu creator p
cessit mudu ꝛ ut dam est tibi to
etnitate creator pcessit mudu
¶ Ad huiꝰ adq est igr inhac racioci
naca̾ aucce ita em pcedit
ac si no eet alius pcessionis
modus qua duo illi quos
nominauit potuiss̃ igr dixisse
psuia sua ¶ Si creator pcessit
mudu fuit igr creator ul qn
nec du mudus erat ul fuit cre
ator sine mudo ymaginaẽ i
q aliqua creatura esset in etni
tate cu creatore ꝛ cogitaret apd
se de mudo an esset futurus an
no ul si potuit dici ī etnitate
mudus est futurus quia reuera
no poterat dici in etnitate
mudus est alioqin mudus
eet in etnitate ꝛ eet etinus al
tm igr istorꝫ poterat ux dici
mudus erit mudus no erit ¶ No
poterat qꝫ bẽ dici mudus non
erit ul no est futurus futurus
ab etno potuit dici mudus
erit ul ~~dici futurus~~ mudus est
futurus igr ul multo int medio
erat futs mudus ul aliquo int
medio ¶ Si nullo int medio erat
igr futus subito pq̃ de iam
erat ab instans incepcionis tpis
ꝛ ppt hoc cu ipo creatore ꝯstitit
Sil em fuit int quorꝫ ꝯsistecia
nichil est mediu ¶ Et si dixit
quis quia tota etnitate pcessit
creator mudu ꝙ infinito ul
in infinito pcessit mudu post
huiꝰ q̃ dam in infinitu sub
sequtu est ee mudi no em bẽ
dicẽ in infinitu pstant dicto
non erit mudus in infinitu lo
ge abista dictõe mea eet crea
cio mudi quãe nuqꝫ pueniẽ
ad eam ¶ Infinitu em intrãssibi
le est ut alibi didicisti parꝫ
et si dixit ita ac si loquẽ crea
tor in semetipo in etnitate sua
ꝛ ante tpus ꝛ loqueꝫ de creacõe
mudi ꝛ dicet creo mudu ꝛ aut
creaui aut creabo ¶ Si dicet
creo mudu ul creaui cu impos
sibile sit manifestu ipm dicẽ
ul dixisse fłm aut tpus igr fuis
s̃ uix ipm creare ul creasse
mudu quãe ante tpus fuiss̃
mudus scdm h^c ꝛ ideo etinus

Et si dicatur creator ante tempus cre-
abat mundum aliquamdiu igitur per duc-
tionem huius dei creatura erat mun-
dus quamdiu igitur est quem necesse est
ut sit vel tota eternitas vel pars
eternitatis aut tempus Si tota
eternitas cum impossibile sit illa
finiri Si vero pars eternitatis est
illud licet nam philosophi impedientibus
vz eternitate habere partem Et si quis
concedatur hoc scilicet partem habere
eternitatem et pars illa precessit
creationem mundi et intercessit inter
predictam dictionem creatoris duo-
bus modis destruitur hoc primum quia
michi dixit apud se creator quod
non dixit ab eterno quod est impossi-
bile propter eternitatis solam inter
dictam dictionem et creationem mundi
intervenisse Secundo modo quia illa
pars eternitatis continuitate tota
sufficiebat quando mundus creatus
est aut non tota aut nichil de
ea Si tota igitur erit finita et in-
super finiens admodum temporis nec
in deinceps sufficiebat inter illam
et tempus Non habebit igitur secundum
hoc tempus initium et hoc est quod ipsi in-
tendunt Si vero non tota sufficiebat
neque aliquid de ea cum mundus
creatus est duo inconveniencia
sequuntur primum quia secundum hoc cre-
atio mundi fuit in ea et antequam
re creatus fuit mundus ipse
eternitati et ipse licet in eternitate secundum
hoc etiam pars illa non erat media
inter initium mundi creationem et crea-
toris dictionem Secunda igitur ista in-
conveniencia sunt et impossibilia

necesse est illud ex quo sequitur in-
conveniens esse et impossibile. Il-
lud autem est ex quo sequuntur omnia
hec inceptio mundi et novitas crea-
tionis ipsius quidem impossibile
est utrumque istorum

Secunda ratio autem est super
hoc est intellectus inquit
prius et vetus contrarie
quasi si fuit ociosa dua duobus
modis. Quando fuit prius quam creata
non erat aliquid hoc est quando non
operabatur vel efficiebat aliquid
et nunc operabatur vel efficit aliquid
aut continuitate operabatur et efficie-
bat illud prius aliquis inquit opera-
retur nunc potius quam prius quare
si prius non operabatur neque modo et nunc
advenire ipsum sicut audivi prius
dico quod dicere potuissent ex eodem
errore quo dixit hoc quia hoc
generale est et in causis naturalibus et in
causis voluntariis sive operacioni-
bus et ponam exempla de ambo- exa
bus Si cum ignis calefacit ali-
quid modo quod prius non calefacie-
bat necesse est ex aliquo modo
suorum non se habeat sicut prius
quod est dicere quod necesse est in ipso igne
factam ipsam de mutacione ali-
qua aut in dispositionibus seu
comparacionibus Verbi gratia si prius
ignis non erat tante quantitatis
prius ut posset calefacere illud
postea nunc crevit eo usque ut posset
calefacere ipsum In dispositionibus
vero et comparacionibus si forte prius
erat interpositum prohibens cale-
factionem vel nimis longe erat ab

ipso calefactibili aut ipsum calefac
tibile habebat aliquid in se quod
prohibet vel impediret calefactionem
vel congelatam duritiam vel fer
rum vel aspersionem aque super se
ipsum vel si nimis cito subla
tum est calefactibile antequam
compleri posset operatio ignis
in ipso. Aut forsitan et alia impe
dimenta alie comparationes et
dispositiones in hiis omnibus appa
ret quia aut ignis operatur opera
tionem suam aut in se passus
est mutationem aliquam ex dis
positionibus et comparationibus
suis ad calefactibile est secundum
esse et non esse. Colligit igitur auctor
quia ignis non operabitur operationem
suam nunc si prius eam non operaba
tur nisi ex aliquo suorum modorum ali
ter se haberent nunc quam prius.
Eodem modo se habet videre et volunta
riis tam operatoribus quam opera
tionibus. Si enim artifex qui
artifex edificat domum ex omnibus modis
suis est sicut erat prius quam
non edificabat. Et prius non edi
ficabat neque nunc aut si nunc et
prius necesse enim est ut vel in se captam
novam dispositionem receperit quali
bus est potestas operandi vel edifi
candi voluntas scientia et ars aut
que extrinsecus ex aliquo modorum
se habeat aliter quam prius propter
dictum quia novum sumptus accreve
rit ei quos non habebat prius
aut operarium aut materia sine
qua edificari non poterat domus

aut quod impedimentum aliud sub
latum est aut novum adiutorium
allatum et hoc manifestum est in
artifice et operante voluntarie. Si
enim nec potestate nec scientia nec volunta
te se habet aliter quam prius ullo
modorum. Similiter et adiumenta et
impedimenta edificationis ex
omnibus modis sint ei ut prius.
Si operatur nunc necesse est ut operetur
prius aut si non prius operabatur
cum enim inquit ratio esse potest
vel causa ut prius nunc operetur
quam prius. Prima igitur creator
benedictus ex omnibus modis suis
erat antequam crearet mundum
vel mundus esset ab eo quadam
die et in ipso puncto temporis quo cre
avit ipsum cum prius illum non creasset
ut tunc creavit ipsum et prius ex
necessitate. Et aut ex omnibus
modis suis ab eterno fuit cre
ator sicut et cum creavit mundum
manifestum est cum ipse sit in subli
mitate et immutabilitate ex omnibus
ex totius nec adiumentum nec impe
dimentum habuit ullo modorum cum
nichil esset ante universi creationem
quod ipsum vel adiuvare vel impedire
posset et quidlibet cum nichil omnino esset
preter ipsum. Ipsum enim universum sive
mundus impossibile est ut in
telligatur vel adiuvans vel impediens
creationem propriam. Erit necesse esse
creatorem quando creator fuit quod est
dicere ab eterno mundum ipsum crea
sse cum nichil novum emerserit de ipsa
creatione mundi quod ipsum creatorem

Creatio

advenit michi defuit tunc quicquam
creationem ante vel prohibuisset vel
impedivisset et ut clarior atque va
lidior sit ista ratio mea addo
quia nulla omnino novitas facta est
in posse vel scire vel velle crea
toris nec circa ea vel aliquod
illorum circa aliquid aliud ipsa cre
atio de qua nemo intendit quam
omnis novitas vel eius existentia
fecit debere creari mundum potius
tunc quando creatus est quam non quia ad
hoc advenit ut mundus esset
tunc cum eternitate causa esset
sui ipsius. Omne enim quod facit rem
debere esse vel quod adiuvat eam ad
esse causa est esse ipsius et causa etiam
creationis vel factionis ipsius
nichil autem aliud est in creatione
quam novitas huiusmodi nichil aliud
est creatio apud creatum quam
novitas essendi ipsius vel nova
existencia eiusdem. Amplius ut
causa et effectus coniuncta sunt
inseparabiliter ita ut posita ea necesse
sit poni et effectum non fit nisi
sufficientia cause qua sufficiens
est ipse sola nullo modorum fa alium
de causa est vel efficacie esse suum. Quia
manifestum enim est huiusmodi causam esse
creatorem adhibuisse nullo enim
modorum aliunde adiutus per semet
ipsum solum creavit universum.
Intellige autem quam adiutum ita
ut adiumentum intelligas inducti
one et suasione et consilium de qui
bus omnibus palam est nichil ali
unde habuisse neque enim alico

consilio aut inductione aut sua
sione mundum creavit seu cau
savit ut manifestum igitur est ex omni
bus sufficientem causalitatem creatoris esse
per semetipsum solum causa suffi
cientissima universi quam est et volun
tissima cum ipso et in eternitate
et posito ponatur universum huiusmodi
aut coniunctio prohibet separationem
inter causam et causatum. Non fuit igitur
creator vel in eternitate nec in tempore
separatus ab universo quod est dicere
sine universo

Ponam tibi et tertiam rationem
Amplius quia dictum sit creator
creator ante mundum aut
potuit creare corpus aliquod
quod haberet motum durationem si vero
non aut est ut dicit apud creato
rem dicere creatorem non potuisse
creare huiusmodi corpus. Si vero
potuit creare huiusmodi corpus
cum ex possibili non sit possibile
ut accidat impossibile posito
igitur ipsum huiusmodi corpus creasse
non accidet impossibile. Est igitur
quod creavit huiusmodi corpus cuius
motus illius duraturus est usque
ad creationem mundi. Omnis autem
motus in tempore et quantitate est
cum ipso erit igitur temporis mensura mo
tus illius durantis usque ad initium
de creationem mundi igitur creatio
non fuit initium temporis cum eam
precesserit tempus illud. Eodem modo
est procedere si possibile fuit multa
tempora motuum inequalium creasse
creatorem ante creationem
mundi cum enim quantitate sequitur

motu tale fuisse atque prius et posterius
propter inequalitatem motuum que
enim inequaliter moventur necesse est
ut alterum eorum maius spacium inequa-
li tempore pertransiret quam alterum et
quod minus spacium citius pertransisset quam
alterum Et quando inequalitatis quanti-
tate vel magnitudinis quantitatis spacio
quod ab ambobus discurrendum est pro-
ut necesse est ut discurrat illud id
quod velocioribus motibus quam id
quod est tardioribus Sequitur igitur ut sicut
in huiusmodi motibus prius et
posterius secundum tempus quia propter et
tempus et propter hoc possibile fuit
fuisse tempus ante creationem
mundi Non est igitur necesse tempus
incepisse a creatione mundi vel
mundum incepisse in inicio temporis

Respondebo igitur primis
his racionibus et probacioni-
bus antedictis quia
super eo quod dicit per decessionem cre-
atoris iam visum est in eo quod
dixi tibi quod creator precessit mun-
dum eternitate sua qualiter eciam de
se ipso tibi et fuit ante mundum
anterioritate non temporis i. non per
tractum vel fluxum Sed anterioritate
eternitatis stante semper in presencia-
litate sua Et debes hic scire quod
ante tempus et ante eternitatem non
dicitur similiter neque una intel-
lectione Quia neque duratio temporis
et duratio eternitatis et propter hoc
comparaciones secundum prius et pos-
terius non habent locum inter e-
ternitatem et tempus nec inter eorum nomina
eternum et temporale Similiter enim

Creator precessit
mundum eternitate

est omne comparabile sit aut etc.
Quemadmodum igitur non est recipien-
da comparatio inter tempus et mundum
vel locum ut dicatur quia tempus est
maius loco et mundo aut equale
Sic nec inter eternitatem et tempus
vel inter creatorem et mundum
aut aliud temporale Attende eciam
quia ante et post Dico prius et pos-
terius fuit et erit intenciones
sunt temporis et propter hoc fluxus atque
successiones et preteritiones Et
scito quia similes locutiones sunt
cum dicitur aliquid fuit ante mun-
dum et cum dicitur aliquid esse extra
mundum vel ultra mundum Quem-
admodum enim mundus nec habet
extra nec habet intra cum
sit omnia continens et ambiens
Sic tempus quod cepit a creatione
mundi non habet ante vel prius cum sit
omnia tempora continens intra se ta-
men partes suas Scito eciam quod quam-
multi doctores in ignorationem et
non satis considerantes dixissent
locutiones istas Si quis enim
quereret Si esset in summo celorum
ab aliquo posses ne extendere
manum tuam ultra plane concederet
eorum qui non loquuntur et quia nec ipse eius
esset sine intellectu Sicut si interro-
garet vidisti ne hominem qui est
asinus Quemadmodum enim hic impli-
catur impossibile scilicet hominem esse
asinum Sic et ille implicat locum
esse qui non sit mundus aut intra
mundum Iste aut locutiones qualis
quid fuit ante mundum aut nichil
in intentione qua dixi non concedit

sibi inbicem quemadmodum non
iste aut bidisti homine qui est
asinus aut non bidisti. Et plus
est non dicit aliquid non solum
non sibi inbicem contradicit
qui enim querit utrum ante in inani
tempus fuisset aliquid aut ante sit in
tenuis tempus secundum est ac si quereret
utrum in tempore quod precessit in inani tempus
sint aliquid. Dicit et qui querit
utrum extra mundum sit aliquid
vel ultra idem est ac si quereret
utrum aliquid sit in loco qui est
extra mundum. Nemo enim intelligens
iudicat istas intentiones esse
aut responsione dignas

Ad alia vero rationem cum ipse
valde innititur quam dicit
esse veri ac puri intellectus
testimonium plane nudum est quia
non est verum huiusmodi testimonium
et propter hoc non est veri ac puri in
tellectus assertio declaratio autem
huiusmodi est quoniam aut possibile est cre
atori creare substantiam aliquam
cuius creatio non indigeat adiu
vari aliquo eorum que sunt aut
non est possibile. Hoc autem non esse
possibile creatori inconveniens
est etiam apud ipsum auicenna quia
re vera habet hoc contitetur in philosophia
sua hoc declarabo esse verum et dicam
quia potentia creatoris non est
super quandam possibile tantum sed
super possibile absolute et propter hoc
super omne possibile vel creabi
le in se. Causa autem in hoc est

quoniam potentia creatoris non esset
in ultimitate amplitudinis
cum esset restricta ad quedam
possibilia longe enim amplius
est possibile in se simpliciter quam
quoddam possibile. Amplius influxum
um receptibile relative ad
inbicem dicuntur quare non est
alterum altero amplius. Dicitur igitur
receptibile in ultimitate ampli
tudinis est ad omnes influentias
quod est dicere quia non est aliud
super eadem possit aliqua influe
ntia. Dicendum influxionum prius et maius
num in ultimitate amplitudinis
est ad ~~omnes~~ influentias ut neque
actu neque potentia neque etiam intelli
gentia sit influentia que non
sit ab eo vel que esse non possit
ab eo. Neque enim amplior debet
esse alicuius receptabilitatis
ad recipiendum quia sunt relati
ve dicuntur ad ipsum quantum ad influ
endum. Amplius ponam ipsi autem
exemplum in ipsa intelligentia quam
dicit esse nobilissimam omnium creaturarum
et neque esse in corpore neque pendere ex cor
pore neque etiam ex aliquo eorum que
sunt nisi ex solo creatore. Con
stat autem quod et possibile est in
tellectui nostro ymaginari aliam
similem intelligentiam et considerare
facere decem sicut se habent in
speciebus quemadmodum de duobus
individuis duo speciei humane ut de socrate
et platone de quibus nemo intelli
gens dubitat quia in speciebus
considerati sunt eque generabiles

fuit et sunt antequam genera
rentur. Sic dico et de sale quoniam aliud
possibile est tibi corpus ymagina
ri quam nos quos dixi in sermonibus co
siderauimus inuenimus eos indubitanter
eque possibiles esse et eque gira
biles atque creabiles quantum in
ipsis est. Sic dico de intelligentia
prima et secunda alia intelligentia ce
lesti que tamen est. Cum enim in sermonibus
considerate fuerint abstracte seu
a corpore esse et spoliata ab eodem
inuenimus eas eque propinquas
ad esse quare eque possibiles
esse et propter hoc eque creabiles quantum
in ipsis est. Nichil autem creabile
est nisi a creatore benedicto quia
reinuenimus creatorem eque
potentem creare alterum uel alteram
et in propria potentia creatoris non
magis aspirat in alteram uel eius
possibilitatem quam in reliquam uel
eiusdem possibilitatem nec ea est
apud alteram earum que respectu potentia
creatoris magis aspiciat in eam
quam in alteram quantum in ipsa
est. Hoc autem est quoniam in ista consideratione
vz quod consideramus ista ab
stractione et spoliatione nec maior
nec melior ullo modorum nec propter
esse propinquior est altera quam
altera quod manifestum est quod non
magis est creatori alteram creare
quam reliquam. Est igitur creare
aliud reliqua qua ponito possi
bili impossibile est accidere in
possibile existenti ponitione non
accidet impossibile. Dico igitur

quia creator qui modo creat in
telligentias ipsam cum omnibus modis
dis suis sic erat prius qui non
creabat eam, ita erat sicud
est modo cum creat illam apud
se enim inmutabilis est in bonitate
et inmutabilitate. Nulle autem disspo
sitiones uel comparationes sunt
que adueniunt creatori ut cre
at eam uel ipsam ut creet. Nunc
iam enim posui tibi ipsam nullo
modo pendere ex aliquo eorum que
sunt quare nullo eorum que sunt
adiuta est ut creetur praeter quam
solo creatore quia apparuit tibi per
expositionem alterius intelligentie
que adducta est ad esse a solo
creatore et propter ipsum solum. Mani
festum est tibi igitur ex hoc exem
plo sicud creat hanc intelligen
tiam cum omnibus suis modis
est sicud erat prius quando non cre
abat eam quare contradic
tionis est factum et propter hoc est ve
ac puri intellectus testimonium
et hoc est radix ex qua intende
bat elicere probatione validis
sima super eternitate uel anti
quitate mundi.

Destruunt autem tibi et ali
ter hanc radicem eius
ita in initium aliquid et di
cam quia aut aliquid est no
uum aut non aut omnia sunt
eterna. Nouum sicud per uoi tibi
intelligo quod cepit quare si nichil
est nouum eorum que sunt erunt
omnia eterna hoc est in menti ratio

creabile
a creatore

ostendi hoc aut adeo manifestu
inquiens et impossibile ubi contra
illud ratione disceptandum sit Sed
magis igne et gladio persequen
dum contra hos qui hoc dicunt ex
timendum restat igitur ut confitearis
quia revera aliquid recipit Cau
sa ergo clarior intelligentie innuet
Causa igitur operata est a antequam opera
retur illud aut erat ex omnibus
modis sicut antequam operaretur et idcirco
Si sit idem igitur venit contra illud
quod dicebat veri et puri intellectus
testimonium Si vero non erit causa
a ex omnibus modis sicut antequam
operaretur a Similiter postea cum operata
est a id est mutata vel est ex aliquo
modorum suorum et quod novum sciri est
ea vel circa eam illud novum no
minetur b quod cum est b tamen habet
eadem questio restat de ea ipsius
b an enim antequam operaretur ipsum b
causa eius erat ex omnibus mo
dis sicut Similiter postea cum operata
est b aut non Si sit idem dicit
contra illud irrefragabile tes
timonium Si vero dixerit quod non erit
igitur aliquid novum factum circa ipsius
b illud novum vocetur c quod et
c idem habet eadem restat questio
aut ibit in res in infinitum aut oc
curret questio ex causa se habens illi
veri et puri intellectus testimonii
Si dixerit quia res abierit in infini
tum impossibile erit igitur aliquid
fieri nisi infinita fiant cum eo
Jam ante declaravit Aristoteles in libro
suo quem vocavit auditum hoc
esse impossibile et facile etiam est

tibi alia declaratio impossibilitatis
ipsius quoniam infinita non possunt fieri
simul ab uno et eodem agente Neque
quod infinitos possibile est esse
simul et propter hoc non infinita corpora neque
infinita corporalia agentia pos
sibile esse simul quare neque infinita
patientia Similiter neque unum patiens est
simul recipere infinitas passiones
Et si dixerit quod cum novum aliquid
fit non est necesse infinita simul fieri
Sed necesse est quedam fieri que adiu
vent ipsum novum adesse quedam
vero destrui que impediebant
illud Respondit videntur infinitates
sequentes et hoc est quoniam non est
minus inconveniens infinita de
strui vel infinitas destructiones
fieri quam infinita fieri vel infi
nitas generationes esse et sequetur
ex hoc quod impossibile sit aliquid
fieri quoniam in omni factione
necesse erit infinita destrui Sed
aut impossibile est infinita simul
fieri aut et impossibile est infini
ta simul destrui Atque his ea declarata
dicit ipse autem novum aliquid
novum factione vel creationes
infinitas et innovationes fieri et
potes rotinari si vis super hoc
apud eandem brevius et planius
ut videtur secundum hunc modum vel
dicitur novum tamen novum esse vel
secundum se vel secundum aliquid quod
apud eam est vel secundum aliqua
ex dispositionibus aut compara
tionibus que circa eam sunt et
hec sunt quibus adiuvatur vel impeditur

et hoc est intentio mea novi et no
vitatis in hoc manifestum igitur
est omnis novi causam novam esse
secundum hunc modum. Causa igitur
causa nova est novi et per modum
cum necesse est et per causam tamen nova
habere per modum eundem et ita ibit
res in infinitum vel erit circulus
in causis. Iam autem declaratum est tibi
impossibile esse causarum ascensionem
infinitam similiter et circulum.

Adhuc autem probatione qua
adiecit ibi et dicebam quia
sufficientie cause causa est
que efficiat coniunctionem insepa
rabilem inter causam et effectum. Et quidem
probabile est et eius probabilitas mul
tos decepit. Videlicet quia causarum
alie sunt operantes per necessitatem
et hee sunt cause naturales et non est
eis potestas super operari neque liber
tas aut electio ad utrumlibet propter
quod dixit Aristoteles quia natura operatur
per modum servientis. Exemplum autem huius
modi est ignis de quo scis quia
non est ei potestas super calefacere
et non calefacere neque libertas
eligendi utrumlibet immo necesse
habet calefacere obviantem si
bi materiam receptibilem actio
nis sue. Alie vero cause sunt
operantes per voluntatem et electionem
et inter has sunt que operantur per vo
luntatem immutabilem aliud
contrarium videtur voluntate fle
xibilem et renovabilem vel consilio no
vo vel suasione nova vel aliquibus
ex passionibus quales sunt a
mor et odium, dolor et gaudium
spes et timor, ira et pax. Voluntas enim
dei enim vel mutatur voluntas ad
contrarium vel nova quia vero immo
te et indubitanter in huiusmodi verum
est, quia cum novum aliquid operantur
que prius non operabantur necesse est ut
innovatio aliqua fiat vel
in ipsis agentibus vel in aliqua
ex dispositionibus et comparationi
bus sepe dictis. Debes tamen scire
quia non est necesse ut omne destruitur
aut perit ut destruatur novo
aliquo agente in ipsum quidem
enim sunt adeo debilis esse adeo quod
infirmi ut per semetipsa deficiant
et hoc manifeste vides in super
motu temporis, tempus enim nullo
impellente fluit. Verum esse Cre
ator enim operatur per liberrimam ac do
minantissimam atque per omnia in
mutabilem voluntatem propter
hoc coniungit et causata sua cum
vult et separat ab eis cum vult. In
causis igitur naturalibus que per necessita
tem ut predixi tibi operantur sufficientia
actio huiusmodi sufficit ad perpetuam
coniunctionem. Dico et in operantibus
voluntate apud nos, et hoc quia non
est in potestate eorum postquam po
ssessione vel velle ceteraque dispo
sitiones concurrerint ut non in
cipiant operari ~~nisi cum vult~~
In creatore vero propter liberrimam
ac dominantissimam eiusdem volun
tatem atque immutabilitatem non est
necesse ut operetur vel incipiat opera
ri nisi cum vult. Et attende quia
possibile est ut creator velit

Ignis

Arg. amen da cwat

modo aliquid potest tamen non velle
illud absque ulla mutatione vo-
luntatis sue/ In nobis autem econtra se
habet e contrario et hoc allibi
dictum est et propter hoc caruerunt antece-
dentes Doctores qui viderunt quod
creator posset velle aliquid
et posset non velle illud absque ul-
la voluntatis sue mutatione
quemadmodum et de scientia se habet quod
scit creator aliquid futurum
esse/ quod tamen possibile est non fore/ et
creator ubi tamen non non sciret
ipsum fore. Et nunc est scit aliud cre-
ator quod impossibile est ipsum non
scire modo propter absque ulla mutatione
que in ipso fiat vel scientia ipsius et sic
ex ipsis intenderunt in creatore
video

Post hec autem addam et alia
pauca vobis adversus as-
sidue/ quia homines errave-
runt circa novitatem mundi/ propter de-
vitate intellectus sui et difficul-
tatem ymaginationis sue.
Difficilem est enim eis ymaginari
omnem locum aut mundum esse aut
ultra mundum et non possent ex-
plicare se vel evolvere ab ymagin-
ationibus istarum dictionum extra
vel ultra. Omnino neque ab ymagina-
tione eius quod est ante et post/ De
hys autem iam expedivi me et te
Et ex hoc errore et hac difficul-
tate querit quidam philosophus ex
ytalicis inquiens ut quid divina
scientia dormierit an dormierat
creator per sicla innumera et postmo-
dum quasi expergefactus creavit

ytalicus dixit divina scia dormisse

mundum huiusmodi enim homo de hys
fuit qui non poterunt ymagi-
nari tempus finitum Cum enim
omnia tempora dicat divina scientia
dormisse at si tempus divina tempora
precessissent. De hys autem iam
expeditus es et expedieris me-
lius in capitulo proximo. Contra er-
rorem dico debat questione. Quare
ab eterno creavit deus mundum
Quum enim nichil aliud ipsum ad cre-
andum induxit quam boni-
tas sua piissima atque largis-
sima et non diminuta neque
adaucta neque aliquo aliquo
modorum diminutata et ex possibi-
ponem modum diminutatus
nunc de novo vidit utilitates
propter quas mundus creandus
erat nunc maiores eas vidit
in ipsa creatione mundi/ quam
in sua eternitate nunc sibi facili-
orem creationem eius tunc quam
in eternitate/ ut quid igitur crea-
vit eum tunc potius quam in eterni-
tate In quo videtur quia ipsa
ista disputatione non sensisse
hoc impedimentum fuisse quo
magis crearetur ab eterno/ vel
in eternitate mundus propterea
et impedimentum quin esset apte
creatoris Et nunc manifestum
est quod apte mundi fuit istud
impedimentum cuius natura non
fuit ab eterno creabilis nunc sufficep-
tibilis eternitatis et hoc declarabitur
tibi in proximo capitulo non solum
de mundo sed de omni possibili

no

quia ipa sua nata que est possi
bilitas phibitiu est abetnitate
P creandem bram z modo
Pendem uidebis ad omnes
siles questiones vt cu
quit q intendebat creator i
creacione mundi aut intende
bat gloriam suam in creacione
mundi aut utilitatem mundi
z rerum mundaliu aut utrorumque quia
q autem istorum dicitur manife
stu est quia causata eet de cre
acione mundi si abetno fuisset
creatus creatoris gla quanto ipo
mundo z rebus mundalibus maior
utilitas quanto eternitas tpe ma
ior est ab eterno debuisset igitur
deus eum creasse et si dixerit q
nichil horum intendebat creator
s ppt semetipm tm ut qtib ipm
creauit tanto magis debuit
ipm creasse abetno Dato
tu q Rbbi dicit qtib dicit inte
cione aliene utilitatis de
hvd q creator dicitur aliquid
face in laude z gloriam suam
Dico quia laus z gla creatoris
cu intimius cogitata sunt est
tota z sola utilitas aliena
Et hoc em no solum maxie
s eciam singlariter z solus qualis
bn est ab ipo z quidquid bom ha
bent habent ab eodem de hoc
ud q dicit q z gla in infinitu
maior esset ei z ipi mundo z rebus
mundalibus utilitas Dicitur in in
finitu maior bonu est hoc s
non sequitur q ppt hoc debuisset
creasse mundu abetno qm

deus no potuit facere hominem impassibilem
i. quia homo non potest fieri impassibilis

impossibile est ut dixi tibi mun
du creatu fuisse abetno no
est huius di firmo quadmodu si
quis diceret si deus creasset te im
passibilem z maior gla esset
deo de creacione tua z maior
tibi utilitas debuit ergo te
creare ipassibilem Dico q
non qui no debuit aliquid
facere deus q fieri no potuit
quantacumque utilitas ex ipo sequere
tur cum no poteras fieri impa
ssibilis natura z ideo no debuit
te creator talem facere
Post hec autem conueniens
est ut ponam hic rones
auctorum quibus ipe inducti
sunt ad credendum eternitatem
mundi ubi oportet te reminisci eorum
que processerunt hic p querimus si
est sufficienter eis p que astru
ere conatur motu eternum ee in
libro que uocauit auditum
z ppt hoc no repetam tibi ro
nes illas neque responsiones pdictas
dicatur igitur arist in libro suo celi
z mundi quia natura determinauit
quibus semper non ee ut impos
sibilibus que scilicet naturali z ppria possi
bilitate phibita sunt ee Dicam
quedam monstra que contrarie
tas naturarum esse no patitur qualia
sunt fingunt chimera et
multa alia Quibusdam determina
uit natura quandoque ee z quandoque non ee
sicud uides in animalibus z homi
nibus z multis aliis quatenus
est z quedam alia ee quibus natura
determinauit semper ee quare

[illegible]

non solus creator sed est vel e-
mus primo alia multa tamen co-
adiuvatur ista ratio per hoc quod di-
ameter quasi invenitur ad
contrariorum in binuso naturae ac
medium inter illa naturae est ut in-
ma et reliquum et ponit exem-
plum de aceto et oximelle et melle quod
ut invenitur acetum in binuso
naturae et invenitur oximel quod est
medium inter acetum et mel naturae
est ut invenitur in binuso naturae
et mel quod acetum est alterum duorum
contrariorum melius reliquo secundum
ipsum Amplius adiuvatur ista ratio
per hoc quod si aliter esset duo inconveni-
encia viderentur sequi primum quia in-
completa esset contrarietas binuso
ut deesset ei pars suarum principa-
lium altera adhoc nec decet crea-
torem nec decet naturam secundum in-
completum aliquid facere naturaliter capax
si illud susceptibile fuit comple-
menti Aliud inconveniens est
quia in binuso esset vacuum na-
turae Quemadmodum si in binuso co-
lorum deesset alterum extremorum
vel aliqua species mediorum hoc autem
natura non patitur Vacuum enim vacuum
locum Vide vides quod in genere animalium
non est vacuitas nec que indubi-
tanter est defectus alicuius ex speciebus
Ex hiis igitur omnibus videtur necesse
esse ut in binuso inveniantur iste
tres maneries scilicet sed existentia
et utraque existentia Sed autem ex-
istentia sit sine eterna Vacuum sempi-
ternitatis est eternitas secundum unam
intentionem Sed enim invenitur in l-
titudo semper eternaliter existentiam
invenitur in latitudine eternorum et mun-
dus sive universitas corporum eternus
prius hunc modum est ordinari de
hiis tribus scilicet necesse impossibile
possibile. Et dicit aliquis quod necesse secundum
virtutem ut semper sit numquam non
sit impossibile vero secundum virtutem
ut numquam sit et exemplificat de
dyametro et latere quod dyametro
est virtus ut numquam equalis lateri
sit et ista virtus non potest intelli-
gi nisi prohibitio absque de elon-
gatione et nobilitate in applicabili
Et quod plenius est primo dicetur circa
hoc dico quia de creatione
et rebus aliis non dicitur secundum unam
intentionem neque univoce sicut
album de colore et de superficie equi-
voce dicitur color enim dicitur albus
essentialiter et non secundum participationem
Non enim dicitur albus in habendo seu
participando albedinem sed in essen-
do ipsa albedo Superficies vero al-
ba aut paries albus econtrario
Sic creator non dicitur ens in habendo
do ipsum esse sed in essendo ipsum sim-
pliciter esse ut ponitur idem intelligatur
in eo quod est et quo est in nullo
aut alio sic est In omni namque
alio aliud est quod est et aliud quo
est secundum participationem gradus
omne aliud a creatore dicitur ens
quale quemadmodum Si quis enim
dicat alba non comprehendit simul
sub intentione colores et alod
ta. Sic qui dicit entes et encia
non comprehendit sub creatorem
et creata quam una portione univoce

necesse
impossibile
possibile

noiacionis no pt ehoce bti p
hanc igit intempcionem non
procedit vo ia azo q aut dicat q
natura detinavit quibusdam
rebus ut semp non sint/ qua
quam multa habeat calupnia
sermo iste ppt sermone nature
et ppt verbu deviandi quorumcu
nus intencione suam ulam
ullam detinavit Neque enim q
natura ibi nocet explicat ne
que quid intelligat ipsem detinu
re manifestat Videos tamen
que nulla natura aliquid detina
uit creatori licet verum sit
q natura sua nobilissima semp
sit et nulla sit ei penitus adnon
esse appropinquanda possibilitas
in rebus aute creatis impossi
bile e pluri modu se habere
et hoc faciam te scire in sequentibus
neque conveniens est neque illa
necessitas hoc exigit ut si multa
tudo est semp non eciam ul ex
isteriu Quod non est necesse
Si est multitudo auriu effectuu
quod sit ibi causarum Eodem enim
deriuulis et fontibus derivantur
et radiabus licet contrarietas
non nulla sit inter eas non
enim multitudine rivulorum sequi
ex unitate multitudo fontium
ul multitudine ramorum multi
tudo radicum Tu aut iam non
dubitas quin creator omni ali
orum eciam et quam ipso sint effectus
eiusdem et quam se habeat de ipsa ex
modo aliquo per modum fontis

ad ipsa et ipsa per modum rivulorum ad
ipsum Et et per modum radicis ad ipsa
et ipsa per modum ramorum ad ipsum
licet non ipso et multu dissili· ut
ita dicatur similitudine inter res igitur
creatas et huiusmodi creatum
locum habet huiusmodi comparacio
nes et similitudines quibus utitur
Sed non comunicatio aliquatenus
creatore cum ipsis et si forte aput
creaturas teneant non est ita
ut creator se a similitudine se
extendit cum creator ab ipsis
et distanciam in inestimabili
dissimilitudine incogitabili sup
eisdem supereminet et sup sit et
licet dicat ergo quod quibusdam
non ut semp non sint debes
scire quod sermo eius non est verus
in hoc illud enim scilicet semper esse
singulariter et proprium et nulli ex
rebus creatis inest virtus
ut semp sit eciam si verum esset
quod quedam ex eis semper esset nulla
eam sua virtute est ut subsistat
Iam enim declaratu est tibi ali
as quia esse accidit unicuique
preterquam soli creatori cui so
li essentiale est/ ipse igitur est sua
virtute et ipse est fortitudine sta
bilitus sue Unumquodque aut aliorum
eius virtute et dono est sicud
est et quam diu est et quantum in
se est recideret in non esse nisi
virtus et bonitas creatoris
ipsum retineret et stabiliret
in esse mirabilius aut est quod
dixit quia quibusdam deest ut

ut semper non sint ~~misi~~ sine ad semp
non esse tamquam non esse sit fi
nis alicuius virtutis et naturam
et dederit principium ad hoc. Et ad
non esse. Cum manifestum sit
quia non esse nichil est neque
creatum numquam desideratum aut
quesitum. Etsi enim negatio se
quatur ex affirmatione non
tamen affirmatio est ad hoc ut
propter hoc. Esse enim album sequitur
non esse nigrum, albedo tamen non
est ad hoc sed propter non esse nigrum.
Dicit et in exemplo quod ipse ponit
de dyametro sine latere et costa quod
non dyameter nec magnitudo
eius propter hoc ut non sit equalis
lateri, idem est de latere. Sequitur
tamen ex nativitate de quibuscumque
duabus lineis quod si fuerint in
eodem quadrato sic se habentes
ut altera sit illius quadrati
dyameter et altera non costa ipsas
non esse equales quemadmodum
sequitur de quibuscumque duobus
corporibus quod si fuerint in eodem
toto sic se habentia ut alterum
sit eius medietas alterum quarta
illa non esse equalia. Certum nec
propter hoc ibi sunt nec propter hoc sunt
similiter in moribus erroris sermo
quo dixit quia virtus inest
quibusdam ut quique non sint
sint quique corrupta et ut quique
desinat esse tamen hec oportuit esse
non possit. Et desinere esse. Nulli
enim dubium est quin hoc sit ex de

bilitate ipsius esset quod ex defecti
bilitatem ipse sequantur defectus
et desicio ab esse. Et ipse inter ex
positores atque sequaces opini
onis ipsius dicunt quia ex po
tentialitate est ipsum non esse
nemo autem dicit defectibili
tatem aut desinibilitatem virtute
esse ymo contrariam nominationem
ei attribuunt scilicet impotentiam
debilitatem eas vocantes

Post hec autem convenies e
ut ad dicta rationes et pro
bationes ad stabilien
dam novitatem mundi et destru
endam eternitatem eius. Non
enim satis est videre rationibus
contrariis senciendum et dissolvere
questiones eorum contradicere
opinionibus ~~eorum~~ ipsorum ad comple
tam certitudinem nisi probatio
nibus irrefragibilibus ~~astruatur~~
astruatur veritas et declaretur. Ex ipsis
ergo duobus completur ut
recteque philosophantur intencio
incipiam et ab ipsis mundi testi
moniis et dicam quia stant
apud omnes naciones amabiles
historice et cronice narraciones
in quibus narrantur conditiones seu
edificationes atque fundationes
civitatum magnarum nominatarum
Dicit et vicia regionum omnium ex quibus
manifestum est ipsum mundum
habuisse inicium in tempore. Et ut igitur
omnia hec que dixi inicia tri
ta habuerint. Dicit mundus circa
infinitum duraturus fuisse in infinito

mundi
inicium

tpe absque ciuitatibus et regnis
et ita ociosus et vacans a maiori
pte utilitatum suarum. Et de istis
itaque esset eadem questio. Et
ipse a te et sequaces eius de ini
cio mundi referunt. Contradicere
autem tot et tantis testimoniis non
stulticie tantum sed intollerabilis est
dementie. Restat et historie he
breorum et romanorum adam primum hominem
fuisse testantes. Et ipse propheta
hebreorum hoc ipsum testificatur in prin
cipio legis hebreorum cui tam
magnificis signis mandatis
et prodigiis ipse creator testimonium
perhibuit cum eidem prophete nisi
per signa gens hebreorum credere
noluisset. Contradicere autem tes
timonio tanti prophete cui et ipse cre
ator testimonium perhibuit tantorum
signorum contradicere est ipsi crea
tori et mendacem facere illum

De inicio mundi

Procedam autem ulterius et
dicam quia ipse totus mun
dus confitetur se habuisse vel
iam ex tempore aut hoc potentes audire
ab eo et intelligere valentibus
Confitetur enim potencialitatem
suam et se esse possibile esse per se quod
re confitetur potencialitatem seu
possibilitatem essendi esse sibi
naturalem et a se ipso. Actualitatem
sive actum essendi recepisse aliun
de sive ab alio et hoc est impos
sibile sive potenciale in qua
tum huiusmodi sive per hoc quod huiusmodi
non euenit vel actum essendi sine
adde. Et neque per aliud possibile in quantum
possibile hoc est in quantum potenciale sine

possibile sed remanet in sua pote
ncialitate et possibilitate quantum in
se est. Quare et in non esse secundum
actum sive esse vel non esse actualiter
essencia igitur potencialitas est ei
naturalis actus et non esse eidem naturale
quare erit prius ex necessitate quam
ipsum esse. Naturalia autem priora sunt
huiusmodi rei ex necessitate quam
adueniencia. Aliter et quod per se est unicui
que prius est ei quam quod aliunde
vel ab illo datur. Tunde mundus hiis
omnibus consideratis confitetur se ac
cepisse esse post non esse. Amplius cum
manifestum sit mundum factum vel crea
tum esse. Album vero non fiat nisi
ex nigro et calidum ex non calido
quoniam mundus non est factus nisi
ex non ente. Sed omne autem facto
non prius est ex necessitate id quo
sit aliquid quam ipsum factum quare
prius non ens fuit mundus quam
factus fuit ens fuit aliquando igitur
non ens et propter hoc non semper fuit
ens. Amplius cum esse acceperit mundus
a creatore quoniam ab illo et est et
esse aut accepit illud cum iam
esset et hoc est impossibile quoniam tunc
erat habebat esse non esse aut pos
sibile ipsum accipere quod habebat
quoniam subito accepit illud et non
post tunc igitur accepit illud quando
ipsum primo habuit esse et tunc indubi
tanter incepit esse aliquando igitur
incepit esse. Et si dixerint quia
incepit esse non quod habebat illud
aliquando igitur non habuit illud quod ec

aliqn non fuit mundus quando in
cepit ee omne enim quod aliqn non
fuit et aliqn fuit incepit esse
Item de naturali potencialitate
sua eductus est mundus in actu
essendi ergo vel subito vel per partes
sive continue si subito ergo in
instanti sive in nunc temporis quando
in illo nunc primo fuit in actu essendi
sive in esse in illo ergo incepit ee
et hoc est quod querebam Si non per partes
sive continue exivit de potencia
in actu huiusmodi exitus indubi
tanter generacio fuit generacio autem
finita in tempore finito est et continuitas
tacto Et de eadem autem de toto tempore
sue generacionis non dubium est Quod sit
et in termino generacionis primum est
et incepit ee quando mundus ince
pit ee in termino sue generacionis
tamen antea non fuit Quod neque alia
generata Nullum enim generatum potest ee
aut potuit ee umquam ante com
plementum sue generacionis Item
potencialitas et actualitas sunt
contraria Quoniam potentia et actus
et non sunt sibi in eodem ut se com
patiuntur aut igitur potencialitas
essendi precessit actum in mundo aut
non precessit Si dixerit quia precessit
fuit igitur huiusmodi potencialitas
sine actu quando fuit mundus
aliquando in potencia essendi et non
dum in actu fuit igitur ens in actu
aliquando mundus quando non semper
Et si potencialitas numquam precessit
actum in mundo tunc manifestum sit
quoniam semper est ipso actu Non igitur

ordinatus creatus est in creati
one mundi Contra ordinem ergo
nature est quod mundus semper est in
actu Item quia creatus est
mundus a creatore aut est ge
neratus ex corrupcione vel
alterius sive per corrupcionem illius
aut factus ex aliquo preter cor
rupcionem illius ut domus ex
lignis et lapidibus non corruptis
fuit aut creatus ex nichilo fac
tus aut aliter ab eodem creatus
Omne aut sit generatus sive sit
factus ut dixi prius non ee incepit
ee Si non creatus hoc est de nichi
lo factus aut subito creatus
fuit aut continue per partes Si sub
ito ergo ex aliquo nunc temporis quere
tur cepit Si non pars post partem
et continue in termino creacionis
sue videlicet in quo creacio eius
completa fuit incepit ee quando tunc
primum fuit Eadem via predic
tum est et continuitas non aliter
causatum a creatore dicat illud
quando necesse est ut causacionem
eius dicat ee subitam sive sub
ito factam aut per partem post partem di
cat ee tantam talem Item
quid dicet de tempore hoc vel ano aut
dicet ipsum semper Etiam et nullum
ee primum horam aut non Si dix
erit etiam ee et nullum ex eorum
hoc fuisse primum Cum pater ex
necessitate sit causa filii et omnis
causa prius est et a infinitum necesse
habet consiteri causas a se ordi
ne in infinitum causas efficientes

pater enim est causa efficiens filii
et natiua adgnatione corporis siue
ambo parentes scilicet est pater et mater
Iam autem declaratus est et stabili-
~~tus~~ et stabilitus status causarum
cum omnium generum cause Et pate(t) etiam
est impossibile esse ut ascendant
in infinitum et hoc principium declaratur et sequi-
tur ~~eius~~ ipsius atque expositores
librorum ipsius

Procedam et alia via et dicam
quod impossibile esse possibile
esse possibile contraria sunt
eodem et necessitas possibile et possibilitas
possibile Eternum antiquitas et noui-
tas Quia igitur necessitas possibile cau-
sa est eternitatis siue antiquitatis
erit eternitate ut possibilitas
possibile causa est eternitatis siue anti-
quitatis erit eternitate ut pos-
sibilitas possibile non patiatur secum in
eodem subiecto sit causa noui-
tatis siue temporalitatis quare sicud
necessitas possibile non inveniatur nisi
in uno solo qui est creator benedictus
ita et eternitas siue antiquitas
non inveniatur nisi in eodem Et propter
sicud necessitas possibile non sustinet
nouitatem cum eo in quo est siue
temporalitatem ita necesse est ut possi-
bilitas possibile non patiatur secum in
eodem subiecto eternitatem esse
impossibile est ut aliqua rerum
creatarum eternitate esse et in aliis
dispositionibus similiter se habet
necessitas enim possibile neque creati-
one neque corrupcione neque ge-
neracione temporale secum patitur
neque illius modorum inceptionem
esse necesse est ut possibilitas

possibile e contrario se habeat et ista
probacio fundata est super hanc in-
dicem scilicet quia contrariorum causas
esse possibile et super hanc alia radicem
que est proportionalium alterum est
et alterum et super terciam radicem
quia que sunt proportionalia ex
necessitate sunt et permutatim propor-
cionalia Et quia propter cum quadam mo-
dum se habet necessitas possibile ad eter-
nitatem et antiquitatem Et sic pos-
sibilitas possibile ad nouitatem seu
temporalitatem quare si necessitas
possibile causa est eternitatis seu an-
tiquitatis erit possibilitas pos-
sibile causa temporalitatis et nouitatis
et si eternitas vel antiquitas con-
sequens est vel comitans in-
separabile necessitatis possibile

Eaque raciones que huc
usque posite sunt primum ethi-
ce sunt siue morales
ut ille scilicet que sunt a te sessionis
primum vero naturales et methaphisice
prosequar raciones methaphisicales contra
hanc opinionem Et dicam et dicam
in primis quia accidit ex hoc non
plus fluxisse horam de toto
tempore preterito quam diem vel mensem
vel annum nec eciam quam mil-
le milia annorum huius declaratio proba-
cio est quia si dixerit aliquis
horam fluxisse antequam mille
milia annorum fluxissent aut
illam horam precessit tempus in in-
finitum aut non precessit Si prces-
sit eam tempus in infinitum eui-
dens est quia mille milia an-
norum fuit post tempus infiniti illius

quae in toto illo suo preterierunt
horam predictam. Non igitur hora illa
prius fluxit quam mille milia annorum
preterierunt horam illam. Et etiam
infinita milia cum tempus infinitum
ex eternitate totum ceat infinita mi
lia. Et si horam illa non preteriit
tempus infinitum aut preteriit eam
tempus finitum aut nichil temporis. Si
tempus finitum, inicium ante illius
fuit initium temporis totius. Quare tempus
habuit inicium. Si aut nichil
temporis preteriit horam illam manifestum
est quia initium illius hore
fuit initium totius temporis. Quare
manifestum est secundum opinionem
eorum non fluxit hora de toto tempore quam
mille milia annorum et quia non
est designare quam non preterie
runt infinita milia annorum, tempus
cum infinitum est ipsemet dicat ali
bi intransibile sit et maior motu
finito temporis autem totum quod preterit
infinitum est ut ipse dicat aut si
initium. Et si finitum habet igitur initium.
Quare propter et motus et hoc est ei
contrarium. Si autem infinitum quare
igitur totum iam transiit fluxus
eius ipsius non est infinite velocita
tis nec maior est velocitas quam
motus celestis. Ponam autem
ad hoc exemplum de aqua et dicam
quia si ymaginatur fuisse aquam
infinitam et ponas fluxum eius
finitum hoc est ut ex fistula finita
vel causale finitum et finita velo
citate effluat non erit unquam pos
sibile ipsam totam effluxisse.

Amplius totum tempus futurum secundum eos
infinitum est nec finiet unquam.
Non igitur minus quod futurum est de tempore
toto quam quod preteriit de eodem
equales sunt velocitates qui
bus totum preteritum fluxum sive
preteriit et totum futurum preteriendum
est ventum aut est ad finem preteri
tionis eius quod de tempore iam preteriit
tanta velocitate fluxus non
obstante infinitate ipsius ve
niet igitur et ad finem preteritionis to
cius temporis quod futurum est cum equa
li aut velocitate preteriundum sit
qua illud preteriit non obstante
infinitate eiusdem. Quare
necesse est tempus finiri. Amplius in to
to preterito tempore celum complevit revo
luciones finitas aut infinitas.
Si finitas necesse est quod in tempore fini
to quia tot partibus temporis equa
libus quot tempore fiunt cum pari ve
locitate fiunt omnes revoluciones
celi. Erit igitur totum tempus quod
preteriit usque in presens nunc finitum.
Si vero dixerit quia infinitas
revoluciones complevit celum
toto tempore preterito, ymaginabor
quod ista ymaginatio possibilis est
intellectui quod duplo minori veloci
tate motum fuit toto tempore preterito.
Quia igitur est proportio motus ad
motum eadem est pertransiti ad
pertransitum in eodem tempore vel equa
li eternitate necesse est ut eode
tempore non nisi medietate revolu
tionum iam completarum comple
verit. Revoluciones igitur quas
complevit toto tempore preterito celum

habent medietatem et per eandem viam
habebunt quartam et octavam et ita in
infinitum. Manifestum autem est quod in
finitum medietatem non habet.
Amplius cum per imaginacionem dicitur quod du
plo velocior motus totius celi
in tempore toto quod preteriit, quod per eandem
racionem duplo plures erunt revo
luciones complete in eodem tempore
non ante erat completurum celum
plures revoluciones eis que pre
cesserunt et eis que future sunt
Cum acceptis tot ante complevisset
duplo maiori velocitate revolu
tum quam finisset motu suo.
Amplius non est dubium quin duplo
plures revoluciones complevisset
duplicata velocitate motus
et eodem tempore sive numerus revolu
cionum iam completarum sit duplum
et est medietas atque numerus non est
igitur infinitus huiusmodi numerus
cum medietatem habeat ut dictum est
et eciam duplum. Amplius manifestum
est quia celum solis vel sol ipse
perficit unam revolucionem suarum
in anno uno secundum motum suum me
dium et equalem per imaginabor autem
exempli gracia unum unius revolu
cionis trecentorum lx dierum equa
lium ut ita unicuique diei gradus
unus solaris circuli deputetur. Erit
igitur per ea que audisti proporcio motus
primus celi ad motum solis proporcio
que est ccc^orum lx ad unum. Eadem
et revolucionum celi et revolucionum
solis erit eadem proporcio. Erunt igitur
revoluciones solis et anni revolu
cionum eius ad revolucionum ce
li et anos revolucionum eius eadem
in proporcione unius ad ccc^os lx. Nec
te conturbet quod dixi annos et anos
quia idem est ac si dicerem quod
tot ad celum dies. Eodem modo est con
siderare de revolucionibus Sa
turni que sunt ad revoluciones
solis in proporcione unius ad triginta.
Et Iovis et de revolucionibus
Iovis quod similiter sunt secundum eundem
motum medium ad revoluciones
solis in proporcione unius ad xii
et per eandem viam consideravi de re
volucionibus Martis, Veneris,
Mercurii et lune. Invenies enim propor
ciones eorum ad revolucionem
celi certissimas et hoc est quod proporciones
extremorum aggregantur ex
proporcionibus eorum proporcionum ad me
dia et mediorum ad invicem. Invenies
igitur quod revoluciones unius
cuiusque planetarum secundum computaci
onem astronomicam erit pars certissima
hoc est certissime proporcionis ad unum
versas celi revoluciones sic ac
ceptas que complete sunt toto
tempore preterito quod ceterum in prius nunc
impossibile autem est infinitum esse
aliquas partes certe comparacionis et propor
cionis ad ipsum inveniri.

Vt autem manifestiora est
ut et clariora sint hec declarabo
quia non potest esse continuum
aliquod infinitum et primum declarabo
hoc in linea et faciam sciri quia
non potest esse aliqua linea in
finita ex altera parte. Imponatur
enim linea a b infinita ex parte
b et supponatur ei et sit in terra a b.

cubitus deinde applicet ei aliam
finitam que vocet c d infinitas
ex parte d applicet autem ei sic
vel supponam ut sit c punctus in
directum b vel super ipsum b. Dico
igitur quod a b minor est maior est
c d cubito vno quod est inter a b
quia illo enim cubito excedit eam ex
altera non parte non excessus al
terius in alterum hoc est a parte in
finitatis. Si enim excessus esset
vz ita ut altera ex parte illa exten
deretur in vna alteram incipiet ex
cessus in aliquo puncto sive esset
excessus finitus sive infinitus
quare ille punctus terminus linee mino
ris esset igitur terminata ex utraque parte
non esset igitur infinita posita autem
erat infinita utraque. Restat igitur
ut ex illa parte a parte illa infinitatis
non est excessus alterius ad alteram
et in continuitate a parte illa equa
les per diffinitionem equalium igitur excessus
alterius ad alteram. Quod dupliciter
intellige igitur quod linea c d trahatur
super lineam a d b donec punctus
c sit super punctum a et punctus d super
punctum c aut ergo est excessus
unius ad alteram ex parte infinitatis
iam ostensum est tibi quod non est in
finita utraque hoc autem erat positum
ab altera non parte non est iam ex
cessus aut inequales tamen ea que
vz c et a simul sint quare continuitate
non sint equales per diffinitionem equa
lium que est. Equalia sunt quorum
altero alteri supposito neutrum al
terum excedat. Prius autem erat inequa
les quare cum neutra excedit aut

decrevit adhuc sunt inequales
quare sunt simul equales et inequales
et hoc est impossibile ergo illud ex
quo sequitur est impossibile hoc non
est nisi linea illam infinitam
esse ex altera parte. Erit autem de
claratio hec compendiosior atque luci
dior. Si intellexeris a puncto b p
tertiam aliam lineam infinitam
cuius principium sit punctus c et suppo
tam parti posterioris linee que pars
incipit a b. Dico igitur quod linea
illa equalis est illi parti a b
linee cui supposita est quare est
minor ex continuitate quam tota a
b. Intellige igitur quod trahatur linea ista
ad partem a donec principium eius
hoc est primus punctus eius sit
super a punctum erit igitur supposita
ista a b linee non excedit eam
vel exceditur ab ea quoniam non exce
dit eam a parte infinitatis ut
probatum est tibi et nec a parte
a cum primus ~~eius~~ punctus sit super
a. Erit igitur equalis a b linee prius
autem erat equalis parti eiusdem
b ei parti que incipit a b ipso b
et excedit ~~ab ipso~~ in infinitum. Amplius
per eandem viam demonstrabitur tibi
quod infinitum est maior a b et hoc
est quoniam si extenderis eam et hoc per cu
bitum alteram a. Dico quod illo toto
cubito excedit a b illud resi
duum nec exceditur ab eo. Est igitur
aliud residuum a predicto cu
bito equale linee toti a b quare
manifestum est quod illo cubi
to excedit lineam a b et eadem
est via ad demonstrandum quod excedit

equalia

cam duobus cubitis &c si ex pte
ris cam pdicto modo p duos Dr
& mille milibus cubitoꝝ mbem
ent excedet eam si milleseris
eam tractam ad eadem ptem p
mille milia cubitoꝝ zita in infi
nitu Termia igr posita linea ex
altera pte tminis infinita Deq
ista inconveniencia z impossibilia
manifesta bz ptem ee equalem
toti z etia maiorem z hoc in infi
nitu Manifestu est ee impossibi
le illud ex quo omnia ista impos
sibilia sequunt hc aut est lineam
aliqua ee infinita ex altera p
te a linte tractus em linee quatn
est ul applicatio linee ad lineam
nichil addit ul detrahit magnitu
dini eius que trahit Dr neq
applicacio linee ad lineam ad
dit ul detrahit alterius magni
tudini
Adda zalia manifestaci
onem ad hc Dico igr q
si linea moveat ultra
hatur sedm rectu sive longitu
dinis movebit equal ambz ex punc
tis suis Verbi gra si moveat
ultra hatur p cubitu quibzlibz
eius punctus movebit tandem
z tnsibit cubitu Ergo tmis linee
ex alta pte infinite a z tota li
nea illa infinita voce a b z sit
c punctus distans ab a p cubitu
Dico igr q si linea a b movea
a loco in quo est usqz ad c q est
dicte p cubitu dico q a tnsibit
cubitu illu z pveniet ad c et
silr quilz ex aliis punctis tandem
tnsibit quare punctus in linea
a b p cubitu erit infinie linee
motus in puncto in quo erat a
z idem est manifestu equa hc
mo move equal linea omnis
sive finita sive infinita sit cuius
libz ex punctis suis Eodem est
astendere z de equalibz ex ptibus
suis Tota igr linea ab mota
est p cubitu Omne aut q movet
tn relinquit ul exit de loco q
exigit q accquirit ul intrat
de loco in que move z utim omne
q move ab aliquo loco in aliu
sive movea sedm ptem sive
sedm totu hoc est sive exeat
illu sedm ptem z intret aliu
sedm ptem sive exeat illu sedm
totu z intrent aliu sedm totu
totu est ex continuitate inter duo
illa loca sive int ptes illoꝝ locoꝝ
Eiusde continuitate Ampo omne q
movet a loco in tantu locum
relinquit p se de loco in quo erat
pus quantu requirit ante se de
loco novo z omne quod habet p
se z ante se finitu est Dr ondi
pt omne quod move finitu est
tu motus no pt addere ul de
trahere quantitati Eiusde si fi
nitu est ex continuitate omne q
move finitu est ex continuitate
omne q pt moveri Et si dupli
q finitu non pt moveri q
tnseat infinitu spaciu Et ideo
q p primo iste impossibil est et ex
nx intolleabil z dico q si aliqd
move z tnsit infinitu tnsit
qlibz ptem ipsius tam finitam

quam infinitam. Quare cum sit fini
tum de illo spacio prius quam tran
seat totum illud finitum. Item si
in spacio illo finito non transit
finitum ad infinitum quidquid
aut non transsit de illo remanet
cum sit ab eodem quare rema
net quodlibet stadium de illo spacio
intransitum est ergo mille milia
stadiorum sibiinvicem signentur in illo
spacio inveniuntur intransita. Simi
liter igitur totum illud spacium infini
tum pertransitum.

Iam igitur declaratum est tibi per
hoc quia non est possibile
lineam aliquam infinitam
esse ex altera parte tantum et per eandem via
facile est tibi ostendere de superficie
et de corpore. Et per hoc autem evidenter
sequitur quia si non est possibile
lineam infinitam esse ex altera parte
tantum multo forcius impossibile est
erit ex utraque parte illam infinitam
esse. Si enim impossibile est duorum
alterum esse multo forcius ambo.
Item si ab linea infinita ex
utraque parte dico quod quodlibet punc
tum signatum in linea ab est
terminus duarum linearum infinitarum
ex altera parte tantum a quolibet enim huiusmodi
puncto progreditur linea infinita
et infinita tantum ex altera parte cum
infinitatur extremitate in puncto
a quo progreditur illa linea in
finita tamen hoc erit in parte altera.
Esto igitur in parte a punctum a igitur non
erit infinitum prius a non erit infinitum
tum de tota linea ab quare
linea illa de tota linea ab. Qua
re erit ab finita ex parte a posita
aut erit linea ab ex utraque parte
infinita. Item medium est in linea
et in omni continuo est per quod non est
aliquid plus quam ante illud aut equum
et cum medium in linea est a quo
deducti perpendicularis et circa ipsum
revolutus eo quod est ante illud et eo
quod est post revolutus in qua adperpendi
clarem donec alterum supplicat
at alteri parti que ante ipsum est
cum alterius in alterum non sit
maius excessus. Cum igitur posita
linea ex utraque parte infinita hoc
accidit in omni puncto illius ne
cesse est ex perpendicularibus diffinicioni
bus esse punctum cuiuslibet linee
infinite medium esse in illa. Item
omne punctum est medium utriusque
linee cum vos facta sectione ipsa
dividitur in duo equalia. Cum
igitur huiusmodi necesse est accidere omni
puncto cuiuslibet linee ex utraque
parte infinite necesse est omne punc
tum huiusmodi linee medium eiusdem
eadem. Et per hoc etiam accidit partem
esse equalem toti. Preterea vero quia
posui de medio non potest convenire
duobus. Esto enim quod conveniat a et
b punctis vel aliqua linea. Sic
infinita cum a sit medium in ea
quod erit plus id quod est de ipsa linea
dextra quam quod est post ipsum. Simi
liter cum b sit medium in eadem similiter se ha
bere dicitur quare illud de tota line
a quod est inter a et b cum eo quod est post
b simul acceptum non erit plus

quam illud quod est post b p se sup
tum ztita non erit plus toto quia
pars illud enim quod est post a est
totum ad illud quod est post b quia conti
net illud z in sup id quod est inter b
za accidit in sup ex huiusmodi po
sitione qua si pon linea infini
ta ex alta pte ut pars sit in infi
nitum maior toto Dico enim c d
lineam infinitam predicto modo
subiacere intelligeris ab linee in
finite ita ut punctus c suppiacere
accedat puncto b non est dubium
quin linea c d sit equalis pti linee
a b pti inquam que incipit a
b puncto z pcedit in infinitum
et equalitas illa manifesta est
per diffinitionem equalium z si traxeris
eam ad ptem a et a quantumcumque
volueris z p mille milia stadiorum
remanebit equalis semper li
nee a b excepta infinitate amba
rum si eam feceris te strie quam
toti residua quo tota est citra
a excedit illam semper erit igitur
maior ea mille milibus stadiorum
z tum milies mille milibus Si
tu eam tractam impertem predictam
intelligeris prius aute demonstratum
est tibi prius eam esse equalem
pti linee a b z ei pti que inci
pit a b z pgreditur in infinitum
quare pars illa linee a b ma
ior erit ipsa linea a b in infinitum
i absque mensura aliqua determina
ta

Iam igitur declaratum est tibi non
lineam non superficiem cor
pus infinitum esse posse ex

alia pte tum z multo fortius ex
ntitatis vel exponam nos erit impo
ssibile aliam istorum trium infini
tas eternia nos sunt filie continu
itates mensurarum hiius dicit z tpis
nate est z in tpe sibi se habere
z hoc iam declaravit in libris suis de
auditu Et si nolueris calupniari
quo possis contra tres predictas z appli
cationes facere ad tpus non effu
giens plus dico enim quia tpus
sibi finit cum motu z motus cum
tpe cum corpibus motis transierunt
spacia localia vel situalia por
cionaliter fluxum tpis z motus
Quemadmodum igitur fecit te stare quia
si quotiensque motu transeant spa
cium infinitum nate est ut ab eode
transseat prius pars illius spacii
qua totum z pars deillo finita
qua infinita Dico nate est ut
a aliquo transseat idem spacium infini
ties transseat prius millesies qua
p millesies non prius semel qua
millesies z infinities quare
celum prius fecit una revolucio
nem qua infinitas z prius ptem
revolucionis qua totam ro
plevit Iam aut destructum est
hic impcedentibus Item intelligi
bile est tpus velocius posse flu
ere aliquatulum quam fuat
fluat vel transseat Dico z tardius
Esto igitur quod fluat vel transseat
velocius ita ut fluxus eius
sit velocior quantitate unius ho
re Dico igitur quia totum tpus ef
fluet alias effluxerit una

una hora prius qm ee et alias
effluxerit quare apte finis re-
liquit posse unius hore spacium
quadmodum si aliquid intelliga-
moveri velocius quam mo
uetur cum se unum cubitum sup-
quam alias ouiperet ita reliqui
post se plus uno cubito sup
et quam alias reliquisset quare tempi
detrahitur per istam adiectionem
velocitatis apte finis una hora
quare finietur celeritate in
puncto uno quam ee in ea hore
illius si hora illa futura esset
Causa aut in hoc est quam quod occu-
pat prius sine antecessio hoc
amittit futurio eorum aute huius
modi est aqua que tota effluit
Si intelligatur fluxus eius auge-
ri quantulumcumque licet infinitum est
fluxus mille modiorum celeritate
te accelerabitur eius effluxio
tanto tempore quantum requirit fluxus
mille modiorum ergo detrahetur
toti tempori in tanto et non detrahetur
ei apte principium detrahetur igitur ei
apte finis et ita finietur cum illa
non effugit Ideo quod si intelligi
bile est ut augeatur in duplum ve
locitatis eius temporis aut si minuatur
in duplo quam habebat mediete
et quam habeat duplum Similiter non effu
git illud impossibile licet contine
mur in tempore in finito ex utraque parte
sic medium in toto tempore illo cum
non habeat plus de tempore cum se quam
post se vel econtrario Et impossibile adeam et
istam ultimam manifestationem

ad hoc dictum quia tantum creavit
aut potuit differre creationem
mundi per horam aut non potuit
Si non potuit cum quomodo illum
arctabat necessitas ad creandum
propria hoc reputat ipsum inquietans
licet quod deus non potuit aliquid quod
in se est possibile nulli enim du
bium est quin mundus in seipso
sit possibile esse quare quantum in ipso
est creabile est eius esse in infini
tum nulla aut necessitas arcta
bat creatorem ad accelerandum
eousque creationem ipsius quare
possibile fuit differri saltem
per horam creationem eius posi
to aut possibili non accidit im
possibile ponatur igitur istud quod per
horam dilata sit creatio mundi
Dico ergo quod in fine hore illius
creatus fuit mundus quare
temporis a creatione eius usque nunc
finitum cum sit ex utraque parte terminatum
tum Iam aute didicisti alibi
quia si finitum remanet nec
detracto finito prius erat finitum
et si finitum additur finito totum
erit finitum quia igitur finitum re
manet cum tempore toto quod est a crea
tione mundi usque nunc Solo fi
nito detracto scilicet hora dilacionis
predicte ergo cum illo detracto erit
continuitate finitum quare non
est possibile vel sit infinitum cum
non sit possibile ut detracta
illa hora Solum de eo remaneat
infinitum
et cetera

Vita
Beata

Post hec igitur videndum est
questionibus que sequuntur
declarationes habes Harum
autem prima hec est an tempus sum-
endum sit quod erit post diem iudicii an
erit motus vel mutacio Et iam
dixi tibi in parte de celestibus quia
nulla erit mutacio glorificatis
hominibus vel animabus eorum nulla
spes erit eis ultra aliquid ac-
quirendi nullus timor aliquid
amittendi de obtenta tunc de
felicitate ipsa ymmo felicitas tota
simul erit nichil habens omnino
de malo seu defectu potencialitatis
et sicud alibi te feci scire virtutes
animarum humanarum erunt in perfectionibus
suis omnes et singule nec erunt tunc
virtutes dormientes ymmo erit una-
quaque earum in actu suo perfectissimo et
ultimo et actus earum delicie et
gaudia Quod patefeci tibi ex
dictis omnibus delicie et gaudium.
Qui erunt ipsi actus ~~primum~~ primum
doctores ecclesie animarum in eternum qui
si non essent simul omnes non essent in-
tegra vel completa felicitas
animarum in eternum et si cessare possibile
esset aliqua operationibus huiusmodi
ab actu suo vel in minui ibi
ab actu suo possibile esset mini-
mui felicitatem huiusmodi ymmo et
quod plus est locum haberet ibi dolor
et miseria Impossibile enim est
eum gaudium amitti vel minui
sine dolore et miseria propter hoc
ergo dixit eorum Qui in veritate feli-
citatis illius intelligunt quia feli-
citas est actus intuitus immutabilis
Status igitur huiusmodi status est in-
temporalis et nullo obnoxius fluxui
et instabilitati temporis et quod huiusmodi
est initium licet non temporis eorum
visibile dicendus est eternitatis
Et dixi similiter tibi quia similiter se
habebit et status inferni omnes enim
dolores omnes cruciatus infer-
nales simul patientur ibi dampnati
Quod iam probatum est tibi Verum
nec quos sine cessatio aliquorum
corporum vel imminucio locum habebit
hic quidem nec mutacio et propter hoc
neque tempus Invenerunt autem in
libris quos ipsi vocant hebreos
sacros sermones tropica de tormentis
malorum hominum quibus ego contra-
dicere nunquam nolo Et hiis sermoni-
bus interpretes tropos intelligunt qui-
dam vicissitudines tormentorum
in inferno ut nunc sint in ardore
et incendio inexcogitabili ut
in frigore non minori quod si deus
ita eis futurum esse revelavit
ita et sit Non enim fas quamquam
sermonibus autenticis vel sacris con-
tradicere Verum nichil preiudicii est
in rebus huiusmodi sermones tropi-
cos in ea quo ratione sint iusticie
que divine committit dampnatorum co-
gnitio interpretari possunt cum racioni-
bus probationibus et non testimoniis
contra errores impios disputo
Et de huiusmodi autenticorum vel
verorum satis evidencia et expressa
testimonia non negantur et cetera

utrum in celo sint [illegible]
utrum celi [illegible]
utrum cessaturus sit motus celorum

beant. Doctrina quidem paganorum
habet in libro qui sapientie libro
notant quia flamma concurret
dupliciter et intelligitur flamma tribula-
cionum et dolorum que propter hoc
contristare in malos dicitur quia
quod non principes et nihil aliud non
expedit. Si quis autem querat de
glorificandis hominibus an in eo
statu fixi mansuri sint an in lo-
cis et sedibus suis an deambu-
laturi vel aliter movendi sunt
et ex hoc arguere quia motus erit
et per hoc tempus, resiliendo omnis
huius solucionem in sequentibus
ubi spero me declaraturum quod mo-
tus huiusmodi non erit ibi necessarius
nec aliquid addens felicitati glo-
rificandorum hominum nec eius cessa-
cio aliquid detrahens eidem
quam potius forsitan illa felicitas
motum ~~[illegible]~~ huiusmodi nullatenus
pati habet. Et gentes paganorum philosophorum
introducere eorum angelis unitatem
probaverunt in motum quia tempus
non erit amplius quam propheciam
non induco tamquam probacionem
sed potius ut scias quia sermones
autentici ea continent que audi-
his. Eadem quoque questio est de quo
motibus celorum an cessaturi
sint an permansuri sint quod si
permansuri erit igitur tempus cum
motus sine tempore esse non possit.
Si autem cessaturus est motus
celorum quid facient illi motores

celorum duplices sic posuerunt
deos et sequaces eius ponentes in-
telligencias movere celos quasi
motores extrinsecos quemadmodum
amata movent amantes animas
nos posuissent eisdem quasi mo-
tores intrinsecas querentes
corporibus celis perfectiones huiusmodi scilicet
ut habeant in actu situs quos
habent in potencia quasi sit tamen
renovacio tam frequens immo
magis continua sit aliquid tan-
ta inquisicione dignum immo
quasi sit perfectio beatissima. Omnium
et ipsa que non debet esse beata et in-
quisicio alicuius perfectionis quedam
esse tamquam perfectio et finis et tamen
quam ipse sit beata ad semetipsum et
inquisicio sui ipsius. Ubi non
videntur posse effugere calumpni-
am quo dicitur quanta est vita et
et celi movent et ut moveantur
et intendunt ut reviviscant quibus
animabus si ita esset mille infelices
sunt que nichil aliud querunt
nisi motum corporibus suis et eorum
agitacionem infinitam propter hoc
sed doctrina christianorum cessaturum dicit
esse motum illum penitus et talia circa
hec de statu futuri seculi que au-
dies in sequentibus.

Post quam autem stabilita
est mundi novitas stabi-
litione universali conve-
niens est ut inquiratur de quibus-
dam partibus universi quibus non-
nulli philosophi posuerunt antiquitatem

quemadmodum plato qui huiusmodi
antiquitatem eis posuit. posuit
enim eas creatas simul extra
corpora sua et portatas in corporibus
stellis stellis ab inicio postmodum
desiderio incorporandi et illectas et
abstractas descendisse ad corpora.
Doctrina autem paucorum habet cre-
ari in corporibus suis, nec in alia cor-
pora transire et non solum in huma-
na, sed eciam in brutalia corpora de-
nec explere tempora expiacionis
cuiusdam ante quam liceat eis
redire ad compares stellas et
hoc idem plato posuit quia
nunc certi temporis post tempus erant
animabus quas explere neccesse
habebant in corporibus vel certa cor-
pora ut apparet plato. Investigandum
causa restant de renouacione huius
mundi. Utrum renouandum sit secundum to-
tum an secundum partem et utrum corpora
hominum renouanda sint per resurrec-
tionem et utrum sola anima et alia
corpora quo sint illa et de huiusmodi
corporeo que status habiturus sit
post renouationem resurrectionis.

Incipiam igitur auxiliante
deo et dicam quia sermo pla-
tonis erroneus est et pa-
tefaciam hec in multis verbis. Dico igitur
quia iam declaratum est ab antiquis
quia impossibile est impassibile mo-
ueri continuo quare non est possi-
bile animas humanas sic ascendere
vel descendere ut ipse posuit. Ipse
enim possibiliter posuit eis non solum
ascensiones et descensiones
secundum tempora per quas ascenderent et de-
scenderent ac si substancie spiritua-
les partes et capacitates indigerent
et possent retineri corporeis
obstaculis. quo minus transirent.
Credo quod ab eodem platone
animabus penalis sit habitacio corporum sicut
animabus humanis verbi huiusmodi
habitacione sponte appetierunt
atque susceperunt animam induere. Et
si sponte hoc non nisi dementes
locabili substancia stulticia pro-
cessit in eis. Sponte enim appe-
tere tam horrendum tantarumque affli-
ctionum carcerem non nisi demen-
tis est et mente capti. Simpliciter desi-
derium illud quo desideraverunt in-
habitaciones corporum. Certe naturale et non
est dubium quin desiderium illud
stultum fuit et per insania sola
procedens naturalis igitur fuit insa-
nia hec propter hoc naturaliter insipien-
tes et male sunt anime humane. Simpliciter
quando naturalia non deponunt neque rece-
dunt ab hiis quibus naturalia sunt
ergo per completas naturas animas in cor-
poribus et reuersione suam ad co-
pares stellas naturali utique desiderio
appetent inhabitacione corporum
que eas incorporabunt iterum et ita
ibit res in infinitum. Et si dixerit
quia desiderium huiusmodi est eis
aduenticium. Inquiremus igitur tamquam
ramentes decepte fuerint vel
ipsa stulticia vel suggestione ali-
cuius et utroque istorum . . .

est qm [et] ut tales create sint vz
desipientes no pati [et] bonitas c[re]
atoris Augmentor u[er]o hui[us] stul
titie seu deceptor ea[rum] quis dicit
erit. Si u[er]o in ute destellis dec[i]
te sint [et] in corpibus detruse
h[oc] indubitanter fieri non po
tuit nisi a creatore [et] re m[erit]e
est ut hanc penalem incarcera
tione aliqua culpa meruerit
alias enim iniuriosus ijsdem ex
titisset Creator ut[ique] que autem
culpa in eis cogitari potest n[isi]
desideriu[m] hui[us] [com]p[ar]ationis aut p[ro]fesse
rit penalitate carceris hui[us] di
aut latuit eas Si p[ro]fesserunt q[ue]r
igit[ur] eam appetiuerunt Si u[er]o la
tuit eas quo[modo] possibile nisi
latet eas status q[ui]l[ibet] h[u]ian[us]
totus [com]muis. om[ne]s ho[m]i[n]es in afflic
tione [et] miseria esse nulli intelli
genti ignotu[m] esse p[ot]est quia [et] ipi
qui voluptates max[im]e sequunt[ur]
easdem [et] in eis tamen asserunt [et] dolo
ribus atq[ue] tormentis [com]miis eas
dem vitant. Et si latebat eas
status hui[us] di terrenum [et] homi[num]
quo ille qui veniebat a corpibus
ad stellas suas alias sup hoc
no[n] instruebant atq[ue] docebat
Amplius si latebat eas status
hui[us] di mundi quo appetebant
[et] ipi[us] venie nisi p[er]iculi atq[ue]
stultissime Amplius aut create fu
erunt sapientes i[n] stellis suis
a[n]i[m]e humane aut non Si sit q[ue]d

p[ro]nio desiderio atq[ue] stult[iti]a crea
te sunt hui[us] di q[uam]o desideriu[m]
vz mundi corpa in quibus sapi
entiam obliuiscende erant sicud
ipsemet plo dixit [et] virtutes ob
in intendendo velud in lethaeo
flumine atq[ue] sepeliendo erant
Si u[er]o absq[ue] sapia create sint
[et] omnino nichil scientes appeti
uit vel desiderari in cogni
ta no[n] p[ote]r[a]nt Quo[modo] q[ue] desider[a]
uit inhabitationem corpor[u]m
que de corpibus omnino nichil
sciebant Et si dixerit q[uod]a
sciebat aliquid de eis Primu[m]
no[n] p[er] sapiam s[ed] p[er] sciam [et] ab
stante no[n] penalitate q[ue]ad
modu[m] accidit [et] in hominibus
qui voluptates corporales
concupiscunt [et] sequunt[ur] licet
sciant eas sibi esse p[er]niciosas
Cum igit[ur] manifestu[m] est q[uod] ista
concupiscentia [et] inordinata est
[et] culpabil[is]. Si u[er]o ista concupiscent[i]a
create sunt a[n]i[m]e humane manifestu[m] est eas malas creatas
fuisse a creatore bono h[oc] aut[em]
i[m]possibile est manifeste Amplius
in quo statu putauit eas fui
sse plato cu[m] erant in corpib[us]
stellis an in statu felicitatis
an in statu miserie Si in statu
felicitatis certu[m] est quia sta
tus ille n[ec] ignorantia patit[ur]
neq[ue] culpabile concupiscentiam
q[ua]re nullo mo[do] eas eis desi

lethe[us]

Concupia

desiderium inhitandi corpora. cu-
bitatio adeo preciosa erat eis
ut ipse met plato confitebatur.
Similiter quia felicitatis plenitudo
est sacietas omnium desiderabilium
manifestum est quia nullum de-
siderium sustinet felicitas. Quare
nulla fame sacietas / desiderium
enim fames spiritualis est et sitis et
quia desiderium non est nisi ubi
est carencia et defectus / nec
est umquam molestia quare impos-
sibile est ut sit cum felicitate
cum molestia omnibus partibus sit de-
siderium miserie et vera miseria. Si
autem in miseria erant anime humane
cum erant in stellis aut fuerunt
vera miseria create vel postmodum
advenit eis. Si create sunt
in illa ante creationem suam
nichil meruerunt. Ergo absque
meritis suis inflicta est eis mi-
seria et ita iniuste egit cum eis
creator. Quod si postmodum adve-
nit eis et sine culpa sua iniu-
riosa eis arrogata est. Si autem
cum culpa sua vel ob culpam suam
peccaverunt igitur antequam intrarent
corpora et hoc etiam non nulli erro-
nei adhuc dicunt et propter peccata
illa expianda in corporibus
velud in carceribus intrasse sunt.
Iste autem error destruitur multis
modis. Primum quia pena que
ab inicio vel nesciente sustinetur
non est ei ad expiationem vel pur-
gationem aliquam. Secundo quia cor-
pora humana magis inquinant animas
et polluunt quam purificent et
ad concupiscencias illicitas et vanas
ipsas animas trahunt. Tercio quia
in corporibus anime ipse peccant
et pluribus peccatis et gravioribus quam
illa sunt que in stellis commi-
serunt et paucissime sunt atque raris-
sime que in corporibus pene et absque
mio non peccent. Quarto quia crea-
tor hec omnia videns quod non cor-
pora dat eis ad expiationem sed pro-
pter corpora potius sunt eis ad ma-
iorem condempnationem et inquinaci-
onem. Similiter quis dubitat quod
omnes anime sancte et virtuose conqueruntur
de corporibus suis pro eo quod eas ad pec-
candum stimulant et multipliciter
alliciunt et abstrahunt et propterea hoc
bello implacabili contra ea
incessanter decertant. Unde igitur
prout eis esse corpora ad expiationem.
Similiter que anime prout melius no-
sse an corpora sint eis ad expiaci-
onem quam anime sancte et iuste.
Manifestum autem esse quia iuste
ipse creator de corporibus suis in-
cessanter conqueruntur propugnamine
que paciuntur ab illis et continue con-
tra ea preliantur ac se defendunt ab
inquinamentis eorum et propter hoc etiam
mortem corporum suorum desiderare
non cessant ut liberentur a pollu-
cionibus quas a suis corporibus
paciuntur anime non vero de vita abeunt
post corpora sua sequentes concupis-
centias et propter amplius et amplius
inquinant corpora sua. Unde
manifestum est quia nec bombacia

felicitas

desiderium quod est

Corporis humani

bus n(on) malis sunt ad expiacio
nem vel expurgatione corpa
sua p(er) modu(m) istu(m) que errone(m) in
telligunt. Alias autem n(on) certu(m) est
q(uonia)m affliciones corp(or)ales
(et) dolores sunt ad expiacione(m)
eo(rum) qui p(e)cc(at)a emendant. Et p(ro)pt(er)
h(oc) multi ex bonis viris eas sibi-
met inferunt ut ardores co(n)cu
piscenciar(um) carnaliu(m) p(e)cca(torum) vel re
p(ri)mat vel extinguant. Insup(er) eciam
tu(n)c eis inrogant(ur) (con)tinuiter eas re
cipiunt (et) eis se gl(or)iant(ur) multiplicat(ur)
adiuuari volentes eas velud
quedam medicamenta vicio(rum).
Amp(lius) a(n)i(m)e h(u)mane penitus igno
rant h(oc) q(uod) in stellis quodam p(er)i
to peccauerunt (et) p(ro)pt(er) h(oc) p(ro)bium d(e)
p(ec)c(at)is ut adeo veniam p(ro)ferant(ur)
n(on) alias ip(s)um placare curauit ut
deu(m) nullo o(mn)i p(ec)c(at)a illa curare ar-
bitran(tur). Quarta na(tu)r(a) igit(ur) vel expiacio(n)e(m)
habet vel paciunt(ur) p(ro) illis p(ro) quibus
n(ec) penam n(ec) penitenciam agunt
(et) de quibus nullo modo curant. Et si
dixerit quia penalitas (et) afflicci
ones quas paciunt(ur) in corporibus
sufficiunt ad placandu(m) creatore(m)
p(ro) illis et q(uod) pena illa co(n)tentus
est. Dico q(uonia)m erat multiplicat(er).
P(ri)mu(m) q(uia) pena hui(us)mo(d)i pena tam est
paciencia(m) a(n)i(m)ar(um) nulla omnino operatur
ad correctione(m) vel emendatione(m)
ea(rum). Secundo quia ipa hui(us)mo(d)i pena
litas culpabilis est cu(m) ab inuit(is)
sustineat ipa e(ni)m volutas sustine
di expiacione(m) quam creator

co(n)stituit a(n)i(m)abus p(ro)prium est q(uod) ad
modu(m) (et) ip(s)a reddicio debiti p(er)
violenciam extorta culpabil(is)
est multo (et) repugnanti que
dat volenti atq(ue) spontaneo
op(er)is iusticie. Tercio quia hui(us)
modi penalitas non sufficit
expiandis p(ec)c(at)is que in p(ro)p(r)iis
corporibus a(n)i(m)abus eisdem p(er)pe
trant(ur) quare nec est n(ec) alia
illis expiacio statua(tur) (et) p(ro)pter
hoc sec(un)d(u)m ip(su)m malis corporibus
retrudent(ur). Amp(lius) sec(un)d(u)m istu(m) er-
rorem platonis non sunt nouu(m)
homines qui nascu(n)t(ur) n(ec) veniunt homines
nascunt(ur) cu(m) id quod e(st) potissimu(m)
seu p(ri)ncipium in homine quoq(ue) eo(rum)
non sit nouum. Et h(oc) est a(n)i(m)a hui(us)
cuiusq(ue). Amp(lius) no(n) est dubium q(uonia)m
certus sit in se (et) determinatus n(umer)us
a(n)i(m)ar(um) sic creatar(um) q(uonia)m sunt n(umer)us
in stellar(um) sec(un)d(u)m ip(su)m. Quia igit(ur)
p(ost) morte(m) corpor(um) exple(c)tus n(umer)us
sec(un)d(u)m ip(su)m ut ip(s)e ait redierunt
ad p(ro)p(ri)as stellas a(n)i(m)e h(u)mane. Iam
diu e(st) ita q(uod) redisse debuissent
ee o(mn)es ad stellas suas in tot
milibus corp(or)um expiate q(uod) longe
plura n(umer)u(m) corp(or)a iam mor
tua sunt u(n)d(e) longe plura mi
lia qua(m) sint stellar(um). Amp(lius) sec(un)d(u)m
hoc no(n) plura corpa ho(minu)m fu
erint qua(m) ab inicio fuissent
create a(n)i(m)e cu(m) no(n) p(ro)pt(er) aliud hui(us)
modi corpa g(e)n(er)ant(ur) nisi p(ro)pt(er) hoc
ut i(n) eis o(mn)es a(n)i(m)e expient(ur).
Amp(lius) manifestu(m) est q(uod) totum
corpus humanu(m) natu(m) est ad p(er)

Membra

ficiones quasdam ut oculus ad vi-
sum auris ad auditum pedes ad
gressum manus ad operaciones
multiplices et ita de aliis. Sicud
autem singula membra ad suas
virtutes et operaciones multipli-
ces et ita de aliis. Sic totum corpus
in totalitate sua ad animam to-
taliter. Et re totum unum per cor-
pus quamdiu natum est perfici ab
anima una, perficere autem et perfici
opposita sunt et proporcionaliter
se habencia ad animam et corpus. Et re
si naturale est corpori perfici ab anima
erit naturale et ipsi anime perficere corpus.

Carcer

Carcer autem et incarceratum sic se
habent ymmo carcer omnibus in-
naturalis et incarcerato autem pe-
nalis. Clarius autem erit hoc si
consideres quia ipsa perfeccio non
est in suo perfectibili. Sed perfecto
sicud incarceratum carcere clausus est
liute amplius iste error si perpe-
tratum fiat consideracio de hiis. Eciam
enim dicat quod visus est in oculo
sicud in carcere suo et auditus in
aure et ita de aliis ubi ad operacio-
nem quis dicat visum esse
in oculo et auditum in aure ita
de aliis. Et unde nec animam na-
turale in corpore ad operacionem seu
ad perfeccionem ipsius animam ha-
bentis sicud visus in oculo perfeccio
est ipsius oculi et tamquam eius anima.
Numquid quis audeat dicere visum
creatum esse extra oculum perse-
natam et tandem causa operi-
acionis immissum est in oculo. Et
hunc modum de aliis viribus

et perfeccionibus organicorum aliorum.
Quare nec de tota anima ita
sentiendum fuit ut ei corpus car-
ceret et culpa anima hoc est anatura
corporis aut animus corporis corpus.
Sic se habet ad totum corpus ut
singule vires ipsius ad orga-
na seu membra que anime virtuante
in morte corporum separantur ab ipsis
et non assumuntur eis per mortem
vires naturales sue. Sicud est vir-
tus visibilis et virtus audibilis
neque alia ex aliis. Dico quia
verus est sermo iste et racio quia
separacio animarum mearum a corporali-
bus per mortem ipsorum violenta
est ex parte virium ipsorum quarum opera-
ciones non sunt nisi in corpore et per
corpus et quia mors talis est
valde et plaga magna in genere
humano et de hoc dedi tibi probaci-
ones et raciones alibi et non est
plaga tamen corporum mors ipsorum
ymmo et animarum mearum quantum ad
vitam quam habet in se et capiunt
se et hac plaga moriuntur opera-
ciones virium predictarum. Unde et in-
ducti sunt non nulli ex philosophan-
tibus ut dicerent visum mori et
alias vires secundum morte corporis
et eciam visum eciam cordis oculorum. Cum
sermo et si forte secundum intencione
eorum intelligatur aliquem veritatis ha-
bere possunt aliquo modo non
est tamen recipiendus quoniam
sonat aliqualiter in mortem anima-
rum quas iam non dubitas
esse in mortales cum omnibus viribus

sius z potencijs naturalibus Neque enim
dico artem citarizandi vel musi-
cam mori marcharendo secundum ratio-
nis destructione cithare ipsius
licet actus citarizandi moriatur
z pereat meo quinymmo potius ipsam
artem permanere illo illesam apud
animam ipsius citaredi Sic z vires
ipsius anime humane destructis orga-
nis illese permaneant apud animam
humanam Eodem modo z ipsa anima humana
apud se z in suo esse omnino vires
z illesa permanere destructo corpore
toto in quo erat z cerat ei vniuer-
sale organum quantum ad vires per
dictas.

Debes autem scire quia plato
non satis attendit nam
vndecim diarum cum posuit eas
creatas esse corpora sua Non enim
attendit eas habere que non nisi
per violentiam possent esse sine cor-
poribus quales sunt ille quas
nominaui tibi ut virtus videndi
z virtus audiendi z similes huius
cerarum operationes non possunt
esse nisi per corpora z in corporibus z
hoc est quoniam non sponte neque
sine dolore sustinent naturaliter anime
inre prohibiciones z impedimenta
operacionum suarum Sicud vides in
ceteris relaudis z alijs occasiona-
tis quod molestissime sustinent
istas occasiones z impedimen-
ta operacionum suarum Addicerat autem
naturaliter inhesi propter animas que iam fe-
licitate eterna fruuntur Illa nam
quod felicitas non molestias eas
habere patitur nec dolores huius

quantum est dimina corporum non locus
molestia per impedimentis huius-
modi esset eis super inbuidas
cordine voluntatis ac spiritualis
eas eo usque iocundat ut nullus
apud eas sit locus molestie
vel dolori Vide ergo quod dixi quia hoc
plato posuit eis has vires de
naturalibus de quibus loquor aduene-
runt eis cum corporibus Et posuit
illas animabus inesse naturaliter esse
posuit eis felicitatem qualem
dixi aut non si posuit vtrumque
posuit eas esse in defectu z ca-
rencia Et reneat sine moles-
tia nulla post incogitabile
gaudium felicitatis illius Quere
ergo igitur quid mouit eas vel induxit
it ut desiderarent huiusmodi corpora
sibi michi verisimile videri potest
nisi quod desiderium precessionis dimum
antecedat ad hoc eas induxit
quare ab inicio sue creacionis
eadem fuit causa mittendi cor-
pora apud illas z per moram in ste-
llis michi acceunt eis quantum ad
hoc ab inicio igitur sue creacionis
quantum in se fuit intraverunt
corpora Apud creatorem que
potuit esse causa dei mediante eas
in ipsa tam huiusmodi nisi forte quis
dicat quia creator voluit eas
z pregustare z probare felicitatem
illam ut per hunc modum ad eam veni-
ti completius nimis festinarent Et
hoc causa esse non potuit cum creator
illius felicitatis nulla per modum
eas habituras mediam sed
ipsemet plato testatur Nulla

igitur videtur cum platone quod anime
nostre vel admodum detinentur in
stabulis anime humane. Quod non
possunt vires huiusmodi quod non pos-
sunt esse veris animas humanas
cum secundum veritatem anime humane
vires huiusmodi habeant et quasi
nichil eisdem credunt inter an-
gelicas substantias spirituales
et animas nostras perfectiones scientiarum
et virtutum creatas non solum
perfectibiles. Et unde secundum ipsum
nulla est differentia secundum speciem inter
animas nostras et huius angelicas
et spirituales. Et iste error est apud
quosdam erroneos usque adhuc
qui dicunt animas nostras non esse nisi
angelos qui de celo fere ab initio
mundi cecidisse creduntur. Manife-
stum autem est tibi ex aliis quia
virtus intellectiva per se et ex eo quod talis
non est in corpore nec operatur per corpus
et nullo modorum est per se cor-
poris visibilis. Quod igitur anima humana
visibilis est corpori corpore aliarum
vires anime ad corpus
virium est. Et unde si anime nostre na-
turaliter non sint vires huiusmodi non
sunt visibiles corporibus nostris
naturaliter sicut neque angelice
substantie spirituales. Et unde por-
tio eius ex unitate impossi-
bilis est. Dicam enim vires huius-
modi naturaliter visibiles facit
in animas nostras corporibus. Dic(?)
spiritus naturalis huius virium natura-
liter invisibiles faciunt angelicas
substantias spirituales visibiles
humanis corporibus. Et ista ratio

fundata est super duas radices
que sunt universalitas et proportiona-
litas. De hoc autem alias audies
cum faciam considerationem et in-
quisitionem de eo quod dicitur
huiusmodi substantie hoc est angelice
et spirituales assumunt corpora et appa-
rere nullis vel licet an possibile
sit an non. Manifestum igitur tibi
debet esse ex his quia sermo pla- pla
tonis non est sermo naturalis
de humanis animabus sed sermo quod
possunt esse creatas esse seorsum
a corporibus. Ymo valde est contra
naturam animarum nostrarum et ipse est
ordo nature contradicat eidem.
Ordo enim nature talis non est cum
sit universalis atque proportionalis
eciam igitur iste vires animarum nostra-
rum efficiuntur in nobis universa-
liter atque proporcio quam vires
animarum nostrarum sublimes et nobi-
les. Idem autem ordo est perfectibilium
que est et perfectorum. Manifestum esse
igitur quod non nobis sint vires no-
biles animarum nostrarum quam vires
earum inferiores que in corporibus
et per corpora operantur. Et unde non
nobis sint anime nostre imperfectio-
ribus virium illarum quam istarum
in nobis omnibus istis sive cum
eis quam cum istis et in istis quam
no potius si locum haberet hic
nobis et potius nobis essent mistis
inferioribus et cum illis et in istis et
in istis. Amplius dubitari non
potest tibi oculis inquantum oculi-
bus sit natus et fabricatus

falsitas vanissima

ad videndum et non expiandam
vel purgandam virtutem visibi
lem ita est de toto corpore et na
tura ipsa natura membrorum singulorum
hec testificatur de se quare natura
totius corporis atque figura hec
ipsum testificatur de se quemadmo
dum est tamquam organum eius
convenientissimum tali anime
humane et hoc per naturam. Vide
igitur ista falsitas vanissima quomodo
carcerem et penalem vel expia
torium sit corpus humanum aut
sine tota. Amplius certum est genera
tionem in hominibus et aliis anima
libus generationem esse universale
quia omnes et singuli generantur atque
perpetuo hoc est usque in finem tem
poris vno non mutato currente
Descensus igitur animarum aut est
per hunc modum vel ut sit ordina
tus et currens per successiones
generationum corporum humanorum aut
non. Si sic non est igitur casus ad
propriam animarum sive deiectio ex
alto stellarum. Casus enim malus
penam nichil habet ordinis iusti
divine iusticie et hunc habet ad
penam procedit enim penam per
divinam iusticiam vel quod est ve
rius ac magis conveniens eam
sequitur pena ex ordine divine
iusticie quemadmodum effectus
causam suam. Amplius aut modi cul
pa animarum est hec que expian
da est in corporibus et vtrum equali
bus omnibus an inequalis. Deside
rium enim in corpore mundi non est cul

pa aliqua cum sit naturale maxime
quantum ad inferiores vires. Si enim
virtus visibilis desiderat ocu
lum ut in eo et per ipsum perficiatur
quantum ad operationes visibiles
vel cum certa ipsa perficiatur consulium
cuius natura est esse perfectio et quam
natus est oculus perfici et nichil
habet inordinatum aut culpabile
huiusmodi desiderium quare nec
anime propter huiusmodi desiderium culpa
biles malique sunt et propter hoc nec
indigentes erunt expiatione
aliqua. Si non dixerit quod cor
porales substantias delicias con
cupiscunt non esset in stellis sitis
et huiusmodi concupiscentia. Sunt in
re eis inordinata atque culpabi
les quis dubitat quin convenien
tius expiarentur in locis in qui
bus prohibite essent ab eis et com
modo eis inaccessibiles quam
in corporibus in quibus eas esse
animo se habent ut et habent
non solum concupiscere sed etiam
plurimum sequi et exquirere. Amplius
in corporibus ut cessant eas con
cupiscunt et hoc est eis apte cor
pora nec possunt a se concupiscere
huiusmodi concupiscentiam durum eis
sit ex hoc igitur oritur et sequitur
inconveniencia multa primum
quod huiusmodi concupiscere culpabile
et expiabile iudicabit creator
quanto fortius iudicare debuit
ipsum exquirere delicias huiusmodi et
eis inmergi. Non debuit igitur
animas humanas in corporibus includere

in quibus non solum accendi concupiscendo non desisterent. Vel sic circa corporis voluptates anime humane propitiores abirent. Vel sic quia cupiditatem concupiscendi experiri in corpora intendebat creatorem ignorare non posset per ea concupiscentias augeri. Terciam quia nulla expiatio peccati vel culpe a quo non receditur nec ab eo purificatur anima que ipsum omnino non deliquit. Terciam igitur huiusmodi concupiscentie ut in corporibus nec per corpora relinquit anime in eo primo magis exercicio etiam manifestum est nullam esse huiusmodi expiationem animarum quam plato posuit. Quod sicut dixit anime sine corpore in corporibus purificantur et sanctificantur in corporibus suis verum indubitanter dicit. Sed fide unitate et dilectione creatoris vel quo reprimuntur concupiscentia et alie passiones huiusmodi vel extinguuntur et castigatione magna corporis quia in servitutem animarum redigunt. Nullatenus autem cum virtute corporum ad ea magis necesse sit dubitare sanctis operationibus et certa afflictionibus ne anime humane humanas concupiscentiis et aliis passionibus polluant et corrumpant. Demum per anime humane cum revertuntur ad stellas suas secundum ipsum aut recordantur miseriarum et inquinamentorum que passe sunt in corporibus aut non recordantur. Si recordantur fideliter igitur agitur circa alias si non eis hec ammu-

ciant et descendere in corpora non eisdem dissuadent que quia atque de mundo isto illuc reversa curantur alie ammonitionibus ipsius a nolunt descendere. Hic vita cessabit bonum esse cum iste descensus platonicorum. Si vero non recordantur eorum que in hoc mundo passe sunt duo inconveniencia sequuntur. Primum quod tanta amissio memorie erit lesio gravissima presertim cum expediat eis recordari expiationum suarum et aliorum beneficiorum creatoris que hic receperunt ne incidant in peccabile nomine magnitudinis et propter hoc indigebunt expiatione alia per quam ab illo purificentur quando revertentur iterum ad corpora ut ab illo in eis expiationem erit in celo eis alius modus expiationis constitutus quod si est quo et non per alios modos virtutis et inquinamentis esset eis in eodem celo de expiatione prorsus. Tercium inconveniens est quod non curent a desiderio revertendi ad corpora cum non recordentur malorum que in eis passe sunt cum sint tamquam in corporibus non fuissent. Videtis quia iste error platonis non mediocriter versatur in opinione errore eorum quos ipsi vocant mam-

thicos deque super metempsicosi

Pitagore non accedunt in

Pitagore opinio

Mocio a anim[...] / mo[...] vulgo
dicitur [...]

convenienter multa et inopina-
bilia. primum est quia omnibus
pitagoreis aialibus brutis
erunt racio et intellectus et propter hoc
omnia aialia erunt racionalia
homo enim nec est nec dicitur
aial racionale nisi propter aiam
racionalem et nullo modo propter cor-
pus. Cum igitur anime racionales
hoc est anime humane sint in cor-
poribus brutorum eadem de cau-
sa erunt bruta aialia racionalia
Et si dixit quia hominibus liberum
est uti racione non solum habent ra-
cionalitatem primo et consimiliter ipsius
rudes quia multi non habent
usum nec facultatem utendi ra-
ne quemadmodum illi qui vocantur
moriones Omnes tamen et simul omnes
tempore futuris sunt nominantur tamen et ho-
mines et aialia racionalia et sunt
et dicuntur. Si vero dixit quia non
propter aciam ligata est racio in
hiis dictis hominibus set accidentaliter per
malam disposicionem corporis
hoc ipsum natura habet dicere et in hiis dictis bru-
tis. Sola enim disposicio bruta-
lium corporum quia non congruit
aiabus humanis impedit in eis
usum racionis. aliam enim causam
fingere non possunt quare natura
habent corde bruta huiusmo-
di aialia esse. Item aut creavit
deus corpora brutorum aliqua que
non sunt tamen plate aliquem aie huma-
ne aut non creavit. Si creavit
aliqua que habent aias bru-
tales ex illis cum aiabus suis

brutalibus sunt vere aialia et
comicitate altius superior quam
illa bruta que habent aias
humanas quare nescient homines
qui habent aialia bruta an
habeant heroes boves an fal-
sos aut si magis homines reputan-
da sint quam bruta aialia
etiam nepharium erit humanique
homini uti servitute brutorum aialium
et affligere illa ne forte similan-
do boves aut equos urgendo
calcaribus aut affligendo
aliis variis laboribus ne for-
te grassetur in aias parentum suorum
aut fratrum aut cognatorum.
Si vero nulla creavit corpora
aialium brutorum deus in quibus
non incluserit vel inclusurus
sit aias humanas tunc manni-
festum est nullum vere brutum al
creatum esse adeo et nullum aial
vere esse irracionale. Item virtus
intellectiva non operatur in corpore nec
per corpus operatur in qua suam
nobilem operacionem que sunt
intelligere et raciocinari et de sub
stanciis sublimibus spiritualibus
abstractis quare non prohibebitur
apte corporum bruta aialia phi-
losophari de talibus et contempla-
ri in eis adpliandum aute de
corporalibus et materialibus ad
invicem artibus et multo nobilius
atque sublimius advincia qui-
busdam artibus quedam qua
homines vident et tempestates presa

aialia

aues

gium multa experiencia non inse(r)it per ea
nos(ci)cit. Quia tamen qui rationes
inuestigant et deprehendunt sp(ec)ule
doricum s(ph)eram euidenter mutal(e)
uidentur. manifestum (igitur) est consequens
esse animalia bruta et p(h)ant(astica)? p(er)spica-
ri posse. Amplius autem animalibus hu(m)a-
nis est ordo et aptitudo in huma-
na corpora potius quam in bru-
talia sive non magis amant
illa natur(aliter) quam brutalia. Et si
dupliciter quia est illis ordo et co(n)-
cupiscentia naturalis ad humana corpora
cum huiusmodi concupiscencia non
possit esse propter inconcessionem
naturale desiderium earum ad ista alia
(igitur) intencione est eis natale
desiderium ad ipsa naturale non desi-
derium ab ipso auctore et creato-
re natur(e) eis inditum est. Nichil
autem est frustra inditum a cre-
atore quare necesse est impleri natur(aliter)
huiusmodi desiderium. Implecio (igitur)
desiderii naturalis est. Cum (igitur) im-
plecio hec non est nisi incorporacio
ipsa cum implecio desiderii non
sit nisi adepcio desiderati. In-
corporacio igitur animarum humanarum na-
lis est contra nec ~~incorporacio~~ est
ad penam earum nec ad occupa-
cionem. Amplius si motus in ali-
quem finem est naturalis ergo et
pervencio in illum. Quia igitur motus
concupiscencie sive desiderii in
corpora humana naturalis est animabus
humanis ergo et pervencio in illa

hoc autem non est nisi inicio
sui in illa sive incorporacio.
Amplius cum cuius est potencia
eiusdem est et actus potencie
illius quidem est semper ex
necessitate potens et agens per
illam potenciam qua est
agens. Cum (igitur) naturalis est
animabus potencia incorpo-
randi desiderium si natura non
dedisset ei et potenciam ad hoc
quare actus incorporandi
naturalis est animabus humanis.
Incorporari (igitur) est eis natale
non accidentale aut particulare.
Amplius si motus in aliquid
est alicui naturalis et quies in
eodem erit eidem naturalis
quare si motus quem diximus
desiderii vel concupiscencie in
corpora humana vel alia est
animabus inris naturalis quare
esse in corporibus est animabus
inris natale. Amplius si expulsio
ab aliquo vel motus ab eo
est alicui non voluntarius sed vio-
lentus natur(aliter) quies in illo erit
eidem naturalis. Quia igitur expulsio
a corporibus violenta sunt ani-
mabus inris natural(iter) cum naliter
in initio exeunt ab illis na-
lis eisdem. Amplius exitio et in-
ductio. Sed esse in corporibus est
violentum et contra naturam animabus
inris exire erit ab illis eis

eis voluntati. Manifestum enim
est quia inbito sp excunt natur
q dico ppt delicias quas hnt feli
citatis et nc plus ita letificat
ut desiderabile sit eisdem dum
sunt in corpore dissolvi ab eode
corpore de illo. Amplius si duorum
aliquorum separacio violenta est
naturalis coniunctio erit naturalis. Sed
separacio animarum humanarum a corporibus
violenta est et mortem eam
comitantis hominum naturaliter. quod enim
universale est atque perpetuum non
est casuale sed ~~pñale~~ naturale et alias
sicud dicit tibi luget et dolet natura
humana teste tota universitate in
dividuorum suorum. Et nunc mani
festum est eam esse plagam durissi
mam nature humane. Manifestum
igitur est propter hoc quia coniunctio
animarum humanarum ad corpora sua est et
divisio etiam naturam et propter hoc earum
dem animarum coniunctio ad alia cor
pora tocius aliarum figurarum et disposi
cionum eciam naturam est. Secundo dix
erit quia non est animabus humanis
ordo neque respectus ad humana
corpora potius quam ad brutalia
quo modo est eis causa aptitudinis sua
propter quam brutalia quatenus
intrant utique vel neutra quintum
veris est ergo in dicium creatoris
ut intrent propter hoc quia illa aut
eo. Amplius nemo ad hoc ausus est
dicere peccet de hominibus aut ma
nifestum est quod absque mensura

et minus purificant quam super appetitum
corporacionum et fortificationum animarum
humanarum corpora brutorum quam corpora
humana. Immo quod plus est
corpora humana ~~omnino~~ omnis recep
ta sunt istis purificationibus
animarum in eis dum in eis tam multi
plicatur inquinetur lia, remittentes
et minute in malis aut inquinamentis
nullatenus possunt. Amplius possi
bile est ut adeo irrecordabiliter
obliviscantur ipso ingressu corporum
statuum suum in quo erant cum erant
in stellis. Dicemus enim ~~in~~ [causa] huiusmodi
oblivionis est ipsa coniunctio cor
porum. Dum igitur sunt in corporibus stel
lis reciprocunt remissa causa
sa oblivionis eadem remaneat.
Dicemus leviam et minima oblivioni
traduntur non est mirabile quoniam
curantur ut eciam si magna a dimo
dum obliviscuntur. Sed et qui se motu ipsos
statum illum tam nobilem tan
quam magnificum oblivioni tradi
derunt et propterea. Hoc est quam
diu in corporibus sunt. Et si dicit
quia hic ebrietas qua inebriantur
a parte corporis recedit in universum ipsum
quo autem recordabuntur aliarum et le
viorum et minorum. Sed dicit quia
ebrietas paulatim minuitur dum
sunt in corporibus. Debebit igitur venien
tia ad cognicionem pristinam quam
habuerunt antequam ingrederentur
corpora. Tercia igitur minus veneratur
ad hoc non remissum dum sunt in

corpore manifestive naturalem de ignorantiam hanc ut sit perpetua et
universalis non enim est oblivio vel
ex oblivione. Et si dixerit quia ali-
que aliquam reminiscuntur se fuisse in
aliis corporibus quia talia nar-
rantur a poetis, videlicet quia nec
illis creditur a sapientibus, nec
illi probant hoc presertim cum [illegible]
rationibus corporis nec presumptio appa-
reat eos vel in stellis fuisse vel in
aliis corporibus. Et quemadmodum mente
alienati [illegible] videntur quod sunt re-
ges vel etiam aves ut apparet ma-
nifeste de phrenesia eorum. Et dico de
hominibus huiusmodi. Item quid ma-
ius potest accidere etiam animam humanam
quam mors corporis sui de corpore separat
morte corporis certum est quod non
abolet neque abradit quecumque sciunt
vel dum erant in corpore. Et ostenso
animarum humanarum in corpora vel transla-
cio etiam earum a corporibus in alia
corpora non delevit oblivione univer-
sali atque perpetua scientias omnes et me-
morias quas habuerunt vel in
stellis secundum Platonem vel in corpori-
bus aliis secundum Pitagoram. Et at-
testantur autem nobis omnes homines
se nichil penitus scire de huiusmodi
[illegible] rebus vel que in stellis sibi
fuerunt aut eorum et hoc etiam testificantur
[illegible] eorum quia nichil sciunt an
quando erant in corporibus et fecerunt.
Et omnia que sciunt se in corporibus
suis corporibus didicisse, nulla enim
dicat aliquid se reminisse talium

naturale autem est in omnibus animabus
humanis ut quotiens vel saltem
in pluribus vel in multis aliquid reddiscit
eorum que prius sciunt statim advertit
et reminiscitur se illud alias scivisse
in mille milibus autem studen-
cium et discencium vel etiam philosopha-
ncium non est invenire animam humanam
que reminiscatur aliquid eorum que
dicat se scivisse in celo vel apud
stellam suam. Item si ipse Plato
posuit probando detegitur oportere
vel sepulte natura nobis bonitate vel in-
nate scientie earum multa tamen pro-
funda inventa sunt a philosophis quos
abarde et sequacibus eius quos
constat in philosophias [illegible]
nationes fuisse aut perscrutaci-
onis in vestigacionis non est hoc
unum inventum atque detectum in
animabus nostris scilicet animas eorum in ce-
lo fuisse et in corporibus stellaribus ha-
bitasse. Item ista translacio quam
Pitagoras posuit animarum quousque
extenditur an extendetur in omnia
corpora animalium an stabit in animabus
aliquibus quod est dicere an sint in [illegible]
bus corporibus animalium anime huma-
ne secundum intentionem Platonis
an Pitagore an in corporibus hominum
tantum an in corporibus etiam quorum-
dam animalium aliorum et de translacione
eadem est questio scilicet an transfe-
rantur a corporibus humanis in alia
corpora humana tantum an etiam in cor-
pora aliorum animalium. Et si dixerit quod
in corporibus omnium animalium quemadmodum in
corporibus publicatur in [illegible]

poete non credere a sapientibus

plato
pitagoras

Questio

[illegible] pos 126

ymmo una die venatur plus quam duo milia in stellarum

quare cotidie recipiunt a corporibus huiusmodi innumerabilia milia animarum humanarum per solum venatum unius diei. Sciunt enim die venatores unius diei venari plus quam duo milia avicularum. Cottidie igitur recipiunt innumerabilia milia animarum humanarum ad comparabiles stellas de solis corporibus avicularum. Amplius manifestum est non esse tot stellas in celo quot sunt pulices et avicule. Cum enim nota sit magnitudo celi et declaratum sit unamquamque stellarum fixarum visibilium et notabilium maiorem esse tota terra, manifestum est aviculas et pulices in modo excedere stellas omnes, quare et omnes animas humanas. Plato autem posuit animas humanas creatas esse ad numerum stellarum. Et iterum dixerit quod in aliquibus animabus stat opinio Platonis et Pictagore vel in corporibus solis. Illa igitur sola erunt vere animalia utpote humanas animas naturali aptitudine convenientes corporibus suis. Ex anima enim humana et corpore brutali non potest esse verus asinus aut verus leo et ita de aliis. Erunt igitur quedam brutalia animalia vera et quedam falsa quod est dicere equi veri et equi quidam non veri et de ceteris sic. Manifestum autem est quod transplantatio animarum humanarum in corpora brutorum nichil omnino habet utilitatis, plurima vero habet nocivitatis. Si enim [illegible] pro omnibus vias [illegible] quatuor ad ipsas animas nullarum

[illegible] inbecilles quam sibi sapientiores atque meliores efficiuntur quam esse in corporibus humanis vivis [illegible] desipiunt ibi et inde tabiles sapientie et honestatis omnino efficiuntur. Ad correptionem vero vel correctionem sive emendationem penitus inutilis est huiusmodi transplantatio. Impossibile enim est eas corrigi vel emendari in brutalibus corporibus. Et si dixerit quia ex ordine divine iustitie hoc ad penam propter delicta sua transferuntur a nobilibus corporibus humanis in ignobiliora et viliora, dico ipsum verum est tamen quod pena huiusmodi non sentiant ipse vel alie, quia metus huiusmodi pene deterrere potuit eas a similibus delictis. Inutilis autem est manifeste pena omnis que nec patienti nec aliis prodesse potest. Talis est autem omnis pena incognoscibilis. Hec autem adeo incognoscibilis est ut nec prophetis revelata sit nec alicui prophetis potuit inveniri. Et si dixerit quod Pictagoras in Creta [illegible] quod non est inventum nisi vel sensu vel ratione irrefragabili verum esse declaratum est nisi forte creatoris revelatione fuit omnium. In hiis enim rebus opiniones hominum ut inventiones insipientia reputanda sunt, incertis probationibus aut saltem visibilibus finaliter approbate. Quod dixit quia Manichei invenerunt hanc transplantationem remissi debes inbecillitatis

opiniones hominum [illegible] magis reprehende sunt

3

et cronicatat ipor(um) et qualit(er) i(n) adu(en)
tus destructa est p(ri)me in p(ro)p(ri)e
tatib(us) istius secta eor(um) in q(u)o
apparet tibi euident(er) quia appo
sitiones eor(um) non solum impos
sibiles sunt s(ed) deliramenta sunt
mente alienator(um) et fabule ani
les quas p(ro)pt(er) n(on) dignu(m) eas sigil
latim et o(mn)i(n)o destru(er)e a sapientib(us) cu(m)
risu et derisione digne sunt quam
disputatione. Cu(m) n(on) dicit quia
stat in solis corporib(us) hu(m)anis hui(us)
modi tra(n)slatio a(n)i(m)ar(um) hu(m)anar(um) ut ma
nifestu(m) est quia o(mn)ia a(n)i(m)alia
bruta et ve(re) a(n)i(m)alia et h(ec) bruta sunt
Soli aute(m) ho(m)i(n)es n(on) h(abe)ri sunt ho(m)i(n)es
n(on) h(abe)ri a(n)i(m)alia p(ri)mo eq(ui)uoce a(n)i(m)a
lia dicunt(ur) et a(n)i(m)a hu(m)ana eq(ui)uoce
dicet(ur) a(n)i(m)a ad a(n)i(m)as brutor(um) cu(m)
a(n)i(m)a brutal(is) o(mn)ib(us) pars sit ip(s)i(us)
a(n)i(m)alis bruti ut forma ip(s)i(us)
atq(ue) p(er)fectio corporis ei(us)dem
et ut ita dicerim n(atur)alis i(n)habi
tato(r) corporis ei(us)dem et corpus
brutale h(ab)itac(u)lu(m) ip(s)i(us) a(n)i(m)a h(ab)eo(?)
hu(m)a(na) a(n)i(m)o (?) Unde n(atur)al(iter) hoc est co(r)
p(or)a creatione sua h(ab)eat e(ss)e ex
tra. Jux(ta) positione(m) platonis
et pitag(ore) et sic in corp(or)e hu(m)ano ta(m)
quam hospes et aduena h(ab)itu(m) ta(n)
te hospitationis. Item si d(icu)nt h(ec)
nobilissima sp(eci)es o(mn)i(u)m a(n)i(m)aliu(m) de
cet h(u)m(ani)tati a(n)i(m)aliu(m) et p(ro)p(ter) in
ea velut caput h(abe)t homo hoc
aute(m) n(on) decuit creatore(m) h(abe)t
ut h(u)m(an)itate a(n)i(m)aliu(m) reliquo
ru(m) imp(er)fecta(m) et tam enormiter
detruncata(m) i(m)mo decapitata(m)
ut ap(er)tius loqua(r). Cu(m) i(n) o(mn)ia

corpa a(n)i(m)aliu(m) est ista tra(n)slatio
a(n)i(m)ar(um) h(u)m(an)ar(um) aut non et in cor
pa plantar(um) eadem qualit(er) sta
bit ibi non op(or)tendat ista tra(n)s
latio in lapides aut metalla.
Item q(uia) corpus h(u)m(an)um non
min(us) organicu(m) sic n(atur)al(ite)r nec
minoris aptitudinis n(atur)alis i(m)mo
euident(er) in corporib(us) maioris
q(uia) corpa brutor(um) ad op(er)ac(i)o(n)es
m(u)ltiplices q(uod) manifeste appa
ret in sculptis figuris et in
i(n)a(n)i(m)abilib(us) fabricationib(us) a(rtificialibus) et a(r)
tificijs quo creator no(n) p(ro)uidit
hui(us)modi corporib(us) n(atur)alem p(er)fectio
nem ei(us) cog(n)ue(n)tem et debi
tam ut in p(er)fectio n(atur)alis eius
igit(ur) p(er)fectio n(atur)alis no(n) habet e(ss)e
n(atur)al(ite)r nisi in eo et in eo cui(us) est
n(atur)alis p(er)fectio a(n)i(m)as. Cu(m) h(u)m(an)as
vocam(us) in h(uius)m(od)i p(er)fectio(n)es. Item
a(n)i(m)e hu(m)ane p(er) modu(m) quo a(n)i(m)e
hu(m)ane sunt no(n) habet e(ss)e n(atur)al(ite)r
extra corpa. Cu(m) igit(ur) eo corpa
create sunt p(er) violentia(m) m(anen)t
sunt vel fiunt in locis sine re
ac(ti)onib(us) quide(m) et in iuste eg(i)t
creator cu(m) eis cu(m) sine cul
pe hui(us)m(od)i violentia(m) eius in
tulit nulla(m) e(ni)m culpa(m) in sua
creatione sua vel ante sua(m)
creatione(m) contraxerunt et ipso
desiderio incorporandi nullo
mo(do) p(ro)ueniunt cu(m) in corpari eis
n(atur)ali iure co(m)petat et ip(su)m desi
deriu(m) eius naturale eisdem
esset et nullu(m) n(atur)ale possit e(ss)e

illatam vel peccatum. Que igitur causa
potuit esse creatoris ut istos car-
ceres corporum tante tenebrositatis
atque penalitatis ad contra iusti-
ciam eiusdem manifestam sit
hoc esse in tanta [illegible]
niciem pitagore non modo
evidenter esse apparet insania
in transmutatione animarum humanarum a cor-
poribus in corpora. Impossibile enim
est ut humana caro desideriis fiat
vel etiam aliorum animalium desideriis
in neutrum moderata. Hec autem humane
res apparent attestantibus
omnibus que desideria sua plenissime
cognoscunt, quod necesse est ut fi-
at hoc per violentiam huius autem
violencia nulla prorsus invenitur
per veritates. Et quo recordarentur
tantarum mutationum et violen-
ciarum circa se factarum.

Quoniam igitur ex hiis que premisse
manifestum est tibi platonem
et pitagoram destruxisse
impie istam naturam animarum huma-
narum et si diligenter intenderis
invenies eos destruxisse
animas humanas et posuisse
substancias angelicas spirituales
secundum veritatem positionis sue cre-
atas fuisse ante fabricationem
corporum humanarum. Quam hoc non pa-
titur natura eorum in initio error eius
de opinione eorum cacodemones
quos vulgo dyabolos vocant de
celo deiectos et propter delicta
sua in corpora humana velud in
quosdam carceres detrusos.

senciunt quam non effugiunt plo-
ato atque pitagoras. Quid nec hii
quos vilissimo nominavi destructores
totius humane speciei. Veritas
enim humane speciei est ex unda anima
et corpore compaginata quippe
spirituali substancia in corpore humano
impossibile est esse verum hominem.
De hoc autem quod dicitur a quibusdam
substancias huiusmodi corpora humana
assumere ut homines appareant
quoniam habent non facile disso-
lubile an assumat huiusmodi cor-
pora an non assumat et utrum assump-
tio ista sit talis coniunctio que
debeat dici unio vel unitio per
quam fiat compositum angelica
[illegible] humano et aliud unum
[illegible] ita[illegible] fieri et in
[illegible] quos non
[illegible] sit quod congnovit
assumptione corporum huiusmodi an
quia in quoniam negant corporibus
[illegible] etiam vivunt
[illegible] etiam ad aliam causam
perscrutabor in sequentibus in tr-
actatu videlicet de huiusmodi substantiis

Post hoc consequens erit de
[illegible] ante
habeant renovationem et re-
[illegible] vel multas secundum partem
vel secundum totum [illegible] perscruta-
tum erit de statu illo [illegible]
onis et corruptionis atque de
morte et vita [illegible] perhenniter
[illegible] habitude [illegible]

Annus magnus

ꝛ donata ipa verbo perpetuo fluxiona
sit in morte an perpetua fluxione
stabilienda quocumque ꝛ implenda tunc
quedam prophecia ꝑ annorum qua dicitur
quia mors non erit amplius quam
ꝛ ipa lex sarracenorum expresse habet
primum igitur ponam tibi opiniones an-
tiquorum hominum et opinio astronomorum
ꝛ quorundam poetarum qui annos quos
vocant annum virtute sinit reno-
uacionis vniuersi ꝛ continet omnia secula
eodem secundo anno quo cucurrerunt
prima ꝛ reuertentur res hodie ad statum
sua que fuerunt in aliis seculis
vtputa verbi gratia idem plato idem
socrates idem omnes alii homines ita
qui reuertuntur singuli ꝛ renascentur in
ordine suo et cetera agentes eadem
pacientes passus que vel egerunt
vel passi sunt in temporibus suis ꝛ quantum
eventus omnes in omni preterito mundi
ydem erunt qui precesserunt
ꝛ ista renouacio non est nisi reuersio
omnium rerum non solum ad statum suum
priorem sed eciam ad omnes cursus suos
suos actiones scilicet ꝛ passiones
ꝛ alios eventus Annus autem iste vt
eis est visum continet xxxvi
milia annorum ꝛ hic est qui secundum pro-
bacione ptholomei vnaquaque stellarum
fixarum mouetur singulis centum annis
vno gradu quare cum circulus celi
non continet nisi trecentos ꝛ lx
gradus vnaqueque stellarum predictarum com-
pleuit revolucione sua totam
i. descripcionem tocius circuli ce-

Annus platonis

li in centenis quam annorum qui gra-
dus continet celi circulus quare in
trecentis lx centenariis annorum tre-
centi sexaginta centenarii an-
norum xxxvi milia annorum sunt
Annus igitur magnus stellarum fixarum
xxxvi milia annorum continet de
planetis non septem ydipmi se-
cunt quod eodem numero annorum ad sta-
tum suum primitium absque ulla di-
uersitate reuertentur. Preterea igitur spa-
cium annorum annus est revolucio-
nis ipsius totius celi ꝛ vniuersi-
onis omnium motuum suorum principi-
um mundus non nasceretur in generacio-
nis ꝛ corrupcionis qui continetur
infra circulum lune propter quod ꝛ mundus
sublunaris dicitur quem secundum
opinione eorum mundus superiore
ac celestem tamquam ducem suum
ꝛ causam motuum suorum princi-
pium mundus ub nature generati-
onis ꝛ corrupcionis qui continetur
infra celum lune propter quod ꝛ mundus
ꝛ mutacionum suarum mundum su-
periorem siue celestem sequitur
necessario secundum totum ꝛ
sua omnia ad suum primitium statum
ꝛ hoc est idem dicere pariter ide
prorsus homines ꝛ adminicula omnia
ꝛ cetera cuncta que mundus iste sub-
lunaris continet ꝛ regiabuntur
seu reparabuntur eadem sequuntur
ꝛ quemadmodum persiles celi reuolucio-
nes eedem ꝛ corrupciones ꝛ
idem quoque alii eventus omnes dom-

compleat iterum motus mundus per
spacium annorum propter mulium pro
illius autem completione fiat
iteratio similis et ita in infinitum
Et quoniam de hujusmodi hominibus alii
posuerunt mundum eternum alii non eter
num ipse ex necessitate coacti sunt
quidam eorum ponere infinitas iam
renovationes hujusmodi precessisse et
infinitas subsequturas esse alii non
infinitas quidem futuras esse non
autem preteriisse hoc enim prohibet mun
di novitas et inceptio debes
autem scire quod sunt qui dicunt
annum istum magnum qui et mundanus
dicitur xl milium annorum spacium
continere et credo quod hoc est forsitan
propter diversitatem revolucionis viii
planetarum Quid autem veritatis de hiis
habeat facile est tibi videre cum
noti sunt motus planetarum et fa
cile inveniles ad omnem temporis
quantitatem Non refert autem
quantum ad intencionem presentis
tractatus

Et quoniam magni tractatus re
putati sunt qui hoc dixe
runt conveniens est ut aperi
atur tibi veritas certitudo super
hiis volonti raciocinatione et de
bili contradiccione dissentire vi
dearis ab opinione tantorum primum
decet ut audias causas que eos
in hac sentenciam vel induxerunt vel
inducere potuit potuit etiam contin
gere tibi unam ex hiis scilicet celeste
ducatum sive mundi superioris
principatum et universalitatem qua
posuerunt ei super istum inferiorem
et sublimatorem Ex quo visum
est eis quod in inceptione rerum genera
bilium et corruptibilium sic ex inceptione
cione motus celestis et progres
sus ex progressione quare reversio
ex reversione iteracio ex iteracione
cione et propter hoc iterum contin
get motum celestem totiens
et res inferiores generabiles et corru
ptibiles et hoc legisti apud libros
judiciorum astronomicorum hac de cau
sa posuerunt mutaciones mag
nas in mundo inferiori juxta dispo
siciones stellarum et luminarium et iam
notavi tibi mutaciones mag
nas qualis fuit corrupcio generis
humani fere universalis per diluvium
et reparacio ejusdem per paucos
quia ab eodem diluvio evaserunt
Et per magnas mutaciones in
telligo et mutaciones legum et secta
rum atque magnorum regnorum Secunda
causa que eos ad hoc inducere
potuit ipsa circulacio que omni an
no contingit enim omni anno re
vertuntur quatuor vicissitudines tempo
rum quadrantes circuli solaris
hoc est circuli signorum Eu autem
vicissitudine fuit ver estas autem
autumpnus et yemps Tercio atten
derunt circulaciones in rebus
que sunt in sublimi quales
sunt pluvie grandines nives et ro
res et cetera hujusmodi quorum omnium
qui videbant circulares renova
naciones estimaverunt quod similiter

circulacio

renouari

sublimari esses et renouari vtus et
cuiuslibet appetitus in tunc completiue
totaliter renertere ad finem in actu. Si-
cut enim particulares partibus particulares
renouaciones sunt et tamen singularis re
nouacioni per congruencia naturarum su-
arum conueniens est et ut vniuerso sit
vtus renouacio et tamen renouaci-
onis conueniens vniuersitati sue
Certis non vide illa fuisse Certu
enim est multa genera animalium virtutem
in seipsis renouatiuam. Sicud ma
nifestum est de serpente qui vocatur
tyrus qui semetipsum renouat et
a senectute sua reiuuenescit. Quod
alibi dixisti. Similiter aquile anci
pitres et de ceruis idem dicitur Sed et
vegitabilia que singulis annis ve-
terascunt singulis annis renouantur
et reiuuenescunt. De aue autem fenice

fenix

fortassis habes questionem verumptamen
quantum modo michi occurrit visibiliter
videtur quod auis hec magis intendat
renouacionem suam quam mortem
totum enim quod facit conburendo se
propria natura mouente facit
natura autem non mouet subiectum proprium
in destructionem sui ipsius Ceteri
magis videtur renouacio fenicis
per hunc modum combustionem fieri quam
generacionem noui fenicis Inuenitur
enim multa alia virtutem renouatiuam
et reuersiuam in semetipsis habencia
Cunctis Forcius igitur vniuersum uel
uirtute sua renouabitur uel aliena
quod dico propter terram cuius uirtus non est
renouatiua solius ipsius primo
etiam aliorum quod nobiles medici
decrementibus medias se nosse multi
tociens ostenderint Certa racio

est tamen omnis conseruant sicud dicitur
Tercia quia uirtus instituta vanabilis
et plantis restaurat quod deperit de
indiuiduis uirtus vero generatiua quod
deperit de specie et adiecit quia virtus
institutiua conseruatiua est indiui
duorum generatiua vero specierum facit igitur
virtus generatiua quod potest vel quod non potest re
nouare indiuidua in seipsis renou
at ea in aliis Quarta igitur nulla
utilitas est in generatione nouorum
indiuiduorum ubi eque bona sunt
que corrumpuntur et similiter mala sunt
corrupcio boni ut manifestum videtur
superuacua esse generacione indiui
duorum in semetipsis propterquam virtus
generatiua aliud non intendit
conseruacionem specierum multo melius
esset nature virtus renouatiua
quam generatiua quoniam peccata et malum
corrupcionis tolleret ab indiuiduis
et bonum conseruacionis preueniret eis
dem et conseruacionis specierum nichil
penitus deperiret propterea autem testantur
quoniam natura intendit non solum in
bonum sed etiam in optimum quod est ei
possibile Quinta natura vniuersalis in
tendit ad renouacionem quantum
enim possibile est quoniam non est sta
bile vniuersum cuius partes generabi
les et corruptibiles sunt inten
dit renouacionem eius per successi
ones et reductiones ad statum
primum et quoniam res stare non potest
propter causam predictam necesse est ipsum
corrumpi in partibus suis corporalibus
quare uel non stabit omnino et resi
debit in non esse uel renouabitur

status eius et quia nullus eius sta
tus stabilis n possibile est quin
omnino recedat in non esse necesse est ut
sint ei renouationes absque initio
et fine. Tertia ratio. Tempus in vegi
tabilibus que singulis annis re
nascuntur et per modum corrumpuntur. Visi
bile est illa corrumpi in ea ex qui
bus composita fuerunt. Si enim
corpositum resoluitur in ea ex quibus
compositum non erat ut potius in ista
quam in alia et quare potius in
quedam in quibus non est compo
situm quam in quecumque alia huiusmodi.
Tempus quo resoluitur compositum in par
tes ex quibus non est aggratus
quale tritici quod hic anno comeditur
resoluitur in ea ex quibus composi
tum est et propter hoc si fiat generatio ex eis
dem generabitur idem triticum ex eis
dem non debet esse nisi idem quare
idem ~~tr~~ triticum erit presenti et seque
nti anno et eodem modo se habet de aliis
fructibus quare consequitur et de ~~aliis~~
animalibus que generantur et corrip
piuntur suo tempore eadem regenerantur.
Iam autem declaratum est tibi in
disciplinabilibus scientiis expositis quod
cuiusque numeris possibile est inuenire tan
tum quod maiorem ~~ma~~ numerantem
illos quare possibile erit inueni
re spacium temporis quo fiat omnium huius
modi regenerabilium regeneratio
hoc autem dico quia quedam vna
et eadem die generantur et corrumpuntur
quedam vno mense quedam pluribus
et quedam pluribus centenariis annorum
stabis. Sicud coruus et cornix

erunt super ad diuersitatem multe alie di
uersitates inueniuntur in huiusmodi quare
notis omnibus huiusmodi temporibus et
tempus numeris facile est inuenire quod
dixi et vtilibus in talibus scilicet tempus
in quo fiat omnium huiusmodi regeneratio
quod tempus siue sit ut predictum est siue
maius siue minus non refert quantum
ad opinionem istam. Sexta vero necesse
est ut generatio siue corrupcio extenda
ntur in infinitum aut ut stent aut
ut reuertantur et quasi reincipiant
cursum suum. Et aut extendantur
in infinitum impossibile videtur esse cum
iam stabilitus sit status causarum
quare quemadmodum non contingit causas
efficientes ascendere in infinitum. Sic
neque descendere quod est dicere ut a gene
ret b et b generet c et hoc fine non
habeat. Et aut non stet generatio in
aliquibus indiuiduis manifes
tum videtur. Illa enim in quibus staret
erunt in infinitum stabiliora atque
fortiora eis a quibus generata essent
quare effectus esset fortior causa sua
atque stabilior hoc autem non est pos
sibile cum effectus per modum quo est
effectus totum quod habet a causa sua recipi
at. Recipere autem ~~p~~ maius a cau
sa sua quam ipsa causa habeat im
possibile esse. quare non est possi
bile ut stent generatio et corrupcio
in aliquibus indiuiduis n possibi
le est eos ire in infinitum. Reuertentur
igitur et reincipient cursum suum vel
resoluentur omnia corruptibilia
in nichilum. Et si dixerit quod non est

6

nate quam mobilium, quasi in primam na
turam ex qua generata sunt fiat ista
resolucio tunc non effugit quin re
incipiat generacio significacio secundum
naturam est. Causa enim generacionis
efficiens eadem est que corrupciona
cio sine causa ista intelligatur
motus celorum sive natura aut
virtus alia sive creator ipse sub
limis et celestis potuit et eos movere
adhunc errorem ficcio vel narracio
poetarum in quorum libris inveniuntur
aliqua huiusmodi.

Postquam igitur per ordinem respondebo
racionibus istis et dictam quia
iam feci te scire quia motus
celestis intencio non extenditur
neque in particularia quia neque ipse pa
ter Socratis intendebat generare
Socratem cui daret operam generacioni
tanto forcius igitur celum vel virtus
celestis non intendit in particularia
vel individua singulariter. Scias si
concessum sunt eis quod virtus celestis
causa sit efficiens omnium generacionum
et corrupcionum que fiunt in mundo
sublunari quam qua de hoc multa
in precedentibus audiens. Et nunc
non est intencio motus celestis ut
generentur neque possibile est hoc ullo
modorum virtute celesti creaturarum huma
narum creacio et corporum humanorum fabri
cacio ipsorum quia ad [illegible] voluntatum
operaciones sint soli omnipotenti
creatori possibiles quare per intencionem
perfectione [illegible] astronomice
dissolvitur racio illa prima illorum eorum
In sequentibus autem destruam
[illegible] responsionem eorum et racionem

istam et eandem in totas huius reversio
nem istorum et renovacionem nullo
modorum esse possibilem denominata
te non huius mundi superioris et inferio
ris et tocius universi. Jam satis sen
est tibi et acquisita certitudo per
quam non est illa relata tibi dubi
tacio. Et de non [illegible] cuius radius est
circulacio que videtur esse in rebus
que secuntur motu solis. Videbis quod
errant de circulacione ipsa. Non
enim est circulacio nisi ab eadem in eo
in idipsum. Non autem ita est in rebus
de quibus exempla posuit. Non enim
est ab eadem yeme ad eandem
reversio nec ab eodem vere ad idipsum
nec ab eadem pluvia ad pluviam
et sic de aliis. Sunt igitur iste muta
ciones sunt ex quibusdam in alias
[illegible] et [illegible] in alia [illegible]
de [illegible] secundum [illegible]
[illegible] sit in [illegible] et sine
[illegible] autem
se habet in [illegible] Terre [illegible]
in qua [illegible] renovativa quod
[illegible] indicatur et per hoc quod
est in aliquibus partibus universi
signabilis et corruptibilis intuitu
eam ostendere in universum illud
videtur quia virtus [illegible]
[illegible] e partibus universi. Et quia
multum distat inter renovacionem
huiusmodi et generacionem [illegible] non
posuit renovaciones universi
renovaciones in qua que sunt
a vetustate si generaciones que
sunt a corrupcione et resurrecti
ones que sunt a morte [illegible]

Celum vel virtus celestis non inten
dit in particularia et indi
vidua singularis nec est
motus celestis intencio ut
generentur singularia

bus manifestu est q nec huius
gnabili z corruptibili possibile est
nec alit pti ipius Nulla eni est
omo creatura que possit gnare
se ul regnare post corrupcione
suam ul resuscitare a morte sua
Ad hoc autem q dicit quia me
lior eet in individuis gnabilibus
vtus renouatiua qua gnatiua
Dicendo quia nite est corrupi z
mori multa ex gnabilibus pp
conseruacione aliorum sicud de frugi
bus z fructibus manifestu est
z de aialibus omnibus quibus alia nu
triunt z in quibus omnibus non
hz locu renouacio sz magis re
gnacio uel resuscitacio Comestioe
eni huiusmodi aialia corrupiunt z mo
riunt Arbores z plante multis modis
pereunt ppt conseruacionem homi
z quorundam aliorum aialium com
bustione s z dissipacione multi
plici Cruare uis renouatiua
huiusmodi non hz locu contra aduti
litatem huiusmodi ul impruciem
cederet huiusmodi si eius esset forti
tudinis z esum z alios usus uti
tatis ab aialibus phiberet De
eo uero q dicit quia utilior uis
huiusmodi renouatiua qua z conse
ruaret conseruacionem spes simul
z individua Iam rursum e p hec
eadem cu ex eis manifestu sit
conseruacione multorum in individuorum
destructione multorum aliorum individu
duorum meliorum atque nobiliorum z
eciam humane spei ppt quam alie
spes gnabilium z corruptibilium

create ee videntur Preterea aut quia
bonitas creatoris non intendit
in conseruacionem spei humane quantum
ad vitam pntem tm quemadmodum
homi huiusmodi bonitas sopmauit
primo intendit eam transferre in
vitam alteram que futura est post
istam que e vita bta z vita glie
vita q z eterna rectissime nominatur
Preter data est ab eodem vis gna
tiua huius spei individuis ppt conser
uacione eius huiusmodi primo ppterea
ipa in individua gnata z sic quibus
creator optimus pnolatam
gloriam intendit singillatim z sin
gulariter quantum est de largitate
ineffabili bonitatis sue quamquam
ppt causas multas z impedimen
ta multiplicia multa eorum minime
assequuntur Quod docebit in se
quentibus et attende quia ista
rursione z quarta racio dissolu
ta est Contra uero eorum qui intuerz
asserere eadem omnia regnari
z singulis annis fruges z fructus
promo precedentes annis easdem
mo rediuisse at reuerti Dicendo
quia intollerabiliter errant z quia
falsum impossibile supponunt di
centes huiusmodi resolubilium in ea
ex quibus e soluo posse resolui li
cet verum sit huiusmodi compositum in ea
ex quibus e immediate compositum
prima sui resolucione resolui tm
possibile e secunda z tercia z qualibet alia
resolucione in alia primum resolui
pot Verbi gra corpus humanum
in menbra ex quibus est nite

Vita eterna exprimitur
per istos ...

est prima resolucione resoluc siue
diuidi zonie aliud totum integra-
le virtutum nullatenus immo est corpus
humanum in forma maris et femine
resoluitur prima resolucione sua
neque forsitan ulla alia est quin vir-
tus resoluentis vel dat materie re-
solubili forma sibi silem vel pprt
propriam ad huiusmodi forma propter hoc
inveniuntur non solum alterius speciei
sed eciam alterius generis seu diuersorum
generum resoluuntur plurimque com-
posita Cum enim ignis ligna resol-
uit in alia resoluuntur quam si
illa aqua resolueret quemadmodum
fit e contrario virtute ignis ali-
generantur corpora qua si virtute
aque resoluerentur Sed et ex virtutibus
siccitatis fortis ea resoluit generantur
corpora putredo puluerulenta
Cum vero in naturalis humiditatis ea re-
soluit generantur corpora vermes et qui
theredones vocantur manifestum est
quia neque huiusmodi pulueribus
neque ex huiusmodi vermibus ligna
composita sunt Summa autem
huiusmodi ratiocinacionis hec est quod
resoluens non semper intendit re-
soluere in ea ex quibus facta est com-
posicio immo sepissime noua
generare et in super preter inten-
cionem resoluentis generantur nouiter
sicut vides in proposito exemplo Non
enim in naturalis humiditatis generacione
~~vermium~~ vermium Sed alia virtus
se ingerit que preparatam ad hoc
materiam inueniens vermes ex
ea gignit Certe vero eorum ru-

deo qua generacionem habent
ultima indiuiduam ~~hum~~ humane spe-
ciei in ultima generacione sua qua
generacione et resurreccione eorum
saluandorum inuenient stabilient
sub ione perpetua Ista quia mors non
erit amplius apud ea neque eciam
alibi de indiuiduis vero aliarum specierum
animalium nec doctrina eorum nec philosophia
determinat quidquam Verum visibile est
ea quia propter esum vel propter alia vsum
hominum creantur et sunt cessare de-
beant cessante causa eorum Vi-
ta enim illa hominum impossibile
est ut indigeat huiusmodi adiuto-
riis tunc cessabit eciam cursus
generacionis et propter hoc vis generatiua
cessabit in hominibus Non enim erit
necessarium ut per eam conseruatur species
humana cum in mortalitate fir-
missima extitit conseruanda in
indiuidua quorum conseruacione mani-
festum est speciem conseruari Racio
propter breuitatem dico vim generati-
tiua sicud in singulis hominibus
Sic et in vniuersitate eorum et propter
hoc determinatum esse numerum indiui-
duorum humane speciei eo quod completo
consumendam esse et finiendam ge-
neracionem hominum ita ut nullus
~~alius generet~~ vltimus generetur Habes
autem reminisci quia inuita post
quam facta est eorum que dixisti
in destruccione erroris qui est
tunc in lege sarracenorum Tibi
enim patefeci tibi probacionibus cer-
tissimis cessare omnino opera carne
in alterius vite felicitate vnum

Cheredones

generatiua reqruntur ad fructum p
lis requirit ad voluptate r quia
felicitas illa delicias earum
r pati pt quare nec extendet
in infinitu generatio n ad sumere
cuerret in ea cu nascant r rege
nerant viri hoies prim Postqu
aut prasm 3 no tottum capitu
contra ponentes magnu
annu

Postqm autem visum
est omnibus erroneorum
hyd convenient est ut
adducam tibi pbationes p quas
acquirat tibi certitudo veritatis
in rebus tam longe ut videtur
a consuetudine homi r inventu
causa difficilibus tam in causis ve
re ac nobilis phie pstrutacione
in tendentibus r hoc faciam si deus
voluit. Dico igr inq infinitus
ista iteratio sine circulatio quam po
nit in pmis superbacua otio est
r inutilis. Dicem no fluit in fine
aliquem qui sit p eum hic est
statu nobiliorem f fluit solido
ut unu fluat fluit p continuitate
sui causa cu ipa sibi ee causa no
possit. Cum ipt inutilit r superua
cue. Amp si idem p omnia est
cursus cuius est reperie cursus
que r ipi poruit r nullum meli
orem recursus eiusdem qua
cursus r omno nichil addens
vl ipi ee vl bonitate eiusdem
in vtilis i est omno repetitio
ipius quadmodu vides de oronti
bus repetitis r nugatoriis vnde
r nugatione in venienis ecia
ipi sophiste reputat. Amp scdm
eos creator est sicud stultissi
edificator qui totu quod edificauit
destruit r p modu reedificat
edipm r hc infinities r nc melio
n pulchius nc stabili q r omno
nichil addens vl opationi vl
imo quis enim no reputaret h
modi edificatorem stultissimum
sic aute est r scdm eos de crea
tore sapientissio r optimo q
quid quid edificat p generatione
porrem modu rediens in idipm
quia igr h modi stultitia nec
in opatoribus hominibus inveniri
pt quato fortius creator sapi
entissio incopabilr longius erit
ab ea. Pone igr q ipe scdm vnu
vnu p uniciati tpis edificet absq
ulla additione ut dixi Indubi
tanter ipone illu stultissimum edi
ficatore r insanissimum opatore.
Amp scdm hunc modum ultie
generationis hoies vl generabunt vl
no generabunt. Si no generabit stabit
igr in illis cursus generationis
absq extensione r reiteratione
iam aut posuerunt contrarium. Si
autem generabunt aut igr generabunt
p primo pcedentes se hr e patres
suos r matres. r illos vl vivos
vl mortuos quorum vtrumq in
possibile vivos enim generari impos
sibile manifestu est cu generati
sint r in hoc pmaneat. Mortuos
aute regnare vl resuscitare
opus nature no potest esse.

Item si generent parentes suos hoc est
patres et matres erit igitur unusquisque
eorum pater aut mater alicuius ex
parentibus suis quare erit unusquisque
eorum annus sui ipsius. Maius autem
inconveniens est si generet an-
tiquiores se quam sint ipsi pa-
rentes eorum et propter hoc longe ma-
ius inconveniens est si avos
et atavos et proavos donec veniatur
ad primitivos. Maxime autem inco-
veniens est in hiis dicere quod gene-
rent progenitores suos precedon-
tes eos multis milibus quadra-
gintis et tanto maius inconveniens
quanto pluribus. Item isti errores
non effugiunt circulum causarum in
eadem generatione causarum pater enim
est causa filii efficiens et avus
causa patris similiter efficiens et equa-
liter generans et generati quare si circula-
rent generationes circulabuntur et erit
jam aut destructa esse prime in primo
termino totius primi sapientalis ac
divinalis magisterii qui est de
primo principio circulatio ista cau-
sarum et infinitas. Item si propter hoc
recipiant iste generationes
et corruptiones quod recipiet motus
celestis anno huiusmodi completo et
reverteretur eadem. Reverteretur igitur
diversitas mundi quia motus diversus
mundo perpetuitas non secundum speciem
non est causa perpetuitatis secundum
numerum alioquin omnia que specie ea-
dem sunt erunt et numero eadem. Et
si dixerit motus non esse diversos

mundo quoniam ab eisdem signis in eis quod
eadem eosdem per circulos et ad
fines eosdem sequitur continui-
tate ut celi stellati vel superioris
non finit infinita revolutio
numero quod eius hodierna revolu-
tio sit eadem quod crastina et sit
de aliis. Similiter se habet de revo-
lutione solis et lune et eadem ratione de
anno qui non erit nisi unius
annus sit repetitus. Quapropter
et sequitur de die quod non sit nisi unus
ipsi autem iam posuerunt xxxvi
milia annorum vel amplius con-
tineri in anno mundano seu ver-
tente. Ex hiis autem sequitur ea-
dem diem esse nubilosam et sere-
nam et alia innumerabilia huius-
modi et annum non habere partes
nisi horas ac annus non contineat
nisi diem unum. Sequitur ex hoc
ut dicerem pro quam precedunt et ho-
rarum. Similiter et motuum horarum autem
omnium sicut talis est destructio. Ex
hiis sequitur eandem ut omne re-
deat tempus idem numero quod abiit
non esse pone in die que natus sit
ponendum in hora unaquaque. Diem
dies reverti tota et unaquaque
illius hora quare cum ista re-
versio circularis perpetuatam est in
motu et in tempore ac eiusdem perpetuitas
nate sit tempus ac unaquaque par-
tium eius similiter reversio non solum
unaquaque horarum sed eadem unaquaque
partium augmentis illarum quare
nec illam contingit preterire

xxx vj millia annorum
ponitur i anus mundus

nec ptem ipius aliquam Si
enim pteriret pars aliqua medi
etas eius vel reuerteretur post ptiti
one suam vel non reuerteretur Si
reuertetur ergo non esset alia me
dietas illius sed eadem repeti
ta eodem se habet de medietate
ipius repetite et ita in infini
tum quare impossibile esset aliq
de tpe ptire impossibile esset ptem
aliquam tpus habere Ista igitur opi
nio destruit tpus cum ppter
motum Item si melior esset gnatio
cum sequentis mundum quam pre
dentis difficile est ut et tercium an
quam secundum quare fine haberet
iste gnationes cum ex nulla te
tia distet infinitum ab optio
statu suo manifestum est quod per me
lioratiomes finitas pueniet ad
illud Sed aut est finis bingrung
quod nate vel ut sit optio statu
suo quare si secula illuc puenta
sunt quiescent ibidem natura
Completa enim intencione na
ture et acquisito fine quem inte
dat Impossibile est quod moueat
ulterius Si enim mouet ulterius
moueret duobus motibus co
trariis vel ad fine et a fine quod e
dicere ad optimum sui statum et p
fectione et ab ipso Et si dicat quia
propter instabilitatem suam i de
fectibilitatem suam secula non
possunt stare in aliquo statu
aut intelligit quod defabilitas in
telligit moueat ipsa aut intelli
git quod aliud. dico igitur quod sermo
iste defabilitatem erroneus est
Si enim defabilitas mouet ea
non mouet ea nisi ad non esse
non esse aut non est finis que
aliqua natura intendat vel q
rat quia nec aliquid est ipm
non esse ptiam nulla natura inte
dit in destructione ppria subi
ti Si non intellexit quia ppter de
fabilitatem suam patitur vio
lenciam alicuius vel agencium a
liquorum que vel destruunt illa
vel transmutat in alia secula erunt
igitur contraria illis cum non agunt
nisi contraria in vicem et habet
iste sermo inbolutiones multas
et diuersitates ex sequacio eius
pluritate Sed ante ipsa secula se
destruunt ad inuicem aliud Sicud
manifestum est gnationes florum
i vegitabilibus et eadem eorum p
successiones fructuum fructus
non destrui esu hominum vel alior
animalium Similiter et animalia multa pe
reunt inmutua inuicem deuo
ratione Item in omnia pereunt
peste fame clade hominis non
morbis gladiis et aliis mod
pene in mundus de pluuiis non
niuibus grandinibus et aliis
gnabilibus et corruptibilibus
manifestum est quibus modis
et quare destruuntur et quare gene
rantur manifestum est igitur quia
secundum opinionem istorum omnia

destructio

resurgit s3 innuet ꝯpluuie
recta omnia que ꝑnominata
sut ꝛ ꝙ ꝑfectum bnuiqꝫ ingnabi
libus ꝛcorruptibilib; corꝯ sive de
struit se quia quedam ptes
ad inuice se destruunt ꝛ veru
est ꝑte ꝙ queda se inuicem
gnant sicud aialia ꝛ ꝙ se inui
cem gnant ꝛ tc manifestu e
ꝙ scda reru gnabiliu se inui
cem destruit ꝛ se inuice ꝯseruant
ꝑ certis modis veru no est inia
ul virtute alicuiꝰ corꝑ ut semet
ipm reducat ad statu suu ꝑmu
Iam autem patefactu est tibi
ꝙ nec habet hꝰ virtus celestis
qm no intendit inꝑticularia
deꝰminate ꝛ ꝑticulariter nec ea
am aliquis opator hꝰ mo inten
dit pter solu creatorem vidam
qui videt vniuqꝫ ꝑticlarium fu
turoꝝ quadmodu vniuqꝫ ꝑnau
Sicut alibi didicasti Alij autem
opatores exceptis substancijs ab
stractis nichil vident de ꝑticula
ribus futuris que opatura sut
sicud manifestu est tibi ꝙ pa
ter socratis non intendebat
generare socratem singlarit
determinate Sic nec edificator no
intendit istam domu edificare
s; indiuiduu vagum ut ars aut
Sic ut solo intendit gnacione
huiꝰ nisi solis aut huiꝰ di po
mi ꝛ ad hunc modu se habet de
alijs opatoribꝰ ꝛ tunc manife
stu est ꝙ virtus celestis non e

determinate intendens in gnacione
homi ul quorcuqꝫ aialiu ꝑpt
hꝰ nec ingnacionem hanc ul
fecti huiꝰ di Amp virtus que
intendit gnaciones sctoꝝ ref
ficit eas aut intendit ee ꝑticula
riu ꝑpt hoc ut ipa sint Non in
tendit ꝛ destructione illoꝝ
quare destructio corꝑ est cra
su quatu ad intencionem ipiꝰ
ꝙ sit pter illam ꝛ insup cum
intendit ee corꝑ ꝯ tinuitate
qntu in ipo est nec ꝑhibens no
ee corꝑ qua ꝑpt destructione
Et si dixit quia veneca intendꝰ
ee corꝑ ꝑpetuu conuenit ꝛpati na
corꝑ natura nb corꝑ i natalis in
firmitas no pati ea ee insi
ad modicum sicud dixit Arꝑ ꝙ
singularia minime ee poterat
ꝑpt longe aprincipio distare
Intencio igꝰ istius hois est ꝙ
intendit ee huiꝰ di ꝑticlariu
ad breue ꝛ modicu quia no no
est minꝰ malu no ee quam sit
bonu ee quia no minꝰ nocet
quam illud ꝑfit ꝛ insup non ee
maius est cu extendatur in ꝑp
ꝛ inficia amnoꝝ ipm no ee ad
plus infinitos annos quo o
patur tam modicu bonu ꝛ no
ꝑhibet tanto maius malum
Amp ul erit hꝰ moriens hom
bilis ul non erit Si erit impos
sibile autem est ut corpa hom
sint nisi infinita sicud alibi di
dicisti Non erit aut ꝑpes anime

io erit
W maior erat / et cpleto
mo erat stabit cr° cert

quam corpa aut corpus erit ane
finite mo completo igi illo
mo stabit creatio carp ppter
h qnacio. Qua ud no erit ir hom
rgnacio huanorum corpum erunt
igi aime ocio se ppetuo scdm
vires suas p quas operant in
corpe rita pene supuacue zpr
sub inutiles erut vires ille cu
non sint viles nisi ad valde mo
dicu bz adbreue illud tpis quo
aime sint incorpibus / qd est
quasi nichil ad compacionem
ppetue ociositatis inqua erut
cu aime solute erut a corpibus
suis / quare modis omnibus ne
cesse e statte stare creationem
carum rgnacione hom ppt hoc
omem gnacione que est ppt illa
nisi forsitam alia appetet uti
litatis aliarum gnacionu. Imp
sibilis eet ingnacionibus z
sectis ita ut eadem omnia re
uerterent z eadem inquam mo
fieret ex ntitate in° rgnacio
oim no solum gnabiliu substa
ciarum z corruptibiliu s oim acci
ducium h e oim quatitatu z
qualitatu hoc autem est in conue
nies qd nco adhuc dicere ausus
est bz ut eedem omes substantie
eadeq omnia accidentia mo
reuertantur. Que em ipa eadem
mors resurget z heedem corru
pciones gnderent. H autem fieri
no posse p vnum regnatiua qua
duo ig cu manifestu sit rerum in
nuabiles omo no habere

illam phant etia bona nece
habent costiteri easdem aqs
mo singulis anis reuerti p
alicos fluuiorum quare nec stilla
vna aquarum posse ullo mo ulteri
neri ul aliter impedi qn rege
nerer z reuertar in ano sequenti
Nemo aut dubitare potest qn
p multos anos aliquid aque
saluari possit in vase vitree ul
alterius modi. Quare impossibi
le e fieri renouationes oim
aquarum singlis anis / Cum p scdm
hoc eosdem panes comederemus
easdem aquas biberemus eadem
vina biberemus singlis anis. Et
aliis quibus ad esum vtimur sic
se habere opteret eydem etia capil
li renascerent in nobis. Que omnia
manifestu est ee impossibilia
Cu manifestu sit capillos de
tentos suam posse donec in ea
dem magnitudine sint alii
gnati. Et si dixit quia no de
ptibus capillorum s de totalitate
intelligendum est totu vz tu ca
pilli ul pili ad eam magnitudi
nem puenerint ut ultra in
eo aug sint ptes creste no de
beant iut regnabut z no an
te. Et eodem mo scilicet et de pilis
laua carnibus z de aliis sup
fluitatibus animalium. Quo mo
iste multis modis apparet esse
erroneus ponit qz ul erit finis
sclis. Cum h nug dicit qadmodu po
nut z ipi rei in receptacione scdm
aut deducet paulatim vniu

qq3 ad finem suu ex' si fiut simus
blib om̄ z p q̄modu stati renouap
cio nece est ut fiat h' alto duorum
modorum s. ut subito ul' p succe
ssiones sicud facte fuerunt ipe
regn'acones Ex si subito habe
bunt igi' z anapites z aquille
z alie aues que renouant plu
mas suas tot paria plumarum
sil' q mutaciones habuerunt ipa
p Silr z im' tot paria cornu
quot mutaciones ipor fece
runt Silr z equi habebunt vngu
las cu omnib9 detruncacionibus
que eis fce sut tanta multi
tudine z frequencia feraccionu
Similr z oues cu omnib9 vellibus
que tot tonsionib9 amiserut
repabunt Et omis tunc cu omni
bus pellib9 quas tot renoua
cionib9 deposuerunt ipi ud ho
mines cu duob9 paribus den
ciu z ridiculosa ac deformissi
ma in inesitate bugium q'
re manifestu e impossibile
ee ut amisse supfluitates sic
vz successiue z p partes corrup
te siue corrupte simul resti
tuant eis quorum fuint Manifestum
aut e h' in folijs floribus z fruc
tibus arborum simil' z in frondi
bus arborum Que frondes sepe
restituunt qualiter sut salices
z vites z silue cedrine in hijs
aut manifestu e omis pnoua
tas supfluitates sil' ee no ee
no ee possibile Et si dixit

quia no sil fiet ista renouac
s3 successiue z p partes z eodem
ordine quo fluxerit p corrup
cione gnabilia reuteut ut im
fluat tunc redit racionacio
in idipm q prius valet ut qui
modo nepotes sut in ecclesia
ul' amplioris nu' gnacionum
nepotes inquam pgenitorum
suorum fient vice uersa ipi pge
nitores illorum uno minoris
nu' gnaciones Accidit etia
aliud impossibile scdm h' quia
ul' in ista regn'acione erunt omis
homines in fantuli Similr z omis
mulieres ul' erit sicud mo est
Si omis infantuli go sine pri
bus z matrib9 ex quib9 ergo
nati sut z a quib9 geniti Hec
igi' vera manifeste impossibilis
est ut ee renouac ista s3 pocius
qntu ad homines. Sblis corrupcio
atq3 mortificac pmulta enim sta
tum q3 nati z geniti non p dici
bune possent sine matrib9 ul'
nutricibus Quos tunc erut illis
pres z mres z nutrices sicud et
mo Manifestu igi' est no ee
gnacione huius gnabil atq3
corruptibil aut forsitan delira
re velint q iste status qui mo
est eius e status que sepmat
gnacionis Simp accidit ipsi
bus gnabilium z corruptibilium
q ptic(ula)tim z no in vno loco cor
rumpit Erua igi' intelligunt re
gnacione h9 fieri z conueniente

matiis de tam diuersis et tam re-
motis locis ut una virtutem age-
tem esse que agat simul in totalita-
tem materie disposite sic ab uno enim
agente necesse est et uniuersaliter generabi-
lium generari. Et si dixerit quia vt r
creator qui constat esse potenti-
ssima fiat renouacio ista et non
virtute nature / neque virtute ali-
cuius agentis preternaturaliter. In
hoc iam declinat ab errore isto
et incipit appropinquare veritati
verum quoniam sunt sibi ipsis tamen paulo
ante adiecissent quia circulacio
mundi superioris causa est circula-
cionis mundi inferioris. De qua agitur
semper accidit eis anni istius hec
reuersionis et reparacionis quam
ponunt non potius incepisse ab
initiis motuum stellarum fixarum quam
ab aliis quibuscumque punctis. Vel ter-
minis motuum earundem ab isto
enim nunc incipit status quidam
rerum generabilium et corruptibilium
qui terminabitur in ultimo nunc xxxvi
milium annorum qui ab isto nunc in-
cipit. Et ad hunc modum est videre
de quolibet nunc sed quia ab ipso incipit
temporis xxxvi milium annorum. Circa
re sumendum est status sive scilicet
generacionum et corrupcionum et aliarum
mutacionum que future sunt in to-
talitate illius temporis sumendum et re-
nouacio futura in ultimo temporis illius
In quolibet igitur nunc incipit annus
vertens qui est annus fluxus ge-
nerabilium et corruptibilium et reno-
uacionis atque reuersionis ipsorum

De hoc autem quod non nullos mouis-
se videri potest ex opinionibus et ad hoc
mouere videtur multos ex vulgari-
bus hominibus et aliis animalibus virtu-
tem generatiuam primarie et operari genera-
cionem donec appropinquat finis
vite eorum eandem perseuerancia
virtutis generatiue et generacionis videt
in terris et aquis nec apparet ullus
defectus vel debilitacio vel hinc vel
inde. Certa igitur vis generatiua et
operacio eius causa est continuitatis
et perseuerantie rerum generabilium et cor-
ruptibilium necesse est perseuerare et
perhennem esse generacione et corrup-
cione in illis. Circa statum genera-
cionis et corrupcionis perhennem
esse eis insitum est nec vnquam ha-
biturum esse finem. In rebus enim per-
seuerantibus in esse necesse est de-
fectum et debilitatem apparere et
etiam in causis earum. Nos autem
ayunt videmus concupiscencias
virorum et mulierum et equalis non mino-
res esse in filiis et filiabus quam
in patribus fuerint sollicitudines
generandi et nutriendi inducen-
di et in partu tradendi. Eodem quoque se-
cundum de agriculacionibus et vegitacio-
nibus et nauigacionibus et aliis huius-
vite accionibus quare iniungunt sed
est modo et ita semper erit post quam
enim neque incipit causas neque incipit
defectus inducemur defectus neque debili-
tas neque lassitudo necesse est perse-
uerare et exequi perseuerare in-
quam perseuerancia huius hec est
vniuersalitatis et successionis hic autem
raciocinacio debilis est et est simo

iste homini qui natam solam posu
isse videntur gubernacionem dei al
tissimi cum totaliter sunt nata pe
nitus ignorasse. Sicud enim equs
validissimus quam diu ei vires sup
petunt sessorem portat motu vno
creator et equali verum tamen in voluntate ses
soris est motum eius vel omnino siste
equus re vel accelerare vel aliter modera
ri set apud equum nec lassitudo nec de
bilitas aliqua sit nec noua virtus
ei accrescit. Sed creatoris virtus do
minantissima cursus huiusmodi na
turales sic assistere omnino eum voluit
et accelerare et retardare absque
lassitudine et debilitate ecorum pro
beneplacito suo lassatis etiam et cor
debilitatis naturis vires et nouas
dare et veteres confortare et sicud mo
moderamen maris derandi marinus fluxuum aque vel
sistit vel auertit vel liberum dimit
tit prout vult. Sicut sistit eundem et reti
net etiam ipsum cum vult facit inun
dare copiosius. Non est igitur in
potestate nature ut fluat vel ut ma
gis aut minus fluat vel etiam ut
stet fluxus eius set in sola potestate
creatoris regentis eum sapientia sua
cuius non est enarracio et potentia
sua inpossibilia moderantis ean
dem et hec est veritas quam aperte vi
derunt et exposuerunt prophete illuminati splen
prophete dore qui vocatur prophecia. Hanc etiam
cognouerunt et exposuerunt sapien
tes paganorum eiusque crudelitatem
gentis sue conantur doctrinis
suis et exhortacionibus non tamquam
verum tamen set tamquam salutarem
et creatori placitam firmare

sollicite studuerunt. Attribuerunt
ergo phisici causis naturalibus reliqui
bus vltra quam omnis competeret phi
sicud per me alibi didicisti. Sor
tasse autem aliquid veritatis subest
sermoni auctoris licet habeat contradic
cionem multam et fortem. Sensus
autem ipsius est quem dixit de
duabus naturis scilicet vniuersali et par
ticulari. Intelligo inquit per naturam
particularem virtutem propriam regimi
nis vnius individui scilicet regitiua
vnius indiuidui et intelligo per na
turam vniuersale virtutem infusam
in substanciis celorum quasi vna
rem gubernante vniuersitatem
generacionis et radicat quia motus
qui intendit in infinitum est
vnus per continuacionem et intelligo
ut per infinitum durabilitatem
estimatam ipsius motus celestis
qua generacionum in mundo subli
mari et in hoc errauit quia si
verum est quod intelligit de natura
vniuersali et continuitate et intencio ipsius
hec est nature vniuersalis. Contra
ordinem et beneplacitum creatoris quem
dico posuisse terminum generacionum
sicud fiet sicut et sequentibus manifestum
etiam est tibi quoniam inten
cio nature vniuersalis quam ponit
in infinitum durabilitatis tamen mo
tus celestis quam generacionum non
potest esse nisi altero duorum modorum
hec est vel particularis vel vniuersalis et in
telligo intencionem particularem
infinite durabilitatis vnius

in diuidui et vnius motus uel vnius
generacionis. Hec autem intencio non
solum frustra est sed eciam impossi
bilis cum impossibile sit adhuius
modi indiuiduorum intencio
nem ipsius durare in infinitum
non enim de celestibus indiuiduis
sed de solis sublunaribus loquitur. Ri
diculus est ista intencio non so
lum impossibilis videtur sed eciam ri
diculosa et hec est quoniam non intendit
generacionis durabilitatem infi
nitam virtus illa qua ducit natu
ralem ~~ee~~ nitte est ut intendat sil
durabilitatem corrupcionis in
finitam. Quapropter erit intencio
hec non solum ut generentur indiuidua
infinita sublunaria et infinitum sed
eciam ut corrumpantur. Omnium quarum
erit intencio hec naturalis ad contra
ria et intenderet hec natura non solum
generare sed etiam corrumpere et destruere
que generauit hoc autem non videtur
esse possibile ut natura vna rea
dem contraria intendat. Ridiculosa est
eciam est quoniam intencio edificandi
et destruendi vnam et eandem do
mum in edificatore ridiculosa est
et qui edificat domum vnam
et edificando destruit perinde est
ac si eam non edificaret ~~ex insti~~
Quod si dixit quia durant propter
aliqua tempus indiuidua generabi
lia et corruptibilia secundum tempus vite sue
ea que viuunt et sic vnumquodque aliorum
manifestum est tibi quia vita ipsa
non durat nec permanet. Et de vere
periendo vitam amittunt eam et e
conuerso periendo moriuntur et mo
riendo viuunt. Declaratum est eciam quod dixi
quia virtus huiusmodi intendit in
infinitum videtur quod eo modo possibile dixi
sse quod similiter intendit in nichilum
quemadmodum intendit in esse
per generacione continua. Sic inten
dit in non esse per corrupcione conti
nua qua perit in nichilum. De eo
vero quod dixit virtutem huiusmodi in
fusam in substancias celorum. Dato
quod hec dubietate et in solucionem
in tam. Primum de hoc quod dixit vir
tutem ac si intelligeret vnam vir
tutem esse in substanciis omnium ce
lorum. Quia autem scis quia nec vna
qualitas nec anima vna infusa
potest esse in substanciis omnium celorum
Et eciam secundum sinam ipsius ad ipse
met posuerit et se declarasse cre
diderit in libris suis quorum scripsit
de anima quia vnicuique corpori creato
est anima propria et nulla eadem multis
et de qualitatibus atque aliis acci
dentibus nec tibi nec alii dubium
quin appropriate sint sigillatim suis
subiectis. Substancia vero separatam
non intellexit virtutem infusam in
substancias celorum. Cum infusio
et separacio contraria sint. Si vero non in
tellexit virtutem istam ipsam cen
ciam creatoris et intellexit eam in
fusam in substanciis celorum quoniam i
llius est ut inbuatque eorum non

quemadmodum sensit abubater sar-
racenus qui dixit in expositione
auditus Dixi quod deus erat spiritus
celi appropinquat ut atque ad unitatem
et hoc didicisti in primo tractatu ma-
gisterii huius Veritate scis etiam quod cre-
ator benedictus et sublimis in una
quaque substantiarum est et ex ipsa prima

providencia dei

a est unicuique earum quidquid boni
habet. Omne enim bonum omnis vir-
tus omnis pulchritudo velud quo-
dam redundantia est primi et universalis
fontis. Quod si de hac virtute intellexit
avicenne sermonem predictum propter quid-
eam infusam esse in substantiis ce-
lorum aut in aliis substantiis si esse in-
fusa non dubitetur non minore
quoque dubietate aut involucio-
ne verum quod subiunxit in sermone suo
scilicet tamquam unam rem an ipsas sub-
stantias celorum esse tamquam unam rem
Revertitur eadem questio que prius
scilicet quomodi unam rem intellexit
an unam animam an unam quali-
tatem an unam substantiam separatam
sicud predixi tibi et utrumque istorum
impossibile est sicud iam audi-
visti. Dico vero ipsas substantias celorum
voluit intelligere tamquam unam
rem hec intencio indubitanter
est magis erronea. Cum enim dicat
substantias celorum esse unam rem
vel tamquam unam rem nunc minus
erroneum videtur quod dixit virtutem
illam gubernantem gubernacionum
Cum generaciones in multis generibus

animalium et vegitabilium tot casibus
et pestibus exposite sint et multis
modis corrupcionibus quarum
plures magna de celis venire
videntur. Qualiter igitur gubernans est
generacionum virtus illa quam tam
multiplicatur destruit. Frigus
enim superfluum et calor immoderatus
Omnium siccitatis et humiditatis destru-
unt multas ex generacionibus
harum aut qualitatum elementa-
rium superfluitates et diminuciones
ab huiusmodi virtute esse ipsemet po-
suit in generacionibus non bonum
eadem accidunt. Quomodo igitur intelligi-
tur gubernacione plurius iste Guber-
nacio nauta et navem defendit
a periculis et navem providet contra
ea. Nec gubernans aut gubernator
navis dicitur qui eam structor
minat sive committit in pericula vel
naufragiorum vel alia. Quomodo vir-
tus illa non inducat pericula gu-
bernacionum que predicta sunt ymmo
preter intencionem eius et contra
voluntate eveniunt gubernabilibus
non potest dici gubernans earum simpliciter
simpliciter. Cum pericula gubernacionum
generacionum nec innoxia nec pauci-
ora sint quam profectus ipsarum.
Cum ita propter et in providencie commissa est
huiusmodi gubernacio generacionem
utpote ignorare tot et talia pericula
vel in fine deum ea ante et eisdem
occurrere non potest ipsa etiam virtus huius-
modi gubernacionem istam suscepit

qua supra prudentia sua et vires
de ignorantie non potuit nisi ipsa
sedit intollerabili ignorantia
obcecata. Contra Origenem de corporibus

Postquam autem iam annichilatione
patefactus est tibi error
iste quo posuerunt quidam
circularem renovationem gubernabilium
et incorruptibilium et reversiones
mundi sublunaris inmo rever-
siones celorum stellarum et luminarium
ad initia motuum suorum et declarate
sunt tibi absurditates et impossi-
bilia que ex huiusmodi errore prove-
niunt. Consequens est ut alium er-
rorem qui pene similis est huic
incipiam tibi destruere et hic est
error qui impositus fuit a quibusdam
uni ex precipuis doctoribus
christianorum et iste fuit ex sapientibus
theologis grecorum et vocatus fuit
Origenes. Apparebit autem tibi
ipsius nullitas istud secundum summa ras-
seratione divisse non solum ex
verbo eius sed etiam ex incredulitate
et impossibilitate erroris quo quantum
vir tante sapientie et eruditionis
in nullum permansit finaliter non
potuit. Error autem hic est scilicet quod to- error
ta humana natura resolvetur in intel-
lectum quantum ad corpora quorum glorifi-
catis animabus usus corporum non
erit necessarius secundum hunc errorem
qui potius onerosus et cum secundum
opinionem omnium recte philosophantium
corpora non sunt animabus humanis
data nisi ut sanctificentur et perficiantur
in eis perfectionibus quibus ipsa

-rent et ad felicitatem eternam digne
fiant eadem ad quam et propter quam
solam create sunt quare exple-
to isto ministerio et obtenta ista uti-
litate per ipsa cessabit et esse corporum
tamquam ultimus inutile et superflu-
um secundum obtenta felicitate et gloria
animarum quia remanebit in animabus
immortalis naturalis immutabilitas et separa-
bilitas a gloria huiusmodi tamquam eis
adventitia et accidentalis fiet im-
mutatio in animabus non prestabunt con-
siderantes in corpori propter tunc
modicum peccatum expiandum et sanctifi-
catione animarum perficienda erit
usus corporum necessarius quia propter
fiet regeneratio corporum humanorum
donec iterum propter puritatem et sanctitatem anima-
rum obtineant demum felicita-
tem perfectam a qua iterum cadentibus
restituantur iterum corpori et hoc non ha-
beat in eternum impossibilitas igitur
istius erroris ~~quod in esse dicit quia~~
usus prius apparet ex eo quod vos dicitis
quod usus corporum non erit necessarius
glorificatis animabus. Hoc enim mani-
festum est esse falsum. Primum quidem
quoniam non perfectam possibile est esse glo-
riam animarum seorsum a corporibus
quarum virtutes quarum operationes sunt
per corpus remanent quasi contrarie
naturalis autem molestia animarum
maior quam patitur ab impedi-
mento huiusmodi virium certissimum
indicium est partem perfectionis et felici-
tatis earum esse perfectionem virium
huiusmodi. Semper quid est aliud

13

Aug'

dice aiam btam ul glificata ee
amisso vsu seu suir raliaru vi
riu quibus opat' pcorpus quam
homiem plene btm rglosum ee
cecam surdum rmutu alijs qz
hmodi opacionib9 corpalibus
omo inepte Ne attendas aute
medaciis r delirame͞tis quor
dam qui negant aias huanas
vide audire r cetas opaciones
que p corpus sunt exrcere sz ho
inem iuxta verbum Dre dicm
hmodi opaciones exrcere in aia
Cu maifestu sit opaciones que
pmistra sunt fieri ppe abipo qui
uti instris ep r ipm ppe opaci
ones hmodi opari Cu igr̄ r cor
pus ipm huanu tota͞ instru
mentu sit anime huane r me
bra singula sunt ut nate est ipaz
opari opaciones que p ea sunt
r eiusdem ee ppas ppeqz de eas
dici vide igr r audire ppe opaci
ones sut aiaru Cu q aut actus
eiusdem r potecia quare visus
r auditus r c hmodi Cu ne vires
sunt potencie aiaru huaru Tn
pter r opposita earu sz cecitas r
surditas r cete pnaciones hmo
modi opposita em semp r ma
pnacio r habitus r actu idem na
liter manifestum autem est h
in pnacione r habitu Dehoc ud qz
dixisse dici quia corpa huana
non sunt ncia glificatl aiab9
r ppt hoc cessabit ee eoru oio
manifestu e qz non sut ncia

ad ee earu r adiuuacia sut r in
pedicencia mltu ad coplementu
bn ee earu est em no nulla ps
bn ee gla earu virum pdcaru qm
sciē te faciam in sequentibus
Amp si delctationes corpales ex
tinguabunt aiabus huanis ee
desiderium delctationu spualiu
qnto fortius delctationes felici
tatis etne que incompabil' ma
iores sunt extinguent in aiab9
mis ome desideriu delctationu
corpaliu Cu r desideriu intor
pandi cu hmodi desideriu non
sit nisi ppt delctationes corpales
nichil em habet desiderabile
aie huane pstatu pntis vite nisi
delctationes hmodi Cetera em que
circa corpa sut mista miseria mo
lesta r onerosa sut aiabus Amp
amor eternoru ac celestiu gau
dioru aias huanas fastidiare
facit r debilitaciones corpales
r quod plus e pugnare contra
eas r eaz desideria r in sup ee in
hmodi corporibus atqz desiderare
dissolucione ab ipis ppt in mia
biles molestias r impedimenta
que pstat eisdem Cu nto fortius
igr incogitabilis suauitatis i a
felicitas no solu no optinz
uet i aiabus mis desiderium
tam moleste tamqz onorose
habitacionis qualis est pstatu
misie istaru habitacionu corp
in corporibus mis Amp mani
festu est quia desideriu felici

tatis illius faciat odire animas sanc-
tas habitacione corporum mortalium licet
permodicum sit et rupta tepiditate. Quan-
to forcius igitur amor habitacionis
regionis celestis quo supra omnem
cogitatum ardebant cum eam co-
gnoscebant non nos patietur huius di-
terrene habitacionis desiderium
ad beniendum glorificatis animabus. Item
amore illo in suo ardore perma-
nente impossibile est amorem
quemcumque seu contrarium desiderium adue-
nire vel esse in animabus beatis. Quin-
advenit necesse est amorem illum
vel tepescere vel frigescere. Quando necesse
est ut hoc fiat uno tantum modorum
videlicet in satietate vel fastidio vel
corrupcione prius sitatis que fiat
in animabus ipsis. Jam autem patefactum
est tibi alibi quia et si satietas
et plenitudo desideriorum cumulan-
tissima aperit felicitatem illa
sic non tamen per eam minuitur aut
tepescit amor. Quemadmodum con-
tingit in corporalibus deliciis que
Nota ardenti amore et desiderio non
habite diliguntur et appetuntur. Que non
satietate amorem sui minuunt
et extinguunt. Ibi autem impossi-
bile est sic se habere in illis deliciis
si primumque suavitatis prime boni-
tatis non esset prima aut perfecta ex
omnibus modis suis. Et hec modo
satiativa esset videlicet ut amorem sui
vel desiderium sui fruitione vel ob-
tentu minueret. Item hoc ipsum
videmus in multis bonitatibus

que obtentu suo amorem sui
augent donec plene ac perfecte
obtineantur. Quandiu vero augentur
in subiectis suis augetur amor et de-
siderium earum in eisdem subiectis.
Cum autem in sua plenitudine et
perfectione obtente fuerint et ha-
bitu sunt obtinentibus quiescit
quidem desiderium quod est motus
spiritualis et passio; amor autem earum
permanet in sua plenitudine
et perfectione. Quare impossibile est
vel amorem prime bonitatis vel gau-
dium quod est opera eius in gloria ibidem ex-
tingui vel tepescere etiam. Quare im-
possibile est contrarium alterutrius eorum
illuc ullo modorum attingere. Con-
trarium enim impossibile est quia
in eodem secundum idem esse. Et neque
pugnam esse contrariorum neque rebel-
lionem aliquam ullo modorum patitur
status ille. Item sicut ignis cor-
poralis materiam calefactibilem
in situ suo debito et continuacione seu
apposicione sibi convenienti ab-
iuvante ~~fu~~ frigescere non patitur. Sic
et in igne spirituali se habere mani-
festum est et quemadmodum quanto ignis
corporalis forcior atque perseveran-
cior tanto operacione eius forci-
orem atque perseveratiorem esse
necesse est. Quia igitur prima ac pu-
rissima bonitas ignis spiritualis
est cuius calor est amor in perpetuum
necesse est et substancias angelicas
sanctas et animas beatas per magnitudinem
ignis istius atque perseverancia

2

vita beata

ab eo calefieri et ardere. Durante igitur conuictione illa conuenientissima qua tante fornaci sic coniuncte sunt impossibile est eas uel tepescere uel frigere quare impossibile est eis contrarium uel ignem uel ardorem ad illas uel attingere. Amplius quoniam amor unicuique est et quanto maior et fortior quanto maius et fortius unicuique tanto aruptura et dissolucione longius. Cum igitur amor quo huiusmodi substancie prime ac pure bonitati alligate sunt et astricte multitudine magnitudinis est et excellencie in ultimitate elongacionis aruptura et dissolucione erit igitur omnino inrupibilis et indissolubilis et propter hoc impaciens contrarij amoris et desiderijs.

Et si dixerit quia desiderium reandi in corpore sive incorporandi uel corporalis inhitacionis non est contrarium amori celestis illius et gloriose habitacionis. Dico quod sermo eius erroneus est in hoc quoniam desiderium istud contrarietate aut est desiderium unde huiusmodi habitacionis et qualis sit et in statu miserie presentis et uult desiderat statum illum erupnosum propter ipsam eius miseria quod est impossibile aut est propter corporales delicias et tunc manifeste contrarium est amori deliciarum glorie sicud alibi scire te feci videlicet in capitulo destructionis paradisi carnalis quem gens sarracenorum post hanc vitam expectat

aut est propter perfectionem virium quibus operantur per corpora sua et hoc est indubitanter naturale desiderium et habebit molestias diuissimas et afflictionem grauissimas nisi uel spes resurrectionis corporum in qua huiusmodi perfectione obtenture sunt eas consularet uel ipsa in qua sunt felicitatis sua uitas omnem huiusmodi dolorem pelleret uel potius absorberet. Quamquam et tanta sit eis voluntatis rectitudo ut nichil eas uellent desideracione pareat nisi quod sint diuine beneplacitum voluntatis nec desunt etiam ille due virtutes que paciencia et longanimitas uocantur quarum altera videlicet paciencia molestiarum amaritudines dulcorat altera videlicet longanimitas dilacionis et longe expectacionis tedium consolatur. Ubi uero tanto spei gaudio tantaque obtinenda certitudine tantum prestat consolacionis solacium ut tedium huiusmodi penitus repellat. Propter igitur istas causas manifestum est nullam expectaciam corporum celestium molestiam ullam ex dilacione uel longa expectacione tedium aput illam felicitatem penitus posse esse. Manifestum est tibi etiam ex hoc quod animum sit hic et ex aliis desiderium incorporandi si naturale est hoc est propter perfectiones virium quibus anime operantur in corpore et per corpus non esse peccatum nec culpabile nullomodo possibile nullo modo

ue inseparabiles

Quare propter cupiandum illud non
est necesse usus corporeus ut est
corporum humanorum vel aliorum sed que
propter utilitates hominum creata sunt
Et veneria propter passiones virium
animarum interiorum que per corpora operantur
usus corporee nature necessarius est et
erit semper et hec nulla dubitat
anima nisi que se et naturam suam
ignorat. Consistere etiam hic quod
a prima et pura bonitate per quam
huiusmodi glorificata coniunctione
coniuncte ei fuerint anime neque
violencia nec voluntate propria ab
eadem separabiles sunt. Causa
autem in hoc est quia violencia
sublime felicitatis illius ullo modo
attingit sed neque voluntate propria
eas averti ab eadem possibile est
quoniam omne quod ab alio voluntate propria
separatur non separatur ab eo nisi altero
duorum modorum sive altera duarum
causarum videlicet aut propter hoc quoniam
quid sibi molestum in eo sentit
quod non est possibile esse in prima ac purissima
bonitate aut propter hoc quoniam
aliud suo placatore seu sua suavi-
tate illud attrahit et propter hoc
necesse est ipsum esse maius complacatore
et suavitate quam illud quod propter
dimittitur quod utique impossibile est
esse apud fontalem bonitatem vides
quia quemadmodum predixi tibi
quia simo huiusmodi non est homo
qui vel naturam animarum humanarum
et divine bonitatis suavitatem et
admodicum cognovit adeo enim

rapit
[recipit] in se divina bonitas et pulchritudo animas quibus se intuendam
ac senciendam exhibet et rapto
in tantum aliud eis cogitare vel non
liceat vel non. Et si enim aliud
vel alia videant qui eam in tan-
to lumine que illuminatione intellectus
intuentur in ipso et per ipsum et propter ipsum
hoc faciunt / Et nunquam propter non tamquam
semper et seorsum affectu quod declina-
to ab incogitabili pulchritudine
creatoris illud intuentur in ipso i-
timam pulchritudinis ipsius quan-
to quod clarius tantoque certius
vniusquisque aliorum cognoscunt et
vident quanto in luce ac pulchri-
tudine creatoris magis est defixa
et a declinacione elongacione eorum
[?] Efficacia autem tercie species
tibus quod quidquid cognoscunt vel
angeli seu vel intelligencie sint
sunt quod dico / quod corpore non dubium
stabilitum est apud me / etiam
super hoc aliqua in precedentibus
audivisti. Dico igitur quia quidquid
cognoscunt magis cognoscunt
illud creatorem id est intuendo creato-
rem ipsum qua acie intellectus di-
rigentem in illud et idem dico
de animabus que secundum doctrinam
christianorum et regula anglorum iam be-
ate sunt de omnibus aliis glorifica-
tis sic sciens in sequentibus

Nunc autem revertar ad
alias partes premisse di-
uisionis et dicam quod in

infastidiu

fastibilitas est de p(ro)prijs p(er)fectioni-
bus divine bonitatis atq(ue) suavi-
tatis. Alioq(ui)n nec p(ri)ma nec pura
esset neq(ue) commodis suis om(n)ia
p(er)fecta neq(ue) e(ni)m mediocris p(er)fectio
est in bonitatibus ac suavitatis
infastidiabilitatis. Amplius si fasti-
dibilis eet esset nimio (et) molesta
atq(ue) contristans possessores suos
fastidiu(m) e(ni)m longum continuitate
sequit(ur) contristatio. Quare non eet
delectans nisi p(ro)pter desiderium
vel famem hoc autem modo (et) cene
res (et) carbones (et) lutum solidissi(m)
delectabilia sunt quibusdam egro
tantibus egrotantibus. Quemadmodu(m)
quibusdam mulieribus p(re)gnanti-
bus (et) quibusdam pueris. Mani-
festu(m) ig(itur) est tibi quam longe
a veritate senserit de divina bo-
nitate siquis nunq(uam) isto errore
erravit. Deterio v(er)o membro di-
visionis v(idelicet) de corrupcione q(uod) sta-
tum illius felicitatis ullo mo-
do attingat adeo palam est. Ut
quis nec dubitat n(on) ro(n)ibus
aut p(ro)bacionibus tuendus in
hoc sit s(ed) mag(is) suppliciis coher-
cendus. Amplius si appropinquacio
ad creatore(m) elongacio e(st) ab omni
corrupcione (et) contagio. Manifes-
tum ig(itur) est quia quecumq(ue) sunt
in ultimitate appropinquitatis
ad ip(su)m in ultimitate sunt elo(n)-
gacionis a corrupcione. P(ro)cede-
re autem substancie in ultimitate
sunt appropinquitatis ad ip(su)m cu(m)
sint co(n)iunctissime. Quare nec est

incorrupcio

eas ee in ultimitate elongacionis
a corrupcione. Nulla ig(itur) est ap-
p(ro)pinquacio corrupcioni ad ip(su)m eas.
Amplius est appropinquacio ad crea-
torem s(ed) assimilacio s(an)c(t)itatis (et) boni-
tatis. Que ig(itur) substancie sunt
in ultimitate p(ro)pinquitatis ad
ip(su)m sunt in ultimitate assimila-
cionis ad ip(su)m. Quare impossi-
bile est ad eas attingere corrup-
cionem aut contagium p(e)cc(at)i.
Amplius si virtus (et) sp(eci)e sancte defe(n)-
dit a(n)i(m)as in statu miserie istius
a b(e)nign(ita)te monumentis (et) contagijs vi-
ciorum (et) p(e)cc(at)orum. Ubi tot (et) tam for-
tes insultus sunt (et) pene conti(nu)i
(et) tam longe repellit ea ab ip(s)is
ex(er)cit(us) fortius virtutes (et) glie(?)
incomparabil(ite)r maiores (et) fortiores
sunt virtutibus hui(us)modi vite p(ro)hi-
bebunt accessum inquinamentis
hui(us)modi ad s(ubstanti)as que in ea sunt p(re)-
sertim cu(m) nullus insultus nulla
pugna omnino sit ibi circa virtu-
tes aut possessores earum solius
creatoris. Quare manifestum
est omnes angelos s(an)c(t)os creatos
fuisse n(on) ig(itur) incessant (et) radice
creatur. Aliud v(er)o q(uod) dicit de lar-
gitate creatoris. Videtur q(uod) si co(n)-
tinua est g(e)n(er)acio (et) corrupcio
(et) ip(s)a ponit nulla videt(ur) largi-
tas creatoris. Tu e(ni)m om(n)e q(uod) dat
p(ro)p(a)gacionem aufert p(er) corrup-
cionem pene idem e(st) ac si non
daret. Et insup(er) si resurreccio
mortuorum non est futura maior

est ablacio temporis in comparabiliter quam
donacio temporis. cum donacio sit
ad modicum temporis. Ablacio vero
ad perpetuam perpetuacionem enim ob
tinet ea que generantur ut sint
ad modicum et breve temporis per corrup
cionem vero amittunt temporis esse per pe
tuo et cuncta igitur corpora esse tempore brevi
sunt. ipsi vero non esse corpora in
finitum est cum non sit corporum res
reccio futura. Verum est ex contrarietate
quod dixi. Nempe sicud enim indiget
de generabilia ita indigeat et con
tinuacione et perpetuacione temporis
esse et hoc possit eisdem dare largi
ssimus creator absque ullo detrimen
to seu diminucione divitiarum suarum
aliquid igitur in datum relinquitur
aput ipsum quod sine detrimento et di
minucione rerum suarum dare posset
quo et omnes homines indigent. Mani
festum est et omnia alia que generantur
et corrumpuntur. Manifestum est igitur
principium ~~renovacio~~ reiteracio
ius huiusmodi erronei esse falsum.
Et si dixit quia non est conveniens
creatori dare inmortalitatem
seu perpetuitatem essendi hominibus
aut animalibus aliis aut etiam ve
getabilibus verum utique diceret
sed eam penitus ignoravit. Si
enim dixit hoc quod homines non sunt
receptibiles inmortalitatis quantum
est de statu qui nunc apparet in
natura humana verum utique dicat non
tamen sit effugit. Enim manifestum
est est possibile esse creatori sta
tum nature humane mutare in
melius et firmare vitam in ho
minibus et prolongare quantum voluit
atque

tam multis medicis ad huiusmodi virtu
tis dederit hec est virtute renova
di et confortandi nam humana et pro
gandi eandem vitam renovandi
aut virtute intellige qualis appa
ret in ethyco frenente et aliis nupa
abus in multis latet etiam et latuit
huiusmodi erroneos utilitas mor
tis in hominibus. Prima namque et fi
nalis utilitas existere animarum hu
manarum in corporibus suis hec est

3ª | sanctificacio et purificacio earum a passio
nibus que illas a nobilitate sua
degenerare faciunt atque deiciunt
et in brutalem ignobilitatem easdem
transmittit sicud dixit sermo philosophus
quia homo comparatus est iumentis
insipientibus et similis factus est illis
Secunda detersio et elimina° ab inmun
diciis viciorum quibus vel obtenebran
tur ut multa sibi salutaria omnino
non videant vel maculassent ut
ea minus videant atque difficile
cognoscant. Cum hiis autem est
exornacio ac decoracio virtutum
ac graciarum quibus adeo accepte
placite que creatori efficiuntur ut
eas dignas reputet felicitate
et gloria eterna. Adhuc tercia mors est
primum non mediocris utilis est

4ª | que a deliciis corporalibus et divi
ciis honoribus potenciis et vanis lau
dibus quibus quibus mens humane
obtenebrantur et ebriantur et horribi
liter deturpantur atque ipsi creatori
odibiles efficiuntur ipsa sui meditacione
cione et timore homines abrumpit
et separat et amorem rerum huiusmodi vel

Utilis ~~...~~ existere animarum in corporibus | a

Utilitas mortis

pestiferu[m] mortiferu[m]q[ue] incendiu[m] ex
tingwit in ip[s]is. P[ro]ptere[a] dicam p[er] mortem
tam cito auferenda p[re]nominata
h[om]i[n]es tam furioso amore diligu[n]t
ut eis tam inseparabilit[er] capti ve[l]
inebriati desip[er]e brutalit[er] compel
la[n]t[ur] p[er]petuo eis habenda co[n]side
re[n]t[ur] co[n]cederen[t] et creatore de
niq[ue] ip[s]e amor vite p[rese]ntis non so
lum kathena e qua alligatas a[n]i[m]as
h[u]manas in corporibus tenet s[ed] eciam
ip[s]am futur[e] vite felicitate vix co
gitare vix sp[er]are et diligere vix q[ue]
inquirere p[er]mitti[t] et hoc in paucissi[m]is
qui ad hoc divine pietatis adiu
torio et gr[ati]a vocat[i] sunt adiuua[n]tur.
¶ [S]ed si dixit quis tam diu ig[itur] de
tineri debet a creatore a[n]i[m]e hu[m]a
ne in corporibus donec p[ro]ficiant
in eis ista tria u[e]l s[an]c[t]ificacio p[ur]i
ficacio et decorna[ci]o virtutu[m] Indi
tibi in hoc iam de aliis tractatibus
et hic dico tibi quia multi culpa
sua hoc est negligencia et desidia
non adiuuant[ur] adiutorio antedicto
multi auertit se ab huiusmodi adiuto
rio / multi p[ro]hibent illud a se ab
in mani[fes]tate et multitudine offe[n]
sionu[m] creatoris / multi iudicio ip[s]i[us]
nob[is] occulto / et de hys mittatu[r] de
cura et p[ro]videncia ip[s]ius audies
v[er]o de tibi multo sat[is] fiat. Intim[a]
ig[itur] attende utilitate mortis
i[n] homi[ni]b[us] qua[m] audisti Cu[m] qua
et multe alie sunt suo loco tibi no
minande et forsitan nominande. Ve
[ru]m iste aut eoru[m] que audisti in

aliis tractatibus p[re]misse qualiter
et qua de causa nascant[ur] homines in
multa corrupcione et p[ro]nitate ne
sue. Et hac corrupcione doctrina
d[e]i n[ost]ro[rum] et fideles o[r]iginale peccatum
nominant ita q[uod] spiritualit[er] datum
sibi remediu[m] posuit. Sacrame
ntu[m] regn[er]acionis et renouacionis
qui et ip[s]am huiusmodi corrupcione[m]
vetustate rectissime vocant et de
hoc in aliis suffic[ien]t[er] edoctus es
nec sola utilitas mortis u[e]l sole
utilitates eiusdem q[ue] reueca[n]t[ur] mag
ne et multe sunt p[ro]hibet vite p[er]he
nnitatem ab ho[m]i[ni]b[us] hic. Corrupa
natur[e] illius infirmitas atq[ue]
debilitas Tercia n[ost]ro causa mortis
e[st] in hominib[us] tra[n]slacio in altera[m]
vita[m] que nisi p[er] mortem fieri
no[n] p[otest]. Q[ua]rta no[n] tam assignat
no[n] diuino s[ed] et sapientes ip[s]ius
creatoris iudiciu[m] sicud quidam
e[st] p[ro]p[ri]e op[er]is dixit hoc iudiciu[m]
a d[omi]no o[mn]i carni et q[ui]de[m] quidem
iustissim[um] ex huiusmodi raciocinacio[n]e
q[uod] oportuit [sic] veritas ad illud m[a]n[if]e[st]
eciam v[idelicet] ad stabilienda[m] ressurec
cione[m] homi[n]u[m] vniu[er]sal[em]. Dico eciam
quia vita in mortalis huiusmodi homi[n]i[bus]
[mise]ri[s] miseria melior est in mirabilib[us]
et infinitis viri[bus] homi[n]u[m] miseris
equalis miserie. Etiam si vita q[ue]q[ue]
sit centu[m] annor[um] s[ed] vita nanq[ue]
p[er]hennis seu i[m]mortali ip[s]ius est
in beatitudine no[n] soliu[m] humana[m] vita[m]
centu[m] annor[um] s[ed] eciam infirmitas
Cu[m] ig[itur] huiusmodi ho[mo] u[n]iu[er]erit

Utilitas mortis

Laus mortalitatis

d 4

R[ati]o 3a

[illegible]

centum annis in tanta miseria et ali
us totidem in equali miseria erunt
ex quantitate equales illi duo quan
tum ad vitam dico et miseriam de
bonitate vel quantitate nichil loquor
hic. Eodem modo si succedat illi
mortuo alius equalis vite et
miserie in berniet et iste inmorta
lis inequalis illi toto centenario
annorum equalis in qua quantum
ad vitam et miseriam ipsius vite
et ita si infinita succedunt quorum
unusquisque sit centum annorum erit
iste inmortalis equalis omnibus
quia igitur neque maiores neque me
liores sint sint sigillatim vel suc
cedentes quam si simul sint omnes
vel per milia vel centena milia alii
aliis succedant. Manifestum est
unum hominem inmortalem infini
tis mortalibus eiusdem valoris
in ista miseria equalem esse et nullo
minorem. Tunc manifestum est addi
ta ei gloria felicitatis eterne de
qua dubium esse non potest intellige
tibus quin eum in infinitum efficiat
meliorem ut potest bonitas cui
nulla penitus vite bonitas com
parabilis est. Manifestum in qua
est unius solius hominis glorifica
tionem in infinitum meliorem
esse atque prestantiorem omnium morta
lium generationibus et etiam duratio
nibus. Multo fortius igitur multi
tudo glorificationum omnibus quia
cum omnibus hominum incomparabiliter

melior et multitudo glorificandorum
hominum omnibus aliis hominum multi
tudinibus super omnem cogitatum
et comparatione excellentiori fu
tura est. Et re si tante gradatio
nes hominum sunt et tante vite
ipsa data sunt illis propter boni
tatem presentis et mortalis vite
atque bonitate hominum qua hic
obtinet dico que est preter gratiam
et gloriam. Tanto fortius multitudo
hominum aliqua glorificanda propter
infinitum incomparabiliter maiores
bonitates glorificatorum et glorifica
tionum idem est et si equalitas
in quantitate ponatur veris. Et si dispu
tet quis quia si magnitudine boni
tatis vite gloriose et glorificatorum
hominum attendens creator sapi
entissimus et optimus voluit eam esse
ipse suo glorificare, tunc quo sit
ex hominibus, tunc maior bonitas
in multo esse glorificationis omnium
hominum quam paucorum. Debuit
igitur velle glorificationem omnium ho
minum et ordinare ut esset. Videtur
in hoc quod si afforsitan rebus tum
suasus vel inductus creator
operare procedet ratione hoc ali
quatenus verum non sit. Eius enim sola
liberrima electio de sapientie sue et
mero beneplacito optime volu
tatis sue cum impossibile est cau
sam aliquam ullo modorum de eius
ipsa sit ut ait plato causa omnium
que sunt. Tertia propter non est phi

Dubium

Re°

dei voluntas

Bnficia dei

lozophancium intencio ul officiu
circa diuina voluntate inquire
ppter quid. Et ego hic hoc solu
intendo declarare quia creator
opator quid quid opatur ex pura
bonitate sua et quamuis supha
bundancia sint bnficia sua seu
dona sine varia. tn no accipie
ciu absqz ullo mito accipietiu
opa aute omia ipius sicut ut
decet ea ce et ut pulchrum ea
ce. Quato aut q in quibusdam

opa dei

opibus eius euidencior est pul
chritudo iusticie. v alijs pulchri
tudo misericordie ipius. In vniusqz
aute eiu ad inuice considerata
et compata finit et maior et ma
gis elucescat vtqz pulchritudo
et no utilitas quam inmu
bona maioribus psunt et ipa
que mala reputantur homes ut
paupertas et mors et cetera hiuiusmodi
aduineta in inna et utilitates
v cogitabiles pstant bonis
et hec eciam vicia et passiones pesti
feras aiarum quarum quam eciam
et quem eciam boni homines
p malos licet psequetes et in

psequo

pugnates et omo eis aduersa
tes pficiant iam multa tibi
dicta sunt p me. Qd eciam pau

pauptas

ptas pauperum no solu adea q
nature sunt atqz fortune. s; adea
que sunt honestatis atqz virtu
tis. paupes enim qui tam multi
plicatur opibus suis et opibus

nec et tales sunt diuitibus eis
dem nisi pauptas compellet
non fuerent. Qd ea uo que ho
nestatis et caritat sunt quis du
bitat quin pauptate puocentur
diuites ad misericordiu ad sub

diu

ueniendu et largiendu paupi
bus hee aut virtutes sc; pi
etas et largitas que locuos
teneat in bonis moribus quis
ignorat. Que sc; et in afflicti
onibus omnibus. Et si consideracio
nem fecis de pauptate spua
li que e defeccus sapiencie et vir

pau pta

tutu et de afflictionibus spua
libus quas mali atqz puersi ho
mines ptim sensibiliter patiunt
vides in compabiles ac incor
cionales utilitates eas occa
sionaliter auferre bonis hominibus
et ipam maliciam malorum bonis
si phas est dicere multipliciter
bona hc et utilem bonis co
siderata vniuersitate creaturarum
vides admiranda pulchritu
dine in vniuerso et laudabis
sapiam et bonitate creatoris
que ex opibus malis v inesfa
bona et ex opauit malis innuma
bilia bona elicat pua dupi
mala compacione bonorum
iam eni alias didicisti boni
tatem in compabiliter esse maio
rem malicia pauca dupi ma
la compacione multitudinis
bonorum que ex illis pbemus

Mala pau
ptas vtilitas

Quare deus non sanctificet

occasionavit ut videas hoc evide
ntius attende ex unius hominis
voluntaria paupertate quot miserationes
sive compassiones quot elemosi
ne provenerant quot utilitates
alie singulorum erga divites De
inde quot ipsi pauperi opera utilita
tes provenerunt secundum paupertatis sive
mendicitie aliorumque alibi tibi nota
torum et imitatorum provenit eadem ci
dem pietas in alios pauperes
nisi ultra modum reprobus sit
Unius doctrinam non ignorans ex unius
tyrannum sevitia quot et quanta
bona provenerunt patientibus ex
unius hominis predicatione salus in
numerabilium provenit hec omnia in
duxi ut indubitanter agnoscas
quia omnia que in universo sunt
decenter collocata et utiliter ordi
nata a creatore sunt. Quis mer
ito igitur bonitatis creatoris et permittit
mala esse et fieri non tam utiliter
quam etiam decenter et pulchre
et hoc intuitu decora eiusdem
ca universum ubi etiam appare
bit tibi quid utilitatis et etiam
pulchritudinis in finibus habe
at tota quod dampnationis et supplicia
reproborum interim autem certi te
ne paucorum hominum sanctificatione
atque glorificationem ex divine bonita
tis gratie electione esse. Dampnati
one autem ex divine iustitie in
dicio ex stricto non quam proponit
a reprobis sit solvere et relinquit

Tiranus Iudas
boni et mali

non omnes sanctificat atque glorificat
videlicet quia hoc non faciendo nul
li eorum iniuriam facit utitur enim
libertate sua quamquam verum sit
quia et malis multis sive multi
demereantur et sanctificationem et glori
ficationem et mereantur etiam eterna
dampnationem. Reprobis etiam qui damp
nandi sunt multa et magna bo
na largitur et multis bonis deservi
unt utilitatibus hominum ecclesie dei
sicut docueris. In sequentibus
attende non quia tu explicueris
istam questionem quare potius
quosdam de hominibus eligit ad gra
tiam suam et gloriam quam alios
nihil invenies aliud per eam
queri nisi hoc. Quare eligit quos
dam et non alios nec aliud viden
dum est nisi quod voluntate sua op
time utique facit et voluntate sua
eligit istos et voluntate sua non
eligit illos id est eligere postponit
Errare autem non potest nisi desi
pientissime quando vult eligere istos
et non vult eligere illos et hec est precipue
causam quam diximus

Et corporum glorificatio animarum huma
narum hiis qui noverunt im
mortalitatem earum du
bitationem non habet quin saltem
et si non omnes aliquem tamen earum glori
ficande sint nunc habent isti po
nere resurrectionem corporum eorum
non non et glorificationem corporum su
orum. Si enim omnino non redderentur

Corpora gloriosa

cis corpora sua non glorificarent anime
ipse sed erunt ut predixi tibi dampna-
te et quasi mutilitate quantum ad
vires quarum operationes exercentur
per corpora et ut rememoracionem
eis tibi faciam erunt sicud homines
surdi muti paralitici omnibusque sen-
sibus dampnati. Extrema igitur nec
dampnatio nec dampnationis pars
locum habet aput gloriam illam
manifestum est non esse possibile
istam quandam mutilacionem vere-
ra dampnatione locum habere aput
q° felicitatem illam. Amplius aut multis
redditur huiusmodi gloria aut datur ex
sola divine gratie largitate aut
in quibusdam sit et in aliis sic ex
similitis redditur tamquam ex di-
vina iusticia. Cum igitur vires
exteriores non minus ut ita dicam
pugnaverint contra passiones
delectationum sensibilium et molesti-
as illas contrarias quam vires in-
teriores contra sua nec minus vicerint
quam ille non minus remunerande sunt.
Et si dixerit quia hec fuit imperio et
auxilio virium interiorum atque sub-
limiorum. Dico quod hoc huiusmodi per-
monere istum removet etiam in-
terioribus viribus interioribus et hoc
quoniam ipse et auxilio gratie longe
maiori et imperio creatoris omnia
fecerunt et fecerunt. Amplius tu scis quod
sermo huius quo vires inferiori di-
cuntur trepidus est et non proprius. Ho-
mo enim est qui vincitur aput deum
vel anima humana. Quare sicud to-
tus hoc est tam interius
quam exterius sed tam secundum
vires interiores quam exteriores
placitis creatoris obsequiis
eis servivit totus adeo hoc est secundum
utrasque vires remunerandus
est. Quare totus ab eodem
glorificandus. Nam glorificatio remu-
neratio et merces huiusmodi obse-
quiorum neque enim congruit divine
bonitati aut iusticie aliquid
ex omnitis sibi obsequiis sibi
placitis quod irremuneratum
relinquere aut hic in quantum
se extendant multa mercede
contrahere. Extrema igitur in totum
hominem tam interius quam ex-
terius se extenderunt multa et gra-
ta creatori obsequia necesse est
ut et in toto se gloria remuneratoris
extendat. Et si dixerit quia so-
lis virtutibus donisque crea-
toris que aput christianos gratu-
ite acceperunt nominantur debet
ista glorificatio. De qua agitur
ad ipse non sunt nisi in animabus
humanis omnino nichil habentes
in corporibus. Videtur duobus mo-
dis primum quod iste sermo cogit
eum confiteri quod etiam placitis
creatori obsequiis nichil re-
muneracionis penitus debe-
atur cum longe remociora
sint huiusmodi obsequia a virtuti-
bus et gratiis antedictis. Secundo dico
quia ex eis redundat in vires
exteriores et membra et in tota
vitam exteriorem decor multi-
plex compositioque et ornatus

que deo esse grata nemo intelli
gens ignorat. Creaturam si decor
intrinsecus creaturarum humanarum quia utrique in
tuitu est ingratum congruentem sibi
sed remuneratione pro utrique quia
creatori grata seu placita sunt
non recepto ex eadem causa et hoc est
decor creatori acceptus et corporis
eidem placita. Dic ergo super quali
quibus cum sapientibus parvorum dicitur
quia ex continua gloria creaturarum
humanarum redundabit sanitas in
corruptionis quibus utrique non medi
ocriter congruit divine iustitie et
equitati sed ut proportionaliter sint
inuncta gratiarum et premia gloriarum. Creatura
propter quadmodum ex plena abundantia gratie
creaturarum redundat in totum corpus
totamque vitam humanam exterio
rem decor creatori acceptus
et corporis eidem placita, sic ex
insuper habundantia gloriarum non minus
redundare necesse est in eadem congru
entem in corpus totam quoque vi
tam exteriorem. Et si forsitam ab
undat in quibus locum non sed intra
decor exterior et propter hoc non est necesse
corpora eorum glorificari. Respondendum
est ei, quia largitas creatoris
non intendit ad calculos meri
torum humanorum, immo largitur dona
sua magis magnificentiam glorie
sue et quadmodum alibi dixisti
quia totos licet ignorantes et
...corpore parvulos satiat atque
sanctificat sic integre tempore suo glo
rificabit eos. Videtur autem ut vir

decam ei dementia. Tibi cum
ex parte rudi et dicam quia non omnia
que possibilia sunt esse indigent
ipso esse ea scilicet indigentia propter
quam conveniat largitati cre
atoris dare eis illud. Jam enim
patefactum est tibi quia non
minus bonum est vita perhennis
unius hominis in aliqua
quantitate bonitatis naturalis sive
etiam gratie gradationibus infini
torum quorumvis unius cuiusque vita in
equali quantitate bonitatis
sit centum annorum. Sic enim necesse
est ut in vita unius gloriosa tan
to maius bonum sit infinitis
vitis centenariis quanto vita glo
riosa vita quacumque presenti hic
est sive nature sive gratie prestan
tior. Et unus homo gloriosus sive
glorificatus infinitis huiusmodi
hominibus incomparabiliter etiam in
infinitum maius bonum. Creatura
re potius eligendum fuit crea
tori et faciendum quam extendenda
gradatio bonorum in infinitum
et vita eorum per successiones in
perpetuum propagande. Cum igitur dea
ligit quevis fuit largitati
creatoris hoc bonum facere in infini
tum maius quam illud in infi
nitum minus dico insuper convenies
esse sapientie et bonitati creatoris
illud minus dimittere propter hoc si
ista prestaret impedimentum. Quia
igitur nec infiniti glorificari putat

homines nec ee sil pnt multos
tamen glificari necce est ut qr p-
hibet infinitas zq mala multa
alioz aliaqz cause quas audies
in sceptibus bonum glificacionis
angustata multitudo bonum non
est receptibil de divina bonita
te largitate inpte salte aliqua
suppleat. Et si interrogaverit a
quis eu omnipotencie creatoris
possibile sit omes glificari qd
arctat ul angustat magnifice
ciam largitati ipius iam tibi
multociens multis modis rsum
est sup hoc. Remiste igit quia
nalis corrupcio z acquisita p-
vicia z pcca lig i nullo obsiste
possint divine potencie sicut
tn ut divina iusticia prim h
phibeat si prim aut divina
voluntas est ut hoc no fiat. Cuius
sicud nulla causa e nc mea
aut eta eam ppt quid inqui
rendu. Alias eciam rusiones sup
hoc audivisti in capitulo de ppetui
tate suppliciorum infernalium
tibi eciam audivisti quia qstio
huius est quadmodu illa qua
quit ppt quid luna no habz
splendore equalem splendori
solis z quide non omes stelle
eiusde claritatis. Omnium z ei q
quit propter quid no omes homines
sunt reges aut principes terreni
talis est illa qua quit quide
no omes lapides preciosi siles

sunt z alie questiones quibz
quit. Cur no omes lapides car-
bunculi sunt ul smaragdi. Da
to autem qr vulgaribus hominibz
atqz simplicibus non levia
argumenta sunt sepius res
rreccionis corpum que sumunt
ex comparacionibz ipoz corpum
ul ad homines ul ad animalia alia
Si enim corpa ptes hominum sunt
Si sole aie glificabuntur dum
dr homines remunerabuntur. Tu
no vides quia ridiculosum sit
s um ul fruitore remunerare
dimidium. Si no domus aiaz sunt
ipa corpa / domus in qua nales
eaz sunt. Convenientis e largita
ti bonitatiqz / creatoris ut du
ex tam ipa sunt suo tpe restitu
antur eis atqz reponantur ymo ppa
rent eis decorem z ornatum congru
encia glie illius qua adeptu
re sunt eadem. Si vestes aiaz
sunt vestes in qua natales de
mutacio eaz in dubitat pars
miscie est propter quod necce e
ut reddantur eis vestes huius di
no in vetustate z passure vili
tateqz sarcina in quibz modo
sunt h est in qua in vita ista
habuerunt s in glia z decore qr
felicitati sue desunt decor
det. Et z ex comparacionibz rg
in illius z glia ad ipos homines
ul aias ipoz convenientia vul
garibus hominibz atqz suppli
cibus sumuntur argumenta

Inderens eiu illibedabile modus
omnibus est rem audite hattenus
rusticitatis ut aliquis dives in
hospicio suo sive in domu sua
nolit recipe hospitem que dili
git nisi dimidiu aut nisi mediu
Est enim gloria illa celestis domus
gloriose habitacionis beatificandorum
homin et aiarum et sicud palaciu re
gis regium in qua domo ma
net et habitat creator benedictus
tamquam paterfamilias eisdemque
cum eo perpetua familia civilia
scilicet malum sanctorum angelorum et beatarum
aiarum que iam ibi pietatis sue
dignatione recepte sunt in eius
fidem et doctrinam predictorum Ubi
sedet velud in palacio et solio
glorie sue velud rex universalis
creationis Cuius magnificencia
non attingit estimacio neque cogi
tatus Dicunt ante talie substantie
ibi sint quas arabes ergo philosophi
intelligentias vocant audies
loco suo Ex comparationibus igitur
que sunt domus ad hospitem
sive palacii ad eundem rex libe
ralitate atque largitate crea
tor quas infra est in ultimi te
perfectionis Impossibile est ut
corpora homin si partes homin sunt
excludat omnino a domo sua vel
hospicio sive palacio Dicitur si ves
tes aiarum sunt Eodem si corpora
humana vero eque aiarum sunt
non patietur ea excludi a domo

sua vel palacio magnificentie largitatis creatori sublimis hic
enim neque apud nos neque aput
liberales hospites permittit si
ceu id modicu quod aput eos est
liberalitatis et largitatis Certo
fortius creator non patietur ista illibera
bilitatem fons ille abyssalis
ac redundantissime largitatis hec aut
regens predictorum argumentum
non sola fortissima ad astruendum
resurrectionem bonorum sed eciam au
ditu iocundissima ex resurrectione
filii dei que dicunt credunt inessa
bili largitate pietatis gratie sue
pro salute homin factum hominem et eciam
morte suscepti corporis mortuum
huiusmodi enim glosa resurrectio potes
tes et multociens aput eos cla
ruit ita quod eciam agnitem sil
tesabus iusus est Una bona post
mortem suam Cum igitur aput
eundem iustissimum iudicem equa
lium meritorum equa sunt premia
et similium similia omnium aut bonorum et bo
norum predictorum merita similia sunt
meritis illius scilicet quod sunt omnes
enim veri et boni propter deo qualescumque
sunt imitatores illius sunt et
re omnium talium merita aput deum
premium iustissimum iudicem meritorum
et datorem largissimum premiorum simile
premium non dico equale obtine
bunt Similitudo enim meritis christi
et suorum nullatenus ad equalitatis
talem igitur glosam resurrectionis
ei quam corporis obtinuit nece

Similitudo
meritorum

mali

e omib obtine z omib suos z ei si
ee glificandos no dico equale
ul equal ppt pctam cam Et si
dixit quis Anima rõnal ista no
pbat nisi resurrectione bonoꝝ
z beatoꝝ Sanoꝝ z quia bꝫ em re
surrectione no pbat est hꝫ bnm
soꝝ bin indubitanter dicit De
puulis no sufficatis z in huius di
tatate decedentibꝫ no est dubi
um qꝫ steles sunt opo ingra z
ppt hꝫ oppitatitate steles ei futuri
sut ingla Demitis aute nichil
ptmet ad eos in etate illa Ope
tuta aut intelligo hic obsequia
opm creatori placitoꝝ atqꝫ
manifestu e puulos in etate
puula impotentes ee Dema
lis no z puersis hoibꝫ atqꝫ
mandatis creatoris rebellibus
z pcedentibus appare tibi potest
quia nccẽ est eos resurrectu
ros ee in corpibus ut satisfiat
diuie iustitie hoc e ut qadmo
du male z culpabiꝫ se habu
erunt i vita ista tam intiꝰ qua
extiꝰ Sic z vtroqꝫ puistitiam
creator retribuat eisdem retri
bucione inqua pctis z viciis
cogruete hꝫ aut retribucio est pe
nas tam spualis qua corpalis
Celar aute corpa eoꝝ ignẽ
eternu z alia tormeta corpoa
que eos expectant sustineant
dicẽ ꝯsequentibꝫ cu gla corpm
beatoꝝ huanoꝝ tibi sunt decla
ta vz stabilita in ee sue z in

qualitatibꝫ suis Debes aute
scire quia causam effectem
z radice pse resurrectionis cor
pm moꝝ in na mea sive decla
racia naturam meam ee in
possibile est Et hoc bene z leui
consideracione tibi patefiet neqꝫ
enim arte huane possibile est re
formare corpus suum aut repa
re cu pmorte dissolutu aut
putrefactum seu inpuluerem r
dactum fuit Corpi nd sit se
habenti multo magis cu tunc no
sit ambabus aut sibi cu altum
no est eitum e nichil ee possi
bile mch aut amp e in na
huana Cũ re omo nate huae
ipossibile est pmodu factis
resuscitatio corpm moꝝ Amp
manifestu e tibi cpara hua
nos retine se posse pt nec etia
remane i corpe suo etia mor
bo ul egritudine mortalem
nc defende ipm amorte ul
vulneribꝫ aut egritudinibus
ul aliis causis mortis bnm
salit Multo igit fortius nec
pt eripe de morte cu iam mor
tuus fuit simil nc reintegra
re nec reformare Et ub dixit
quis cp in natã seu virtute ce
loꝝ e potencia ista resis resusa
tandi z reparandi corpa mea pꝰ
mortem ipoꝝ Manifestu est
ut hꝫ multi ee falsum quia nc
virtus ea generadi generandi in
cis est primo inpentibus p

Nullus huiusmodi effectus ad hoc ex
celis vel stellis apparuit neque enim
ad hoc auditum est ab illis vel
unum hominem generatum aut a mortuis
suscitatum. Dico igitur quia resur
rectio corporum atque reformacio
sive reparacio eorum operacio est
solius sublimis et benedicti cre
atoris. Neque enim dicere possunt
quod generacio seu formacio primi
hominis ex celis vel stellis fuerit. Ergo
enim si in eis esset virtus huiusmodi
operacionum vel unum solum vel tam
paucos genuissent. Quomodo eciam
tam diu postmodum a tam no
bili opere destitissent. Manifestum
igitur est ex omnibus hiis quia omni
potenti bonitati creatoris solius
est virtus vel potencia resurrec
cionis seu regeneracionis corporum
humanorum et propter hoc apud ipsam
quemadmodum est causa et probacio seu de
claracio ipsius. Dico igitur quia sicut
sepe audivisti per me quia boni
tas et virtus creatoris non opera
tur per modum nature, qui modus est
fluentis atque fluxibilis sed eius
operacio est per electionem libe
rrimam et beneplacitum voluntatis
quam vel cogi vel impedire im
possibile est, que nec suadetur
nec inducitur a foris. Consilio igitur
sapiencie sue ad quod impossibile
est vel ignorancia vel errore at
tingere de purissima bonitate
sua facere que facit et non et quod
facit. Si vero non facere que non facit
Nature est igitur ipsam eligere ea fa
cere que melius est facere

quam non facere. Dicitur et de corporibus
et modis scilicet. Unde nature est ipsum
et optima et optime facere magis
quod decet ipsum et secundum quod rebus ipse
receptibiles sunt et cuius ipsis
expedit seu utile est. Neque ecia
sapientis hominis et boni est vel minus
bona vel minus bene facere cum op
tima et optime facere equali faci
litate possibile sit. Cum igitur
de toto genere humano optimum est
glorificacio de qua non dubitat
quin creatoris bonitatem de
ceat et quin homines illius glori
ficacionis receptibiles sint
nature est bonitate creatoris in
genere humano opere suo optimum
istum efficere vel secundum partem vel
secundum totum, set quin secundum totum
non est possibile in statu crea
turarum propter multa bonum
obsistencia, propter mere beneplacito
suo et iudicio nobis oculto,
nature est ut in parte tum generis hu
mani bonum istud prestantissimum
operetur. Si quis dixerit homines
nec universum sunt esse receptibiles
huiusmodi glorie nec secundum animas et nec
secundum corpora vel saltem non secundum
corpora. Dico quia huiusmodi sermo er
roneus est et impossibilis et hominis
ignorantis nobilitatem nature
humane. Dico igitur quia anima huma
na susceptibilis est omnium sciarum
perfectionum naturalium. Si enim aliquando anime
impedite sunt passionibus corporum
suorum ut morientes moriones
vel desfa ... ut qui cerit

Anima humana

magi

sindi nascit' ul alias occona
li h' expaccidenti est radven
ticiu' z in nale aiab' quib' pas
siones huius di sine occones im
pedimenta doctrine z disciplme
non pstant non e dubiu' quin
capaces seu receptibiles sint
om' pluitar' suar' receptibiles
ecia sint quedam ppter splendor
z ppt' hoc note est ecia q' omis
cu' receptibilitas nalis dar
bus aiabus huanis ipa' dmo
dic' z q' na'r omnia nalia huius in
dividuor' cuiuscumq' spei equali
tate na'r recipiant z similiter ali
or' individuor' eiusdem Simp
in pphito huius splendore non
stant nali fixione z phibicioe
qua phibeant a sublimiori z no
biliori claritate Simp apparet
ex maior' opibus maxime que
sunt divinacionu' q' maior aut
nobilior claritat' susceptibiles
sunt / qua sit cognicio nalis
claritas enim illa qua divinat
pterita ul divinat pterita ul futura
z ecia vident pterita abscondi
ta maior est omi cognicione
nali qua habet ul habe possint
aie inie in corporibus naturalit'
enim alia vide no' pnt aie
huane / Cum igit' huius claritas z
illuiacio est eis ex coniunccione
demonu' tamq' ex applica'oe
lucis quia vera z ppi luci que
dam sunt ex maioris lucis maio
ri applica'oe mag' eas illuiari
note est Cum maioritas lucis
intellectu' no' obtenebret ul
obscuret pmo co'fortet mag'
z illuiet licet alit' in sensib' se ha
beat q' z dixit ar' ppt' q' dixit
quia extrema corrupit sensum
sicud vehemencia solar' lucis
no' obfuscat ul obtenebrat vi
sum inim Cum igit' coniugabi
lis e aia huana luci pure ac
purissime que est creator bn
dcus Note e ut ex eius coniu'c
cione ul applica'oe tm' tanto
amplius tantoq' sublimius
illuiet' aia huana quato ipa
lux pura aliis hominib' hoc e
sub angelis atq' demonib' est
clarior seu luciosior Note est
ecia cam' co'fortari sic' lum' in
tellcuu' z delectari in ea delecta'oe
que nito btitudo noie' Et
si dixit quis quia aia hua
no' est sic coniugabilis destrues
errorem istu' multiplicat' pmu'
quia no' est dubitatu' apud in
telligentes virtute intelctiua cre
ata ee ad intellctu' visione seu
spuale pc luc' z no' adquir' in
tellcu' ul visione ipius s; ad
nobilissima atq' pfectissia' hec
aut' est coniunccio ad ipam z appli
ca'o sine medio frustra igit' cre
ata eet si ista pfccio no' eet ei
possibil' Simp no' est coniugabi
lis ad a'a nisi ppt' illam go
mag' illi Simp vnaq'q' virtu
z vnaq'q' potencia ppt' opti'm
sum actu' nobilissia' q' pfeccione

suam creata est Alie enim pfectio
nes ppt optima ac nobilissima
pfectionem sunt Creatura igitur
optimum cognoscibilis optima
cognicio et nobilissimum nobili
ssima optima ac nobilissima
pfectio est virtutis intellectiue e
talis cognicio creatoris optima
autem cognicio creatoris est illa
qm pdixi Semp manifestum e
quia localis distancia nec est
nec ee pt inter creatorem et aiam
humanam distanciam igitur spiritualem
solam inter eas ee possibile est
hec autem non pt intelligi in
si alto duorum modorum vel tum
pmo dissimilitudine et hec mali
cieque dissilat aias nimis a
creatore qui bonus est in ultimo
bonitate et hec est que pse et dure
phibet senti suauitate ipius
quemadmodum contraria disposicio
in palato corpis sentiri phibet
dulcedine vel alia suauitate
sibi Secdo vero tamquam dista
ciam spiritualem facit aliud app
hensum cum via non fuit ad app
hendendum creatorem hoc aut
est cum fuit apphensum ut res
remissum namque debes sermonis
quem dixi tibi quia ymago
leonis apphenditur quoque ut res
et quoque ut signum et cum apphenditur
ut res stat in ea et figit appho
sio et non puenit ad leonem Cum
apphenditur ut signum non stat
vera apphensio sed transit ad leo
nem et apphenditur p ipam leo

vides igitur qz uno modo ymago leo
nis est interposita inter apphende
tem et leonem et tamquam obex
obex figens in seipo apphensi
onem et phibens eam transire
ad leonem Alio vero modo vel
via velud non solum modo transitum
pbens apphensioni leonis sed
etiam transferens siue transuehens
apphensionem in leonem Et iuxta
istos duos modos currit res
in omnibus creatoris et creatore
qm quelibet creatura et res est in
se et via ad apphensionem cre
atoris et signum eius intelli
gentibus Tercio inmersio et in
crassacio quedam maior distancia
a e phibens pcepcionem luminis
et irradiacionis ab ipo sup eas
nec minus cum illuminacione intellectus
que debet ee pspicuus apte cor
pis etiam phibeat et incrassacio
ista et inmersio facit homines mori
ones et pene brutales Cum igitur
ista tria subtracta fuerint ab
animabus nris tunc erit possibile
descendere sup eas irradiaciones
huiusmodi naturaliter descendunt sup quas
dam substancias quo sunt alme
pmo et etiam apte susceptibilem ut
pdixi Creatura igitur quedam irra
diaciones huiusmodi naturaliter descendunt
sup quasdam substancias vz sup a
gelicas vnde et in quadam pfectio
ne sapiencie naturalis creatas illas
ee manifestum est Creatura vero
cadunt in eo beneplacitum creato
ris et post illuminacione huiusmodi

naturalem virtutis non est mensura
nisi placitum creatoris qui influit (bn)
de lumine suo quantum vult et quo vult
Opinati autem sunt quidam quia
splendor prophetie est secundum recepti
bilitatem nature hec est secundum dispo
sitione animarum super quas descendit
et propter hoc prophete sunt anime humane
super quas descendit et insuper non
equaliter neque uno modo super ipsas
veruntamen ista non sunt in dicta certi
tudinis quoniam similis diversitas invenitur
in influentiis illuminationum
que gratie tantum sunt et nichil ha
bentes omnino apte nature quod
vel eas augeat vel minuat sive
expediat aut impediat Jam igitur
manifestum est tibi per hoc quia
gloria intellectus anime humane est lon
ge sublimior quam gratia prophetie et
quam etiam illuminatio naturalis intellectus
angelici. Et quemadmodum beneplaci
tum creatoris omni comparabilitate
super omnem limitationem ipsius
et iam scis quia beneplacitum eius (beneplacitum)
non habet limitationem aliunde sed
a seipso. Et limitatio ista est in
ipso per se et potentia ipsius et divi
tie in ultimitate sue ampli
tudinis et copiositatis. Et limitatio
est in muneribus eius sive sint
nature dona sive gratie et etiam
penis malorum sive supplitiis (pena malorum)
que super innocentiam sunt quam iniquitatem
eorum requirunt. Ea enim est super
habundantia et divitie innate sue
ut mali nunquam ab ipso totum quod
merentur recipiant. (Non diliget nisi d.) Aggravata

igitur racio creationis Dico quod de
cet creatoris bonitate adducere
naturam humanam ad opus vbi et non
absistit eius iusticia et contrariatur
receptabilitatis eiusdem et sic tamen
vbi iniuria contrariat congruunt
vel etiam hoc requirunt hoc autem
omnibus electis quos hic pollu
sicut donis gratiarum suarum atque
virtutum quibus et dabit ut sit secundum
beneplacitum suum divinas Semper (pri)
sicud nata est vis intellectiva
cognoscere creatorem et videre veri
tatem seu claritatem ipsius. Et
nata est vis affectiva seu desi
derativa superior et nobilis sentire
bonitatem ipsius. Et nunc utraque
vel duceda est adhuc sum fine
nobilem iuxta modum quem
predixi tibi. Semper sicut illa nata
est illuminari seu perfici luminositissima
veritate creatoris sic ita iocundari
seu beatificari suavitate bonitatis
ipsius et nemo intelligens ignorat
quoniam intellectus principaliter atque
finaliter ad lumine prime veritatis
intuendum creatus sic et quoniam
ipsa lumine eius sic et suum proprium
et principale visibile ipsius sic et
prima bonitas sum desiderabile
et vera / ut / dicatur sum sensibile vir
tutis inter affine nobilis huius
modi aut indicari clarissimum est
quod nemo vel impletur vel perficitur
vel quiescit ~~circa ipsum~~ circa ipsum. Et
enim creatori placet omnia ali
a clarissime ostendere virtuti
intellective se ipso aut eidem

absconditо nemo dubitare potest
quin adhuc et vacua et imperfecta
remaneret nec reputaret se
quidquam cognoscere vel videre
ignorato vel non viso creatore.
Sic se habet et de virtute mea de
sideratiua quam dixi. quia
si possibile esset ei haurire omnes
suauitates que preter illam
sunt adhuc se vacua sentiret
et prime bonitatis suauitatem es
uriret atque sitiret. Corporales
quidem delicias fastidiret hoc
enim est earum proprium et naturale ut ipsa
sua habundancia fastidium sui
generent. Spirituales vero famem
sui sive sitim sua ipsa habunda
cia vehemenciorem provocant et in
flamant et propter hoc impossibile
est eis aliquem saciari extra fon
tem ipsum earum qui est indubi
tanter bonitas creatoris et
in promittit ei sacietas creatoris
et in promittit eis sacietas per
prophetas hebreorum quorum unus dix
it ad ipsum creatorem loquens
Saciabor cum apparuerit gloria tua
et alibi Torrentem voluptatis
tue potabis eos et inebriabuntur
ab ubertate domus tue. propheta
vero prophete cristianorum dicit quia
deducet eos ad vite fontes a
quarum. Manifestum igitur est per hoc
quia consumacio hec sine appropinqua
cio ad creatorem felicitatis est
et gloria et in plenitudo atque sa
cietas et perfectio earum. Semper si

accessissent ut nam ex ipso fonte
luminis hoc est ex ipsa prima ac luci
dissima veritate haurirent et ore eius
ita dicatur pleno biberent con
macionem sine saciam adequa
nate vel create sunt anime huma
ne non solum imperfecte sed misere
remanerent continuaque ve
hementi fame et siti spirituali
torquerentur. Hoc autem apparet evi
denter in viris sanctissimis de quibus
apud te non est dubitatio quin plus
descendat super animas istorum earum
et de lumine prime veritatis et de sua
uitate prime bonitatis quam super
alios quoscumque. Certum enim est
tibi quia quanto sanctiores sunt
tanto magis esuriunt et siciunt
predicta duo bona scilicet lumine prime
veritatis et suauitate prime boni
tatis et propter hoc magis affligun
tur fame et siti huiusmodi. Et hoc
senciebat idem propheta hebreorum
qui dicebat Quemadmodum desi
derat ceruus ad fontes aquarum
ita desiderat anima mea ad te
deus. Et iterum Sitiuit adden
anima mea ad deum fontem viuum
et alibi Anima mea sicut terra
sine aqua tibi. Coniunctio igitur cre
atore et ipso immediate est
quies omnium desideriorum et plem
tudo. Semper cum hanc virtutem
et largitatem dedit deus substa
ncijs intellectualibus ut applica
cione sua seu contactu assi
milent sibi receptibilia virtutum

Duo bona: lumen prime veritatis; suauitas prime bonitatis

suarum rationum primo receptibi
litatis earum sicut apparet in
ignis igne qui ferrum cuiusque sibi
ptha assilat ut non solum ignitum sed
ignis nominetur sicut omnis
facies speculum quod ei obiectum
fuit si mundum tersum quod fuit ipsum
sibi expressissime assilat similitudinem
suam expressissima eadem in
pigmentis et in odoribus et in sa
poribus et aliis innumerabilibus
se habet. Et multo fortius igitur
largitas et virtus creatoris
quas manifestum est esse in ultimitate
copiositatis ac redundantie
cuique assilabit sibi animas huius
ultimata illa approximatione
sic convictissima ut non solum deifi
dii dee cate sint sed etiam dee et dii et sint
et vocari nominentur et hoc in
dubitanter aliquos sapuit
antiquitas sicut apparet ex
philosophorum antiquorum sermonibus et
etiam poetarum. Et deos quia
nominabat viros magnificos
et strenuos ut Herculem omnes
quod illos qui secundum opinionem
suam laudabiliter et strenue in
hac vita se habuerant translatos
vel transferendos opinabantur
et deos eos fieri seu deificari
credebant. Et ex eorum apparet quod
et Saturnum et Iovem et Mercurium et
Appollinem et multos alios quos
deos putabant et ut deos cole
bant homines aut meliores sui

ipse ex historiis narrationibus
te certum est. Huius etiam ex
prophetis hebreorum ex persona cre
atoris deos vocat aliquos
de gente illa. Ego inquam dixi
dii estis et iterum ex persona sua
Deus stetit in synagoga deorum
in medio autem deos diiudicat.
Et si tam ex modica approxima
tione ad creatorem quanta videlicet erat
hominibus illis in vita ista quanto
fortius ex illa futura que incom
parabiliter maior erit dii cognomin
ari potuerunt nominari. Amplius in
comparabiliter maior sit influentia
ex largitate et gratia creatoris
que est post influentiam et lar
gitionem donorum naturalium hic in
hominibus seu animabus humanis
multo fortius igitur maior erit
influentia futura omni influentia
naturali quod ipsa nomina ostendunt
prius enim influentia benigni
gratia nominatur. Futura vero que
deos dilectas animas premittit vocatur
gloria quare et sic quesivi. Nec
autem intelliges dixi ad hoc
comparabile esse gratiam glorie hoc
autem in facili est quoniam nec sal
lem glorie sustinet per vite pre
ter infirmitates. Sustinet autem
gratiam prophetie que maxime ingen
gratias esse videtur. De hoc autem
melius docebere in sequentibus
ubi de ipsa scientia et veritate
glorie inquiram in inquisitione

pstrutata si deus voluit Item
si tante sint influentie donorum
et gratiarum creatoris in eos quorum
nulla sunt ad hec merita nulla pre
cesserunt ei obsequia quante
erunt in eos in quibus inuenerit
et digna merita et placita creato
ri pretessisse Sunt quia presertim cum
non ipse intendat ad calculos
meritorum sed magis attendat quid
deceat magnificenciam largi
tatis sue quam quid debeat meri
tis famulorum suorum et propter hoc non
videtur finitum id quod addit super con
digna premia meritorum tunc enim vi
care videtur ad calculos si fini
tum esset vel comparabile ei quod red
dit ex iusticia id quod super addit
ex sue superhabundancia largita
tis Item si inimicos eciam qui
quantum in eis est malis meritis
suis non solum restringunt sed eciam
penitus repellunt diuicias lar
gitatis ipsius quante erunt in
fluencie bonitatis et munificencie
ipsius ad amicos et famulos suos
Item si pulchritudines boni
tates atque suauitates sensibilium
ita rapiunt in se animas humanas
nec solum rapiunt sed eciam uniunt
tanta unione amoris quanta apparet
in passionibus et compassionibus passi
ones in quam dicorum sensibilium
et compassionibus animarum humanarum ad

illa quid factum est pulchritu
do creatoris et bonitas atque sua
uitas quas nec attingit admira
cio nec estimacio nec eciam cogitacio
Quanta vero amor istorum ad amo
rem qui tunc erit creatoris nulla
est comparacio Quando neque unio
omnis predicte ad unionem erit beatarum
animarum ad creatorem. Differt autem
quantum amor huius dei et unio animarum
miserarum ad sensibilia ebrietas est
unio insania captiuitas et in
super obcecacio earum Illa vero illumi
nacio est animarum miserarum et sapiencia perfecto
nis ultime libertas sunt atque
felicitas in ultimitate elonga
cionis a miseria et sanitas ad
quam nec lesio nec aliquid atti
git contrariorum nullo modorum.
Item cum adamas ferrum attrahat
tantaque velocitate rapiat illud
ad se et coniungat sibi approximo quod
non est nisi quoddam occulto amo
re naturali quid facient pulchri
tudo et bonitas creatoris cum in
notuerint animabus nostris et hec absque
ullo velamine et in proposito Item
ex comparacione cum pulchritudo et
bonitas creatoris super omnem
mensuram et comparacione ma
iores sint pulchritudine et bo
nitate quorumcumque aliorum siue
sint sensibilia et insensibilia anime
nostre cum equaliter utraque eis in
notuerint et libere atque munde fu
erint a corrupcione prauitatis

~~pulchra~~
amor

Motus animarum nostrarum
desideria sunt
amor vero virtus est et radix
huiusmodi motuum spiritualium

de qua sepe audisti. Ratio trahitur
ab eis proportionaliter. Causa hec est secundum
proportionem quam habent in virtute
predicta et beneficentia. Nulla est compara(ti)o
hec est pulchritudinis et bonitatis cre-
atoris ad amorem et attractum ali-
arum. Et inde super mensuram et com-
paratione erit amor pulchritudinis
et bonitatis creatoris ad amorem
et attractus aliarum et propter hoc nullus
erit tunc talis amor aut attrac-
tus quantum ad alias pulchritudines
et bonitates. Ex quo manifes-
tum est paradisum carnalem in
altera vita impossibile esse. Sic
enim quemadmodum valde tra-
hitur anima nunc a pulchritudine et
bonitate creatoris et hoc est quem-
admodum eis in notesalt e
hitur etiam ab aliis pulchritudi-
nibus et bonitatibus. Et qua-
de causa impugna magna
fuit hic a multis. Verum autem in-
valescat etiam hoc in hac vita
notitia pulchritudinis et bonita-
tis creatoris, extinguitur amor
aliarum. Amor inquam qua-
lem dixi. Tanto fortius igitur
plene innotuerint. Hoc autem est
quemadmodum si ymaginaveris
mobile aliquod quod trahatur dua-
bus virtutibus in partes contrarias,
exempli gratia nomine nobile
huiusmodi e et virtus movens ipsum
sursum nomine a, virtus alia
trahens illud in deorsum

Quod paradisus carnalis sit

nomine b. Manifestum est tibi
quod si a fortitudine prevaluit
b trahit impetum suam hoc
est in sursum ipsum b. Et inde si
in infinitum prevaluit totaliter
trahit ipsum impetum suam hoc
est in sursum ipsum b. Et ita
nec impossibile est aliquid
moveri simul contrariis motibus et
hoc est totaliter. Manifestum est nul-
lum esse motum ipsius e tunc
ad partem b. Et quoniam motus animarum
nostrarum desideria sunt. Amor
vero virtus est et radix huiusmodi
motuum spiritualium. Manifestum
est in altera animabus sic raptis
et attractis a magna pulchritudi-
nis et bonitate creatoris nullum
esse motum contrarium, hoc est desi-
derium vel etiam amorem ad
sensibiles pulchritudines et boni-
tates et quoniam v non et v non de-
sideratus impossibile est de-
lectatione esse in sensibilibus pul-
chritudinibus et bonitatibus de-
lectationem in qua qualem ibi
sompniat et delirat vulgus sar-
racenorum. Non enim visibile est
philosophis gentilibus illius de parte ista
tam erroneae sententiae delecta-
tione inlitare esse futuram.
Animabus seu hominibus glorificatis
exercentur que tunc erunt
et etiam corporibus eorum esse desie-
rint. Manifestum tibi fiet ipse
quietibus bonis huiusmodi delectatio
erit ex amore summe pulchr(itudinis)

vulgus Sarracenorum

tudinis. atque bonitatis et propter
hoc et propterea nullo modo ei qui vel
repugnans neque impediens
nullo modo earum delectationi
que erit in pulchritudine et boni
tate creatoris. Aliam ymagina
re mundum divinum seu secundum
aliam quod compatiatur civi
tatem deo dilectorum et ab eo electorum
hominibus theologi paucorum vocant
et ymaginare in ea duos populos
alterum sanctorum angelorum alterum sanctorum
et glorificatorum hominum. ymaginare
etiam inferni vel carcerem et
locum tormentorum ubi in malos
et creatoris voluntati rebelles
vindictam pro iusticiam creatoris
in iniurie et contumelie quas et
creatori et hominibus divinum in habi
bita vivent irrogarunt ymagi
ginare etiam locum alium nichil
habentem huiusmodi tormentorum ubi
positos parvulos qui nate cor
ruptione originali preterea aliquid
addiderunt nec contra eam in me
dicationis remedium receperunt
Dico igitur quia omnes gloriosi homines
sunt sic in statu quietissimo
eis ac decentissimo. decet enim
modis omnibus creatoris famu
los ac ministros esse cum eo et
ipso eiusque consortio perhabeas et possibile
est. Nichil enim in decentibus re
gi militi atque magnifico quam
solitudo et paucitas militie
atque familie nichil decentius
glorie ipsius quam multitudo mi

litie militie dico indute et or
nate atque decorate prout decet
regalem magnificentiam. Et
ut ille status sit secundum hoc et huiusmodi
est tam in hominibus quam in aliis
substantiis nobilibus qui et
creatoris militia et eius de fa
milia digni vocari sunt
vel erunt. Dico quia iste status
congruentissimus est glorie creatoris
decorum autem est quod decet et propter
hoc maioris decoris est maiorem
nuptam eum atque in domo
sive aula sive in palatio suo
et ubi sic se habet magnificentissi
mam domum ipsius et speciosissimam
aulam nobilissimam quam mili
tiam eiusdem tempore suo non esse
est. Et si dixerit quis quam
non est conveniens ut homines sil
et sub spirituales in una scilicet domo
vel palatio habitent cum homines
corporei ille non incorporee
et incorporales sunt. Videndum
est ei quia multo amplius in
conveniens videri debet eidem
quod anime humane cum corporibus
habitent cum incorporales et corpora sua
longe sit maior differentia
naturarum homines enim et sic corporea
sunt secundum partem et hoc partem
dico inferiorem et ignobiliorem
Incorporei autem secundum partem
propriam potius quam secundum hoc in
statu illo glorie simillimam
convenientius autem est ut cor
pora humana sequantur animas suas

z trahant ab eis in sublime
sctii alacrius qua ut ipe traha
tur ab ipis in sublime sctii ala
oris qua ut ipe trahan ab eis
in loca in fiorem habitacion
earum minime congruentem dico
eciam quia si mo iste homis est
ignorancis gliam corpm gli
ficator Si enim scimus qual
de sctis est nale spuali sicut
tibi patefiet in sequentibus nul
latenus hoc dubitas Dico eciam
quia si mo pphetus quo ac
atordans est rex glie non
bz dubitacione sue veritatis
aput intelligentes Non pe
aut intelligi rectius rex glo
rie quam uno istorum modorum
vz uel ut intelligatur regnum
eius glia z quia papua pars
regni ciuitas est in qua se
des est z solium ipius quare illa
sola tota glia est z omis in
habitantes in ea gloriosi seu
glificati Et ciuitas illa mi
to ciuitas glie vocata est z dice
da Et quam glia pfecta est sed
alibi didicisti impossibile est
in ciuitate ia glie aliquid
ee imperfectionis Alio modo intelli
gitur rex glie quo modo dicitur
z rex iusticie quam iustissimus
quadmodum dicitur vas pulch
tudinis vas pulcherrimum z q
mch bz in decentie ul defor
mitatis Sic rex glie rex

gloriosissimus quam cuius reg
num est in ultimitate glie z nich
habens glie repugnans
seu contrarium necce igitur est reg
num totum eius quod est vniuersi
tas hoc est vniuersa series
sctorum sic se habere vz ut sint
in ultimitate pulchritudinis
sedum omes partes suas z hoc
put congruit z expedit vniuer
sitati tempore suo Et ppt hoc
necce est ut z vniuersitas an
gelica z vniuersitas hominum sit
vnaqueque tpe put decet eam ee
z put decorum est eam ee in
tpe uno quoque z quia decorum
ac decentissimum est ut prima ac
suprema habitacio habitatori
bus seu ciuibus nobilitate
eisdem congruentibus imple
atur quod impossibile est fieri
nisi ex angelis z hominibus vtrisque
glificatis Non enim vas est neque
conueniens aliquid ee vestitum
nisi glia omne enim aliud ves
timentum ul ornamentum indecens
est regi glie z regno glie
imperfectam autem vestimentum z
imperfectus ornatus in hoibus est
glia animarum necce igitur est gli
ficandarum animarum corpora glia
quam congruente suo tpe vestiri
Tercio modo intelligitur rex glie
p appellacionem vz cuius solius
est z cui tota debetur glia. et
venite est omnia suo tpe

converti in gloriam ipsius Non
solum igitur glorie humane quo ad
eos congruit perglorificationem
suam convertende sunt in gloriam
ipsius Et etiam corpora eorum Que
admodum igitur anime totius glorie
inuiture sunt perglam quam
acceptiue sunt ab eo Sic corpora
ta tota in gloriam eius et ob
sequium convertenda sunt tempore
suo propter hoc adeptura gloriam
que illi statum et officio con
gruat Amplius sicut alibi dixi
esti mors plaga est non solum
animalis nec humane sed etiam co
universitatis contraria ut eam etiam de
struat huiusmodi autem iudicium
certissimum est quod naturaliter horret et
fugit ab hominibus nichil animal
nale naturaliter horret et fugit Natura
igitur humana naturaliter non ad mor
tem tendit nec ad illam ducat
homines naturaliter Creatore manifestum est
plaga huiusmodi saluandam esse
tempore suo si enim imperator de sua
sive in grege vel armento ne
mo sustineret plagam mortis
sive etiam mortalitatis si ea
avertere possit Quanto fortius creator
universi humano quod velud grex
eius est primo nobilissima ama
bilissima possessio eius non sus
tinebit plagam mortis sive
etiam mortalitatis quin eam aveat
tempore suo Amplius quis patrem fami
lias peste seu pestilencia a

penatibus suis si possibile ei fuit
non depellat Quis dominus vero
in regno suo que totum illud
vastent si hoc posset facere non
avertat Et quia manifestum
est quod genus humanum pars prin
cipua ac nobilissima est post
substancias abstractas et nobiles
regni creatoris Nature igitur
et bonitati creatoris postremum
ista et vastitatem abigere a reg
no suo Mors igitur et corrupcio
finem habebunt Genus humanum
Eodem modo est argumentum
in ruina domus quam vero
domus creatoris et universitatis
hominum et aliarum substanciarum no
bilium et opilibus velud duobus
parietibus edificata seu constru
cta ruit autem alter paries
totaliter per mortem quam cecidit igitur
ista ruina in domo sua perpe
tuo sustinebit an eam reedi
ficare possit atque statum et stabi
litate perpetua Quis paterfa
milias ruinam huiusmodi repa
rare negligeret et domum suam sta
bilem facere si posset Et si dix
erit quis quia ruina que per
morte fit vel corrupcione re
parat creator cottidie per novorum
hominum creatione debet re
mitti eius quod audistis in pre
cedentibus et in hoc eodem capitulo
quia reedificacio huiusmodi continuo
destruenda continue quod ruens

domus dei

puuli in orignali

non reedificatus est tamen cum destru
ere quantum reedificatur et altera par
te perinde est ac si nichil reedi
ficaret adaltiam non propterea quo
minus non videt vel qualiter susti
net bonitas creatoris tantam
curiositatem tantamque instabilitatem
tam peccati edificii
sui. Cuius cum paterfamilias ru
inam continuam in sua domo
vel edificio sustineret maior eius
eam advertere prevaleret

Revertar autem redditam
Rquia creatoris aula sive
palacium cum repletum fuit
substanciis spiritualibus et homi
nibus glorificatis erit secundum magni
ficenciam regum et glorie crea
toris est et secundum ultimum deco
ris et decoris perfecti. Quare ex
parte creatoris et ex parte sua erit
secundum optimum ultra quod nec melius
nec decencius possibile est esse. Hoc
dico et de inferno quia nichil
magis decet carcerem et locum tor
mentorum quam malefica et infessi
mi cruciatus eorum. Unde secundum
ymaginacionem positam erit in
ferno secundum ultimum decencie et deco
ris et hoc cum pulchritudine iusticie
creatoris que ibi et in magni
tudine sua et rectitudine lu
cidissime apparebit. Sic est pu[...]
possibile erit glorificatis oculis
tam spiritualibus quam corporalibus
magnitudine rectitudine
et pulchritudine illius conspicere

et videre. Quia non puniti qui
nichil culpe addiderint origi
nali corrupcioni nichil pe
ne actualis de iusticia divi
na passuri sunt et hoc est quod
pena actualis non debetur nisi
culpe actuali. Manifestum est
eis non deberi nec decere locum
eius aliquis pene actualis.
Et quod digni gloria non sunt nec
potest qui cum originalem cul
pam remedium quod est gracia sancti
ficationis non receperunt lo
cus glorie eis omnino non decet.
Decentissime igitur collocati
sunt secundum positam ymagina
cionem in loco qui nec sit
pene actualis glorie. Et si dixerit
quis quia impossibile est huius
modi homines fore sine pena ac
tuali in quocumque loco sint nec
cognoscant se fuisse creatos
ad felicitatem et gloriam et non ad
eptos illam. Dico quia sensus
huiusmodi non est verus. Non
enim creati fuerint ad illam
vident se nichil iuris habere
in illa et sibi non deberi illam.
Quemadmodum igitur vides in multis
hominibus que absque molestia
et dolore sustinet se non esse re
ges principes quia ista sciunt sine
iniuria sua et contumelia esse
hoc. Sic et isti absque ulla pena
et cruciatu sustinebunt se absti

palacium dei

Infernus

puuli abasus

In die pasce
sermo

nebunt se non obtinere felicitate
et gloriam regni illius subli
mis atque preclari. Si no dyo
erit quia videbunt se potui
sse obtinere illam propter hoc
dolebit quia non obtinuerit
et hoc ipsum dissolves propter
tu exemplum. Non enim est
homo qui natali possibili
tate prohibitus huiusmodi fuit atque
non sit tamen in miserabiles
qui omnino non dolent pro eo quod
reges fieri non sunt. Non est igitur
consequens ut si aliquis homo
aliquid obtinere naturaliter possibile sit
quod propter hoc doleat quia illud
non assequitur. Iam igitur manifes
tum est tibi quod secundum positam y
maginacionem status huius
sitatis hominis est secundum optimum
sui et in ultimitate decoris et
decoris, nec non et multitudine sue
pulchritudinis et quia proprium sat
fit simul intencione creatoris et iusticie
ipsius atque nature humane et natu
hominis. Nature quidem humane quia
reddit ei suam perfectionem naturalem, quoniam
tu admittes naturales exitiores
quas exercet per corpus. Reddit
etiam ei corpus secundum hoc reddit
inequa quale contingit ipsi naturaliter
quod est dicere in mortale sicud
alibi didicisti nec solum quale
congruit ei naturaliter sed etiam quale congr
uitus ipsius et statui. Statui
quidem glorie congruit corpus

gloriosum cuius gloriam consequen
tibus audies. Statum vero eterne
miserie congruit corpus quod eam
perpetuo sustinere possit et tale
~~redit~~ reddit natura humane in
vita ~~humana~~ futura secundum positam
ymaginacionem. Sed tales fit etiam
secundum hoc statum puerorum qui
contra corrupcionem seu ma
culam originalem satisfactionis re
medium non acceperunt. Huius
est status penna decentissi
me quantum ad gloriam creatoris tam
propter intencionem ipsius quam propter
iusticie. Similiter et quantum ad salub
ritate et utilitate nature humane
nec non ad ultimitatem eiusdem perfectio
nem quantum humane nature po
ssibile est cum equitate et iusticia
creatoris. Hunc igitur statum eliget
primo elegit eterna apud se
ipsam sapiencia et bonitas cre
atoris. Quare manifestum est
decere statuendum esse sempiternam na
turam humanam. Item quia nul
lus motus nature frustra est
naturaliter neque naturali impossibilitate
prohibitus ab eo fine in qua est.
Eterna igitur appetitus immortali
tatis naturalis est et naturaliter inditus
hominibus quemadmodum fuga mor
tis hoc est timor et horror illius
est manifestum et ~~quia~~ immortalitate
que est finis huius appetitus
et evasione ab ipsa morte non
esse naturaliter impossibiles hominibus

Status puerorum

Immortalitas

nec aliud intendo in sermone isto
nisi quod naturaliter possibiles sunt isti
duo fines huiusmodi hominibus
possibiles quidem per modum
recepcionis et non super anatam in
tenti sine intentati Non enim
sic intelligo possibilitatem istam
quemadmodum dicitur possibilitas
hominis cuiuscumque homini cendi vel fiendi
regem Regalitas quippe non
intenditur anima humana neque
directio humane nature advenit
sed magis ab accidente et in directo
sicud et tota eius que est volun
tas sive electio hominum ad quas
pertinet reges intelligere vel consti
tuere Insuper tota intencio nature
perficitur et impletur absque hoc quod
conveniat ei regalitas seu regia
dignitas Non autem sic se habet
immortalitas ad naturam humanam
quoniam sine adepcione immorta
litatis non efficitur perficitur natura neque
intencio eius non pervenit nature
ad finem in quem tendit per duos
principiatos suos motus scilicet appe
titum immortalitatis et fugam
mortis Amplius nullus motus
naturalis est hominibus in regiam

dignitas

dignitatem sive vel potestatem sed magis
ex cupiditate et ambicione est
desiderium huius potestatis hominibus
autem quod rarissimum est ex creatoris
creatoris dilectione vel hominum proporcionet
hoc est ut creditur ab hiis qui
potestatem huiusmodi suscipiunt vel

deo placere vel hominibus expedire
ut ipsi regnent creduntur et propter
hanc solam causam regnare
se sustinere manifestum igitur quia
huiusmodi possibilitas non est
possibilitas per se et ordinata
ab huius fine Racionabiliter consequens
est quia possibile est humanam naturam
recipere immortalitatem possi
bilitate per se et ordinata ad
illam perveniat vel tota vel
in parte quod si tota esset quia in
parte perveniret ad illam Iam
audisti super hoc alias raciones
propter quas impossibile est quod
in parte eciam non perveniat
Amplius iam alibi audivisti
quia et si contingat speciem ali
quam in aliqua parte individui
duorum suorum perfectione sua vel per
fectionibus privata esse impossi
bile tamen est non universaliter pro
illa vel illis Omnino impossibile
est universaliter et perpetuo aliquam
speciem remanere universaliter et perpe
tuo in privacione seu potencialitate
sine perfectionibus Aliogin frus
tra et vane creata esset a crea
tore huius autem exemplum est in
minerarum metallorum et gemmarum
aliorumque lapidum nobilium Ma
teria enim omnis que per se materia
est non creatur ut sit materia tamen
sed creatur propter perfectionem creatur
in qua in materialitate sua
ut in ea permaneat Huius ex

potentia est intelligas minera
auri non est minera ut sit mi
nera tantum neque ut remaneat
in hac materialitate que est mi
neralitas sed propter aurum ut aurum
fiat opera fiat Certum igitur materiam
ut materia non est utilis nisi propter
id quod ex ea eruturum est Mani
festum est quod non creatur vel est
ut sit vel remaneat materia
tantum quoniam eius esse sit inutile esset
Sapientia autem et bonitas creatoris
non permittit hoc ut esse creetur
vel sit inutiliter spes aliqua
vel tota hoc est secundum omne in
dividuum suum Quare impossi
bile est spem aliquam rema
nere totaliter in sua materialiter
vel potentialiter nature igitur est
vnaturaque sperum vel in totali
tate sua vel in parte individuorum
suorum ad id pervenire quod super dispo
sitione perfectione vel actum Certum
igitur spes humana in hac possibi
litate seu potentialitate crea
tur ut opera possint fieri in
mortales homines Quia enim natura
est saltem aliquas fieri in
mortales habent igitur mortem
que nunc est hominum Sequitur oppor
tunitate immortalitatis Hec autem
est vita immortalis Amplius nichil
magis erigit homines a deiectione
vitiorum et passionum inordinatarum
quam spes future immortalitatis
et retributionis nichil magis eos

cietat atque confortat ad acquisi
tionem virtutum atque custodia
et ad compositionem morum su
orum totamque vite sue decora
tionem quam spes future immor
talitatis et hoc apparet in hiis
qui nichil boni sperant in vita carnali
futura qui omnia credunt cum
ipsa hac vita penitus relinquen
hiis enim nullus est amor virtu
tum nulla cura componende
vite sue sed totos se tradunt et
exponunt instar iumentorum
voluptatibus corporalibus quia
qui spem istam tollunt demen
dio negantes eam virtutes
etiam de cordibus humanis ex
stirpant totumque vite humane
decus atque decorem in bruta
les delicias atque turpitudines
transferunt et deformant Mani
festum igitur est hanc opinionem
radicitus esse perniciosissimam atque
pestiferam humane vite et in
super ipsi creatori contumeliosi
ssimam que et amorem virtutum
salubrium extinguunt in homi
nibus et creatoris cultum et honori
ficentiam exstirpat radicitus
et laudem creatoris aufferat ex
orbe ore hominum/ Vita namque
in mortua ebrietas scilicet et in sana ebrietas
deliciarum carnalium etiam ab
anima humana cogitatum abra
dit et abolet creatoris/ Ferro igitur
et igne profliganda est et scindit

exprimanda huius opinio. Non tamen
igitur probacionibus contra eam
pugnandum est quam tormen
tis et cetera. Si dixerit quis quia
propter divicias, potestates et corporales
Divicie delicias conponenda est et ornan
da virtutibus et moribus vita pre
sens, tu ipse vides quia ista sunt
que tota turbant et confundunt
vitam presentem hominum et ipsos eciam
homines usque in insaniam subver
tunt. Et hec est una ex causis
propter quas sapientes ipsas fugi-
unt tamquam pestes. Vides eciam
quia hec sunt que homines avertunt
magis a creatore et ab omni cul
tu et honorificencia ipsius. Non
inducunt igitur homines ad honori
ficandum et colendum creatorem,
quin potius abducunt. Ista eciam
sunt ex quibus sunt lites
et iurgia, sediciones et bella,
ebrietates et furores hominum in
vicem. Nec valet igitur propter ista
que cultum et honorificenciam
creatoris adeo impediunt, quas
maxime cultores creatoris maxi
me fugiunt et contempnunt, ex
quibus mala que predixi cetera
sunt, colendus vel honorandus
erit creator. Item si propter hec
sola honorandus vel colendus
esset creator, cum utique esset si alia
vel meliora ab eo non separentur
vel consecutus est, quoniam cum
colendus esset creator cum utique
esset, qui igitur ea non habent

absoluti essent omnino a debito
cultus et honorificacionis crea
toris, et aput eos causa huius
modi debiti non esset. Et si dixe
rit quia ipsa vita presens bonum
magnum et ipsa anima bonum max
imum, dicimus et corpus totum
et membra singula bona et mag
na sunt. Hoc utique dicit et ve
neracione largicione tantorum bo
norum obnoxios sibi nos fecit
bonitas creatoris et debitores
eorum obsequiorum que exhibere
eidem in pondere possimus. Verum
adeo lesa sunt omnia hec et cor
rupta in nobis originali cor
rupcione, de qua tot et tanta
iam audivisti, et aliis causis
que de iusticia predicta, ut ex
eis neque decorentur neque accep
tabiles creatori fieri possimus,
et propter hoc necesse est nobis ut
in idem ea abluamur et novis ad
iutoriis a creatore adiuvemur.
Hec autem adiutoria sunt que
virtutes et gracias et dona doctrina
christianorum exhibere nunc novit.
Dato autem quod est secundum intencio
creatoris ut propter hec obsequia
nostra predicta nobis munera lar
giatur. Non enim indiget hiis,
sed nos eis indigemus, ut per hec
creatori nos acceptos et pla
citos exhibeamus et per eadem
ab eodem incomparabiliter meliora atque
sublimiora obtineamus, hoc est.

igitur intentio ipsius adiuvare
nos hic huiusmodi adiutoriis ut
non solum iustificatia eius et inna
ydoneos nos faciant maiora
ac precellenciora accipere sed etiam
eiusdem iusticia nos dignos
inveniat ut talia nobis com
mitti debeant. Causa propter ma
nifestum est quod sicut bonitas
nature ex dispositionibus bo
nis naturalibus preparat et ydoneam
facit naturam humanam sic gratia ad
iutoria eandem preparat non
solum ut ydonea sit ad ea
que sunt felicitatis eterne
et glorie sed etiam ut et digna ex eisdem
adiutoriis de his autem licet mul
ta per prophetas ebreorum et dicta et
scripta sint genti illi. doctrina
tamen christianorum de huiusmodi adiutoriis
dignitatibus et retribucioni
bus que creatoris refertissima
est et gratiam adopcionis heredi
tatemque regni celestis studio
sissime attollit et predicat ex quo
manifeste sequitur resurrectio
mortuorum et glorificatio corporum saltem
ex parte. Contabilitur autem gratia ista
cum bono per bonitate et largita
tem creatoris. Dico igitur quia
si rex aliquis in hominibus habe
ret regnum ditissimum ac preclarum
et non esset ei nisi unicus filius
Regnum autem huiusmodi commo
di vel mancercei esset ut pre mul
titudine heredum nulli minu
eretur ipsi unigenito regis gloria
multa atque preclaritas pre multitu

dine coheredum atque consorcium
accresceret bonitas et largitas
ipsius regis multos filio suo con
sortes advocaret et multos fi
lios sibi gratie adoptaret licet
autem apud nos in hominibus
multociens factum est quia cum fili
os proprios non haberent extrane
os adoptabant nec dubium
est apud intelligentes quod etiam
si multos haberent filios proprios
per quantitatemque gratiam adopcionis
aut per quantitatemque multitudine
adoptivorum nichil deperit uni
genito creatoris de divitiis aut
gloria regni sui quin pocius augetur
ei gloria excelsior ultra omnem ad
mirationem. Cum ex multitudine
militarium ex multitudine et mag
nificencia principum augetur gloria
regis unigeniti augetque quanto fortius
innumerabilis multitudo regum
celestium erit ad decorem et gloriam
regi regum omnium. Cum enim de
cem regibus imperare tanta
gloria est imperantibus regibus in
qua terrenis et omnibus terre
nis regibus imperare tanto
maior gloria terreni imperatoris
quanto maior est numerus atque po
tencia regum terrenorum quam
decem quanto magis omnium regum
celestium obediencia et subiectio
erit ad gloriam regis omnium seculorum
seculorum. Manifestum igitur est quia do
minantissimus ille imperator que
dei filium dixi sive intendat

adoptivi

ad gloriam suam sive nobilitatem
bonum prout decet divicias bonita
tis eius atque iusticiam communi
tate advocat et adoptat sibi
consortes atque coheredes regni et
regni glorie sive mirabiles quos
secum glorificaturus et coronaturus
est et nouissimo et assimilaturus sibi
assimilacione que deceat mag
nificenciam largitatis ipsius et con
gruat nobilitatibus ipsorum. Dico etiam
si posset eos equales sibi fa
cere in gloria, hoc est si ipsi recepti
biles essent ullo modorum eosdem
sibi in gloria adequaret. Non
oportet autem doceri quia natura
possibilis per semetipsam nullo
modorum receptibilis est equali
tatis ad eum qui est natura ce
pre ex omnibus modis suis qua
qua receptibilis sit similitudinis
licet a supereminencia ipsius inco
gitabiliter longe distantis. Nec aliud
senciendum est de largitate
et magnificencia bonitatis ipsius
creatoris. Cum enim has divici
as hancque profusionem munificencie
creatoris qua dixi negant
vel ignorant consequenter et dedita
tem ipsius negant et minuunt
sue largitatis eidem velud
et unde quid enim largitur. Boni
tas creatoris modicam valde
est ad nobilitatem et gloriam regni
celorum et glorificationem atque co
ronacionem regum mirabilium.
Cum igitur eam negant maxime
sive quantum ad munera largita

tis aufferunt creatori et propter hoc
male de bonitate ipsius sen
ciunt ymo non largitatem
decet sed avariciam potius vel strictissimam
de eadem sompniant
et deliriant. Item pone quis ex
ternis magnatibus sive prin
cipibus militis qui equum
suum in bello quendam ami
serit illi non restituat sive
reddat. Cum et alia dampna
unde conspicuis eius incurre
rit eidem non resarciat aut
refundat. Cum a igitur clara crea
toris atque dilata conspicuis eius
corpora sua pro eorum morte amit
tunt, nunc licet creator ex boni
tate sua et iusticia restituere
tempore suo. Quod si dixit quis
quia corpora illa ex dono re
ceperunt creatoris, sic eadem
eis donavit quod eadem sibi
retinuit non a se ab aliena
vit. Contra que creatoris erant
amiserunt que non sua tamen et
propter hanc causam non tene
tur creator huiusmodi eis facere re
stitucionem. Attende igitur quam
primo iste homines est erro
nei et hoc declarabitur tibi duo
bus modis. Primo quia secundum
hoc sublata est spes mercedis
et retribucionis sublata in
quam dei servitoribus ut nulla
sit apud creatorem omnia na
que bona sive sint virtutes et
que sive grata creatori

obsequia dona sunt creatoris
Si igitur propter hoc quia corpora mea
dona sunt ipsius non est debi-
tor retributionis eorum ipsorum
corporum multo fortius neque ip-
sorum sibi quorumcumque obse-
quiorum cum omnium obsequiorum g-
nibus ista prestare potest eidem
mors corporum sit que propter eum
suscepta fuit. Illo modo de-
strui deliramentum istud quod
si humana corpora dona cre-
atoris sunt mea tamen aliquo
sunt et tanto magis mea quanto
illa in obsequiis creatoris
occupaverunt etiam alibi
didicisti prius quia obsequia
que ex amore solo gratuito
intenduntur dona sunt apud
eum cui impenduntur et propter hoc
obligant ipsum ad redonationem
seu remuneracionem sive retri-
bucionem. Donant igitur adeo
vita et deum diligentes homines
creatori corpora sua cum ex amo-
re solo huiusmodi illa morti-
bus exponunt faciunt igitur ipsum
convenientis retribucionis sibi
debitorem. Hec autem est quedam
omnium hominum opinione conveniens
retribucio ut in primis resti-
tuat dampnum corporis per mortem
amissi et de divine bonitatis
largitate que ut iam dixi
tibi non vacat talium interim
si magis attendit quid magis
sufficiam et si oiam eius deceat

erga fideles suos et sui supra-
dicti gratia corpori qualem audies
in sequentibus ipsi forte dixe-
rit quia ibi convenientissimum
est quod clementie creatoris illis
corpora restituere qui per eadem
ea morti exposuerunt. In animis
vero qui ea propter mortem naturalem
non illatam illa licet in suo ser-
vicio amiserunt nec dignum nec
iustum est eis ut restitutio
sit amissorum corporum fiat cum
non servicio creatoris illa ami-
serunt. Dico igitur quia hoc iste
dei largitate et liberalitatem
contrahit etiam in fide notissi-
ma atque certissima hominum
bonitate. Nullus enim est hominum
qui dampna servorum suorum que
servicio suo meruit eis non
resarceat et qui non turpe si-
bi et erubescendum reputet
huiusmodi dampna non refundere eis-
dem. Quanto igitur erit liberalitas
atque largitas creatoris si que
avaricia hominum vel vivo vel ullo
modo sustinet ipsa in fideles
suos sibi gratissimos ac devo-
tissimos operetur. Qualia habebunt
corpora post resurrectionem

Quod bona igitur operis que
prestiterunt evidenter e-
luxit et declaravit tibi
animabus suis reddenda esse cor-
pora sua in vita que erit post
hanc et hoc redditio resurrec-
tio est mortuorum que primum ab

Omnis in die
paste

ipo creatore pphis reuelata
est. Deum racionibus et pluri
ombus quas audiuisti. sicud
fuit dignacionis eius dare
intelligentibus. approbata volun
quitas pscrutando disposicioni
bus corporum humanorum quomodo
aut quales. Dico igitur quod cum
aie aie quedam glorificande
sint quia illis ex necessitate
reddenda sunt corpora non solum
inmortalia sed etiam impas
sibilia et inmutabile non indige
ncia. Erunt etiam eis alie inna
biles disposiciones propter quas
ipsa corpora merito glorificata no
iminabuntur. Si enim passibilia
essent alteracionibus et aliis passi
onibus et aliis passionibus sen
sibilibus essent aie ille glorifica
te obnoxie doloribus sensibilibus
cum necesse sit pacientibus corporibus
aias eorum compati non esset
igitur vera sicud nec pura illa
futura felicitas cum tantorum dolorum
miseria vel admixta esset vel ad
misceri posset. Vera enim et pura
felicitas non tam actu quam
eciam potencia longe est in ul
timitate elongacionis ab ad
mixtione miserie alioquin non
esset ipsa felicitas multimitate
sue perfectionis ut esset etiam
gloria nominanda aut status
huiusmodi gloriosus qui contrarie
miserie susceptibilis esset immo

quod verius per contrarium miseriam
destructibilis. Nichil enim eorum
que sunt glorie destructibile
est. prouidere. Verum etiam claere tibi
potest quia mortalia erunt
corpora animarum glorificatarum esset
enim per mortem corporum animarum gloria
destructibilis et etiam doloribus
mortis obnoxia. Simpliciter
hoc non differt inter illa appe
ti nisi secundum magis et minus hic
est non esset altius et admi
rande superemmentissime quam fe
licitatis sed esset finalis felici
tatis ut hic licet maiori quod
modum accidit illis qui pa
disum deliciarum carnalium
posuiunt. Et si forte dixerit quia
non felicitatis est eis virtutis
aut potestate in rebus creatis
que prohibeat ab eis naturalem
passibilitatem seu defectibi
litatem. Dico quia homo iste
dicit sermone impertinente ad
id de quo agitur. Non enim inte
dit hoc hic ut omnino propter
futurum destruatur defectibilitas
naturalis vel in animabus humanis
vel in corporibus sed dico quia prohi
bebitur ab actu suo prohibitione
impossibilitatis. potencie eius. Cuius
exemplum unum licet longe
distet dissimilitudinis est aqua
in base solidissimo et omnino im
penetrabili conclusa vides

Corpus gloriosum

Felicitas

igitur ibi fluiditate ipius aque
naturalem in nullo penitus in
minutam et modis omnibus per
manentem illesam Substan
ciam eciam ipius in nullo prorsus
mutatam a fluxu suo prohi
bitam sed hoc idem extitus est
ei et in hoc est difficultudo ex
empli huiusmodi ad gloriam felici
tatis de qua agitur Convenien
cius aut exemplum est in
cristallo Si posueris aqua
vehemencia congelacionis in
cristallina duricie solida
tam et hoc est quia secundum hanc
porcionem ipa cristalli substan
cia mutata est a fluiditate sua
et prohibita a fluxu prout possibi
le est cristalline soliditati Con
denciꝰ aut exemplum est de re
ista in lapide qui dicitur dyamas
Omnium et meo qui adamas nomi
natur tanto aut convenienciora
sunt exempla ista prout ne
gocio quanto substancie huiusmodi
rerum que per congelacionem in duritate
sunt solidiores fuerint et a reso
lucione remociores Verum a ppli
in celestibus corporibus convenien
ciora sunt exempla ~~ista prout~~
~~negocio quanto substancie huiusmodi~~
que tanta soliditate stabili
ta sunt atque firmata ut nec
corrupcioni nec lesioni alicui
obnoxia sint licet naturali pote
ncialitate seu possibilitate defec

tibilia sint in se prout visum
est arist et sequacibus ipius scilicet
et platonis. Non sit igitur contra
neque ad inibicionem consistit sibi
repugnancia ut se in uno eodem
quod subito non compaciantur Sed
et quo naturalis visibilitas seu
videndi potencia et potuitas
creatur ? a subito isto inibita
ista inseparabilitas Et aut nec
alimento indigeat in statu feli
citatis illius corpora glorificata
in manifestum est quia omne
nutrimentum sicud alibi didicisti
restauracio est eius quod fluit de
corpore mutabili per motum et consump
cionem caloris naturalis Cum
igitur huiusmodi dissolucio vel con
sumpcio locum non habeat in huiusmodi cor
poribus manifestum est quod neque
nutrimentum neque famen et sitis
miserie magne sunt cum sil
sint paupertas et afflictio qua
re nullus est locus illis ubi
vita est ac plena felicitatis Si
aut apud corpora illa esset
dissolucio seu consumpcio locum
haberent ibi fames et sitis
Nunc etiam haberet etiam locum ibi
mors Cum enim continua esset
ibi deperdicio seu consumpcio quam
perdere vel que per nutrimentum re
staurari haberet necesse esset peram
tandem venire corpora ad defec
tum quam morte induceret Cum
igitur extrema miseria est hec
hoc est inibita ista mors corporum

corpꝰ glosum

Mors in hominibus [illegible]

Mansum est vitam illam futuram
glorificatorum hominum a morte esse pe-
nitus liberam et immunem. Et si
dixerit quis quia sufficere deberet
et satis erit glorificatis hominibus
ut numquam moriantur et quia non
est eis necessaria huiusmodi impassibili-
tas. Dico in hoc quia iam declara-
tum est tibi quia sine impassibili-
tate corporum non est possibile esse
illam gloriam. Cum quamcumque
passione corporum hoc est sine
lesione et dolore sensibili evacua-
ret totam atque destrueret. Et
neque etiam vere nominis gloria esset
si ad eam nullo modo esset
accessus miserie. Unde cum de con-
sequentibus est huiusmodi gloria ulti-
mitatis elongationis a miseria.
Tertium dico quia huiusmodi corporibus
glorificatis cedunt absque ulla re-
sistentia et difficultate quelibet
corpora alia alioquin passibilia
essent a corporibus. Causa autem in hoc
est quia omne corpus resistens
alii erit necessario agens in illud
vel retardans aut impediens
motum illius. Et si fuit alterum al-
tero subtilioris substantie intra-
bit alium in alterum faciens [illegible]
sectione seu divisione. Si autem
sectibilia aut divisibilia essent
huiusmodi corpora essent necessario homines
glorificati mortales. Dissectio
et divisio corporum humanorum mor-
tem inducit hominum corporalem

Impassibilitas

Tertium omne impedimentum et re-
tardatio motus voluntarii omnis-
que difficultas miseria est. Mobil-
itate miserie habitua est illa
felicitas. Motus igitur voluntarius
in hominibus nec resistentiam nec
retardationem nec difficultatem
quamquam habebit perpetuo. Igitur
corpora erit eis transitus ab omni
resistentia et difficultate liber in ma-
ximis et minimis perpetuo in quantum
corpora alia scilicet que non sunt glori-
ficata. Si quis autem querat
an ipsi homines glorificati si mo-
veri in celo vel per celum maluerint
possint moveri. Dico quia iam
viderunt sapientes christianorum in
hoc quia corpora glorificata po-
tuerunt esse in eisdem locis cum aliis
corporibus licet hoc nulla probatione
declaravit. Declaratio autem eius
est hec quoniam si alia corpora in suis
locis starent non possent patere corpora
glorificata. Necesse esset ut glorifica-
tis ingredientibus loca illa ce-
derent alia de locis illis quibus
antea quiescebant. Et ideo [?] pro-
[illegible] exitus illorum a locis
illis ex necessitate igitur retardaret
ingressum illorum in loca illa et
difficultate ingrederent motum
glorificatorum. Iam autem prohibitum
est hoc a motu corporum. Et si quis
dicat quia glorificatis corporibus
cedunt alia sponte loca sua et hoc
pertinet ad gloriam eorum ut tam-
quam nobilioribus atque honora-
bilioribus cedant eis alia

Nutrimentum

Dum autem consequaces eius estima-
uerunt se prohibuisse hoc dicentes
divisiones sectiones non esse
possibiles apud corpus celi vel
etiam apud ceteris que ex aliis corpo-
ribus celestibus et causas estima-
tionis sue iam alibi audivisti
prime hec est igitur risibilis quod
super dicta non habet contradictione
tuam vel aliquam consequacibus
eius. Sed quod corpus non glorificatum
seu in eodem loco patiatur glo-
rificatum absque ulla sui divisione
vel sectione. Et hec est una cau-
sis propter quas lex et doctrina christi-
anorum corpus glorificatum vocat
spirituale. Sed quoniam quemadmodum spiritus
totum corpus quod animat atque
vivificat absque divisione sec-
tione absque ulla etiam lesione
intrat. Sic corpora glorificata in-
trabunt alia et etiam intrabuntur
ab eis. Et multi crediderunt de
ferro ignito et carbone ardente
opinantes quod ignis totus intret
ferrum ignitum et totum intret
ab eo. Aliter crediderunt de ligno
ignito quod carbone dicitur. Et hoc
ipsum opinati sunt de cuppa hoc est
de vinato seu vino madefacto
tota pane et de omnibus similibus
causa non solida propter quam spiritua-
lia dixerunt futura corpora glorifi-
cata est quoniam non erunt indigentia
nutrimento. Tu non iam didicisti
quia nutrimentum restauratio est
deperditionis et consumptionis que
fit in vita ista in corporibus anima-
lium mundi huius. Sed sublunari-
um. Apud igitur corpora illa glo-
rificata nulla omnino erit in sub-
stantiis eorum deperditio vel consump-
tio nulla erit apud ea huiusmodi
restauratio quidem nec nutrimen-
tum. Debes autem scio reminisci
eorum que alibi didicisti de nu-
trimento animalium videlicet quoniam nutri-
mentum hominum non fit nisi per multas
digestiones ac depurationes
ex quibus fiunt generationes multi-
plicium superfluitatum. Ex his
autem secuntur inconvenientia que
audivisti in capitulo de destruc-
tione paradisi deliciarum carnalium
quantecumque enim amplitudinis et
capacitatis sit regio illa paradi-
si esset possibile ut sufficeret
in potum etiam solis superfluita-
tibus corporum humanorum. Manifes-
tum igitur est tibi per illa et hec que
hic audis non esse possibile cor-
pora glorificatorum hominum nutrimen-
tis vel epulis indigere. Utrum
autem sit eis futura mobilitas ista
seu agilitas qua eis promittit
doctrina christianorum facile est de-
clarare et hoc multis viis. Et prima
quidem via ad hoc est id quod au-
divisti in precedentibus de subtilitate
seu spiritualitate corporum per quam
absque ulla resistentia et difficul-
tate qualibet seu retardatione est
eis liber transitus per omnia alia
corpora. Certe quemadmodum si motus
esset possibilis fieri per manes sed

Nutrimentum

paradisus

agilitas

visum est arist. esset motus absque
mora et mensura in tempore et hoc est
dicere subitus Totum enim quod motu
requireretur esset apud mobile po
tentia ante omnis que totum
habet apud se quod requirit eius actus
non debet habere moram in expeditio
ad suum actum et est intentio mea
in hoc sermone quia non dicitur esse
mora in motu potentiam huiusmodi rat
tum ipsius quam subitus est eius
exitus in suum actum ubi non re
sistentia est contra ipsam pote
tiam ibi non est in ea si mora et
retardatio locum habent Exemplum
autem huiusmodi est quia motus huius
modi non est nisi per violentiam
et victoriam movens super id per quod
est motus scindentis ipsum et fa
cientis sibi viam per illud Et
igitur grossiora corpora maioris
resistentie sunt et difficilioris di
visionis quam subtilia ideo
ex necessitate huiusmodi et eius de corporis
motus est tardior per grossa cor
pa quam subtilia ~~Et per pa~~
~~quam tardior~~ Cuius exemplum
est quia tardior est motus
corporis cuiuslibet quod per terram
moveri potest quam per aquam
Et per aquam tardior quam per
aera quam in sua portione ergo
motus permanens sicud omnino
esset sine resistentia sic esset
omnino sine tarditate et mora
esset igitur in non tempore et subitus et
hoc erat in convenientibus temporibus ex
quo nihil adhuc auditum erat

vel etiam cogitatum apud eum
et sequaces eius de motu cor
porum gravium et levium ipse etiam arist.
de motuum naturalium corporum natura
libus agit et tractat in libris illis
Et si quis dicere voluerit quia
nec celum nec aliquod corpus cele
stium patitur resistentiam aut dif
ficultatem in motu suo et propter
hoc quilibet celestis motus debet
esse in non tempore et subitus et propter
hoc equales omnes motus et revo
lutiones corporum et tunc necesse esset
dies neque nox neque menses aut
annus neque ullum tempus cum omnis
motus subitus esset et in uno
solo instanti completur Dico quod sermo
iste non est declaratus et adhuc
neque per se manifestus videlicet quod vir
tutes moventes celos non ha
bent impedimentum vel resistentiam
motuum suorum Fortassis enim vir
tus que movet celum lune
non posset revolvere eadem ve
locitate celum solis vel forte
nec movere ipsum ullo modo et
et multo minus celum stellarum fixa
rum quemadmodum una que mo
vet corpus muste vel pulicis
non posset movere corpus hirundinis
aut equi et que possit movere
corpus hirundinis aut equi et
que posset movere corpus hirun
dinis aut equi non possit mo
vere corpus aquile vel corpus
elephantis forsitan in proportio
nate sunt virtutes moventes
celos magnitudinibus ipsorum

ita ut in maiora corpora motus tante velocitatis non possit. Dico quod non dicatur quia eadem anima movet corpus pueri in infancia sua cum valde modicum est et movebit ipsum in iuventute etiam si gyganteo stature et magnitudinis fuit. Dico quia creverint ei adiutoria mixta cum cremento corporis ipsius scilicet nervorum spirituum ossium cordarum ligamentorum et in est quod propter paucitatem ipsorum hoc est adminiculorum huiusmodi non potest moveri corpus pueri vel ad saltationem vel ad cursum sicut apud celos aut mobile huiusmodi est

Residuatur autem adhuc in questione certam et dictam quia naturalibus motus naturalium corporum sequitur naturam ipsorum corporum que est continuitas et divisibilitas in infinitum et propter hoc continuus est omnis motus naturalis naturalium corporum et in infinitum partibilis iuxta sermonem Aristotelis quo dixit quod quamlibet moveri esse infinita mota et impossibile fieri infinita facta et declaravit hoc in libro suo quem vocant auditum physicum vel ... tu alii etiam tempore meo. Virtutes autem virtutes glorie virtutibus nec incomparabiliter nobiliores et fortiores sunt necesse est ut in operationibus suis et modis operationum precellant eisdem super omnem comparationem et mensuram quam necesse est motus ad motum similiter se

habeant ad proportionales sint virtutes utrisque et motus earum et ita igitur nullus motus continuus ad alium continuum est incomparabilis in velocitate necesse est alterum istorum duorum motuum non esse continuum et sic necesse est ipsum esse in non tempore sive subitum. Necesse enim est omnes duos motus inequales quorum uterque est in tempore comparabiles esse et si fuerint temporibus equalibus erit proportio spaciorum pertransitorum que et velocitatum motuum. Cum igitur non debeat esse comparatio motus ad motum nisi non est virtutis moventis ad virtutem moventem non erit comparatio motuum naturalium ad motus glorie in velocitate. Erunt igitur motus glorie infiniti velocitate ad motus naturales cum virtutes glorie movebunt per magnitudinis et vehementie sive intensitate. Non enim negandum est quin pro voluntate ac beneplacito suo glorificati homines moveri possint in statu illo. Dico vel deceant vel oportet tunc et status ille hoc permisit moveri in qua motu continuo et non subito sed enim non leve nec est facile determinabile questione hoc sicud patefiet tibi in sequentibus. Dico imperium impetuum et instinctum correlativa sunt. Dicitur imperium et instinctus sive obedientia quam necesse est ipsa equalia omnia enim correlativa equalia sunt et omnibus relativis sive cor

glorificati homines in motu [illegible]

imperium [illegible]

Nota p' rch

relacioni equalis et equis[o] Nec
obstat quod apud mathematicos
posiciones quas vocant suppo-
siciones minores sunt suppositio-
nibus dut et hoc tempore meo decla-
ratum sunt prime. Declaracio autem
h[ec] est quia quantum a excedit b
tanto b tantum b minus a quare maiori-
tas a ad b tanta equitatis minori-
tas b ad a. Equales igitur sunt
omnes maioritates suis minori-
talibus et equales. Et igitur dupla propor-
cio maior dicitur apud eos quam
subdupla a denominacione rec-
tur et ita se habet in omnibus aliis
duplicitas enim a maiori deno-
minata est et subduplicitas ab
unitate.

Nota p' rch

Redeatur igitur ad id in quo
erant redditum quod in impu-
re obediencia equalia
erant et impatibilia et insistentia in
suis comparacionibus quia equi-
impassibilia erit anima humana sine
qua potens imperari corpori suo
in statu illo glorie tam insisten-
cie erit corpus et tam potens imperi
tunc eisdem erit tanto motu igitur
et qua velocem potens erit im-
perare anima humana corpori suo tunc
tam et tam velocem erit tunc po-
tens exequi corpus ipsius. Et
re motu non impedire si subitum po-
tiret imperare corpori suo tunc illud
exequi corporis. Et impossibile quantumcumque
velocem motu apparerent tunc
in statu illo corporibus suis requi-
rentibus veloci motu moveret

ea dum modo motus illi erunt
in tempore non esset illi motus glorie
aut vel equales vel saltem com-
parabiles. Verumtamen in motibus naturales
vel admirequi non sunt glorie qua-
lis est motus primi celi cum certissi-
mus est dictu oculi plus quam
mille milia miliariorum quod appa-
ret propter magnitudinem celi illius
motus enim ipsius est in spacio
propter horarum equalium est mil-
le paginita dicere propter eam non dici
vel miliaria. Ista inquam est in
probaciones et declaraciones quas
scripsit quidam in libro suo de
profunditatibus colorum. Cum autem
admiracionis est in insipientibus
propter ignoranciam glorie ecius quod
liter tanta stabilitate soli-
data sunt corpora glorificatorum ho-
minum quare tanta suavitate
et corrupcionis firmata. Videbo
debo in primis admiracionem corporis
redditam quia super ista questione
satisfecissent omnes scriptores rerum
gestarum et historie si eas vel vi-
dere vel audire curassent. Nam
prima quippe est hystoria mili-
erum que amazones vocantur
quarum arma linita dicuntur fuis-
se bitumine quod nec ferro nec igne
solvitur. Et naturali eciam bitumine
portas caspias excere fusas li-
misse regem allexandrum
narrat hystoria gestorum. Et de bi-
tumine apparet in archa noe
que stat adhuc super montes

Impassibilitas

obediencia

agilitas

archa noe

Arma amazonum

bitumen

bitumen

armenie atque multis annorum du-
rante adhuc humatura et ligatura
illius bituminis. Si igitur natura illius
bituminis tantam soliditatem
potuit aliquorum subiecti vel corporibus
applicata est ut nec ferro nec ig-
ne solvatur quid existimandum est
posse gloriam contra corrupcionem
et passibilitatem subiectorum suorum. Amp-
lius creator dedit nature que ad tam
e modica est gloria tantam vir-
tutem soliditatis atque fortitudinis
quid putandus est creator et da-
turus corporibus glorificatorum homi-
num quorum incorrupcionis et incorporali-
tatis erit ei incomparabiliter maio-
rem ac nobiliorem gloriam. Et si
forte dixerit hystoriographis atque
poetis non esse credendum in omni-
bus satisfaciat eis per se ipsum oculorum
suorum inspectione ista videant igitur oculis
suis et diligenter intueantur duri-
ciem lapidis adamantis et soli-
ditatem lapidis dyamantis cui
eciam ferri duricia cedere dicitur. Atten-
dunt eciam adequatam soliditate
et tenerrima aque fluiditate
cristallus operante natura. Pensem-
at et considerent quia non est
infinitatem creatoris solas naturales
fortitudines quibus voluit largiri
immo eciam multo nobiliores atque
subtiliores tribuere in solo digni-
naciones eius beneplacito est cui
voluit. Amplius si regem terrenorum
cui est potencia et magnificencia
ut plebeios immo natos suos
super naturales condiciones corporum ele-
uent et exaltent dantes eis
dignitates et potestates qualiter ab-
negabitur regi omnium conditori et
ditantissimo seculorum omnium imperatori
naturales vel quascumque sint posse
extollere et de electis atque dilectis
suis reges in regno glorie sue fa-
cere quod nulla inquositate (?) consorcium
minimi possibile est vel ullo eciam
modorum ledi quemadmodum supra dixi
quam potius augeri unicuique eo
sorcium et ipsi creatori inde esse
est ex hoc gloriam ampliorem

Quod autem multo l(?)
queri potest
de huiusmodi corporibus scilicet glorifi-
catis utrum luminosa et colorata futura
sint et de coloribus corporum atque lumino-
sitate aut sint notorie aput nos
scilicet in hoc mundo quem perscrutandum
est inquisitione quia inutili possi-
bile est. Et quoniam huiusmodi luminositates
atque colores qui habentur aput
nos visibiles sunt et visibilia fa-
ciunt corpora quorum sunt eciam oculis
et visibus quales in vita ista ha-
bentur visibilia erunt nobis corpora
glorificata videantur forsitan aliam
quemadmodum et corpora mundi huiusmodi
videntur a nobis. Color enim secundum com-
munem suam hic sunt est sensibile visus
et lux simul vel forte prius et magis
proprie magis quam prius. Nemo autem ad-
huc dixit ipsa visibilia humanis
oculis quales sunt in vita ista
in splendoribus et pulchritudinibus
suis. Et si dixerit quis quia propter
hoc solum non sunt visibilia propter

claritas

Corporum humanorum color

Colores medii eorum

vehementiam sed primo super eminen
cia splendoris atque coloris quas
infirmitas vel armonia sim. Itaque
visum interiorum non patiatur quadmo
dum se habet in sole tunc intenta est
ca et quanto in ipsis est tanto
magis visibilia. Sol enim quantum
in se est inter omnia quorum lumino
sitas nobis nota est maxime
visibilis est. Utrum autem colores me
dii tantam luminositatis seu sple
doris vehementiam patiantur secundum
in eisdem subiectis merito dubitabit
quis. Non enim visa est aput
nos adhuc in genere vel viror vel
aliquis aliorum mediorum colorum
qui in tantum visus armoniam vel infir
mitatem vel corrumpat vel ledat.

Subtilitas

Semper valde subtilibus corporibus
color localiter non habet sicut apparet
de aere et de aqua. Ergo tan
ta erit subtilitas corporum glorificato
rum ut omnia eis alia corpora
pervia sint quo colores vel eis locum
habebunt. Colores in qua qui
aput nos sunt. Dato igitur ut hoc
quod in rebus tam sublimibus tam
quam longe a consuetudine natu
ra et ab aliorum corporum natura dista
tibus non est via declarationis
nec debet esse prima rerum na
tura aput quos consuetaque vocat
est propter longissima ab eis dista
ntiam et vix nobis cogitabilem
distantiam dissimilitudinem propter
hoc igitur necesse est recurrere ad propheta
rum oracula et ad dei revelationes
atque eorum qui ex mortuis resur
rexerunt testimonia. Unus quippe
eorum dixit se in seculo illo nichil
vidisse consimile et alicui ex rebus
mundi istius preter lucem et illa
longe inter lucis dissimilem. Unde
lux et color aput vitam alteram
et que aput hanc in qua sumus
equivoce ex necessitate dici videntur
et quod habent prophetarum sermones videlicet
quod iusti fulgebunt sicut sol docti
vero sicut firmamentum et quidam
sicut stelle intelligendum est de
splendore congruenti glorie vite illius
vel quia vulgariores homines sub
limiores ac nobiliores splendores
intelligere et capere non valebant
dare eis sermonibus huiusmodi quibus
eos ut cumque erigeret ad cogita
dum sublimitate glorie illius
quemadmodum sapientes hebreorum
exposuerunt promissionem de terra
lacte et melle manante factam
hebreis propter opulencias atque de
licias spirituales quas ab aliis ser
monibus in rudi et pene puerili
ad in rebus divinalibus populo in
sinuari non potuit.

Si quis autem intuo plano littere
ponere voluit corpora glorifi
catorum hominum claritate sol
habitura vel maiorem incidet in
questiones difficiles et inexplicabi
les videlicet de membris interioribus corporum
utrum futura sint eiusdem claritatis
an diversarum. Non enim videntur oculi
et nasus eiusdem claritatis futuri cum
magis congruat oculis claritas
quam naso. Omnino et eiusdem testimonis

silib questio erit si habitura sint
claritatem huiusmodi tamquam
cristallina facta sint corpora corpo
ra incomparabiliter maioris claritatis quam
cristallus. Crisma igitur in hiis et simi
libus non est certum et determinatum
positum fundamentum quod vel decla
re vel defendere paratus essem secundum
possibilitatem, putavi ideo
nolo de ingenio meo novum ali
quid ponere in talibus. Tu autem
gratia in hiis in quibus nec funda
mentum revelatum per prophetas vel ali
as a creatore relictum deficit huma
ne ingeniositatis investigatio
noli precipitare opinionem tuam
sine iudicium. Et indubitanter et tu
tene quia corpora glorificatorum
hominum in tanta glorificatiua sint
in tanta quod pulchritudine et decore
quantam requirit gloria corporis qui
non solum anima electa et dilecta dei
sed etiam filii eiusdem adoptiui
filiique eiusdem per gratiam receptus
dicendi sunt. Non enim intentio
nis est mee in textu isto novam
fidem astruere sed veterem atque que
ritate sit que ab omnibus creden
dam atque tenendam et qua non est
dubitandum per prophetas et omnes sapie
ntes qui fundauerunt se in rebus di
uinalibus tenuisse tamquam prin
cipium ac fundamentum vere religio
nis suasse et defendisse. Contra
Illos errorem de resurrectione
placentibus autem corporum
non solum animatorum est

sed etiam incredibile videtur quod depul
uerant aut cineres in qua resoluta fu
erint humana corpora reformentur
congregatione seu ratione huiusmodi
si hec autem est eis oppignorata quia
ignorant omnipotentiam creato
ris et mirabilia atque admiratione
excedentia opera eius. Latet enim
eos indubitanter quod celos creauit
de nichilo omnipotenti verbo suo
sicud declaratum est tibi in parte prima
prima textus istius. Creaturam
ipse dixit et facta sunt mandauit
et creata sunt. Latet etiam eos
illa incogitabilis imperiositatis verbi
sui qua vocat ea que non sunt
tamquam ea que sunt et quia
ei obediunt ea que non sunt ut
ea que sunt propter hoc cum mandat
vel iubet ea esse statim sunt.
Quanto fortius ergo obediunt ei
mortua corpora ut viventia. Quod
ipso eo vocante aduenire est
ea venire ad illud et eo manda
te seu iubete ut resurgat necesse
habet resurgere. Audiat enim mor
tui vocem filii dei qua vocat
eos adiuuatum vel iubet eos
viuere propter hoc viuunt competentia
te. Neque enim ferramentis aut
dolabris aut securibus aut ma
lleis seu quibuscumque aliis instrumen
tis aut quotidie humano artificio
o refabricanda sunt corpora. Sed
omnipotenti imperiosissimoque verbo
creatoris iussa resurgere rein
tegrata et reformata resurge

Erronus
error

vent hoc enim modo velut fabricavit
iterum ex [illegible]abile enim est de admi-
ratione huiusmodi hominum qui ligna
aridissima et cottidie salices re-
uirescere refrondescere reflorescere
et refructificare vident et hoc de se
metipsis desperavit vel etiam credere
contradixerit. Cum tanto ma-
iorem curam sit de creatori omnium
et singulorum creatori de reforma-
tione ac renovatione mortu-
orum hominum quam mortuarum herbarum
arbustorum aut arborum. Quanto no-
bilior est humana natura naturis
illorum quantoque in maiorem
gloriam creatori est renovatio
ac reformatio hominum quam renovatio
aut reformatio huiusmodi vegeta-
bilium. Demum ac videant tam
multorum generum animalia et de pul-
vere et de putredine generari quam
generatio non fit nisi omnipotenti vir-
tute sapientia que et bonitate cre-
atoris. Quanta stultitia est desspe-
rant posse fieri vel esse futuram
generationem humanorum corporum
ex pulveribus in quos resoluta
fuerint. Presertim ac tam modica
ex eis gloria creatoris comparati-
one utilitatis hominum et glorie cre-
atoris qui ex hominum generatione
provenire sunt. Demum ac virtu-
te nature videant ex pulverissi-
me generari vermium immundissimi ac
nitidissimi. Quomodo et gemmas pre-
ciositatissimas atque ornatissimas
quare desperant ex cineribus

corporum humanorum reformari posse
seu regenerari vel etiam regeneranda
esse corpora humana. Presertim cum
hoc requirat non solum bonitas
et largitas creatoris sed et iustitia
et gloria ipsius. Et autem omnibus ge-
nere non solum ex rationibus vehe-
mentia talioris resolutis sed etiam
omnis sint iam in precedentibus
declaratum est non propter aliam cau-
sam dissolutionis corporum mortuorum
quas audivisti nisi ut refor-
mentur in melius quam etiam
corpora dampnatorum in mortalia
reformabuntur sicut audies in
sequentibus

Intollerabilis autem error
est quo huiusmodi homines
consuetudinibus oculorum
suorum adeo pertinaciter innituntur
ut nihil posse facere creatorem
credant nisi que oculis suis videre
consueverunt tamquam alligata
sit omnipotens virtus creatoris
rebus quas vel noverunt vel nos-
se se credunt et tamquam angus-
tata et limitata sit bonitas et
largitas ipsius angustie velud
quibusdam repagulis ut velud
velint non possit nova et eis in-
cognita dona dare quecumque
quantacumque et quotcumque decuerit
magnificentiam glorie sue et mirabi-
le autem est valde si eo dum hu-
iusmodi homines cotidie videant omnipo-
tentiam bonitate et sapientiam
creatoris ista alia ac mort

ibute in hominibus atque quati
onis et corruptionis. Eo longe
melior sit utilior quam hominibus
immortalitas eciam in bonis
quemadmodum in precedentibus
audivisti quam huius dei altitudo
cio in mirabilibus eorum et nemo
potens et duas domos unam
scilicet iam iamque casuras edifica
ret si eas stabiles non corruptibiles et
mansuras eadem facilitate edi
ficare posset nisi domos illas
vellet esse ad tempus tantum quemad
modum tentoria seu tabernacula
quedam ad modicum tempus
edificantur vel nisi aliqua causa
sibi prohiberet quarum nulla apud
creatorem inveniri potest

Si quis Ecclesia et sponsa dei
electa in omnibus antedictis
et aliis que sunt in sermonibus
notorum prophetarum attendere noluit
evidentissime expresse videbit eius
quod totam congregationem electorum
et dilectorum suorum creator subli
mis et vivus vocat civitatem
suam, domum templum spon
sam equum et vestimenta simon
equitatum nominationum unaquaque
sequitur renovatio et reparatio glo
riosa eiusdem civitatis sive do
mus. Nemo quippe vult habere
sponsam non speciosam et que
nusquam vel veterescat omnique ap
paratu spectabilem et qui congru
at glorie mariti. Cuius autem non
videat quod immortalitati spon
sum non decet nisi sponsa im
mortalis et sponsum glorie non
nisi sponsa gloriosa et eius speciosi
tatis que quantum possibile conve
niet et concordet pulchritudini
sponsi quem omnem admirationem
omnemque cogitatum exsuperat. Et
de domo et de equo et de aliis que
premonui tibi negociandum est
ex. Si dixerit quis quod ista racio ma
deducit rem adhuc quod creator al
tissimus ab initio debuit creare spon
sam istam in gloria immortalitatis
et speciositatis huius dei et nos sustine
remus istas mortis et aliarum mi
seriarum. Respondeo quia creavit eam
qualis decuit ut crearetur et qualem
eam decuit esse in ipso initio exi
stere sive et in qualitate gloria angelica
immortalitatis et in multo decoriori
speciositate sanctarum virtutum naturalium
et hic erat ordo decentissimus ut perfec
tio naturalis tanquam fundamentum precederet
perfectionem gratie et glorie. Naturalia enim
priora sunt naturaliter quam adventicia
et hec quam innata nobis. Dona vero que
sunt gratie vel glorie superadduntur nobis
divine bonitatis largitate. Si
vero quesierit: Cur ergo postea crea
tor morti et aliis miseriis et non
ad prenominatam gloriam illa perdu
xerit et ut quid tot miseriis anxios
in morte tantisque miseriis eam de
tinuerit et quid expectat boni
tas creatoris et propter quid differt
gloriam sponse sue. Respondeo quia
iustitia creatoris hoc exposcit propter
peccatum primorum hominum, quod tibi alibi
iam declaravi. Dico etiam sicut ip
te docuisti quia innumerabiles
utilitates et bona inestimabi

lia facit bonitas creatoris ex morte
te et alijs miserijs prouenire hominibus
et hec omnia patescent tibi in vita
tu qui sequeris hunc absque medio
scilicet decauri creatoris ex morte et
alijs miserijs prouenire hominibus
et hec omnia patescent. Manifestu
non tibi est quia cottidie reuertuntur
homines a malicijs suis et efficiuntur
boni multi multi uero ex bonis effi
ciuntur meliores hec igitur debet esse
initio una cum durationibus status
istius qua de re uita eorum qua non
bonitas et decor uirtutum illustraret
ipsis quorum esset inopia esset licet
alijs forsitan prodesse posset et iam
dixi tibi quia uita malorum atque
uisione bonorum multum ualet est bonis
et uirtuosis. Nosse autem debes quia
unaqueque species creata est propter
optimum sui sicud totum corpus in homine
est et totus homo propter optimum
sui et propter perfectionem eius quod est in eo
optimum hoc autem non est nisi id quod
precellit uirtutibus animalibus et perfectio il
lius ultima futura est gloria anima-
rum. Sic tota species scilicet humana que dicitur
totum genus humanum creatum est
propter optimum sui ac nobilissimum et hoc
indubitanter est cetus electorum atque
glorificandorum hominum. Et tamen propter
futuram gloriam in hominibus tota
species humana creata est pars qui-
dem ut eam obtineat pars uero
ut adiuuet obtentiuros mali quippe
ac peruersi homines bonos adiuuant
et ad bonitatem quam habent
et ad gloriam quam habituri

sunt licet hoc ipsi mali ignorent.
Et si quis quesierit quid aliqua
multitudo hominum est uel aliquis
populus in quo nullus est preter
suis nisi nec in aliquis assumen
dus est ad gloriam futuram et propter
hoc tota est inutilis uel forsitan
inopia uita illorum dum sibi nec
alijs prosunt quantum ad hoc hoc est
quantum ad perfectionem ciuitatum et
sciarum uel quantum ad perfectionem future
glorie. Non uident utique creati
huiusmodi homines uel ad hoc ut ipsi
futuram gloriam obtineant uel ad
hoc ut adiuuent obtenturos. Ui
des quia sermo iste non est de sermo
nibus autenticis nec de sermonibus
per se manifestis nec de sermonibus
demonstratiuis probationibus ueritati
bus uel etiam declarabilibus nec etiam
de sermonibus legis aliciuius propter quod
non cogeris sermonem huiusmodi
concedere uel recipere qui etiam si ue
rus esse non propter hoc inutiles essent
ut in utiliter creati huiusmodi
homines. Quemadmodum enim curiosi-
tas salis et si multis non prosit non
tamen in parte inutilis est aut inutiliter
creata sicud et multa fructus sunt
quibus nec homines nec alia animalia
uescuntur et tamen comestibiles sunt
quare et si actu utiles non sunt pote
ncia tamen sunt. Largitas autem boni
tas creatoris non est erga tantum
homines aduenientes eorum sed est
fusa ulterius prout decet magnificen
ciam ipsius. Cuius exempla posui ti
bi in precedentibus in uirtuo diuite

vita malorum
hō cā[illegible]
h[illegible] genus
mali

[illegible]

et dapsili qui nos pparat n[on] appon
ebos tamquam suis p[ro]ut requirit
indigencia ul fames eor[um] solu[m]
v[er]um p[ro]ut decet largitatem ip[s]i[us]
Et h[ec] e[st] ea largitas et magnas
ee reliquias mense nempe[ri]as
ei a creatore q[uo]d dixit sciens et sa
piens nichil inquit remansit
de cibo eius

Remansa ea eor[um] debes
hic que dixi tibi in p[re]cede
ntibus in hoc tractatu et etia[m]
alibi quia vniu[er]sitas hom[inum] ued
m[ihi] est et silua et uelud aurifodia
siue minera alt[er]ius modi de qua
p[er] multas excoctio[n]es et depurac[i]o[n]es
tamq[uam] auro pulcherri[m]e ac p[ro]bati[ssi]
s[s]imi extrahi[tur] cetus sapientu[m]
atq[ue] bonor[um] et in futuro glorificandor[um]
Tu aut[em] vides q[uonia]m no[n] om[n]ia ligna
siluar[um] que apta sunt edificijs
expedi[un]t in illis n[on] o[mn]ib[us] inu[e]n[i]ere
co[n]sumu[n]t[ur] in extraccione metal
lor[um] D[ebui]t igitur diuina largitate
maiorem ee[sse] q[uam] tanos qua sunt
necc[ess]itates n[ost]re ul expense n[ost]rat
cogitare deum ut deu[m] neq[ue] diui
ciae bonitatis eiusdem ad hoc
ul saltem ad modicu[m] app[re]hen
dit Homines igit[ur] h[ec] mali et p[ra]u[i]
si et in[u]tiles ea[m] alijs q[ua]ntum
ad debita adiutoria in multa glo
riam sunt creatori qui etia[m] ma
la eor[um] inita no[n] obstante eca
ingratitudine ipor[um] mirabilia
et inestimabilia eis b[e]n[e]ficia lar
git[ur] creando s[ed] co[n]seruando corp[or]a

tu[r]as eos multipli[cite]r erudiendo si
aduerte[re] uellent Electis aute[m]
atq[ue] dilectis dei multa deuocione
et gr[ati]ar[um] actiones mercatore[m] p[ro]
uocant cu[m] eos ul vident uel
audiunt in suis p[ro]sp[er]itatibus sus
tineri et expectari diuinis crea
tore et adornis et muneribus grac[iar]u[m]
et uirtutu[m] quib[us] obtine[n]t et[er]na feli
citas defrundari De aute[m] adfu
turam gl[ori]am tamquam parua[m]
quandam p[ro]ditor[um] donor[um] electos
q[ue]ad modu[m] eis possibile est cog
noscunt Quamquam aut[em] despe
ciositate multa p[er]iculia sup[er] nos
sint co[n]sueq[ue] ut adeo p[ro]pheta in
vestigati no[n] attigat et honorem
da potius silencio videamus quam
p[ro]phica p[er]scrutac[i]o[n]e in diuganda ti
s[ed] h[ec] et michi et tibi cauendu[m] est ut
cerne et incredulitas ror[um] hui[us]modi
tollat[ur] de medio q[uonia]m co[n]tumelio
sissimu[s] e[st] creatori suo[ru]m p[ro]fide
bissima atq[ue] vtissima qua cre
dit[ur] o[m]nia mirabilia et fecisse et
facere et facturus ee[sse] incessanter
que no[n] suffici[un]t ad certu[m] aliqui
bu[m] deberi c[ir]ronem eu[m] intal
lectabi[liu]m est hominibus m[odo] co[n]sue
tudinis c[on]uersar[i] atq[ue] restiti[sse]
creatorem et tamq[uam] mictari eu[m]
m[odo] intellectus angustijs et eius
d[e] necessitate nra includ[er]e p[ro]ui
tate q[ui] nec faciat nec facere pos
sit nisi que ul qualia vide[re] co[n]
sueuimus aut comp[re]hende[re] p[re]uale
mus et h[abe]ant stulticiam no[n] igno
ras ee[sse] et fuisse in quibusdam
hominibus

Ronis dilaco

Si quis autem querit propter quam causam differatur resurrectio mortuorum qui iam decesserunt et quid impedit eorum votum scilicet quibus anime humane expectant corpora tanto tempore sustinere et maxime animarum que purgatione alterius vite non indiget quasi sicud totum humanum genus peccaverit moriturus sit et peccaverit resuscitaretur et universalis resurrectio non expectare. Videtur in hoc quia homo qui sit quid ignorat pulchritudine ordinis et ordine pulchritudinis in resurrectione mortuorum ignorat etiam bonitate atque societatem electorum atque dilectorum creatoris qui centum annorum et vocat et sponsam suam et cetera. Tam igitur pulchrius est ut tota simul reformetur decore et exornetur glorificetur et recipiat pulchritudinem que congruat glorie tanti sponsi et ut tota simul introducatur in thalamum eiusdem et in solium glorie sue quam frustratim atque per partes ita et futurorum est perfectionem et bonitatem creatoris et est admiracione et questio huiusmodi ac si quereretur de sociis amore fortissimo et ingeniti propter quid alter alterum alter alterum expectat nolens ingredi propriam civitatem solus vel etiam intrare patriam absque tota societate quamquam verum sit quia tunc ab eorum habebitur virorum et peccatorum pergratissime atque domus inventur regnorum decorate cum sanctis et beatis angelis iam sit et in gloria simul glorie illorum

Ronis dilaco

quantum possibile est sine corporibus expectant gloriam virum suorum exteriorum gloriam quam corporum suorum ut fiat totius sic ac dilecte suorum adeo societatis gloriosa regnatio ex qua sicud alibi didicisti propter ineffabilem incogitabilis dilectionis unionem erunt unusquisque tot gaudia quot erunt simul resurgentes in gloriam equalitatem quanta erit caritatis mutua in alios omnes et in singulos eorum ita ut nullus amor secundi istius comparabilis illi sit et propter hoc omnes amores vite istius scilicet in ubivis amorem congesti vel coniuncti essent non essent illi huius minimo amori vite illius comparabiles quia igitur amores presentis vite licet tam puri tamen quam debiles ita deviniunt et connectunt seseque amantes sicut separatione alterutrum vel impii vel nullatenus admittant quid facere estimandus est amore beatarum animarum que habent in creatore et in animas iam sibi sociatas in gloria illa nec non consociandas imposterum. Quid mirum igitur si simul cum eis recipiendam expectant gloriam maiorem cum tot et tanta gaudia sint eis ex universali resurrectione et glorificatione totius illius electe societatis proventura cum etiam non ignorent hoc esse beneplacitum creatoris ut totam illam sponsam dilectissima sibi sublimet solio regni quod ei preparavit et introducat

Iudicium quid 3

in thalamo absconditi et incogi-
tabilis nobis pulchritudinis et glorie
clarissime causa est eadem qua
ta sit pulchritudo divine iustici-
cie quantaque sit gloria creatori
ut innotescat publice que maiestate
clara et evidens fiet per iudicium
universale neque alia via est
adeo conveniens manifestationi
ac declarationi ipsius quam
iudicium. Cum iudicium verissima
ac rectissima diffinitione ac deo
ne declaratio sit iusticie. Maior
tantem est pulchritudo semper
in toto in totalitate sua con-
stituto quam sit in partibus in pa
aliter sua consistentibus. Aggran
da est igitur ex omnibus partibus suis
iusticia dei forinseca ex omnibus
retributionibus et ultionibus aggre-
greganda in quam in uno iu
dicio faciendis ut tanto magis
insignius splendeat ad gloriam
creatoris in totalitate sue
pulchritudinis quanto magis est
universitas cum retributionum
et ultionum unaquaque in parte. Est
autem non nulla similitudo iudicii
huius ad iudicia regum terrenorum
qui magnificencius putavit
magnam multitudinem maleficiorum
simul punire quam singulari-
bus iudiciis singulas et propter hoc
interdum reservent donec aggre-
getur ex eis multitudo magna ut
ex iustificatione tante multitudinis
et magis magis et maior appare-
at iusticia regum huiusmodi tamquam
ex aggregatis pluribus luminibus fulgor
maior splendeat et bonitatis ipsius
principis tanto fulgore maiori
laudi et glorie pateat. Nota solucionem questionis

Si quis autem ..
querat qualiter sine dolore
carencia corporum suorum
sustineant anime beate que cum dolo-
re magno amiserunt. Dominum et
de societate predicta qualiter feste
nonne sibi deferri vel gaudium
quod ex huiusmodi associatione sperant
vel eciam tamen boni societatis illius
quam super cogitatum mirum diligunt
aut enim desiderant gloriam corpo-
rum suorum et unionem suarum cum ipsis
corporibus ... aut non desi-
derant. Si desiderant sine
dolore quomodo non differtur eis. Si
vero non desiderant hoc videtur de-
inabilibus ... optimum bonum
suum et sibi eciam debitum non de-
siderant. Audeo in hoc et simili-
bus ... quod adeo est eis recta
voluntas ut in nullo discordet
a rectitudine voluntatis ipsius cre-
atoris. Et hec est pars potissima glo-
rie ipsarum et hec est pars potissima
glorie ipsarum. Licet igitur desiderent
perpetuitatem gloriam non tamen de-
siderant eam habere vel quam eam
dare vel reddere beneplacitum fuit
creatori. Non ignoras autem
quia qui desiderat in tempus non
affligitur desiderio illo ante tempus

anime beate

animarum gloria

Desiderium animarum

Iudicium dies

2

illud in quo habebit totum quod desiderat et quin totaliter volet adimpleri beneplacitum creatoris neque contrarium volet aut desiderat ullo modo neque ullo desiderio affligetur cuius implebitur desiderium ipsius, sed enim in omnibus et per omnia fit beneplacitum creatoris et hoc vite anime non ignorant. Certum enim ad hoc notum est eis totaliter beneplacitum creatoris. Eodem modo intendendum est tibi de illo desiderabili consortio anime que assimilate sunt et nondum assumpte ad gloriam in qua iste sunt de quibus agitur.

Addam autem adhuc tibi duas manifestaciones quibus evidenter patefiet tibi immortalitas corporum humanorum que reddentur in anima gloriosificandis. Dico igitur quia cum anima naturaliter per magnitudinem ac fortitudinem virtutis et magnitudo et fortitudo operacionis et copiositate fontis est magnitudo et vehemencia redundacionis. Certum autem cum anime humane omnis virtus incomparabiliter maior et fortior futura sit in gloria de qua agitur quam in ista vita ubi tot miseriis affligitur et premitur debilitatibus, certe est eius omnis operacio in corpus suum longe maior et fortior sit, immo incomparabiliter, quam sit hic in statu miserie istius vita ut corpus suum vivat sit ex operacionibus ipsius eius maior et fortior incomparabiliter quam

modo sit. Nullo igitur modo poterit morti obnoxia. Si enim mortale esset quemadmodum hic non esse possibile ut incomparabiliter fortior futura sit ibi quam sit hic, per istum hunc modum dico quia vita corporis humani ad ipsam animam humanam est ut inundacio ad fontem suum. Certum igitur anima humana in statu illo erit vita copiosior et cum tanta et tali copiositate inundacio seu redundancia eius in corpus tanto copiosior ac vehemencior quanto ipsa tunc erit vita plenior ac copiosior. Certum autem sicud ipsa anima humana erit tunc ex ultimitate propinquitatis et unionis coniunctionis ad primum fontem vite qui est creator, redundabit in ultimitate plenitudinis ac copiositatis vite sibi coniunctionis erit copiositate vita redundans ab ipsa in corpus, scilicet vita corporis in ultimitate elongacionis a morte contraria sue vehemencie sue fortitudinis et propter hoc in ultimitate elongacionis a morte contraria. Amplius manifestum est tibi quia ipse spirituales passiones sive affecciones cum vehementes fuerint mortem corporis inducunt, sicut sunt amor et odium, iracundia, tristicia, dolor et gaudium et cetera huiusmodi. Cum igitur incomparabiliter vehemenciores atque fortiores sint amor et gaudium in statu illo glorie quam possunt esse hic, vehemencia autem

Immortalitas corporum humanorum

Agilitas corporis

et fortitudine sua extinguitur
vitam corporis qualis esset. Impos
sibile igitur est ut eas passiones
sustineat vita futura corporis huma
ni in statu illo glorie nisi fuit
incomparabiliter fortior quam sit
hic. Non erit igitur morte vinci
bilis vel superabilis. Necesse enim est
omnibus duas vitas corporales mor
ti corporali obnoxias sive ea
vincibiles comparabiles ad invi
cem esse fortitudine. Declaro autem
huiusmodi et hoc quoniam necesse est eas
esse aut equales fortitudine et
tunc manifeste comparabiles aut
alteram alteram excedere. Et si alteram
altera excedit aut finite eam
excedit et tunc necesse proportionale
comparatione inter eas esse infini
to et tunc erit infinite fortitudinis
tu enim fortitudo contineat in
finities fortitudinem alterius
iam enim alibi didicisti omne ag
gregatum ex infinitis tantis sive ge
neris quantacumque quantitate demon
strata infinitum esse. Dubitari
vero non potest ab aliquo intellige
te vitam infinite fortitudinis
morte posse mediate superari

De glorificatione corporum

Addam tibi et aliam manifestacio
nem pulchritudinis sive
et agilitatis hominum glorificatorum quan
tum ad corpora eorum dicam quia indubi
tatum est amorem eousque confor
tare animas humanas in hoc statu
in corporibus suis ut ipsa corpora

ipsa eis longe leviora propter hoc
videantur et multo levius ea moveant
quam quando in aliis passionibus
ista eam manifesta sint ut in
freneticis et mania hiis enim duabus — Exemplum freneticis mania
passionibus laborantes quanto
corporis fortius quantocumque levius corpora
sua moveant quam alii homines
licet sanum et robustum sensu fre
situm edoctus es alioquin si
hoc experimentum potes edoceri. Neque
enim ipse movet quasi sani facti sunt
ab huiusmodi passionibus vel vincula
rumpere vel homines fortissimos la
cerare possent aut ligantibus
se resistere quod eos in ipsis sani
tatibus potuisse posse videmus
Dixi me eciam alibi audivisse quod
vires corporales in animabus plu
rimum sue confortacionis et forti
tudinis habent a naturis et pas
sionibus animarum. Cum igitur mille
passiones amoris et gaudii quae
in vita ista habemus comparabiles
sint ad amores et gaudia future
glorie animarum humanarum et hominum necesse
est vires motivas humanorum
corporum infinite sive incompa
rabiles fortitudinis esse futuras ad
vires motivas prout se habent
in statu vite presentis. Agilitas — Agilitas
igitur corporum glorificatorum sive mo
bilitas super omnem proportionem
excedit agilitatem corporum huma
norum quam habent hic ex si dixeris
quia tanta vehementiam mo

btitudo autem

tuam tantamque ex agitatione
sustinere non possent corpora huma
na. Dico quod (?) immo iste est hominis
oculis corporalibus non videntur. Quem
vero videns omnia videt utique in
infirmis corporibus pro diversis passi
onibus laborantium quantos
motus quantasque ex agitationes
sustineant quas nec sana sus
tinere valerent. Non attendit
et forte apprehendet non prevalet
velocitatem motuum celestium quoniam
vix duram ymaginationem
cadit propter sui magnitudinem
excessivum robur corporibus licet egro
tantibus prestant passiones huius
modi que infirmitates tamen sunt
et non vires ac virtutes quid erit
mirabile si ut factum est amor glorie
illius et gaudium qui non solum
virtutes erunt ymmo virtutes per
fectissime in sublimitate perfecto
in suarum et in actibus suis vel
tamen mirum simul invariabili stabilitate

Amor glorie

pulchritudo
claritas

De pulchritudine vero ipsorum
hominum glorificatorum quorum
estimatione nimium ex
ipsa interna animarum humanarum felici
tate augenda sit indicium est
id quod apparet in hominibus in vita
ista in solitibus eorum oculi ex
modico gaudio cum sunt variat
bus eorum videbis enim quod in splen
descunt oculi eorum et tota facies
ruboris colore suffundi et dilatari
etiam in et tamquam novo decore
atque pulchritudine venustari

exemplum

Quia igitur proportionales sunt cau
se et sic similes suis effectibus etiam
ex quantitate et ymmensitate futuri
gaudii splendor venustas in
facie singulorum hominum glorifica
torum. Item si ex sola bona dis
positione mentis humane dispositione
in qua sine statu naturali tanta
redundat in corpus bona dispo
sitio sanitatis et roboris atque
mobilitatis sive agilitatis
quanto fortius ex illo statu
glorie incomparabiliter maior sani
tas et agilitas expeditioque
omnimoda in corpus humanum
et hoc quidem secundum ipsa doctrina
et auctorum hoc quippe dixit unus
ex sapientibus et doctoribus eorum
quod ex beatitudine anime humane
redundabit in corpus humanum
sanitas incorruptionis. Quia
vero imperite vel non vident vel
videre noluit aut quod verius est
videre nequiunt ea que in perfectu
celorum aut singulorum hominum. Quia
manifestum est tibi per ea que utique
am ac probari in corporibus celes
tibus que ipsi posuerunt animata et
etiam incorruptibilia et estima
verunt se probationes adduxi
sse ad hoc. Et quo sequitur eos
ut reponant animas singulorum
corporum aut nobiliores animabus
corporum humanorum aut eque no
biles aut minus nobiles. Quod
si minus nobiles consequens igitur

ut si compilis est corporibus celes
tibus vita perpetua naturalis compo
sitionibus humanis sit naturalis vita
perpetua corporibus nostris se est
enim de nobilioribus redunda
tiones earum vita nobilis, hec autem
non est nisi in mortalitate
stabilitate hoc est in immuni
tate a morte. Et si dixerit quod
huiusmodi vita sit immortalis, utique
quod redundaret compositionibus huma
nis in corpora humana naturaliter
si vite talis essent naturaliter suscep
tibilia. Videtur in hoc dicto
quia errat intellectualiter. Si
enim corporis humani est naturale
fontis vas fontis huiusmodi ema
nationis et propter emanationem
suscipiendam fonti naturaliter appli
catum. Errant igitur naturaliter vas
emanationis et propter emanationem
suscipiendam fonti
naturaliter applicatum susceptibile
fonti huiusmodi applicandis naturaliter
autem in his que naturaliter facit ma
nifestum impossibile est. Quare
naturaliter congruit compositionibus
humani corporis perceptibilitate
fonti huiusmodi emanationis
hec autem emanatio est vita perpe
tua ut ipse ponit naturaliter igitur
compositionibus humanis redundat
vita perpetua in corpora et ipsa naturaliter
receptibilia sunt ipsius alioquin
corpora valde esset et nature preiu

dicium minime decens huius
modi vasorum ad huiusmodi fontes
applicatorum sic coniunctio. Et nisi
fuerint nobilitate equales
anime celestes et anime humane ma
nifestum est ex equalitate cau
sarum sequi debet naturaliter equali
tate effectuum erit igitur redunda
tia vite corporalis in corporibus
humanis in mortalitate vel in
munitate a morte firma
tia naturalis. Iam autem autem au
divisti alibi probationes et de
clarationes alias ad hec.
Et si dixerit quia nobiliores
sunt anime ille celestes animabus
et huiusmodi indicium est ipsa
nobilitas corporum. Hec enim iam
multi dixerunt. Dico quia lo
ge maior apparet nobilitas
in humanis natis in quibus appa
ruit tot organa et tam multi
plicium operationum. In illis
quippe corporibus nec unum apparet
organum huiusmodi operationis a
virtutis. Nobilitas autem animarum
et omnium virtutum earum apparet ex
multitudine et nobilitate opera
tionum propter quod perseguaces eius
posuerunt celum stellarum fixa
rum ceteris celis nobilius et solum
stellarum fixarum plurimarum multi
tudine insignitum tamquam ipse
stelle organa quedam sint et
signa virtutum multiplicium qui
bus creator celum illud pre aliis
illustravit et in hoc astrono

Corpora humana

consenauit alij vnum aut manifeste dicat organa motus non esse data stellis ut pote qui eas posuit non moueri per se sed in celis suis. Cum autem igitur tanta multiplicitas virtutum appareret vel animabus humanis tantaque redundantia siue emanacio operacionum in illis vnde non appareret nisi motus et virtus motiua. Deo qua non leuius disceptacio est apud philosophos. Manifestum est animas humanas nobiliores esse illis quas posuit corporibus celestibus. Cum non dixit quia celestes habent multiplices virtutes nobilissimas que note sunt apud astronomos et scripte sunt in libris eorum. Tu iam audiuisti intencionem meam super hoc et declaraciones quibus declaratum est tibi prius quia non est possibile virtutes tam nobiles atque sublimes esse celis et stellis et multiplicacionibus posuit ut tam plus eis relictum est anime de virtutibus et influentijs quas eis posuerit nisi super inferiora elementa et in ea que ex elementis sunt et hec quatenus alligata sunt eis et de rebus solutis apud homines quid prosint et quo possint qualiter et quatenus patefactum est tibi probacionibus et racionibus. Ad hec igitur ista racionacio quam maior nobilitas appareret animarum humanarum naturaliter quam illarum animarum quas posuit celestium. Corpori dixit eas intelligentes esse longe nobilius atque sublimius natura qua possibile sit animabus nostris quacumque ipsi nec probent nec declarauerunt. Hoc dico quod demum illa nature per se non fluit vita apud corpus cum ipsa per se non sit corpori coniungibilis aut applicabilis. Cum autem esset etiam ista nobilitas atque sublimitas virtutis in illa nature apud animas illas non esset influencia vite corporalis ex illa per se quantum ad impertinet illam ponunt quantum ad influenciam vitem mortalis. Cum dixis igitur quod anime nostre est vita corporum humanorum tamquam naturalem redundanciam naturalem. Videbis naturalem fontem siue naturalis autem fons vite corporalis humane anima humana est absque ulla dubitacione. Cum autem naturaliter fiant ipsa anima perpetue coniunctionis esset ac redundancie. Dic ipsum corpus humanum naturaliter perpetue recepcionis est huiusmodi redundancie. Manifestum igitur vita humana in genus corporum perpetua est et de hoc alibi alias probaciones audiuisti.

Post hec autem vero.

Preter anima corpora dampnatorum de quorum resurreccione seu regeneracione non debet esse apud te dubitacio cum plures ex hijs racionibus et probacionibus quas audiuisti super resurreccione

seu regulacione glorificandorum hominum sufficiant tibi certitudine fide vel illa. Maxime autem probaciones que sunt apte iusticie creatoris hoc enim requirit iusticia primus ut effectus causis suis respondeat et pene malis meritis. Verum apparet sicud duo precesserunt in malis gradus meritorum malorum scilicet corporalia et spiritualia, ita reddantur duo genera penarum scilicet spirituales et corporales. Hoc autem fieri non potest nisi malis et perversis animabus corpora sua reddantur que reddicio non est nisi resurreccio seu resuscitacio corporum. Habet igitur inuito difficile pro strutibilem cum corpora illa dampnandorum necesse sit immortalia esse et impassibilia. Quamuis paucis declarabo tibi qualiter iste due disposiciones scilicet immortalitas et impassibilitas se compaciantur in eis. Dico igitur quia iam alibi declarata est tibi per iniurias multas perpetuitas autem penarum non potest esse in subiecto immortali pyrem in ea magnitudine et vehemencie qua future sunt in quibus ea sustinere non possent ullo modo corpora que non essent immortalitate firmata. Si non passibilia non essent nulle essent pene corporales nulli dolores ut videtur. Et si dixeris quod dolor est solucio continui seu continuitatis sicud posuerunt aliqui expositores inteff respondeo medici. Dico quia iam visum est

ad hoc prime in hoc eodem tractatu ubi dixi quia est species ignis qui nec dissoluit corpus nec ledit ullatenus torquet autem intollerabiliter animam in corpore illo existente. Sunt enim pene ille corporales et ille quam desiccantibus per mortem corporum suorum subitis pene corporales desinent ita non essent perpetue. Restat igitur corpora huius insecabilia et incombustibilia secundum questionem scilicet utrum corpora dispensacione hoc habeant an correctione divine iusticie. Sic habent sempiternum corpora hominum corporibus que non propria impassibilitate afeccionibus et divisionibus immunia erant et libera quamdiu ante peccassent illi primi homines. Sic et ab omni dolore et pena hoc autem erat per ordinem divine iusticie quo prohibeatur pena culpam precedere sicud et ordo nature non patitur ut effectus causam suam precedat. Sic corrigente divina iusticia a lesionibus dissolucionum atque divisionum ignibus futurorum tormentorum libera et immunia persistent corpora dampnandorum. Iam autem multis exprimentis didicisti ex narracionibus autenticis de quarum veritate nephas est dubitare multos in medio ignium homines per bonitatem creatoris illesos servatos et tam a lesione corporum suorum quam ab omni dolore tam corporali quam spirituali.

Sermo ... ybut hy in supplicium ... eternum

ignis

dolor

Ignes in fern

libe͛atos. Cu͂ma igi͛ non est na
tiuis creatori ab altero duorum
saluare ul libe͛are quam ab am
bobus sil que est admiratio
aut aut incredulitas stultorum
de hoc q͂ saluatis corporibus in
medio futurorum ignium et illesis
p͛ omnia in ipis p͛ ignem huiusmodi
anime sint torquende. Talis
enim mse est. Non dico quantum ad
omnipotentiam creatoris sola
corpa sit suare quam mabs et cor
pa sil. Cu si dixit quia ignes
illi infernales incompabil for
ciores sunt ignibus istis ostinis
vim utiqz sint ignibus istis dixit
sz ipa corpa dapnatorum erunt
incapabi͛ fortorm ad sustine
du ignes huiusmodi quam mira
sint hic ad sustinendu ignem
isti potentis quamquam omnipote
cie creatoris no sit ullo mo
dorum difficile potentis fragilitatis
et infirmitatis corpa in ignibus
illis futis suare illesa. Amp
iam dixi tibi in precedentibus
et pelle aialis. quod dicitur salma
dra et plumas quorundam auium
in igne fortissio aput nos suari
illesas et dicitur q͂ ecia ibidem p͛
gant et melioran. Aurum ecia
in fornace no tam suat quam
ecia purgat et meliorat. Ergo igitur
ista mirabilia sint in natis et
virtutibus carum quo no magis
creatori possibile est et etiam
placitum ppt adimplationem
iusticie sue suare corpa ppetua

Ignis

in medio ignium infernalium ad dis
solutione combustione atqz co
sumpcione et est talis ignis qui
corpa non ledit et aias torque
at. Bonum in natura et factiuus
creatorum in mundo isto quomodo
multo fortius in altero seclo q͂
totum refertissimum est mirabilibus
creatoris et ubi tam necessarius
est ppt consequacionem iusticie
sue no inhereme. Amp iam
egregibus magnis et inclitis
defuerit huiusmodi ista pena
lia ad consequacione iusticie pe
nalium vindictarum in maleficos
Cu͂ nto fortius igi͛ no deerit
regi regum omni. Cu͂ma igi͛ talis
ignis necessarius est ad consequaci
one iusticie creatoris in ipsos
sos et in corrigibiles qui sicud
alibi didicisti pena ppetua est
necesse et no solum ignis huiusmodi fu
turum esse. Oz ecia ab eo tpe fuisse
esse quo ipm requisiuit dei ius
ticia ppt usum istum. Cum de ab
eo tpe quo ceperunt esse qui igne
huiusmodi digni erant. Dico ecia qz
si factus ab eo tpe no fuisset facı
endus tunc esset creatori in iudi
cio futuro alioquin iusticia ipius
decesset ul operatio ul opera
cionis celeritas. Turpe nam
qz esset no mediocriter crea
tori et omo no decens gloriam
ipius ul defectus instrumentorum
huiusmodi ul retardacione con
sequtiones sue eiusdem iusti
cia pacia. Nec dubium est tibi

Ignis infernalis dimo distetur
anime ma in iq et quam est
dyabo et angelis eius

Ignis

iam ex palijs quam pena huiusmodi
hominum perpetua sit. Secunda propter naturam
est ignis huiusmodi comparate eius a
consumpcione corporum suorum et non
preterire a tormento passivum cum
ad hoc tamen creatus sit nec est
mirum incredibile hoc cum eciam ignis
qui apud nos est in purificacione
metallorum et non perit ad immo
tib eorum sordibus purificat autem
puris substancijs earum ipsorum de
huiusmodi eciam igne iam dixi tibi
quia sepe et corporibus et animabus
pro voluntate creatoris pepercit ut
nec tormentum animabus corporum vel
corporibus aliquam lesionem in
tulerit. Alias eciam didicisti videlicet
in tractatu sapiencialis primo di
uinalibusque magistri virtutes
omnes naturales sic teneri bene pla
cito creatoris ut non influat
operaciones suas nisi cum crea
tor voluit et quatenus et quo vo
luerit et audivisse eum tenuisse et
aquam et ignem ita ut non influ
erent operaciones suas que sunt
combustiones et infusiones et
submersiones et hoc legis in sermo
nibus antiquis philosophorum ebreorum
a multo aut plura et maiora in
lege et doctrina christianorum et propriis
narracionibus in doctorum suorum
quas sepe consului tibi inspi
ce cum mira adiuuat philosophiam
nobilem et sublimem. Gens autem
sarracenorum ipso legislatore eorum
testante non habet nec habuit mira
cula ita tibi nota ex palijs que
de lege gentis illius per me didi
cisti

Hijs igitur sic ita se habentibus
convenient est post hec
declarare tibi gloriam cor
porum glorificandorum et hoc faciam
expressione et partibus suis. Dico igitur
quod gloria secundum intencionem et doctri
nam christianorum apud quos solos
de ea sermo est. alijs enim genti
bus nullatenus innotuisse videtur
est in qua gloria status seu dis
posicio omnium statuum nature incre
atum longe super omnes totus
mirabilis. In corporibus autem spiritua
litati similitudine multa proximus
sicud audiuisti in precedentibus quod
propter hanc causam in lege et doctri
na christianorum spiritualia dicta sunt
corpora huiusmodi primum quidem propter
subtilitatem substancie ipsorum deinde
propter velocitatem sive agilitatem
qua pari facilitate se transferunt
hutes eas si voluerint quasi
spirituales sunt a cogitatu in cogi
tatu de hoc tamen aliquid audies
consequentibus. Tercio propter incorrup
tibilitatem atque stabilitatem
substancie sue per quam prohibentur indigere
nutrimento. Quarto quia impal
pabilia et invisibilia sunt et insensi
bilia omnino sensibus nostris prout
sunt in statu in superficie constitutis nisi
se ipsa glorificati hominibus modo quo
ipsi noverint vel cognituri sint
se ad hoc accommodaverint et ad
aptaverint hec enim quibusdam
dici clara atque dilata et in ista ui

gloria beatorum

Dotes corporum

Corporis gloriosi

appud

apparicio

sciã diuino munĩe concessum ē
vz ut nec videãt nec consentiãt
nisi cũ uellent Quidã legit' in
narracionibus miraculorum gent'
veterum et in operibus magorum tam
naturalium quam maleficorum de
rebus huiusmodi multa inveniunt'
Tu etiã vides in sole quod nisu
meo previdem impositũ coaptatũ
ita ut melius videant hoies
se vide' illum qua detecto ad
modũ valore fulgore suo vim
significatam hoies apud nos vi
dent aut aliter sentirent' multo
dubitari poss' an ipi vulgorem
suũ sit visibus meis contem
parent ut vis solus sui fulgoris
in oculos meos influerent quod
ipi oculi pati possent An no
ua virtute adhoc mei visus et
oculi munarent' et forsitan ita
est in spiritualibus visionibus que
sunt prophetice revelaciones et appa
riciones quod mei visus interiores
i mee virtutes intellectuales nouo
adiutorio eleuant' confortant'
ut talia valeant intueri Inter
dum aut uolantibus signorum
et figurarum rerum visarum fulgure eius
et claritas tempera' De hoc aut
perscrutacius inquirant in se
quentibus Et deus voluit inte
rim aut visibile valde e hoies
glorificatos siue glorificandis eo
usque corpora sua in potestate ut
et qualitates et quantitates suas
pro beneplacito suo habeant ex

tendere et exhibere quibus voluerint
et quo voluerint et quando huiusmodi
rei exempla multa in homines
Sprinciatis libris de miraculis
veterum Certa no causa propter quam
spiritualia dicunt' est ista potestas
atque libertas apparicionis qua
apparent quando volunt et quibus
volunt et qua volunt quemadmo
dum spirituales substantie de qui
bus loquitur tam in lege hebre
orum quam in lege veterum videt'
igitur quia ista qua' longe val
de sunt a quotidianis sublimia no
bilitate nature Dic sed de im
mortalitate atque impassibili
tate corporum huiusmodi vz quod lon
ge praestanciores disposiciones
sunt atque sublimiores disposici
ones dico corporum creatorum tam
mundi huiusmodi sublunaris quam
etiam superioris mundi corporei
quam si ponant' celi et stelle et alia
quemadmodum visum est platoni et
aristoteli atque sequacibus eorum nor
immortalitas uel impassibili
tas vilis est illis Et de impa
ssibilitate quidem manifestum est
licet enim forsitan possibilia
no sunt a quibus quia qua no
habent ut huiusmodi philosophi posue
runt tamquam indivisibilia et inse
cabilia atque imperceptibilia sunt
no est visibile Scito autem quod
omnis creature seu facturae recep
tibiles sunt melioris status

Creatura omnis

Creator

atq; nobilioris perfectionis ex
cellenciores qua natura habeant
Creator non solus addicionem
non recipit et hec est quia nobili
tas perfectionis ipsius in ultimi
tate supereminencie et altitudi
nis est ponens modum et
si dixit quia stelle celi et luna
ria non recipiunt addicione neque
melioracionem. Verum utique
dicit si intelligat a natura vel
natura. Natura enim non potest addere ali
quid naturalibus perfectionibus ipsorum
Oracione tamen debes quia sapientes
doctorum hebreorum docuerunt et asse
serunt mentibus suis et prophete
eius attestari videntur expresse
quia melioracione recipient
et nobile valde renouacione
vel renouacione seu regnacione
hominum et causam huius audies
prime in sequentibus. Quadmo
dum igitur vides in hijs partibus
glorie corporum que longe precellunt
naturalibus perfectionibus eorum. Sicud
ymaginari et scire te oportet
de gloria aliarum huiusmodi

Subtilitas corporum

Merito non investigandum
est de corporibus humanis
in quo statu quibus ve
dispositionibus futurum sint glorifi
catis animabus humanis atque cor
poribus. Dico igitur quia glorifica
di homines tota glorificabuntur. Si
enim oculi glorificarentur. Et rema
nerent in ista miseria et passibi
litate possent cecitate vel penam

tus excecari. Quod et possent sur
deste homines glorificati. Similiter et se
sum tactus contingere posset ob
stupescere vel extingui et ita non
esset vera ac pura illa felicitas
que tanta haberet partem miserie
ac. Similiter non se videret in vicem
glorificati homines prohibente hoc sub
tilitate corporum ipsorum quoniam quia
nec aer neque ignis elementum visi
bilis est oculis humanis propter
subtilitatem suam utique et mul
to forcius igitur illa corpora glorifi
cata non essent ibi visibilia oculis
humanis in ista imperfectione perma
nentibus. Similiter sicut dei atque
dilecti tui fulgebunt sicud sol
iuxta promissione prophetarum et intuitu que
dam legum secundum hebreorum et paganorum
non potuerit homines glorificati se
invicem intueri absque lesione
visuum suorum. Sicut neque modo
solem. Similiter manifestum est tibi
quod sola vigilia desinit visus huma
nus aut igitur erit ibi sopnus. i.
dormicio ac continuitate vigili
arum necesse erit caligare oculos ho
minum glorificatorum et tandem ab
tenebrari omnino. Et si fuit ibi dor
micio erit ibi lassitudo et fatigacio
non erit igitur vera felicitas. Necesse igitur
est oculos hominum glorificatorum glorifi
catos virtus non visibilis perfectio
est oculorum. Et unde necesse est virtute
visibile vel omnibus glorificandis
hominibus glorificandum et que
igitur erit gloria illius sicut eam non
videant homines tunc eque lon

Visus deficit
vigilando

glificat' omnia pma

gez ut ppe z qua' remota ut ppinqua Et[iam] ip[s]i nõ omnia corpa cent visu glificato pma poss[unt] habē impedimetu virtutis visibilis inopacionibus sive retardaciones multas atq[ue] difficultates Cumā nō eet elongata vultimitate elongacionis cunsfia quam habet hic Non eet ig[itu]r disposicio eius aut status aut disposicio gl[ori]e Et si dixit quia retardaciones huiusmodi z impedimenta miria facilitate declinabit hoc est longe maiori qua posset hoc destimare Dico mih[i] q[uam]si sic dicat gl[ori]e virtus visibil q[uo]d dicat z remouet ab eo glorificatam Ex vera potuit a longe incorem missiam qua sit ca vaqua nunc est hic Quam igitur declaratu est tibi p[er] hoc z alia q[ue] ptesserint homines glificandos totaliter glificandos ee hoc que ita glificandos ut nulla corp[or]is pars remaneat in miseria Amplius cum ipse ac humane que glificande sunt totaliter glificande sunt hoc est scdm omnes vires suas necesse glificandi sunt oculi hominum z aures z virtutes cuiuscumq[ue] visibilis audibil z tetē optiores nō solum interiores z iam audiuisti cum mih[i] Apparet igitur tibi ex hiis quanto p[re]stancior atq[ue] sublimior e visus glificatus visu adhuc existente in ista miseria z abusorio toto z tamen pa

ssionibus ac lesionibus

Questione aut habē videtur difficilem explicabilem quis modus uel videndi uel audiendi uel alit[er] senciendi erit in hoibus glificatis Cum passiones z immutaciones organorum sensibilium nunc huiusmodi aute accionibus z passionibus ppinquitas z remocio sensibilium cuidens p[re]stant impedimentu uel adiuuant sensibilia cum que ppinquiora sunt organis sensuum forciores in mutaciones operant[ur] in eis z vehemenciores passiones in fluunt z hoc q[uam] magis senciri se faciunt remociora nō econtrario se habet Et si dixerit quis quia organa sensuum adeo erunt p[er]fecta circa deoq[ue] facile immutabilia ut in quantacumq[ue] remocione a sensibilibus immutentur Nec est dicere ut ex appropinquacione sensibilium augeantur in mutaciones huiusmodi z propter hoc eande in balestant z lesione ipsorum sensuum z hic sunt inconveniencia que remoui tibi in precedentibus assibus glificatis Dico igitur facile est creatori aput quem nullo modo est difficultas Et moderari z mesurare immutaciones istas ut nec appropinquacione crestant nec remocione sensibilia minuantur Sicud enim inflamacionis tenuit virtute ignis ut dumo nō comburet nec aliquis

lədet combustibile in quo erat
Quando non vides sepissime lapatum
ardorem ignis ut influat com-
bustionem super ligna arida Sic
in beneplacito ipsius omni modo
positum est ut lapet virtutes sensi-
bilium et restringat mensuram qua
voluit ad faciendas immuta-
tiones organis sensuum in elon-
gatione et appropinquatione corpo-
ris addente aliquid vel minu-
ente hoc autem dico si beneplaci-
tum eius est ut iste sit modus
sentiendi Quomodo autem videat
quia mensura huiusmodi erit in
diminutione sensuum quantum ad
operationes ipsorum propter hoc quia
maiores immutationes hoc
est excedentes mensuram huiusmodi
erat indubitanter non attendit
etiam ea que manifeste accidunt
hic in naturis et videmus enim ho-
mines qui non vident subtilia
nisi multa appropinquatione corporis
ad oculos suos et quibusdam neces-
saria est elongatio corporum ab oculis
suis et ad unum visus corporis illa
in lapide non quam dyamas dicitur
quantitatibus parvis sit distincte ut
videntur ibi forme sic multe er-
go in corporibus si modica immutatione
erat clarissime ac destinctissime
videbunt visibilia in futura soli te
Si quis autem dixerit quia sed
tota potentialitas virium
sensuum corporalium exhibit et sperne-
tur manebit in futura gloria in

ultimitate sue perfectionis et actu-
alitatis Dic et virtutes exteriores qui-
bus operantur anime humane per cor-
pora liberabuntur tunc a malo po-
tentialitatis et erunt in ultimita-
te perfectionis suarum et in ultimita-
te actualitatum suarum hoc autem
est dictum quia virtus intellectiva in
statu glorie future erit speculum in
effectu omnium intelligibilium et erit
spectrum intelligibile hoc est exemplum
in effectu universitatis intelligibilium
Sic unaqueque virtus sensibilis erit spe-
culum in effectu omnium suorum sensibi-
lium et propter hoc non indigebunt
organa sensuum vel vires sensibi-
les immutationibus novis quem-
admodum non virtus intellectiva tunc
dico quia sermo iste non est impro-
babilis gloriam futuram intelligenti-
bus Causa autem in hoc est quia
omnis imperfectio veneria et omnis
abnoxietas ad miseriam tollen-
da est per gloriam futuram Et si pa-
ssionibus istis et immutationibus
abnoxie essent virtutes predicte mul-
te imperfectiones remanerent apud
eas ex quibus una est quia non
omnia visibilia viderent glorifi-
cati homines sic et non viderent ea
que essent post eos sed tantum ea que
essent ante quare viderent parti-
cularium unum post aliud et sic de
modo amplioris iocunditas sue de-
lectationis que sunt erit ex obvisu et
frustrati atque periculum et non erit

Vis intellectiva

imperfectio corporis tollitur in vita futura.

visio beatorum videbunt omnia simul

tota simul semp depurot ptacta
tim sicud regeneret Cum aut desi
nerent videri queda visibilia
puret delta que foret ex visioe
eorum non congruit aute gaudys
glie nullo modorum q aliquod
corp peat ul aliquid ex alio corp
Congruit igr iste smo ut dixi
glie atq psecacom virtu pdarum
Tuerat aut fortassi aliquis de
virtute gustabili et virtute tangi
bili et etia odorabili Sq qua est
earum operacio ul usus infuta gla
et revera no est tibi dubitand
quia vives ille no recedent ab
mabus huanis Operacio virt
gustabil que gustatio sive co
mestio e cu no sit necia nisi
pter nutrimetu et restauratioz
corpis no erit ibi neca Sicud
nec opa virtutis quatiue que
quacio est liberabut aute iste
vires a miseriis in quibus nunc
est sunt Tu em vides quat hic
affligit virtus gustabil fame
et siti malisq saporibus de vi ecia
quatiua notu est tibi que tot
incta paciat hic ab ardoribus
concupiscēciarum et libinidibus ab
hijs gr erit liberata tunc et immu
nis erit et decor eius et gla casti
tas inviolabil Sic no est tibi
dubitandu quin orne et tuc glo
ficet virtutis gustabil sobrie
tate et abstinencia que illi glo
rie congruat sicut phas est eius sic
noiari Non em sobrietas aut

Gustus
odor
tactus

castitas

Res glie

felicitas
futura

abstinencia aut in ijs virtutes sunt
aut in ijs arma aiarum bnarum
in pace spuali qua in bello
et hoc est qm no solu arma sunt
sed ecia ornameta et pulchritu
dines aiarum in'abiles ac de
siderabiles In eo igr q virtu
tes q ornameta q pulchritu
dines aiarum usus earum mani
festi sunt in statu beatitudis
illius aias em fortificant
ut virtutes ornat eas et decorat
ut ornameta et pulchritudies
Qm qm pax illa bella non
habet nec ad illam attigere
bella possibile est ullo morum
Deo q arma nullus est usus
eas hoc est dice nullus est usus
ptectionis earum nullus usus
expugnacionis Hy em sunt duo
usus armorum Deo q arma sunt

Revertar aut
paululu adea que p
terserunt et dica quia re
vera res felicitat illius glie
ppt elongacione sua ac dissue
tudine nra a rebus felicitatis istius
no est facile ut credemant
pciias pbacionis ad credu li
quidu p singula Q indubitat
verum est q felicitas illa in
nulla sentu pacietur insciam
glificat nulla in pfectionem que
deceat aut no deceat hoies
glie illius Virtutes aut vires sensi
biles sic pficiende sunt quad
madu audivisti cu alia mo

Sunt videbitur singuli glorificati

creatori et quibus noto nobis ad
huc et quibus revelare potuit
noto, nobis autem adhuc ignoto
tamen ex sermonibus prophetarum vel aliis
sermonibus autenticis perspicuum
non sit nec facile affirmative
Quibus autem dixerit quia sicut
nichil corruptibile habet vita
illa glorie ita nichil habet etiam
corrumpens vel corruptivum visi-
bile procul dubio dicit. Quia enim
multos et maxime in rebus divina
libus admodum excitatos non
facile posse videre quod omnia visi-
bilia sic videantur de effectu visione
lucida et distincta. Dico vero et quod omnes ar
monie omnesque concentus delecta
biles actua actualiter sic audiantur
et subdistincte clarissima non
minus eis incredibile videtur. Tu
vero audivisti quid ratio habe
at hec. Quantum igitur causa certitudinis
ista teneas. Domine pone ante
palam acquiratur tibi certitudo
rerum huiusmodi. Non enim parabilis
admirationis aut questionis in
armonias habeat et contentus
delectabiles in vita glorie illius
et iustis quid senserit de sa
nis coniunctione corporum quamquam
ante plato posuit armonias
in celestibus mobilibus, in celo tamen
immobili penitus de non sunt
et secundum ipsum propter motum enim corporum
posuit celestis armoniam. Tu
autem iam audis sermones homi-
num de cantibus angelorum. Audis

etiam sermones prophetarum et maxime
prophetias danielis de illius et revela
tiones que aput eas sunt
de quibus iam sepe dictum est tibi per
me quia valde utile est vide
eas et inspicere. Habet si questionem
si futurum sint ibi armonie et voces
hominum utrum vivide vocibus
quas habemus hic et utrum tolle
mat eis rationem quam posuit ...
notis que dicte an sint vivide
voces ille vocibus nostris. Quantum vero
igitur attinet quod delectationes sensibi-
les hoc est per sensus que tamen
erunt ibi non erunt sensibiles per mo
dum quo hic, quod est dicere quia
non stabunt circa ... in rebus
sensibilibus nostris, erebunt eis per
delectationes istas. Quin magis
erunt eis vie ad bonitatem pulchri
tudinem atque suavitatem creato
ris omnes bonitates pulchritu
dines atque suavitates creaturarum
tunc enim iuxta sermones sapientum
et istorum creature omnes glorificatis
hominibus intuentibus et sentienti
bus eas manifeste apparebunt
vestigia vie nutus et signa cre
atoris, ducentes ad ipsum et ostenden
tes ipsum et hic est error quo gens
sarracenorum involuta est inve
stabiliter et seducta quoniam sit se cre
dunt esse delectandos in rebus sen-
sibilibus et propterea in delectabilibus
sicud delectari se sentiunt hic
Cum indubitanter res sensibiles
et per sensum delectabiles non

Cantus

no detineant uel aias glificatas hoim quin potius ducant eas et transferant in creatorem et ppt hoc qm maxime delectabit hoies glificatos in creatura erit ipse creator et forsitan qz ipse ac ipse qadmodu in vestigiis et aliis signis cu sint delectabilia ppt ea solu quorum vestigia vel sig sut illa ipse et ipse se delectant quorum signa vel vestigia sut et forsitan no est delectatio veri nomis aut ve ronis qua genus sacra canorum sopinat aut qua inebriant aut captiuant aias stultorum hec autem erit tibi manifestu cu rones seu diffinitiones delectationis considerauis. Delectatio em est apphensio ut ait quidam philosophus. uniti apphendenti Fecauis aut diffinitio delectatio coniunctio conuenientis conuenienti cu conueniente Iam aut alibi didicisti pmo quia coniunctiones aiarum nrarum cu sensibilibus delectabilibus ista inferiora neque naturales sut neque conuenientes cu sint abusiue et adultiuae hec aut est qm sicud amor ppt ab aiabus nris no debetur nisi creatori Et delectatio debet ee eiusdem per se aut propter se nisi in illo aut pp illum. Et cu ymaginatus fueris aiam ex omnibus modis sine bene disposita atque pfectam in bonis aut hoc euidenter qm omnia delectabilia vile sut ei ad creatorem et nullus finis et ppt hoc in nullo eorum stat hoc em reputat abusione siue habeat uiam vel uiam habet siue [illegible] et adulteriu cum amore suo et amplexibus suos spuales per se atque finaliter stat se non debere nisi creatori quem etia oibus aia erudita no dubitat ee sponsu suu secundu illud totu quod est in ea est nobile atque sublime hoc aut est totum quod pcellit brutalibus aiabus et hoc est tres vires supiores nobiles ipius aie ronalis et de hoc plura pmo et aliis tractatibus didicisti Et quia philosophi multa inhonesta no leuit erraverunt ponentes naturales et bonas ee delectationes istas abusiones et adulteria

Nunc aut reuertar ad id a quo tam longe digressus et dicam quia gla aiarum hn[?] nrarum quantu ad exteriores siue inferiores sil vires suas siue sit per modum illu pfectionis quo omnia visibilia delectabiliter videant per modu quo dixi vz ut vestigia creatoris ut vias ad ipm ut signa et nutia ipius ut et refulgentia quedam bonitatis pulchritudinis et suauitatis ipius siue sit per modu aliu cognicetem beatitudinem illius qui nec impedimentum habeat nec retardatione nec difficultatem ullam nec periculum alesionibus

visionibus viuum illarum aut or
ganorum suorum hec enim congruit
felicitati illi vz ut adipiam non
attingat lesio vel corrupcio
ullo modorum non video errorem
utrumque dicam nec adhuc mani
festa est certitudo in altutro
istorum vel sermonibus autenticis
ut percipi nec probacionibus vivi
tur primum istorum duorum magis phy
losophicum est et magis congruens
perfeccioni illi future. Secundum autem
minus eruditis credibilius sed
utrum duorum verum sit propter novi
tate diffinire super sedeo. Tu
igitur ex hiis que audivisti yma
ginare et considerare veritatem fu
ture future glorie tam in corporibus
quam in animabus et reminiscere quia
quatuor tibi posita sunt in precede
tibus velud partes integrales glorie
future corporum. Ex predictis scilicet sine
agilitas impassibilitas sub
tilitas, cui non obsistat soliditas
aut duricia corporum aliorum. De
in claritas que utrum sit vim
nova claritatibus mundi istius
magis est disputabile quam
per spiritum. Non est autem propositum
meum hic stabilire que ex ipsis
non continentur sermonibus aute
ticis aut que ex ipsis in meis
declaraciones evidenter non possint.
Ex positum eciam sit tibi in qua tam
se propter quas spiritualia dicuntur
corpora glorificata hec est quantum per
illas inita similitudine spirituali
nature apponat. Expositum
eciam tibi per ut michi possibi
le fuit quamvis quibus oculis
visibilia futura sint ex quo appa
re tibi debet quamvis eciam tangi
bilia seu palpabilia et quibus
seu qualibus tactibus. De mo
dulacionibus et armoniis quales
ibi future sint manifestum est
indubitanter quia spirituales ibi
erunt quales autem ipse sint et
quales future responso tractatu de
substanciis spiritualibus qui sequetur
istum. De corporalibus autem mo
dulacionibus et gesticulacionibus
et de choris de choris sive choreis
quas sibi futuras multi credunt
determinandum est ex aliis et spiritualia
quam parum dubio antea perscru
tandum est an possibile sit ibi
fore motum, impossibile est aut
ibi esse tauciones aut gesti
claciones. Cum gesticulaciones
evidenter motus sint modula
ciones aut corporales non vi
deantur nisi per motum posse fieri
ullo modorum. Hanc igitur questio
nem vz an motum possibile
sit ibi esse prosequar in sequen
tibus primum aliquibus dictis
de natura seu dispositione corporum eorum
qui dampnandi sunt et de corpori
bus puerorum qui absque reme
dio originalis corrupcionis et
in mundicie decesserunt. Dico igitur
quia corpora dampnatorum inmor
talia erunt ut iam audivisti

Visus
Tactus
odoratus
Cantus
Armonie
spiritualia parte in celestibus

Corpora dampnatorum

non essent susceptibilia cruci
atus perpetuum alimento
non indigebunt eadem corruptibi
lia futura sint. Sed cum locum
habeat apud ea corruptio nutri
mento restaurabilis erunt natu
ra mortalia et hoc est quod
continuo defectu seu corrupti
one tandem naturaliter morerentur
Et si dixerit quis quia ista duo
sunt partes corporum glorificatorum
tu vides ex hiis que dicta sunt
quod ista corruptibilitas non ex
cludit miseriam ymo est in
extrema miseria et possibile est etiam
quod non excludat miseriam fame
et sitis quod iustissimum est ut quemad
modum peccaverunt virtute gus
tabili per eandem torqueantur et
quemadmodum peccaverunt et ligni
sufficienter punire. De agilita
te non vel mobilitate huiusmodi cor
porum non aliud apparet ad prius
nisi quod non est necessaria quantum addi
vina iusticiam quod magis de
cet corpora huiusmodi hominum detine
ri gravata et illigata suppliciis
quam illa agilitate qua avidi
iusti supernis ad loca vala quam
gravi pressum eundem detractum infer
nali eis exire non liceat neque
etiam conveniat. De coloribus non
corporum possibile est ut tales qui
congruant deformitati animarum
eorum scilicet thetri et aspectu horribi
les ut quemadmodum imitati sunt
perversitate malignos spiritus et hor

parvuli

ribiles. Sed et eos penali defor
mitate et aspectu horrifico imitentur
De corporibus non parvulorum quibus
pronunciavi tibi multas
scilicet questiones quas mysterio
credo determinatas vel etiam oppo
sitas. Et prima est utrum in die
spectaculi omnibus resurrectura sint
in quibus ex hac vita decesse
runt scilicet illa infirmitate seu de
bilitate in qua erant quando decessi
serunt et in illa desipientia qua
nec loqui poterant nec intelligere
quidquam aut si forte corpora eorum
cum sint immortalia futura erunt
et impossibilia et hoc idem debet
esse tibi clarum ex hiis que pre
serunt quia nulla pena actu
ali punibilia erunt. Sed nulla
culpa actuali tenebantur dum
hic vivebant sed ante ita esse cogit
veritas iusticie creatoris quod
non permittit aliquem actualiter
puniri quia actualiter non pecca
vit. Sed cum in desipientia et puerili
tate in qua erant manabiles ubi
et decessissent permanerent mul
ta inconveniencia sequuntur Primo
quidem quod vita eorum ociosa vi
detur et omnino inutilis in immor
talitate firmetur nullo modo durabilis.
Tercio virtus tamen spiritualis
quam corporalis esset cum perfectione
naturali privata in eis propter hoc et
alia visibilis est vera perfectione natura
li secundum omnium miserie statuis
ut in virili etate hic est in

Corpora dampnatorum

Colores dampnatorum

parvuli

179

Anime infantum

imperfectione debilis etatis quam
adepturi erant si tamdiu vixi-
erent, et hec eis prestabit divine
largitatis munificencia ut sic im-
pleatur decor et perfectio huma-
ni generis quibus divina iusticia
patitur. Nec est mirabile si perfectio-
nem quam largiturus erat
eis creator per successus etatum
temporum si eousque viveret ipso re-
surrectionis momento eisdem largiatur
et ita requirit ipsa iusticia parvulorum
ut defectus adiunctorum nature
divina bonitas suppleat et
quam naturalibus incrementis et adiunc-
tione acceptura erat. Nam hoc virtus
creatoris illis defectibus lar-
giatur omnium et de perfectibus atque
perfectionibus etiam ut eis in resur-
rectione tribuantur quas si usque
ad virilem etatem viveret ob-
tinerent. Sed gratia naturalem pro-
videnciam et similes perfectiones quas
virilis etas habere naturaliter consue-
vit. Si quis autem querat de car-
tis et magistris dignita-
tibus et potestatibus que omnia for-
sitan obtinuissent in vita ista
si in eo tanto tempore permansissent,
et hec utique tunc clarius erit quam ma-
nifestum est tunc divina provi-
denciam aliter debuisse in mune-
ribus ordinasse. Secundo video
quia magisteria et dignitates
et artificia distribuit bonitas
creatoris ad quesitas utilitates
hominum quod expresse apparet quia ho-
mines semper indigent propter
huius artificia et officia. Nemo
enim est qui textorie et artificio
texture non indigeat. Sic et fabro
et arte fabricandi, egritudinibus
aut potestatibus iudicibus advoca- Judices
tis et bellatoribus quibus res huma-
ne indigeant ut quis non vi-
deat philosophos enim iusticia et pace
constare et suam inter homines per quas
potissime bene est hominibus vel
iniquam secundum naturam. Quid
et contraria scilicet bella lites et in-
iusticia res humanas perturbant
atque confundunt ipsam quoque vitam
humanam destruunt propagatione
et ea educatione generis huma-
ni vel alia impediunt sicut [illegible] sicut
nosti.
Bonitatem autem multa mihi

Quod exemplo aggregata sunt tibi
quedam de munificencia lar-
gitatis creatoris quedam de
rectitudine iusticie ipsius. Quedam
vero de perfectione et decore sta-
tus debilis generis humani, quod scilicet
ultimitas pulchritudinis ipsius
est in qua evidenter apparet mu-
nificencia largitatis creatoris et
rectitudo iusticie ipsius et perfectio-
nes nature humane, prout conve-
niens est bonitati et iusticie
creatoris. Et deum certa est tibi
quod genus etiam in istis dispositionibus
prout decet magnificencia et glo-

nam creatoris et hic est status
eius optimus atque pulcherrimus
ut potentie sapientie et bonitati eius
convenientissimus et per hoc claruit
tibi resurrectio mortuorum tam
malorum quam bonorum tam par-
vulorum quam magnorum cum
erit decretum ex hijs studiose ac
diligenter considerare an per hec omnia
sufficienter declarata sit tibi re-
novacio universi corporei futura
in ea parte sua que genus huma-
num vocatur sive universitatis hoc
et siquidem acquisita est tibi cer-
titudo huius dicte renovacionis
per hoc et destructi errores gra-
cie tibi et michi agende sunt
bonorum omnium largitori. Alioquin
saltem hec tibi multe apte sunt
et inicia tradita per me quibus con-
structacius investigare et faci-
lius invenire super rebus a con-
suetudine nostra tam longe di-
stantibus poteris veritatem. Ego
vero per distracciones ~~gracie~~
~~tibi et michi~~ occupaciones pre-
ferunt secundum possibilitatem meam
desiderio meo tuo circa satis-
facere in hac parte, et certum est in quo
equitatis in rebus divinali-
bus atque phisicis et veritatis saluta-
ribus amatoribus sufficiant que
audisti. Consequenter igitur prosequar
alias que restant de questionibus
que circa hec sunt. Quarum prima
est de reliqua parte universi corpo-

rei an ipsa renovacionem
vel melioracionem recepturus
sit. Dato igitur quia sermones pro-
phetarum hebreorum hec videntur in-
nuere prophetice vel paucorum ex-
presse hoc testantur. Vidi inquit
unus ex prophetis eorum celum novum
et terram novam primum enim celum et ter-
ra abijt. In ipsa lege vel et doctri-
na paucorum multa de hoc et cla-
ra testimonia de ista renovacione
poteris invenire. Quod si quis dicat
quia celum et terra incorruptibi-
lia sunt et immutabilia. Respondeo
ei quia nichil habent omnia
hec nec quam acceperunt ex solo bene pla-
cito creatoris nec stant nec perma-
nent nisi eo conservante et reti-
nente quemadmodum ipse etiam plato
testatus est dicens ex persona
creatoris loquentis ad eos et di-
centis nati quidem vos disso-
lubiles me autem sic volente
indissolubiles. Nulla igitur
necessitate nec prohibita est omnipo-
tentis voluntas creatoris a reno-
vacione et melioracione celorum
et celestium corporum. Iam autem te-
stificati sunt prophete quia et brutis
et fluvijs et vegetabilibus atque anima-
libus et melius et decencius sunt
propter homines. Certum est sanctam ecclesiam
hec experiencia multiplici quare et ce-
lo dabat pluviam neque rorem
aliquando propter maliciam hominum. Et
sicut dicit propheta hebreorum cela

fructiferam dedit in salsuginem
a malicia inhabitancium in ea.
Audivisti etiam famosissimas sub
versiones civitatum quinque et totius
regionis illius contermini
et quam ante sicut pa-
radisus dei facta est per modum
vastitatis horribilis. Note etiam
sunt tibi plage egipti antique
quibus percussa est a creatore
et in fluminibus conversione et sangui-
ne et inceteram vastacione lo-
custarum et in aere tenebris pal-
pabilibus. Sic regno ... testi-
monia prophetarum terram sine aqua
dedit creator in exitus aquarum
et fertilitate terris et vegeta-
bilibus dedit multociens et red-
didit. Si igitur propter paucos electos
et dilectos suos breve habitacione
eorum super terram beneplacitum fuit
bonitati creatoris sic melio-
rare et ornare terram et congrua
sibi benignitate nostre propter
modicum et pauci temporis similiter
quanto forcius incomparabiliter me-
liores quam esse possent. Sic erit
beneplacitum eiusdem decorare
celos et stellas et luminaria que
ab inicio mundi fuerunt eis
et tam multiplicibus sermonibus (?).
Amplius si beneplacitum fuit
creatori declarare habitacionem
electorum suorum tam breve tam-
que modici temporis in terra quanto
forcius decorabitur celum propter in-
habitacionem eorum perhempnem.
Amplius si verum est ... testimonia
prophetarum quod certum electorum habeat
creator tamquam sponsam suam
spiritualem. Nemo autem regum
vel etiam infidelium hominum est qui
domum suam non preparet et adornet
quo creator sponsam huiusmodi
ineffabiliter amplius sibi dilectam
introducturus in palacium illud
preclarum atque magnificum et in tha-
lamum illud secretissimum inco-
gitabilis felicitatis introductu-
rus non predecorabit et preornabit
preter solitum decorem. Amplius
quis regum in coronacione unius
filii sui non preparet et ornet atque
decoret palacium suum novo de-
core et ornatu. Quanto forcius
igitur creator innumerabiles filios
adopcionis et gracie sue coronatu-
rus palacium illud nobilissimum
ac preclarum in quo cum eo regna-
turi sunt et sessuri regna futura (?) no-
vo decore et ornatu faciet solito
speciosissimum propter honorem et gloriam
sponse sue (?). Quod si dixerit quia
longe secus est in natura quam in
gracia quia incomparabiliter plus dili-
gitur filius nature quam filius gra-
cie vel ... indubitanter dicat quia indu-
bitanter super omnem comparacionem
et etiam cogitatum maioris glorie
est et habetur apud patrem filius
nature quam filius gracie vel ... non
est secus in hoc quantum coronacionis
nature et coronacionis debitum et seque-
la (?) sit decoracio huiusmodi et ornatus
palacii. Si non dixerit quia tamen

Cetus electorum sponsam

filius nature / gratie

ta est speciositas atque pclari
tas celestis illius palacij ut
tonia regum huiusmodi maiore
mito non requirat. Dico quia
maiore requirit quatenus
illa sit et hoc est ex congruencia
honoris regalie conuenientis decet
enim regem et dominum seculorum ita
facere ut dixi et iudicam huiusmodi
est naturale exemplum quod posui
de regibus in inferioribus ordinibus
non enim ociose aut frustra pin
git nobis exempla futura natura
exempla huiusmodi in manifesto. Et ab
eam tamen quam dixit auicenna
brom. Dato incenis quam manifestum
est iudicium oculi. Amplius si propter
hospites et aduenas sit appara
tus huiusmodi domorum ut honori
fice ac festiue recipiantur et hoc
ab hominibus ex modica uirtute
hospitalitatis quid ab illo pre
familias videlicet cuius largitas ac
liberalitas est in ultimitate
perfectionis et hoc pcelas atque dilatas
Amplius ad eos gratia adoptionis
honorauit quo honore maga
tudinis maior cogitari non potest
quo honores minores et compa
cione istius nullorum non eis in
pendet. Videres igitur qui recte se
seruitur et docuerint sapientes xa
norum qui celos et stellas atque
luminaria remunerandos ex dixe
erunt per seruicio quod celas impende
runt tam illuminando quam tpan
do et aptando habitacionem corporum
terrena. Remunerandos in qua
obsequium i. ab amorem et hono
rem ipsorum. Et si dixit quis
quia nobiliores sunt celi stel
le et luminaria quam homines et propter
hoc indignum est ut eis seru
iunt et ut motus corporalis
operaciones propter homines fiunt
quemadmodum dixit auicenne. Quia
res ignobiles seu minus nobiles
non debent esse cause rerum no
biliorum. Dico igitur quia manifes
tus est error eorum in hoc. Videtur
enim hoc credendum quia homines s
uiunt ceteris animalibus ut pastores
ouium ouibus et pastores equorum
equis et ita de aliis et quemadmodum
artifices omnium artificiorum ar
tificijs non solum in fabricando
sed eciam decorando et exornando
sed eciam in conseruando et custodie
do illa ipsi eciam reges et principes
ceterique rectores atque doctores
qui videntur. Dum subditis suis
seu eorum sunt seruitores eis in offi
cijs a quibus huiusmodi denominaciones
habent et ista nomina que audiui
et dicta omnia huiusmodi nomina
sunt officiorum atque seruitutum. Ve
rum enim nichil aliud est quam
seruus iusticie et expugnacionis
per subditis et propter hoc exigitur ab
eo iusticia. Quemadmodum a seruo
debita opera vnde et usualiter di
citur. Redde iusticiam sine iura
quemadmodum seruum debitas operas
appareret eciam indubitanter tibi

Hospes aduena

Rex pastor omnium

phi

phm9di. experim^a ꝯsilia quia no
est inconueniens ut res nobili
ores seruiant in̄g nobilib9. Ex
quo manifestu ē tibi quia
verus est smo quia quantu
voluit maior inter hoies fieri
nate hz esse om̄ seruus de mūdo

S . equi^a aute post sublu
hoc ut pseqꝫ nari
tibi demūdo sublimari
que statu habituꝛ9 est tunc
dico igr̄ in primis quia nate est
ea elta patem habē inter ꝛut
non sit amplius pugna ꝛco
flictus inter ea. Causa aute
in hoc est qm pugna hm9di
ꝛcoflictus non est elta aput
ꝑt gnacione gnabiliu ꝛcorrup
tibiliu que sunt sub spera lūe
Cum a igr̄ cessabit gnācio cessa
bit ꝛcorrupcio ut iam patefam
est tibi ꝛpatefiet tibi p remco
racione aliquoꝝ que ꝑtesserut
Cum em aīalia ꝛvegetabilia
Omn^a metalla ꝛ alia quibus
utut^r hoies inhabitan^e ista no
sint neca nisi ꝑpter ipos/ tu flat
autem honub9 in loca p hem
pma habitacioni sue ꝑtesser
utilitates reꝝ hm9di nate est
cessaturam tūc gnacione ꝛcor-
rupcione ipaꝝ. Et si dixit quia
ignis nō pt manē igis ꝛnon
pugnare cu aqua/ quam qua
hoc sup satisfam ~~est fam~~ tibi de
beat ee expedentibus. Remi
siscm debes qua^r olim vegipto
ignis in aqua magis ardebat

quam extra aquam. Reminisci
etiam debes eius qui audiuisti
pme quia phi plus attribuūt
natis calitati atqꝫ influencie
qua vitas habeat. Non em
nāas sic dimisit sibi ipis crea
tor vndius ut eaꝝ vtutes ꝛin
fluencias non omō in beneplaci
to suo retinuerit atqꝫ posuit
et hoc manifstm est ex miracul
hebreoꝝ antiquis que iam diu
expemius cessauit aput eos
ꝑt infidelitate ꝛmaliciam eoꝝ
Omn^e ꝛex miraclis xpianoꝝ qui
abpe in cepte legis ꝛreligionis
eoꝝ inceperut ꝛadhuc nō cessat
sibi potēt elucē. Nec attendas
smonib9 phoꝝ inpte ista n^c
eciā mathe si uis eruditus ee
ꝛabsqꝫ errore in rebus diuina
libus nisi quatē9 eos ꝯcordar
veneris smonibus ꝑphaꝝ ꝛ
alijs smonib9 autēticis. Mira
bilia em creatoris que mira
cla noiant^r aut omō nō cre
didisse eh est causa ꝑt quam
errauit ꝯ natis ꝛeaꝝ utūtib9
errōe que dixi tibi. Ex quo eciā
in alios errores plimos icidut

N e ꝑteias aute ea quia
qui ponunt gnacionem
eltoꝝ qua^o fcam p mo
tu celoꝝ cōsuari que ea p mo
tu eundem videant^r cogitato
dē q cessante motu celoꝝ cess
ex necitate ee qua^o eltoꝝ..
Causa autem cōsuatia cessate

cessante cessare nete est ee q
peam conservabatur Amplius si incor
ruptibilia non erant nisi propter generabilia
que generabantur ex hiis cessante
igitur generatione videntur z ipa
cessatura Amplius quis usus uel
utilitas ulterius elementarum
in statu futuro quia non dicere quis usus
caloris aut frigiditatis in sta
tu illo Amplius si terra renoua
da decoranda z ornanda est
quo in vetustate est z acceptura
decorem z ornatum proprium quid
fiet de aliis celis Amplius incor
ruptibilia que sunt preter domus cre
atoris que totus mundus est
Quia domus huius renouanda decoranda
z ornanda est quo in vetustate
sua per ista remanebit Et dicit
ra quidem aliqui ex sapientibus
hebreorum dixerunt quod graminibus
semper virentibus z floribus immar
cessibilibus perpetua quadam verna
tia z amenitate instar paradisi
terrestris decoranda est z orna
da Nec est dubitatio apud
intelligentes quia ornatus
huius z perpetua conseruatio ipius
possibilis sit creatori De aliis
aut elementis nec expressum est
expositoribus autenticis nec meum
est nouum aliquid hic ponere
sed veterem veritatem quam auctores
prophetis prophetarum sequacibus in
nouauit quantum michi possibile
est astruere Visibile aut est
nubes z nubila pluuias in
nos z grandines fulgura z tempes
tates ceterasque huiusmodi impressio
nes quibus aer deformatur vi
detur cessaturas esse z ipm aerem
decorandum esse puritate | De aquis
uero nec lex nec doctrina aliqua
legis que statum futurum finit
aliquid statuit aut declaratio
ne attendere optet Et si quis
ornatum aquarum dicat pisces et
alia animalia que generantur in aquis
z viuunt in eis dico quia sibi
idem potest dici quod ornatus t
re est animalia terrestria z vtique
ornatus revera pulcherrimus
atque nobilissimus z nec terra nec aqua
potest habere prestatiore Cum
igitur non potest hoc esse nisi alterutro
duorum modorum videlicet ut uel immor
talia sint vtraque animalia terres
tria scilicet z aquatica aut ut co
tinue in perpetuum generatio z cor
ruptio Nulla aute apparet uti
litas in mortalis uite animalium
ca enim que adesum z victum
hominum tm utilia sunt per mortem
vtrique usum desinunt ad energa
ones uero z medicitas nulla est
utilitas eorum cum glorificandorum
hominum corpa nulli oneri uel te
dio sint eis futura cum laborem
z lassitudinem apud eos felicitas
illa penitus abeis inaccessabili
faciat Medicine uero nullus locus
ibi esse poterit ubi nec morbi nec
vulnera ubi tanta felicitas
firmitas ut confortationem uel
meliorationem non recipiat
Corpa quoque dampnatorum misera
omo in medicabili z irremedia
bili teneantur De corporibus no

Aer
aqua
aqa
tra
et ornatus eius
Impressiones

per millorum qui actiua non peccaue-
runt diu sibi dimiceret quousque inmor-
talitate stabilienda sunt et diuine
contemplationis impassibilitate munie-
enda. Sicud dixi et quali dixi
manifestum est quod nullus usus
animalium apud eos locum habebit.
Creatura propter consequens est Creatura
si propter usus et utilitates hominum
solum uel creata uel creanda
erunt huiusmodi animalia. Consequens
est ea non habere debere non posse eo
quod usus isti et utilitates cessa-
uerunt quod non propter usus et utilitates
hominum creata sunt ipsa natura testifi-
catur que homines omnibus uti do-
cet et suggerit.
Si uero dixerit quis generationem
et corruptionem animalium con-
tinuandam esse imperpetuum
ne habitationes iste terrarum
scilicet et aquarum et aeris uacue sint et perpe-
tua ociositate inutiles. Respons-
io debes in eorum que pertesserunt
in isto tractatu quorum unum est
quia necesse est finiri generationem
et corruptionem alias quam mutationes
omnes et motus qui in tempore habet
fieri finiri et cessare cum tempore et de-
finitione temporis non est michi relic-
ta dubitatio. Aliud non est quia
generatio animalium cessata est continui-
tate cum eius omnes usus et uti-
litates cessabit. Et si quis dixerit
quia deputabitur in quia abun-
dantijs suis que sunt aliene
conuectiones non improbabi-
liter neque incredibile est eam esse
largitatem et magnificentiam cre-

atoris ut electos suos atque di-
lectos non solum in se ipsis sed etiam
donibus suis hoc est quibus in
obsequium creatoris bene usi sunt
honorificet atque remuneret quem-
admodum sicut dixi in corporibus cor-
poribus et corporalibus uirtutibus
animarum hoc est quibus operati sunt per
corpora propter hoc igitur non in merito
senciunt dotationes premiorum expe-
dendam esse mercedem sine re-
muneratione largitatis crea-
toris non solum spiritibus sed corporibus
Sed uero etiam quibus bene utendo
eidem laudabiliter seruierunt et propter
hoc intras et aquas et aera qui
non frustra neque in uanum tot et
tanta commoda sine fine claritatis
et utilitatis aer aque et terre impen-
derint quem ut decet largitatis
creatoris magnificentiam in remu-
nerabuntur. Si uero dixerit quis etiam
secundum hanc rationem et tamen expe-
dita est remuneratio sine intentionibus
in alia animalia et etiam in uegetabi-
lia remunerationis cum in resurrec-
tione mortua sunt et irreparabiliter
corrupta. Si uero dixerit quia re-
suscitari debent ut sibi congru-
entem remunerationem recipi-
ant. Dico quia nec hoc possibile
est quia nec aque nec terre ea
capere possent. Et iam alias ma-
nifestum est tibi non possunt nec esse
debent phenomenos et multe uie
ad declarationem huiusmodi extense
sunt tibi. Attende autem quia quemad-
modum non est nobis inuestigat-

homines

animalia

status huius sicut corporei nec etiam
status generabilium et corruptibilium
antequam esset. Hic et multo magis
investigabilis est nobis status
eiusdem futurus post cursum
completum presentem et hic est quam
incomparabiliter admirabilior
est et investigabilem non intelligo
ad certum et liquidum maxime
cum de ingenio suo in talibus nec
aliquid nisi temere affirmare
possit nisi ea que sermonibus
autenticis expressa sunt aut ex hiis
evidenter sequuntur aut saltem
non contradicunt et in assertioni-
bus etiam talium nisi vel necessariis
in illis visibilibus probationibus non
est aliquid affirmandum. de motu [illegible] deficit [illegible]

motus glorificatorum

Post hoc autem veritatem
ad investigandum de mo-
tu utrum futurus sit in statu
illo futuro. Dicam igitur primus quod
sicut motus est ibi futurus ita necesse
est ibi futurum esse tempus. Tu autem
iam audivisti remotionem temporis
in precedentibus quia ex necessitate se-
quitur remotio motuum et omni
mutationi que non habent
fieri nisi in tempore. Amplius sanum cor-
pus sana membra et incomparabiliter
fortiora magis que expedita
quam possint esse hic quis prohi-
bebit moveri in huiusmodi gaudium
videtur. Si quis dicere voluit quod mo-
tus non erit ibi quia motum non
prohibet infirmitas aut debili-
tas corporum. Dicemus ipsa dispositio sta-
tus illius qui erit eternitas perfectionis

que non permittit esse prius et posterius
nec continuitatem successivam
ullo modo. Quod audivisti in precedenti-
bus dictum est. Adiuvat autem divi-
sionem ista perfectio status illius
per quam prohibita est omnis indi-
gentia ab illo. Et patefactum est
tibi in naturalibus quod motus ele-
mentorum et omnium animalium aliorumque
elementorum ex indigentia est
seu carentia. Indigentiam autem
et carentiam perfectio status illius
omni modo removit ab illo. Et
si dixerit quis quia hoc non habet
nisi locum in motibus corporum
celestium corporum quoniam per illos non
intendunt celi vel celestia cor-
pora consulere aliquibus indige-
ntiis suis vel carentiis. Dicemus quod primo
tus perfectiones sunt quas inten-
dunt non effugit quin et ipsi mo-
tus huiusmodi ex carentia vel indi-
gentia sint cum per eos intendant
ut perfectiones et ipsis perfectis querantur
perfecto enim omnis ex indigentia
et imperfectione quiritur. Dicimus non dicit
quia quidam motus sunt hic
vide deambulationes qui intendunt
dum sunt non ex indigentia ali-
qua vel ex necessitate quemadmodum
venationes et citationes non ex
indigentia tibi sunt a potentibus
et magnatibus sed causa solacii
ditatis tamen et sic se habet in omnibus
ludis et in modulationibus que
causa delectationis queruntur
et sunt. Dico nisi quia sermo iste
est sermo hominis non experti in

rebus naturalibus et circa non intelli
gentes sermo. Indigentia enim et
carentia voluptatis indigentia
et carentia sunt vel nominis et ve
ronis nec querunt nisi ab
eis indigentibus illis et caren
tibus eis. Sic ergo indigentia et ca
rencia absente enim non quere
sit iam dum non haberent. Cessantibus
igitur cessantibus indigentia et
carentia earum voluptatum que
propter acquirunt cessant. Sed du
rantibus indigentia et carentia
earum durant huiusmodi vel motus
vel actiones. Manifestum est in
digentiam et carentiam huiusmodi
voluptatum esse causam naturalem
huiusmodi motuum et actionum causa
in qua eo modo quo carentiam
vel privationem principium naturalium
mobilium ponit aristoteles in libro
phisicorum. Certa igitur ut predictum est
tibi convenientissimum est illi sta
tum habere simul omnia delecta
bilia seu desiderabilia que
congruunt nobilitati et perfectioni
felicitatis illius alioquin non
tota sibi esset neque plena cum
perfectionem atque frustratum esset.
Non enim vere felix aut beatus
est cui aliqua pars vere felicita
tis aut beatitudinis deest. Amplius
felicitas amissibilis sive per to
tum sive per partes ymo que
vere amittenda qualiter felicitas
possit dici et vere iam multa au

delectatio

divisti in capitulo de eternitate
in parte. Nec dubium est alicui in
telligenti amissione etiam par
tis felicitatis partem esse insufficie
magne qui est amissio totius
felicitatis. Amplius si deambulatio
locum haberet ibi non esset nisi
propter obtinenda loca alia ab
hiis in quibus primum locati essent
heroes aut propter videndos ami
cos seu aliqua delectabilia
loca vel alia si quererentur de
sererentur priora et tunc necesse esset
ut vel essent equalia nobili
tate et rotunditate utique aut
inequalia. Certe si equalia fu
issent igitur esset motus absque in
illa cum nulla meliora nul
la fieret additio felicitatis
que obtinebatur in prioribus
locis nisi forte quis dicat
quia deambulatio huiusmodi fie
ret propter tollendum fastidium
more longioris in eodem lo
co. Sit autem sermo valde erro
neus est cum nulli dubium esse
possit felicitatem illam nec
fastidium habere posse nec tedium.
Si non desiderabit loca priora inequa
lia esse in rotunditate et nobili
tate prioribus. Manifestum est
quia acquisitione posteriorum
ac augebitur aut minuetur feli
citas utrumque autem fiat nec
esset vana nec perfecta felicitas.

nota bene

fastidium

felicitas

Iudei Saraceni
agareni

illa vera quidem non erit que
mutaciones aut inuenti et dimi
nuciones et eciam amissiones
saltem in parte pati perfecta non
erit que augeri potest immo
augetur secundum hoc. Et si dixerit quod
deambulaciones erunt ibi
propter videndos amicos aut ali
quam delectabilia que prius non
videbantur ea igitur videre prohibe
bat vel remocio vel interposito
aliqua quare remocio ibi et
interposito prohibent vel impediunt
delectaciones que sunt ex huius
modi visitacionibus omnes autem
delectaciones que ibi sunt partes
sunt felicitatis illius. Quia iam
dam est tibi quia non est vera
aut perfecta felicitas que vel minui
potest vel impediri sine in toto
sibi non est hic sermo est statim et
innatis et statim eternitati sibi in modo
congruencior et tam sublimia cogi
tare valentibus verisimilior. Qui
bus autem soli et eis quibus reue
lare dignatus fuit reseruauit
atque retinuit creator sublimis
et verus status illius claram
ac liquidam certitudinem et hoc in
sinuauit vnus ex nobilissimis
prophetis hebreorum hiis verbis
oculus non vidit deus absque
te que preparasti diligentibus te. Et in
lege et doctrina paruorum in veri
sermo filiis

Debes autem scire quia sermo
de ambulacionibus iocunde
et visionibus amicorum aliorum

que delectabilium sermo est homini
breuis intellectus et parue exercitacionis
in rebus diuinalibus et maxime in
rebus inuisibilibus que sunt felici
tatis et ciuitatis glorie nostre ciui
tas illa id est cetus glorificatorum homi
num collocanda est et mensura appetitus
Eiusque considerauit errorem he
breorum atque sarracenorum quibus
ponunt paradisum delicias sensibi
lium in veniens sermonem istum vel
tu appropinquante errori eorum. Hoc autem
est quam delectacio deambulacionis et vi
sionis delectabilium sensibilium putant
sibi isti sentant adeternalem et
sensibilem pertinet paradisum. Dicitur
et sermo de miseria quam sopmat
eidem errori proximus est. Quia enim
impossibilitatis mouendi sine
motus vel miseria esset vel pars
miserie esset creator in parte ista
miserius hoc autem est quam tam
longe est creator a possibilitate
huius quia longe est ab omni
indigencia et carencia. Et qua manu
festum est motum et mouendi possi
bilitatem in vltimitate elonga
cionis et in possibilitate prohibitam
esse a creatore quemadmodum omnem
carenciam et indigenciam. Et si dix
erit quia in hominibus qui sunt
naturaliter voluntarie mobiles miseria
est mouendi impossibilitas non
effugiet quin cogatur concedere
quod copiositas et plenitudo omnium
desiderabilium in immutabilibus omnium
tristabilium redibilium fastidibilium

184

angli quare in ethere punis sunt creatores

que sunt due ptes tota^r constitu
entes veram ac plenam felici
tatem ministeria si aut miserie pre
cauam preter ipsa felicitas erit min
ima vel minime pars. Vera enim ac
plena felicitatis motu pati non
videt^r in statu suo ullo modorum
sicud neque carenciam aut indi
genciam. Siquis aute dicat
quia sepissime ac notissime angli
visi sunt venisse ad homines et
ambulasse cum hominibus et ducta
tu eis prebuisse quique sicud eunde
tor lege potest in eorum legibus
et doctrinis non amisso neque minu
to statu felicitatis sue. Itte
de quia ad modicum edocti in tali
bus homines quam non est molestu
angelis sanctis neque tediosum
ullo modorum pro beneplacito creatoris
secede ab habitatione glorie sue
et descendere ad homines ut eis consulat
ut instruat premuniant inter du
aut et defendant vel a malis an
gelis quos dyabolos vocant vel
eciam ab hominibus malis. Inter
du eciam ut ad malos ut eorum civi
tates subvertat et eos eciam p
dant et de hoc predicte leges et doct^r
ne multa continent testimonia
Doctores aut et eruditiores in tali
bus gentis danorum soli sensisse
videntur anglos sanctos atque beatos
cum ad hec officia vel ministeria
descendunt hos est descendere vel
vident^r vel dicunt^r in antentitis
et sanctis sermonibus beatitudinis et glorie

sine nullu pati penitus detrime
tum nec a visione pulchritudinis
creatoris aut a fruitione suavi
tatis illius nullatenus elongari
aut quocumque vadant quocumque
mittantur presentissime inbernat
vel potius habeant creatore
Ergo non dico tibi nisi quia sermo
nes ista exactissima ac dilige
tissima perscrutatione determinan
di sunt Omnis questio videt^r
et deglificatis hominibus quorum ad
ventus et apparitiones crebras ha
bemus in gente danorum et iam
de hoc precedentibus aliqua au
divisti et alia plura que debet
sufficere tibi De angelis non sanctis
atque malis an possibilis et an
conveniens Dit eis motus et
quis in telitus esse debeat in sermo
nibus autenticis et sanctis au
diuntur ibi vel moveri vel deam
bulare vel volare temptabo
tibi satisfacere in tractatu singulari
de eis qui sequet^r istum si deus
voluit

Iterum aut scito quia
non est impossibile ullo
modorum omnipotencie cre
atoris neque incongruum felicita
ti et glorie future ut felicitas illa
omnes ptes suas simul habeat
et ut in suo glorificato quemadmodu
dixi super omnia visibilia vide
antur glorificatis hominibus sicut non de visu in celestibus
ad illam felicitatem pertineat
videant in qua non obstante
vel puritate vel magnitudine

Ambulatio anglorum

non prohibentibus vel impedien-
tibus huiusmodi distanciis aut interpo-
sicionibus. Si quis vero dixerit
quia delectacio contemplacionis possit
deteri per sensus quasi in ultimi-
tate puritatis erit ad delectacio-
nem que erit ex aspectu et visio-
ne creatoris, et propter hoc si detra-
hatur omnino vel quecumque pars eius
perinde est ac si nichil ei detraheretur
quemadmodum si punctus lumen vel cor-
pori detrahatur. Et istud eciam
plus adiuvat sermonem primum de
descensu sanctorum ac beatissimorum angelorum
ad homines et in palacio eorum brevis
felicitatis ad totam quam predicta
est. Illius autem sermo sicud se-
pe dixi tibi quo dicitur status fe-
licitatis illius eternitati simbolus
et felicitas illa, propter hoc omnes par-
tes suas habet simul, sapiencie conve-
niencior et statui illi illa congru-
encior. Racio autem ad hoc validior
est quia si quis ita posuit necesse
habet ponere prius et posterius in
statu illo, et propter hoc tempus quam
videtur oppositis rationibus demonstrata
destruccione remotum. Secundus
vero sermo quo ponitur angeli sancti
atque beati propter ministeria et utilitates
hominum descendere ad homines et in-
terpolare admodum beatitudine
illam videri potest sermo impossi-
bilis. Tempus enim huiusmodi interpo-
lacionis erit tamquam divus beatitu-
dinis dividens beatitudinem illam
in duas partes quarum altera anterior

in alio temporis altera vero sine eiusdem, ut
videtur, dubium esse posse apud ali-
quem intelligentium omnem interpola-
cione divisione esse duorum quo-
rum alterum alteri absque aliquo me-
dio unitur nisi interpolacio inter ea
medius prohiberet. Erit ergo divisi-
bilis in partes et secundum prius et posterius
illa felicitas non solum in duas
partes, sed eciam infinitas, eo quod pos-
sibile sit qualibet parte temporis descen-
dere et mitti angelos sanctos multos
ad homines propter multa et varia
ministeria in multis et diversis temporibus par-
tibus exequuntur et adimplent eciam
oportunitate tot interpolaciones
et tante quot et quante temporis partes
huiusmodi. Sequitur eciam ex hoc non
solum divisibile esse felicitatem
huiusmodi sed eciam innumerabilem
esse divisam. Tu ab inicio creacio-
nis ex quo ceperunt angelorum ministeria
usque in innumerabilibus vicibus fu-
erint et adhuc sint et singulorum minis-
teriorum explecioribus singulas inter-
polaciones atque divisiones in
illa felicitate fuerint. Sequitur ergo
innumerabiliter quasi dilacerata
et in innumerabiles diruptam quantum
ad angelos huiusmodi felicitas illa
et secundum doctrinam eorum eciam
contra ad omnes angelos et beatos,
cum per illam omnes sint administra-
torum spiritus missi in ministerium propter
electos homines et dilectos. Hoc igitur
causa exercitacionis hoc posui
consequenti intentui studiosius perscru-
tandum. Et cum quasi contrarie
sunt felicitas illa et infernalis

Felicitas beatorum
miseria dampnatorum

Angelorum
descensus

z infernalis misia non in mito
neq[ue] inplabili in multis sim[ilite]r
se habe[n]t z in multis adinvicem
distrepare dicunt[ur] Nam illa
est vera z extrema misia
om[n]es eius p[ar]tes sic ee videntur
Quia audiuisti de p[ar]tibus felicita
tis opposite aliquin no[n] eet in
fine siue ultimitate siue ut ita
dica[m] p[er]fectionis z eadem inconui
encia vident[ur] sequi que sup[er]
audiuisti de diuisione z lacera
cione felicitatis z de continuacione
h[oc] est de duracione eius in p[er]petuu[m]
Nunc no[n] eet leue remediu[m] pe
narum z tormentor[um] tussitus eor[um]
vel eor[um] z multo plus est cessacio
tormentor[um] qua[m] imaginacio eor[um]
Quadmodu[m] igit[ur] in illa felicitate
nulla est remissio vel diminucio
gaudior[um] Sic z in inferno nulla
est mitigacio vel alleuiacio torme
tor[um] Et si dixerit quis quia lon
ge sup[er]habundancior e[st] mia crea
toris in p[re]miis z retribucionibus
qua[m] sit iusticia eius in suppliciis
z tormentis Uerum indubitat[er]
dicit de p[er]petuis p[er]petuitas ante
z integritas quies ee videntur ex
natiuitate extreme illi felicitati
z extreme misie z h[oc] est p[ro]pter statu[m]
illum futuru[m] que[m] q[uan]tu[m] vide datur
h[oc] eternitati aptet ee simillimu[m]
Si vnd[e] quis qua[m] alchimia
ne vel homines tant[us] z tot
gaudiis sic gaude[re] possu[n]t
vel tot z tanta tormenta sic sentire

debes re[m]ansa eor[um] que alibi
de hoc p[re]mie audiuisti Ubi ondi
tibi multis exemplis q[uod] etiam
in ista misia z angustia p[re]ntis
vite multe anime multis sic ap
p[re]hensionibus paciunt[ur] z inten
dunt z passiones sic multipli
ces paciunt[ur] Quid igit[ur] de eis in
illa felicitate senciendu[m] est ut
instar substanciar[um] angelicar[um]
sublimiu[m] dilatande roborande
atq[ue] libertate z expedicione sup[er]
nobis cogitabili donande sint
pene Modo eciā quia magnitu
do gaudior[um] z claritas app[re]hensi
onu[m] z cognicionu[m] cogit eas sic
sentire z illas sic ee Juxta modu[m]
istum visibile e[st] se h[abe]re de doloribus
z suppliciis infernalibus z eviden
t[er] sermones sci z autentici h[oc] innue
dicunt[ur] em[m] in quodam s[an]c[t]is z aute[n]
ticis libris quasi flumina tunc tor
rent ducunt[ur] z intelligunt[ur] euident[er]
h[oc] de fluminibus tribulacionum illar[um]
ac si dicere[tur] qui sic non p[er] p[ar]tes ne
q[ue] p[er] successiones torquebunt[ur]
dampnatos Jn alio no[n] libro ex
eisdem dicit[ur] Donec deus pluat
bellum suu[m] sup[er] eum Jn simulis
quia quadmodu[m] stille pluuie
innumerabiles sic cadunt sup[er] aliqu[em]
Sic z dolores illi innumerabiles sic
affligent dampnatos Dico tamen q[uod]
aliqui alit[er] z in co[n]trariu[m] sermones
istos interp[re]tabunt[ur] intorquentes
eos z trahentes ad intellectu[m] suu[m]
iuxta consuetudinem sua[m] ante

Nō diligent

dolores inf[er]ni p[er]petui

dolores inf[er]ni

penem
final

4

miseria inferni et felicitas [illegible] contraria sunt

dere etiam debes propter quid dixerim
quia felicitas illa et infernalis mi
seria quasi contraria sunt et no
dixi quod essent vere contrarie quia revera
ra felicitas illa et infernalis
miseria impossibile est ut habe
at contrarium quemadmodum impossi
bile est ut causa eius efficiens
et immediata ~~impossibile est ut~~
scilicet altum contraria vel aliquid ei
contrarium Neque enim pulchritu
do neque claritas neque bonitas
creatoris contrarium ullo modo
habere potest Sicut sicut declaratum est
tibi sufficienter in prima parte scilicet
istius Si reminisceris autem eius
quod dixit aristoteles in libro topicorum quia
scientia eorum quod est considerare quam
divinarum et celestium nomen non
habet contrarium adiuvabit te
ad hoc cognoscendum propter hoc
enim scientia demonstrativa que talis sit
et subiectum quod ipsa sit non habet contra
rium quoniam res demonstrabiles non habent
contraria propter necessitatem sui esse contraria in
qua que sunt a non entibus autem
neque scientia neque aliud esse potest
Alibi insuper audivisti quod omnia
vera nominis et nominis contraria sunt
sibi invicem ex regione altum con
tra altum in eodem gradu altitudinis
et dignitatis naturalis Tu autem non es
oblitus vias quibus declaratum
est tibi creatori nihil posse esse
ex regione immo per eundem modum
unius universitas subest ei absolute
lute ipse non super est ei in ultimitate

supereminentie et altitudinis et propter altissi
hoc in sermonibus autenticis
rectissime nominatur altissimus
Requirat autem audias ut
audias quod multis faciet ad
miratione grandem si
quis esset qui hoc assereret Sic enim
ut forsitan alicui videri possit
nihil potentialitas haec est carentie
indigentie imperfectionis in beatis
creaturis humanis relinquit perfecto
nunc futuri felicitatis tum in ius vo
calis eo quia sit modulationes
emittet simul omnes voces atque sonos
quos naturaliter emittere potest et etiam
quasdam perfectio glorie illius super
addidit Erit igitur os unius cuiusque
hominis glorificati sicut cithara cor Cantus
darum innumerabilium et sicut organum
innumerabilium fistularum erunt sonori
tas ex ore unius cuiusque glorificati ho
minis concentus vocum suorum sonorum
innumerabilium miram incogitabili
nobis hic in suavitate sibi invicem
consonantium et auribus perfectionis
illius simul audibilium Ratio
vero que aliquem fortassis ad hoc
moveat est glorificatio de qua au
divisti creaturarum nostrarum quam necesse
fore ut videtur per omnes vires earum
Erunt igitur virtutes vocalis una illarum
est que alia expectari potest eius
glorificatio quam hec videlicet ut eius po
ssibilitas sic impleatur et eius
potentialitas sic perficiatur omnis
inperfectionis sue perfectionis exonerate sicut
etiam hec autem non sunt nisi voces
sive soni vocales aut musicati

demonstratio
per sciam

aut articulati et intelligibiles. Simp-
liciter etiam omnes ille perfectionis
partes sed particulatim et articulatim ibi
sonare debent ex perfectione etiam ibi-
dem corporis ut audivisti. Et siquis
dixerit de virtute in perpetua que
est virtus loquendi similiter debet
habere perfectionem hoc autem est ut
unusquisque hominum beatorum omnibus similiter loqua-
tur super que erat possibilitas
virtutis eius in perpetuale non vi-
detur inestimabile sed si loquaciones
vel sermones locum habent ibi. Simul-
tas autem ex sapientibus degente
variorum videtur non forte ibi necessa-
rio sermones et hoc est propter clarita-
tem status illius ut nichil ali-
quem glorificatorum hominum ibi late-
at quod videre vel scire quemquam dece-
at et quod non esse nosse ad gloriam
illam pertineat. Supervacuum igitur
esset ibi interpretari aliis alteri
conceptus suos seu cogitaciones
suas cum ibi neminem lateant et
quecumque abscondite sunt cum
expediat illas nosse et manifestum
sit quia innotescere vel interp-
retari quod nosse non expedit non
solum ociosum sed etiam stultum
est.

Siquis vero quesierit quare
una fistula sive arteria
tante multitudini vocum
tamquam variis modulacionibus de-
servire possit, procul dubio quin sit
potencie nature sed hoc attribuere glorie
illi ultra omnem admiracio-
nem meam et cogitatum erunt
virtutes et potencie glorificatorum

corporum super id quod sunt hic. Quod
dico et de pectoribus et organis quorum
usus erit ibi, et non est inestimabi-
le si status ille qui totus est inestima-
bilis et miraculosus totus plenus mira-
bilibus vel etiam omnia que etiam ultra
te fidei sola et admodum quo
quo capiant. Quod igitur hic
facit unus homo in statu suo in
sic istius in omnibus que sunt roboris
et virtutis et agilitatis id quod vel
plures alii facere non prevalent. Sic
non est improbabile vel mirabile
unam fistulam vel arteriam in
gloria facere non possent. Vocem
sicut etiam debes questionis in per-
cedentibus proposite que est ad
differentiam vocum variarum hic et ibi
scilicet an sint univoce et eedem no-
minis racione. Si igitur se vitas
in hoc satisfactum sit desiderio tuo
et proposito meo cum neminem neque
in defensam contradictores virtut[is]
eam inhonorant decreto. Si vero
aliter se habet venerabili hoc
creator videatur si voluit et de-
clarabit eam per quam voluit.

Habet autem questionem
de choris sive de choreis et
gesticulacionibus an in
statu glorie futuri sint et hanc questi-
onem propter augmentant et difficili-
orem faciunt sermones sapientum
qui protulerunt urgente racione
qui hec credunt stetisse in bonum
ut ipsa est racio et naturalis experien[cia]
hoc insinuare ymo autem testari
credunt hec cum statu ista modicarum
in

ep'm

tripudia
beatorum

6

Saltacio

gaudia que in eo sunt homines non
sustinent absque motu corporum suorum
et pene singulorum membrorum. Nam
festiuum enim est tibi qualiter ex gau
dio quod in anima tua commouetur ob tuum
motu qui risus uocatus est et tota

Risus

etiam tua facies immutatur. Uides
insuper uiros et mulieres pre gaudijs
huiusmodi dissilientes trepentes

Saltacio

saltantes et sonis cantilenarum
aut musicorum instrumentorum quamplurimum effi
giatione motuum concordare
conantes. Multos quoque uidisti
ex uiris et mulieribus qui uel
cantantes uel cantus audientes
ab huiusmodi effigiatione gesticulatio
nis corpora sua nequiunt continere.
Cum ergo gesticulationes iste ex
uberantie sunt ymo nulla com
paratione gaudiorum felicitatis
future qualiter possibile est incom
parabiliter maiores exuberantias seu
redundantias conuenienti saltatio
ni seu exultationi quietissime (?)
quod respondentiam non esse expellis.
Respondendum igitur uidetur hic uera
ac spiritualia gaudia non inundare
in corpora humana gesticulationes

gaudium

aut effigiationes huiusmodi scilicet hoc
est quod ut ait quidam ex sapi
entibus uerum gaudium res seue
ra est hoc est non frangens non
emoliens non dissoluens gaude
ntem quin potius confortans et
erigens ipsum. Corporalia uero et non
uera gaudia non huiusmodi inmitto (?)
huiusmodi exuberantias et insiliunt
in corpora sic gaudentium. Et mani
festum est uniuersaliter intelligenti quod

Saltationes conuenienter (?) insanie dicuntur

magis uidentur huiusmodi gesticulati
ones atque saltationes exagita
tiones insanie quam uerorum gau
diorum exuberantie. Iam autem de
claratum est tibi per me quia huius
modi gaudia falsa sunt et gesticula
tiones que ex illis foris prorum
punt non aliud (?) motus petulantie sunt
et impetus atque precipitationes
[illegible] et aliorum huiusmodi malum (?).
Non leuis aut modicus potest ali
quis. Si quis dixerit quia ibi ta
cebunt ore laudes creatoris in
decentissimis ac debitis modis om
nibus uidetur per se et corde et ore ibi
potissimum laudari creatorem ab hijs
in quos incogitabiliter profusa est be
nificentia largitatis ipsius. Et im
possibile utique gratitudinis nec completa
sed in operationibus suis uideri
potest si non erumpit in uoces col
laudationum et [illegible] glori
ficationum creatoris. Dicet autem
fortassis aliquis quia uocalis
illa collaudatio superuacua esset
ibi propter id quod in precedentibus
audiuisti uidelicet quoniam utitur uocalis
in persona ad alterum tamen sunt et opera
tiones eius propter indigentiam et
imperfectionem alienam. Hoc autem est
initium ignorantia sine mali
tia apud homines cogitationum et affectio
num seu passionum suarum. Cessan
te autem etiam causa huiusmodi quid ne cessa
turus uideri potest et effectus. Et si dixerit
quis quia non pura neque contemp
nenda pars felicitatis decenti
illa status futuri. Est delectatio

armonio[rum] maxime bene modate
musice u[b]i [ex] sermone platonis et
suauitatis contentiuu armoni
a g[e]n[er]is cantilene ibi deficeit
Tu iam instructus es ex p[re]
dictis quia s[er]mo hui[us]m[od]i ma
nifeste uergit atq[ue] declinat
s[ecundu]m intencione loquentis
ip[su]m in paradisum s[e]nsibilium vo
luptatu[m] iux[ta] errorem gent[is]
sarracenor[um] Iam aute[m] p[ro]hibi
tus est a te error hui[us]mo[d]i p[ro]ut i[n]
destrucc[i]onib[us] deter[m]inatu[m] i[us] (de uocib[us] b[ea]to[rum])

Non in i[n]uito u[er]o p[er]scrutan
dum est quid sit q[uod] de
lectet a[n]i[m]as in a[n]i[m]as in uoci
bus musicalib[us] seu melicatis
et forsitan videa[tur] aliqui no[n] im[m]o
rabi[lite]r q[uod] no[n] voces ip[s]e delectet
eas s[ed] mag[is] numeri et p[ro]porti
ones musice qui nullaten[us]
audiu[n]t[ur] s[ed] intus solu[m]mo[do] cogi
tant[ur] Iudiciu[m] aut[em] hui[us]m[od]i non
leue est q[uod] videm[us] aliquos
absurdissime canentes et iniotu
da p[er]cussione aures audiciu[m]
offendentes suis cantib[us]
no[n] mediocriter delectari Similis
igi[tur] apud a[n]i[m]as cor[um] est cum
tam insuaui[te]r tamq[ue] molesti
te sonus sonent cantu cor[um] q[uod]
si ita est v[idelicet] ut ea que intus
sunt apud a[n]i[m]as delectacionu[m]
gerant musicali[te]r no[n] videt[ur]
nec[essari]e esse ut p[ro]pt[er] illa sonet foris
seu voces Racio aut[em] uterib[us]
ul armonijs ul alijs sensibi
libus et potissi[m]e in illo statu

tam felicis p[er]fectionis impossibi
le est futur[a] est modu[m] s[e]cu[n]d[u]m de
lectacionis sensibil[is] ul h[u]i[us]m[od]i mune
tue nec tibi dubitad[um] quin
omnes apta co[n]uicio omnes co
nuenien[ti]s applicac[i]o tu[m] futu[ra]
resonet in eo statu sp[irit]ua[lite]r pul
chritudine bonitate et sapie[n]cia
creatoris et ip[su]m dulcissimu[m] vni
u[er]sale h[oc] est in omnib[us] p[ar]tibus
suis sp[irit]ualib[us] et corp[or]alib[us] erit
quedam resonancia creatoris
et ve[re] carmen pulcherri[m]e arte
creatoris et sap[ient]ia ineffabili
artificio modulatu[m] Spiritua[lite]r
ut dixi glorificatis hominibus
auditu iocundissi[m]e no[n] forinse
co strepitu ullo modo[rum] tumul
tuosum Dicendum u[er]o est ti
bi quia s[er]mo que audiuisti
de hoc q[uod] status future glorie ho
mi[num] et a[n]i[m]a[rum] statui ei[us]mod[i]
erit similis questiones diui
na[rum] p[er]tractantib[us] plures ac difficil
limas g[e]n[er]at et silencio forsitan
pocius honorandas quam
p[er]scrutacione attemptandas
Har[um] p[ri]ma est h[ec] quia fides v[er]i
tatis Dauid e[st] apud gentes pa
nor[um] notissi[m]e eui[den]t[e]r asserit
cottidie aliquas assumi in glo
riam illam q[ue]madmodu[m] et gen
tes antique reges suos in de
os transferri siue transferri opina
bant[ur] et adeuntes se vidisse iac
tabant Dicredi[bi]l[it]er hystoriis ear[um]
Isto igi[tur] exempli g[rati]a aliq[ui]
ex hui[us]m[od]i heri fuisse transflata

modulac[i]o
Cithara
cum p[ro]funs d[e]i

Carmen pulc[herri]m[um]

tpus b ho
[illegible] in celu

iudicii dies

Iudiciu

Status
glie

in gliam illam z aliam hodie sibi
efferendam Prima igit spacio
vni9 diei distant translaciones
seu assupciones hui9di nam vi
det alam duo℞ sz ut tn distet
in statu illo glie aut ut sil stat
Qd aute eas fieri impossibile
est vide ee scdm posicone ista
enim altera alteram spacio vni9
diei precedere z etiam subsequi
potuisset Qm ud distant ingssu al
teri9 in illu statu ab ingssu al
teri9 in eudem spacio vni9 diei
nece est ibi ee tpus z tpus z p9
teri9 z ante z post vbi q̄ossil
tudo tpis ad eternitatem Dilem
qstione tract de ascensu ai℞ ad
iudicium z ad corpa sua resurgen
da Iudicium enim no vide subito
factu℞ psertim cu credi̅ vendi
ibi discepta determi b bono℞ atqz
malo℞ z rapiendi utiqz boni
s in sublime beatudis sibi pmis
se spate mali ud in pfundum
infernale Illo igit intervallo
iudicii h est pte tpis qua totu
coplebit iudiciu cu discepta
coib z sentencijs suis z sima℞
ipa℞ execucionib videri ab
ee a loco illo sublimi a quo de
scenderit cu ipo iudice viuo℞
z mortuo℞ Inter descensum ai
stum z ascensu ea℞ quin tpus
vnu fuerit siue fuit futum sit
aut plures ptes tpis qp dico ppt
hoc qm no sil ascenderit oms
qui inde tunc descenderit du
biu non est habita igit ea℞
ab ascensu seu ascensibus h9
modi tpe ul tpib9 t̄minata est
necio aut habita illa aut tota
est habita ea℞ in sublimi illo
felicitatis aut ps Et si tota eit
igit finita z mesurata ct to tpe ha
bita illa glie no erit igit ppe
tua Si ud pars est igit ptibilis
Scdm tpus no erit igit tota sil
Et nalr igit erit eternitati silis
Et si nolueris circa hoc appinquio
ni negociari potis tpe in tpe sit
enim autem aliquid de illo de eo
statu transit transitu vni9 diei aut
nichil Si dixerit qm aliquid e
igit status ille status no pma
nens admodu tpis siue motus
ymo fluens atqz dilabens q
admodu alteri9 ipo℞ Si ud nichil
ptit de illo statu spacio vni9
diei cosequens est sicud alibi
dixisti q nec aliquid inptereat
spacio vni9 ann z silr mille anno℞
eiusdemqz hora i quatuorqz tan
di quib ingredia statum illum
nichil min9 obtinet illo qui mil
le anis ante eum ingressus e
z inibi mora pnichilo q vendu
est tibi inhabitasse per mille
anos z silr p mille milia anno℞
Exemplum aut declarans ab
intonem istam est in tpe vni9
diei ul quob alio determinato Si
enim nichil flueret de die nichil
min9 habet de die qui hora meri
diana nascit qua qui summo di
luclo z h est qm totum diem
inbenet Exemplo z etiam in
sonans se habet in aqua flue

te et in aqua stante Si non fluer[et]
ab inicio diei aqua de clepsedra
sed per totam diem plus continue
haberet de illa qui ab inicio
diei illam excipe incipet fluere
et exceptione huiusmodi per totam die
continuaret quam qui hora quacumque
libet alia eiusdem diei hoc faceret
Si vero nichil de aqua flueret nichil
huiusmodi diuersitas alicui vel afferret
vel aufferret Cum ea esset aque
huiusmodi condicio ut eam utique to
taliter haberet vides igitur quia nichil
de proprietatibus dicta posse videtur
quin hec scilicet nichil esse hoc est non
posse nec valere quidquam per
mille milia annorum fuisse ista
in felicitatis illius statum igitur questiones
posui tibi hic causa ex
citationis Non enim facile est
determinare ea in capitulo istorum est
propter difficultatem imaginandi et
declarandi statum huiusmodi cuius declara
cio singularem et latum desideret
diffusiuum ac perscrutatiuum interim
autem tibi sufficiat quia simo
nes quibus scilicet utimur hic et in talibus
seu passiones que sunt apud animas
in abitu ista presenti multum
longe sunt nullum quasi differentes et
forte non equiuoca ad illos vel illas
qui vel que sunt vel future sunt
apud statum illum felicitatis
et maxime simones temporis et motus
et questio est non facile explicabilis
an simones temporis sunt in interioribus
corporum post presentis presentis et futuri

locum habeant apud felicitatem
illam vel apud eternitatem Maxime
cum manifestum sit in eternitate non
fluere nichil ante et post Deinde
que futura sunt in tempore vel preterierunt
in illo an possit dici vel dicta vel
excogitari in eternitate quin
erunt vel fuerunt miro dubitabi
quis Si enim de unoquoque preteritorum
verum est quod fuit et de unoquoque futurorum
verum est quin erit quod ista vero non
sunt ibi dicibilia vel cogitabi
lia Amplius secundum hoc nichil sciretur
ibi de necessario huiusmodi quin omnis sciencia
que ibi est et sciencia in effectu et non
tamquam habitus dormientis Sciencia
autem in effectu non est nisi cogitacio
siue visio spiritualis Consequens
est igitur ex hoc ut neque ipse videtis
aliquid sciat de huiusmodi Dicito
igitur quod ista temporalia que dixi co
gnoscantur ibi et cogitentur intem
porabiliter quemadmodum vides in
te motu ipso quod quietus et immotus
vides moueri multa ex hiis que
mouentur et cogitas motum corporum
et successionem aliquorum transeuncium
ante te cum tamen non transeas primo
stes fixus in loco tuo Eternitas in
mobilitate eternitatis existens ac
ater in ultimitate stabilitatis fixissime
videt fluxus motus successus
et mutaciones temporalium et non tangit
eum vel statum eius aliquis fluxum
aut successionum huiusmodi quod admo
dum et nichil pertinet ad te successio
corporum que vides transire coram
te ut propter hoc oporteat te moueri transi

Sciencia in celestibus

ex[empl]a temporis

tu simili nisi hoc solum tenearis
tangit te quia motum non vides
in instanti primo necesse est ut vi-
deas ipsum in tempore Sed aperit in illum
exemplum et de hoc convenienter
quoniam motum qui revera non est
nisi in tempore apprehendit cum tu
et cogitat subito et in instanti
Omnium et temporibus ubi huiusmodi exem-
plum oportet te conari ad ymaginandum
quando temporalia et in eternitate et in sta-
tu et similiter cognoscuntur et intelli-
gibiliter videantur et in seorsum a tempore
hoc est intemporaliter Et quemadmodum
de localibus loquitur homines extra
loca in quibus illa sunt exem-
pli gratia homines qui sunt mala
pia loquuntur de rebus que sunt
in yndia vel in ethyopia et homines
qui sunt in terra loquuntur de stellis
et aliis corporibus que sunt in celo
et cogitant de eis et apprehendunt
eas cum tam longe sint ab eis
Omnium et homines qui sunt in statu
aliquo cogitant de hominibus
qui sunt in statu longe alio et
altius modo ipse etiam animo me-
dium hic sunt cogitant de sanctis
et beatis angelis et de statu ac feli-
citate eorum secundum possibilitatem
suam et homines cum temporales sint
et in tempore de ipsa eternitate cogitant
et de creatore qui solus in ea
est licet per difficultatem sit eis clare
ymaginari et ad liquidum comprehe-
dere ea Manifestum igitur est quod et de
eternitate est tempus et temporalia cogita-
re et de ipso tempore eternitatem Sed
verum est quia de eternitate

tamquam in luce et volunt ultra
quod non est lumine de tempore vero tamquam
de tenebris et illis admodum
densis Verius cum sermo et sa-
pientis quo dixit Nos quippe
in volumine temporis tenebris Iam
etiam alibi audivisti quoniam sensibi-
lia sunt nobis hic tenebre magne
et hoc est propter corruptiones et in-
crassationes que sunt in animabus
nostris apte corporum et augentur eciam
dem tenebre iste apte quorum-
dam corporalium Quod vides ap-
te in turbamentorum quorundam cor-
poralium ut apparet manifeste in
cibis et potibus in ebriantibus
usque in dissipacionem anime me-

Attendendum eciam tibi
est hic quia felicitas
illa tantam habet clarita-
tem cognicionis ut non magis
videantur illuc que presencia sunt
quam que preierunt in tempore ut fu-
tura sunt Unde sermo quibusdam sapi-
entum iam esse ibi que adhoc
in tempore futura sunt et presencia ibi esse
que iam in tempore preierunt Porro
igitur lumine videtur futura in tempore
que ex illo lumine neque per preteritionem
excunt neque per adventum suum
in tempore suo novum illucescunt Hec
est causa propter quam dixerunt
aliqui antiquorum quod in eternitate
et intra ipsam quod non dum est
in tempore quoniam sicud audivisti in pre-
cedentibus infinitas eternitatis
claudat et contineat angustissimam
temporis brevitatem quemadmodum
si dicerem quia quidquid est in terra

ex^a

ymaginacio cont[ra]

infinitas eternitatis

anglorum felic[itas]

est in celo quem arcuata rotunditate
celo dyn et posuerunt hebraice est
equinoctium et diviserunt signi
ficationem eius ponentes al
teram eternalem aliam temporalem
et dixerunt quia secundum intentio
nem eternalem non declina
tur fuit vel erit et hoc est in tertio
secundum quam de solo dicitur cre
atore iuxta fidem et doctrinam
patrum nostrorum et hebreorum quorum
utique nichil eternum ponunt preter
ipsum et positio ista est tibi verifica
ta in precedentibus Attestantur autem
isti distinctioni sermones et aucte
tati quod manifestum est in libris prophe
tarum et aliorum qui prophetas secuti sunt
Verba non intentione sua non
contingunt temporalibus et temporibus sicud ne
que inflexiones ipsius verbi tam
secundum quem usum loquendi de
hiis dicitur que tota simul sunt sim
plicia sive composita In hoc enim
non intelligitur non nulla similitudine
eternitati preter quam eternalem
quam divi terciam habeat temporis
verissime dicitur non enim et non esse Quem
magis fluens et fluere omnium eorum
que esse dicuntur quorum modo ad e
ternitate remotissimum est tempus et
hoc est quod minimus sim tangit
tam modo autem et ipsum nunc sen
pitur eius et de hoc aliqua
audivisti in proprio parte tractatus illorum
Quod autem statum felicitatis
fuisse similium eternitati se
pe dixi necesse est ut ita
intelligas non quam et in anti
ptes beat felicitatis autem sanctorum
anglorum cuius similitudo et equali
tas promissa est electis et dilectis
dei a christo et per ipsum indubitanter
cepit et iuxta doctrinam patrum nostrorum
qui soli deca prophetati sunt pau
lo post creationem ipsorum bene
runt quidam ante habent aliam
felicitatem temporis que in toto na
lis dicitur quam ipsa fuit opulen
tia bonorum naturalium hec est scientiarum
naturalium et virtutum habens ex
naturalitate multa iocunditate ac ta
longe esset amolestiis et miseriis
et quam non erat sine cogitatione
magna et liniosa creatoris
habebat prima felicitas ex naturalita
te gaudium ex cogitatione ipsius
licet in compar ~~magis~~ minus qua
habeat illa que post modum
data est eis felicitatis Dico
igitur quia hec felicitas in hiis quas
narrabo est eternitati simillima
horum primum quam omnia bona gau
diorum et gloriarum simul habet ~~neque perit~~
neque perit aut fluit quidquam eorum
quam permanentia ipsa requirit et
que ~~dicat~~ decet eam permanere
Secundum est pax placidissima ab
omni tumultu motionum corpo
ralium atque conflictuum longe
remotus et libera Tertium est sta
bilitas atque immutabilitas
in ~~~ vel minus vel in deterius
Quartum aut eam nichil prohibet
Quintum idem est alieno tempore non

felicitas nulla

non suo quadmodum ꝛ motus sub
liares tpe qd est mesura ipa mo
tus celestis mesura. Et tu videbis
eciam quia magnitudines que
note sunt p alias notas me
surantur. Sicud longitudo pam
pulian ꝛ altitudo visa p vm
bram suam mediana. Sic ꝛ p ast
labiu ꝛ tabulas eius aut calculos
aliasqꝫ descripciones que in eo
sunt mesurantur. Attende eciam quia
sunt quedam de quibus feci tibi
i precedentibus mencionem bꝫ quorum
esse totu est sil in omnibus ꝛ sigulis
ptibus sius sicud ia qus stiacio
atqꝫ ulutu sic bꝫ ꝛ mora seu ma
sio cuius ipsius substativus. Non
em prouemens est illo mo
dicere qd aliquis p duos annos
fuit iustus vel pples ꝛ in fine
sedi am accidit iusticia ꝛ ipse Amor corpm
nerat vel mora in ipa iusticia
mesura tpe qd fuit int iustifi
cacionem eius ꝛ casum eiusdem
iusticia. Iam igitur declaratum est tibi
p hoc quia mora sive masio
i felicitate anglica mesuratur
tpe tpe utiqꝫ no suo ꝛ manifestu Glificatio [illegible] corpm
e tibi que fuisse milla p mille
annos. Ut aut recipiat divisi
one vel interupcione p deste
sum suum aiarum que tu tibi in
venien adudicium ꝛ eciam an
glorum qui descensuri sunt cu ipso
conditore ꝛ rege suo et quid
ipe descensus sit reservandum
est ex continuitate tractatum seque
ti sicud p dixi tibi

Sermo de [illegible]

nō p sermo de omnibꝰ sctis
de augmento felicitatis eterne

Habet aut questione utrum
illa felicitas mutacione Felicitas augm[illegible]
saltem recipiat i manus
qd est dicere utrum augeri possit. Vi
deo em no parum augendam
tribꝰ de causis p'm e sicut tamtus e
futurus glificatis hominibus
amor divine iusticie ꝛ victoria
eius omnis iniquitatis ꝛ causa
cio omnisqꝫ miserie astib ꝛ celestis
hominibꝰ seu aiabꝰ quas possibile
e eos ista vidē fieri ꝛ novum eis
gaudium no accresce omne em
amatum obtentum suo sive adop
cione aut novum ingerit gaudium
aut pstinum adauget. Secundo ex re
cepcione glificatorum corpm. Si
em tantus amor est corpm su
orum aiabꝰ humanis eciam in ista
miseria ꝛ deformitate positorum
quo no incapabilis maior amor
est eis corpm suorum cu ea viderit
glificata p magnitudine aut
amoris in amatum e magnitudo
gaudii ex adepcione amati.
Manifestum igitur est ex recepcione
corpm glificatorum accreste eis gau
dium inestimabile. In ipa em
glificacione hujusmodi pficientur
ꝛ ipe secundum vires suas excitiores
sicud in precedentibus audivisti
Tercio ꝛ tantus amor sit ꝛ angelis
sctis ꝛ aiabꝰ sctis que
iam illa felicitate sunt in aias
glificandas hoc est que ad illam
felicitatem adhuc assumende sunt
Quo no ex adventu ꝛ consorcio
earum augebitur gaudium utrorumqꝫ
p magnitudine amoris in eas

Smo de omnibus scis et gau
diu e anglis dei fr bno
parte

nro

Debes etia reminisci eorum que sup
hoc alibi audiuisti z demiratiue
declaracionis qua sup hoc feci
tibi vz de hoc q gaudium bm eius
q beatorum anglorum de gla bm eius
q homini glificatorum seu aiarum ma
ius erit omnibus ~~erit omnibus~~ gau
diis que in hoc mundo vel vita sunt
etia si aggregarent in vnum Quia
igr non vnum tm s in innumerabi
lia milia huiusmodi gaudiorum bm eius
q tam beatorum anglorum quam aiarum
que eam consortes sunt felicitat
ipsorum aduement seu accrescent
ex omnibus hys qui de eius diuicias as
fuerit adutrorumq consorcium quo
non augebitur ex tot tantorum
gaudiorum milibus felicitas utro
rumq prius glificatorum Quod si in
tende quis voluit in ipam glam
z honorem que tunc multipliat
non solum in notescet s etiam
pstet eius de gla intelligo forinse
ca que erit ex precio clara magni
ficencie sue z omnipotencie sue ius
ticie q eiusdem Insup ex etiam
omnis in iurie z contumelie ipius
z in inimicos vindicta iustissima atq
in piissima videbis euidenter
etia pmagnitudine eorundem in
creatorem gaudium accrescet eis
dem ex omnibus hys pstim cum
amor omnis status illius sit in
pfectione ultimatus sui z equalis
eidem omnis enim amor status
illius equal est gaudio q pmo
z principaliter est ex illa z ppi hoc
amor in creatorem equal est
gaudio q pse z pncipaliter

est amati ex illo Secunda non
gaudia que ex aliys sunt licet
ppter ipm creatorem z ad ipm
possibile est esse in mora forsitam
Dico igr in hys variabile esse au
gendam esse felicitatem ipam
p duas causas z modis pstim cum
in mpfecte Dic z multa ei de
esse videantur ad pfectione suam
quadmodum audiuisti in precede
tibus quia pars glie homini est
gla corporum suorum z pars glie
aiarum etia glie est uirum illarum
quibus ex parte p corpora z incorporibus
Duas etia quia nemo amicus
ipa felicitate contentus est nec
beatum se reputat cum in miseria
videt amicos suos esse z semper si
bi ad beatitudinem de esse repu
tat beatitudine eorum quos amat
Quia igr angli sunt ac beatissimi
tanto amplius tanto vehemencius
sinceriusq diligunt amicos suos
quam boni homines diligere pnt
in vita ista amicos suos nece
est tanto magis impleri ac p
fici felicitatem eorum consorcio z
comunione amicorum quanto felicita
tis illius amicicia et amicicia
ute pnt sublimior atq pfecta
cior Nec dubitandum tibi est
anglos illos amicos esse homini
amicorum dei altissimum cum z vide
ant illos ab eo dilectos eccia se
metipos ab illo Et si quis dixerit
quia gaudia felicitatis illius
ex apprehensione sunt sine cogi
tacione Cognicionem non felici
tatis illius non video aliquid

de gloria gaudio

sol

amo dei

p de glie

amicus

ut impetrare

Cognicio

addendum cum tanta claritas sit
status illius ut ipsa futura sunt
ibi tamquam presencia videantur et prop-
ter gaudiis illis nichil ex futura glo-
rificacione bonorum vel malorum augeatur
gaudiis felicitatis illius. Dico
mihi quia non est istud absolutum
et liquidum declaratum. Ad hoc et-
ciam si esset verum multum distat
inter apprehensionem qua apprehendi-
tur res esse futura et eam qua apprehen-
ditur esse presens. Cum enim inter cogni-
cionem qua aliquis cognoscit se
aliquod bonum habiturum et eam qua
cognoscit et sentit se iam habere
illud. Et dixerunt aliqui quia
multum distat inter gaudium rei
iam habite vel obtente. Et si quis
igitur proponat questionem istam an-
gelis certitudine indubitata socie-
tas corporum vel hominum sanctorum vel malorum qui
ad eorum consorcium assumendi sunt
nondum tamen habetur nisi in spe et
ut verius dicatur tamen sperantur habe-
ri nondum autem habetur. Et si quis
dixerit quia non de futura eis maior
aut cercior cognicio quam
iam habeant ab eis de gloria associ-
andorum sibi. Dico quod nec hoc verum
est quia cum firmum eum omnino et
immutabile quod creator statuit
de glorificacione futura bonorum vel
malorum erit clarior ac firmior cogni-
cio sanctorum angelorum de illa eterna
ubi de multis pendet adhuc quia
multi qui iusti sunt et sancti et
mali fiunt et in mali decedere probat
vita et multi peccatores fiunt et perfecti

Cognicio

ad gloriam suam quam perdiderunt et non esse
electi et numquam fuisse electi ad illam
sicut docebis in scripturis manifestum
festum est. Insuper quia sicut aliud
est futuricio rei aliquius aliud pre-
sencia seu presencialitas eiusdem
sic alia est cognicio de ipsa futuri-
cione rei alicuius alia de presencia
seu de presencialitate ipsius apud
creatorem aut non sit est cum et apud
quem dubium quod sua sit nichil
deperit aut perit. Verum apud beatos
angelos et animas sanctorum que corpor-
um corporum iam assumpto sunt perit
et perit spes quorumdam bonorum fu-
turorum. Dicimus et gaudium de spe ipsorum
quia cito ipsa advenerit et ab
eis presencia obtinet. De gaudio
futurorum beatitudinis animarum sanctorum propter separa-
cionem aliquam corporalem

Mirabitur autem quis non immi-
to de ipso gaudio future
beatitudinis spiritualis quo
fruuntur sancti cum expressa pul-
chritudinis creatoris et sensu
bonitatis ac suavitatis eiusdem
cum se iam preciam operacione ali-
qua corporalem sine sensibilem
et hominibus glorificatis. Sed eum de-
gustato tam modica quod nondum vel-
lit sanctorum virorum hic interdum coote-
dit ita rapiat in se totum per tor-
da eorum ut aliud illa hora vel
agere vel cogitare non liceat et ita
cum vel vere mortui sunt vel mor-
tui videantur sensibus et viribus cor-
poris penitus destituti. Quid
abyssalis illa suavitas et gau-
diorum illorum immensitas futura

Absorpit [illegible]

est in hominibus tunc glorificatis. De
fiet igitur ut videtur contrarietate vi-
ta corporalis et usus omnino corporum
humanorum. Dico igitur in hoc quasi
predixi de plenitudine illa et immen-
sitate erit redundantia conveniens
in ipsa corpora humana et erit ipsa ex-
pediens et confortans ultra ad-
mirationem nostram. Vite autem nunc
corporalis miseria et infirmitas nec pu-
tem gravem aut diutinam operationes
absque molestia et debilitate sua
sustinet. Hoc autem est non solum propter in-
firmitatem ac debilitatem suam
sed propter quandam quodammodo contrarie-
tatem quam habet ad bona spiri-
tualia. Hinc autem est innata corrup-
tio que eis adversatur. Et hinc est
quod cum a celestibus et perfectioribus
bonis spiritualibus hoc igitur corporum donis
et dotibus ipsa infirmatur et deficit
et insuper in corruptionis firmi-
tate confortabitur ut predixi ex bo-
nis spiritualibus future felicitatis ut
potero in nullo distrepans a bono
spiritu in nullo tunc adversans eidem.
Et hoc dignum et iustum est ut cessante
corruptione innata, que tam-
quam causa adversitatis atque rebellionis istius
sola est, sit pax inter carnem de-
puratam et spiritum illa felicitatis
gloria sublimatum. De loco iudicii

Post hoc
autem temptabo de ipso lo-
co iudicii vel vallis futuri quis
futurus est, in quo remitti de hoc
sermonum prophetarum qui de hoc aliqui
locuti sunt et composuit aliquis

Omnino tunc videbunt filium hominis

quod in valle Iosaphat que est non
longe a Ierusalem civitate famosissima.
Verum hoc per methaphoram in eo
proposito dictum esse forsitan quibusdam
premittitur quoniam vallis illa posse capere
nullatenus videatur innumerabilem
illam multitudinem omnium gentium
de quibus non est dubium quin in illo
iudicio iudicande sunt et mira-
bile etiam est si medietas to-
cius terre eas capere sufficeret.
Sapientes vero et doctores gentium
paganorum dicunt regem glorie iudicem
quod omnium desertorum vacare istum
inferiorem et ibi disceptaturum
cum bonis et malis et daturum sententias
duas salvationis scilicet electorum et dam-
nationis aliorum. Dicunt autem hu-
ius questiones multe. Prima cum credatur
competiturus omnibus iudicandis
et manifestum sit multitudinem illam
longe plus quam centum milia
passuum occupaturam, quomodo a
tam longe distantibus videri po-
terit et possit in forma humana
in qua creditur iudicaturus. Se-
cunda est quoniam cum disceptaturus
sit cum iudicandis sic ~~expresse~~ ex-
presse continet sermo prophetarum et aliorum
paganorum hoc evidenter continuat
disceptatio autem nulla sit nisi
disceptantes audiantur. Dicitur et nisi
sine audiantur absque [illegible] quibus
usque quibus ferendo sit in baratro
et insipientissime perfertur. Dico
igitur quoniam non per methaphoram
sermo iusta planam littere discep-
tationis iudicationis sententiationis

vall Josaphath
desertum ad iudicium
questio prima
questio 2a
Responsio
de loco

convenienter intelligitur. Quia in terra
enim fieri dicitur quod sit super terram
et non longe a terra. Aliud igitur
secundum planum litterae praeter expositionem
licet in aere in fieri super valle
iosaphat et non a longe a terra
facturus est ea que dixi etiam
si non tota multitudo hominum in
valle illa situata sit. Ibi enim disceptaturus
est et iudicaturus iustus
ille iudex ubi et futurus est tunc
corporaliter aut vel videndus est a tam
longe distantibus. Hoc et omnipotentissime
virtuti eius attribuendum est
et gloriae tam visus quam auditus
electorum. De hoc multa audivisti in
precedentibus, quia credit ipsum credidisse
visum omnibus videntibus
et etiam miltonis ~~a t~~ certas non
potest dubitare quin facilius sit
ei conscientis claritatem et ampliorem
dare existens hoc requirit iustitia et
iudicium. Hoc autem ita dixi licet
manifestum sit omni intelligenti
nullum esse locum difficultati apud
ipsum. De dampnatis autem non est
dubitandum quin et visibilem et
audibilem eis se tunc se exhibeat.
Haec enim pars non modicum
situata est et aspectus tremendi iudicis
quo tanto tremore contremiscent
tanta erubescentia confundentur
ut requirit tunc et magnitudo
scelerum et foeditas vitiorum
et maiestas terrifica iudicantis.
Manifestum igitur est tibi per hoc quia
requirit illud iudicium ut iudex
vel sanctitate se malis atque dampnandis
exhibeat visibilem et

Visus et auditus in iudicio

Dampnati

audibilem. Sed hoc operatur in visu
et auditu eorum, videlicet ipsum tunc et videre
valeant et audire.

Huius autem partis disceptationem
et similis explanationem
nulla inveniam situata est excusationi.
Nec aliud restat nisi ut
iudex in celeste palatium se recipiat
et electam illam ac preclaram familiam
suam in ipsam introducat
ibidem cum eo perpetuo regnaturam
et gaudiis illis incogitabilibus
fruituram. Quis autem querat
utrum totum celum ultimum quod saepe
dixi tibi esse habitationem eam
glorificandorum hominum electorum angelorum
totum repleatur an in aliqua
eius parte maxime pars illa que
sit an orientalis an occidentalis
an australis an meridionalis difficile
mihi esset convenienter ac clara
visione. Sic enim totum celum illud
quod magnitudine sua excedit
celum stellarum fixarum repleturum
sit glorificandis hominibus quantum capiet
et in inferno omnes dampnatos. Iam
enim alibi didicisti totam terram
in ultimum te pravitatis esse comparatione
magnitudinis celi stellarum
fixarum. Infernum autem multo minorem
esse terra tota dubitari
non potest. Cum manifestum sit ex
precedentibus ipsum esse in medio
terrae et propter hoc parte ipsius terrae
~~propter hoc terre ipsius~~ non magnam.
Hoc est neque medietatem
neque quartam dissimilitudine non
dampnatorum omnes locum deditatum
habet apud se quam multo maior

futa sit multitudine glificandorum
Non videtur ergo possibile ut totum ce
lum multitudo glificandorum occu
pata sit nisi forte quis dicat ex
tropo replendum esse celum huiusmodi
hominibus quemadmodum dicitur terra
repleta hominibus aut pecudibus
aut ipsum celum stellatum stellis
huiusmodi enim sermones in hominum
vulgaribus auteticas in scripturarum. Si
autem mentis aut perscrutacionis
consideratione sermone huiusmodi vide
bitur tibi contrarium intollerabilis ab
surditas ubi est propter distantiam stel (distantia stellarum)
larum ab invicem que enim sibi in
vicem propinquiores videntur distant
per multa miliaria sicut apparere potest
facile per omnia instrumenta quibus in
venitur distantia stellarum ab invicem
Si igitur tantis intersticiis distantes
in illo celo collocandi sunt magis
dispersi apparebunt quam congregati
vel associati. Nec facile corda
hominum hoc recipiant inter homines
tanta sibi invicem amicicia conve
tos tantas dispersionis distantias
esse non penales etiam dolor semper
sit apud amicos dolor quotiens
quam ab invicem sunt elongati.
Si non in parte celi collocandi sunt
homines non est dubium si per omnium in
vicem futuri sint quia magis appa
rebit celum vacuum quam huiusmodi
hominibus plenum et hoc etiam apud
homines turpe et ignominiosum re
putatur ut per ampla ac per magni
fica palatia in parte sui maiori va
cua semper esse. Quanto fortius igitur

in illo preclaro nobilissimo quam pala
cio regis regum hoc indecens
et turpe existimandum est. Nam
regalibus mensis atque palaciis quis
dubitat ignominiosissimam esse
paucitatem convivarum que autem
paucitas aut maior aut igno
miniosior quam illa quo palacium
nec mense partem centesimam occu
pare sufficit aut implere. Amplia
alibi dudicasti per me quia felici
tas illa per magnificum est atque
opulentissimum convivium spiritualium
epularum. Quod expresse legere po
test in lege divinorum et in libris
scripturarum hebreorum licet non adeo
evidenter. Quanta igitur per honore
et gloria hoc est prout decet honorem
et gloriam regis tanti non erit ibi
multitudo convivarum. Que autem
multitudo decens pro magnificen
tiam et gloriam ipsius nisi que to
tum eius palacium implere sufficiat
mensam eiusdem totaliter occu
pare. Et apud homines quidem
quanta sit indecentia quantaque de
formitas mense ex in parte vacui
tas manifestum est presertim cum
aborum tanta sit habundantia va
rietasque ferculorum varietas ut omni
multitudini non solum sufficiant
sed etiam ineffabiliter superhabundet
In hoc igitur non aliud video respon
dendum quam nisi decentia et decore maio
re hic considerandus est et plenitu
dinis intencio semper videtur ei cuique
alius enim dicitur domus plena co
nvivatibus alius hominibus. Non

cum dapiferi aliique epularum
ministri inter convivatores admo-
dum in stantia intueri non possit
plenitudo igitur convivantium mi-
nistros epularum non excludit. Quo-
cum dicis plenam domum hominibus
non intelligis plenam a summo
neque deorsum neque enim ad hoc
domus facta est ut sic repleatur ho-
minibus vasa vero aliquorum ea in-
tentione plena dicuntur videlicet cum
a summo usque deorsum nichil
vacui habuerint et si forte liquo-
res aliqua evectatione indigue-
rint quia interdum liquidibus maio-
ra est minima plenitudo nichil-
ominus vasa plena dicuntur usua-
liter aliqua parva vero vacua
sit cum plena sint inopia congrue-
ntia huiusmodi quam consuetudo
liquoris reliquit. Aliud etiam
vides in omni rerum collocatione.
Quedam enim requirunt propin-
quitatem summam et hoc est contigui-
tas sicud dentes in multis anima-
libus quedam non distantiam admi-
buitem ut manus vel pedes et
alie et hec est quia remota propinquitas
et deformis esset et membrorum huius-
modi officia impediret. In struc-
turis etiam et edificiis hoc idem vi-
des quia columpne rectam requi-
runt distantiam ab invicem lapides
vero in muris et parietibus propin-
quitatem ordinatam ubi etiam mul-
te in spalaciones maiores si lapi-
dibus variis ac preciosis sunt edi-
ficium decorandum. Non enim vos
lapides marmorei eiusdem
coloris sit vel eadem serie ordinantur.
Sed interpositis aliorum colorum lapi-
dibus alternatim huiusmodi enim vari-
etas et alternitas non parvam pulchri-
tudinis addit edificiis. Sic ergo qua-
cumque causa vel necessitas sive
utilitas et pulchritudo ita opor-
tuit earum collocationibus et ordini-
bus et nunc apparet nobis per
aspectum in celo stellato. Quam deco-
re enim et quante pulchritudinis
ordine sic locate sint stelle in
illo non alia via probare possumus
quam per sapientiam et bonitatem cre-
atoris cui placuit celum inde-
bitanter ordinare et decorare stellis.
Utrum huiusmodi ordinatio stellarum necessaria
vel etiam utilis sit ipsi celo non est
nobis perspicuum. De necessitate autem
et utilitate earum apud res sub-
lunares multa et in multis capitulis
iam audisti prius. Nullatenus autem
dubites. Quia si diceres nobis celum
istud eminus conspicue apparet
nobis eundem pulchritudo ordinis
sparsarum stellarum in collocationi-
bus vero horum vides differenti-
as multas videlicet in ordine scilicet ante
et post scilicet superius et inferius. Vi-
des et aliam differentiam scilicet
longe et prope. Magnates enim spa-
ciosius sedere solent et ab invicem
distancius quam plebes vulgus
autem apud nos esse consuevit in
angustia et spissitudine. Et vim huiusmodi
magnatum cum comitatu suo
collocationem consuevit in marce spa-
ciarum. Reges etiam qui suberat

plenitudo convivantium

propinquitas

edificiu

ordo stellarum in celo

imperio babiloniorum in babilone
habebant habitaciones suas
et ipsa palacia ab urbe tamen congru
a remocione distancia et forsitan
apud urbem romanam Omnino scelba
bunt res et visibile est ad hoc spar
edificatum fuisse palacium mag
ficum ut reges imperio romano
subditi in eo cum ipso imperatore
convenient et honorifice recipi
possent Tercia quando aut principa
tus et potestatus huiusmodi que
officia hominum siliceti et sterorum angelorum
ut pote ibi nullo modorum necessaria
cum ibi nec doctrina nec erudici
one nec disciplina neque correc
cione sive cohortacione opus sit
tanta claritate sapiencie illumina
tis hominibus tanta composicione
ymmo perfectione morum virtutum ut
illam decet gloriam decoratis
erunt tamen ibi gradus tam mitorum
atque primorum speciosa quia varietas
tam in sanctis et beatis angelis quam
glorificatis hominibus et sicut dicitur
apparet in gente parvorum in qua
diligenter considerantibus et talia
intelligere valentibus quantum possibile
est in vita ista multa resultat pul
tudo civitatis illius nobilissime
atque preclare cuius edificium ex parte
angelis et hominibus tunc erit in sua
pulchritudine atque perfectione con
summatum Hic erit ad decorem civi
tatis eiusdem varietas primorum
et gloriarum Quarto modo est varietas or
dinum et professionum ad decorem
eius ipsius gentis parvorum Ne
que diversitas professionum concreta
tem licet repugnanciam quia decorem
in toto suo vel deturpet vel mi
nuat ut aliquatenus impediat
aut aliquatenus impediat ymmo
auget et quod maius est ex ista
varietate et in ista consistit pulchri
tudo totius Quarto neque varie
tas membrorum aut officiorum ipsorum
ledit ullo modorum pulchritudine
totius corporis humani Sicut neque
varietas virtutum vel operacionum
pulchritudine earum humanarum quarum
potius illa exornat perficiat et
componit Sic se habitura est in
totalitate civitatis illius spe
ciosa illa gloriarum varietas Que
admodum eciam celestes ymma
gines ex quibus xii signa no
minantur ipsum celum stellatum tam
quam multe ex ipsis ab invicem
multum distant distinguunt atque de
corant Sic illi super celestes
homines celum illud ultimum in
quo collocandi sunt in cogita
bili pulchritudine decorabunt
Nec dubitandum est tibi quod mea
lo saltem non indecenter collo
cata est stella huiusmodi / et in septi
bus celis siliceti nunc ullo modo
arbitrandum tibi quod tanta va
rietas astellis deturpet aut
deformet ullo modorum aliquod
ex celis huiusmodi / quemadmodum ne
que paucitas oculorum corpora homi[num] Celum saturni quod vocatur sit stellatum

aut aliorum animalium quod sola frons
in hominibus oculis ornata est totum
non residuum corporis humanorum ha
bitum et ab oculis non deformitas
est corporum primo decor atque decentia
Quia quod in fronte draconis sola
carbunculus — carbunculum gignit natura totum
non residuum corporis eius vacuum
relinquit et agemina huiusmodi et ab
aliis Nemo autem est qui hoc impu
tare possit ad deformitatem Sic
empireum — et de celo ultimo ac nobilissimo
quis oppositum prohibeat ut parte
eius modica comparatione totius
repleta sanctissimis ac beatissimis
civibus illis maior eius pro
batur ab eis absque ulla indecen
cia ac deformitate remaneat
quamquam et ignotum nobis ad hoc
sit an pars eius aliqua aptior
sit primo superari aptata habitationi
huiusmodi quam alia In eodem enim re
mansiones (multe mansiones multe civibus pro variorum meritorum) — gali palacio mansiones multas
et officinas esse Quis foret
ullo tam magnifico regis palacio
multas mansiones esse multasque am
plitudine multorum tamque habi
torum multorum civibus collocandis sat
Si quis autem dicat quia celum
simplex est et huiusmodi non partitum et io
non habens diversitatem mansio
num attendat homo huiusmodi quod in
aere et in aqua inveniuntur diversitas
secundum rarum et densum subti
le et grossum licet sint corpora
simplicia et etiam non apparent
utilitates aut necessitates alias
filios eis quas requirit tanta

habitas tantaque multitudo in
ibi collocandorum Quod si dixerit quis
quia nichil ad gloriam sanctorum an
gelorum attendat huiusmodi hoc quia
multum pertineant ad aliarum gloriam
nobilitas et tota gloria corporum
suorum que et si in multis operatio
nibus multis virtutibus desiruerint
aliarum habitacula ut ex eo sine re
ceptacula esse non dubitant Atten
dat etiam regum antiquorum glori
am non modicam reputatam thro
nos aureos lectos eburneos pa
lacia deaurata multaque varie
tate preciosorum lapidum decora
ta omnem ~~am~~ quod ambitione
vestium cortinarum velorum quorum
nichil vel corpora capiunt vel ipse
corporibus capiunt Verum potius
anime sunt que ista desiderant
et delicatus in hiis gloriatur sua
sensuit vel sapiunt potius ut
sepe audisti Si non dixerit quis
civibus humanis dum in corporibus
sunt talia ut tunc cognitum hoc
est corporales vel delicie vel glorie
et cetera quoniam ad angelos non
spectes incorporales et abstractos
nichil pertinet de huiusmodi corpo
ralibus Dico tibi quia nusquam
est inperfecte de talibus de hoc. Addam
autem hic aliqua Dico igitur quia
primo iste ad hoc deducit istum er
rorem ut dicat ad creatorem
habitationem nichil pertinere de celo vel
de tota mundi corporei habitatione
de qua non est dubium quod
eam inhabitet et repleat pre

decet huiusmodi inhabitacio magis
in presencia glorie sive visionis sicut ser-
mones auctoritatum prophetarum creator
videlicet universorum in celo est et habitat et
in celum et terram ipse implet
Sermones eciam antiquorum philosophorum
sunt in mundo corporeo de ha-
bitacione deorum in hominibus mirabiles
aut si homo huiusmodi audiuit
sermones vulgatissimos quibus
dicitur deum habitare in hominibus
et eciam in templis et de hoc ali-
quid audiuisti in precedentibus
Dico igitur quia habitaciones
quinque fiunt tribus de causis in re-
bus corporalibus vel in locis Primo 1°
propter indigenciam inhabitancium qua
ab ea causa habitant in domibus
et volucres in nidis et ferarum multa
genera in speluncis ut per hoc pre-
gantur ab incommodis frigoris
ymbrium et ventorum Habitant
eciam aues in aquis et per vacere et
pisces in aquis propter indigenciam
vite sive vitalitatem sicut dixi
in turribus vero et aliis munitioni-
bus habitant ob aliam necessitate
scilicet propter rapinarum atque bellorum
pericula Secunda vero causa est indi- 2°
gencia locorum et rerum que in-
habitantur et hoc modo habitat deus
in hominibus non propter indigenciam
suam cum plenitudine et diuiciis
omnia indigent ipse vero nullo
omnino indigent quippe homines
tali et tanto inhabitatore cum
ex omnis presencia et inhabitacione

influat in eos quidquid boni ha-
bent sive illud sit nature sive
gracie sive glorie sive eciam spirituale
aut corporale bonum Templum In templis
vero quoniam templa propter dei honorem
et gloriam fiunt et propter consecraci-
ones aliasque spirituales utilita-
tes hominum habitat deus propter utili-
tates hominum similiter et enim ibi
honoratur et glorificatur non sua uti-
litas est sed hominum Sicud quod solui-
detur non utilitas ipsius est sed ui-
dencium Deo enim et dei glorificacio et honora-
cio tota perfeccio creaturarum maxime
et hominum presertim cum sint multimi-
tate sive complexionis quo est fe-
licitas futura Tercia non causa 3°
ex duobus istis composita est et
hec est causa habitacionis creaturarum
maxime in corporibus nam et a re cum
corporibus indigent propter multas
operaciones atque perfecciones et cor-
pora animabus propter utilitates mul-
tiplices que notissime sunt et
quas nunc notare opus est nec
necessarie Si igitur creator universorum
nec celo nec hominibus nec templis
indigeat nec aliquid ei ex ha-
bitacione huiusmodi rerum accrescat
celo tamen et hominibus et templis mul-
ta et magna ex habitaci-
one creatoris adueniunt que
alibi didicisti et hec est causa in-
habitacionis eius in hiis Dicit et
sanctis angelis et si nichil eis ex ha-
bitaculis sive vel receptaculis
que habent in celo empireo

Terra

accresceret vel adveniret propter
utilitatem aliquam ipsorum incorp
tuulorum inhabitare in ibi pos
sent tantus quippe ornatus
tanquam creatori honorificus ta
quam associatis sibi hominibus iocun
dus vel utilis posset esse et propria
inhabitatione sanctorum angelorum
ut nulla ipsa propter hoc inhabi
tare deberent quadmodum
narrat lex hebreorum quam angelis
precedebat exercitum eorum in colump
na nubis quam comitia sua il
lustrabat aperte ipsorum vero egip
ciorum obtenebrabat ut hebrei
in luce egipcii vero in tenebris
ambularent De aliis ornatibus
qualibus et de hoc facta tibi in
precedentibus aliqua mentione

Quia vero terra deteriorata
est et maledictione quadam
a creatore dampnata propter
peccata primorum hominum sicud narrat
liber primus legis hebreorum non
leve neque invallidum argumentum
est credentibus legis illius latori
terram liberandam a maledicti
one huiusmodi cum causa huiusmodi
maledictionis omnino cessavit hec
aut est dicere ut spinas et tri
bulos amplius non generet Di
co et melius ipsam reformandam
quam ab initio constituta fuit
propter causam contrariam formatorem
Dicam apud creatoris iusticiam
pari illud hoc potuit ut terra
maledictione istam incurreret

ut spinas et tribulos inponant
hominibus generavit pane vero nec
sine labore et dolore multiplici
tanto forcius apud bonitatem
ipsius atque magnitudinem virtus et gracie
hominum ne dicam gloria hec potius
non solum ut restituatur ad statum
pristinum sed etiam ut in meliorem
ac nobiliorem reformetur qui
cumque ille sit propter hoc perpetua ver
nancia et amenitate venusta
dum esse terram creditur virgente
variorum viridi et floribus in marces
sibilibus perpetuisque vivori generibus
amplius creditur ex ornanda
deliciis aute aut arboribus
multis expresserunt quam ad vivos per be
ne fuit sermones autentici

Quoniam aut ista credulitas firmata est ingente
varia per sapientes eorum
quos theologos vocant hoc quod si
primi homines non peccassent in pa
radiso terrestri tota posteritas
eorum remansisset ibidem per mansionem
usque ad prefinitum tempus a creato
re quo transferenda erat in para
disum et consorcium bonorum angelorum
consequenter creditur habitacio
nem istam non patria naturalem
esse hominum Dicam magis exilium et ob
hanc causam tot et tantis mise
riis et corrupcionibus obnoxiam et
oppressam et magis in primis non
peccatis commissis originalis
corrupcio que ex radicalis est
viciorum consequentem peccatorum nullis
nascente vel premodum efficere

peccatorum. Quia habitatio ista non de
fuisset hominibus ut patria cum
in ea nullus nasceretur nec defuisset
hominibus ut patria cum in ea nullus
nasceretur. nec defuisset ut exilium
cum in ea nullus exulare me
ret. Animalia vero et vegetabilia
que in usus solos et utilitates
hominum creantur. Omnia metalla
lapides et gemme nulli usui vel uti
litati hominum in ea devenirent
sicut nec alibi defuitura erant cum
nec in paradiso terrestri cum illa
nulla esset penalitas nulla
indigentia cui per ea occurreret.
Cuius igitur erit usus cuius status
istius habitationis si primi ho
mines non peccassent. Sequitur
igitur ex hiis non moleste ferendum
esse non philozophantibus si igno
rant statum habitationis que
indubitanter est naturali nobilior
et propter hoc eo deterius oculatior cum ipse
status naturalis qui philozophicis
est investigationibus via
et non potest esse probatum usque quamquam
sit profundius. Sed illud indubitanter
tenendum est quoniam huiusmodi status
talis erit ut gloriam creatoris
deceat et futuram perfectionem universi
corporei conveniat.

Si que autem forsitan move
at ius quatuor terrarum
et aquarum que perpetuo carere
se esse videbuntur et ideo inutiles
video in hoc duobus modis.
Primo quia usus ut iam predixi
tibi virtutis quatuor non erit ulte
rius usus dico consuetus nec
in hominibus nec in aliis et causas
in hoc iam audivisti in precede
tibus. Secundo quia novissima
generatio in vegitabilibus licet
unica futura sit nobilitate sua
ac perpetuitate non solum compensa
bit primo etiam superabit incomparabi
liter. Sapientia non stultorum atque
deceptorum qui invenientur in gente
Sarracenorum qui usum et uti
litatem virtutis in regeneratione
futuram in sola voluptate car
nali constituunt in alio tractatu
audivisti per que sufficienter evi
dent destructa sunt et hoc est quoniam
voluptas huiusmodi paradisum spiritua
lem nullo modorum sustinet preterea
ibi etiam declaravi tibi quod neque
regio corporalis etiam solas supers
ticias egestionum aliarumque im
munditiarum que huiusmodi errorem
sequuntur tempore nullatenus sufficere
rent etiam si esset celo ultimo
centies millies maior.

Revertar igitur ad id in
quo eram et dicam quod
status mundi inferioris
terrenum futurus post famosum
illud et universale dei iudicium
nondum est inventus per me
vel per alium cuius in libris ad me
pervenerit certitudine declarata in
universali non invenit traditum est
genti Sarracenorum apertius in ve
niri potest per vias quas in

Vita futura
mundus futurus

precedentibus audivisti quod erit
indubitanter speciosior atque pre
stancior quam modo sit et erit
laboribus humanis et agriculturacioni
bus omnino non indigens et omne
genus hominum cessabit ab huiusmodi
laboribus deinceps hoc est ab
completo predicto iudicio et con
cordat in hoc lex hebreorum et
credulitas sapientum qui ma
nifeste intelligunt ex ipso legis
principio scilicet primo hominum institutum
fuisse labore agriculturacionis quan
dum est ei ab ipso creatore in sudore
vultus tui vesceris pane tuo
intelligunt eciam evidenter ex
eodem legis capitulo terram
ab huiusmodi maledictione dampnatam
qua indigeret labore
agriculturacionis.

Si quis autem querat ad quos
usus vel utilitatem deservi
tura est status illius pre
ciositas atque prestancia secundum opi
nionem philosophorum facilis est responsio
videlicet quia prestacioni deservient
huiusmodi speciarum aut prestacioni huiusmodi
sive corporei quia nullo modo
deceret nec gloriam creatorem alias
aut utilitates audivisti in
precedentibus ex et de hoc videlicet de
ipsa parte terre tota que operta
paradisum terrestre esse dinoscitur
hos usus vel utilitates habi
tura erat si primi homines non pec
cassent et cum eciam statum parte

statum maledictionis et non statum
sue prime constitucionis seu
condicionis esse appareat ex
lege hebreorum. Unde eo minus quia
verum longe nobilior quam iste
sit atque prestancior de usibus vero et
utilitatibus ipsius planum
est michi opinionem philosophorum ut
dixi planum et consonum quem
fidem ac veritate quia status
ille deserviret glorie creatoris
et appareret in eo magna possibi
litatem suam largitas ac re
dundancia beneficiencie beneficencie
creatoris. Iam eciam dixi tibi
in precedentibus de venis auri
et argenti et venis omnium metal
lorum et de lignis seu arboribus
et fructibus earum quibus omnibus
nemo utetur quamvis serviunt glorie
creatoris et decoribus aliis huius
modi. De statu ~~glorie~~ sanctorum

De statu vero future glorie
sanctorum angelorum et sanctorum hominum
celestium et quamvis stabilis future
est eternitati dixi tibi ex parte
ubi posui tibi multa causa exc
citacionis et ut appareret tibi
insipiencia eorum qui spem glorie
illius in delectabilibus et dilectabilibus hoi
bus redimant inordinatam
et vanam et ut eciam cognoscens
quia et suasiones habes pessima
et defensiones quales possibile
est in rebus tam arduis et a
natura consuetudine tam remotis

wie spud diligent
per [illegible] indagente

tamqz de statibus in beneri sy
omnibus aut sermonibus meis
de rebus huius modi et de aliis rebus
diuinalibus ac intentione et mo
deratione loquor ut in nulla
opinione uelim ee supius et in
mobilis nisi quatenus dei auctori
tas et patrum doctrina atqz testi
monia me astringit Si igitur uel
ipsa inuestigatione uel cuiusdam
qui altius declaratione aliter se
secus ueritatem inuenero me
aliter sensisse dolebo et ueritati
semper adherere studebo sicut omnes de
cet recte phylozophantes contra
eos ut deprehensa falsitate
statim recedat et errasse se do
leat atqz inuentam ueritatem
cum gaudio amplectatur et hoc maxime
in rebus ad ueritatem religionis
pertinentibus Diligenter igitur ac
perscrutate intende in hiis que
in precedentibus sunt disputata con
tra errorem ar de eternitate mun
di considerans circa studiosius de
fine siue affinitate temporis Si for
te aliter se habet ueritas inueniri
possit Sed et de perfectionibus futuris
uirium optiorum maiorum maiorum futuris
in statu glorie illius tibi uidetur
magis abscondita ueritas quam
ultima tibi reuelet deus et in
parte omnino omni periculosum est in re
bus uerentis tam difficilibus et
de quibus in nichil habemus tradi

tum a patribus aliquid teme
affirmare

De statu uero mundi supplicia
riis tormentis celos mo
biles non esse quod reuocta me
horandus sit et quod eius nouus de
cor addendus sit splendorqz
luminum adaugendus et prophete
hebreorum insinuare uidentur et
doctrina patrum doctorum affirmat
et causas in hoc audiuisti et roces
quas ut sunt possibile inue
nire si et de tempore post quam cessaue
rit motus celorum stellarum quam
et luminarium iuxta doctrinam patrum
an in celis tempus tunc locum non
habeat uel circa in terris aut a
quis ad nulla in eis mutatio
remaneat Si dein serno propter
uanitatem et multitudinem
tormentorum multis uisum est
tempus ibi futurum esse Causa autem
huius di opinionis apud eos
est credulitas qua credunt uel
omnia simul esse ne aliquis corpus totum
uim sit quibus dicit ea simul fu
tura et sopnia et simul tempus simul totum
futurum in omnibus eis qui post
iudicium ibi futuri sunt quadrimo
dum partes future felicitatis et omnis
et tanta simul esse in glorificandis
nobis uidebitur errare nullum periculo
se neqz improbabiliter dicitur autem
quam completa uidetur futura esse in
fernalis illa uniuersa dampnationis quem
admodum et completa esse uidetur
futura

celi

tempus

infinita

unica

permissa sua felicitatis nec aut
corpora completa fore videtur si non
omnibus partes suas sil habuerit et
de hoc nulla aggrediar contenti 2a q°
one quoniam nullum est periculum in hoc
nisi sermo aliquis autenticus
oppositus habuerit cui nullatenus
contradicendum est tibi. Hec enim
vero ac recte prophanum a veritate
sentibus et sapientibus divinitus
revelatam vel per eos aliter de
claratam vel de studiis vel astro
nomie vel aliorum ipsarum non declarata
alias prout nobis possibile est de
clarius et intelligibilius faciemus

Post tractatus de prudentia 3a q°

Post hec autem aggrediar loqui
de gubernatione universi tem
porali et maxime quantum ad res huma
nas et ipsas homines et hoc est quoniam et
tam homines ipsos et res humanas
magis curant et periclo sunt et cor
ratur ad hoc auctoribus ipsi etiam philo
sophorum parum intelligentibus dubi
tasse videri prius de cura et provi
dentia creatoris et hoc legere
potes in libris hebreorum. Non
nulli etiam ex nobilioribus po
etarum interdum dubitasse se
scripserunt in libris suis poeticis.
Ponam igitur in primis tibi que
stiones que sunt circa hec et tem
tabo declarare illas quoniam est ex
scientia sapientiali scientia est gu
bernationis dei altissimi sicut
audivisti ex sermonibus auctorum.
Hec igitur questionum prima est an

Gubernatio providentia

Questio prima

curet creator videlicet et sublimis
universa et singula de universis et sin
gulis. Secunda quare curet de ma
lis que iniustis et sanctis hominibus acci
dunt in hac vita et de aliis que
circa hanc questionem sunt videlicet
quare et qua ratione utilitate vel
usu sustineat hic florere malos
florere in qua potentiis divitiis
delitiis. Quare quia utilitate vel
fructu sustineat bonos affli
gi hic et etiam opprimi a malis
et per eos malos dominari malis
et multiplici tyrannide atque vio
lentia. Tertia an deos preter deum pro
malo an per providentiam crea
toris ipsius eveniat. Loquar
etiam hic de fato et fatis a qui
bus dicunt fatari homines vel con
fatatos et hic sermo valde vulga
ris est et valde auribus. Loquar
etiam de hiis que vocantur apud
poetas parce in nominantur ab eis
clotos lachesis et atropos
et faciam te scire de prescientia et provide
ntia creatoris quare ex ea non
sit rebus contingentibus necessi
tas non possit ullo modo im
pedit vel prohibere nostra libera
voluntas neque artari vel restrin
gi nostra libertas quantum ad
velle et non velle facere et non facere
nisi in quantum et quibus modis oste
ndam tibi.

Scito igitur quod differentia in
tentio presentis a nuntiatio
ne providentie quoniam inte
ntio presentis amplior est et extensa

precognita
prescita
provisa bonorum et malorum
providentia solum bonorum

tam super bona quam super mala
futura eque enim prestat creator
videlicet mala et bona eodem modo. In-
tentio vero providentie restrictior
est et non cadit nisi super bona
futura. Convenit enim sola bona
provideri dicitur. Nemo enim dicitur
providere malum vel sibi vel alii. Pro-
videt enim qui consulte intendit
aliquid facere vel ut aliquid
fiat. Mala non nisi intenduntur
consulte sine culpa immo per
errorem. Semper qui providet ali-
quid procurat aliquo modo expecta-
tione ut illud fiat vel eve-
niat. Non autem est bonitatis
divine intentio ut mala eve-
niant vel fiant mala dico cul-
pabilia. Quare neque eiusdem boni-
tatis est procurare ut mala
huiusmodi fiant vel eveniant. Et nunc
manifestum est mala non esse pro-
visa a creatore sicut neque con-
sulte procurata quamquam dubi-
tare non debes omnia bona et ma-
la prescita esse ab eodem et precogni-
ta ac permissa et est intentio mea
hic de malis culpabilibus que se-
quuntur. Igitur prima questione dico
igitur quod universa et singula curat
creator et universa singula et bona
nec non et mala que duo sunt
genera culpabilia scilicet atque penalia
licet modo diverso. Hoc autem est videre per
partes eadem sunt ab ipso procurati-
one dubitari non possit. Patet quod
curet. Item eis scient et distri-
buat et consequenter non enim modi-

Duo genera culpabilia
sunt et penalia.

ca et ista curat. Ergo si dixerit quis
quia propriam quia dederit eis esse di-
mittit ea sibimet non ea deince-
ps gubernans vel curans vel
tuens. Attende errorem istum quo
multi se involverunt. Aut enim cre-
ator rebus huiusmodi dedit vires
sive virtutes quibus se ipsas re-
gere seu gubernare sufficerent ab-
sque ampliori cura creatoris
aut non. Si sic et hoc fecit utique sa-
pienter et provide per prudentiam igitur
eiusdem reguntur ad procurandam seu
prudentiam eius saltem sit apud eas
unde se regunt. Hoc enim habent
ex cura et prudentia ipsius ut se
ipsa regant atque gubernent. Cum
autem huiusmodi rei evidentissime
in illo qui volens regere per se fi-
lium suum eligit ei et dedit rectorem
instruens ipsum qualiter filium re-
get et limitans ei certis man-
datis et regulis filii gubernatio-
nem. In hoc igitur exemplo ma-
nifestum est quia pater non dimi-
sit filium sibi ipsi immo potius
regendum commisit rectori instru-
cto ab ipso. Nec dubitare potest quis-
quam quin pater curet filium nec
quis audebit dicere quod negligat
ipsum vel neglexerit. Illa quippe
non curare dicuntur que negligun-
tur. Vires huiusmodi seu virtutes
quasi gubernacula sunt quibus
res ipse regunt se secundum hoc. Nu-
llus autem ex gubernatoribus navi-
um navigantium gubernaculum navis
tenet gubernaculum. Quare dicam

eam gubernare per gubernaculum. Si
igitur huiusmodi res tenet creator
que gubernacula sunt rerum huius
modi quam negabimus vel huius
modi gubernare. Amplius qui re
git rectorem aut gubernat guberna
torem, vero quod rector aut guberna
tor est indubitanter regitur et guber
natur ab eo quod regitur aut gubernatur ab
ipso. Gubernacula enim navium
reguntur et gubernantur a rectoribus ipsarum
et hec per manus eorum tamquam per
quedam gubernacula. Si vero manus
ipse per musculos cordas et liga
menta et hec iterum per vires moti
vas et ita donec veniatur ad sa
pientiam gubernatoris qui est gu
bernatrix per se et gubernatorem alio
non indigens sive extra et per se ea
est. Et in isto huiusmodi modo se ha
bentem est in sapientia creatoris
que est gubernans et dirigens per se
ea que immediata sunt apud
ipsam et per illa immediate con
sequentia et ita donec veniatur
ad ultima gubernata a crea
tore. Si quis igitur dicere noluerit
quia non omnia creata reguntur
a creatore immediate licet est
per se solum non contra dico enim
universalia regit per rectores tam
spirituales quam corporales. quilibet
enim ex hominibus rectores
sunt aliorum et multis ex angelis
presunt aliis et etiam hominibus et
in animalibus etiam videmus in multis
generibus quod parentes regunt filios

et erudiunt. Sicut aquile eru
diunt filios suos ad volandum
et accipitres similiter. In volatu
etiam multe aves ducem sibi pre
ficiunt ut grues. Amplius huiusmodi
res aut egent necessario rectore
aut gubernatore aut non. Si
egent aut providit eis creator
aut non providit. Si non providit
cum egerent reliquit igitur eas
casui et temeritati eas igitur providentia
non sustinens noluit quia ad ca
sum sive ruinam et perditionem eas
constituit. Et si providit eis rectores
vel rectorem quod indubitanter sapien
cie eius et bonitati congruit. Et si provi
dit eis rectores vel rectorem aut
vel se rectorem per se et immediate
aut rectores alios et per eos ex
mediate regit illas. Manifestum
igitur est quod in eis que per creatio
nem sunt a creatore locum habet
cura et gubernatio ipsius. Amplius ea
nobilissima sunt in creaturis ra
tionalibus. Si vero corporalia que
ab ipso sunt per creationem nobi
lissima sunt in corporalibus. Intelli
go autem de corporalibus quemadmo
re corporalia sunt. Si non curat
igitur ea que nobilissima sunt mul
to fortius non curabit ignobili
ora et sic nichil omnino curabit
de universo. Si enim nobiliora
non curat multo minus ignobilis
sima et si suprema multo minus nec
media neque infima. Amplius omnis
creatura indiget cura et guberna
tione creatoris quantum ad eo

seruacione sui in suo esse. Et si-
dixit quia animalia quedam statim nat-
um esse per nutrimentum non indiget
ampliori cura creatoris sed
sufficit eis natura quoniam quamcito
natus est porcus statim currere ad
ubera matris et ipsa sugge[re] sic-
ut omnia ad pascendas herbas et ad
alia nutrimenta querenda non
indiget duce vel pastore et propter
hoc sufficiunt sibi ad conseruacio-
nem vite sue quamquam iam re-
mouerim istud in precedentibus
ad dictum et alia addidi propter
simplices suos tuos commonendum dico
igitur natura que docet animalia sic
alimenta perquirere et vitam suam ac
gubernatrix corporis habent autem
dedit eis creator sapientissimus
et ad hoc dedit utique ut ab ea et per
eam sit gubernarentur. Videtur quasi
isto sermone adhereat confitentur
qui hoc dicit creatorem gub-
nare huiusmodi animalia sed per me-
dium rectorem aliud et per naturam
~~aliam~~ per naturam huiusmodi quod
autem confitetur creatorem crea-
re et gubernare aliquid sed per
medium rectorem et gubernatorem
aliud non destruit curam aut
gubernacione creatoris sed ma-
gis declarat eam

De motibus autem celorum et stellarum
et luminarium et debitissi-
tudinibus temporum et de quia a
omnibus et corrupcionibus que ob di-
situdines temporum sequuntur propter
curam et prudenciam creatoris
sunt indicia manifesta intelli-
gentibus utilitates quem in prebe-
nt hominibus et aliis animalibus
que nullo modo prouenire possent vel
paruam et prouidencia creatoris
In utilitatem enim huiusmodi hic et homines
et alia animalia atque vegetabilia
creasset creator sed nec eis alimen-
ta et alia sine quibus durare non
possent prouidisset. Exemplum autem huiusmodi
est in architecto qui non solum
in utilitatem sed eciam insipiencie edi-
ficasset domum cum videbo prese-
statim fieri sine eidem ful-
cimenta quibus stabiliretur adhe-
rere fecisset sine hoc possibilitas
et vniuersalitatis indicia certissima
sunt autem et prudencie et conso-
nent casuum et temeritate quantum ad
modum disposui tibi in precedentibus
quia mors accidit hominibus
vniuersaliter et semper quamdiu sunt
hic huiusmodi igitur duo sunt indicia
certissima quod per curam et prouidenciam
creatoris mors est in hominibus
E contrario vero raritas atque parti-
cularitas indicia sunt certissima
casus et temeritatis quantum ad
nos. Dico autem ad creatorem
neque casus neque temeritas a-
liquid est et istud ibi attenden-
dum est diligenter in omni genere
animalium quatuor enim pedum ala-
rum et eciam plurimorum in omnibus
animalibus que habet huiusmodi
vel et dominitas sed plurimas

partus

Nata

architectus

Mors accidit hominibus

Cura

Intentio sapientis

z squamas ex materitate ex mu
tate pcuram pbidenciam est cre
atoris qui pbeminis est ut ita
dicam hec est diuinis quantum cre
ator hic ex causalia puidit est
est causa vniuersalis vnicuiqz
gnacio causam huius dt Dicsebz
zgnacio pilorum in illis ptibus
causam consuenerunt ꝑ quibus co
ꝑuenint gnari Curam dico in
telligenciam ut mediam ul im
mediatam ul mediatam ul im
mediatam Quanto forcius igitur
motus celorum tam frequens z
tam immutabilis est ꝑ curam z
prudenciam creatoris Impo
ssibile dubitari quin creator p
uidit siue pueniat quid bonum
uleet ul habet motus celorum
z quid ꝑpter illud dedit virtutes
ad huius motus puidit igitur
motu celis ad illud ꝑcaauit
ꝑpter bonum ul quod est ul quod ex eo
habet ul quod ex eo est hec aut
ex ꝑcuram ul pbidencia ut p
dixi tibi Est igitur huiusmodi motus
ex prudencia quidem zomne id quod
pse necessario ex eo sequitur quae dies
z noctes z gnaciones corrupciones
vernales z autumpnales z yema
les z estiuales z diuersitudines
ipse temporum motus Vtilitates aut iste
note sunt nobis multo forcius
igitur creatori Cum igitur intencio
sapientis est intendere in opere su
o omne bonum z omnem utilita
tem que puenire debet aut

potest ex opere suo erit hec inten
cio multo forcius creatoris sa
pientissimi Quare omne bonum
quod est ul debet esse ex quocumque
operibus eius est pintencio
nem ꝑ pmus Omne aut bonum
ad opus eius est aut ex ope
re eius Omne igitur bonum est pinte
ncionem pmus z effectus eius
ul mediatus ul immediatus
quod quod aute est creatum ab eo
est creatum psapiam eius z ꝑpe
hec omne bonum est prouisum
ab ipso z pcuram ac prudencia
pmus Quanto autem quia pncipalia
phi ꝑ deus iudiciis usi sunt
ad declarandum curam z pbide
nciam creatoris circa vniuersum
corporeum z circa corporalia que
generantur z corrumpuntur subtilio
lius vix non potuerunt pbab
iliis extendere curam z gubna
cione creatoris usqz ad singula
particularia vt enim generetur hic granu
frumenti ul corrumpantur ꝑ cura
z gubnacione creatoris nul
lo modo videtur declaratum ꝑ viae
vitas hec aute est quoniam non est
patens ꝑ eas quod cura z gub
nacio creatoris sit immedia
te circa huiusmodi modiorum ideo
est intencio ad hoc Verbi gratia
intencio pmus Socratis non
fuit ad hec ut generaretur Socrates
Sz magis generare plos in vniuer
sali ul forsitan ut dicat aliqs
indiuiduum vagum hoc igitur

se habet racionem eius. Ex huius
capitulo considerare incepi in
vestigare. Debes igitur
scire quia non est necesse ut modo
aliquo que sit gubernacio intendat
gubernator vel intencione universali
vel intencione particulari. Quod
manifestum est tibi per eam arma
mentis nauis hoc est instrumen
tis gubernacionis ipsius quod non
omnino intendit in singulas fluc
tus vel undas que possunt nauem sub
uertere nec in singulas guttas que
possunt in sentinam influere quoniam
nec cogitant de illis cogita
cione particulari. Sic nec duces
de singulis passibus neque ipsi eciam
ambulantes ex quibus exem
plis fortassis aliquid videatur quod
multo forcius non esse necesse omnipo
tentissimum creatorem intendere
in singula eorum que per curam regu
bernantur ipsius fiunt vel guberna
tur. Sic enim non oportet aurigam
de singulis passibus equorum et de
circuitu cursuum suum aut de singulis
revolucionibus rotarum currus
que regit singulariter intendere
vel cogitare ~~quanto minus creatorem~~
~~omnipotentissimum ac rectorem universi~~
~~sorum deum non oportebit singulari~~
~~ter intendere vel cogitare~~ quanto
minus creatorem omnipotentissimum
ac rectorem universorum deum non
oportebit singulariter intendere de
omnibus que per curam et providen
ciam ipsius reguntur presertim cum in
comparabiliter facilius sit ei universi

sum regere quam cuivis aurige
currum levissimum. Amplius ridicula
et ridiculosa videtur prudencia
circa athomos atque arenarum
calculos presertim cum nemo sa
piens huiusmodi minucias curet
vel circa minima eorum stat aut scire
velit. Quanto magis igitur crea
tori ista curanda non sunt. Hinc
est quod quidam ex sapientibus
et doctoribus paruorum reputaverunt
deum ad ultimas qui talia ipsum
curare dicerent. Tu igitur attende
in hiis exemplis que posita
tibi sunt hic quoniam in eis sunt
sermones quorum intenciones ibi
diligenter intuende sunt videlicet quod
auriga dicatur regere currum aut
equos trahentes ipsum et duos
itineris viantes. Non enim
ista dicuntur secundum residuum totum
equi namque gressus suos regunt
sensibus suis et in estimativa
et maxime eorum in minimis reguntur
ab auriga. Sic se habet et de
innumerabilibus et ducere eorum de pre
nominatis familias vel sapiente quo
que qui non curat minima
domus sue ut athomos et cal
culos arenarum. Verum itaque est
quod ex causa aut est quoniam inten
cio sapientis huiusmodi limi
tata est circa ea que videt
utilia sibi vel expedientia do
mui sue vel hiis quibus ex
officio suo consulere vel provide

nauis

auriga

athomus

Auriga

huic est quod nec minimum athomorum
vel aliarum minuciarum huiusmodi neque
aliam operis curat sed ea sola
quibus est species aut rectitudo qua
intendit utilitatis. Amplius nec
possibile est homini ista singulatim
neque per singula curare cum non co
gitaverit. In creatore non tam lon
ge aliter tamque dissiliter cura
et prudentia quantum longe est eius
bonitas et sapientia a bonitate hu(mana)
et sapientia quantumcumque ipse sint. Dico
enim sapientia creatoris aut intui
tum eius non adiuvat magni
tudo rerum aut paucitas sicut ne
que pravitas neque multitudo impe
dit eum ullo modo. Hoc enim de
claratum est in primo parte huius
et ita manifestum est cum creator non est
sapiens aliunde vel a foris sed
ex se et per hoc quod est sed et per hoc eque
novit futura ut preterita et presentia
sunt. Dico pura ut magna simul
tamen paucula et corporalia ut spiritualia
et econverso. Omnia particularia ut
universalia. Creavit et singula que
creavit et singulas utilitates eorum
in altissimitate creatoris claritatis
et rectitudinis intuetur. Ex quo
manifestum est quia omnes boni
tates creaturarum singillatim pro
videt et singillatim largitur.
Hoc autem est esse per prudentiam et
curam eiusdem vel bonum esse
vel utile et consulte sine sciente
sum esse. Amplius in quolibet continuo
indubitanter sunt partes infini
te et sic providit et curavit creator

ut esset totum. Dico providit et cura
vit ut esset medietas in eodem modo
se habet de medietate medie
tatis et ita in infinitum quia cum
providet et curat ut sit domus
providet et curat ut sit paries
et tecta ut sit lapis in pariete
unde non oportet eum curare ut
partes lapidis sint in lapide
hoc enim inveniunt preter curam
et prudentiam suam iam scilicet
creator vel videlicet. Dubius que
facit vel fecit nichil invenit
vel invenerit secundum alias vel ab
alio. Intendo aut secundum alias
sunt non preter curam et prudentiam
suam. Manifestum igitur est quia
totum continuum esse cum universita
te et infinitate partium suarum sunt
est per curam et prudentiam crea
toris apparet aut hoc evidenter
per hoc quod generatio omnis naturalis
hoc est cuiuslibet continui generatio cum
non sit nisi per virtutem generante
de cum creatore ad hanc uti
litatem scilicet generandi. Ex consequens
est ut omnes et singule partes
cuiuslibet continui generati sint per
curam et prudentiam creatoris
et multo fortius et cuiuslibet continui
creati quod dico propter celum vel alium
vel empireum et propter terram que
forsitan videatur creata et non esse
generata de novo vel celis mo
bilibus qui in medio aquarum
facti sunt forsitan magis visi
bile est quod sint generati vel facti
ex aquis hoc est ex media parte

Sapia creatoris

Creator

Continuu

aquarum maius loco poni et ordina-
ac ti sunt
Restat igitur ad id in quo eram
reditum quia sicut partes
in toto totum in uno sit non
obstante innumerositate vel etiam
infinitate earum sunt in qua pro-
videntiam creatoris sic et multo
fortius in toto hoc disgregato hoc
est in omni monte arenoso et litore
uniuscuiusque maris et in ripa unius-
cuiusque fluvii. Neque enim obstat
infinitas aut innumerositas sapie-
ntie aut prudentie creatoris ut
minus eam videat quam finitate
ut ita dicam aut minus quam in-
finita quam unum. Exemplum huius est
visor domus sue scit aggregare
fasciculos seu palearum ad sterne-
ndum in ea domum vel non constru-
endam stratum licet non videat
uniuscuiusque palee vel festuce uti-
litatem per se visione singulari et de-
terminata in universali utique videt
fascem palearum necessariam esse ad
alterum duorum predictorum. Multo for-
tius creator omnia intuens et
singula singulorum atque omnes utilitates
videns ad certum et loquendum no-
vit aggregare sive totum congre-
gatum particulis minutissimis sive
corpora minutissima. Novit enim non
minus utilitatem uniuscuiusque cal-
culi arenalis quantumcumque parvuli
sicut utilitatem aggeris totius
ex innumerabilibus calculis are- Calculi
nalibus congesti. Intende igitur quia corpo-
ra et minuta corpora in spatiarum

que pro vilitate sunt esse pro prudencia
et cura creatoris propter quod ipse no-
vit utilitates uniuscuiusque cal- Calculi arenat
culi arenalis quas habet in
se et per se et incomparabiliter verius
quam nos eas quas habet in to-
to. Nos autem propter hebetudinem
et obscuritatem intellectus nostri atque
brevitatem temporis ad hec tam
minuta non attingimus quemadmo-
dum neque visu corporali vide-
re tam parva possumus in sua parvita-
te donec aggregata fuerint in ac-
ervum vel aliam congeriem vel con-
tinuitate in totalitate aliqua
colligata. Manifestum igitur est
tibi ex hiis quoniam singula creatorum
suorum et etiam singulorum partes curat
creator singulorum partes singularum.
Exemplum si curavit de singulis ut
essent et ut bona essent et ut bene
essent prudens unicuique locum
convenientem et salutarem ibi et
etiam virtutem acquirendi ipsum lo-
cum unicuique tribuit quod non
pro prudencia et curam eius non
sunt omnia que creavit sub cu-
ra et prudencia ipsius quia impos-
sibile est ut regere et gubernare
negligat ea que esse voluit et
creavit. Exemplum tu scias utilita-
tes uniuscuiusque eorum que sit causa
in te est ut ea dirigat et perducat
ad illas utilitates quantum in
eo est et ad fines propter quos ea
esse voluit quod dico propter homines ma- Boni
los et angelos malos qui cum ad et mali
felicitate nobilissima sint procreati

Malicia voluntaria

creati ab eo sint ad illam tamen
non peruenit. Causa autem in
hoc est malicia voluntaria qua
ab eius regimine atque directio
ne se auerterunt quantum ad hoc
non enim extra regimen ipsius sunt
quos tam compescit et laxat
ut non noceant mali angeli
quantum volunt neque mali homines
libidines suas aut cupiditates
explere possint pro libito neque
in alios grassari et de hoc prosecu
tacius et diffusius loquar in se
quentibus. Circa autem eos laxat
et compescit et quibus utili
tatibus audies aut manifestum

equus

autem est tibi quia equus qui
a sessore interdum laxatur ac
si autem frenatur interdum ab
eo in ambulacione interdum
autem ligatur omnino ita ut eciam
nec moueri possit non est extra
regimen et curam sessoris.
De quibus vero quas utilita
tes habeat vel natiuitates
eorum vel vita. Iam aliqua super
hoc dicta sunt tibi reliqua
vero expectanda sunt usque in
capitulum quod dixi. Alios vero
homines et angelos creauit in
dubitanter dirigit atque perducit
creator benignissimus ad bonum
propter quod et ad quod eos crea
uit et adiuuat eciam illos in
numerabilibus et pene innumerabilibus
adiutoriis. Animalia quoque que
sunt ad usum hominum creata per

industrias et artes quas ipse
met dedit hominibus ad hoc con
uertuntur in usus hominum quare
licet per plures medios ad finem
perducuntur ad creatorem ad quem
sunt. Iam enim alibi dixi tibi
quod quidquid est causa cause per
se per se in eodem genere cause est
eciam causa causati et intelligo
causa cause per se. Cum igitur
industria hominum et voluntas
utendi creaturis huiusmodi a creatore
causate sint efficietur tibi sine
effectus ipse causet usum huius
modi. eodem modo causandi racio
et usus huiusmodi opus est crea
toris et donum atque beneficium. Et
quidquid autem est causatum ab eo
ita vel donatum est causatum vel
donatum ab eo per certam et preci
denciam ipsius quare usus
animalium huiusmodi erit per certam et
prudenciam creatoris. Exemp

Mors vita

certum est quod mors et vita totaliter in
voluntate sua et beneplacito cre
atoris neque viuit aliquis nisi
ex dono et beneficio ipsius et nec
moritur aliquis nisi vel eo faciente
vel permittente quidquid autem vel
facit vel donat sciens facit et quod
quod permittit sciens permittit
sciens donat vel facit creator
indubitanter et facere et donare incu
rat eciam fine et fructum quem ex
hoc est peruenire debet vel forte
sit ulterius donatum quod est finis
et fructus eius precedencium

illud ordine suo vel ordinacione
prouide igitur et cautate sine dubi
tanter omnia facit que facit et
donat suum alioquin velud
ludo seu ioco ocioso aliquid facerit
vel permitteret fieri quod nec boni
tas nec sapiencia eius ullo modo com
pateretur Manifestum igitur est tibi
ex omnibus hiis quod amator cre
ato usque ad minimum omnia bona
curat et prouidet creator omne
bonum aliud ab ipso est paruum
et prouidere ea rebus omnino enim
indecens est bonitati et sapie
rebus non curare vel quid ipsa
faciant vel quid de eis fiat que
creauit facere aliquin ioco se et oci
ose tamen ea faceret quemadmodum
si quis artifex artificium aliquod
faceret et quomodo non curaret vel
quid ipsum faceret vel quid de eo
fieret vel quod deueniret ad ho
stultissimum atque ociosissimum opa
tus manifeste apparet Et si dixit
quis quod de modicis et minimis non
oportet creatorem curam habere
et quia ridiculosa esset atque inde
da huiusmodi cura sive curacio
Iam vidi tibi in hoc quia postea
quam creator indicauit bonum
illa facere et non ridiculosum inmo de
est ut indicet bonum illa curare
et regere aliquin ut dixi ioco
se et ridiculose illa fecisset Nota
De mirabilibus naturarum
Vtilitatem aut...
Vergam te atque dirigam
ad sublimiorem ac nobi
liorem considerationem cure

et prouidentie creatoris in rebus
minimis Considera et inuesti
ga vnde sciuit vel didicerunt ara
nee vel sine filare et telas suas
atque retiaculas texere ubi didi
cerunt sibi capturas ex muscis
in retiacula earum et quod musce pro
de earum esse natura debeant et esca
antequam vel matres filantes
viderint antequam cognoscerent
vel fila vel telas vel retiacula
antequam appareret eis musca
aliqua Eandem consideracionem
facit de anaticulis qui quam cito
aquam vident in eam statim
insiliunt et natare incipiunt cum
nullum animal natare viderint
Ubi natare didicerunt et aqua
esse habitacionem suam hoc est
nature sue conuenire Consimi
lis est questio ac consideracio de
formicis ubi didicerunt the
saurizare et quod ex inestabilius
didicerunt grana tritici germina
tura si ea integra relinque
rent et ideo diuidunt ea in frusta
De perdicibus vnde habent ad inuentio
nem non leue quam matre
agnoscant quam numquam viderunt
et relinquant perdicem que furata
est matrem fouit ea perdicibus vnde
exclusis statim eam relinquunt
et matrem que oua in quibus na
ti sunt posuit sequuntur inseparabi
biliter longe aut mirabilius o
bus hiis et quanto scarabeorum
Scarabei aut cum scarabeos

araneae

anetae

formice

perdix

Scarabei

alios quare non viderunt mi
ro artificio generant alios de
stercore natura equino globos
rotundos format et ad receptacu
la sua eas portantes atque
desuper incubantes alios generant
Dicunt et alia in nostra artificia ani
malium quale est artificium in pice
pica quo compingit nidum suum quem
nemo carpentariorum vel archi
tectorum effigiare potest dicatur
aut illud mirabile quod fateor
me non probasse quia etiam plures
vesisti structura illa arte et re
metaliorum quadam ubi videntur na
rotunditates et quidam volucres
vrn bo alii et ut ulterius te digam quis
te docuit rosas tempore flosculos
rosa suos et cingere et lilia sibi et de omni
lilia genere seminum sicut quod dixit
atque quia virtus que est in semini
bus sibi artificibus ipse hoc
quod quia artificiorum naturalium quam
manifestum est omnia semina
artifices esse nature vel naturales
Denique quis docuit gallinas
gallina et alia animalia ovantia super
incubando ovis suis generare
animalia suarum specierum Quis do
struccio cuit struciones ova sua ca
lefacere in sabulo ad solem et sic
generare sibi pullos Quis ne
docuit apes ut favos suos
apes per exagonos operantur quis docuit
eas vel que explanatorem ha
buerunt quod mel esset in floribus
et quibus ostendit eis artificium

illud colligendi ex illis Quis
didicit fenicem ex aromatibus
rogum sibi construere et in eo se
concremare ut ex cine
ribus fenix alius generetur Quis
tot de medicaminibus animalium occultis
et salubribus sicud de bufone qui
medicamentum veneni primus
ostendit in vita et salvia et in multa
huiusmodi sunt que leguntur apud
medicos et naturales philosophos Quis super
huiusmodi igitur ociose multo
ciens aliquos interrogavi
et est una responsio omnium quod natura
docet animalia huiusmodi artes et ar
tificia Post modum autem quero
ab eis utrum natura liber sit an
magister et utrum cuiusmodi liber
cuiusmodi litteris scriptus et que
quantitatis et cuius voluminis et
de scriptore interrogo eos et nesciunt
aut innuunt Et si dixit quod
magistris quia magister est
Quero utrum ubi magister ille tot
et tanta artificia didicerit Si
didicerit quomodo si non didicerit hoc
esse sciam huiusmodi ab alio non
habet necesse habent confiteri
quia magister iste creator est
et solus creator sciam ab alio
non habeat et quicunque habent
ab eo habeant Mirabile autem
valde est quod sit artificum et magistri
aut similis liber apud nos non
dum inventus est Et si creator
ipse quod docet huiusmodi artificia

quibus nulla est artificiorum
necessitas propria comparatio indigeret
arte et necessitatum ipsarum quanto ma
gis in nobis debet esse tante divine
bonitatis largitas ut in homi
nibus essent iste artes natura
liter vel saltem artes necessarie ut
non cogerentur homines tantis vi
giliis et laboribus artificia si
bi necessaria discere et acquirere. Mira
bile autem est si liber in quo le
gunt isti artifices artificiorum
suorum suorum scientiam qualiter ibi
legere possit et videre quales littere ille
sint naturales si littere ille sunt
quoniam nulle littere naturaliter leguntur
ab hominibus et littere non possunt esse
naturales aliud quam naturalia sig
na. Quod si signa sibi impressa
sunt et quibus cognosci possit. Amplius na
que ita docet huiusmodi artifices
si non est subitum sed in subito
quemadmodum docet ars quam do
cet cum ipsa nichil scire posse
videatur. Quibus enim exprimeret acci
dentibus vel sciret aliquid vel doceret
nisi quemadmodum quis diceret
albedinem vel aliud colorem doce
re visum et calorem et tactum et similiter
in aliorum sensibilium docere sencie
tem se ipsum sine presenticione
sui. Modus autem iste multum
longe a cognitionibus que videntur
esse naturales in animalibus antedictis et
in multis aliis
Dicendum igitur videtur ut

ut quemadmodum fluit esse a fonte — Exe
primo et bonitas essendi ex beneplacito
ipsius super esse causata totum ab
ipso et quemadmodum bonitas et
pulchritudo et alia que vocantur
bona sive bonitate super omnia
creata et gradata sic et lumen sa
piencie creatoris descendit
sive fluit per beneplacito ipsius — × formica
naturaliter naturam per beneplacito ipsius
lumina predictarum cognitionum per
ut requirit necessitas vite ipsius
nisi enim congregarent in estate
unde alerentur in hyeme cum ex
tra receptacula sua propter as
peritate frigoris et teneritudinem
atque possibilitate propter corporis
alimenta et receptacula sua per
quirere non valeret. Sic velut
aliud quoddam lumen quoddam — lumen quoddam
venandi descendit super ara — aranea
neam velud aliud quoddam lu
men. Manifestum enim est quoniam
venatione muscarum vitam suam
sustentat aranea et quoniam hoc lu
men de ipsa inutile esset propterea
super additum est ei cognicioni
a creatoris aliud lumen te — lumen aliud nendi
nendi sive filandi et receptacu
la sua texendi. Similiter et recep
taculum ovorum suorum fortissimum
ubi ova sua ponit et cubat
sive fovet. In lupis autem et lu — lupus
pabus astucia non modica — lupa
luminis quoddam naturale est in mira
bilis videntur esse venatoribus non — Canes

canis

latro

homicida

illumino

prophetia

soli hoc fas nobilior est quam
in multis aliorum animalium. Sed
etiam velud quedam species prophetie seu
divinacionis quibusdam cani
bus a creatore indita est naturaliter
ita ut et latrones et homines occultos
hoc sive investigent demonstrat
et apprehendat. Causa autem in
hoc est quoniam canis creatus est
propter custodiam hominum et rerum
ipsorum quam ipsa sollicitudine sua
et amicabilitate quadam quam
exhibere videntur hominibus nunc non
latratibus et morsibus quibus
arcere intendunt ea que videntur eis
nocitura hominibus dominis suis
vel rebus eorum videntur iudicant.
Causa igitur latrones et occulta homi
cide deffensus sunt que multum nocent
hominibus et rebus eorum et lumine
huiusmodi est divinacionis quedam
datum est canibus videlicet pau
cissimis propter nobilitatem speciei
eius vel propter raritatem disposi
tionis que illos receptibiles
illius facit. Quemadmodum quidam
dixit de splendore prophetie quia tan
ta bonitas complexionis rarissi
me invenitur in hominibus que recep
tibilis sit splendoris illius ideo
rarissime invenitur in illis. Tibi
non certum potest esse splendorem
istum non sequi bonitatem complexi
onis quin potius ab ipso propter
aliam utilitatem quoniam multis datus
est propter inicium sanitatis ipsorum vel
propter alios instruendos et

fons p[illegible]

premunendos contra mala ipsis im
minencia. Multas ob alias cau
sas quas audies suo loco et
interdum valde male complex
ionatis etiam invenimus et datum
esse et dari donum istud. Quemadmo
dum igitur a primo fonte eciam di
sine a primo deus ut esse esse descen
dat unicuique esse aliud. Sic a prima
luce sapiencie ut est lumine sapiencia
le descendunt omnia ista huius
modi lumina per beneplacitum crea
toris et prudenciam eiusdem
admirabilitates quas dixi et ali
as innumerabiles quas numerare et
nominare et michi difficile est et
multe melacomi et tibi forsitan
est tediosum. Debes michi etiam
scire quod stulticia auguriorum et opi
nionum antiqua de veritate
auguriorum qua opinione multa
adhuc errare noscitur. Non potest
videri habuisse occasionem sui
esse et sue credulitatis tamquam
super corvos et cornices aliasque
aves etiam quas aves observantur
auguria descenderet quedam
lumina presagiorum alive andicto
et que per hoc de eventibus huiusmodi
presagirent aves huiusmodi gar
ritibus et volatibus aliisque cor
porum suorum motibus hominibus in
dicarent. Verumtamen ante omnibus eius
error iste declaretur non solum im
possibilis sed etiam ridiculosus patet
fiet tibi per me loco suo si deus
voluerit. Causas etiam deceptionis

istius audies ibidem et sicut v[idebis]
manifeste. Videbis etiam michi har
biam ut omnia que sunt virtutis
et fortitudinis continet ad illas et
descendunt similiter a prima virtute
sive fortitudine sive potentie ut est
virtus et fortitudo et potentia et sep[tem]
per prudentiam ipsius et prout requi
runt necessitates et utilitates reci
pientium. Unde in quibusdam sunt
arma defensionis. Quemadmodum in
bobus et similibus cornibus apparet in
cornibus quia per illa se defen
dunt aliquando. Quedam non sunt
arma protectionis sicut duritia
a cutis vel capitis et cocodrillis licet
talie sunt utilitates istorum. In
aliis vero deinde dentes et ungues
ad impugnacionem potius et defen
sionem sunt. Quemadmodum in ursis
et leonibus et aliis animalibus que de
preda sive rapina sua vivunt. pulchritudo
Vides etiam de pulchritudinibus di
cendum videtur quoniam omnis des
cendunt a prima pulchritudine ut
est pulchritudo et bonitates
a prima bonitate ut est bonitas
Similiter sic vel sapientie a prima Sapientia
sapientia ut est scientia et altitudines
a prima altitudine ut est alti
tudo et suavitates veri hominis
a prima suavitate ut suavitas.
Causa autem in hoc est quoniam omnia
que relucent ad primum inquantum talia
sunt ad primum inquantum inquantum
tale quale determinavi tibi. Si
cut omnis virtus unquam est

virtus et omnis bonitas relucet
ad ipsum inquantum est bonitas
et eodem modo currit res in aliis.
Quia igitur omne quod relucet
ad ipsum, non relucet ad ipsum
nisi per illud quod cadit super ipsum
et de irradiatione primi. Ma
nifestum est quod omne quod est
potens et omne quod est bonum non
est tale nisi per illud quod cadit
super ipsum de irradiatione pri
mi per proprietates comparationes.
Omnis virtus videtur esse causa
et declaratio sermonum huiusmodi. Cave
autem ne per hoc intelligas divisa
vi primum aput se ullo modo et
quemadmodum fons quantumcumque
multitudine vel diversitate rivorum
aput se non divisa est aut multipli
catur. Sic nec primum propter multitu
dinem aut diversitatem influen
tiarum que ex ipso sunt. Cum autem
autem intellige vel videlicet nominari
creatorem audieris fontem
et creaturas rivos vel flumina. Ni
chil enim est ipse rivus nisi aqua
que fluit in fonte ut pars fon
tis vel aqua fontalis et propter hoc
in bonitate comparatione eius
fluvius vel corpus aqua fonta
lis nisi et alia dicetur. Remota
enim iam creatore est perimere
bibilitas. Nec super hoc est tibi
relicta dubitatio et ab uno et eod[em]
calore est in maliciis in cera
et induratio et induratio in luto.
Vides etiam quia ex eodem se
mine tam modico pervenit

Semen fructus flores et folia frondes et
cortices et etiam semen sive cir
semen unius unum et forte unum
simplex hoc est unius nature sit
in semine etiam unario quod unius
nature tamen est videre apparet ma
ior multitudo maior quam diversi
tas in effabilius sunt hoc est in
omnibus que ex ipso generantur quorum
est tanta multitudo atque varie
tas ut pili ungues caro ossa
nervi cartilagines medulle
et quatuor humores radicales
et ipsa substantia cerebri Quanto for
tius igitur a creatore per modum
effectionis permixtionis verbum
ipsius erit multitudo atque diver
sitas adeo deorsum ab eo adeo
quod distracta ut nec specie nec ge
nere nec genere nec etiam predicamen
to quamque quibus ante similitudi
nibus attende longissime di
stante dissimilitudine Semen
cum licet fortissimam habeat vir
tutem operativam causa materia
lis et propter hoc corrumpitur in ge
neratione eorum que ex ipso fi
unt hoc autem non est cause effici
entis nisi per se sicut ipsa cor
rumpatur ipsa operatione sua que
est ei per se et ipse Nec moveat
Femp te exemplum feniculus quod po
situm cum ignis illo qui ipse suc
cendit est causa efficiens cor
ruptionis ipsius ipso ante se
mine non est causa per se et ipse igitur
illius Recumbite igitur sublimi
tatis ac supereminentie creatoris
universi impropositatis quod de vi
ribus de quo plura audivisti
in prima parte tractatus istius Et
videbis quam longe est omni
potentissima virtus ipsius et ex
cellentia atque magnificentia
operationum ipsius ab aliis virtuti
bus et modis operationum ipsarum
Recumbite etiam quia nomine et
intentione cause efficientis vi
deretur multo philosophi ostendisse ut
operata ac deprimitam eiusdem
ratione forsitan enim non sit congru
it nisi prime cause efficienti que
est creator universi
Quoniam vero siles illuminatio
nes eis que supra posui
habere videntur omnia alia
animalia et quedam multo minores
minusque nobiles creduntur etiam
maiores quemadmodum voltures
si verum est quod de eis multi fabula
ri quia previdentur strages futuras
corporum et propter hoc congregantur in
locis ubi future sunt strages huius
modi tamquam previdebant in futuram
escam cadavera humana huiusmodi
et corvorum apparet tibi ex om
nibus hiis luminibus luminositatem
sapientie creatoris penetrare
atque pertingere non solum usque ad
extrema animalium sed usque adex
trema seminum luna que cadunt
super semina sua sicut artificibus
ut dixi ergo Attende etiam quia
luna huiusmodi non sunt tamen sicud
artes aut artificia operandi sed
sunt velud impia creatoris

quem nature habent implere ipsa semina. Non enim ex libero arbitrio operantur sed ex necessitate per modum consumentis ex tanto alias alibi generaliter dixit de natura sal(tem) quoniam ipsa operatur per modum finientis. Nemo enim dubitat quin semina nec alia nec aliter operari possunt quanto tunc ex ipsis est impediri tunc adiuvari possunt ut melius et citius operentur. Sicud apparet ex operibus magice naturalis que sunt subita generationis pediculorum ranarum vermium et aliorum multorum. Impediuntur vero semina magis multociens per naturam agrorum expugnationem ut ex seminato tritico non generatur nisi sinapis aut sigalum. Iam igitur declaratum est tibi quoniam ad omnia hec pervenit non solum luminositas sapientie creatoris sed et imperium quia omnia hec que sic sunt vel generantur sunt creatore sciente imperante sicut sic fieri querere et providentur ab ipso et per ipsum.

De hoc quoque quedam cognitiones huiusmodi cognitiones vel scientie erunt lumina ista. Scire enim debes eorum que alibi audivisti per me videlicet quoniam scientiarum sive cognitionum alie sunt descendentes desuper a luminositate creatoris et hee vocantur scientie indite vel infuse et indite quidem que naturaliter insunt et cum hiis creantur quibus indite sunt et nominantur et iste scientie naturales vel innate. Alie vero que per naturam completam dono creatoris adveniunt communiter vocantur infuse. Terrae vero rebus infectis ipsis adveniunt quemadmodum ymagines resultantes in speculis ab inspicientium faciebus. Et iste sunt que sequuntur luminositatem rerum et varietatem atque diversitate utpote cause ipsius ab ipsis. Nec mirum autem videri debet si multitudine aut varietatem rerum sequuntur ymagines earum et visitatio istud per argumentationem certam et apportione. Cum enim res omnes ad huiusmodi ymagines sic se habeant sive proportionabiliter consequens est ut pervenitatur. Sicud reges ad invicem se habent sic et ymagines earum se habent ad invicem et propter hoc ubi est diversitas in rebus ad invicem. Sic et in ymaginibus propter hoc igitur sive res huiusmodi debiles fuerint sive preclares. Eodem modo erunt et scientie vel utiles vel preclares. Sicud alie vero tamen innate quam infuse sequuntur veritate causa se fuerint propter hoc vna earum est multorum generum et multarum specierum et in diversiore hic est ex luna que manifestum tibi et notum sequitur hoc modo bonitate ipsius nec habet laudationes aut descriptiones librorum nec aggregationes prius quemadmodum dixi nec sapientia predicte dico de splendore prophetico quoniam unus hic est non divisibil. ymagines splendor prophetie

neqz aggatus expectacularibus
splendoribus et in illo preterit et p
illum visa est apphis tanta
verum et eventuum multitudo atqz
diversitas Dic dico et de istis lu
bus quaquam nec luna dicenda
sint comparacione splendoris
sphici in uno tamen ei assilant
in hac unitate et indivisibili
tate Sit tamen in ponen
hominibus luna similia in inves
tigandi latrones et ostendi
atqz deprehendi eos aut nendi
sive filandi texendi et recia
et venandi Unquam inven
rent in hominibus preter erudici
onem et doctrinam splendores
illos propheticos nemo nomina
re beret De neqz scia illa
neqz scias opari alia ul scia
usua dicas propter paucitatem
me experiacionis in hijs et
propter novitate quas sp et mira
et plurimi abhorrent vulgares ho
mines et imperiti propter quod ars dicere
voluit quod artificia erunt in sermo
nibus sicut virtutes siles artificia
propter quod convenienius accomo
dato aptatorqz sermone non di
ominus luna ista scias aut artes
seu artificia seu ~~silitudines~~ ma
gis silitudines sciarum et artifi
ciorum et artificiorum

Qo de aranea

Si quis autem querat
vere aranea sciat nere
sive ifelare et reciacula
tendere et alia facere que facit
movit questione non facile
vetiabilem in primis aut

enim scienter facit aut casum quod
facit propter intencione Si ru
deat quis quia nescient quod facit
Contra igitur declinat errorem
vive in opibus suis Amplius sicut
admodum dicit Ars quia omnino
scienti signum est dicere posse et nos
ponamus signum scientis erit fa
cere posse Amplius quod signum de
in muliere filante quod ipsa fila
re cessante sciat quando non in me
libus et manibus appareat maior
illa Dicunt non dixit quia mulier
hoc facit arte ul scia sive artifi
cio oblitus videtur huiusmodi homo
sermonis que dixit Ars quia
quod natura tale magis tale
quare naturalis ars magis ars
et naturalis scia magis scia et naturale
artificium magis artificium et natur
sciens magis sciens Contra et ma
gis sciens est aranea huiusmodi opus
et magis sciens opa fila et recia
qua mulier que hoc per doctrina
aliena aut propriam ad inveni
one hoc facit ul didicit Et si
rideret quia instinctu nature
hoc facit aranea noluit se
difficilioribus questionibus de in
stinctu scilicet et natura quid utrorumqz
illorum sit Eadem enim restat qo
dena utrum scienter infaget ara
nea ad ista facienda aut insciencer
Et ad si scient non erit huiusmodi na
in subito eius enim que subito
fiunt nullo modo cognoscit scie
ul scient aliquid facere Cuius sub
iectum fuit natura huiusmodi

sequuntur alie questiones de huius-
subiecto an per se hoc faciat an ali-
eno instinctu. Et si per se restat
questio qua utilitate etc. Di-
cimus sua utilitate hoc facit non
enim huiusmodi subtilitas nisi ipsa ara-
nea venatio aut muscarum so-
li aranee que illa exercet utilis
esse videtur. Nisi forte quis dicat
quia etiam utilis est hominibus
ad admirationem sapientie creatoris
et ad prohibendum desperationem. Si vero
dicimus alieno instinctu hoc facit
huiusmodi natura pervenit hoc eadem
ad creatorem et fiet per hoc mani-
festior in rebus huiusmodi provi-
dentia divina ut inibi dictum fue-
rit quod per eius instinctum et filat
aranee et texunt fila sua et recta
et bona etc. Si autem non pervenit
hoc usque ad creatorem est ut veni-
at hoc ad aliam substantiam nobi-
liorem quam sit aranea et hoc vel
unam vel multas que si fuerint
vel una sola apparebit esse regi-
tiva omnium aranearum docens eas
huiusmodi vivendi artificia vel in-
stigans eas ad hoc ut illa exer-
ceant quod vel erit ei commissum
a creatore vel erit eidem natu-
putramenque aut vicarum istarum appa-
ret evidenter omnia huiusmodi arti-
ficia esse et existere per providentiam
creatoris. Eodem modo similiter fue-
rint huiusmodi. Si vero regitive arane-
arum non potuit esse dubium quin
regimen huiusmodi sit eis vel in natu-

vel commissum a creatore. Tu ergo
attende in hiis et similibus quia
non est contendendum cum proferen-
tibus de vocabulis aut nominibus — Notabilia nota bene
quin potius sine litigio et conte-
ntione sicut utitur communitas hominum.
Contrarietas aut quam quam
repudiat usus quibus in vocabu-
lis modis omnibus fugienda est
proferentibus. Quoniam et sic raciu-
tas eorum nisi forte defectus vari-
tatis cogat nova vocabula fingere
aut saltem circumlocutionibus
utendum est eis. Propter hoc igitur
auctor voluit dicere virtutes que sunt
in seminibus artes esse vel artificia
secundum similes artificiis quia quasi absque
abusione intollerabili dixisse
potuisset eas esse quasdam artes
seu quedam artificia nature.
Neque contendendum est tibi super
hoc cum proferentibus utrum aranee
sciant facere quod faciunt vel utrum
sic tibi faciant quod faciunt. Cum
usus communis hominum recipiat
eas scire operari et scient opera
huiusmodi et tantillum luminis accepisse
eas a liberalitate sapientie creatoris
ad acquirendum sibi sustentationem
vite sicut dixi. Verum autem
per medium sine medio an im-
mediate non diffinio hic quin esse
vita immediate videntur predicte
a creatore et creari ab ipso et propter hoc
fortassis videatur alicui quod in ista mo-
dica via. Quoniam tu et magna
descendant ab ipso super huiusmodi

creaturis sicut et nobilissima luna
que vocatur dona gratie spiritus sancti et
virtutes sublimes dicuntur ab
ipso immediate descendere super
homines et angelos beatos. Primum igitur
declaratum sit tibi per hec omnia
huiusmodi que prenominata sunt per
prudentiam creatoris esse et fieri.
Quoniam autem datum est a crea-
tore omnibus corporibus
ut possint sibi acquirere
loca naturalia hoc est naturis suis con-
cumes gruentia et virtutes etiam ad hoc
eis date sunt ab eodem quibus
hec acquirant per motum et qui-
bus etiam in eis quiescant non est
tibi dubitandum quin per providenti-
am creatoris sint motus corporum
et quietes. Propterea cum motus natura-
lis huiusmodi atque corporis non tantum
sit inquisitio loci naturalis quam
etiam fuga innaturalis atque contrarii videas
igitur evidenter quia corpora naturalia
sibi provident naturaliter ad conservationem
sui esse et a locis nocivis per fugam
et de locis salutaribus per motus
et inclinationes naturales. Et hoc est causa
ut mihi videtur que induxit ad po-
nendum huiusmodi in corporibus natura-
libus quasi quandam vitam
esse quam in videntibus huiusmodi
providentissima evidentissime
videt qua declinat nociva et que-
runt sibi salutaria atque proficua.
Et in quibusdam quidem anima-
libus naturalibus peritia et ars innata
bufo medicinalis. Quis enim docuit bu-
fonem alieno morsu atque ve-

neno vulneratum currere ad ru-
tam et eidem loco vulneris affricare
et propter huiusmodi affricationem
a periculo veneni curari. Et hoc idem
de salvia facere creditur a multis.
Quis autem docuit cattum pas- Cattu
sionem suam ad herbam
que nepita nominatur concipere
posse et desiderium masculi supplere.
Quis docuit equas opponere se flatui
venti ut ex eius afflatu atque
attractu concipiant. Quis vero
docuit pisces quosdam super aqua
ubi aqua effusa fuerint ova eorum
semine suo superfundere alios autem
generare non posse. Denique quis
docuit aquilas et corvos iuvenes-
cere et iuventutem suam modis qui-
bus alibi audivisti renovare.
Quis docuit scorpiones captivatos
tamen in manibus hominum percu-
tere palmis aut pede vel ex verbis
credo tamen ne forte ab eis in obliu-
si capti detineantur quod ab exceptionibus
manuum innituntur. Dicta autem
in materia que historiographi non de
huiusmodi conscripserunt in quibus omnibus
manifestum est tibi et quam dicta
artes quasdam et artificia et inge-
nia non dicam et nos in multo ista
tamen vocabula usque ad naturas inanimatorum
corporum nondum adhuc audivimus
extendisse etiam hoc est propter pari-
tatem suam et ut ita dicam tenui-
tatem sui. Nulli enim philosophi
audivimus dixisse ponderosa corpora
inclinari vel moveri ad medium
mundi arte vel artificio

Omnino neque ignem conburere ligna
na arte vel artificio nature licet
quin receptiuis sit quod hoc faciat
uirtute nature sed hoc est ut dixi
propter longam distanciam atque dis
similitudinem actiuitates et artificia
creatoris aut prudencia. Dico
et uirtute eiusdem principaliter omnia
fieri que nominaui tibi iam du
bium esse non debet nec in partibus
nec in totis ut predixi. Fortassis at
non intendit singularia in hys
quis dicat eam intendere et sin
gularia vaga. Non enim videtur
intendere aranea hoc filum deter
minare vel hoc reticulum. Iam autem
audiuisti alibi intencionem meam
de indiuiduo vago quantum se habet
in ipso sensu et in ipsa ymaginaci
one. Et huius est exemplum quoddam est
in homine qui videtur a longe veniens
sed propter elongacionem non dum
scitur esse homo sed scitur esse hoc aliquid
veniens deinde cum appropinquauerit co
gnoscitur esse iste homo veniens
et non dum socrates. Erit autem
magis vagum si eo usque remo
tum fuerit ut non deprehendatur
aliquid esse sed hoc mouens. Magis
etiam vagum si nec moueri appa
reat. Tunc enim non cognoscetur hoc
esse nisi hoc corporale. Ex hys igitur
apparet tibi quia denudacio a
condicionibus particularibus et coniunc
ticio earum facit indiuiduum vel va
gum vel magis vagum ~~vel magis~~
~~magis~~ vel expressum ac determina
tissimum in hys modis huiusmodi expressionis
et cetera.

Quia vero sermones philosophorum de racionali
bus animalium non racionalium
sunt eas apprehendere vniuer
salia non posse et dixerunt hoc esse
proprium animarum racionabilium et substantiarum
~~animalium~~ intelligencium. Non videtur
secundum eos quod in animabus animalium si
militer artificialibus operacionum sint
ymaginaciones vel alie impres
siones vniuersalium, neque quod possi
bilis sit eis abstraccio et circumsta
ciombus indiuiduantibus usque quo
que. Racio autem propter difficile erit eis de
terminare utrum aranea ymaginetur
muscam cum ipsam non viderit
quamuis ymaginetur eam sibi ab ap
prehendere non posse secundum eos. Quia
non indiuiduatur aut singulariter
ymaginatur qua condicione vel
circumstancione illa indiuiduetur
difficile posse videri videtur cum ipse
condicione predicta indiuiduari
natis apprehendantur. Fiat autem eui
dencius quod dico per exempla. Cum
ymaginatur aranea muscam casu
in volatu in telam suam iste con
diciones omnes quas sunt et possi
bilis communicabiles. Non indiuiduat
igitur muscam et ut breuius dicam
per has condiciones non est de
scendere ad hanc. Racio igitur descen
dit aranea ad quamcumque. Et si non
descendit ad hanc aliquam stabit
igitur eius ymaginacio siue ap
prehensio alia in quam sine inguali
non erit. Igitur propria substanciarum in
telligencium apprehensio quamuis sine
vniuersalium. Et nunc de artificibus
qui non sunt apud nos nullus

aranea

dicit se edificare hanc domum indeterminate sed potius quandam domum. Similiter neque textor aliquis dicit se texere hunc pannum sed quendam pannum. Nec aliquis ex fabris dicit se fabricare hunc gladium sed quendam gladium. Multo magis igitur in animalibus ratione carentibus erit possibile hanc individuationem seu determinationem esse. Amplius cum anime celes multo nobiliores et fortiores sint in apprehendendo quam anime quas extendunt se in apprehensione singularium. Vnica apprehensiue earum et vires apprehensiue animarum rationabilium erunt adeo breues et debilitate ut in suis artificiis usque ad particularia et vaga singularia individua non attingat. Quibus autem dixit quia aranee operantur quemadmodum aliquis artifex operaretur vel tecus clausis oculis. Nec sic etiam absoluit se a nodo questionis istius quia quamvis sic operatur quod si clausos habeat oculos vel omnino obscuratos aptam tamen habet atque revelatam ymaginationem in propriam similem communem mediorem. Difficile autem est in bonitate operum similitudine ymaginationis et intentionis huiusmodi animalium in operibus suis apud nos et hoc est quod ipsam tendunt ab intus et ymaginantur insuper. Nos autem a foris et deorsum in artificiis que apud nos sunt. Etiam dixit tibi in

pluribus capitulis et veritatibus sic istius quia lux que desursum descendit et longius vel latius se extendit quam que de rebus et deorsum et a rebus circa bus intus inanimatis animalium irrationalium aduenit propter quod et meliorem et maiorem. Ordines huius enim vna est visio huius soni vna est auditio et duorum due et ita se habet de aliis et hec est quod omnia sicut admodum passionum sunt cebus agentibus maiores apprehensiones et admodum resultacionum a formis rerum sensibilium in specialis anime non apprehensiue et receptibiles huiusmodi passionum efficitur specta huius resultationi visus non et auditus brutis naturalis recti huiusmodi dicitur brutorum ampliores sunt atque latiores licet imperfecti actu naturaliter et indigentibus passionibus et resultationibus quas diximus. Dicit se habet et de luminibus que nominaui tibi et quanto amplius ascendens et cogitatu et consideratione tanto amplius eorum in bonos dilatari donec peruenias ad purissimum lumine brevis lumen lumen quod est creator sapientissimus cuius luminositas est in ultimitate latitudinis seu secundum suas et contentiuus simo sed quam sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suauiter. Lumine quod splendores prophetia per ut possibile est imitatores illud lumine sed lumen non solum in latum

instinctus

amplissie distendut^r. Oz etia
longum propter quod ipsi prophe
no solum prima vident in splen
doribus istis sed etiam novissima
Apparet igitur tibi per hec ista lumi
nalia non in mito de exten
sionibus apprehensionibus in his
que affortis adveniunt et propter
hoc necesse est ut res precedant app
rehensiones huiusmodi tamquam
cause earum. Splendores non
prophetia et ista lumina sicud arcubus
non sunt. Sicud nec origini ex
istentiam rerum precedere se prius
hoc et non existentia antequam fuit
extenduntur. Ideo et splendores
prophetici prophetis ondunt preterita
que iam non sunt et futura que
non dum sunt. Dic et ista lumi
aquil et ternis ondunt suas re
novationes antequam sunt et cau
sas earum et modum operationis
quos eas faciant aut parerent
Dicit et araneis retiacula que
non sunt et forte muscas que non
dum sunt et casus earum in retia
cula antequam sunt. Et si quis dixerit
quia nec araneas nec huiusmodi na
lia scire vel vidre que operantur al
utilitates operum tunc magis facere
dicit ad ut concedat ea non
sua sed aliena prudentia operan
et tandem devenient sermo iste ad
hoc ut concedat omnia opera huius
modi fieri per prudentiam creato
ris sicud predixi tibi. Sequitur etiam
hoc ut dicat araneas alieno

ictus

instinctu comedere muscas quas
capiunt et hoc ipsum habebit neces
se porcas et omne genus animalium
quod non instinctu proprie nature aut
suimus comedunt sed alieno
instinctu ut quid enim porcus
faciunt operationes huiusmodi alie
no instinctu et non illas scilicet co
medere et bibere que sunt horum sui
utilitas. Amplius quidquid po
test in sine et in viam et quidquid
in extremum et in medium natura
Rnia igitur iste operaciones fila
re texere retiacula insidiari
araneis capere eas media sunt
et vie naturalis ad comestionem
earum et ad acquisitionem nutrime
ti ex eis sunt et media naturalia
sunt ad illa illa non extrema
ad hoc ordinatione naturali et ara
nee naturaliter possunt in fine vel extre
ma potuit multo amplius
vias et media. Amplius hoc est dicere
quod aliquis potest naturaliter in comme
dere quod non est naturaliter nisi per masti
care et non potest naturaliter masticare
Sicut quod aliquid potest naturaliter nutriri
cibo et non potest coquere vel digerere ci
bum. Vides igitur per premissa in his non
nullas vias operationibus in
genium cui quod si melius vides de
dicto tibi deus in hiis gaudere
et velle fieri in michi

De motibus non naturalibus qui
sunt a medio et quidam
addunt tertium scilicet circulare
qui est circa medium quamquam

3

prudē
augusta

hoc est improbabile multo valde vi
deatur Ar[istoteli] et sequacibus eius
Quiniu[m] de inclinationibus corporis
bus sunt huiusmodi motus Jam
dixi tibi quia neque motus
p[ro]sciam sunt corp[or]is que mouentur
sic neque per prudentiam Neque
ar[tes] uolunt nominare principia mo
tuum istorum artes vel artificia p[er]
homines inuentas vel vitas sed quasi
vitatis et causa in hoc fuit sicud
predixi tibi distantia et elongacio
ab hiis quibus huiusmodi nomina
ciones recta ac vera nominatio
congruunt Jam igitur apparet
tibi ex hiis que processerunt provi
dencia diuina attinge a primis
creaturis usque ad minima et intelligo
hoc de substanciis et tam de partibus
quam de totis corporis substan
tiis et quia non est inconueniens
vel indignum sapientia et bonitate
creatoris ea curare post quam
sunt que creauit ut ea esse fa
ceret et quia modis omnibus decet
eius sapientiam et bonitatem ea de
ducere ad fines huiusmodi et utilitates
quibus ea aptauit et ordinauit
siue sint nobis nota siue ignota
hoc autem est sicud predixi tibi
in dubitanter regere videlicet conseruare
et deducere ad finem vel usum ad
que res est Et si quesierit
quis quare curat musculas
quas prudentes tam studiose
se vitant Dico tibi ut videas eas con
seruare quam potius ut videtur
eas exposuisse de nominacione
prudentum Qua vero eciam video de
ducere ad finem ad quem sunt et ay
est alius finis earum qua mut[ri]
mentum seu sustentacio prudentum
Video in hoc quia reuera hic
est unus finis et una utilitas
muscularum huiusmodi et ad hunc
finem vel utilitatem deducit eas
creator per naturam ipsarum pru
dentum qua creauit esum earum
nutribilem seu sustentabilem
quibus et dedit lumen naturale de
predictis liminibus quo illo mo
cognoscunt et eciam ipsas cape
scunt quemadmodum et comedere
Conseruat igitur eas creator
usque ad usum huiusmodi quamquam
et alie utilitates sunt et alii
usus quos audies in sequen
tibus Nec est inconueniens
quedam animalia in consump
sustentacione aliorum creatorem
creasse vel eciam in alios usus
multiplices Sicud apparet de
equis et asinis et mulis qui
non comeduntur ab hominibus co
muniter Bonum non et omnium et eciam
prop[ter] alias sunt utilitates multe
quibus adiuuantur homines qua
esus et nutrimentum et ut eundem
cor tibi fiat de providencia in
omnibus narrabo tibi et numerabo
generales utilitates creaturarum
prima igitur generalis est bonum quod
est vel quod habet unumquodque siue
illud sit esse siue aliud siue
alia siue esse cum alio et cum aliis

Utilitas creaturarum

¶ Gratuita namque bonitas creato
ris non intendit prodesse sibi
in creando res et in dando eis
esse vel bona alia sed prodesse
rebus istis et hoc semper in
tencio gratuitate bonitatis
secundum huiusmodi rectitudinis ut non
retorqueret eam dator in se in
tendens scilicet sibi ipsi est in prop
rium bonum vel honorem vel como
dum vel gloriam vel voluptatem
vel aliquid ad huiusmodi neque de
flectens eam ab huiusmodi rectitu
dine in nocumentum in invicem
vel imperfectum amicorum suorum secundum
sui sunt declinando est a rectitu
dine gratuitatis et secundum alique rec
ciacionis pote ¶ Secunda est
creationis in quibusdam est
utilitas aliena et hec accidit
in multis quibus verum ¶ Que
dam enim sunt nata esse perferri
super esse utiles aliis ¶ Quod iam
supius in locacionibus audivisti
de vegitabilibus et animalibus irro
bilibus que nata videntur esse in
utilitati et usui hominum ¶ Alia
non sunt non nata esse per se ut par
tes et membra animalium quemadmo
dum oculus non natus esse per se et pedes
~~manus~~ et manus sibi ¶ Sed in
toto simul et toti ¶ Hec ossa et nervi
et cetera in animalibus non sunt nata
sunt esse utilitati totalitatis
eorum ¶ Una ergo finis quidam
et utilitas creationis eorum videtur

esse ¶ Utilitas totalitatis ani
malium quorum partes et in quibus so
lummodo nata sunt esse et ubi non intelli
go nisi utilitates naturales ¶ Sunt
enim et alie utilitates sublimi
ores atque nobiliores et hec sunt
quibus ad invicem virtutes et com
pocio morum in hominibus et ea bo
na graciarum atque virtutum quibus
presens et futura felicitas obti
netur et hec omnium utilitatum maior
ultima atque perfectissima uti
litas ¶ Ex quibus manifestum est
tibi quia virtutes et dona graciarum
atque virtutum quibus presens et fu
tura felicitas obtinetur et hec omnium
utilitatum maior ultima ac
perfectissima utilitas ¶ Ex quibus
manifestum est tibi quod virtutes — Virtutes et dona gratie
et dona graciarum utiliora sunt
omnibus aliis quorum utilitas istorum
ad quas isti sunt esse et qua inten
dit creator et principaliter homi
nibus utilitas est ultima quia nichil
querendum est eis post hec restat
quedam utilitatis obtinere
ordine isto ea quibus ista qui
runtur in virtute ad invicem conservantur
ad augentur et inter hec prime sunt
bone disposiciones corporis naturales sive
bonitas complexionis et be — Benignitas naturalis
nignitas naturalis et mansuetudo
naturalis et enim istis preditis sunt
sensuales sunt recipere continuata ac
nobile virtute pacientie et sere
bitonis non non parum atque

senilitatis cordis. cuius contrarium est
turbulencia et inquietudo et de
hys omnibus satisfacere debet ee ti
bi p ea que audiuisti de uirtu
mulos
Vir-tes q gratuite
consuetudinales
tibus quibus hoc est naturalibus gratui
tis et consuetudinalibus et eis q
circa ipsas sunt. tercium locum ob
tinet in ordine isto doctrina stu
diositas et disciplina. et propter hoc
genus pauorum que maxime placere
exempla
creatori intendit et studijs quibus
creatori placeat. et summo ope
inuigilat sacris doctrinis et pre
dicationibus singulariter insis
tere. Vide enim alie gentes ista
negligant euidenter. Nec du
bium est aput te de sacris doctri
nis et predicationibus quantum inni
tent ad cultum et honorificentiam
creatoris quantum illuminent men
tes hominum ad cognitionem eorum
et eorum que amanda querenda te
nenda et seruanda sunt homini
bus. Dominum ad cognitionem
eorum que eis fugienda sunt
et dimittenda et ocia persequenda
et omnino non ignorans quanta
sit uirtus doctrine et predicationis
in mutandis cordibus hominum
et in auertendis ab omni errore
et prauitate et ab omnibus aduersita
tibus et tollagys et iniuriis maxime
exempla
contra creatoris eloquentis
et audientis affuerunt. Et tu
iam uidisti quia reuerencia
que prauitate intencionibus sa
cre doctrine et exhortationes
eloquendo et audiendo sunt et quo
modo per reuerencia et impunita
tem contrarias absque fructu pli
mum et audiunt et docent. De
cetera uero que sunt lectionis me
ditationis lectionis quidam in sa
cris libris meditacionum Dum
aute aput semetipsum et per se
deliberationum seu circumspectionum
in eis que agunt aut sustinent.
presumptio
Eciam enim inpacienter et impulsi
pare circumspecti possunt ad opera
que consultissime agenda
erant et incauti inueniuntur impetu
aduersitatum prius deiecti et letali
ter uulnerati quam de pugna de
liberent qua armis se attigant
uel induant
Quia uero de disciplina ali
quantulum diffusior sermo
habendus est propter hoc quod
minime cognoscunt homines utili
tates eorum que sunt disciplinae
propter quam tamquam nouiam
fugiunt et ad dolorem et molestiam
sustinent. prauitatibus illarum plu
que sustinent. Hec igitur disciplinae
ne sunt que timorem aut dolo
rem aut oppressionem inferunt
et que fomenta uiciis subtrahunt
aut eis concludunt uel accessum
ad ea omnino auferunt. Timores
aut utilitates iam alibi au
diuisti in capitulo de operibus
et mirabilibus ipsius et ipse manife
stum est quia timor fuga spiri
tualis est et resiliatio ab eo quod
timetur. Timor igitur bonus et sceus
Timor

est quo fugit a bono quia p
uocat creatoris hic est ab omni
inquinamento peccati mortiferi
propter hoc igitur timorem incuciendum
dum mortalibus creator stel
las cometes in celo gladiosque
igneos et dracones flameos
creat et apparere facit in sublimi
Deinde portenta in terra et in ma
ri ut animalia parere monstra
in hominibus eciam nasci ut infa
tulos multorum capitum propter quod et
nota monstra dicuntur Non solum
propter admiracionem novitatis ea ho
mines sibi inbitam intuant sed
quia iram dei monstrat in mue
re mortalibus sed ut turbacio
rerum ordine turbatus hominibus
creator appareat Deinde et alia in
numera preter illa que liber danorum
expresse continet que scilicet futura sunt
in sole et luna et stellis et in aliis
in quo eciam terre motus emican
tur ut ipso tremore suo terra
tremorem hominibus incuciat
et tremendum eis suadeat propter
imminentem vindictam creatoris
Certa propter manifestum est terre
motum fieri providencia creatoris
propter tam evidentem utilitatem
que ex eo debet provideri hominibus
mortalibus et hoc sine fiat per na
turam quam diduxisti in libro
metheororum sive alias per volu
tatem creatoris propter hanc causam
lex hebreorum data est eis in
tantis terroribus ignis coruscis

et lampadarum ignis discurrencium
clangoribusque terrifica scriptam
protesserunt terribilia facta in egip
to ut timerent a malo inobe
diencie et a possimis consuetudinibus
egipcii quibus inbuti erant propter
quod elegant interpretacio doctrina
danorum hebreos fuisse de egip
to insequentibus egipciis et eos
fugantibus ut eo ipso intellige
rent fugiendum eis esse non so
lum ab hominibus egipciis sed ab egip
tiis moribus abhominacione sed
ydolatrie et aliis quibus illi
se creatori abhominabiles et
odibiles fecerant Amplius cuidi
ligenciore consideracio est determinare
fecerunt in hebreos ipsum evidenter
super omnia alia dona de promerito
cor humanum et subiciente ei quem
timet cor iniquum mobile durum
atque similem propter quod sciens creator
rebellionem cordis gentis hebre
orum sceius timendum atque treme
dum tot tantisque tremoribus
legis dacione exhibuit ut
eos a legis sue obediencia non
tam in cuiarct quam eciam frange
ret Deus enim illa sicud ipsemet
creator dicit in lege eorum gens
dure cervicis fuit et propter hoc in illa
nacione salutarem nostri
capiens terroribus horrificus tre
dav fit ab fuit ab inicio *de bono dolore*

Est vero que sunt doloris
sicud sibi mortificant
et extingunt concupiscencias ho

ydolat.

Timor

dolor

dolor [illegible]

Tribulacio
Contra tribuit sapienciam

luptatum desideriaque carnalia
ac scolaria(?) vasisque voluptates
mortificant et abradunt homi
nibus Iam autem nosti ex aliis
quam noxia sint hominibus
voluptates huiusmodi et desideria
que vero captiuant inebriant
debilitant dissoluunt excecant
atque dementant in omne genus
insanie animas humanas seu homi
nes Dolor igitur quia omnia
hec extingit et abradit ab eisdem
quam salutaris sit apparet ex
hiis et quia renouatiua medicina est
instar absinthii vines huiusmodi
mortificantis et est velud lixiuia
abhominandi huiusmodi inquinamen
ta diluens propter hec igitur duo scilicet
mortificacionem istam et ablutio
nem absinthio nominata videtur
aqua tribulacionis in sermonibus
prophetarum Dicendum eciam tibi est
quod ipsam auariciam atque superbiam
radicatus exterminat cum germinibus
earum et quemadmodum ignis lateres et
omnia alia vasa fictilia firmat
atque fortificat et ab dissolucionis
periculo [illegible] armat non solum
contra aquam sed eciam contra
se lateres enim excocti nec ignem
timent nec aquam Sic dolor
precium tribulacionum animas huma
nas armat atque fortificat et ve
lud armaturam quandam eis
paciam operacionis prestat et hoc expres
sse legitur in utraque lege hebreorum
scilicet et christianorum et in lege quidem
hebreorum dixit ipse legislator

Voluptas

Dolor

Superbia

Auaricia

Lateres

Tribulacio

ad gentem illam ex tempore te in
camino paupertatis In lege vero
christianorum legitur tribulacio pacienciam
operatur animas eciam humanas inta
bescere adiuuat illuminat ad sapienciam
Ipse vero sapientissimus hebreorum
et rex gentis illius dixit in quo
dam ex libris suis quia colli
gata est stulticia in corde pu
eri sed virga discipline fugabit
eam Et in eodem libro virga
ac correctio tribuunt sapienciam
Illius eciam ex sapientibus anti
quis dixit quia sapiencia non inhe
nit interim suauitatis voluptatum
Et propheta archita tarentinus ex
presse dixit Ubi dominatur libido
nullum esse locum temperancie et in
regno voluptatis virtutem non
posse consistere Sic nec sapienciam
cum sapiencia verum nomen illius sit
plus quam artis sicut dicit aristoteles
methaphysica ipsa Attende
igitur istas utilitates dolorum et
adverte quam eas nouit creator
et quia est bonitas creatoris ut
diligat animas nostras et propter hoc naturale
est ut eas prouideat bona tam
salutaria quibus a tantis malis
liberantur ac purificantur Nam
omnia [illegible] mala a quibus per
dolores predictos eliberacio animabus
morbi sunt vulnera feditates
deformitates et inquinamenta ab
hominabilia animarum et alia multi
plicia noxia animabus nostris et lede
ncia illas Cum nemo intelliget

Sapiencia

dubitet creatorem curare vel velle
sanitatem, iusticiam, et pulchritudinem
et fortitudinem virtutis quam perfectiones
ceterarum virtutum quia dubitari potest
si bona enim non providet circa vo-
ires quibus adeo efficaciter ad
iuvantur ad obtinendum preor-
natas perfectiones quas non di-
ligere in eis non est possibile cre-
atorem. Semper si videns egrum
multiplicitate egritudinum in eo
modis laborantem et videns ei ex-
hiberi medicinam salutarem con-
tra omnia illa curare nec de sa-
nitate sua cogitet vel aliquid
sibi medicationis pararet aut
perquirat dubitabis ne altius bo-
nitate et sapientia medicina huiusmodi
eidem prestari. De illis non qui
dolores inferunt et medici parare
vibus non intendant. Manifestum
est quod eorum providencia medicina ut me-
dicina non prestatur huiusmodi quoniam nec
in intencione eorum est ut sanet
vel prosint aliquas sed magis ut ledant
et noceant nisi forte sint cru-
ditores atque doctores. Et si yma-
ginari volueris universitatem hominum
homini providentis tibi egritudini-
bus laborare et attendens ac-
atore iugiter in tueri morbos
seu egritudines huiusmodi iniquitatis humana
non considerabis quam divinitas
pietatis ipsius non desistet vel
lo morum in cor tuum ipsum ne-
gligere tanta plaga iniquitatis

humanos et relinquere irremedia-
tam seu immoderatam. Certa
igitur optimum et sapientissimum medi-
camentis est ea semper medica-
dis adhibere remedia que salu-
berrima esse conspicit et ad cura-
das egritudines efficacissima.
Providentes non dolores videt
creator vindictis adeo viciosos
ad curanda prodita incomoda adeo
salutares egro huiusmodi necesse est
ut eos eidem adhibere propinare.
Manifestum igitur est iam ex hoc
dolores tribulacionum que in
hominibus sunt esse in eisdem per
curam et providenciam creatoris.

Quod si dixerit quis quia
evenerunt hominibus ab ipsis
vel in se per semetipsos vel
ab aliis in alios verbi gracia
egritudo interdum ex crapula in-
terdum ex ebrietate interdum ex
cibo vel potu non sano interdum
ex estu vel frigore nimio et aliis
pluribus modis ab aliis non in ali-
os ut verbera et plage carceres
vincula dampnificaciones per
fraudes dolos rapinas. Eadem
et totum molestie et que tot mutili-
ationes sunt huiusmodi gracia omnibus non
causa essendi vel adveniendi
non videtur esse divina bonitas quoniam
potius humane iniquitates atque
malicie et ignorancie agentes
cum esse sunt occasionum suarum
et passionis effectus et illacionis
accionis ipsius hec igitur dixerunt

medicus

egritudo

pmissio dei

maiores ex sapientibus parno p[er]q[ue]
reueat actiones huiusmodi hoc est
malas quastuis atq[ue] puersas
non causat directe bonitas cre
atoris s[ed] sustinet eas siue p[er]
mittit p[ro]pter bonitates [et] utilita
tes passionum [et] p[ro]pter hoc p[ro]p[ri]as
passiones eius causare dixe
runt q[uonia]m eas p[ro]uidet diligit app
bat ut potete tam multiplicate[r]
utiles p[ro]pter h[oc] igi[tur] sustinet acci
ones puersas siue p[er]mittit. Et
q[uonia]m longe maiores sunt [et] plures
bonitates [et] utilitates passionum
elegit p[ro]uidentia creatoris pau
cas [et] modicas malicias atq[ue] p[er]
uersitates ut in multo plures mul
to q[uam] maiores bonitates eliceret
qua illas omnino de no[n] sineret
In hoc igitur [et] s[e]c[un]d[u]m hoc a quibusdam
dictus est creator tam mala[rum] atq[ue]
puersa[rum] actionum q[uam] [et] actores/ac
ausit/ eas/ [et] vires eisdem dedit
quibus abutentes eas faciunt lic[et]
no[n] ad hoc eas illis dederit. Tu
no[n] vides euidenter q[uonia]m no[n] causa
se abutuntur [et] ideo cum dicat cre
atore de malas actiones abutu[n]tur
appositius de hac e[st] enim huius p[ro]positio
nota siue signum directe originis
[et] recte tal[is] causationis. Cuius
exemplum cognitissimum est in rege
iustissimo [et] p[er]fecto eius iniquo
siue p[re]tore qui occidit in noce
tem sicut iniquie. In hoc igitur
exemplo nemo dicit hac occisi
one in nocentis de a rege ul

p[er] regem iustissimum licet p[re]tor
ana potestas p[er] quam inique
occisus e[st] ab ipso rege sit. Hac
est q[uonia]m [et] si p[otes]tas p[re]toriana a re
ge sit directe [et] ipse occisio in
nocentis no[n] est ab illa directe
[et] ipse quin potius p[er] intorsione
[et] abusione [et] inflexione in la
tus non enim descendit directe
a p[otes]tate nisi p[ro]uidium rectitu
dine [et] tunc sup[er] nocentes solu
m[od]o ul[tra] qui immo nocentes ha
bentur seu reputantur. Quod dico p[ro]pter
p[ro]bationes que interdum ul
false sunt ut falsi testes ul fa
lsa instrumenta necnon tamen falsitas appa
ret iudici. Multociens etiam de
est iuris p[ro]batio [et] necesse habet
iudex ex officio iudiciario con
dempnare innocentem. Cuius exemplum
est in debitore qui rem solvit
mutuum stat ergo iudex mutuo
s[ed] deficit in p[ro]batione soluci
onis. Confitetur autem se recepisse
se mutuum stat ergo iudex mu
tuo confessioni eius qua con
tra se facit ad p[ro]bacione so
lucionis no[n] adhibet. Ex hiis
igitur manifestum est tibi q[uod] ma
le actiones atq[ue] p[er]uerse no[n] p[ro]pe
dia p[er]ut de creatore. Quod
neq[ue] in nocentum supplicia aut
falsa siue iniqua iudicia p[re]to
ris a rege iustissimo ul p[ro]pinq[ue]
de nisi abusiue immo nisi in
tollerabili abusione nemo
diceret/

Suo volius utilitates
dolorum in homine ꝛ mise-
re qua dolor maqua
tribulationis vocatur ꝛ ignibus vi-
sibus auctenticis quam sermonibus
considera actus ꝛ operationes ignis
naturalis ꝛ in homines ad similitudi-
nem ꝛ proportionem corporum operatio-
nes ꝛ utilitates spirituales dolo-
ris ꝛ tribulationis in cordibus
humanis et de hiis alibi plurima
audivisti per me. De hiis etiam
manifestum est tibi quam utiles
sint in genere humano qui dolores
inferunt sive ea ex quibus dolo-
res sunt qui tot vel utilitatum
ꝛ instrumenta ꝛ vasa sunt seu instru-
menta licet non intendentes ꝛ
scientes hoc faciant ꝛ intelli-
gentia intendentes hoc est nocu-
menta sive nocere. Unde est quod
utilitates ministrorum eorum cessare
vnt peccatum in locum damnati-
onis nisi interim resipuerint
ꝛ per penam fuerint emendati
huiusmodi aut exemplum emendati
gratia qua erudito ad plenum filio
paterfamilias virgine precidit propter
hoc dixit sanctus ꝛ sapiens ꝛ in-
genio pariter doctor clarissimus.
Unde gloriatur impius quia de
illo flagello meum fecit pater meus.
Quod igitur adhuc volueris creatoris
pietate in mensam erga genus
humanum ꝛ diligenti scrutationis
consideratione in rebus humanis
fortis invenies ipsum predia salli-
citudine atque dulcedine sit circa
hec totum genus humanum per ma-
los quadmodum pater bonus bo-
num filium aliis etiam malis que
non sunt per malos quadmodum
sunt mores ꝛ postes famnes atque
sterilitates in innumerabiles utilitates
prestat bonitas creatoris mor-
talibus et quia de hiis alibi mul-
ta dicta sunt ꝛ alibi etiam dicen-
da videlicet in predicationibus ꝛ exhor-
tationibus. Revertar ad propositum
ꝛ dica quia bonitas creatoris
ꝛ sapientia cum nichil faciat ut sic
vel permittat sine causa ꝛ inuti-
liter. Cum vel alia huiusmodi iuste scienti
patrem ꝛ prudentiam ipsius.
Creato fortius ea ex quibus tot
ꝛ tante utilitates nobis proveniunt
non erunt nisi ipso faciente vel
fieri rationabiliter permittente ꝛ etiam
ordinante quam sic dixerit quis quia
multis non prosunt immo nocent
mala huiusmodi. Iam vidisti et
tibi super hoc in precedentibus per
mensa convive dapsilis qui non
solum ad mensuram societatis convi-
vantium sed in magnificentiam lar-
gitatis sue mensam ordinat ꝛ parat
ꝛ addo alia hic dicto quia cul-
pa ꝛ defectus eorum est qui tam
utilibus ꝛ ampliis uti vel noluerint
vel nescierint quod quam ꝛ hoc non fa-
cile concedendum sit quod huiusmodi flagella
huiusmodi non prosint. Cum visibile
valde sit filium subiugari patris
rebellantem multo rebellatorem
sibi fore dimissum. Manifestum

par

vnum

Dei prov-
dencia

Mortis utilis

ciam est intelligencibus ipam
morte admodu utilem ee in
maliciis suis ptinacit psiste
tibus. Cum euident huiusmoi
hominibus expediat malefacie
di amitte ptate atq liberta
tem quadmodum 7 furentibus

Ladox

7 furiosis sc3 de amissionibus
seu ablacione gladiorum. Omnis
enim ptas abutent ampriae
sua 7 aliorum uelud gladius est
in manu furentis. Amp cum
tot 7 tant utilitatibus indigeat
genus huanu si malicia eorum
adeas resistendas no sufficet
eas indubitant pararet bonitas
creatoris. Nullo enim modorum
tam pniciosum defectum ingne
huano sustineret. Quid mirti
igitur si puide pmo sapientissie
causas huiusdi malorum in hoibus
ee sustinet 7 pmittit. Amp ppt
huiusdi utilitates fiat iustifi
caciones iudiciales 3 in mul
taciones pecuniarie mebrorum
mutilaciones latronu suspe
dia omnisq cruciatus pnoales
ut ipi mali qui no iudicio sz ma
licia q̄tuntq mala que dixi infe
runt hominibus ne eo usq turbent
suis in solenciis res huas ut
no solum huic sz nec eciam hunc
inter eos liceat compescant
Ubi igitur manifestum est pnoiatos
dolores atq mala p diuina p
uidencia parari hominibus. Cum
omis rectores 7 iudices ppt has
utilitates dari ab eodem ma

nifestum sit hominibus. Non igitur debz
ee dubium alia mala dolorum tri
bulacionu s diuina puidencia
pmitti 7 ordinari ppt causas
easdem. Amp multa dehuiusdi
malis licet no psint pacienti
bus psint tamen aliis hui9
eni pena maleficii multos deb
ret absilibus. Amp quis non
uideat quia si mundus iste no
haberet nisi pacem atq deli
cias inseparabili adherencia deti
neret in seipo homines 7 a bonis
futuris 7 uirtutibus eo usq aute
ret ut paucissi ul has ul illa cu
rarent. Uita igitur huana 7 mag
nis 7 multiplicibus respgendi
fuit amaritudinibus 7 doloribus
ut cum malu tanta atq nocie
tas aute ab hominibus. Cuius
enim magis pniciosum mag
q nocium huano gni cogitatu
pt eo q auffert ei bonum ppt
q solu creatu est bonu sz fe
licitatis future 7 malu quonul
lu maius est hi supplicium dap
nacionis eterne infert eidem
Non immito igitur uite istius
dulcedine amaritari uelle de
buit creator hominibus ne a bono
ad q eos creauerat illos auertet
7 in malu q̄truum eosdem tra
het. Quo igitur opinabile est do
lores tam utiles tamq salutares
diuina puidencia ul creare ul p
mittere 7 ordinare non esse in
hominibus

x^a q^a de q pessitates p[er]tes adimclantur

de bat. hor. idem in pex^a

Punam autem tibi ad h[oc]
exempla m[u]lta m[u]lto
plura p[re]mittes decimas
pluralitatis tedium horum p[ri]mu[m]
est exemplu[m] mittis que t[em]p[or]e
ablationis pueri quem mat[er]
videns paruulum dulcedine lac
tis adeo illectu[m] ut ab eo se se
pati seno patia[tur] ... ad solidio
rem aut congruenciorem sibi
abu[m] inclinare velle amarita
tes papillarum aliqua[m] aspergit
amaritudine quam paruulus
senciens in papillis sponte
eas respuit et etiam refugit et ad
mensam p[at]ris inhiat et q[uo]modo
comedit. Sic q[ui]d ig[itur] mirum si
totius generis humani creator mi
tricis et mutator a lacte n[on] dico
pueritie s[ed] puerilitatis humane
que turpissima ac p[er]niciosissima
est separare nolens et ad mensam
futurarum spiritualium epularum q[ue]
in celo glorie sue parata est inhi
are nolens homines atq[ue] aspi
rare amaritudinibus m[u]ltipli
cibus aspergit carnales ac se
culares dulcedines quarum fal
sitas atq[ue] fallacia adeo noxia
adeoq[ue] p[er]niciosa est hominibus
ut et amensa illa delicijs in ex
cogitabilibus refertissima om[n]es
auertat homines et inscriptis eos de
in obruet et demetet. Item insup[er]
humanas bellis litibus omniq[ue]
inordinatione atq[ue] inquietu
dine deturpet confundat atq[ue] p[er]
turbet. Aliud exemplu[m] huius di

ter de patrefamilias qui videns fi
lium in loco p[er]iculoso arrepto fla
gello ip[s]um crebro p[er]cuciens illu[m]
asport[et] inde et diffugat. Sed quo
dubitare non potes q[ui]n m[u]ltitu
dinem habet filiorum dispersam in
m[u]ltis locis p[er]iculosis quum m[u]l
tiplicaret flagella et flagella
tiones ad id ip[su]m faciendum
m[u]ltitudinem filiorum q[ue] facit diui
to. Cum ig[itur] benignitas bonum
sit m[u]ltitudo sit filiorum aliq[ui]s
gr[ati]e filiationis. Quid mirum
si creator benignissimus cui mani
festissima sunt omnia p[er]icula om[n]ia
que noxia habitationis istius
et moram que p[er] amore noxia
est hominibus quid iniqua mirum
si m[u]ltiplicatis flagellis atq[ue]
doloribus eos ne huic habitati
oni sine modo hereant abst[ra]
git et diffugat. Quod si dixit
quis deum non habere nec reputare
homines filios suos ullo modo
filiationis quamq[uam] in parte ista
ip[s]ius creatoris oraculis et s[er]mo
nibus p[ro]pheticis apte contradicat
negare tamen non potest quin sal
tem aut ut bonos aut ut oues
aut in aliqua conditione seu
comparacione sue possessionis
eos habeat. Si enim aut paterfa
milias de omnibus suis aut bobus
si in p[er]iculoso aliquo loco vos re
sp[ic]eret non ita faceret ut dixi
appareret ig[itur] ex hoc p[ro]videnciam
diuina causam esse dolorum p[er]cussionum

tribulaciones p[er]tes

ho

Vini

in hominibus. Tercium exemplum
est de vino fortissimo et inebria
tissimo cui similes sunt vite huius
modi, potus carnales aut se

Voluptas

culares voluptates, que inebriant
eos usque in brutalem desipien
tiam et in sanissima dementiam. Tri
bulaciones vero et dolores contra
ne similes sunt atque quartum
adiutorem reprimendi maliciam
vini huiusmodi et obsistendi ne
inebriet. Nemo autem intelligens
ignorat omnes homines quosdam
creatoris esse convivas vel saltem
hospites cum potius manifestum
est eos alumpnos esse et quos omnis
alit et potat. Cum autem pater fa
milias convivis suis vinum tam
noxium non prebeat, cum aliquibus
suis quibus curam alendi et sump
tus alimentorum impendit non pro
videat in amortifera potacione, si ea
esse cognovit in alimentis. Cum
hospitibus suis a veneno mor
tifero non caveat nisi malignis
simus proditor et querens mortem
hospitum suorum. Nullum autem vene

Voluptates

num perniciosius est voluptatibus
carnalibus, immo ille tanto pernicio
siores omni veneno pestifero,
quanto vita beata futura quam homini
bus auferunt est vita corporis
quam sola venena extinguunt
prestancior. Certum igitur per aquas
tribulacionum et dolorum supra dictas
tantis malis salubriter occurritur
atque periculis. Non relinquitur tibi
dubitacio, quin aque tribula
cionum et dolorum huiusmodi ex providencia

et bonitatem creatoris administre
antur potantibus deliciis. Sit autem
sine facta ratiocinacionis istius
dico quia nec de minimo bono
quocumque dubitare permittitur qui

Nota pro homo

homo est non nomine tantum sive
et nomine, quin ipsum sit creatore
quemadmodum si non esset fons lu
minis nisi esset preter solem, qui hoc
nosset non dubitaret de quocum
que lumine vel qualicumque quin esset
ipsum a sole. Certum igitur iam
declaratum est tibi in prima
parte magisterii huiusmodi non
esse nec posse fontem boni vel

fons bonitatis

bonitatis preter creatorem. Mani
festum factum est tibi non posse
esse aliquod bonum vel bonitatis
nisi ab ipso. Declaratum eciam est tibi
in precedentibus tribulaciones et do
lores huiusmodi non solum bona
esse sed eciam valde bona. Tam
magna vero bona creatorem
negligere quis nisi homo sine
intellectu cogitet. Negligere autem
intelligo ut non curet ea esse nec
curet qualiter aut quo fructu.
Sunt et alia innumera exempla
huiusmodi in mirabilium utilitatum
et fructuum dolorum et tribulacionum
huiusmodi, que alibi et maxime in
exhortacionibus sacris et dicen
do et exponende sunt. Ex quibus

qo

non dubito quia reverencie communi
tati bonum consulitur et providetur
innumeris utilitatibus et fructibus
plurimis. Et quia creator gerit indu
bitanter curam universitatis non
autem singulorum. Videndum

est hominis illi. Certa in rebus na
turalibus singulorum evidenter appa
ret quanta creatoris sit prudentia
operibus scilicet in compositione forma
tione immensitate et colligatio
ne membrorum atque perfectione. Nul
la enim est natura nulla virtus
alia cui possibilis sit fabricatio
humani corporis et ordinatio quidem
corporali dubitationem non
habet ordinatio. Vide spirituali bre
vi consideratione id ipsum videre
potes quoniam illa nostra opera instru
mentis quibus illa non habeat scilicet
ymaginando sive intelligendo
tamen et volendo sive imperando
non recipit autem intellectus (Intellectus)
rationalis ut esse subsit volunta
ti aut imperio alicuius alterius
quam creatoris quoniam quod non potest
natura imponere nullo minus non potest
operari sit esse aut tale esse. Ma
nifestum igitur est per hoc sola virtute
creatoris posse fabricari et for
mare corpora humana et ceterorum
animalium ex quo manifestum etiam
est consequenter et propriam nutritio
nem vitam et gubernatione tota
que reliqua gubernationes ad
creatoris prudentiam pertinere.
Non enim minus est mirabile nutri
mentum et incrementum corporeum
animalium atque vegetabilium nec
minori difficultate invenitur
aut potius estimatum quam genera
tio et fabricatio corporum. Omnibus enim
admirari sufficiat tam studio

nutrimentum

se tamque diligenter decoqui nu
trimentum tam crebra excolatio
ne depurari tanta fidelitate
ut ita dicam distribui singulis
membris et partibus prout unicuique
opus est et convenit et prout
etiam visum est quasi arte quadam sym
metrica mirari possent intime
tos particule quasi geometria
dividi mensurari et commensurari
membris et aliis partibus atque
aptari necessitatibus et indigen
tiis earum. Nulla enim coqui vi
potest quod minus iuste aut plus
recipiat quam cum est in virtute
nutritiva et nutrimenti distribu
tiva vel cum ei aut plus debito
aut minus ei de nutrimento tradi
tum fuit aut eidem virtuti inobe
dientes in his aut talibus casi
bus culpa enim tanta superioris
dispensatoris. Quemadmodum cum (Stomachus)
aliquis vel plus iuste oneravit
stomachum vel minus cibi quam
nature sufficiat infert in illum
vel a cibo que decoqui et depu
rari stomachi virtus non suffi
cit. Non culpa est stomachi quidquid
ex viciationis vel corruptionis
ex his accidit nutrimento vel
corpori nutriendo sed ut prius cul
pa est male dispensantis ipsi
stomacho. Sed nec in his cessat per
misericordia aut bonitas creatoris
egritudines et dolores ex his pro
venientes tam multiplices effi
cit fructuosas ut audivisti.

Apparet igitur evidenter ex hiis
tibi quia in corporibus celesti
corporibus eorum quocumque valitur
sunt per divina providentia et bo
nitatem vel fiant vel ordinantur
ut exinde multiplices utilita
tes proveniant et sicut non est pi
lus in veste tua qui locum co
nvenientem in ea non teneat
licet propter parvitatem suam et uti
litatis ipsius parvitatem hec ipsius
perfectionem non sufficiat ita et de cor
poribus huiusmodi tocius parcellis
cuiuscumque generis totum ipsum sic se
habet. Iam enim declaratum est
in et tibus de continuo et infini
to quia omne aggregatum ex co
tinuis et corporibus quarumlibet
quantitatum continua est. ipsum non totum
designatum de continuitate ex infini
tis. Causa propter omnes partes cuius
cumque magnitudinis sic ex infinite
pilis est et omnis acervus arene
non ex infinitis lapidibus et
si unus pilus detrahetur aliquid
de totalitate ipsius et pars certe
ac determinate in se comparacionis
ad totum parum licet neque compa
racionem huiusmodi neque detrac
cionem sensus percipiat. Vnde
sitas non sapientie creatoris omnia
hec et similia mensurat atque dinumerat
neque enim sine causa dixit sanctus
et sapiens loquens ad ipsum omnia
in numero pondere et mensura dispo
suisti.

Post hec autem vel iusti
ciam adea que sunt

oppressionis et substractionis ma
terie malorum et prohibicionem accessus
ad ipsam hec est que prohibent
homines abscedere a malo et secun
dum dico igitur quia oppressio ipsa in te
cione et in ommacione sua habet uti
litates multas spirituales quarum
prima est ita iniquissimam eleva
cione superbie qua et in mente
sanat et eciam in mente preservat.
Secunda utilitas eius est circa
inconstanciam levemque mobilita
tem quibus quidam ex hominibus
a deo exagitantur ut neque in uno
loco corporaliter neque in uno statu
spiritualiter persistere possint et huius utili
tatis exemplum est compressio pellium
inflatarum. Somniorum et follium fabri
lium et omnia alia que compressione
detumescunt. Evidens autem
exemplum est in bufonibus qui
gravantur in angustiis foraminibus
petrarum qui intumescere non
possunt donec inde exeant.
Tercie utilitatis exemplum est
in lonibus tectuum domorum
que lapidibus onerantur ne a ven
to auferantur. Quintum et omnia
alia quibus pondera supponuntur
ne vel flatu ventorum vel fluxu
aquarum rapiantur. Sexta utili
tas est cuius exemplum apparet
de equis quorum in una velocitas
et impetus reprimuntur oneribus et gres
sus ad suavitatem et modestiam
reducuntur et nisi hec haberent tunc
erit vide et ex cogitare multas

alias. Que non prohibent homines
abscedere aperto vel parva absce
dere ab eis sunt carceres vincula
et custodie disciplinales atque
conclusiones quia viri sancti omnem
aditum potestatis abcludere intenden
tes seque atque discipulos suos
ab abscessu corporis prohibere volen
tes sibi fecerunt et adhuc faci
unt et ista apud gentem paganorum
solam inveniuntur. Nonnulli enim
corporibus ad vitam huius dei custo
dias fecisse dicuntur. Eligentes si
bi habitationes deorsum et lon
ge ab hominibus. Videntes quam peri
culosa sit societas indoctorum atque
corruptorum hominum prohibere volentibus.
Paupertas vero adeo salutaris
est castitati et sobrietati utrumque
ostendis earum liquorum subtractionis
opulentia namque ciborum et potuum
aliorum quam temporalium que corpori des
inunt obsunt ad luxum et lux
uriam atque nimias concupis
centias ciborum et potuum quam ligna
ad ignem vel incendium. Secunda
utilitas paupertatis est vallaris
munitio quod enim est vallum ad
arcem quam cludat sive muni
tionem hoc paupertas ad pauperem
sive hoc intelligat sive non quem
admodum vallum arcet hostes
et prohibet ab ingressu ymmo ab
accessu. Sic paupertas vicia luxus
us et luxurie comessacionum
et ebrietatum arcere non sunt

ad homines eorum commodis aut
divitiarum facile apparebunt tibi
fructus et commoda paupertatis
etiam alibi preter dicta supra plu
ma didicisti

Quoniam autem multa euca
unt et adhuc eveniunt
homines citra prudentiam et
cautelam creatoris in eis
que casu tamen videntur accidere
et hec sunt que quidem equaliter eve
niunt sapientibus et insipientibus
iustis et iniustis, qualia sunt pe
ricula naufragiorum que iustos et
iniustos pariter absorbent et mortes
et alia incommoda. Secundo in eis quo
omnino non causa videntur tam ac
actione quam ab aliis quales
sunt furiosi qui furore suo so
lito ferri videntur. Tercio in hiis qui
pro libito vivunt hoc est ut volunt
et non nisi male vivere volunt et
ut ita dicantur stulta voluntate
sua ducuntur vel potius aguntur
nullo rectore vel curatore ut vi
detur exactius. Quarto in hiis
qui omnino delicti videntur quasi ad
modum cadaver expositum can
ibus et avibus prius liberatione
ad incipientibus et devorantibus
nichil fit. Sic non nulli pauperes
derelinquuntur et multiplicatur affli
guntur hii non solum nullo eripi
ente vel defendente vel etiam con
ducente vel solo aut saltem
compaciente pressuram tristissimi
atque vastissimi sunt. Cum ergo

Limite

Paupertas

Casus fortuiti

naufragiorum

furiosi

voluptuosi

delicti

eos curat creator vniuersus Quo
vos non quam alios curat Dato
ergo in primis quia casus et temeritas
tam longe sit a sapientia et bonita
te creatoris quam longe stulti
cia vel ignorancia et propterea quantum
ad creatorem nichil est casus.
Casus
Temeritas
Apud nos vero locum habet casus
secundum quantum ad nos habet aut est propter ig
norantiam et inprouisionem creator
enim omnia intuetur non intuicione
que sit status dormientis quin
pocius intuitu qui est in ultimi
tate vigilancie et actualitatis
neque aliquid est optimum vel ab
sconditum ullo modo eius aspectui
Occultus
Quod neque intuetur aliquid tamquam
longe sit ab eo neque tamquam propin
quum sit ei et intelligo michi sermone
meo quod propinquitas et remotio
rerum nec addit nec minuit con
gnitionem eius vna propter videt
omnia admodum et tamquam oppi
mo Manifestum igitur est quod nichil
euenit ut sit in rebus quod ipse non
statuat et ea prestiat Et quia inten
cio est omnis et ut bona sint et
fiant et permaneant quamdiu videt
decere gloriam suam et conuenire ex
eis utilitates quas vero operis ce
Propinquitas
remotio
Circa mala nota vnde que vulgus
male nominat et sunt mala
penalia que vulgales insipien
tes homines totis studiis ac viribus
fugere et declinare vel saltem minu
ere atque leuire conantur quin ymmo ea
Mala penalia
bona sunt huius disputacio alibi
didicisti et sunt opera iusticie et in ne
cessitatibus multiplicantur vtilia ac sa
lutaria hominibus circa inquam
hoc est eadem est ei intencio que
et circa alia bona temporalia seu
corporalia hoc vno excepto quod ista
conuenienciora sunt bonis cor
reptionis et excitationis homini
animalis vitiorum et peccatorum et conue
nientissima nominatione bona dis
ciplinalia bona quod disciplinae
et erudicionis creatoris nomina
ri possunt Alia vero bona temporalia
scilicet et corporalia bona attractionis
et allectionis diuine benignitatis
dicenda sunt Ea enim largitur
benignitas creatoris hominibus
vel ad necessitatem sustentacionis
et hec quantum omnibus vel ad blandime
nta attractionis et allectionis
et hec specialiter propter paruulis sensibus hominibus
adeo enim modica bona sunt
hec ut ea sapientes despiciant
et ea dignitate sua indigna
omnino cognoscant paruuli vero
homines eadem quasi magna tota
auiditate amplectuntur propterea igitur
quasi blandiens eis bonitas cre
atoris ut eos ad amorem sui
et cultum attrahat et paulatim
proficientes ad sublimia bona
propter que eos creauit prouocet
instar matris atque nutricis et
eciam bonorum patrum paruulos per minu
scula pirorum atque pomorum in
amorem sui prouocantium et deinde

vel ad studia bravium vel ad alia que
maiora eisdem preparavit, quo
artificio erga gentem hebreorum
creatoris bonitatis manifeste
visa est. Cum ut potentes pueri et ad
huc puerile bona et ad sublimia
vel cognoscere vel amare non va
lerent per persuasionem legis sine
modica sive sola modica tempora
lia tamquam puerilia munuscula pro
misit et sola contraria, scilicet pau
pertatem mortem corporalem mi
natus est eisdem tamquam puerulis
deterrendis. Non enim indicavit
sapientia creatoris in gente illa
sibi agendum ea tempore tamquam
cum sapientibus sciens puerilita
tem et ruditatem ipsius. Promis
siones enim huiusmodi munusculorum
sapientibus illusionem et irri
siones essent si eis fierent. Quis
enim sapiens non se irrideri cog
nosceret si ei mulier mamillas
distoopiens sugendas offerat
et si pomunculis magnis ac precio
sis duas easdem eidem vel tres
ancillanas porrigat. Propter hoc igitur
paulatim erudito genere humano tam
doctrina legis hebreorum et prophetarum
quam philosophicis dogmatibus et
aliis creatoris eruditionibus atque
miraculis bona sublimia promi
ssa in lege veritatis et perfectionis et
promissa bona et sublimia vel bo
na altius vite que sola digna
sunt excellentia generis humani

et perfectione eiusdem in quo nobiliter
philosophorum satisfactum est simpliciter et aliorum
sapientum qui et puerilia huiusmodi
munuscula contempnenda decre
verunt et docere dei sapientia
per legem et doctrinam christianorum pro
missiones bonorum desiderabilium
hoc est futurorum tota aviditate re
ceperunt. Cum et comminationibus
magnorum malorum deterriti ad
virtutes sublimes confugerunt.
Intelligentes in lege huiusmodi et omni
detestatione cognoscentes perfectiones
quas quo querebant. Intelligere igitur
ex hiis quia et doctrina christianorum non
pueri populo ut pueri data est quod
manifestum est ex promissionibus
et comminationibus eiusdem quorum earum
cognitio non cadit in animos paru
los nec ab eis capitur. Apparet
igitur ex hiis que dixi tibi mite
as bonitatis creatoris circa ut
quod bona producta que praeter altera
intendit sustentatione quia
omnium hominum temporaliter aut blandi
plibus et eos attrahere ad maio
ra futura sed ad presentem miseriam
quamvis consolari propter alterum non in
tendit bona discipline hoc est
retrahere et preservare a malis vi
ciorum et peccatorum. Etiam dixi tibi
in precedentibus quia nullus est
cui ipsa mors naturalis utilis non
sit. Mors enim iustis liberatio est
a penalibus malis omnibus huiusmodi
quod periculis temptationibus quod detractibus

Lex christianorum

mors

et vinculis egressus ad regnum fe-
licitatis future. Multa etiam alia
bona mortis corporalis principali-
ter audivisti. Talis non a quibus
statim post mortem imminet
infernale supplicium in hoc mors
utilis est quia malis multis suis *Mors mat utilis*
a quibus resipiscere non proponunt
persistendo in eis maioris dampn-
nacionis sibi supplicia cumula-
ret. Dico autem resipiscere non pro-
ponit quia quamvis hic proponit sanus
et iustus est propositum enim non peccan- *propositum*
di. Devotus et recte huiusmodi conti-
nuo in posterum omnem maculam
peccati mortalis abolet et abradet
ab animabus humanis. Quamvis et vo-
luntas qua hic vult non dico velle
Quo igitur nolentibus restat inter-
dum aliqua satisfactione que non
nimis purgatio est post mortem satis-
factio et purgatio iustitia et sati-
tem non extinguit immo quia
peccatis additur multiplicatur atque
clarificatur. Sicud alibi didicisti.
Est et alia utilitas huius mortis
que evenientis iustis et iniustis
hominibus est enim non levius ad
momentum mortalium ad preparacione
~~finis~~ sui et exitus de hac vita
magna excitatio contra torpo-
rem atque pigritiam humanam quia qui-
dem inbiti ista vere dormientes *dormire*
sunt et omnino nescientes quid eis
vel circa eos agatur neque precogita-
re volentes quid eis immineat
Est etiam ipsa mors aliena ad

invenctu validum et contemptum vi-
te de qua creator omnium ordi-
navit pater illam apprecietur et qua
pro nobis ipsis esse debeat quietam
facile extinguibilem fecit et tot
mortis quibus subiceat. Mala
igitur huius vite et bonis et malis
que eveniunt et omnibus indubi-
tanter. Que non equaliter possunt. Dico
utilis alia etiam quod ipsis in iustis et peccatoribus
multociens prestant ut horrore
tempestatis et metu mortis in
immiciet cantaverunt a suis viciis
et peccatis est enim timor fortissime vir-
tutis ad expellenda peccata et ad
reprimendum homines a viciis suis
malis et pravitate consuetudinis
Manifestum igitur est quia expe-
dit et salubriter in multis experto
ribus pericula naufragiis. Certo
forcius ergo sanctis et iniustis hoc ante
fiet tibi manifestius testimonio
eorum qui frequenter navigaverunt
et insani in maribus ipsi enim ma-
nifeste narrant atque testantur
numquam adeo sibi displicuisse
vitam suam et peccata neque adeo do-
luisse vel penituisse de illis neque
adeo desiderasse et amasse iustitiam
et sanctitatem quam cum sibi videbat
imminere naufragii periculum quia
igitur nulli incredibile vel ignotu-
tum est creatorem proposuisse hic bo-
na prebere malis et bonis iustis
et iniustis que evenit ex naufragiorum
periculis. Quamvis mirum si creator vi-
asdem esse quia huiusmodi pe-

causa ubi est enim officiis quibus et
utilitas non est indecens cau-
sam ex quem

De furiosis non video quod
non sint extra curam
et providentiam creatoris cum
videamus quosdam religatos vel fla-
gellari ne sibi vel aliis noceant
Cum etiam videamus eos pasci
nutriri et vestiri et alia necessaria eis-
dem prestari quod sive curiali ad-
re sive ex pietate prestantur
sive etiam ad custodiam vel rerum
vel bonorum quibus nocere possent
si dimitterentur. patent sicut hec omnia
et providentia creatoris. Cum ipso
natus est amor pietas et sollicitu-
do predicta. Et si dixerit quis quia in
huiusmodi satis apparet cura et provide-
ntia creatoris. Dico in furiosis qui
sibi ipsis dimittuntur nulla ex-
videntur cum neque a se ipsis nec
ab aliis regantur. Dico quia in qui-
busdam ipsa dimissio qua sibi
dimissi videntur non solum est pre-
curam et providentiam creatoris
sed etiam preter curam providentiam ho-
minum et hec quia quidem propter hoc sal-
vantur a vinculis et liberi dimittuntur
quia ipsa dimissio et libertas discur-
sus et evagatio contra furorem sit
furiositatem salutaris est eisdem
Hec ad hoc pervenit ad me quia
alia de causa dimittuntur sibi ipsi
furiosus sed neque etiam hac de causa
dimittuntur si eius dimissio atque

libertas aliis periculosa videatur. Et
si etiam de huiusmodi eveniat fecerit sicut
in te contingit / manifestum est ex
hoc et sibi et aliis bona magna
provenire et ei quidem provenit bo-
num cautioris custodie. Viden-
tibus autem illud ex suis et aliorum
periculo liberatum pervenit in pro-
vocatio ad pietatem vel patientiam
in ipsum. Que tamen magna esse
bona et deo accepta nemo ratio-
nalis dubitat et sic aliquem
leserit amicum comprehendatur hoc
ipsum habet utilitates quas iam
dixisti et forsitan multas alias.
Quod si semetipsum in aquam vel
ignem precipitavit et hoc ipsum occidere
utile est sicut audivisti eis
etiam quos ledere poterat bonum
pacis et securitatis ab eo per mor-
tem ipsius provenit. De ipso etiam
malo furoris dico quod plurimis furio- Furiosi
sis valde est furiosum. Quia
enim boni et iusti sunt ad infuro-
rem incidunt intuito parum propter furo-
rem sanitatis eorum sive boni-
tatis in tempore furoris prestare non
possint / curantur amitti a bonis
vel minui corporis sanitatis et
iustitia eorum possit. Cum per sola
peccata per sanitate et iustitiam impos-
sibile sit vel minui vel omnino
tolli. Si etiam mali et iusti sunt
in his eis per furorem consulitur
ut malicia eorum in tempore non
augeatur et propter hoc nec furore dicep

Galienus

nacionibus supplicia eis crescat
Et si creditur Galieno adiuuat
hunc sermonem id quod dicit in libro
de melancolia Sed quid quod ex
nimio desiderio videndi deum
nimia quam sollicitudine certa sunt in
cadere in insaniam quod non esset possi
bile aput creatoris bonitatem

Melancolica

Sed ut ex tanto bono tamquam ex
accepto quantum est desiderium
videndi ipsum certa hoc vehemen
ter et sollicitum per multos con
tinuatum malum incidere morbum
scilicet melancolie visus eisdem ipsum
pronosticus utile fore multiplicatur
et salubre Vidimus autem sancte quod
tempore meo multa sunt viri sanctis
simi ac religiosissimi quibus
desiderio magno erat morbus
melancolie propter securitatem an
dedarum [?] vnde vnus inter eos erat qui
dam melancolicus et statum eius
non mediocriter affectaret aperte
dicebat deum inestimabilem
graciam illi melancolico contulisse
in hoc Sed quod bona eius spiritualia
adeo in tuto eidem constituerat
ut ea amittere non posset ad bo
na huiusmodi insuper parata ut dupli
amitti non possint Et si dubitat
quis quia non est impossibile

martirium

aput voluntatem creatoris ut propter
bona aliquis mala recipere permit
tatur Neque vero primo certa frequen
tissime Quis enim dubitat multos
occidi pro iusticia quia eam vel

pacientia

feterant vel deserere nolebant
ab ydolatrijs quot milia hominum in
terfecta sunt quorum crudelitas creato
ris quis dubitare non potest iniustissi
ma recedere nolebant et qui
ydola colere vel eis sacrificare con
tempnebant Item quot mi
lia matronarum et virginum infecta
pro eo quod libidinibus corruptorum
coinquinari renuebant Nichil
igitur credo quia mala huiusmodi
penalia a bonis talibus et insipien
tibus hominibus et mala false
certa iniuste dicuntur atque creduntur
Non enim possunt esse mala que
iusta sunt et que iudicio creato
ris que errare vel falli impossibi
le est bona sunt ac eiusdem re
muneratione dignissima nec
adhuc dubitatum est a quoquam
intelligente quin pacientia probitate
et iusticia et bonum et iustum sit aput
homines gloriosum laudeque digni
ssimum Aput certa iusticiam
creatoris remuneratissimum
Quale igitur atque dampnabilis iste
error mala pro bonis et laudabi
lissima tollerantur Non noverunt quo
virtute pacientie neque virtutem
eius pulchritudinemque premiis et glo
riam penitus ignorant qui
ut dum sciunt quam decora sit pa
tiens iusticia et quam ipsa pacientia omni
aliarum virtutum protectrix est et velud
clippeus omnibus ictibus insultibus
quibus alie impugnantur et cetera que
iacula que vobis iaciuntur in

semetipsa excipiens et videns
omnes electos protegit et custodit
Et primo iste de piacia que hic di-
co deviatio est questionis quarte
qua primo sup(ra) posui

voluptuosi

D E hys no(n) qui voluptuo
se vivunt vide(n)tur ip(s)i nota
tamen vitiis p(ro)stitutis et
expositi pomia qua(n)tu(m) sub arcana
p(ro)videntia creatoris vivat et
hec intelligas quia qui donis cre-
atoris ad sola voluptates utu(n)tur
quique adeo dediti sunt volupta
tibus [illegible] molestias
divinorum flagellorum nullatenus
ferre possent immo occasiona(liter)
per eas deteriores fierent quanto cum
dolore quantaque iracundia tha-
bo(r)sent et tandem sterent si eis
delicie quas summope hic auffe-
rre(n)tur si eis delicias inferre(n)tur
manifeste vide(re) potes qui
deliciarum ablatione insaniunt
Simp(liciter) si eis donis que magis
amat et de quibus magis gaudet
non putarent ad amore crea
toris sed potius ingrati coram ab
usu(n)tur eis in tanta cura suarum
pmicie quod credit eos factu-
ros in flagellis ... procul dubio
insanirent usque ad blasphemias
creatorum et putent adhuc quam
diu ipsum etiam in nephanda
ydolatria convierent sicud et
multis iam audivisti Consulto
igitur sapia et bonitas creatoris
elegit hunc modum hominis qualiter in
se est provide et attulit ad se do
nis et beneficiis quem magis diligit
qua co(n)terere flagellis et asperis
strictis tribulationibus doloribus
quas magis oderunt Diem
lactis dulcedine non p(ro)vocat(ur)
puer solus ut papillas diligat et
eis adhereat quanto minus attra
heretur absinthii aut cuiuscumque alterius
amaritudine propter hec enim creat
tor evidentissime dulcedinem po
suit in lacte mamillarum ut ipsum
appetibile atque amabile faceret
parvulis qui in cibo eiusdem sub
stantia tota etate parvula indi-
gent Ad hoc igitur dulcedo ipsa
bonorum potissimum creata est
ut parvulos ad hoc sapia invitat
in amore et obedientia creatoris
non solum ut eos corpa(li)ter nut
at Hoc probas est sentie de sa-
pia et bonitate creatoris ut cor
p(or)alia tanto ope curet et
curas negligat Et ut bona cor-
poralia que ingratis et insipienti
bus per ingratitudinem et abusi
one suam adeo noxia efficiunt(ur)
et tanta profusione sue largita
tis tribuat que tam utilia tam
quam salutaria hominibus et sine quibus
ipsa corporalia periculosa est
co(n)spiciunt avaricia vel crudeli
tate quarum utraque de ipso cogit
tare nephas est omnino gladio
et igne abipso exterminandum
largiri non curet Et si dixerit

To quis huiusmodi bona corporalia vel
spiritualia viciis non excepto incitatoria
ad malicia amoris et obediencie
ac in creatorem quam potius
corrupcione et corrupcione animarum
suarum sed in superbia et luxuria
ceteraque pestes viciorum et non
divina providencia aut amica
deri hominibus ad intencionem sapie
et bonitatis creatoris. Sed ut
dona eis profuerint recipientibus
non aut ullo modo ut noceat
ff Unde quia verissimus est sermo
ultimus hic sed de intencione sa
piencie et bonitatis creatoris
preter intencionem ipsius vene
ra est quod bona dei dona huiusmodi
homines in ipsam vertunt pernicie quod
indubitanter faciunt per abusiva
intorsione date sibi a creatore
libertatis potestatis huiusmodi aut opera
opa Vinum multa sunt. Dedit quidem vinum
creator hominibus ad salubri
tatem quod multi excessis in vinum
in ebrietatem. Dedit igitur ignem
Ignis multiplex adiumentum salutis
et conservacionis humane sed tamen multi
se precipitantes ipsum sibi faciunt
instrumentum perdicionis. Dedit
aqua eciam aquam quamvis de ad utilitates
tot tam multiplices tamquam necessitas
multi tamen per insaniam in ea se
submergentes se enecant. Dat
gladius interdum paterfamilias filio gla
dium ad ipsius defensionem quem
tamen per furorem aut iracundia

nimia eodem se perimit. Sic
et lux solaris tam late tamque
longe ad illuminacionem oculorum
radians fit eisdem in obtenebra
cione pre nimietate sive super
habundancia aspectus in eam
vel lumine ipsius. Enim aut ma
nifestum est omnes huiusmodi abu
siones et intorsiones culpabi
les esse atque peccata et pravitates
utpote contra rectitudinem. Dignum
et iustum est atque iusticie creatoris
convenientissimum ut hic pena pe
na sequatur et dei dona que pre
terunt in abusione culpe sint
eis eciam iuste pene. Iustissimum
igitur est ut abusione vini se
quatur ebrietas vel alia pena
minus beneplacitum creatoris quod
admodum interdum sequitur eam
ydropisis interdum febris aliquando
interdum sopor inexcitabilis
per quam datur oportunitas latroni
bus spoliandi aut eciam iugu
landi bibentes. Sunt et alii casus
vini atque mala ex ebrietate
provenientia. Apparet igitur in
his omnibus penis evidenter quod
abutentium beneficiis creatoris
ipsius iusticia. In bene vero utenti
bus eisdem eius de plaga
benignitas, vel ipsa aut indubi
tanter adiuvans providenciam
ipsius pertinet sed et quecumque ista sunt
et que in vita dura. Benigna
nec dubitatur quin bonum in virtu
te sua naturali quam habet

a creatore inobriet / quam quam
non ad hoc huiusmodi intuitu
creator eidem dederit et occa
sione abusionis male utentis
sit creatori instrumentum iusti
ssime ulcionis / Tercia propter quam
est quia qui sit beneficia crea
toris faciunt et instrumenta
iusticie eciam semetipsos. Rursum at
placeat huiusmodi iusticia creatoris
apud intelligentes dubium non
est. Sicut igitur homines i. e. bene et
male utentes de beneficiis vel
subsidiis largitis beneficiorum sic agitur
regitur atque componitur vel subiacet
iusticia bonitas eiusdem omni
as iniusticias paciuntur. Cum autem
non videat sub eiusdem regis
regimine atque gubernacione
esse et bonos quibus parte et alia
bona largitur et maleficos esse
iusto iudicio atque iusticia torquentur
quot puniuntur. Sed nunc dicit ali
quis quod huiusmodi penas non in
tendit creator facile est tibi vi
dere quia finis huiusmodi bonis crea
turis est. Cum enim manifestum
sit penas omnes huiusmodi iustas
esse propter bonas et creatoris pla
citas est nature creatoris intencio
ne eadem super illas. Causa autem
nihil est enim. Cum non sit fons iusti
cie preter ipsum creatorem nec stilla
de corpore iusticie que non sit de
ipsius. Cum igitur iuste sint pe
ne huiusmodi ex dono est creatoris

Iusticia

pena

quidquid autem dat creator dat sci
ens prudens et vigilans atque
volens non ignorans aut
dormiens. Tercium est faciente no
lente et dono suo hoc faciente
creatore iuste sint iniuste huiusmodi
hominibus inflictorum. Patuit hoc
igitur et prudencia creatoris. Amplius
certum est quod in regno tanta
et immediate subito regi suo
iustissimo non sit iusticia vel iu
dicium nisi per prudenciam tantam
huiusmodi ipsius quia non potest iu
dicandi est in eodem regno
cuiusquam nisi ab eo et per ipsum multo
forcius si nec voluntas faciendi
iudicium aut iusticia nec sciencia
cuiusque sunt in huiusmodi regno nisi
per ipsum regem. Tercium igitur
universa sciencie scelerum regnum
creatoris et nulli est in ea potestas
vel voluntas aut sciencia iudicium
vel iniusticia faciendi nisi a cre
atore et per ipsum nec iudicium vel
iusticia sit in tota scele scelorum
nisi ab eo et per ipsum / Iusticia igitur
qua ab sceleribus beneficiorum eius tam
iustis penis iusticiantur ab ipso
est et per ipsum et sic inviti sciunt atque
nolentes ut prediximus / Quidquid igitur
iusticie sit in totalitate huius
sive in exemplis propositis vel
alibi patuisse sit et prudencia
creatoris / Amplius quia salutaria
sunt iudicia qua nature iusticie
quot et quanta bona atque utilitates

ex
Iudex
Iusticia

ex eis prouenat rebus humanis
manifestum est etiam parum in
telligentibus et est in textu mea
in hoc sermone de iudicijs et iusti
cijs que punitores atque iusticiarios
homines ostentitur tanta aut bo
na sed iudicium et iusticiam etiam in
rebus humanis ubicumque sint du
bitari non potest. Cum in magna
bus minora minimisque talia rebus
humanis prouidere numquam cessauit
nec adhuc cesset. Intelligitur est
ut ubi per homines iudicium et iusticia
non sint aut exerceantur diuina
sapientiam et bonitate ista tanta bo
na vel per se vel per alias creaturas
hominibus supplere. Et hoc non solum
probatur historiarum que antiquitatum
testimonijs sed etiam magis experien
cia manifestum est per aquas si
quidem diluuij velud in toto genere
humano velud uniuersale iudicium
et iusticia velud uniuersale iudi
cium et iusticiam operuit ubi absque
modo inundatione atque consump
tione actis hominibus solis preci
dium duxit per pluuiam ignis
et sulphuris. Flagicia quinque ciui
tatum vindicauit famosissima
sunt iudicia que in egipcios et
deos eorum et bestiolas ranarum et
cinifum [illegible] et grandinem per
conuersione aquarum in sanguine per
obtenebracione omnis partis egip
ti omnis partis in qua erant egip
cij per illuminacione eius partis qua
inhabitabant hebrei et noui

ssime per submersione regis egipti
et totius exercitus sui in mari
rubro fecit [illegible]. In ipsos etiam
hebreos [illegible]
[illegible] et in ipso populum terra
hyatu suo absorbentem aliquos
ex ipsis creatorem fecisse certi
ssime narrant historie pestes
insuper insuper fames et sterilitates
siccitatesque et plurimarum defectus
notissime sunt que creatoris iu
dicio et iusticia propter peccata homi
num esse non dubitantur [illegible]
[illegible] diuina solus habeat potesta
tem. Legentibus etiam historias
manifestum est fieri et ursos et
alias bestias ut locustas et
mures in vindictam missos esse
super naciones iniquas. De
tempestatibus vero maris terror
hoc est inundationibus et terre
motibus demersionibus et con
fragacionibus ciuitatum et regi
onum non est necesse ut loquar
tibi. Diligentem autem consi
deracione faciens per singula
in homines nichil vacare cre
atoris iusticia cum [illegible] be
stias et pene omnia genera malum
in homines quadam operte iusti
ciam et iura sua defendere. Iste
de quarum [illegible] vel nece
catulorum suorum vindicat. Omnium
et leena quarum in uxoribus pudicis
per [illegible] seu fetibus

Iusticia dei
Ultio diuina
Diluuium
versa

sius pugnet quanta iusticia
laboret suos masculi et femine
in butem [?] procurant ut femina re
maneret in mundo vel complimenta
masculus ad perquirendum ci
bum atque reportandum femine
sue et fetibus egrediatur et regre
diatur. Ipse etiam meos ciconia
tamque de adulterio quietit per alio
sam masculi sui congregata
multitudine ciconiarum nescio qua
accusante masculo vel detege
te timeretur eius a tota illa multi
tudine deplumata atque dilacera
ta est tamquam consilio aut
iudicio omnium rea esset adulterii
iudicata. Narratur etiam de equo
qui ignorans cum matre sua co
ierat propria quia se deprehendit
propriis dentibus sibi genitalia
abscidisse tamquam in se ipsum vin
dicans incestum quam commisisse
sibi videbatur licet ignorans
quod eos operimento abscondita
fuisset ei mater eius dum eam
ascendebat. Angelos etiam
sanctos nec non et malos missos
esse sepe in vindictam scelerum
legere potes in libris historiarum
maxime gentis hebreorum
atque gentis romanorum quarum gestorum
historiis nemo sapiens dubitat
esse credendum. In narrationi
bus autem gentis romane mira
culis corporum quarum admodum sa
lutaris et valde iocunda est in

spectio in hominis in miraculis et con
solationes angelicas et vindictas
magnificas scelestos atque pun
pes multos acceptos ademonibus
et miserabiliter cruciatos. Si quis
aut dubitat de barbaris natio
nibus que omnino extra leges et
extra regimen omne esse videntur
Scito quia nulla est natio adeo
barbara maiores suos non ha
beat quibus paret et per quos ut
cumque regitur. Omnium et deos et sacra
que magnifice exstitiones dicun
de sunt et virtutes aliquos et crimi
nas non tam impios quam et
ridiculosos adiuvat et gubernat
tam etiam ipsa feritas siue fera
citas barbarica que se in vindicte
reprimit et castigat nec permittitur
barbarus in barbaros furore
absque vindicta quale quid de ir
rogare. Sufficit ipse qui patitur
et propter hoc mutuo se in vindicte timore
compescunt aliquatenus. Ipsa etiam
barbaries atque indomabilitas
atque incredibilitas iustissime
pene sunt nationum huiusmodi
et iustissima dispensatione crea
toris qui nec duces nec rectores
neque doctores eis ad hoc dedit
quibus erudirentur et componerentur
ad instar nationum que vivunt
ut homines. Et quam alibi dixi
cum aliam iusticiam esse nolens
nequaquam non potui. Nam et instituta
per homines. Tertiam vero divina

Left margin: ciconia / adulterium
Left margin: equus in/cestus
Right margin: principes
Right margin: Gentes
Right margin: Non contrarium / potius quos / qui dicit Rapha / Rapha
Right margin: Iusticia naturalis / positiva / divina

ab ipso creatore institutam et hoc
est de recompensandis ad proportionem
moribus humanis atque de cultu
ei prestito placidissimo atque sanctissimo quem
solum ipsemet dignum reputat
remuneratione felicitatis eter
ne. Certe et investiga universum
mundi sublunaris et invenies
euidenter nichil vacare ab istis
libus quibus iusticie. Invenies
unumquemque regi aliquo istorum vel in
quantum vel duobus vel etiam in omnibus
tribus. Certa igitur iste omnis iusti
cie sive leges creatoris sunt
et principium. Quoniam sicut est nichil orbe
sublunari quod non aliqua
lege creatoris vel aliquibus eius
dem legibus regatur. Ergo quantum
regitur lege vel legibus cum tanta
cura et prudentia eiusdem regitur
indubitanter. Nichil igitur est
in universo sublunari vel hominum
vel aliud quod non regatur tanta cura et
prudentia creatoris

Voluptuosi

Revertar autem ad id in
quo eram et dicam quia
homines qui voluptuose
et pompose viuunt hic videntur et beneficiis
creatoris abuti in superbias
auaricias luxurias suas ceterasque
postes huiusmodi ipsa beneficia sicud
dixi sibi faciunt penalia et in
strumenta contra semetipsos diuine iustic
ie sic creatoris donis abutentes
operatores sunt licet nescientes
contra semetipsos diuine iusti
cie atrocissimi quippe lictores
sue ipsorum suarum divitiarum delicias quibus
inebriant et excecant. Mala
vero superbie et auaricie et aliorum vi
ciorum quos morbos et vulnera
spirituales et vincula omnis sa
pientia philosophorum ceterorumque sapientum
nominat quibus inestimabiliter aut inuenit
Certe ius diuicias corporales the
zauris honestatis et virtutum di
uiciis comparet. Sive igitur ablacio
presentis corporalis pena est et abla
tor eius punitor amittentis
eam. Certe quanto forcius ablacio
diuiciarum spiritualium est pena
et ablator earum punitorum amittentis
eas et tanto atrocior quanto spiritua
les diuicie adhuc modo quo
corporalia mala inferunt ut
morbos et vulnera vel vertentes car
ceres et vincula vero lictores sunt
eorum quibus hec irrogant. Certe tanto
forcius in morbos et vulnera
spiritualia ceteraque mala huiusmodi
et inimica vel lictores reputandi
sunt sicut certum est. Quoniam mala tanto
deteriora sunt malis corporalibus
quanto anime humane precellunt cor
poribus. Verum igitur est sermo
quem dixi quia beneficia creatoris bene
ficia instrumenta sibi penarum fa
ciunt et semetipsos operatores diuine
iusticie licet ignorantes consti
tuunt dum creatoris iniurias
et contumelias varias suas tam
atrociter vindicant et plurimque
in corpora sua sicud ptelligi tibi

crudele iustissimo creatoris iu-
dicio et per omnia laudanda iusti-
cia eiusdem fuit inveterati-
onem contra semetipsos iusti-
cie qui multos scriptos debere
fratres exhibentes sua volunta-
te noluit esse eiusdem iusticie

Debes autem scire quia mi-
rum impiis atque pessi-
mis hominibus prodest divine
largitatis beneficentia et a mal-
is suis hoc est viciis et peccatis. Quidam
accidit tempore meo de quodam
divite et magno dignitate
audit. Cuius vita valde decan-
tus beneficiis creatoris ingratis-
sima luxuriaque spurcissima
et nichilominus clarus esset ad ho-
norem et dignitatem pontificalem
ablata sibi electione statim dixit
benedixisti me benignissime ac
dulcissime deus infatigabili bo-
nitate et beneficentia tua qui bene-
ficia tua et largitionis mee non cess-
asti cum et ego mala perpetrare
non destiti. Nunc autem nunc omni
bono indignissimum omni dampna-
cione et morte dignissimum ad fasti-
gium sublimitatis honorem
vocare fecisti collisisti me et eo
dignum me pietati tue trado
decreto abdicans et huic honore
et omnia alia bona temporalia quibus
tam male tamquam dampnabili-
ter abusus sum abiciens igitur relic-
tis omnibus arctissime religi-
oni se dedit. Ibidem proposito cre-
atori virtutibus nostri etiam pro-
libatio deposuit temporalia
dotationibus abstentus victo-
rias innumerabiles audit a suis
viciis et peccatis et ad emendacionem
interiorem et morum compositionem
induxit. Hec et alia beneficia
creatoris multos etiam de quibus
nescitur ad amorem creatoris
et obedientiam induxerunt.

Quinta non questio facile
determinabilis est propter hoc sed
debes vero qui flagellis
et tribulationibus omnibus que cor- Tribul(acio)
poralibus incommodis expositi
sunt dico enim quod aut patiuntur
pro iusticia et ab impiis homi-
nibus sed nolentes eam [illegible] et
non deserere neque iniquitati con-
sentire et tunc manifestum est hos
non esse extra curam providentie cre-
atoris cum nichil in seculis lege cre-
atoris consonantius nichil eidem
acceptius aut apud ipsum remu-
nerabilius. Aut non pro delictis
suis et facinoribus hec patiuntur et hoc
utique iustissimum et non solum cum
providentia divina sed etiam eiusdem
punitione dignissima. Amplius
ut vero sic resipiscant ut a ma-
lis suis [illegible]. Manifestum est
etiam quia maioribus suppliciis
digni sunt et iuste igitur infliguntur
eis ea que patiuntur et minoribus
[illegible] suppliciis detrahi
Amplius cum eorum maliciam tanta

flagella non curant quanta esset
et quousque procederet nisi flagellis
reprimeretur et frenaretur. Manifestum
igitur est quia non delinquit
a creatore quem malicie sic consu
lit ut per flagella saltem aliquan
tenus reprimatur. Aliis eciam homi
nibus in hoc utiliter prouidetur quod tanta
malicia crebra flagella re
pressa in eos grassari non sinit.

mala penalia

Sollicitate gracie ac perscrutante
intellige sermonem meum
de malis penalibus et de
malis culpabilibus et attende quod
mala penalia et omnino culpa ca
rencia bona bona proprie et vere sunt.
Quemadmodum sapida bonum et corrupcio pala
ti cordis huiusmodi malicie nomen
eis imposuit. Insipiencia quippe
hominum et ea fugere facit et eciam ut
eisdem fugienda videantur. Quid
vides in equo umbratico qui fu
git quod fugiendum eidem non est
et propter eodem vicio umbraticitatis
periculum estimat ubi non est nisi
securitas. Eodem modo qui huiusmodi bo
palatum cordis corruptum haben
tibus male sapiunt et eciam mala
vim mala bona nominat et bona ma
la dicentes bonum malum et malum
bonum atque ponentes lucem tene
bras et tenebras lucem sicut aut
sermo prophetic prophetant. Huiusmodi ergo nomi
naciones sunt quemadmodum
si febricitantes imposuisset nomina
saporalibus et nocturne lucis et te
nebris. Non enim dubium est quod
febricitantibus dulcia amaritudinem
sapiant et amara dulcedinem similiter
manifestum est quod noctuis et vespertili
onibus ceterisque similibus lux te
nebra videtur et tenebra lux. Dies nox
dies in est dies nox. Attende
eciam quia in errore opinionis per
dubia declinat quibus vel sola
penalitas vel maior bonum vi
detur. Causa autem in hoc est quod
notum est ut asdem vel sola vo
luptas bonum vel maior videatur.
Apparet igitur tibi euidenter ex hiis
quia utique bona ista cum dona
creatoris et non sufficient volen
ter donentur ab ipso non esse contra
iam et prudenciam ipsius licet per
acciones iniquas ac peruersas
mala penalia infligantur pa
cientibus. Et si quis querat quare
mali homines per acciones malas
suas cause efficientes preter deo
ipse creator sit cum eis. Iam
declinatum tibi quia creator est
causa eorum per intencione rectissi
ma faciens non tamen ut sint sed
eciam ut vim et salutares multis vel
los sint. Eius exemplum est in impio
qui vulnerauit alium gladio. Ubi
manifestum est quia eripuit ab
eo ~~penaliter~~ per mala voluntate
tum per potenciam datam a creatore
et ipsi et ~~eciam~~ gladio et eciam per possi
bilitate hec est per possibilitate
recipiendi vulnus ipsi vulnera
to. Intendebat igitur impius non
de vulnerato pluribus. Creator non

inordinacio
pravitatis

passionem bonam absit autem
ut soli malicie negligencias
attribuendum Sic voluntas
illatum cum potencia sentientis
et voluntas i. vis volendi et ipse
gladius et ipsa possibilitas ut
dixi patientis bona creatoris
dona sint Sparge igitur malicia fe-
rientis et ipsi vulneracio fuit quod
de se est in bono feriente et ipsi crea-
tori et ob hanc causam esse permitti-
ur similiter Cum igitur tot dei dona
adiuvent et cooperentur ex opera-
cione creatoris ipsum esse vulne-
ris aut doloris ex opere vulnerantis cum
ipsum esse vulneris et doloris cre-
atori placeat non inmerito eius
esse attribuendum est creatori
Malicia non eidem nullatenus attri-
buenda propter tamen cum multi hoc opinentur
quod malum velle et malum agere sicut ipsum
quod est a creatore est Est inordinacio
eius atque deflectio a debita rec-
titudine et rectitudine que et mali-
cia est privatis tam ipsius agere
tam ipsius velle a male agen-
te et male volente est Hic autem
est intellectus eorum secundum intenci-
onem meam Quemadmodum si dici-
tur idem secundum essencia et veritate
occasio huiusmodi bonis cum accidit
per iudiciam iusticiam cum accidit
per iniquitate et impietate Idem igitur
est eius esse numquam et res sicut eius
esse est a creatore cum est prudenciam
et iusticia erit et a creatore etiam
cum fuit per iniquitate et impietate

presertim cum iniquitas et impietas
posse esse dare vel illi vel alii Cum propter
inordinacio et privatis quas dixi
accidunt et ipsi velle et ipsi agere non
constituunt igitur Cuius esse est a crea-
tore cum est prudenciam et iusticiam
erit et a creatore etiam cum fuit
per iniquitate non dant illis omnia
aut alia ex quibus procedit ipsum
velle vel agere quod est malum bona
dona creatoris sunt nec velle nec agere
agere quorumque non est nisi ex derival-
tissimi bonis quod est et inquantum est
et propter hoc non est nisi bonum omne
agere et omne velle quod est et inquantum
est Non est igitur inconveniens si mala agere
et mala velle sint quod sint a crea-
tore et propter causam ac prudenciam
ipsius et si bone sint passiones
que ex illo sequuntur Huiusmodi autem
exemplum bonum est in motu navis
qui non potest dici non esse a vento vel
aqua vel ambobus sicut vel aut
sit non rectus vel distortus propter de-
vel a mala dispositione vel vel ma-
la porcione gubernaculi cum sit
motus hic est ipsius esse vel esse
a motus Sed distorquens aut di-
gere motum indubitanter prout et sa
aut Quando enim navis distortus
aliunde est motus et aliunde distor-
tus Sic racio distorta sive pro-
na aliunde et aliunde est distor-
ta sive prava et sicut nec vento nec
aque attribuenda est distorsio

Motus navis

navis

4

motus maris. Quam motus tamen
ipsius Dic creatori neque distor
sio neque pluralitas actionum aut
voluntatum macrorum sed ipsum esse earum
quo sunt aut quo sunt actio
nes et voluntates. Verum istos
igitur cum omnia sunt a creatore
non solum substancie sed eciam actiones
et voluntates earum facile est videre
omnia esse subiacentia providencie
creatoris. Cum omnia sunt eciam
opera eius et omnia sciente et vole
ter atque sapienter necesse sit ipsum
operari neque possibile sit ipsum
aliquid operari sapienter non
prudenter. Dicat autem forsitan
aliquis oportere esse totaliter ac
tiones et voluntates. Sicud enim
sus equi totus et virtute possi
bili ipsius et non ex calcaribus
aut freno nec ex corrupcionibus
calcarium aut freno sic non ex
ipso velle actu sine actuali est
aliqua excitacionibus intus quia
ipsum nolle. Sicud corrupcio tamen
est et passio varia agentibus et excitat
sic suggestio forinseca sive
imperantis sive monentis su
terentis velud calcar tamen
est. Propterea aut superiunt multi ex
philis velle et nolle timere et spera
re et cetera huiusmodi passiones tamen
esse et ideo secundum sermonem istum
sicud calcaria non equos currere
faciunt nec cursum equorum cau
sant vel dicunt corrupciones non
calcarium excitaciones tamen.

Sicud pote passiones macro
rum excitaciones sunt ipsorum
atque virium earundem ad actio
nes suas et non cause. Erunt
igitur nomine malicia secundum
hoc non erit causa actionis.
Sunt ista igitur tibi michi exemplo
materie excitacionis in genere
quam declaracio ac diffinicio rerum
istarum titulum diffusiore atque
strictiore desiderat.

Utrum aut venaciones
bonum et malum sit in di
vina curam cadant
et providenciam et actiones volu
tarie que videntur omnino indiffe
rentes et non referre aut fiant
quone habent quia potius ali
qui ridiculosam reputant quam
fructuosam aut investigacione
dignam huius di sit an provi
nam et providenciam creatoris
cadat iste piscis in rethe pisca
toris potius quam alius et
an evadant alii per providenciam
creatoris quasi parcat eis de
accepcione et devoracione.
Et eadem est questio de leporibus
et capreolis et aliis et venatur
venatorum. In malum non vero
venacionibus simul est questio
de onagris et leonibus videlicet an per
curam et providenciam divinam
capiatur aut devoratur unus onagra
gera aleone unus quam alius
et similis prius aut unus leo post
quam alius. Eadem est questio

de araneis et muscis et de hirun
dinibus et muscis et de vermes et
iste questiones ad carnes et ossa
ad vultures et cadavera ad gal
linas et grana et alias aves que
granis vescuntur. In rebus vo
luntatis Similes questiones
sunt an potentiam et sapientiam
et prudenciam creatoris cede
dat iste potius hanc bucella
panis quam aliam et plus hanc
quam aliam. Eodem modo se habet
de leguminibus an potentiam et pr
udenciam creatoris conce
dat hoc granum plus quam aliud
et hanc fabam potius quam
aliam et an potentiam et pruden
ciam creatoris pares vel im
pares. Dico igitur in hoc quia
sapientia creatoris non in[illegible]
git ullo modo et minima quam
maiora vel media vel eque nec
minus cognoscit utilitates min
orum licet minimas quam maio
rum licet maximas et tam
hec quam ille composita sunt et propter
sapientem prudentem volentem et
sicut cura sunt ei cont singula
quemadmodum pro dispositione. Sic est ei
cura ordinare singula ad
fines suos et utilitates. Nec
dubitant venatores et piscatores
et dicunt deus dedit michi hodie
piscem istum vel feram istam
Et quando michi capiunt communiter ap
te dicunt hodie non dedit michi

deus aliquid capere in propria diu
sitate sive alternatione capien
di una die vel non capiendi
una evidens est utilitas cre
dulitas admiratio divine pro
videntie et bonitatis communiter
expectatio timoris et amoris cre
atoris communiter et gratitudinis in
ipsum ut cui dat cede gratiam refe
rat. Et cui non dat timeat
offensus et debeat invenire propter
quid expectet. Debet autem
sic quia quantum pertinet ad
id de quo nunc agitur curat
aut non curat per duos modos
aut intentiones dicatur. Et una
ex hiis pertinet aput nos ad
virtutem in cam motiva mobi
lem et est secundum hunc modum
non curat non habet cordi co
ustis aliquid ut non gaudeat
si fiat nec offendatur si non
fiat. aut equo et unus hunc modum
non curat dicitur creator apud
vulgares omne id quo nec offen
ditur nec placatur. hoc autem est di
cere per quo nec penam infert nec
remunerationem largitur. Et sic modo
nec muscarum que ab aranea
neis capiuntur aut ab hirundi
nibus comeduntur. Sunt nec
minorum fabarum quas quis cede
dit nec ordine quo hanc post
illam prius curat creator
et forsitan concordat ista intell
ectio ethymologie nominis qua

venator
piscator

Nota

aperuit quidam quia circa dicitur
quasi cor urens unde et illa circa
dicitur pro quorum effectus quorum
eventus vel non eventus corda
nostra urunt hoc est movent quoque
cum passione ut ira vel pla
catione dolore vel gaudio et ad
creatorem non pertinet. Ista inte
ctio non tropum que constat. Cum
ipse sit in ultimitate passibili
tatis et immutabilitatis. Hic autem
tropus est quia iratus dicitur
quia facit ad modum irati scilicet
cum infert ultionem et gaudens
cum largitur remunerationem. Quotiens
quo facto dominus et placatus desistit
ab ulciscendo et iste intentiones
aliis sermonibus apertius designa
bo cum ita dictum. Quia nomina vel
verba huiusmodi cum de naturalibus dicuntur affecti
ve dicta intelliguntur. Id est dicta quod
affectiones nostras et passiones nostras
nostrarum significant. Cum vero ad cre
atorem referuntur, effective dicuntur
hoc est dicta effectiones omnis quas nomi
na significant. Hoc autem est
quia passiones huiusmodi a creatoris
puritate superemmentissima nullo
modorum attingitur. Rectissime
igitur dicitur dixit quidam ex doctoribus
christianorum sapientioribus. Quia ira
tum deum non facit dicitur turbatum
omnis affectus et ultionis effectus
per modum igitur istum sine inten
tionem non curat creator cap
tione huiusmodi ferarum vel piscium vel
evasione nisi cum vel adnatitate
quibus capiuntur, aut alterius ca
ius indigentis vel cum aut amor ipsius

creatoris aut obediencia aut
honor aut pietas ad quiendum
et ad venandum piscandum et
capiendum homines inducant
in huiusmodi enim intentionibus et
operibus nemo qui bonitatem
creatoris novit cum quodde ad
de dubitat adiutorem cum hoc
ipse qui novit omnia viderit
expedire et gloriam decere. Nec mi
rum cum etiam tempore meo frumen
ta digna omnipotentie sue
virtute atque largitate etiam in
ipsis horreis tempore famis in cen
tuplum et ampli multipli
cavit sicut factiones simul et
piis desideriis religiosiorum fa
me periclitantium ipsos repleant
et necessitatibus egenorum. Legens etiam
in narrationibus et in indictis pa
trum ad quorum lectionem sepius
te hortatus sum et hortor adhuc
aureos multiplicatos in loculos
los virorum sanctorum. Ipse etiam meo
pisces iam coctos ad mensam
cuiusdam viri sancti in mensam no
tissimum multiplicatos fuisse be
nignitate et largitate creatoris
quia cum viris sanctis commanenti
bus ministrari posset de illis vix
ferculo ministratum est per singulas
scutellas in tribus ferculis
cum multitudini convivantium
completum ipse quoque qui que sic
pavit reliquie piscium maio
res longe fuerunt parte piscibus
bus et apposita mensis. Non est igitur
tibi mirandum si de piscibus

Irati dicitur deus quantum ad nostros effectus (non secundum veros affectus) ut alii nostri passiones

Iratus deus

piscatores
aucti

aut feris iam creatis / largit[ur] cre
ator cu[m] cura et p[ro]uidencia vena
tibus et piscatoribus aut eis p[er]
quibus venac[i]o e[ius] c[on]tra aut pisca
cio pisces iam coctos atq[ue] paratos
ad comedendum ministrabit in tendu
in ipsis mensis multiplicet / Secu[n]do
modo vel intencione dicat curare
attendere vel cogitare et h[oc] modo
p[er]tinet ad sum[m]am magnam app[re]hensi
uam nobilem et sup[er] excellencia
am nobilitatis sue ad ip[su]m cre
atorem / no[n] est aliquid in rebus
creatis vel earu[m] eventibus q[uod] p[er]
modum istum et intencionem
non curet creator / Nichil enim
est ex omnib[us] h[ui]us[modi] q[uod] non vide
at et attendat solum ip[su]m s[ed] fines
et utilitates quas inde p[er]uentu
ras sua ordinatio[n]e prognostit
et p[re]videt / p[er] modum igit[ur] istum et
mi[n]us in musca[rum] que capiunt[ur] ab
araneis et mi[n]us in muscula[rum] que
deglutiunt[ur] ab hyrundinib[us] et omne[m]
ordine[m] capcionis atq[ue] devora
cionis ear[um] / o[mn]ia enim s[unt] in tuen[tis]
intuitu fixo ac lucidissimo cu[m]
utilitatib[us] ac finibus suis / de
vorac[i]o enim h[ui]us muscule pars e[st]
saturac[i]onis h[ui]us hirundinis et
ip[s]a muscula pars est totalitat[is]
cibi illius / Si quis querit q[uam]
utilitate[m] vel fructu[m] ~~qui inde p[er]~~
~~uenit dico eciam q[uod] rector navis~~
~~h[ui]us[modi] cui[us] sicius ~~ ~~univ[er]s[it]at[is] et claritas~~
tis s[ed] intuen[tis] / Respondeo quia tota
utilitate[m] vel fructu[m] qui inde p[er]ue
nit / Dico eciam q[uod] rector navis
h[ui]us cui[us]q[ue] sicius univ[er]sitatis et clari
tatis eet ip[s]ius intellectus ut no[n]
solu[m] gubernacula vela et remos
s[ed] eciam singulos navis asseres
atq[ue] clavos atq[ue] funiculos
conspicere sim[u]l sufficeret o[mn]ia s[ed] sim[u]l
s[ed] intuen[tis] / Secu[n]do fortius igit[ur] rector
h[ui]us univ[er]sitatis altissi[m]us nichil eo[rum]
intuitu sinit pati / Dico eciam
h[oc] est debitu[m] p[ro]p[ri]e om[n]i rerum pas
sionu[m] reuel[a]tu ut o[mn]ia et sin
gula sublucidissi[m]o sint intuitu
creatoris et q[uonia]m n[on] est possibile
ip[su]m aliquid vide[re] ignoranter
vel sciente[r] necesse est ut attente
videat o[mn]ia et sit intencio ei[us]
in o[mn]ia singula non enim videt
ut nos qui nulla ex rebus to
tam sim[u]l aut plene videm[us] i[m]mo
multe ex rer[um] condicionib[us] in
notescu[n]t nob[is] vna post aliam
/ Illi aut[em] om[n]ib[us] sim[u]l et tote atq[ue] eq[ualiter]
/ Sunt p[er] nob[is] multa in re vna et no
tescunt subito et p[ro]p[ter] intencione[m]
apud ip[su]m aut ex[er]cicio e[st] / Dicis / Si vo
quesieris / Que utilitas ordinis
v[e]l comestio[n]e fabar[um] aut granor[um]
/ Dico q[uod] eam videt creator sine
nob[is] ignorantib[us] sive no[n] quicq[ui]d
vero comedentib[us] aliquid sit
q[uod] inclinavit et movit ip[su]m co
medente[m] / ut ha[n]c pocius vel
p[ri]us comedet quam illam / Appa
ret eciam in hoc bonitas lib[er]
tatis apud cedente[m] qui forsi
tan absq[ue] ulla cogitac[i]one vel consi
deracione utilitatis ordinavit
de comestione sit ut ha[n]c p[ri]us

Rector navis

Rector universitatis

q[uesti]o

vel potius comederet quam illam ino
lens solus libere comedere et usque
adeo libere ac neque suasus neque
illectus faceret. Sed mero ac lib
rimo imperio voluntatis quem in
stis velocitatis evenisse ~~videtur~~
~~aut de hiis que casu~~

Casus fortuitus

Si quid autem in eis que casu
aliquo evenire videntur ut
puta in actionibus hominum in
prius et in aliis que preter inte
ntione et cogitatione incurrerunt
evenire. Sic videndum est de ca
su piscatus in recia atque ferarum
in reciacula ut cum potius hic
quam ille vel hec quam illa incidit
in ea. Quemadmodum que fuit
causa quare huiusmodi homo obvi
avit isti in foro et ab eo non quere
nt de eo etiam cogitasset. Mani
festum enim est quod eadem hora
eadem via quamvis duo ediver
sa ambulatores necesse est sibi
occurrere et potuit eis esse diverse
cause ambulationis alteri
enim negationem alteri repeticionem
debiti alii exactionem vectigalium
receptione theloneorum alii in
vestigatione latronum et aliorum
maleficorum ~~ad~~ causam huiusmodi
ambulationis fuisse possibile
est. Unitas quoque in eius fori con
venientibus in eo huiusmodi cau
ssam fecit sive concursum huius
modi hominum. Sic enim ibat pis
cis forsan ad pastum per viam
aliquam contingebat eum et rethe
tho per eandem vel forte fugie
bat a clamore et strepitu que
faciebant socii trahentes rethe
Incidit igitur sibi in rethe piscis
et rethe occursus autem causa
est evidens captionis. Alia
autem piscis eadem hora vel eadem
via non ibat ad pastum vel for
te non precucurrit ad eundem terro
re piscatorum ut fugeret aut forte
fugit in profundiores latebras
aut per aliam viam et ideo non occurrit
rethe aut rethe illi et propter hoc
non est retentus ab illo. Causa
vero prioritatis captionis sue
manifesta est. Medium propinqui
oritas sua ad rethe vel maior
natatus velocitas vel prioritas
precessionis terroris ad ipsum
suasionis aut si non captionis
plurime possunt esse cause quas per
temetipsum videre tibi facile est
quemadmodum maior hora vel tar
ditas natatus. Hoc autem est
quia plus fuerit collata recia
qua possit in ea incidere vel fu
git forsitan per aliam viam aut for
sitan fugit retro ad ante vel
extensum rethe aut incipit
forsitan rethe et fecit sibi ap
turam in eo per quam effugit aut
exilivit desuper rethe et transilivit
ipsum aut immisit se et infixit se
in arena vel lutum sub ipso rethi
et ita transivit sub ipso vel circa re
the etc. transivit super ipsum et
hec omnia universa ac singula in
tuetur et attendit sapientia creato
ris et ordinat ad fines et utili
tates quecumque sibi soli

perfecte notissimas. Ne dubitaveris
autem quia sicut omnes pisces si-
mul capi omnibusque feris destructio
esset universalis in piscibus et feris
ita quasdam et quosdam capi et
comedi destructio esset non particula-
ris in eisdem quantum ad aquam
unam vel regionem. Ubi quia tamen
pauca sunt alicubi pisces in flu-
mine vel stagno aliquo paucos
illos capi vel comedi est vasta-
cio atque destructio generis illius
in eodem. Non igitur mirum si
creator et conservator naturarum per totam
et prudenciam suam providet na-
turis preclaris. Quod et univer-
salibus ne ex toto vastentur et
pereant donec cessare debeat usus
et utilitas eorum de quo in precede-
ntibus audivisti. Sed non principes
terrarum et maiores dominum earundem
interdicunt interdum venaciones
et piscationes in aquis et terris
iurisdictionis sue [illegible] sive
solummodo per consule intendentes
de conservacione providere. Quanto
magis bonitas creatoris naturarum con-
servacione quas tantis utilita-
tibus creavit consulendo non dedig-
nabitur ne pereant usque quo. Certa-
tum est tibi ex lege hebreorum quali-
ter in archa illa famosissima con-
servare propter perpetua et septena
animalium genera contra aquas diluvii.
Vides eciam quantas astucias
effugiendi piscatorum insidias
quantasque vires piscibus dedit
creator universus. Animalibus et feris

et latibula quot refugia contra
venatores et eciam ipsis feris in-
ducunt aliis contrariis. Cervis enim
donavit curas [illegible] calcanea pede
addiscant evadere luporum insidias.
Equis donavit eas ut lupi [illegible]
calcitratus timeant et declinent.
Equis donavit onagros sustinere
vehementer sitis ardorem donec
leones ab aquis potatis re-
versi sint ne si hora illa qua
leones ad aquam vadunt vel in-
cidant leonibus occurrentes ab
ipsis devorarentur. Cervis fecit eos
[illegible] leones easdem insidias.
Dedit et leporibus levitatem pedum et
cuniculis profunda et pene inacce-
ssibilia aliis receptacula ad con-
servacionem eorum. Sic dedit creator
et hirundinibus tantam velocitatem
volatus et multis aliis
aviculis et multa credunt hanc ob
causam quoniam nulli avi rapaci
hirundo namque prede fiant [illegible] ut
videtur quod acquisitio victus eius
tota est per volatum cum per ipsum
solummodo venatur muscas volita-
tes. Et sicut nobis multa animalia
sunt tam execrabilibus quam volati-
libus quam natatilibus non sint
nobis in escam aut usum quem
pocius abhominamur carnes eorum
commedere [illegible]. Et
non immerito reputo si iudicet ex
causa sibi ab avibus rapacibus non
comedantur. Memini eciam me vi-
disse catum carne avis que dicitur
pluvialis [illegible] comedere.

pisces
nota de illa [illegible]
Cervi
onager
lepus
cuniculus
hirundo
exemplum

nullatenus voluisse cum caro illa
adeo gustu suavis sit et sapora-
rum regalium ciborum delicias
compuitetur. Hec autem madenter
dixi ne mireris et ne facile credas
hominibus parum excitationis
in rebus naturalibus et ut erigam
colonem intellectum tuum et cogita-
tum tuum ad considerationem mira-
bilium creatoris in rebus naturalibus
et radiositatis sapientie sine qua ultima
omnia animalia advertendum se
et vitam suam hiis huiusmodi
tis quamquam magna sint cognito
ec debeant in admiratione ma-
xima comparatione obtenebrata
Originale peccatum omnis animarum humanarum et obfuscata
qua parti intellectus humanus ex
corruptione originali et supad-
ditis tenebris ex viciis et peccatis
hac quippe comparatione splendo-
rem prophetiae reputationem ... maia-
bus humanis eam sagacitatem
sive spiritum naturae seu quocumque aliud
lumine nominari libeat in communi-
bus virtute investigandi et
apprehendendi latrones etc. Et pru-
dentia formicarum de qua dixi
tibi si absque doctrina absque libri
inspectione invenire in homi-
nibus. Et talia in mira huiusmodi
lima que non dubitarentur splen-
dores vocare prophetas in hominibus
si absque doctrina et eruditione
invenirentur in eisque admodum
invenitur animalibus invenirentur
naturalibus in animalibus quibus regi-
tima qua determinat nocia et que-
runt sibi sancti per motus natura-
Videntur autem in omnibus speciebus
lapidis magnetis ut ubi ego mul-
tum appropinquans sensum pene
cum videre sentire ferrum et vidi
oculis meis quod interpositam spissi-
tudinem pelvis enee trahebat
ferrum magnes. Tres namque sunt
3ª species magnetis species lapidis magnetis si credi-
mercatoribus prima est que ferrum attra-
hit hec est notissima. Altera vero species
repellit id a se. Tertia vero species ex
alta parte ipsum attrahit et ex altera
non repellit. Est et aliud demira-
bilibus magnetis quod in presentia be-
ri adamantis cessat ab huiusmodi
operationibus attractionis si
senciat illum nobiliorem ac for-
tiorem se quasi reverentiam de-
ferens ei. Est simile aliquid dicitur
de palma femina quod cum ramus
alterius ramum alterius tetigerit se
complicant in invicem amplexu
in quo virtus eius vitalis videtur
aliquid habere expressionis delino-
sitate virtutis spiritualis et forsitan
hec est causa propter quam Christus eam
duxit nobilissimam plantarum
de virgulto quod corulus nominatur
simile aliquid dicunt loquentes videlicet
quod cum divisa sint per medium
secundum longitudinem in ipsa re-
cetia divisionis partes sibi invicem
posite appropinquantes reiunguntur quod de-
ceptores verborum quorumdam virtu-
ti ipsi decepti attribuunt cum hec
sit consuetudine et sine natura.
Deflore non et donatione ma-
lorum ac pusorum hominum qua

cas vtilitates prestet bonis qui
propos in hac vita premunt multi
pliciter affliguntur et ipsis etiam
malis atque peruersis quatinus
ingerat diuinam admirationem
bonitatis et largitatis quatinus
per prouocationem etiam amorem
et obedientiam creatoris maiestatis
sue cum dona que ipsi tam
magnifica reputat vt diuitias
eorum deliciarum et huiusmodi non
solum in merita eorum digni sed contra
merita sua posse obtineant. Ha
bet etiam illud salutaris eru
ditionis erga bonos deosque cre
atoris cultores ut eos hortetur quod
tam vilibus hominibus prestantur
vilissima ea esse cognoscant et ipsis
creatoris munera reputanda
addiscantque. Quoddam minima
reputare creatorem ea que etiam
in inimicis prestat et doceantur parui
pendere dona tam vilibus
licet interdum huiusmodi dona
sua etiam cultoribus largiatur in
consolationem uel ipsorum uel aliorum
bonorum ne despectos a creatore
aut delictos se putent. Quoniam
temptatione etiam et adiutorio atque
defensione indigeant et bonorum
etiam in iniquos oppressores amicos
suis bonis et fautoribus prestat
huiusmodi bona bonitas creato
ris opulentia namque diuitiarum
obtinentur a bonis alii indigen
tis atque sustentat et ipse bonos
potentia uero ab iniustis oppresso
ribus defendit eosdem.

Quoniam autem ex hiis que
processerunt credo satis fore
esse tibi declaratam et prudentiam
creatoris quia ipsa est attingens
vniuersa singula et propter hoc tantam
rerum exemplorum multitudinem
aggregaui tibi sed ut firmarem in te
credulitatem hanc tam salutarem et de
struerem errorem perniciosissimum quo quidam
demens [illegible] opinati sunt
creatorem non curare inferiora neque
etiam homines aut res humanas et
agi omnia sub casu atque temeritate.
Quid enim iocunditatis et consolatio
nis potest esse hominibus in suis oppressi
onibus et afflictionibus qua fir
ma credulitas declarata et pruden
tia creatoris in omnibus curam ger
gere. Quis enim non videat omnia
que circa eos fiunt et eos fieri propter
eius sapientiam et utilitatem quantum in
eo est propter eiusdem bonitatem eodem
etiam volente aut permittente etiam
ad finem debitum ordinante propter eius
virtutem omnipotentissimam. Sciunt
igitur circa se agi et utile nisi
per ipsos steterit consequenter cog
noscunt homines apud quos est
declarata et prudentia creatoris circa
ipsos firma sua non mediocriter inui
tat et prouocat ad amorem et obedien
tiam creatoris ista credulitas.
Quis enim credat magnificentis
simum creatorem se et omnia sua ama
re ac si solum curaret amorem
suum atque obedientiam contineat ti
morem etiam et prudentes sessiones
eiusdem expetit ista scientia et tam
attente curare et se per eos actusque

suos atque passiones tam interio-
res quam exteriores tamque vigi-
lanter intueri et iugiter sen-
ciunt. Alias etiam virtutes plures
in nobis vel provocat vel nutrit vel
roborat ista credulitas sicut aug(ustinus)
Sicut predixi tibi de parva quam de
aliis pluribus levem consideracione
inveniens. Error iste contrarius adeo
enormis est adeoque perniciosissimus
hominibus ut omnem curam hones-
tatis omnem honorem virtutum omnem
spem future felicitatis radicitus apuleius
extirpet ab hominibus. Quid enim
restat hominibus erroris istius
tenebris excecatis ac demen-
tatis et incedentem fas ac dei cul-
toribus non esse constituta nec
pena malis atque punitis et noc-
huiusmodi non in futuro demum iudicare vel
iudicaturum esse credentibus nisi
ut in omni flagicia et scelera sese
precipitent et omni turpitudini se-
ctorum et peccatorum absque ullo repagulo
se prostituant posse quia enim non
creator adeo bonus et iustus est
ut curet quid agant boni vel
mali vel quid paciantur non aliquo
precio vel ex parte ipsius. Quidem er-
rore isto nichil est in rebus huma-
nis nisi perturbacio aut perversi-
tas omnimoda que inordinacio atque
confusio cum solus creator eas or-
dinare possit non curat sed eas ip-
sas non velit curare ut ordinate atque
diligantur. Quod potius casui atque
temeritati eas precipitandas atque
subvertendas reliquit. Videns
igitur evidenter in parte ista quam

salutare sit magisterium quamque
utilis sapiencia quam tam perniciosus
sus error destruit et tam necessaria
tamque fructuosa credulitas sta-
bilitat.

Consequens igitur est post hec po-
nere que sunt contra hec
sequitur declarare. Quarta pars
est stultorum suspicancium quomodo
quasi possibile creatori tanta
rerum multitudine diversitate regere
curare. Cuiquam videtur Apule-
ius Platonis discipulus hoc modo quem-
admodum inquit: Rex unus
aut dux regit exercitum innumerabi-
lem bellatorum et ad unum clango-
rem buccine alii ad arma alii
ad equos alii ad machinas currunt
et cetera unusquisque istorum tam multa
tamque varia opera sunt. Sic et
tam multitudine creaturarum.
Unius nutus creatoris ac sin-
gule nec illum audiat aut sen-
ciant exequuntur. Unaque vices
suas sciens lege a creatore
sibi inditam quemadmodum in
exercitu quantumcumque magno
sit unusquisque eorum qui ibi sunt
quid ad eum pertineat ex officio
suo et illud exequitur dato signo
vel clangoris buccine vel voce
vel alio. Sciunt quippe armigeri
quod ad eos pertinet arma parare mi-
litibus. Sciunt ipsi milites quia
eos oportet armari et parare se ad
prelium. Sciunt custodes equorum
ad eos pertinet sellare singula-
re equos frenare et desuper na-
pahos providere et per hunc modum

considerata tanta multitudine ta
tam quam varietatem officiorum Una
voluntate regia qua buccine
clangor vel aliud signum emittit
ad tam multa per tam varia tam
cito tamque facile concitari et
aggredi quod universi quisque cognoscit
ad suum officium pertinere Eodem modo
minimi si rex et dominus seculorum creator
videlicet universitatis creaturarum
et singulas etiam illarum omnipote
tissima imperiosissima quod volun
tate sua commovet et concitat
aggredi quod sciat operationes ad unam
quamque pertinentes legesque quas
eis imposuit vel preceptis edidit
et officia que eisdem imposuit quod
si studiosissime atque officiosis
sime adimplere Et si vult
quisque bellatores ut potentes vo
les intelligunt per clangores tu
barum aut per alia signa naturalia non
et magis sensibiles quanto magis co
noscunt creatoris voluntatem
quamquam ex predictis hunc quam
visum sit per exemplum animalium et ar
tificiorum addam tamen tibi de
clarationem evidentiorem ad hoc
et dico quia unicuique nature natura
indidit divine cognitio vo
luntatis et cum ea nascitur unaquaque
et huiusmodi cognitiones vocamus
tibi modicam lucem de irradiatione
et aspersione luminositatis sapientie
creatoris Et huiusmodi expressius conve
nientissime ac evidentissime est in
substantiis spiritualibus et abstrac
tis que create sunt cum perfectione sue

naturalis et honestatis Omnium naturalis
et hoc est cum inscriptionibus nature
honestatis in virtute sua in
tellectuali cum impressionibus sive
sigillationibus pulchritudinum
virtutum naturalium in sua virtute
motiva sive effectiva et hec volun
tas in ipsis creature manifestum
quod cum lege sua creata est una
quaque ipsarum et quasi cum libro
ubi legit quid ei naturaliter aut faci
endum sit aut declinandum
Omnino quasi cum lucerna vel luce
ostendente sibi vias per quas
ambulare debeat et devia que
necesse habeat declinare quemadmodum
hominibus qui in filii perfectione pri
mo suo facti et formati fuisse
non dubitantur ab illis qui
perfectius sermonibus et divinis ora
culis non credere nephas credunt
Manifestum igitur quia sicut hunc mo
dum nascitur aranea cum lege vel li
bro et lumine huiusmodi qui et lex est
ei quam transgredi potest et liber est in
quo legit quodammodo quando arti
ei et brevi inventum sit et qua arte vel
artificio motus sit ei quemadmodum
et luminaria est ostendens eidem vias
per quas debeat ambulare nature
manifestum autem est tibi quia omnis
lex sermo est et designatio volun
tatis eam iubentis sive impone
tis Et vita igitur omnibus naturalibus tam sub
stantiarum nobilium abstractarum quam
hominum tam ceterarum animalium et etiam
vegetabilium nascitur ex qualitate
cum indiciis et designatione voluntatis
et beneplaciti creatoris quam cum lege

Substantie abstracte

primi parentes

Aranea

Lex

Cognicio

Quo ab parte

Gubernatio rerum

sua habet unaqueque eminentate in
se et apud se non solum una cog
noscat voluntate creatoris
naturali sed etiam ipsam cogniti
onem naturalem eiusdem et
hoc apparet ex perfecta diffinitione
legis

Quandam visione ad hac
questione dedit quidam
ex sapientioribus suscep
doctoribus parisiorum dicens quia
si preceperit rex aliquis sibi edifi
cari civitate de una eius volun
tate unoque imperio ipsius de edi
ficanda civitate prodeunt tam
multa et varia opera operariorum ministe
riorum multorum asinorum omniumque
animalium onerifeiorum Videbis ibi
alios in lapidicinis eradicantes
alios cedentes alios sculpentes
alios polientes videbis alios de
portantes eosdem lapides alios
porrigentes illis cementariis
alios collocantes eos in structu
ra murorum Videbis ibidem quadri
gas et quadrigarias alios honora
re ii a quibus vocatas ad locum edi
ficii convenire videbis fabros fer
rarios multiplicia instrumenta necessaria
illi edificio fabricantes videbis
et fabros lignarios quos vulgo car
pentarios vocant suarum artium opera
facientes Quid et alia officia et opera
innumera que pertinent ipsum excogi
tare tibi facile est ex una igitur vo
luntate regia vel iussu vides tam
multos motus hominum et animalium qua
drigarum et aliarum evectionum fieri
tam multa quam artificium et operariorum
tam multis et variis generibus arti

ficiorum occupari Pactibus opera
riis omnibus et ministeriis quid cuius
vel operis ad unumquemque pertineat ad
unum iussum regium et levissimo
signo agnoscunt singulos opera
sua aggredi et complere et iam dico
tibi exprimo deorum virtutes
semini siles sunt artificiis Pure
et opera semina artificialibus Apparet
igitur ex hac consideratione quam
sine labore et sollicitudine per nutum
voluntatis sue tantam multitudi
nem varietatemque creaturarum suarum
movet et regit creator altissimus
conditor et rex nullo magnificencia
et gloria nulla ex parte ei comparandus
tantam multitudinem animalium et hominum
et artificium et operariorum instrumentorum
que innumerabilium movet et regit
et in fine intencionis sue dirigit et
corrigit sedens in solio suo quie
tissimus Quasi in de toto ipso regno
consideracionem facere volumus vide
mus ex perfeccione similitudine eorum
que in civitatis quam regis ad regem
et regnum ad regnum gubernacionis
ad gubernacionem providebat ad provi
denciam cure ad curam iusticia
atque ad iusticias et iudiciorum ad iu
dicia perfectum si enim adeo incolitur
pro magnitudine suis ut plene atque
totaliter absque rebellione ulla
sine resistencia sit ei subditum
regnum suum ea que predicam sapientia
ut velud splendore perfecto illu
minatus omnia cognoscat et videat
que aguntur in eodem regno Cum
ea sit bonitas atque rectitudo et fer
vor rectitudinis ut toto studio et vi
ribus omnem equitatem et in iusti

nam prosequamur. Hic igitur constituet
et ordinabit ab initio vel postea et
ornabit totum regnum suum in gra-
tibus sapientissimis magistris ministris
obedientissimis et instruet eos man-
datis veritatis et iusticie leges iu-
stissimas ac saluberrimas per omnes fi-
nes suos promulgabit. Quantum de aliis
omnibus que adparent tranquilli-
tatem defensionemque regni con-
tra hostes sapientissime providebit.
Hic igitur solo nutu optime volunta-
tis sue movebit sibi assistentes
deinde presides provinciarum senato-
res et custodes finium magistratus
civitatum iudices omnium ordinum
videbis sub eo copiosissimam ar-
matamque miliciam. Inprimis du-
ces legionum deinde aliarquos
quinquagenarios centuriones de-
curiones et ita usque ad extremum
vel unum bellatorum totam arma-
tam miliciam doctissime ordina-
tam. Regem igitur de solio suo vi-
debis regentem et omnes et singulos
homines regni sui. Tempore siquidem pacis
regente tribunalia nequid iniusti-
cie vel iniqui iudicii operis prode-
at regente singulos privatos ac suis
legibus coherente nequid sive
iniurie vel fraudis alii ab alio
irrogetur et ut ad unum dicam omnia
genera hominum sub eo legibus propriis regi
suos liberos rurales. Omnium et bel-
latores legibus sibi appositis unicuique
et uno hunc modum se habet de aliis
ipsum non in solio regni sui paca-
tissime residere. Quemadmodum enim
dixi tibi de servis in regno

nali rei publice vel de artificibus
vel edificatione civitatis sic intelli-
gebis de officiis publicis quibus
res publica gubernatur atque defen-
ditur. Sic non de artificiis quibus
unicuique privatorum motibus acqui-
ritur sicut sunt artificia fabrorum
argentariorum lignariorum et cete-
rorum quorum necessitas solis qui ea
exercent necessaria sunt. Quantum publicis uti-
litatibus multis modis deserviunt.
Ars enim fabricatoria et lignaria
et cementaria defensioni rei publice
deserviunt, quoniam fabricatoria ferra-
ria fabricatur loricas tela et gladios
et galeas, fabricatoria vero lignaria
arcus balistas et lanceas fabricatur
et machinas omnium generum construit.
Cementaria vero turres et muri
omnesque genus lapidum munitiones
edificantur. Solo igitur nutu volun-
tatis sue tempore pacis providenciam
et iusticiam regit universos sub-
ditos suos et singulos. Tempore bel-
li regit armatam miliciam a maiori
bellatore usque ad minimum per bel-
li potenciam defendit autem regnum
suum regnique sui habitatores
per armatam miliciam et vasa sive
instrumenta bellorum. Et non est dubium
tibi quod per providenciam et iusticiam
eius omnia bona tempore pacis
et tempore belli regno suo provenit
et quoniam mala omnia optimantur
propterea ab eodem regno et sic per
iusticiam bona non tempore pacis sunt
pax et tranquillitas subditorum
custodiaque rerum eorum. Bona vero
tempore belli sunt defensio victoria

et aliique ex victoria provenire so-
lent victoribus ut spolia hostium
et subiectio eorum vel similia vel
Creator tributaria vel quecumque talia indicari.
Ad hunc modum creator in reg-
no suo compescit regimen omnium seculorum
quid interpretor si disposuit univer-
sam seriem seculorum nutu suo et
sue beneplacito voluntatis et singu-
la que in eo sunt sive idealibus? legi-
bus legibus suis sive legibus
approbatis aut per semetipsum editis
Leges et hoc leges divine merito nominantur
sive legibus per homines principes
edite que humane vocantur. Quibus
ipse movet creator per hoc quatenus
legibus divinis concordat saltem
non contradicunt. Ubi enim contra
dicunt non leges sed blasphemie
vel iniurie sed creatoris in iniurie?
putande sunt et propter hoc igne et gla-
dio optimaque de medio est tolle-
nationes re. Quoque non nationes huiusmodi
pravis legibus regi dicuntur iustissimo
dei iudicio et laudanda pena
eodem iustitia hec fieri permittitur
propter scelera eorum atque spurcitias
abhominabiles ut talibus legibus
non regi sed opprimi dici potius
debent qui nec legibus equitatis vo-
luntarie subditos se esse patiuntur.
Tertia propter hoc iusto regimine nec
iugo suavi sed oppressione et violen-
tia quemadmodum fere ac belue in-
domite que magis ferro vele-
gande sunt et flagellis assiduis
tandem loquia? disciplinis et legibus
erudiende. Quarta igitur quoque bonum
quod equitatis ac iustitie leges
humane continet totum volt app-

bat totum docuit et docere non cessat
altissimus vel per se vel per prophetas aut li-
bros eorum aut res ipsas que ut
dixit deo mentiri non norunt.
Merito parcam eius et providenti-
am leges huiusmodi in tanto reo
dicto reddite sunt. Quare manifestum
est quod tota gubernatio generis humani
adiutorio et providentia leges huius-
modi intime condite reddite sunt.
Secundo manifestum est quod tota gu-
bernatio generis humani adiutorium
et providentiam pertinet creatoris. Et
etiam leges iniquie ut dixi propter
iustissimam oppressionem et afflic-
tionem belluinorum atque incorpora-
torum hominum adiutorium eius et provi-
dentia pertinet.

Si non aliud exemplum gubernationis Guber re
et cure creatoris habere vo-
lueris considera domum regi-
am pomma? vel dispositam primo
enim regi assistentes senes vel sa-
pientes deinde iudices tertio thesau-
rarios certo dispensatores opum
regalium. Deinde tubularios post
hec dapiferos deinde totos deinde
eos qui deputati sunt nuncios
ac litteris regalibus et post hoc
Aula regia pincernas panifices mensarium quoque
regalium vasorum ministros novissime
custodes equorum quorum est equos
parare quotiens regi equitandum
est. Et videbis in tota domo regia
omnia provisionem officiorum opera
solo nutu fieri regie voluntatis.
Cum igitur totus iste mundus velud
domus sit creatoris et aula eius
regia in qua habitat tota fami-
lia sua et opulentia quid mirum

prudencia di

v omne futurum contingenter eveniat 208
v omnia de necessitate eveniunt

Aula summi imperatoris

si admitti omnipotentissime voluntati
ipsius omnia in ea fiunt et singula
voluntatis dico vel imperantis vel
prohibentis vel utrumque permittentis
et ordinantis in qua lege equis-
sima et perfectius sapiens de qua se-
te pranorum hic exposuit in sermone
suo dicens nichil fit in tota
rerum universitate tamquam in re-
publica universali quod non ab in-
telligibili aula summi imperatoris
aut volendo aut iubendo sive vetando
seu permittendo procedat. Volens sic
expedientibus tibi pateat sive
necessarium fiunt aut permittit fieri non
eos ipsos qui hic male agunt
actum et prudentia sua seorsum
desinit aut relinquit quinimmo
ipsos male agentes sic ordinat
ut perditi ut creatoris iudicium
et iusticiam contra semetipsos ex
equaliter et ipsa male agentes eorum
creatoris sint arma vindicte
iustissime ipsis non patientibus
si noluerint utilitatum multiplici-
tum adiuncta potestates similia
equorum denarii et rectores ipsius de
ministris gubernationis et instru-
mentis de auriga

Post hec autem prosequatur an-
tiqua illa questione
que multos antiquitus
exagitavit et multos etiam tempore
meo involvit scilicet ut prudencia
et cura creatoris rebus et entibus
necessitatem inferat et fere ac eadem
questio est de scientia et prescientia ipsius
Ponunt igitur inprimis ea que in
errorem istum multos induxerunt
horum autem primum est quod inquiunt
impossibile est divina prudentia
falli necesse est evenire quicquid provi-
dit quid quod autem necesse est evenire
necessarium est, providit autem omne quod
est futurum seu eventurum. Omne igitur
futurum seu eventurum necessarium est. Omne
igitur futurum est immutabile et in-
evitabile. Amplius inquiunt
aut possibile est evenire aliquid
eorum que providit deus aut non,
si est possibile, ergo ponatur non
accidet impossibile. Ponatur igitur
erit ergo verum quod aliquid eorum que
providit deus eventurum non eveniret
erravit igitur providendo et verum est
providentiam eius falli. Nisi hic
aut etiam est omnibus esse impossibile
scilicet deum errare vel prudentia eius fal-
li in aliquo. Id igitur ex quo accidit
est impossibile. Impossibile igitur
est aliquid eorum que providit deus
eventurum. Omne quod est eventurum
necesse est evenire quare omnia
de necessitate eveniunt. Huius igitur
et huiusmodi que sophistica tendicula
et intelligentibus curiositatis quia in
rebus huiusmodi videndo ac puerilis
arguitie volo te detinere diutius
Reminiscere igitur quod necesse est esse
eventurum quod eveniret vel necesse
est evenire quicquid providit deus
eventurum duas scilicet intentiones
sive duos intellectus quoniam necessitas
potest referri vel ad singula vel ad to-
tum et aliis verbis vere idem dicitur
composite vel divisim. Et intellectus primus
est ac si diceretur necesse est hoc evenire
quod providit deus et illud et ita de si-
gulis. Simulta autem de singularibus
huiusmodi procul dubio contingentia

Quod omnia eveniunt de necessitate

necessitate
possibile
impossibile

Necessitas eventuum

Nota

go
antiqua

eventus

sunt et non evenire possibilia. Si
non necessitas referatur ad totum quod
est hoc quod hec eloquutio signi-
ficat. Scilicet quod providit deus eventu-
rum de quo nemo dubitat quin
vera sit et necessaria. Sicud et contradicto-
ria eius impossibilis que est hec
aliquid providit quod hoc eveniet et
hec sophiste ytalici ultimi dicunt
esse duplicitatem locutionis
quam potest intelligi ut dicunt de re
vel de dicto et intencio eorum est
quod dicam quod per illam locucionem
dicitur quidquid providit deus ~~esse~~ eventurum
evenire necesse est sine necessitate. Si-
cud et ipsa loquutio necessaria et eius
contradictoria manifeste impossibilis
Intellectum non de re vocant id quod
ego dixi de singulari et hoc providi et
vaga intencione. Inexplicata esse
namque huiusmodi duplicitatis de-
sunt eis et desunt adhuc non
tamen sermones secundum quam intellectus
clarus ac depuratus hec aut appa-
bit tibi. Per hoc quod dicam manifeste
primo quia locucione omni dicitur
res hec aute est quando omni locucione
dicitur id quod ipsa significat. Ideo
quod utraque loquutio significat
res eius est eciam si sermo sit
vel signum aliud quantumcumque res di-
citur ad sermonem vel locucionem
significatam illum dicam quod per lo-
quutionem res est quam intellectus
de dicto est intellectus de re. Amplius
considera ipsum ~~dicta~~ predicatum
et videbis quod aliud non est nisi
necessitas eveniendi hec aute
de ipso deo nullo modo vere dicitur

quod dicam nunc evenit nunc eveniet
Non enim est de futuris contra ab initio
seculorum et modo eadem verum sit et
necessarium. Causa igitur predicatum istud
non dicitur nisi de rebus. Est igitur
vitabilis nulla distinctio quia ista
necessitas potest de rebus predi-
cari vel rebus attribui in univer-
salis sive universaliter et hoc sit secundum
veritatem quando intelligitur de dicto secundum
eos vel potest intelligi in singula-
ri seu divisim et hunc intellectum
vocant ipsi de re. Hoc igitur est quod fit
duplicitatem in rebus universali-
tatis et singularitatis nullo modo enim
verum de singulis singulariter et divi-
sim quidquid providit deus eventurum
evenire necesse est. Est tamen verum
nihil et coniuncti causa si unumquodque
futurum esse contingens et possibi-
le non evenire tamen verorum est hoc et neces-
sarium et hoc est quando necessitas est uni-
competit necessitas singularitati non
non quemadmodum cuiusque dixeris de
duobus oppositis contingentibus
alterum istorum duorum esse verum necesse
est. Utrumque enim contingentia
est et in neutro necessitas. Et quemad-
modum si dicas semper aut verum
alterum compositionis ~~vitas~~ vitat
non divisim aut singulatim
attribue alteri sed in quo sive in univer-
sali. Sic et hoc intellige tibi quidquid
providit deus eventurum evenire
necesse est. Quemadmodum et si quis
dixerit omnem hominem vivere
necesse est, cum de quolibet verum sit
singulatim atque divisim quod ipsum
vivere non est necesse cum ipsum mori

Duplicitas locutionis

no

184 2

possibile sit nec ista locucio omnis
homo vivit sit vera per eysdem causa
emuta. Ideo sempiternitas dilatat
stat in universalitate specierum et individuorum
universitate hominum que non mutata
mutacione individuorum sicut neque
species in racione speciei. Simpliciter dicam huius
modi quidquid providit deus evenire
et illud et illud et ita de singulis.
Cum autem stat in universali ut
dixi non dicitur illa singula singula-
tim ac de tali ratione et ideo manet ea-
dem significacio locucionis sive
eadem maneant particularia sive alia
prioribus. Quemadmodum et ista lo-
cucio omnis homo vivit non mutat
significatum vel dictam mutacione
individuorum speciei nisi quis pro eo
modo intendat de singulis sin-
gulatim. Tunc enim perinde ac si diceret
singula dicta singularia hoc est individu-
ue vel non vivere et illud vivere et
ita de singulis. Hoc est igitur duplicia
tas predictarum locucionum et huius mutati-
cio deceptiola sive sophistica
in eis in eis. Cum enim concessum
sit per modum sit per modum univer-
salitatis et collectionis quidquid
providit deus eventurum evenire
necesse est. Tu scis per quem modum
concedatur. Cum autem assumit quia
necesse est evenire est necessarium nam
differt se ad singula singulatim.
Ista enim locucione omne quod est
eventurum est necessarium vel immuta-
bile vel causibile singulis singula-
tim attribuitur necessitas et immutabi-
litas et perinde est ac si diceretur hoc
eventurum et illud et ita de singulis est
necessarium vel immutabile, nec

solvet sophisma istud nisi ad ho-
minem. Si quis dicet quia fit in
huiusmodi argumentacione mutacio
tamen subiti quia predicati, quoniam in
hac locucione quidquid providit de-
us eventurum evenire necesse
infinitum subiectum est et necessitas pre-
dicatum de re infinitum conclu-
sione vero que est hoc quidquid quidquid pro-
vidit deus eventurum est necessarium in
totum hoc quod quidquid deus eventurum
est subiectum et necessitas predicatum
mutato dicebatur. De re infinitum
que est evenire in conclusione
predicata de re huiusmodi cum locucionis
quidquid providit deus eventurum
esse autem hoc est universitas eorum que
vidit deus eventura mutata causa
sibi facta est quia prius subiectum
infinitum in conclusione vero pro
dicta calumpnia hoc autem est quia
non explicabit se homo qui hoc
dicit cum interrogatus fuit
an omni rei infinitum prius ibi sub-
iecta conveniat predicata necessitas
quod est an omni eventui futuro adeo
prius conveniat an non conveniat.
Et quia manifestum est quod non con-
venit cum non huiusmodi evenire necesse
vel necessarium cogitur non obstante ista
mutacione confiteri primam propositionem
esse falsam omni modo scilicet hanc
quidquid providit deus evenire evenire
necesse est. Manifestum etiam est quia
aliquo modo vera est non igitur liberat
se ab huiusmodi laqueo vel nodo
sophistico de huiusmodi locucioni-
bus si deus providit hoc necessario eve-
niet vel necesse est illud evenire
licet prius tempore meo nosterent

duplicitates etc multos tamen vi
deo p[er] modum insaibi [?] irresolutos
Cuius causa non videat quia necessitas
potest ferri sup[er] condicione tam
dicam at asseri illa condiciona
li seu que si de necessitas condicionis
sive consecucionis [et] p[ro]pri[e] est ac — Ignorancia
si dicere ista condicio vel consequacio
qua dicitur si deus p[ro]uidit h[oc] ip[su]m
eueniet est necessaria [et] p[ro]cul dubio
verum Alius non mellaus [?] ip[s]ius est
quo necessitas fertur ad consequens
precise [et] absolute [et] e p[ro]p[ri]um at si diceretur
Si h[oc] est verum deum p[ro]uidisse h[oc] istud
est necessarium ip[su]m euenire [et] e dicere
quia si antecedens est verum consequens
est necessarium quasi diceret a veritate
antecedentis sequitur necessitas conse
quentis h[oc] aute[m] indubitan[te]r est
falsum Dato aute[m] [quod] hanc eandem
distinctione[m] aliis verbis alii fa
ciunt dicentes quia illa oratio con
dicionali Si deus p[ro]uidit h[oc] necesse
illud euenire potest vocari necessi
tas consequentis [et] h[ec] est duplex quia
p[otes]t referri necessitas ad consequens
vel p[otes]t inferri necessitas consequendi
[et] h[ec] est duplex necessitate referri ad con
sequacione[m] verum tamen ista p[ro]uidencia
sunt [et] nunc tollerabilis est ignorancia
eorum imp[er]ius tussibo ad eam ipsam
radicem questionis ip[s]ius — Questionis radix

Dico igitur quia ignorancia
distinc[tionis] sive determinacionis cre
atoris atque modi quo ipse
p[ro]uidet vel cognoscit dedit
occasione[m] istius questionis [et] h[ec] e eciam cau
sa p[ro]pter quam opinati sunt quia
si aliquid p[ro]uidit vel sciuit non p[otes]t
illud non p[ro]uidisse vel non sciuisse
vel non cognouisse induxit etiam
eis quedam alia radix veritatis
que est h[ec] [scilicet] quia diuina p[ro]uidencia
falli vel errare vel non esse veram
impossibile e[st] [quod] utique indubitant
verissimum est. Alia fuit ignorancia
disposicionis sive condicionis quo
rundam verorum atque falsorum que na
ta sunt habere alterum duorum [scilicet] vel
veritatem solam vel falsitatem solam
non in una sive ut nacio sint in
altum [et] huiusmodi condicionis sive
disposicionis sunt p[ro]posiciones sin
gulares de contingentibus in eis ipse
sunt de futuro vel dependencia ab
hiis contingentibus que futura sunt
[et] horum exemplum sunt te fuisse comestu
rum scilicet tunc [et] eius opposita
quamissum est tibi quia h[oc] vel
est verum vel est falsum Si at
est verum non in contingentia in sua
utilitate firmum ymo p[otes]t esse falsum
[et] ergo Accidit omnia in huiusmodi [quod]
sic verum sicut sunt verum [et] de falsi
tate simili[te]r se habet [et] hinc e[st] [quod]
nullum huiusmodi mutari p[otes]t a verita
te [et] falsitate aut econtra mutari
enim potest p[ro] una disposicione
habuisse aliam hoc aut[em] non
est possibile in huiusmodi Item si ali
quid de hiis e[st] verum numquam fuit
in disposicione contraria [et] de falsita
te simili[te]r se habet [et] p[ro]pter hoc non
sequitur h[oc] est verum [et] p[otes]t esse fal
sum ergo p[otes]t mutari a veritate in
falsitate Sed nec argumentacio
e contrario [scilicet] causa non minor est
quam verbum mutandi diuinis dispo[sicionis]

nes dicit scilicet altam an et altam
post huius dicti ante vera non sint re
ceptabilia veritatis et falsitatis sed
Quando sunt neque diversis temporibus ve
ut altam prius altam non post
Iuxta hunc modum se habet di
vina providentia quia si providet aliquid
providit illud ab eterno et si scivit
aliquid scivit illud ab eterno
unde tamen illud est quia scivit
aliquid de huiusmodi et tamen non potest
scire illud et quod nunc videtur insipien
tibus Scivit aliquid ab eterno vel
providit et tamen possibile est ipsum
numquam vel providisse illud vel scivis
se Declaratio autem huius dicti manu
festa est quia si verum est te cras
comesturum fuisse semel tamen et verum
fuit etiam ab eterno Omne autem verum
quando est verum est et quia dum verum
est constat creatione et scitum est
quare si hoc verum est scivit illud
deus ab eterno non autem si est verum
propter hoc est necessarium contingit
sit verum possibile tamen est ipsum non
esse verum et si non esset verum nunc modo
scire creatore neque unquam scitum
fuisset ab eo Contingentia enim se ex
veritate in verbo quoque dicibilium et scientia
creatoris itaque sic verum sit scitum
creatore et si non est verum non est
scitum ab eodem et si fuit verum quando
cumque fuit verum est scitum et ergo Quia
igitur accidit in exemplo posito ut non
sit verum te esse cras comesturum
semel possibile est esse illud non
esse verum et etiam tamen semper fuit verum
possibile tamen est ipsum numquam fuisse
verum Consequenter verum est propter

dictam an contingentiam ut cum
scientia creatoris modo non scientia prius
et cum scitum ab eterno fuit a creato
re possibile tamen sit ipsum non fuisse
scitum ab eodem Et quemadmodum et
possibile est ipsum numquam fuisse verum
Tu enim non dubitas quia non
esse possibile tamen scientiam vel provi
dentiam aut providentia nisi super
ipsum verum Ex hiis igitur apparet
tibi similitudo qua prius proposui Non
enim si providit deus aliquid et pos
sibile est non evenire illud ergo
possibile est ipsum falli vel esse
verum est propter contingentiam dictam
scilicet scientie divine et veritatis in proposito
vel proposito

Quales autem et qua dicta verum sit
ut deus providit vel scivit ali
quid quod tamen possibile est nunc ipsum
non scivisse nunc providisse Dico quia
hoc est per prolationem et animositatem ipsius
creatoris cui apte re nichil acci
dit vel advenit per quod sciat
nec aliquid ab eo recedit vel tollitur
ullo modorum propter officia non facit
hoc est pravus recessum et non tamen sit
sciens aliquid absque ullo modorum
mutationis id est potest quando aliquid ab eo
recedit vel in eo esse desinat potest
effici non sciens illud Aliud autem
mirabile in scientia creatoris est quod
ea scientia et eodem intuitu per modum
omnem quo sit vel videt alterum
oppositorum cum est verum eius sciens
reliquum si esset verum longe aliter
aliter se habet apud nos Omnis
enim scientia mea omnis etiam cogitatio
mea aliquid est novum et adve
nturum et super additum super centrans

De scientia

ciaz meaz ꝑpt hoc no absq mu
tacione eaz efficim° sciētes eoz
que prius no sciebam⁹ aut no scie
tes eaꝝ que prius sciebam⁹ Neq
vna ⁊ eadem scia qua scim⁹ al
tꝫ oppositoꝝ possum⁹ scire reli
quum Causa autem in hoc est
ipm scie huiusdi in nobis cum
arcbus ipis scite sunt sequunt°
diuersitate uero earumq causaꝝ suaꝝ
⁊ ꝑpt h affirmacionis aut nega
cionis aut quorūcūq aliorū di
oꝝ no est in nobis scia actual apt
nos Scia tame huius vna forsi
tan est contrarioꝝ ⁊ vna disciplina
qꝫ ꝑpt h duoꝝ sermone istum
deo absq inastuta oe pstrutacois
deglutiauit Item quoꝝlꝫ duoꝝ
generoꝝ vtriusq ꝑpas passiones et
disponēs separatas ⁊ forsitan generas
habeat passiones ⁊ dispones ad dispo
sicionibꝫ ⁊ passionibꝫ alterius no
vide° ut tam bonum eadem est
scia pse ꝑ forsitan paccidens ⁊
ex consequenti intelligendus est sermo
ille. Exemplum qui nouit pse at pse
h est ex ꝑpriis passionibꝫ dispo
cionibꝫ aut etia racionibus nouit
paccidens ⁊ consequen° reliquū
Et si scia nra fuit ex pluribus nalibꝫ
actual na° est in angelis aut ex
irradiacōe nobiliori qualis sᵗ
splendores ꝑphēti Scitū res cog
nite non sunt cause ipsoꝝ Et
no sequun° aut inita° eas in vni
tate sua ul multitudine neqꝫ in
ꝑpeptitate sua aut diuersitate q°
cuiq tn modo fiat in nobis scie
actuales sine habitudinales no
fiunt tn sine inmutacione noua

ciaꝝ meaꝝ nisi quis instare velit
in sciis nalibꝫ ⁊ habitudinalibꝫ
que scdm plone concrean° ipis
aiabus meis quamsitum igi° e
ex hiis omnibꝫ quia ⁊ qm ob tam
verum e qꝫ creator aliquid sci
uit ab etno tn possibile e ipm
nunq sciuisse illud ⁊ quia ⁊ qua
ob causam sit aliquid in eo tn
possibile e ipm nunq pprea scie
id ⁊ vtrumqꝫ istoꝝ absq ullo in eo
inmuta° Et ꝑpt quid no sequi° si
prouidit aliqd euenturum qꝫ tame
possibile e no euenire qꝫ io pos
sibile sit ipm falli ul errare quia
verbu fallendi ⁊ verbu erroris no
tat duplice statu ⁊ discrepancia
sine separacione inter rem euētꝫ
aut res ipas ⁊ prudētia ul sciam
creatoris cu inter ipas ⁊ eas ulla
connexiaciam inseparabil semp
sit Quod audiuisti declaratu igi°
e tibi plꝫ ꝑpt quid ⁊ quia no est
necia h in eo prudencia creatoris
ut si aliquid sit puisum ab ipo
ꝑpt hoc necium sit illud ee puisu
ab ipo imo possibile e sicud osten
di tibi illud nunq fuisse nes scitum
ul puisum ab ipo tn verum est
indubitan° qꝫ ipa e ineffabilis
⁊ inmutabil ineffabilis quide
ꝑpt naciam connexiacia ipius ⁊
reꝝ ꝑpt quam no est possibile
ut discrepet ul discordet arcbus
h aute est dice quia no est possi
le ut aliter prouidit quam eueniat
ul equi° n° est possibile ut puidit
aliquid euenturū no eueniat qm
pse de multoꝝ puisoꝝ qualꝫ pos
sibile sit ipm no euenire ⁊ de eoꝝ

s. hm
vna e. sua oppo[sita]

Scia nra

eca

sciunt quorum bissim est possibile ipm
non fuisse preiusum. Commutatio aut
previsionis et electionis in nullo ge
nere rerum separabilis est quia sic in bitie
sequitur ut si previsum est de uno quod
ipm eveniat at si non deveniat
sequitur non esse previsum quod eveniat
immutabilis etiam est providentia cre
atoris propter duplicitatem quam predixi
tibi statuum et condicionum. Idcirco scien
tia eius eodem modo se habet quia
immutabilis est hec est non est receptibi
bilis illius quam predixi tibi propter
hoc neque novitatis. Non enim possi
bile est ut dicatur vere de creatore ipm
aliquid vel scire vel providere de novo
quia si sciat aliquid semper sciunt illud
et si videt aliquid ab eterno providit
Novitas igitur procul est ab ipso in parte
ista hec autem propter duos status vel du
as condiciones quas habent intellectus
et intencio novitatis. Quando et inte
cio mutationis et mutatoris hii aut
duo status sunt novitatis esse et
non fuisse, mutationis vero aliter esse
quam prius vel aliter se habere. Utraque aut
istarum diversitatum procul est a scientia
et providentia creatoris propter eandem cau
sam vel dixi vel fieri sciencium quia simplex
duplicitatis intencio est in eo quia ne
mo dicitur fieri sciens nisi eius quod
antea ignorabat. Et hec omnia exem
pla ideo aggregavi tibi ut caveas in
predicationibus que fiunt de creatore
ab huiusmodi sermonibus neque per eos ad cre
atorem referatur aliqua huiusmodi dupli
citas hoc aut dico quia nisi ad ipm
creatorem referatur vel ad id quod ipse cre
ator hoc est ad scientiam vel providentiam
eius non habent huiusmodi perplexitatem quem
admodum cum dicitur creare aliquid

de novo vel mutare impios in iustos
novitas ista non venit a creatore
rerum neque residet in ipso sed in id
cuius vere ipsa est, hoc est in id quod creatur
illud enim vere novum est et enim ad
prius non novit fuit et mutatio in statu
ex quo non refertur in creatorem sed in
eos quorum vere est hii aut sunt
quibus aufertur malicia quam prius
habebant et prestatur iusticia quam
prius non habebant. De creatione non
quia creator aliquid creare dicitur
et de omnibus aliis que per modum
agendi et de eodem dicuntur quid sig
nificent et in quo esse debeant quod signi
ficant satis scis tibi in tractatu primo
huius magisterii qui tractatus est de prin
cipio. Despexeras quoque duplicita
tibus omnino tamen dico est in eis que
dicuntur de futuro aut dependent a futuro
de quibus dixi tibi quod non sunt suscep
tibilia duarum huiusmodi dispositionum aut
condicionum et debes esse cautissimus circa
intenciones sermonum qui huiusmodi
duplicitates quo quod significat
Sicud dixi tibi de sermone novita
tis cuius intencio non explicatur in
designatione duorum statuum sive
condicionum que sunt prius existencia
et post non existencia vel ab hoc re
as si non existencia vel aliam quamcumque
privationem dispositionem vel condicionem
vel statum nominum designatur aut pau
pertas status alicuius dicitur et
etiam imbecillitas alicuius propterea causa
in presenti auditu non est necessarius ca
rentia horum principalem naturalem ut in
huiusmodi verbum aliqua constituas propter
defectum sermonum vel propter evidenciorem
rerum explicationem nova plerumque sin
gere oporteat sermones aut huiusmodi
sunt nomine deferre sunt et primo

3

aliquando esse non sequitur quod iste esse cras semel tamen est verum et postea esse falsum quidem possit vel desinere esse verum vel incipere esse falsum vel aliquando primo esse falsum hoc autem est propter antedictam causam quasi est verum semper fuit verum et si est falsum semper fuit falsum. Si autem incipit esse verum aut falsum esse verum cum prius fuisset falsum aut esset falsum cum prius fuisset verum apud ipsum autem non habet locum ista cum ista diversitas vel duplicitas eorundem. Cavendum est tibi in verbis que significant additionem vel minucionem creacionis. Si enim dixerit quis quia multa potest creator providere que non providit et multa non providere vel eciam non providisse, potest igitur addi et detrahi numero provisorum a creatore vel potest crescere vel crescere numerus provisorum ab ipso. Dico conclusionem esse impossibilem. Si enim est possibilis ea posita nullum accidet impossibile. Ponatur igitur aliquid addi numero provisorum. Dico igitur quia illud non erat igitur provisum. Additur igitur numero provisorum cum prius non esset de illo quod est provisum cum prius non esset provisum. Iam autem patefactum est tibi quia si aliquid est provisum a creatore ab eterno fuit provisum ab eodem. Manifestum igitur est predictam conclusionem esse impossibilem. Per hanc viam declarabis impossibile esse aliquid detrahi numero provisorum a creatore. Si enim possibile esset sequeretur illud quod detraheretur deinceps pro tempore efficeretur non provisum cum prius esset provisum et sic non est impossibilitas patefacta est tibi quod eorum numerus provisorum a creatore crescere vel decrescere impossibile sit eo ... Causam enim est impossibile esse numerum crescere vel decrescere nisi per additionem aut detractionem. Cum igitur manifestum est tibi tam additionem quam detractionem tibi esse impossibile manifestum est tam incrementum quam decrementum ibidem impossibile esse. Cuius enim causa impossibilis et ipsum impossibile necesse est. Causa non incrementi et decrementi additio et detractio sunt alia tamen impossibilitas habetur incrementi et decrementi declarabilis hoc quoniam si aliquid addetur numero provisorum contrarium eius detrahetur eidem et ita quantum addetur illi tantum detrahetur et ita quantum cresceret ex additione huiusmodi tantum decresceret ex detractione contrarii. Manet igitur in eadem quantitate. Attende igitur diligenter hoc exemplum ne involvaris tendiculis sophistarum et ne prius ista questionibus te exhibeas verirendum.

Et quoniam manifesta est tibi ea diversitas et diversa multiplicacio scientias que nobis a rebus et de foris advenerunt et scientiam creatoris et intra nos in nobis faciendi in hoc et prius quoniam illa est essentialis ipsi nullo modorum adventicia et una per omnem modum neque aliquo modorum multiplicabilis et quoniam non sequitur diversitatem vel multitudinem rerum quarum est et una numero et eadem per omnem modum est. Ut alabus oppositorum si est verorum que et esse reliqui

~~212~~

Tres sunt dispones contrarie scie — dubitatio .i. qd scibu — opinio contrarij .i. — credulitas ipsius contrarij

si esset verum. Cum vis aute scius econtrario se habet. per omnia. et ideo h[e]c declara[vi] tibi consequent[er] quoddam q[uod] est admiracionis et incredibile insipientibus h[oc] aut est p[ro]pt[er] ignoranciam istarum differenciarum et in mutabilior inquirit et fixior sit in compabi[liter] creatoris scia vel p[ro]uidencia nostra aut est ut si aliquis ex hominibus sciat vel sciuit aliquid sciuisse illud post h[oc] sit necessarium ut ullo modorum possit non sciuisse id. Cum vero igitur possibile e[st] de aliquo q[uod] creator sciat nunc vel sciuit ipsum non sciuisse illud et quare potest de cetero non sciuisse id intende in h[oc] quod dixi quia h[oc] est p[ro]pt[er] mutacionem omnem ap[u]t creatorem ita ut ex hoc q[uod] aliquis sciat vel sciuit non intelliga[tur] aliq[ui]d aduenisse vel accessisse ei et si non sciat vel non sciuerit non intelliga[tur] aliquid amisisse vel recessisse ab eo aliquid. In nob[is] aut econtrario se habet per modum omnem et h[oc] est q[uonia]m scia qualem dixi aduenit no[bis] bis p[er] doctrina[m] aut disciplinam aut disciplina[m] aut experienciam aut inuestigacione[m] n[on] potest co[n]tingere ut simus non scientes nisi p[er] recessum eius a nob[is] et p[er] amissionem ipsius que est obliuio aut contraria disposicio quadmodum p[er] dubitacione[m] possibile enim est aliq[uem] eciam p[er] modum d[e] mutacionis. Decie aliquid p[er] argumentacione[m] aliqua sophistica post modum dubitare illud aut opinare vel eciam crede[re] contrariu[m]. Cum aut vides q[uonia]m

iste tres disposi[ti]ones sc[ilicet] dubitacio eius q[uod] sciebatur opinio contrarij illius atq[ue] credulitas ipsius contrarij dispo[s]iciones sunt contrarie scie. Cum io si q[ui]s eam ab animabus nris expellunt nec sciunt ee in eisde[m] illam p[ro]uenit. Obliuio n[on] p[ri]uacio est scie nec abrasio eius a m[em]oria vel intellectu quadmodum abrasio scripture siue obliteracio eius a libro vel tabula. Manifestum igitur est tibi quia qui sciens est vel fuit apud nos non potest ee non sciens absq[ue] aliquo istorum modorum mutacionis et absq[ue] amissione scie q[uod] est p[er] obliuionem vel acquisicione[m] alicuius ex contrariis eius dispo[siti]onibus istis quas nominaui tibi. Obliuio aute et acquisicio hui[us]modi disposicionum amissio[n]esq[ue] scie mutaciones sunt habentes du[p]plicitatem de qua tam sepe locutus sum tibi. Non enim possibile est quidq[ua]m amittere sciam n[isi] ali[quem] q[ui] illam habente et qui aliq[ua]m ap[u]t nos illa h[abe]t apud nos non p[otest] illam non habe[re] nisi amittat illam p[er] mutacione[m] aut secus e[st]. Quia creator habet n[ost]ro sciam mult[o]rum que futura sunt tu non potest habe[re] illam .i. non scire illa absq[ue] amissione scie illi[us]. Caue aut ut sane intelligas hoc quia nunquam creator non p[otes]t non habe[re] sciam aliquam quam vel habeat vel habuerit hui[us]modi. Si co[m]paracione ipsius scie qua dicit[ur] sciens aliquid et que quo quo[modo] p[otes]t nominari casus scie ipsius sup[er] illud vel respectus alicuius scie ipsius aliud itam tan[quam] sus hui[us]modi qua respectus iste

obliuio

licet eos habeat creator pt tamen
eos no habe absqz amissione ali
cuius q sit aput ipm ruo est istud
mirabile in creatore Cum aput
nos in comparacionibus ac relaci
onibus atqz respectibus eodem o
res se habeat qr qm est equale
alij ul sile potest ee no equale
r no sile illi absqz ulla mutacoe
sui absqz amissione alicuius q sit
aput ipm huiusmodi aute exem
plum est in dub duobus equali
bus quorum altm augetur ul minui
tur q causa euidentie volo nomia
ri .b. altm no remanet inmuta
tum in sua qntitate r illud no
mine .a. vides igitur quia .a. ea ess
prius equale .b. mo est no equale
r inequale r hr absqz ulla sui
mutatione ul amissione ali
cuius q ee aput ipm Sic sedz
de duobus similibus quorum altm al
tum reliquo reliuato in mutato
sedm qualitatem Ancontz igitur
mutao fiat in rebus sup quas
cadit diuina scia ul prudencia
non ppt hoc ~~fiat in rebus sup~~ sup
~~quas cadit diuina scia~~ aput
diuinam sciam ul prudenciam mu
tao aliqua fit no ppt hoc aliqd
ei additur aut detrahitur Si rendas
si ista duo copossibilia eent ut
creator sciret aliqd modo r prea
no sciret illa ante mutacione
aliqua circa sciam ul prudenciam
ipius Iam aute audiuisti in p
cedentibus duplicitates huiusmodi
no ee coniugabiles hr est simil
pdicabiles de ipo creatore n sedm
idem tpus nec sedm diusa Est
enim inmutabil p omem modu

Si quis aut querat de aliquo
falso qtamen potest ee verum
q rex i gra nomine a .b. rex crea
tor nunc habeat sciam a r p
cedat sit Creator mo no scit
a grono habz mo sciam a Imp
ar id est stabile mo cu sit flim
gono est modo scia eius ul
de eo n creator igitur ut alius ha
bet modo sciam eius r pt ha
bet sciam eius immo habebit
qn erit rex grono potest habe ul
hitucus est sciam qua no ha
bet Manifesta est hic decepcio
no enim si potest habe sciam
cuius mo no habet Consequens
est ut possit habe sciam qua
no habet q admodu rex ali
quis expptitate sua regia qua | Rex
rex est r dnus omni subditorum suorum
si nascatur in regno eius aliqs
ul efficiatur alter de nouo subdi
tus eius habet ptatem illius q
prius ptatem no habebat quia
expptitate rex est potes super
istu ul dnus ipius habet igitur do
minium ipius cuius prius no habe
bat no tamen aliud dominium q
admodu rex est eius cuius prius
no erat no tn habet regnum q
prius no habebat Dominio
em vniuersali quo e rex e incre
aionica hr no de diuinio singla
ri q forsitam habet mistum
Si no pcessit ulterius r dixit q
creator habet mo sciam huiusmodi
q no e hui r prius no habuit sciam
huiusmodi nosti in pte ista in si
dias zophystarum r yma ipius net | zophiste
distinguunt hr co cedentes q

quia sciam huius modi habuit prius
nectum concedunt quod prius habuit sci
enciam huiusmodi quia compara[ti]o predicta
qua precedit verbum preteriti temporis quod est
habuit libere refertur ad presens ut
dicunt vel preteritum temporis quod non se
quitur. Verbum illud non refertur
nisi ad tempus presens ubi hoc est ad
tempus preteritum et tunc secundum hanc posi
cionem non cadebat sciencia divina super
ipsum cum esset falsum. Unde non dixit
habet modo creator sciam huiusmodi
et prius non habuit sciam huiusmodi
ergo habet modo sciam huiusmodi et
prius non habebat illam. Cave
tibi in hoc quia cum dicitur creator
non habebat prius sciam huiusmodi
non negatur simpliciter ipsum habuis
se sciam hanc sed in comparacione
ad hoc vel pocius comparacio ad
hunc que apparet ipsam comparacionem
que ibi negatur intelligitur concu
piat eam cum autem dicitur habebat illa
vel non habebat illam nec simpliciter
et vere affirmatur simpliciter et verum dicitur
vel verius scire de ipso creatore

Ne obliviscaris autem opi
nionem eorum qui dicunt omnia
vera esse huius ut non cadat
iste duplicitates circa ea vel sup
ea sed alteracio a veritate in falsitate
vel econtrario. Omnimoda inceptio et condicio in
et desicio contraria horrende et non in
ducto creatorem nunc primum scire
aliquid quod illud sit et incipe ad desi
nere scire illud. Multum quippe
sonare videtur in iniuria et contume
liam sapientie creatoris ut ista effu
gere possit qui ponunt vera et falsa
quedam. Circa alterari et mutari. Cum

enim non possit sciri a creatore aliquid
nisi cum est verum et quia dicitur
verum nate est ut tunc incipiat
ipsum scire creator cum incipit esse
verum et consequenter tunc desinet illud
scire cum ipsum desinit esse verum et
tunc sciat primo aliquid cum illud
primo est verum. Videtur enim consequens
esse ut si incipit aliquid scire vel
desinit scire illud distat illud vel
obliviscatur et si nunc primo scit aliquid
quod prius non sciverit quod vel doceatur
illud ab alio vel inveniat illud
per se denovo vel alio modo denovo
venerit ad noticiam eius. Tu non debes
scire quia non solum vere blas
phemie in creatore id est que verius
iniurias aut contumelias creato
ris significant tamen de fide omni
genere hominum sed etiam omni igne et gla
dio extirpande. Causa non vel occasi
one dedit huic errori alia stultis
sima et creatori contumeliosissima
opinio qua posuit immutabilia
vera esse omnia et falsa omnia ab eterno
fuisse et habere suum modum existendi
per se seorsum a creatore et ab operibus
dei operibus ut esse suum aut crea
ta a creatore sed esse eterna et ab eterno
fuisse. Eterna propter nichil debere creatori
vel quantum ad suum esse vel quantum ad sui
bonum esse eternaliter aut temporalia sint huius
expositionis et perdurat que utique temporalia
sunt et ex tempore ceperunt primaliter parte
et quorum processerunt partes suas non
solum tempore sed eternitate. Preterea curto
porta sunt et non a creatore negra
scripsis que sunt compositores eorum
aut quibus compositor vel quo compar
tamillo componente prius esse destr
ucionem erroris istius quam magis
tabilis intellectus in bealitas sapientia

Revertar igitur ad id in quo certa
contradictio quia affirmationibus
et negationibus non affirmantur
neque negantur nisi res que predica-
ta significantur et nisi de rebus que
presubiecta et nisi eo hiis. i. ex rebus
subiectis et predicatis potest aliquid
per intencionem compositione naturali. Huius-
modi compositiones vocis sunt et in-
tellectus magis proprietate sunt est et com-
positione intelligibilium seu vocalium que per
modum nature dividi impossibile
est. Et compositiones iste atque divi-
siones intellectuales seu vocales non
sunt nisi affirmationes et negationes
de quarum utrisque invenimus vere et false
possibiles et impossibiles necessarie et con-
tingentes et propter hoc imaginatio nisi
tu esse de quo audisti apud logicam
[illegible] non factum est nec eternum quoniam
affirmatio nec negatio facit affirma-
tum vel negatum quoniam non dat ei esse
neque compositio intelligibilis conti-
git res nisi apud intellectum nec propter
eam in se sunt in divisione vel sua
coniunctione apud semetipsas. Omnino
neque propter negationem minus sunt in sua
coniunctione. Si enim dicas quod oriens
est occidens aut equinoctium aut quod oriens
est in occidente aut equinoctio non minus
longe est propter hanc coniunctionem
oriens ab occidente et si dicas de eo
quod est in oriente quoniam est in occidente
aut equinoctio non propter hoc recessit hec ab
oriente aut appropinquatur etiam occiden-
ti. Omnino neque equinoctio etc.

Et [illegible] credo non longe est
illa quoniam possint tam predicamen-
ta rata quia rerum vero naturalia
moralia vel civilia et [illegible]. Et de [illegible]
libus quidem si solas sermones voca-
vit et [illegible] nichil predicti vel predicasti

errorum habuit opinio eorum nisi for-
te [illegible] in illa declinaverint in insania
ut de delirarent de novitatibus quod
dicti erronei debentes consules et huius-
modi enim errores hec contendebant
notos fuisse ab eterno et alios [illegible]
quod falsissima in sana eorum circa hec
ubi non latet te quanta sint igno-
rantia eorum in rebus naturalibus et quan-
ta imbecillitas intellectus eorum etiam
in hiis rebus in quibus [illegible]
se antiquabant et de quarum sapientia
se iactabant horum vero destructio facil-
lima est tibi ex aliis scientiis. Igitur
ad id in quo erratum et dicta quia oratio-
nes depositi et de predicato et de subiecto composita
[illegible] non dividuntur significationi-
bus aut significatis. Quando neque
ipsa verba, est enim et sunt et est verum
bona significant hec esse vel entitatem
et disputat disputatur et disputabitur
non significant nisi disputationem
licet modis variis quemadmodum ipsa
disputatio cum est presens et cum est futura
et cum est preterita non erit aliud est quam
alia res aut sunt ea que sunt
indubitanter et ea que significantur et ea
que apprehenduntur. In omnibus istis de
rebus agitur illarum et in omnibus quando
vel esse verum vel dispositiones earum proprie
sive passiones. Hec igitur omnis de
rebus sunt et nec per se et [illegible]
[illegible] Quantum vero ad [illegible] preterita
presentia et futura [illegible] non sunt nisi res
Illa enim que ipsi vocant enunciabilia
affirmabilia scilicet et negabilia vera
et falsa sunt secundum errorem eorum sunt semper
et id nec preterita sunt que perpetuo ma-
nent nec futura tamen semper fuerunt secundum eos
nec presentia ad eorum [illegible] temporis presentis

non permutet aut mensuret. Videbo
aute in primo ad ea que pertinent
huiusmodi scientie videntur et eidem dedisse
occasionem. Scientia igitur non solum vel
tas sed hic et alibi declaratum prime
tibi est sed in prima parte tractatus de
universo et etiam prima parte huiusmodi scientie
sapientialis sed quod ipse solus eternus
est et ab eterno ipse novit ab eterno et
vidit et videt intuitu vigilantissimo
ut dixi tibi in precedentibus omnia
que iam preterierunt et que futura sunt
et que presentia sunt. Et hic est primo
fidei ... atque videtur quia iam decla-
ratus est tibi et sicud audivisti scientia
eius et prudentia creatoris sunt cum sub-
est tota series seculorum et universi cuius
eorum immutabilis est et omnino preteri-
te duplicitates statuum non habet
locum ullo modo apud ipsum. Et
vides ex hiis quia et quia ab eterno ...
scivit aliquid quod tamen non potest non scivisse
et quamvis in nobis non est possibile quoniam
non est una mens scientia actualis per se
apud nos duorum contrariorum alterius post
alterum. Et quoniam non est possibile apud
nos ut aliquis sciat aliquid quod
possit non scire nisi per aliquam muta-
tionem quas dixi tibi nemo ...
potest aliquid scire scientia huiusmodi quod pos-
sibile sit per modum ipsum non scivisse
propter mutationes quas dixi tibi et
dualitate statuum de duobus oppositis
In creatore non potest ... immutabili-
tate ipsius ac unitate et singula-
ritatem scientie ipsius. Sit autem consideratum(?)
videas quod ... intendere in eo quod
pono tibi de rebus que sunt apud
nos. Sic ponatur in mente quod ali-
quis homo prius aliis omnibus locutu-
rus est vel est nomen ipsius a. dic-
to igitur quia a nomen est ... ex
hominibus sed illius qui primo locutu-
rus est. Nichil possibile tamen est ipsum
a. nunquam fuisse nomen illius et hoc est
quoniam possibile est quod alius prius michi
loquatur. Et si esset sed ut alius primo
non loqueretur a. esset nomen illius
non autem prioris. Eodem modo si denominave-
rim illum ad intellectum et formaverim
dixerim ... homo loqueretur vel prius
possibile erit per eandem viam me non
denominasse illum quoniam si alius est vel
primo loquuturus quod utique esse potest
manifestum quod illum denominavi ...
sicut manifestum est tibi quoniam in hiis duo-
bus actibus meis que sunt nominatio
et denominatio accidit quod dicebam quia
nominavi et denominavi hominem quod tamen
possibile est me non nominasse vel de-
nominasse. Hoc autem est quoniam super que
hominem cadit nominatio vel denominatio
contingit et dominatur actu vel statu
futuro hominis illius ~~ex~~ se. Eodem modo
casus scientie vel prudentie creatoris
... est veritate sine eventu rei
ad quam refertur ita ut si non sub-
sit veritas vel eventus non cadat super
illud. Et quia non cadit aliquid
super quod ab eterno non cadit pendet
ex ipsa veritate vel eventu quemadmodum
non solum ut cadat vel non cadat super
illud scientia creatoris sed etiam ut
cecidit super illud vel non cecidit
quemadmodum predicta nominatio et denomina-
tio super quem ex hominibus cadit vel
non cadit pendet ex actu futuro
ad hoc videlicet ex eloquutione primo ...
... Omnium et super que ceci-
derit vel non ceciderit alterutra ex-
pendet etiam per quam utique scientia est

d
p(ro)uid(enti)a no(n) inf(er)t
necessitatem reb(us)
Nec ex p(ro)uid(enti)a creator(is) seq(uitur)
necessitas euentuum futuror(um)

non super quatuor altitudini corporis accederit potest non cecidisse super illud quemadmodum iactus ille cum nunquam fuerit eius sit potest non fore illius et fore alterius

p(ro)uid(enti)a

Declaratio autem evidens quia providentia creatoris non infert necessitatem rebus neque ex ea sequitur necessitas aput res. Quoniam hec esse nichil esse contingens et possibile non euenire. Cum dubitari non possit omnia que futura sunt et quecunque futura fuerint sub providentia divina et eadem ab eterno cecidisse. Iam enim declaratum est tibi prime in primo tractatu huius sapientialis ac divinalis magisterii omnia tam presentia quam preterita quam futura esse notissima creatori et ab eterno fuisse notissima nec minus fuisse ei nota cum essent futura quam cum essent presentia si nec minus

p(rese)ns p(re)terit(um)
(et) futur(um)

prius quam preterita quam cum sunt presentia et tamen in hoc audivisti quoniam res neque dispositiones eorum neque rerum ipsa quod est dicere quia nec futuritio neque preteritio neque presentialitas rerum addit aliquid ullo modorum scientie vel providentie creatoris. Quoniam neque minuit apud ipsum omnia igitur eque certitudinaliter evenire et nichil erit contingens de futuris sed omnia erit necessarium evenire vel impossibile evenire huiusmodi autem destructionem iam nosti ex libris ytalicorum philosophorum et aliam destructionem audies per me in sequentibus. Amplius si ex providentia creatoris sequitur necessitas eventuum futurorum et sequitur ex ea tamquam ex causa et tunc necesse est ipsam esse causam eventuum rerum huiusmodi in peccata consequeter erit nos ex necessitate et tunc cum bona et mala hec est furta adulteria homicidia et cetera huius mala culpabilia eque cadunt in creatoris scientiam et in providentiam quantum ad cognitionem necesse erit divinam scientiam vel providentiam causam esse omnium et singulorum huiusmodi malorum hoc autem nephas est sentire de creatore vel scientia vel providentia ipsius nec solum causam ipsam esse necesse erit huiusmodi malorum sed etiam causam agentem et efficientem et propter hoc ipsum creatorem auctorem huiusmodi omnium malorum sed etiam causam agentem et efficientem et etiam propter hoc non solum malum sed pessimum. Dico ergo non sequitur ex providentia creatoris predicta necessitas in rebus tamquam ex causa que igitur erit tamen consequentia ipsius duorum enim consequentium est cum alterius et que non habet rationem causati tamen neque colligatione relativa ad invicem impossibile est esse huiusmodi concomitantiam vel consequentiam. Ista igitur est in me divinam providentiam et res quas nominavi hoc est mala culpabilia. Et si dixerit haec esse causam huius consequentie quia si creator scit vel sciuit aliquid eventurum ipsum eveniat necessaria est ista conditio vel consequentia duobus modis destruitur error iste. Primum quia secundum necessaria est ista consequentio si et quia scilicet si eventum est hoc creator scit vel sciuit eventurum. Non inferunt igitur res inferentes necessitatem providentie creatoris quam providentia creatoris in rebus. Secundo quia etiam similiter conditio vel consequentia necessaria est de tempore et utroque

horum quia scitis aliquid eventu-
rum illud eveniet, non propter hoc tamen
visio tua facit ut illud eveniat
nec ut necessarium sit sit illud evenire.
Ergo neque scientia creatoris facit res
evenire per modum quo est scientia vel
cognitio, saltem neque scientia qua tu scis
solem esse in celo vel super terram fa-
cit solem esse ibi vel necessarium esse ipsum
esse ibi. Manifestum autem est tibi utrum-
que impossibile esse, scilicet ut quia
tu scis solem esse in celo vel super
terram vel necessarium sit ipsum esse in
altero duorum locorum illorum. Amplius
divina scientia vel providentia adeo se-
parata est a rebus singularibus et omnibus
etiam temporalibus quod ipsa precessit eas
tota eternitate in qua erat cum
nulla earum adhuc esset. Ipsa igitur
erat sine rebus ipsis, nondum non potest
esse quin illa precessio nullo per modum
quo est precessio nullam dat necessi-
tatem sequentibus. Licet enim non pos-
sit esse occasus solis quin ortus
eius precesserit, tamen ortus non facit esse
necessarium ut sequatur occasus vel eodem
per se item cum sicut alibi didicisti a
rectoribus alterum non sit dignius ta-
esse alterius aut e converso neque alterum causa.
Omnino igitur ortus non dignior esse
tam occasus quia eius se in preces-
sio ut sit causa conversionis neque
e converso neque igitur scientia divina per modum
quo est scientia dat necessitatem scitis.
Sicut neque visio tua qua vides
solem in celo dat necessitatem sali-
cendi in celo neque tamen ita dat
providentia creatoris necessitatem
rebus, neque per modum quo est scientia
vel visio. Sicut neque visio tua neque
notitia comitatia est in illa re
prohibetur quod ipsa sit causa cum innumera-
bilia sint quorum ipsa non est causa
scilicet omnia mala culpabilia omnia
vitia et peccata, neque propter hoc quod quem ha-
beat tamen in rebus, tamen ipsa tamen
non habeat ullo modo. Sed neque ipsa
notitia est in ea comparatione qua
predixi tibi. Aut hec est dicere comparatio
eius super quasdam res est possi-
bilis et contingens, scilicet super res con-
tingentes quas possibile est eve-
nire et non evenire. Etiam dixi tibi
et concedi convenientissimum esse ad hoc
quia ipsa cecidit super res multas
ab eterno, possibile tamen ea non cecidisse
unquam super aliquam earum propter quod est quoniam
possibile est nullam earum evenire
et si ulla earum evenit unquam super a-
liquam earum cecidisset providentia cre-
atoris. Patefeci etiam tibi quod divina
scientia creatoris et quod non multipli-
catur multiplicatione rerum nec diversatur
diversatione earum, propter hoc unam et eandem
ponens modum permanens cadit
super alterum contrariorum et tamen cadere
super alterum absque ulla diver-
sificatione in mutatione que fiat
apud ipsam. Declaravi etiam tibi
quomodo e contrario se habet in scientiis
que vel adveniunt a rebus vel acqui-
runtur nobis per ipsas. Intellige di-
ligenter in hoc et non involvis erro-
ribus qui sunt circa hoc, neque con-
turbabunt te ullo modo per illes
arguicie sophisticarum.

Quia vero et per alias vias qua
providentia creatoris providencia con-
iunctio est non vel vires erroneis

necessitas eventuum omnia ex necessitate fieri vel evenire in mundo isto et nichil esse omnino in potestate nostra libere sed potius impelli nos necessitate ad omnia que facimus et prohiberi impossibile ab omnibus que non facimus. Conveniencissimum arbitror negociari aliquantulum circa hoc et intendere ad destruccionem errorum istorum quos tu vides tam perniciosos.
per inductionem erroris Dato igitur quia quatuor sunt que induxerunt eos in errorem huiusmodi hoc est
1 primum fuit providencia divina prenunciatiam qua audivisti sine contrarietate inmutabiliter ipsas et res futuras vel non futuras et ad ipsorum decepcionem ridiculositates argutiarum quas dissolui tibi in precedentibus et non est necesse vel ut repetamus que dicta sunt de hoc aut ut alia super addamus eis cum illa sufficere tibi debeant.
2 Secundum fuit motus celorum atque significaciones certeque disposiciones stellarum et luminum de quibus mirabiliter confinxerunt astronomi qui omnes eventus omnesque actiones et passiones que fiunt in mundo inferiori et maxime in hominibus et rebus humanis.
3 Tercium fuit ymaginacio quos vocaverunt aliqui philosophi implexiam seriei causarum in deficientem catenem dependenciam quod necesse unum ex alia.
ffatum 4 Quartum fuit fatum sive fata de quibus igitur hijs temptabo satisfacere tibi per ea que consueui probacionum et satisfacere
Constellatio sidereus volunt. Cum sint motus celestes et res audiat est huiusmodi causalitas que necessitatem consecuciva faciat in rebus cum duorum quorumlibet quorum alterum sequatur ad alterum vel contrario alterum ex altero si antecedens est necessarium necesse est ipsum consequens esse necessarium non esse effugere quemadmodum motus celestes necessarii sunt et immutabiles et adeo seorsum et longe a potestate nostra ut nichil circa eos omnino possimus quin currant per eundem modum sicud currunt eciam contra voluntate ut nichil possimus circa cursum antedictarum quia nichil erit nobis imputandum aliquid non est culpabile de cursu eorum. Omnibus igitur que in rebus huiusmodi accidunt eiusmodi per modum omnem inculpabiles quod eorum non est imputandum aliquid non est culpabile apud ipsum neque ipse propter illud sunt neque laudandus. Unde nemo bene aut male aget cum nemo male agat nisi culpabiliter et vituperabiliter et nemo sunt bene nisi laudabiliter.
fatum error Nichil igitur erit vicium vel peccatum et nichil viciose agetur et peccare quemquam impossibile erit. Non peccatores autem punire iniquum et iniustum est ipsa iusticia qua rei punientur vel erit iniqua vel equitas et iudicia
Salto omnia quibus sunt distincta vel rei puniuntur iniqua erunt et iniustissima. Cum omnes homines necesse sit esse innocentes cum impossibile sit quacumque modorum aliquem vel reum esse vel peccare. Iste igitur error destruit iusticiam et iudicium que tam necessaria tamque salutaria sunt et hominibus et rebus humanis totumque ordinem subvertit totamque pacem atque tranquillitatem rerum humanarum. Tamen nichil erit correctio nichil disciplina cum correctio nichil aliud sit quam cursio

Correctio

amalo culpabili · et quasi o ad totum
utroque aut e impossibile secundum erro
rem istum aliquem auertere abeo ad
quod impellitur ipsum necessitas cum i(m)po
ssibilibus est et inevitabile et im
possibilitas i(nuin)cibil(is) · est et in
evitabil(is) impossibile enim est secundum
errorem istum aliquem auertere abeo ad
quod impellitur ipsum necessitas motuum
celestium nec minus impossibile est
eum contra ad id aquo prohibetur ipsum
quid potest necessitati impossibilitas
Contra igitur istum non est tam voce
disceptandum quam igne et gladio
pugnandum sicut omnia vitia et peccata
defendere asserant omnia esse in
culpabilia et nullatenus habentibus
ea vel facientibus imputanda et propter
hoc nec illos nec illa ulla pena vel
punitione esse digna Iste autem
non vitiorum tamen et peccatorum verum impu
nitate adeo defendat et munitat
ut penas omnes estimat nec aliquas
infligi vel infligenda esse patiatur
Ubi non est dubitandum ullo modo
quin penis maioribus indiget et solis
illis educari et possint Cum enim ver
berius flagellantur in contumeliis effi
ciantur rebusque suis spolientur mirum
est si tanta tamque erronea per
tinacia ut de nullo ista eis irroga
tur conqueratur si nec eum sibi in
iuriari dicant vel eam posse in
iuriari hoc enim necesse habent confiteri
vel resipiscere ab isto errore et hic est
unus de tribus modis quibus philosophia
consulit erroribus Quod etiam audisti
alibi precibus et amonitiones inter ho
mines inutiles erunt aut supera
cue pulcher aut invisit quidam ex
huiusmodi erroneis quidam amicus
meus Iste enim constantem asserebat
omnia que eveniunt ex necessitate
evenire iactaretque se hoc posse per
rationibus irrefragabilibus astruere
nec posset ab ista pertinacia illum
avertere quin potius erroneus ille
rogabat eum ut curaret ad quedam
que inter sapientes et doctores
precipuus habebatur et promitteret quia
illum sapientem probationibus va
lidissimis ad hoc ipsum concedendum co
geret · Respondebat illi erroneo dicens
Tu credis quia omnia que eveniunt
ex necessitate eveniunt vel evenirent
impossibile est ut non eveniat
stultissime igitur rogas me ut eam
tecum quia vel impossibile est
me facere quod petis si non sum fu
turus illud et tunc inutiles sunt preces
tue vel necessario est me facere illud
si futurus sum id et tunc preces tue
superuacue sunt tu sive roges me
sive non roges ex necessitate sum
sum futurus id. Cum ergo illusus et
irrisus cognovit errorem suum
et destitit a precibus illis Item secundum
errorem istum nulla vi vel virtute
potest impediri volatus musculi
brevis quemadmodum neque etiam ipsius
i motus celestis et conatus omnis
adque cuiusque opera frustra erunt quia apud
homines hoc est vel superfluum vel in
utiles frustra quo laborabitur
ut fiunt quecumque bona vel ut decli
nentur aliqua mala vel declinatio
eventuum vel invicem malorum
sit impossibilis et asserta non ve
turorum bonorum sit impossibilis Ca

Right margin, beside line 1 of the second column: exem(plum)

Right margin, beside lines 4–5 of the second column: non omnia que eveniunt ex necessitate eveniunt

Nota

Eger
Egritudo

uendum autem est tibi ne decipia
ris textes responsione quam facit
quidam ex ipsis ytalicas dicens
Cum queritur de egro an sit conuali
turus de egritudine qua patitur
aut non. Et si dixerit quis quod
sic et ei obitum sunt ergo superuacua
sunt ei medicamenta. Si uero dixerit
quia non est conualiturus et obiturus
sunt ergo inutilia. Videtur quia
non bene arguit quia si dicit con
ualiturus est ergo superuacua sunt
medicamenta quoniam medicamenta
sunt propter que conualiturus est et e
pim ac si diceret hoc est futurum ergo ca
superuacua est propter quam est futurum
uel si dixit hec domus erit ergo super
uacua est edificatio illius uel si
dixerit istam scienciam obtinebis
uel habebis ergo superuacuum est tibi
dare operam ut illam habeas uel
superuacuum studium per quod illam acquiris
uel superuacua inspectio librorum
aut auditus magistrorum uel aliud
quodcumque per quod illam scientiam acquirere tibi
nemo intelligens dubitat huius
modi argucias magis irrisione
quam solutione dignas forsitan
enim illusionem potero et aliis que
predictis induxi ad hoc conabitur
aliquis uidere ad similitudinem uisionis
ipsius et dicit quia licet aliquid sit
ex necessitate futurum uel faciendum
non tamen preces uel superuacue uel in
utiles sunt apud factorem illius
et hoc est quoniam preces uel superuacue
uel inutiles sunt apud factorem
illius et hoc est quoniam per preces obtine
bitur aliquo quod faciat illud. Videtur
de medicamentis et sanitate futura

Eodem modo se habet et de correctione
quoniam licet iste contendus sit ab er
rore suo et ignauia ex necessitate
non tamen obiurgatio uel correctiua pena
corrigentis superuacua est quoniam ab
iurgatione et pena huiusmodi cor
rectio eius futura. Eodem modo uidetur
posse uideri ad alia similia. Tu igitur
attende quoniam ista opera et cause
multum longe distant hoc est multa
dissimilitudine a motibus celestibus
quantum ad res humanas et uoluntarias
et hoc est quoniam causa scientie que
acquiritur in nobis est uel nos sumus
illa et ipsa acquisitio ex nobis est
propter libertatem nobis acquirere
illam et non acquirere. A motibus uero ce
lestis secundum positionem erroneorum
istorum ex necessitate est et in eum ipse nichil
possumus neque quantum ad eos ipsius
neque quantum ad alia se habere eius
dem. Manifesta est igitur tibi dissimi
litudo causarum predictarum et causa
litatibus suis sciam autem scientie
quoniam in rebus uoluntariis hoc est
rebus que per uoluntatem nostram uel
fiunt uel acquiruntur nichil potest nisi
ipse motus celestis. Huiusmodi autem
prima declaratio est per ipsam liberta
tem nostre uoluntatis. Dico igitur sicut
et alibi per me audiuisti quia tan
ta est libertas huiusmodi ut non
patiatur eam cogi ad suum actum per
se qui est uelle neque prohiberi ab
eo inuitam hoc est dicere si uelit illud
esto enim quod cogatur inuita uel sub
iectum eius inuitum uelle aliquid et
nonne id a [illegible] Secundum hanc positionem
igitur ipsum subiectum est uolens et hoc
ipso [illegible] magis est nolens a ...

velle

~~volens ipm volle quia igr ipm~~
~~volle~~ quia igr ipm velle a est no
lens et h pp a est magis nolens
ipm a qm pp vim quez illud
magis est igr nolens id go n co
actu n inbitu vol a. Qm dico
quia no potest phibe velle a
si vult velle a. Esto em q phiberetur
si possibile est. dico quia prius
vult velle a/ Cu velle simr non sit
nobile nisi propter a neqz aliud
q vult velle nolitu ee potest n
propter illud neqz aut sup q ~~tibi~~ tussit
Cu a propter velle a no est nolitu
aliquo s vo nisi propter a. Cu a ppe
erit a no solu volitu s magis no
litum s magis nolitu volt igr
a no go phibitu e a volendo a
potius aute erat ipm co phibitu
Manifestu igr iam feci tibi quia
no est possibile aliqué cogi ad
volendum aliquid qd nolit vel
ve illud neqz phiberi a volendo
ipm Cum velit velle illud/ et est in
tencio mea h in hoc smone de
voluntate qua aliquis vadit dicit
nolo ul ~~me~~ ne nemo vadit dicit qui
no facit illud si potest/ de volu
tate qua dicit quis vellem no
est intencio mea in hoc smone h
em voluntas magis est desideriu
q voluntas/ ipm magis optativa
est quam imperativa Illa aut est im
pativa q qui vult aliquid fieri im
pat eis quorum obediencia est neccessa
ria ad faciendum illud vimquez
faciat q suu est Ut aliud vides in ope
scribendi q si vult aliquis scribe
hui9di voluntate impat oculis et
manibus motus ad scribendum necessaria

nos atqz inscisione calami et ali
as operationes ad hoc Iam igr de
claratum est tibi ph q voluntas
mea sedm intencione qua dixi
no subest neccessitati motus celestis
nec cuiqm alii neccessitati qua ppt
neqz ea que subsut voluntati
aut q ab ea sive p eam Ut em
libera e voluntas p semetipsam
natë est libera ea que subsut
eius imperio h aut dico ppt h qm
motus membror nror interdum
no subsut imperio voluntatis Ut
apparet in eis quorum manus liga
te sunt sive pedes de quibus mani
festu est quod salvuit pmotum
celeste neqz ligam p ipm puo
p voluntate potate habent nisi
Cu hus igr et hui9di que pnt no
sub ee imperio nre voluntatis et
vim et violenciam et neccessitate pati
potest voluntas mea et nos ipi
Cu in sua ppa operacioe et immede
que est velle liberrima e ut dixi
Omni et inscipua h em impossibile
est ut velit coacta ul inbita ut
volit aliquid Manifestu igr est
tibi qm nec voluntas nec res volu
tarie subsut alicui neccessitati Cu nre
voluntati ul aliene ul ptim nos
em ipi ul paciendo ul eciam ad
nuado impedire possum9 voluntates
meas ab opibus operacionibus que
sunt in corpe ul p corpus salva p
omnia p libertate ipar quantu ad
prima et immediata operacionem
ipar ubi manifestum est q phibi
cio hui9di opm no est nisi volu
taria ul nre voluntatis ut dixi
ul aliene ul ptim patest em

Voluntas vera
no potest neccessitari motu
celesti nec alii

quibus ligare sibi manus vel pedes
aliquo adiutorio vel artificio vel
adiuvare ligante. Manifestum igitur
est tibi per hoc ex celestium motuum ne-
cessitatem in rebus voluntariis
aut ex voluntatibus humanis omnino
ut dixi dependant et sint. Amplius
voluntas humana non inclinatur in
aliquid violentia vel necessitate
ut dixi sed consilio vel suasione
metu et spe et aliis passionibus (Voluntas humana)
et hoc est non nisi sponte et propter hoc
per apprehensionem vel veram vel plures
ex motibus non celestibus nulle
sunt ei apprehensiones sed magis
ex rebus nisi forte cogitet de ipsis
motibus sed rerum voluntariarum nul-
le sunt eius apprehensiones ex illis.
Ergo nulla inclinatio est volun-
tatibus nostris ex huiusmodi motibus
inclinationibus aut voluntatum
nostrarum sunt voluntaria. Item hoc est
actiones nostras que ex illis sequuntur
aut per illas sunt. Nichil igitur adiumen-
tis celestes dederunt huiusmodi.
Amplius apprehensiones omnes creantes
voluntarias aut similitudines sunt
huiusmodi rerum aut per similitudines earum
sunt apprehensiones aut sicut
alibi didicisti cause sunt generantes
affectiones aut alio modo eas imprimentes.
Cum igitur motus celestes non sunt
cause apprehensionum non erunt cause
affectionum causatarum ab illis et propter
hoc consequenter neque operum quorum ille
cause sunt. Quoniam enim neque principio
ex quo per modum affectionis sunt et
media et postrema non esse causa
non erit causa alicui medio et post
ultimo nisi postremo huiusmodi ante

gratiosissima lucidissima que ex-
cogitata sunt quorum unum est in motu (opa)
solis et die et anno solari. Quoniam
celum quod solem involvit non daret
tamen motum ipsius vel esset causa
motus ipsius non esse causa diei
vel anni. Et adhuc modus se habet
de aliis et quoniam non est causa efficiens
ignis vel in hoc ut sit vel in hoc
ut calidus sit non erit causa effi-
ciens calefactionis vel combustionis
que ex illo fiunt. Quod autem movent
te sermones vulgarium hominum errone
causalitatis ignorantium qui causam
combustionis dicunt vel illum qui
vel ligna applicat igni vel lignum
lignis vel alia combustibili. Similiter
dicunt homines imperiti quia qui sub-
trahit columpnam edificio vel suffo-
dit fundamentum illius causa est et
ruine eiusdem et revera causa quidem (ruine)
dum est non autem efficiens casus
ipsius qui est motus naturalis in
deorsum cuius principium naturale et effi-
ciens ponderositas et huiusmodi cum
vocaverit non nulli causam sine
qua intelligentes non fuit ruina
edificii et revera non est causa in
aliquo genere causarum que alibi
audivisti. Quoniam est dubium que dicuntur
adiuvantia causas ipsas vel tolle-
do impedimentum prohibens eas opera-
ri vel prestando aliquid quo ea
ipsa indiget adhuc ut sit operans
in effectu quemadmodum vides exemplo
columpne prime posito et in exemplo
fundamenti quoniam qui subtrahit colump-
nam vel fundamentum edificio ruenti
nichil novum prestat ponderositati
que est causa efficiens ruine
illius sed tollit impedimentum

prohibens eas operari vel prestando aliquid quo causa ipsa indiget ad hoc ut sit operans in effectu quemadmodum vides in exemplo columpne promoto et in exemplo fundamenti quoniam qui subtrahit columpnam vel fundamentum edificio ruenti nichil novorum prestat ponderositati que est causa efficiens ruine illius sed tollit impedimentum quod erat prohibens operationem ponderositatis edificii hoc est descensum sive ruinam ipsius edificii. Prohibebat enim columpna vel fundamentum motum edificii in deorsum et tenebat illud in alto ita natum ipsius edificii. Similiter et fundamentum sed ipsum faciebat. Qui vero vel ligna applicavit igni vel ignem lignis donec sese contingerent prestitit indubitanter novum adiumentum ipsi igni quantum ad actionem combustionis ipsius lignis quantum ad passionem in contiguitate sive contactu vel approximationem sive quorum alio non prestituit adeo fortes atque vehementes actiones. In motu autem celesti et voluntatis actionibus et passionibus nostris non ita possibile est fingere huiusmodi adiumenta nisi quis forte dicat quod sol luminositate sua adiuvat voluntates operationes nostras et maxime illas in quibus actus videndi requiritur. Et sartius adiuvat venditores lignorum in venditionibus eorum ex prolongatione frigoris et augmentatione ipsius. Fiat enim secundum positionem astrorum ut et sartius et marinis et coriosius venditum. Similiter et marinis navigantes est domus

ventorum secundum ipsos et interdum nonnumquam impediat secundum eos. Similiter et volantes in aeris adiuvat et ad sui modum sese habet. Decedens secundum opinionem eorum et de hiis et de huiusmodi multos libros impleverunt et omnes libros iudiciorum astronomorum. Manifestum autem est tibi quod huiusmodi adiumenta non sunt digna ut debeant planetas facere et causas efficientes nostrarum voluntatum nostrarum sed quarum voluntates nostre sunt principia effectiva. Amplius si celi luminaria et stelle per motus suos et alias dispositiones cause nostrarum voluntatum nostrarum quas dixi aut erit hoc per intentionem et voluntatem ipsorum aut preter intentionem eorum et voluntatem. Et si per intentionem eorum et voluntatem ipsorum cum vicia peccata sint voluntaria apud nos alioquin non vicia essent nec peccata neque ullo modo eorum aliquibus imputanda causis an dubus ipse utique sole male erunt omnibus humanis vicijs et peccatis propter in secundum errorem istum non sit possibile hominibus causis huiusmodi resistere que per naturales dispositiones suas et motus necessarios operantur naturales enim dispositiones suas et motus necessarios operantur naturales enim dispositiones earum non augeri nec minui vel ullo modorum mutari per quos possunt quare non ea que ex hiis naturaliter per modum effectionis sequuntur. Amplius sequitur ex hoc maliciam stellarum et luminarium et celis innatam esse et eos esse naturaliter malos et ad mala homines intendere quare non solum malos esse sed et doctores hominibus quibus

planete

Motus celestis

sint malicias omnium volunta(tum) acto
res. Iam autem destruxi tibi hoc
in alio capitulo declarat eadem materia
iudiciorum scilicet astronomie. Quia non preter
intencionem et voluntatem eorum sunt
voluntaria mala. Sunt igitur a casu sive
casualiter. Quantum ad ipsos casualium
autem nec ordo est nec certitudo nec
semperitas nec eciam frequencia quidem
nec scientia. Ergo nec ipsi astronomie
super huiusmodi credendum est neque eius
professores super talibus consulendi.
Et hoc est quod intendebam scilicet decla
re quod motus celestes non sint causae
ullo modo necessitatis apud res
humanas

Quoniam autem alibi circa hoc mul
ta tibi dicta et scripta sunt per
me procedam ad destruccionem
ymaginaciones per quas eam isti erro
nei posuerunt. Dicunt igitur operuit
esse implexionem seriem causarum unam
quod intellexit magnus et composuit in libro
suo de deo deorum. Primum igitur quod
est ab eis dicitur intelligant ista seri
em sic implexionem et continue fluen
tem a primo causante usque ad ultimum
ita ut aliquod causatum primo fluat
a primo causante ~~usque ad ultimum ita~~
~~ut aliquod causatum~~ qui est creator
benedictus fluat in quia immediate
per necessitatem et ab illo alius simili
ter modo et sic donec devenia(tur) usque ad
ultimum causatum vel circulat hoc immo
sinitum vel non est ita. Et si dicunt
quod a primo causante fluat primo et
immediate unum causatum per necessitatem
nature est ut fluat ab ipso primo
dum nature aut per voluntatem. Et de
modo nature iam scis quod longe sit a nobi
litate et gloria creatoris. Quoniam sicut

dedicasti caput de hoc nam operantur primo
dum sunt et 2o simul. Amplius
non est liberum nature non facere
quod naturaliter facit non est ei potestas
aut libertas neque electio super facere
et non facere quare modus operacionis
nature nullo modo congruit crea
tori. Sicut neque servitutibus aut servi
litas neque magis decet magnifi
cenciam eius atque potestatem aliqua
qua libertas. Est igitur causatio
primi ex operibus creatoris per volunta
tem eius liberrima quare non per neces
sitatem. Non igitur est concatenatio causarum ista
in plexio per totam seriem causatorum
et causatorum continua in qua est cer
tissima necessitas. Amplius si primum operibus eius
creatoris est substancia intelligens non
operatur nisi per electionem et voluntatem
alioquin nec bene agere nec male posset
nec recte nec peccare nec aliquid eius imputa
tandum esse admittitur vel ad culpam
ad laudem vel vituperium propter hoc continuit
bene nec male agere posse nec culpabitur
aut laudabitur quidquid facere posse di
citur quoniam non est potestas super facere et non
facere. Quia ex necessitate fecerit ad ea quae
cupiunt et necessitate autem ab eis quae
timent non libertate scilicet illius appli
cantur et continua declinant quare si fuerit
substancia facere sibi necessitate ad
aliqua vel resiliet ab eis neutrum
esset eis imputandum hoc est neque incli
natio sive applicatio ad illa neque re
silicio ab illis. Amplius intellectus esset
superuacuus et omnino inutilis in huiusmodi
substancia intellectus in qua quis cog
nosceret quae ei agenda quae declina
da essent. Cum ista cognicio esset in huiusmodi
substancia nulli usui vel fructui. Amplius neque
ea quae virtutis sunt essent agenda

huiusmodi substantie nec ea que vitiorum de-
clinanda nec illa eidem lex imponenda
neque cum eodem de moribus agendum
Sicut neque cum brutis animalibus aut
lapidibus tu necessitas legem non habe-
at nec legi subdita esse possit quando
nec intellectus virtutum aut vitiorum neque
cognitio boni et mali intelligibilium
esset in ea nisi frustra. Est similiter quia
propter bona et mala sensibilia adipiscen-
da vel declinanda hec non est verum cum
ad hoc ipsi sensus virtute estimativa
sufficere possent et deberent eidem
Cum per huiusmodi intellectus agendorum et de-
clinandorum quem vocant practicum non
est nisi ad hoc ad agenda scilicet intelligi-
bilia bona et declinanda intelligibilia
mala hec autem ei impossibilia sunt
intellectus huiusmodi erit in ea ad finem
impossibile. Est enim frustra. frustra
enim est omnis virtus et omnis potentia
cuius operatio est impossibilis / et res ista
currit per totum ordinem vel seriem sub-
stantiarum nobilium abstractarum / in toto
igitur ordine illo non erit propter peccati
conveniencia i plerorum causarum initia
et in evitabilis atque in mutabilis hec
est nec in toto ordine intelligentiarum
quas posuit aristoteles et sequaces eius nec
in omnibus ipsis ordinibus angelorum sanctorum
quos ponit doctrina christianorum et est in-
tentio mea in hoc sermone de necessitate
qua non necessario operatur. Sicut predixi tibi
et hec est necessitas servitutis sive similitudinis
In causis vero que per sapientiam vel pruden-
tiam et electionem operantur libertas
est super operari et non operari nulla necessi-
tas impellens vel cogens eas ad
operandum nisi forte quis dicat vo-

luntate sive imperio creatoris coge-
tur causas huiusmodi adimplere vel exequi
iussa eius vel beneplacita ubi cave-
dum est tibi a sermone coactionis
et intentione eiusdem / non enim ipse
intentio sermonis huius currit in
eis causis que voluntarie operantur / quia
quem vulgaris usus atque tritissimus
habeat ut cogi se dicat amore in-
primis qui amore fortissimo eidem
est obnoxius et astrictus / dicitur etiam secundum
hunc modum aliquis operari amore
cogente quem maiore voluntate maiore
quod libentius atque gaudentius operatur
Causa autem in huiusmodi sermonibus est
quia quemadmodum violentia cogit et virtu-
tes seu vires coactum totaliter sibi sub-
iectas habet ita ut contra ipsum nichil
possent hec est nullatenus resistere viole-
tie ipsius. Sic in vehementer ama-
te tota voluntatem eiusdem amor
occupat et possidet ut totaliter volu-
tati iubentis non velit / et si amor sunt
fortissimus atque firmissimus nec contra vel
~~levenit~~ possit qualis amor est in
sanctissimorum angelorum tam fortis erga
creatorem / ubi dubium non est quia
quemadmodum amor ille nec minimum vel
ullo morum tepescere potest apud eos
Sic neque voluntas adimplendi quod
quod iubet eiusdem sive dignatio crea-
toris / et huiusmodi voluntatis fortitudo
atque in mutabilitas est cum mutabi-
litate et fortitudine est amoris cre-
atorem / Tu autem certum habes quod coactio
actio omnis ex debilitate atque de-
fectu patientis illa et maiori cogentis
virtuti quod hec resistere non valentis
manifesta est igitur tibi diversitas in-
ter sermonem coactionis sive violentie
in tentione et ista vulgariter in

Amor cogens

ipsam tum illa ipsa sit cum firmita-
te virtutis illa sustinebis ista vero ex
fortitudine ipsius et ex hoc quod coges
illo modo coacti virtute impedit et
ad contrariam operationem sua virtu-
te impellit. Voluntas autem liberi mo-
do sit amante virtutem eius amorem
et obedientiam nullo modorum impedit
quin potius eam augeret et confor-
taret et augmenti et confortationis ca-
pacem et susceptibilem magis redderet. Certum
enim est quia gaudium vere ac perfecte
amatum non tamen eorum quos amat
necessitatibus subvenire. Sed etiam eorum
dem parere beneplacitis et mandatis
Sentire etiam debes quia quemadmo-
dum bonitas creatoris prohibet ipsum
quominus possit minui vel mutari et
dei libertas — prohibet ipsum quod non potest nisi bene agere
non solum non minus libera est primo
hoc est convolunitate ac supereminen-
tia libertatis. Sic nec superlatis illis ac
nobilibus substantiis quod non possunt vel non
angeli — amare creatorem vel non velle quod
sciunt ipsum velle vel non facere quod intelli-
gunt ipsum iubere eas faciendo ex de-
bilitate sue virtutis ullo modorum vel
ex depressione vel lesione aliqua liber-
tatis. Tale enim agere aut virtus est
aut ex virtute aut etiam virtuti fieri
sicud alibi didicisti. Sicud igitur quod ali-
quis non potest virtus fieri vel virtu-
te sine opus facere virtutis ex oppositio-
nibus eidem est libertatis sed ex magni-
tudine et fortitudine ipsius. Sicud se
habet in creatore et in pronoiatis sub-
stantiis. Sed enim omnia sunt ex elonga-
tione vel etiam ipsa elongatio a virtu-
te ex elongatione autem a virtute
impossibile impediri libertatem vel le-
di quibuslibet modorum. Iam igitur manifestum

est tibi per hoc quod implexio causarum
non currit cursu causali naturalis
atque necessitatis huiusmodi in substantiis in-
telligentibus abstractis neque in ali-
quibus aliis substantiis quantum ad acti-
ones voluntarias et quod necessitas obe-
diencie voluntarie non contradicat li-
bertati nec ledit eam ullo modorum quin
potius perficit eandem et quod non possunt
obedire iussis creatoris pronolate
substantie nobiles non est ex debilitate
vel impotencia vel defectu virtutis quin
potius ex fortitudine habundancia et
perfectione ipsius. Et si dixerit quis
quia non abstractionibus huius currit
res sicud currit et quia istam non fa-
ciunt debere ut non sit cursus causarum
necessarius hoc est aliud non esse vel non se habere
impossibile. Dico nihil quia voluntas
creatoris sublimis aut benedicta non
est super huiusmodi cursum causarum nec
ita semper sit et non aliter quemadmodum
non est super virtutes moventes celos
ut semper ita eos moveant neque
super motus celorum aliorumque corporum
celestium vel ut semper sint vel ut ita semper
sint quin potius cessatura sint mo-
tus huiusmodi et virtutes moventes eos
si virtutes intelligentes sunt et mo-
ventes eos voluntarie. Sicud posuit
aristoteles et sequaces eius met eos mo-
vere in fine seculorum currentium intelli-
gentes voluntate creatoris esse in hoc
ut dico et desistere nobis angelis qui
ad multiplices utilitates hominum do-
minantissimo fuerunt creatori cessan-
tibus utilitatibus huiusmodi cessabunt et mini-
steria eorum que propter eas adimplebat
quia propter in eis etiam inbeni non solum
aliter posse esse sed etiam aliter in locales
non forte quin sine operatione modo angeli

sancti cunta homines quesque non operabuntur
Manifestum igitur est quod in operacionibus
corporis huiusmodi neque implexio necessaria per non
necessaria neque eciam sempiternitas aut
perpetuitas locum habet. Iam eciam putosum
est tibi impedientibus quod in rebus vo
luntariis que apud homines sunt. Cir
locum non habet necessitas aut implexio
cum tanta sit libertas voluntatis huma
ne ut neque cogi possit ad sua propria
ac propriam operacionem que est velle vel
prohibere ab illa inbuta. Ineris aut vo
luntariis que sunt ex velle et post ipsum
corporalibus scilicet actionibus locum habet prohibi
cio et coactio ante deum ingenitum sunt
motus corporis aut membrorum ipsius
aut contrarius motus. Inbuto enim
violenter homini in statu insipiencie [illegible]
possit moveri corpus eius et membra
et prohiberi a motu per ligaciones aut
alia impedimenta. Dicas autem me
dixisse inquantum motus corporis aut
membrorum involuisse dicam inquantum
sunt actiones voluntarie. Exemplum huius quoniam
in manu alicuius pretendere ponit thus [illegible]
omnino indubito expertus obmittere seu
remittere et movit manus huiusmodi ad
pedes ydoli et poni thus in ydolum
per manum ipsius. Responsio ista non
erit thurificacio neque actio voluntaria
quantum ad ipsum neque eciam motus volun
tarius sed violentus erit aut thurificacio
voluntaria fortassis et veneracio ydoli quan
tum ad ipsum qui violenciam infert
huiusmodi et hoc si intencio eius sunt in
hoc ut sit ydolum venerandum.

Forsitan autem dicat aliquis quod
ista implexio est in ipso sermone
que dixit quidam contingentes
prius occupaciones in qua sermonis
huius aut exemplum est quando in

aliquis contexerint scribendi voluntas
et aptitudo certa quod omnia que requiruntur
ad hoc ut potencia scribendi exeat in actum
exibit necessario in actum et eodem scilicet
de hiis quorum causa est actus scribendi
in aliis quoniam sequitur actu scribendi
in aliis et hoc necessitate simili qua actus
scribendi secutus sed ex sua causa et aliis
adiutoriis et ita in infinitum vel usque
ad novissimum causatum. Cum de causa
cuiuscumque singularis vel contingencia vel
eventus erit necessarius et hec racio dicere in
dixit aliquis me in adolescencia mea
ut michi videtur nullum ex singularibus
contingentibus habere causam huiusmodi
vel unum vel plura sibi aggregata cum
quam coniuncta sed qua posita de necessi
tate ponatur. Audies et alia ante me
premissa exemplis. Dicto igitur quoniam fortassis
verum est quod posita huiusmodi aggregacione
cause efficientis et eam adiuvancium propter
adiuvancium necessitate est operacionis de
inceps vel operis non autem operis ipsum
vel eius perfectionem et hec dico in hiis que
generantur vel per successionem temporis fiunt et
hoc est quoniam aut consumacionem vel perfecti
onem operis huiusmodi possibile est vel
ipsam causam efficientem omnino non esse
vel aliquid de aggregacione illam adiu
vancium sicut vides in edificacione
domus cuius causa efficiens est voluntas
edificantis vel edificari facientis quia
voluntate possibile est mutari in con
traria voluntate antequam perficiatur domus
hec et omnino desinere esse similiter possibile
est facultates ei auferri seu furto
subripi possibile eciam est prohibicione
ei fieri ne edificet et alia multa im
pedimenta evenire quibus impeditur
perfectio domus. Eodem scilicet et de scrip
tura sine actu scribendi quia igitur hii

rer ul euentuum pfatos pendet ex ag
gregatione multorum possibilium quorum
quedam non existere impedit eius p
fectio Non est igitur necesse ut in fluc
tibus sive aggregatis causa efficie
te coniunctis et adiuvantibus necesse est
ut dicti operis ul operatione incepe
seu inchoata et qm ad eius pfectione
seu ad consumatione stabilitas totius
aggregationis huiusmodi si illa conveniret
sequatur consumatio Verum qm ipsa sta
bilitas necessitas dicta non est necessaria
stabilitate stabilis primo non est possi
bilis non est necesse ut ex predicta aggrega
tione sequatur necessaria consumatio et pro
pter quia non est verum in rebus hu
ius ex aggregatione sepe dicta sequatur
eius consumatio nisi in ea intelligatur
totius aggregationis permanentia Quia
non est necessarium ut sit ea que est
computata ibi stabilitate sequatur
consumatio seu pfectio necessaria nisi ipsa
permanentia necessitate firma intelli
gatur et adhuc modum se habet in om
nibus causis operantibus in tempore sive
per successionem Quod eundem apparet
in claritate diei que causa sit ex revo
lutione solis super terram tamquam
ex causa efficiente tamen non est necesse
ut sit ex illa necessario ut illa sit ex
ymplus solaris per impediri quantum
ad operationem istam ul per nubilium aut
nubes ul per eclipsim solis ul per ad
ventum multitudinis locustarum sicut
plurimum quam sit in terra palustine et in
partibus egipti Fluxus igitur solaris
non est necessaria necessitate stabilis
Quicumque etiam est tibi quoniam actiones
multe et etiam in mirabiles pendentes
sunt ex operis facientibus qui non sunt
contra voluntate patientium multo

tiens. primo quemadmodum vides in
illuminatione hominum a sole et in cale
factione corporum absconde possibile non
consimilibus hominibus avertere se ab lumine
et a calore ipsius et multi hoc faciunt
abscondentes se ab eo ul in silvis
ul in antris ul in locis subterra
neis ul in aliis ad hoc edificatis et
aptis Quod audire potuisti de ethi
opibus et aliis et si intenderis in hoc
erit tibi facile solutio questionis que ali
quantum difficilis visa est ad solven
dum hec autem quo illa Cum causa non est
in potestate nostra causa in qua qua
posita ponatur effectus non erit effectus
in potestate nostra et est intencio mea
in sermone isto quod est esse ul non esse
in potestate nostra ut tunc dicatur in potestate
nostra cum in facere possumus ut aut ul
sit ul operetur aut prohibere ut ul non sit
ul ne operetur Econtrario consequens videtur
ut causa non est in potestate nostra ul
quantum ad esse ul quantum ad operari nec
effectus sit in potestate nostra cum causa
esse possumus Cuius exemplum est in
sole et die de quo manifestum est quod non
est in potestate nostra dies quia nec sol
quantum ad esse suum neque quantum ad opera
ri operatione qua diem operatur que
operatio est lucere super terram neque
enim prohibere possumus esse ipsius solis
neque eius lucere super terram aut
avertere aut nullatenus impedire
et id manifestum est quia non est in
potestate nostra ut dies non sit eodem
modo neque ut dies sit quia a sole
existente super terram non possumus
facere huiusmodi sic ul ut luceat super ter
ram manifestum igitur est quia causa
huiusmodi non est in potestate nostra neque
effectus Econtrario si effectus est in potestate
nostra et causa quia et causa cause

Cum quel3 causaz usq3 ad p̃mam
effectus sit aliculus cause. Quare si
aliquid est in ptate nra cũ ipa
p̃a causa in ptate nra. Quia igr̃
ipa non est in ptate nra p destr̃
tionem co̅sequētis sequr̃ nichil
omo ee in ptate nra. Quare
nichil eoz que sunt ul̃ fuit est
in ptate nra ul̃ ut sit ul̃ ut nō
sit nichil. ergo possum aute de hijs
que sut ul̃ fuit ut possum ut ꝑ
auterc ul̃ phibē ne sint ul̃ fiat
aut face aut pcurare ut sint ul̃
fiant. Quare omnia erūt ul̃ fiet
ul̃ euenient ex necitate quantū ad
nos. Nulla igr̃ erit libertas nra
nulla omo ptas. Dato igr̃ in
ptha · h̃c q̄ nō solū cauendum est tibi
ne ſtm aliquid dicas ul̃ sencias
de creatore budio. Sz etiam timendū
te reuerenter et cu̅ sp̃tis examinan
tissimis q3 ſmonibꝯ loquendum
est nob̃ de eo qui nec spem ulla
nec suspicione erroris habeant
Quia igr̃ causam p̄ma ee in ptā
te nra sonat in subiectione ipius
que co̅stat nō solū ee liberrimu
Sz etiam omnis ſcl̃oz dnatorem do
minantissimū indubitant male
sonat ſmo huiꝯdi spem habes
erroris pessimi. Deo tn̄ illud
manifestū est et nō habens du
bitacione quia quēadmodum
nō possumꝯ facere ut radius solis
intret p fenestra aliqua tn̄ pos
sumꝯ phibē ne intret possi etiā
aliquid quo facto intrabit. Sicut
ud aperire fenestram ul̃ aliud
obstaculū amouē et ob hanc cau
sam interdum dicit̃ in ptate

nra ee ut domꝯ nr̃e illuminent̃ a so
le quia v3 p̄sto sunt lux solaris
et bona dispositio aeris si concurre
rint eis amotis phibentibꝯ obsta
culi tota n̄ enim nichil de formise
ab actionibus est in ptate nra
v3 neq3 comede neq3 bibe neq3
ambulare h̃c est qm̄ vita nra et
durat̄ nra requir̃ ad v̄uniquēq3
istoz. Non est aute in ptate nra
ut durat ad comestionem buccelle
v̄nius ul̃ ad haustum modici vini
ul̃ donec pficiamꝯ v̄num passum
Eodem̄ sch3 et de sanitate mebroz
atq3 virtutis gressibilis non enim pos
sim conſuare sanitate pedum
donec pficiamꝯ etiā passum dum
du via etiā requir̃ circa que
quid possumꝯ et nō possumꝯ manī
festum est tibi de omnibꝯ huiꝯdi que
nichil eoz est totaꝯ in ptate
nra h̃c est ab omnibꝯ adiumētis
et impedimentis suis. Intende etiā
in opa creatoris que opa in nob̃
qualia sut dona gracie atq3 virtutū.
Dico igr̃ quia in ptate nra est
aute nos a largitate et bnficencia
ipius · quantū ad huiꝯ. quemadmodū
possibile est tenēti vas aute nos
a largitate et bnficencia ipius illud
desup et cadente pluuia ul̃ obstru
ere eius orificium aut obuertē fūdum
ipius ad pluuiam. Sic enim stulti
et mali hoies faciūt du corda sua
que sut vasa virtutū et gracia℞ re
ceptacula conuertūt ad vicia et p̄c
cata auertūt enim vasa huiꝯdi a lar
gitate et bnficencia creatoris que pa
rata est desēdere velud ymber de sur
sum a fonte redūdantissimo que est
bonitas creatoris et sicud vides

ptha

homines autem oculos suos corpo
rales et plerique oculos cordium au
te aliue primo quod est deus altissimus
dum virtutes suas apprehensiuas
nobiles ad alia cogitanda et inqui
renda intendunt atque conuertunt
patefactum igitur est tibi per hoc et huiusmodi
exemplum quia multe sunt deceptio
ombus prime cause quas possumus
auertere uel prohibere ne fiant in nobis
virtutum non circa voluntate creatoris
id est in vita et propter hoc non est verum
si intimius ac diligentius consideres non
est hoc ipse atque tota in potestate mea
in hoc est ausio uel preuersitas sic
et adeo sit in potestate creatoris ut
eam prorsus a nobis tollat cum voluit
et dispositiones quas et preparationes ad do
na sua recipienda nobis dare possit
quandoque sine sunt condignatio bonitatis
eo igitur sinente aut permittente sic
ab eius muneribus manemus
sine uasa cordium morum autem et propter
hoc eadem non recipimus et hoc sacius
operimur sine virtutibus naturalibus
quas nobis ipse donauit. Non igitur
ex aliqua potestate qua ei resistere
possumus adeo peruerse agimus. Vides
ergo quia ipse non est dicta esse in potestate
mea contra que nichil possumus
exceptis viribus ab ipso nobis donatis
per abusione ipsorum et tamen non iniuste
sed iusto iudicio permittente non
tamen creatorem impedientes sed nos
ipsos iniustissimos ledentes dona
eius optima a nobis repellimus ad
modum siquis eruat sibi oculos
contra solem cuius lumine a se re
pellit hoc facit neque in lesionem
aut detrimentum ipsius sed in propriam

lesionem. Apparet igitur tibi ex omnibus
ante dictis cum ea diligenter conside
raueris quia intencio eius quod est
esse in potestate non dicit ipse et simul
et secundum totum nisi de creatore quia
in eius potestate est vniuersitas eorumque
sunt ut sit uel non sit uel fiat uel non
fiat et contra virtutia et preterea destruere
et reformare omnino quia est hoc est ex
nimie ac dominantissime potestatis ipsa
autem facere uel prouocare ut fiant
non est ullo modo potestatis eiusdem
quia hoc est debilitatis ac vilissime
seruitutis. Vere igitur aliquid sit
in potestate mea iam tibi determinatum
est quia ipse ac vere ac non sit in
potestate mea sumus et propter nichil vere
ac ipse in potestate mea quia nichil uel
facere uel esse facere sine potestate ut
sit sufficientius. Quid omnium est tibi
rationibus qui maxime videntur
esse in potestate quales sunt actus
comedendi bibendi ambulandi
Causa autem in hoc est quia ad hoc
vniuersitas talium sit uel fiat requiritur
aggregatio multa cauendorum adiuuan
tium ad hoc ut illud sit uel fiat. Ea
non intentione qua dicitur intendo
aliquid est in potestate mea videlicet secundum
quid uel quia possum aliquid facere
quo facto illud fiet uel non fiet non
sequitur ullo modo necessitas aut
impossibilitas circa nos neque lesio
ulla mee libertatis. Et neque etiam
sequitur ut si aliquid possim tria
essem aliquorum creaturis uel alterius
cause quod propter hoc possim aliquid circa
ipsum uel circa illam quamsum cum
est quia aliquid possum in illa re

que sit in nobis aut circa nos a
sole n' tamen aliquid ppt' hoc in
sole possimus vel circa ipsum. De fato capitulum
Post hec tussibo ad investiga
cionem fati et fatacionis
rearum psonarum que vulgo
dicuntur fate et fatandi potestate
habere utrum sint vel non sint et quid
sit ipsa fatatio secundum intentione
eorum qui eam posuerunt. Dicta igitur
quia fatum secundum intentionem una
e fortuna vel infortunium adversitas
vel prosperitas exaltatio vel depressio pre
ordinata seu predestinata aut prepa
rata alicui in ipsa nativitate sua
vel ante et hec est intentio secundum quam
astronomi stras iudiciorum suorum
fatidica nominant et dicunt fatum ab
usione a forfaris tamque constellacio
nativitatis vel conceptionis vel
etiam alterius hore precedentis con
ceptione et nativitate hec fata su
loquta sunt presignanda sive presigni
ficanda. Alio modo et alia intenti
one fatum intellexerunt cultores
multitudinis deorum porciatum et pro
dictum a propriis diis quos colebant
predictum in quia denunciative opina
bantur enim deos explicite loqui vel co
monitorie et comminatorie et denunci
ative. Et ea non que comminatorie vel
commonitorie dixissent posse cavi
ne evenirent denunciata non necessa
ria evenire tamquam decreta et sta
tuta deorum unde et fata tamque
dicta et predicta deorum ipsorum quos nec
tiri impossibile esse credebant non
mansurum. Fatum igitur secundum inte
cionem ista est sententia et assertio
deorum ipsorum dicendo vel fando ex
pressa et denunciata mortalibus de
magnis eventibus alicuius. Non enim
dicitur fatum de cottidianis et modi
cis eventibus. Dedit autem causam
huius huic opinioni multorum narra
tio et assertio hominum et maxime mulierum di
centium se audivisse deos loquen
tes in nativitatibus hominum et mul
ierum eventus istorum. Et usque hodie
apud multas nationes est huiusmodi
opinio et forsitan apud omnes et
multos exegisse (?) multitudinibus fatatos
sit dicunt i. magnos eventus
eorum a diis vel deabus antiquitus evenis
rent prefatos sive predictos. Et po
suerunt quidam deas esse que ista
prefarentur aut predicerent maxime in
nativitatibus hominum forsitan similibus
narrationibus et assertionibus hominum
dicentium se audivisse deas collo
quentes de eventibus nascentium vel
forsitan arbitri sunt quoniam
deas assistere presentibus hominumque na
tivitatibus quam deos et hoc licet
supersticiose et pene aniliter dictum vi
deatur quia vel famose vel fabulose
tamen pene communiter dicitur et fatatam multa
de antiquis et quidam etiam huius
mei temporis mihi non multum longe a cir
ca nativitatis mee non est pre
mittendum quoniam de hoc aut veritas
sit deus voluit aut desilitando q
ratum et temptatum an per me valeat in
benni
Sciendum autem est tibi quia
fuit ex ytalicis philosophis quidam
eloquentiam usque hodie to
ta latinitas non immerito admiratur
et inter ytalicos sapientiam eius repu
to et arbitror admirandum qui dixit

fatum

fatum et ymarmenen idem esse non distinxit inter ea nisi nominibus tamen dicens fatum esse causas colligatas per quas res rebus conexione serie oriuntur vel fiunt et in alio sermone dixit quia fatum est ex omni eternitate fluens veritas sempiterna quibus sermonibus et si veritatem explicare sibi visus fuit racione tamen et explicacionem propter nominacionis non apparet nobis nec facit nos scire quare fatum sit nominatum sic. Reministe autem eorum que audivisti in precedentibus hic est in prima particula istius qui est de sermone et in prima parte tocius spiritualis ac divinalis magisterii de verbo primo seu de primo genito quo primus genitor primo eciam locutor semetipsum dixit

primus genitor

eternaliter ante omnia tempora et antequam aliquid crearet et eciam dixit eodem verbo quecumque facturus erat et quecumque futura erant sive in rebus sive de rebus ita ut nullum eventibus vel rerum vel hominum quod non in eo verbo et per ipsum dixit. Omnino nec ordo nec modus in tota serie seculorum ab eo pretermissus est vel tacitus quare quicquid tunc erat futurum tunc fatus est et loquutus et propter hoc fatum sive dictum esse huiusmodi. Unde igitur videri potest nominatum fatum primogenitum verbum quia dictum ab ipso primo locutore et primo genitore. Verbis enim quod dictum aut fatum non solum res dicta est ipsa faccio sive diccio ipsius qua res dicta vel facta dicenda est. Hec igitur racio videtur esse nominis seu nominacionis fati

fatum primogenitum verbum

et cognovere soli verbo creatoris in quo et per quem constituit et ordinavit apud semetipsum ante secula tota seriem seculorum atque causarum omnisque eventus bonum qui dicuntur fortune vel infortunia et bona quidem omnia tam nature quam gracie quam future glorie et eciam temporalia sive corpora de quorum numero sunt pene et afflicciones depauperaciones et contumelie paci paupertas omnia que tormenta huiusmodi et eciam mors que omnia vulgaris stulticia nominat et tamquam mala fugit eadem et prout potest repellit. Mala vero culpabilia que vicia dicuntur atque peccata dixit apud semetipsum futura atque providit non voluit ut essent ex ipso vel ab ipso vel per ipsum quem non decet gloriam eius et bonitatem ut sit causa talium. Statuit igitur apud se in verbo suo omnipotentissimo et per ipsum non prohibere ea esse sed limitare atque ordinare et moderare limitare quidem ne eo usque prosilirent quocumque mali homines vel mali demones vellent aut suggererent. Moderari vero multiplicibus repressionibus ac resistenciis quas omnes sola totaliter novit sapiencia ipsius ordinare quocumque ut non ante vel post fierent quam ipse utilitates illas ex eis elicere propter quas illas ea permittenda pocius elegit quam omnino esse antenda seu prohibenda

His igitur ita determinatis cave diligenter ab intellectu et intencione sermonis tocius quo

fatum a gentibus et christianis et ad paganos relegatum

dicunt homines valde metu sup sorte
fato euenit hoc vel prefatum quando si
fatum intelligatur ibi verbum dei
altissimi non potest vel dici de bo
nis vel malis vel gratie vel gloriae vel temporis
seu fortune et nomine fortune intelligo
ipsa bona antedicta que vulgus
in sapientum in fortuna nominat cum
nemo sapiens dubitet illa esse
bona dei dona multiplicat fruc
tuosa bene utentibus et inestima
bi preciosa verbo quippe dei atque
per ipsum facta fuisse omnia et fieri
quecumque opera creator et fienda
quecumque facturus est declaratum
est tibi in prima parte tractatus cuius
et habet usus antiquorum sermo
num prophetarum gentis hebreorum hoc
enim unus dixit verbo dei celi fir
mati sunt et ex verbo et doctrina
christianorum rectissime sunt huiusmodi
sermonibus hoc autem est quod ver
bum istud illis maxime innotuit
et ipsum legis sue latorem aucto
rem et predicatorem indubitata
fide tenent ipsum et patri cultus
honorificencia cum ipso genitore
suo in trinitate deitatis tota
deuotione ac studio venerantur
non apud eos qui docti sunt de gen
te christianorum recipitur sermo huiusmodi
fato euenit hoc vel prefatum quando
non intencionis huiusmodi quam
dixi vel qua significet verbum
dei nomen fati est apud eos totaliter
sic enim non reciperet absque distin
cione expressa atque declaratione
cauent enim sibi non in mito non
solum ab erroribus impietatis tum

inque sed etiam ab ipsa specie et suspicione
eorum in sermonibus et colloquutionibus
suis hinc est quod fati nomen abhor
rent tamquam sonet vel in verba eius
ydolatriam quam summo opere detes
tantur vel inuidet tamquam aulis seu
vetulanis in sapientie delinimen
tum non te contubbae poterunt aut
debebunt argucie sophistarum dicen
cium postquam creator dixit eternaliter
omnis euentus futuros et verbum eius
immutabile est ponentem modum
eorumque dictio vel assercio necessaria et
omnino impossibile est ipsum mentitum
tum fuisse necesse est igitur euenire
vel verum esse quodcumque dixit Et
remisteris [?] istam argutiarum quas
in precedentibus de prouidencia crea
toris audiuisti ponitur enim fir
te habe vices in omnibus que circa
verbum dei vel deum obiciuntur quemad
modum in hiis que circa prudentiam
et vanie tibi a sermonibus duplicem statum
aut duplicitates de quibus audiuisti
vel expresse significant vel insinuat
vel discrepanciam siue dissimilitudinem
inter verbum dei vel deum qualis est
verbum mentiendi vel dicendi falsa
ut falsitas verbi dei aut filii verbi
dei ista enim dicunt discrepanciam
inter verbum dei et res de quibus est
discrepancia indubitanter impossibilis
impossibile enim est aliter esse in rebus
ut se habe res quam deus dixit
et sicud non est nate de hoc quod p
vidit deus ipsum prouidisse illud enim
nulla prouidit quorum utrumque pos
sibile est ipsum non prouidisse et de
sua simili sed sicut de verbo sen

Aulis inspu

dictione ipsius. Visum est ipsum ab
eterno multa dixisse quorum vnumquodque
possibile est quod ipsum non dixerit
Quemadmodum etiam dixi tibi Ca
uendum esse ab vniuersitate et particula
ritate et compositione atque diuisi
one et aliis et ideo in sermonibus lo
quium de prudencia creatoris. Sic
in similibus locucionibus ita ver
bum eiusdem vel dictione tibi ca
uendum est in similibus sermonibus
Et ut clariora fiant tibi que au
diuisti. dixi circa verbum creatoris
et prudenciam intende diligenter in
exemplum quod propono tibi. Si quis
dixit de duobus oppositis contingentibus
quorum natum est semper alterum esse verum
hoc est verum demonstrato eo quod est
verum et firmauit intencionem
suam in hoc quod aliud non demonstraret
manifestum est ipsum non posse menti
ri hac oratione hoc est verum in hac in
tencione quam dixi causam pos
sibile est non esse verum id de quo dicit
hoc est verum quamuis de utroque possibile est
ipsum non esse verum. Cum secundum
posicionem istam utrumque contingens
sit quanto forcius non debet esse mira
bile deum non posse mentiri ver
bo suo licet multorum quibus eorum que
dicit vel dixit possibile sit non
esse verum. Causa autem in hoc est
quoniam quemadmodum intencio vel de
monstracio ipsius non cadit nisi super
illud de duobus quod est verum. Sic
et locucio vel hoc verbum ipsius quod
est hoc est verum non potest esse
falsum vel falsa licet falsum esse possit
quod per eam significatur. Si si falsum esset
non significaretur per eam vel per illud

Rem

quanto forcius igitur verbum dei esse
falsum non potest licet multa sint
ei que possibile est esse falsa. Eui
dencius autem erit in contingentibus
si dixero de morte vel vita alicuius
lta erit de isto cras demonstrato id
quod erit de morte vel vita eius
nescio tamen quid erit hoc est an
moriatur an viuat. Sed illud quod erit
demonstratio. Vides hic manifeste
quia non possum mentiri et ver
bum meum verum est quidquid ac
cidat de morte vel vita eius. Sic
verbum dei non cadit nisi super ea que
vera sunt aut vera futura vel preterita.
Secundum audiuisti de prudencia prius
et sicud hoc eodem verbo si hoc erit
si aliud esse futurum de vita vel mor
te istius dicerem id fore. Sic est et
de verbo dei quantecumque in rebus
tam longe ab inuicem distantibus
factum est vel dicta vel in verum solitu
dine quia creator vnitus eodem
verbo omnia que dixit hoc esse futurum
quod reuera est futurum dixisset illud
ipsum non esse futurum si in veritate
non esset futurum et illo vnico verbo
dicta sunt omnia que omnibus contin
gentibus mutabilia sunt quod non error
que predixi

Quia non error que predixi
tibi de durabilibus et muta
bilibus occasione ha
buisse videtur ex hoc quia immutabi
lia fuerunt vera ab eterno et per primas
quas condidit ~~creaturas~~ aut eciam vera
sunt veritate que erat et que
erat in eis aut non. Si sic igitur erat
veritas eorum et erat in eis erant igitur
et ipsa. Cum in non entibus non veritas

exem

non aliud esse possit. Quod vero non erat
veritas eorum non erat in eis quo igitur
vera erant ea veritate que nec erat
nec erat in eis. Hoc enim ita dici videtur
ac si diceretur quod aliquid erat
album albedine que nec erat nec
erat in eo. Nec minorem forte diffi-
cultatem habet sermo quo dicuntur ve-
ra esse ea que desiderata sunt quo-
rum nulla sive contingentia, quid enim
verum est solem esse oriturum cras si
veritas eius non est. Non aliter ut
videtur quam si diceretur Socrates esse philosophus
aut sapiens sapientia vel philosophia que
non est. Et si dixerit quia veritas
illa futura est hoc est ac si diceretur quod
Socrates est sapiens sapientia que non
dum est sed futura est. Similiter dico
quia veritas illa est verbi gratia et
non potest dici quod in sole cum etiam
si sol non esset dummodo cras esset ori-
turus verum esset enunciatio qua
dicitur cras orietur. Et si voluit
de hoc aliquis imaginari quia sol est corpus
hoc habet veritas illius enunciationis sub-
iectum in quo sit et a quo sustentetur
erit multa imbecillitate intellectus
deseret enim eum ista solucio. Si dix-
eris ei aliqua dies preterita que modo
non est vel aliqua dies erit que
non dum est et manifestum est tibi
quia neutra istarum enunciationum
habet subiectum quod non sit. Verum nobis
subiectum in quo sit veritas cum neutr-
ius subiectum sit expugnatam quidam
vel hys vel similibus rationibus et imbecil-
litate intellectus deficientes ab inde-
acione veritatis et eiusdem variam

tamquam certa et exitabili non invenien-
tes dixerunt primam veritatem esse
qua vera sunt omnia huiusmodi. Hic autem
error destruetur per ea que audivi
tibi. Hec prima est. Aut enim intelli-
gunt quod prima veritate vera sunt omnia
huiusmodi formaliter aut effective quod est
verum. Cum aut intelligunt quod per hoc
nomen vera predicetur prima veritas est
que non est nisi creator benedictus
et tunc ponent eam communitate
in omni vero aut intelligunt quod per hoc
nomen vera predicetur quidam effectus prime
veritatis cadens super omnia ve-
ra quemadmodum lumen sparsum
a sole super omnia illuminata ab ipso.
Et manifestum est intelligentibus
quia veritas huiusmodi lux est intelli-
gibilis adiutrix nostri intellectus
quemadmodum lux corporalis adiutu-
tem nostram visibile et propter hoc omne
et sol verum sensibile est nobis quemad-
modum solum lucidum actu vel
illuminatum visibile. Veritate igitur ha-
bent ponere prime veritatis certa
secundum intentionem hanc in omni-
nibus entibus cum inmutabiles sive
tam corporales quam spirituales ut
actiones et passiones earum atque
habitus futuri sint et nondum tamen
verum est de qualibet earum cum hec res erit
quarumque earum determinata hanc rem
aut fore nichil est quod subiectum
huiusmodi enunciationis non est neque
predicatum fore enim predicat esse quod
non dum est. Quod neque compositio est
subiectum et predicati sive non entia
cum illa nullo modo iuncta sint que esse

prima vero est veritas
veritas omnium

reali et sedm veritatem primo reuera
diuisa quam reuera h res non est
vel non dum est quare rem hanc
fore de non entibus est et ante
verum hanc rem fore sedm intel
lectionem ponam huiusmodi nois
verum qua dicit primam verita
tem in eo de quo predicat Et quia
prima essencia erit in hoc non ente
et in omni sili non propter hoc sim
non ente Cuius autem intelligat
h quod non sit in non ente Non enim
liquor in vase quod non est neque aia
in corpore quod non dum non est neque
scia in aia que non est que nullum
genus rerum potest cogitari
in aliquo quod non sit Amplius manu
festum est multa et in mundo esse
vera que post esse falsa et econuerso
quod si contingeret recedet ab eis pri
me veritatis essencia et intraret
opposita eorum quasi ergo locum muta
re vel habitaculum sequeretur eam ex
hoc Amplius sequeretur manens in conue
niens quia vel falsitate vel alio
illum expellente fugabitur a vero
in quo erat tamen quod non potens
ibi remanere non enim potest rema
nere veritas ubi iam erat falsitas
Amplius siue falsitas aliquid sit si
ue nichil impossibile est quod expellat
primam veritatem Si enim aliquid
est impossibile est ut sic ei fortitu
dine comparabil quod igitur expelleret
per ipsam si nichil est falsitas cum vel
to minus poterit contra prima veritate
super h in verumes et alia inconuenien
cia non tam impossibilia quia narra
cione dignissima Et uo dixerit
quod ista veritas h qua vere sunt
enunciaciones vel vera eorum signi
ficata est uelud lumen sparsum
a prima veritate super omnia vera h dicit
non effugit quin necesse habeat conce
dere et confiteri quod lumen illud sparg
gitur super non entia et quod non illumina
ta sunt et eo lucet infinita uidencia
cia hanc autem posicione nec
ymaginacio recipit nec intellectus
Si enim lumen illud accidens est
quid est in subito non ente Amplius
illud accidens erit eternum et inmor
tale et incorruptibile vniuersaliter
impossibile eciam et in contingentibus veris
impossibile enim nullum contingencium
dicibilium verum esse necesse enim est
quorumcumque duorum contradictorie oppo
sitorum alterum verum esse Amplius si in
eadem propinquitate sunt ad verita
tem primam duo huiusmodi opposita
quare non cadet equaliter super am
bo lumen istud veritatis quadmo
dum si duo luminabilia in eadem
propinquitate et aliis disposicionibus
fuerint vel se habuerint ad solem
et eque illuminabilia fuerint equaliter
illuminabuntur et vel vtrumque illuminabitur
vel neutrum Amplius quare recedit huius
modi lumen veritatis ab alio eorum
aut prima veritas retrahit ad se ra
dium et hoc non accidit in aliquo
genere naturalium operacionum aut ipsum
quod erat verum recedit a luce illo et
hoc non est possibile nisi illud mo
ueatur Scimus autem intelligat di
cibilia moueri quare intelliget quis
enunciacionem moueri vel ipsum enuncia
tum cum nec voluntarie nec naturaliter
possibile sit ea moueri Amplius lu
men huius erit ne perceptibile vel
imperceptibile in omni enunciato Si

ptibile erit igitur pars eius in subiecto corrupto impedicato. Conuarie aliquo corpore destructo destruetur pars illa. Hoc autem manifeste impossibile est et pona tibi exemplum ad hoc scilicet socratem disputare vel non disputare hoc enim semper est verum sive socrates sit sive non et eque verum destructo. Socrates autem pars veritatis istius esset in socrate destrueretur destruere illa pars veritatis destructo socrate. destructa autem parte non remanet totum integrum nec etiam manet. Manet autem integra veritas eius quod est socratem disputare vel non disputare manet etiam illud non minus nullo modo verum quam fuerat socrate permanente quod ex vitae manifestum est nec totam veritatem illius nec partem in socrate esse quare in predicato erit quod est disputare vel non disputare erit igitur in eo quod est non disputare nec veritas nec aliud est vel esse potest cum ipsum etiam sit non ens et nichil ut pote pura negacio erit contra tate tota in eo quod est disputare erit re eo destructo destruetur. Cum igitur non erit disputare socratis non erit veritas in toto illo quod est socrate disputare vel non disputare. Socrate igitur non disputante non erit verum socratem disputare vel non disputare. Amplius ista influencia huius huius comuna veritate descendentis et super omnia sparsim aut est naturalis aut voluntaria ipsi prime veritati. Et si fuerit naturalis ut pretetigi erit simul sive fuit tibi hoc autem non pati non

bilitas prime veritatis. Quod multociens audivisti. Si non sunt voluntaria per voluntatem ipsius erunt vel omnia verba ex nae istum rape illum furari illum blasphemare illum negare deum erunt vera per voluntatem eius et ipsa faciente ut vera sint. Erit igitur voluntas eius causa omnium furtorum et rapinarum ex eiusdem enim facit ut verum sit istum furari facit ut iste furetur. Amplius ista ista influencia non est vel essencia creatoris vel creatori essentialis quare potest separari ab eo actu vel saltem intellectu. Tempore eius intellectu eam ab ipso i intelligamus non influere vel spargere cum istud lumen aliam non habeat non erit a creatore ex unde nulla erit veritas. Et propter hoc nichil erit verum/ erit igitur hoc ipsum verum scilicet nulla veritate esse et hoc nichil aliud esse verum et in inviabilia huiusmodi. Amplius huiusmodi veritas cum nec sit pars eius super quod ipsum cadit nec sic ipsum totum separabile est ab eo saltem intencione vel intellectu. Amplius amissibile est et irrecuparabile in multis i multa sunt vera que possunt non esse vera/ et multa non sunt vera que possunt esse vera de omnibus autem huiusmodi dictum. Primo esse verum. Accidit igitur omnibus huiusmodi. Amplius socrate disputare non recipit in ratione sua vel essencia veritatem. Si enim essentialis erit ei veritas nullo modo potest recipere falsitatem nichil enim receptibile est alicuius quod sit contrarium vel privacio aut totius essencie sive alicuius essentialium suorum/ Est autem receptibile falsitatis

Non est igitur ei veritas essencialis. Item
Socratem disputare non aliud est nisi
altitudinis racionis si sit verum quam
sit falsum. Esset autem aliud
vel altitudinis racionis si veritas esset ei
essencialis. Manifestum igitur est secundum
hanc intencionem cui sit in fluencia
luminositate prime veritatis descendens
super omnia vera et minore dicatur. Veritati-
bus illis erit separabilis saltem in
intellectu ab ipsis neque eorum hoc indubitanter
erit si habet in omni eo quod est to-
ta essencia eius in quo est neque pars
sed est receptum super tota et comple-
tam essenciam. Quare ab ipsis eius-
modi actu vel racione saltem separabilis
veritas. Hoc autem impossibile manifestum
est in mirabilibus quorum unum
est Socratem disputare vel non dispu-
tare. Nullus enim intellectus potest
ab eo separare veritatem eodem mo-
do scilicet in omnibus similibus que sunt
disiuncte contradictionis. Eodem mo-
do scilicet in eo quod est aliquid esse verum
vel aliquam veritatem esse. Nullus
enim intellectus admittit ut non sit
verum aliquid esse verum neque ut
sit verum nichil esse verum. Omnino
nullus intellectus recipit ullam ve-
ritatem esse. Item cum manifestum
sit multa fuisse vera ab eterno
diversa et naturalia et omnino admirantem
non contingencia multa in quantum con-
tingencia defuerunt et alia nichil autem
ab eterno fuit preter creatorem. Non
fuit igitur veritas effusa cum ipse cre-
ator sit non sit unico lumine spar-
sum ab ipso super omnia vera secundum
hanc opinionem. Aut igitur non erant
vera aut erant vera veritate que

non erat quod si dixeris quia veritas
illa fuit quam cito fuit prima et
luminosissima veritas que est sol spiri-
tualis intellectus et omnium substanciarum
intelligencium quemadmodum quam
cito fuit sol sive luminositas eius
tam cito fuit et splendor corpo-
ruscans et sparsus per totum orbem
receptibilem ipsius. Dico quod totum
celum ultimum luminosum esset ad
instar solis nichil luminis caderet
vel spargeretur ab eo. Cum sic tunc est quod
celum non est aliquid recep-
tibile vel luminis vel alicuius influen-
cie nisi quis deliret non enim exci-
piens aut nichil esse receptabile
alicuius impressionis aut influen-
cie. Hoc autem est quemadmodum si
dixi tibi si quis dicat vas quod non
est recipere liquorem aliquem et ae-
ra qui non dum est illuminari a
sole atque subiectum non ens susten-
tare accidens quodcunque. Et si dixit
quia splendor a celo spargetur
super inane vel vacuum. Iam audisti
super hoc Aristotelem et expositores eius
qui opinati sunt se destruxisse
inane sive vacuum.

Sciendum igitur est tibi in hiis
quod veritas secundum multas in-
tenciones scilicet una intencio-
ne signi sive significacionis et veritas
opposita sunt et hoc modo veritas non
est nisi res ipsis significata. Secundo 2
modo veritas opinacionis opponitur fal-
sitati que est apparencia rei alicuius
que non subest et secundum hunc modum
dicuntur falsi homines qui pre-
dicunt exterius contrarium eius quod habent

intus et ut cum ex noto nomine
nominem tibi verisimilitudo similacio vocatur — *Similitudo*
3 Tercio modo veritas ipsa est puritas
ab admixtione quemadmodum dicitur
verum argentum quod est purum
et tanto verius quanto purius. Huic
ergo veritati puritas opposita est sive
ut contraria sive verius videtur
4 ut privatio. Quarto modo ipsum esse rei
unicuique residuum a tota varieta-
te et circumvestitione accidencium, et hoc
est esse quod explicat diffinicio in qua
non cadit aliquid ex accidentibus
sed ea sola que vel sunt rei essencia
sive substancia. Unde et ipsa substancie
nominata est vera diffinicio quoniam ex- — *substancia*
plicacio est ipsius substancie in-
tegra ac pura absque admissione
vel admixtione alicuius ex acciden-
tibus. Nominata est substancia
propterea quod stat sub tota illa ~~veritate~~ varietate
ac circumvestitione accidencium susti-
nens eam, alioquin caderet in non
esse. Propter quod et accidens nominatum est — *accidens*
tamquam ad substanciam cadens, quoniam res
innititur ei et sustentatur ab ea, tamquam
per se subsistere non valens, vel quoniam
est accidens quasi ad non esse cadens
quantum in se est, et hoc est quantum est ex
nata accidentalitate, tamquam per se et
propria firmitate sive naturali subsistere non
5 valens. Quinto modo dicitur veritas
esse creatoris sive ipse creator, et omne
aliud comparatione ipsius dicitur fal-
sitas. Sicut dixit Avicenna in libro Me-
thaphisicorum dicens verum solum esse cuius
nulla est causa, et id est veritas; omne autem
aliud est possibile esse et id est falsi-
tas. Intencio ista secundum aliquorum

veri expedientibus in tercio nominibus. Cau-
sa autem in hoc est quoniam quemadmodum
non dicitur verum argentum quod exterius
solum argentum est, neque simea vel
pilosus dicitur ~~tibi~~ homo quoniam exterius
homo est tantum, intus autem bestia,
sic unumquodque eorum que sunt preter
creatorem exterius tantum est et a foris
habens esse deforis et adventicium quemadmodum
sic declaratum est tibi in prima parte
sapiencialis ac divinalis magisterii;
esse quod predicatur per se verbum est et hoc est esse quo — *est / esse*
unumquodque est, et hoc in qua esse de uno quoque
aliorum dicitur accidentaliter sive secundum par-
ticipacionem. De solo autem creatore
dicitur essencialiter sive secundum essenciam
sive secundum substanciam. Ab omni quippe
alio est separabile actu vel racione sive
intellectu; a creatore vero solo nullo modo
separabile est. Alioquin esset ei acquisi-
tum et adventicium; huiusmodi autem impossi-
bilitas manifesta est, quoniam si esset ei
acquisitum aut esset ei acquisitum a se
vel ab alio, et ita esset causa sui esse vel
causam haberet aliam, et ita necesse esset
ipsum nec principium esse, neque oportet ut per se
quarum destruccione errores istius
declarata est tibi in precedenti tractatu
plenissima certitudo. Omne igitur omne
aliud a creatore exterius tantum est et hoc
est esse forinseco et adventicio utpote
accidentaliter. Solus autem creator intus
vel pocius intime, a quo falsum
ens dicitur omne aliud et falsitas. So-
lus autem creator verum sive verum ens — *ens / deus*
et verus atque veritas. Hoc autem exem-
plum evidentissimum est in aere luminato sive
lucidato, falso enim lucidus sive
lucens comparatione solis dicendum

6

est z mai^c comparatione lucis sola
ris que cen^r lux est z eius ee lu
cere Sexta u^o intencio veri z
Sexta inte^o 2 veritatis qua vera dicit^r enuncia
ta z ille enunciacionis est ut apt
Auicenna veritas z adequatio auicenna e adequatio oracionis z re
i. affirmationis z negationis
z intelligendu est in sermone auice^c
q^d oronem vocat tam exteriorem
sc^ptam s. ul vocalem quam spua
lem sive intellectualem / Dicit aute
veritas equacione sive equalitate
sive similitudine quatu refert no
refert quatu ad intencione auicene
verum igi^r est s^cdm hanc intencione
adequatu ut dixi sive affirmatio
ni ul negacioni z ista adequatio
est non s^cdm unu^m t^pus tm/ p^mo s^cdm
omne / z extendi^r etia in et^rnitate
oro enim vera est que dicit^r ee q^d e /
aut non ee q^d no est / ul fuisse
q^d fuit / ul no fuisse q^d non fuit
et simil^r se h^r de futuro / Debes etia
scire h^c / quia no est enunciac^o aliq^d
non enunciabil / que ul aliud aut plus
a^t minus aut aliter quoq^z modo
asserit ul negat / qua habeat ul
contineat ipm enunciabile / z h^c est
similitudo ul equalitas ul adequa
cio quam intendit auice^o sive
veritas conveniencia sive concordia
int^r ipm enunciabile z sua orcem
i. affirmacionem ul negacionem
suam in qua dicit sicud expposui
tibi prius h^c ipa conveniencia ul co
verum cordia enunciabil z enunciacionis
veritas est utriusq^z z contrarium sive priva
cio illius est falsitas utriusq^z / Veru
ut igi^r est enunciabile q^d a sua aff^r
macione ul negacione discorde
nit ul discordat Unde manifestu

est q^d veritas z falsitas s^cdm intenci
ones istas nichil res^pectus sut a^d
te paciones compacionu atq^z di
uisionu ad affirmaciones et
negaciones suas z veritas atq^z fal
sitas affirmacionu z negacionu
compaciones sunt sive relaciones
aut respectus ad composiciones z
divisiones rerum quas significat
/ alibi aute declaratum est tibi p^rme
quia compaciones z relaciones
n^c addunt n^c minuunt rebus in se m^z
ipis n^c ponunt aliquid in illis ne
q^z compatu aut relatu p^r hoc q^d e
compatu aut relatu no h^z aliq^d
in se s^z h^z aliq^d ad se ul sibi / Omn^r
dom ul significatu apprehensum cogi
tatum amatu p^z q^d significatu
cogitatu aut apprehensum aut ama
tum no h^z aliquid in se / n^c iste dispo
siciones seu compaciones requi
runt eo illud in quo sunt ul de quo
sunt Significa^t enim plurimu id q^d no
est n^c significat^o quia significat^a est
aliquid in eo / Omn^r ama^r etiam
id q^d no est / z desideratu filius q^d no
dum est / z desidera^r aurum q^d no dum
quatum est n^c unq^m erit / Apprehe
di^r enim res apprehensione que in ea
non est / z ama^c amore qui in eo
non e / z desidera^r filius desiderio q^d in
eo non est / z quia^r verum q^d denomina
ciones passive sive p^rdicaciones
sunt de rebus in quibus no sunt q^m
sunt in eas ul ad eas ul de eis ab
albedine aute ul alias quatuq^z
sensibilium qualitatu no fit denomina
cio ul p^rdicac^o nisi de rebus in quibus
sunt / albu enim nichil dici^r in sig
h^z nisi albedine ul in quo est albe

de amatu aute dici^r non inquo
est amor s; id inquo e ul^r de quo
est nisi forte sirpaddat^r amatu a
seipo tuc em idem est amas et
amatu 2 adhuc modu scilz de
significatiaoib; apphensionib; 2
affeccionib; neis qm pdicant^a
de reb; inquib; non sunt 2 de
rebus inquib; sunt b; aute ne
extenderis ad apphensiones ssi
biles Omn^r neqz ad affcones
ssibiles qadmodu no sentit ni
si q e ita no senti^r nisi q e Cau
sa aute in hoc est qm non senti^r
nisi q pntia^r agit in ssim h^r est in
organu ssus Omn^r non delectat
sensib^r nisi q est neqz delectat^a
id q non est In ymaginacionib;
autem 2 in hijs que sup eas sut
disposicionib; aiar mar currit
res qadmodum dixi

Ad ar^ta Reuertar igi^r ad soluendas
qstiones 2 argumetacios
sup positas 2 dico q omia
enunciabilia futa de futo tibi n^c
subta sunt n^c pdicata pnci^r ba
sunt huius di bitate h^c est concien
cia siue concordia siue adequa
cione siue equalitate 2 dico mltas
concienciaas mltasqz huius di com
paciones n^c ee aliquid in reb;
n^c pone aliquid in eis 2 ee eas
Equaciones pnaciones quedam quasdam cap
ul dici scdm pnaciones vsua^r
em dici^r omia non encia conue
mecia ee ul conuenire in no ee
2 omia inpossibilia conuenire
in inpossibilitate 2 omis cecas si
miles ee in cecitate 2 in idos ~~in~~

in imditate 2 pares eciam 2 equa
les dicit^r quatu ad hoc Mani
festum aute est michil hor ali
quid ee scdm bitatem Omn^r
2 foramina dicit^r equalia 2 ua
sa similia ul equalia in foramini
bus 2 eque midi dicit^r homines
2 midi tates cor equales in imagi
ecia cesaris ul h^ailis dici^r silis
illi cu n^c cesar n^c hercules sit
Omia igi^r conciencia int^r orone
2 reme significatu ul pnacio est
ul scdm pnacionem dici^r Dicit
apparet ex adequacione rone
adequacionis que posita est s;
quo non aliud aut aliud aut
alit qua plus aut min^s qua ipm
enunciatu cotinet h^c est asserit
ul negat ~~michil igi^r phibet scdm~~
~~hoc~~ michil igi^r phibet scdm hoc
aliquid ee berum bitate que no
est Dicit^r neqz aliquid ee indi
tate que no est 2 conuenire non
encia conueniencia que no est 2
impossibilia Omn^r Debes ecia
scire cu dicit^r enunciabilia vera
ee conueniecia siue adequata
affirmacionib; aut negacioni
bus suis no intelli^r h^r q vti^r de
affirmacionib; 2 negacionib; suis
scdm actum s; scdm potenciam 2
hoc est dice quia no attendo aff
macionib; ul negacionib; suis
quas pnaca^r aut actua^r significe^r
s; pocius quib; possibilia sunt aff
mari ul negari Vera igi^r abet
no fuerint in miabilia 1 conucien
cia siue adequata oronib; suis
~~s;~~ quib; erat affirmabilia ul ne
gabilia Non cogeris igi^r ppdicas

argumentationes in innabiles ueritates ul' inenuntiabilia enuntiabilia
attu fuisse ab eterno de fato

Siquis aute dice uoluit qm
primo uerbo omnia affirma
bilia uera z omnia uera ne
gabilia affirmata z negata sut
ab eterno z illi semp in conuenientia
atq3 adequata. uerum quidem
dicet si no soluit nodum q̄onis
qm no exponit ueritatem huius
modi conuenientia ul' adequatione
z h' est qm claudicabit exnititate
te fm ipm cum no habuit apte
enuntiabilia ubi pede figet cu
res z si eent enuntiabiles non
eent tame in ueritate eendi. Et lic'
igit' intelliget conuenientia relati
onem ee cu correlationem ha
bere no possit in rebus ppt' no
existenciam eap nisi reuertat ad
ea que dixi. Sicut igit' aliquid
est uerum qd tame non est ut
chymeram no ee cu n' ppetua
tum n' subitum est. Hec no est
mirum si aliquid e uerum ue
ritate que non est maior cum ue
ritas hui'di ueritas ronalis sive
logica. Et z conuenientia enu
ciationi que no magis exigu
res ee quam no ee requisito n'
magis est ad entia qua no ad
entia affirmatio enim qua aff
ma' chymeram ee eque conue
nit ad affirmato suo z eque
adequata est ei ut q̄ affirma
creatorem ee conuenient ad suo af
firmato ul adequa'' eidem decla
racionibus aut predicacionibus
z modis predicandi expediui te

z me mittam singulari racione
predicacioni que fuit mis doctrinam
xianorum in rebus diuinalibus ul' po
tius diuinis et si remisti uolumus
eorum que dicta sunt ibi prime aduerta
beris non parum ad declaracione
questionis z declaracioni predictarum
quamq3 ea que hic audiuisti michi
tibi sufficere debeant.

Post hec aute ueniam ad fa
ta et fatationes. Dato igit'
quia tam lex hebreorum quam
xianorum in hoc concordat qd z in na
tiuitatibus z ante natiuitates facte
sunt reuelaciones magnorum eue
tuu deuinis nascentibus z lex hebre
orum narrat ab ipso creatore reue
laciones hui'di factas z maiores de prin
cipibus z patribus gentis illius lex
autem xianorum per angelos narrat
reuelaciones factas hui'di. In
narracionibus etiam legitur eorum mul
te reuelaciones hui'di facte esse
per sompnia z etiam per prophetas z sunt per
prophetas uiros. Nomen aute
fati ul' fate ul' fatacionis apud
ueramq3 gentem sicud perdixi tibi
horrificum est z abhominabile n' in
aliud dictarum legum legit' ul' audit' et
qm ueramq3 lege antiquorum est cul
tura deorum atq3 dearum z ydolatria ue
lut reliquie quedam z sequela ali
qua hui'i cultue remansit opinio
fatacionis. Potissim aute circa
anus seu uetulas que ul' curiositate
te fracte muliebrique leuitate uol
consuacione per qua in eti' uererem
no dum recesserunt ab eis. Erunt
igit' si credit' eorum hystoriis credul
tas ut ciq3 collocabil' est tempore
quo colebat' multitudo deorum h'e

chymera

fatum

fati

de fato

demoniorum pessimorum. Sicut permit-
tebantur cultoribus suis dare respon-
sa et multa alia facere. Sic potue-
runt et in multorum nativitatibus collo-
quentes audiri predicentes que appro-
pinquabantur decernentibus (?) insistentium et
que ipsimet forsitan nescie-
bant et suggesserunt hominibus
collocutiones suas huiusmodi esse fa-
tationes hoc est firmas ordinatio-
nes eventuum illorum. Omnino et fata

Fata

quasi decreta irretractabilia
haberi, omnia autem hec faciebant in-
tentione multa malignissima
atque nequissima, scilicet ut cultoribus
suis et etiam aliis se deos veros
esse suaderent, et quasi in proprietate ha-
berent solo verbo vel dicto magi-
nis ac preclaris eventibus prosperitatem
et preclaris hominibus sublimari
ut insipientes homines ad cultu-
ram provocarent in quo nichil
intendere poterant nisi vel con-
tumelia creatoris vel subversio-
nem ac perdicionem colentium
vel vanissima honoratione sua.
Hoc enim putantur esse ut vehementer
concupiscant honorari et haberi
dii et divinis honoribus venerari.
Eodem modo sentiendum est et de fata-

fate

bus hoc est de falsissimis et vanissimis
deabus quia non sunt nisi demo-
nes, cum aliquid sunt et cum inbita (?)
te collocutionibus eorum audiuntur
seducere intendentes eos quibus pre-
mittuntur talia et taliter loqui. Inter-
dum non fictiones sunt et adinven-
tiones vetularum aliquid per huiusmodi

medicina ab insipientibus obtine-
bolorum (?). Curiositas enim et ad-
ulatio (?) aneculis et maior(es) precipue (?)
bus non facile recedit. Sed et de divi-
nationibus et sompniis vel exponen-
dis vel fingendis est eis tanta

Incantatio

aviditas mentiendi tantaque au-
dacia ut nec etiam flagellis ab eis
exterreri possint. Alias etiam est
mulieribus quibusdam tanta circa huius-
modi credulitas ut vetulas ves-
tras mentientes atque fingentes
frequentare desistere non possint, licet
et multociens mendaces eas probent
et in nullo veridicas. Insuper et huius-
modi medicina atque figmenta
pretiis magnis emere audacissime
sunt.

Nichil autem habere firmitatis
vel veritatis dicta deorum huius-
modi manifestum est, quoniam
nec verbum nec dictum creatoris omni-
potentis infert firmitatem vel
veritatem eventibus contingentibus.
Quare sepius in precedentibus audi-
visti. Certo minus dicta falsorum deorum
aut dicta vanissimarum dearum ali-
cuius firmitatis aut veritatis
erunt. Insuper quociens mendaces
et ille et illi probati et inventi sunt
a propriis cultoribus suis quasi si deven-
daciis eorum vel earum certitudine
habere nolunt legere narrationes
paganorum, legere etiam responsa eo-
rum demonis in innumerabilem multitu-
dine mendaciorum, nec non ambigui-
tate in vincis (?) ipsorum que in veri-
tatem partem contradictionis interpretari poterit
in quo apparet vel eos ignorasse

bitatem et ca astucia humane dedisse
rursus ut quidque eveniret illud pre
dixisse videntur. Amplius declaratum
est iam in alio tractatu et superius tibi
declaratum eorum qui nichil prorsus statuere
vel destituere in inmortalibus vel con
tra illos quin potius totum hoc ex
tota prosperitas totum male exceptum est
adversitatis in beneplacito est creato
ris omnipotentis. Ergo nulla vi
vel virtute sua sine potentia prorsus
prodesse vel nocere hominibus quanto for
tius nullo dicto suo vel locutione
aut loquela. Amplius si natura vel virtute
eorum est ut fierent eventus hom
quanto magis deberent providisse suos
presterunt igitur existimamus sui cultus
quod ergo illud non acciderit. Amplius
si solo dicto honores et potestatem

honores

dare possent hominibus et auerterent ab eis
omne genus infortunii quomodo se
ipsos conveniri et deprimi atque con
culcari passi sunt et adhuc paciuntur
ut omnis honorificentia cultus sine
existimata sit a regno romanorum et
a regno sarracenorum et aliis a toto
orbe romano ante fatuerunt in
patores romanos in tanta sui
contumeliam et depressione. Amplius
tertium est gente iudeorum et gente
romanorum gentesque sarracenorum ignomi
niosissimas esse omni cultui eorum
et eas ex lege sua totis studiis et
viribus persequi. Secundo ergo solo dicto
cum hec possint non adeo infortunat
sive infaustant vincentes eorum qui
nascuntur in aliqua istarum gentium
ut nichil possit contra eos dominus
autem et aliis qui contra eos sunt
expediam me et te in tractatu

(Tractatus primus)

proximo post istum si deus voluit
Quoniam autem mundo sublu
nari rectores multos po
suerunt philosophi et alia arcium
mundi ut plato et sequaces eius
alii vero virtute alia eiusdem mun
di totius regitiva et non et alias
virtutes occultas et demones etiam
consule rebus humanis. Conveniens
est perscrutari de hiis quantum pertinet
ad presentem tractatum et primum circa
arcem mundi negociandum in vi
detur. anima enim corporis qui creat gub
nator in dubitanter et regnator
atque imperator ipsius amplius aut
ipsius et dominatio super illud apparet
ex obediencia tam ipsius tacitus
quam mobilium. Omnium et providen
cia conquisicione eorum que cor
pori vel mobilis necessaria sunt sicut
tectum et tegmine et cibus et potus.
Albusamar et astrologus totam

albumasar

fabricacionem atque formacionem
corporum animalium attribuit animabus
eorum sive naturis earum quare anima
leonina existimatur de qua quando
corpus leonis assumit unde for
mat sibi dentes et ungues. Omnium
et causa vero summa non mirum est si hec at
tribuat animabus eorum sive naturis ea
rum sine sententie videantur deserviunt
virtutibus cum predixi tibi vero quid enim
in seminibus virtus formandi flores
et folia et fructus corpora que omnia
vegetabilium et non potius in semi
nibus vegetabilibus esse virtus for
mandi corpora hominum cum tanto no
biliora sunt corpora animalium nobi
liores virtutes seminum et corporum quan
to nobiliora sunt corpora animalium
corporibus vegetabilium. Tota igitur

aia
aia
aia
aia corp

gubernacio mundi ex ania ipius erit
possibile cu plato expresse posuit ~~ipm~~
~~ee posuit~~ ipm ee anal intelligens
diuine prudentie sanctionem Sed
aute indiuerit exen adhuc ut
utru totu mundu .i. vniuersi corpo
reum posuit ee anal / an solum
celu .i. ptem illam vniuersi corpo
rei que e alia sup̄ et tota mobil
circularit̄ que sc3 continet vo celos
mobiles de qua inpcedentibꝰ au
diuisti / an totu vniuersu qd constat
s. ex vo celis istis et inior elemtis
dubiu ee potest qm dicte consequentes
eius solum celu .i. ptem illam
que est alcma sup̄ ul forsitam
celu stellaꝝ fixaꝝ anal ee po
suisse videntur et auicenna eundem
dicit quia celu est anal deo obe
diens Cuauior em elta anata po
ne non videtur tanto pho conue
nisse quis em dicat ignem ul aerem
aiatum ee Cum aquam ul
terram neqꝫ em vita in eis appa
ret nec aliqua spes motus pt
motu localem nisi violetus
qui nullo vitalis e qn ombꝫ
aute vegitabilibꝫ apparent mo
tus cremeti et decremeti et acd
dic quia vita cremeto atqꝫ de
cremeto determinatur videtur aute
ex hijs que apparet in terra et
aquis virtute quadam gnati
ua vegitabiliu et ecia aialiu ha
bere videtqꝫ et lex hebreoꝝ atqꝫ
doctrina assentiunt in hoc et doctrina
xanorꝫ atqꝫ fides no dissentit ab
his Ego autem iam dedi tibi cam
explicatione in hoc in pcedetibus
corpi quia terra p hoc qd est ter
ra no habet virtutem gnatiuam
aialiu aut vegitabiliu Nullus
em corpus p suam corporeitate
pt gnare nisi corpus sue spei
terra terram sola et aqua aqua
solam / et ignis alia corpa corpa
gnant vz aialia aut ecia vegita
bilia / ex alia virtute superaddita est
vtriqꝫ et hec confitentur pnoiate leges
quia sc3 ex vndicoe creatoris datu
est vtriqꝫ gnare nobiliora qua
ipe fuit et in firmauit lex hebreoꝝ
in pmo suo libro creatoris quibꝫ
intelligitur ista vndicio vz quibꝫ
dicitur pducat aque et alibi pducat
terra etc Tu no debes scire qm
aiatio inior elemetoꝝ no est ca
que debeat phibere ee anal ad
modum et aiatio inior viuorꝝ in
corpe hūano no phibet hoiem
ee anal et est istud exemplum
sine ista plonis quiescentissimum
qui hominem et mundu minore
no dubitauit noiare scdm plo
nem ecia sciendum est tibi / quia
mundus claudis inior elemeta
mundo no indiget sublimari
quam potius cgnoscere ecam nostri
ex aliis Sicis ecia quarꝫ quarꝫ
humoribꝫ qui inior eltis assilantur
quarꝫ inueniuntur membra hūani cor
pis et ptes illoꝝ et quarꝫ ex illis sit
gnacio superfluitatu et inuitacio
quorumdam aialiu in eodem Sic
vegitabilia aialia metalla et
liquores gnantur ex inior eltis et
ea que mirabilia sut ex hmoi di
gnatis inueniuntur corporibus elemetoꝝ
diuerint ecia sequatores plonis
in confirmatione opinionis ipius

Auicenna
celum e animal

quia effluxiones et refluxiones
marium sunt suspirationes et respira
tiones ipsius mundi unde et quasi
nares ei posuerunt. Ubi maiores
sunt inundationes sive effluxi
ones marium quod est vel in abysso
magna qua matrem omnium aq-
uarum dicit esse vel in maribus illis
ubi vehementiores maioresque appa
rent huiusmodi inundationes

Horum autem error facile mani
festus fit si consideramus qualiter
spirationes et respirationes
fiant in animalibus et primum quidem
quia non fiunt sine motu dila
tationis et constrictionis quarundam
partium in eis scilicet ventris atque pul
monis. Nichil autem tale apparet in
partibus terre hoc est in omnibus profundi
tatibus ipsius terre que est volut
venter continens maria omnia. Sus
spirationes et respirationes augen
tur in animalibus ex vehementia mo
tus et fortitudine et minuuntur ex con
trariis. Nullus autem motus appa
ret in corpore terre. Inundationes
vero marium hyemales atque verna
les maiores sunt ac fortiores in
undationibus que fiunt aliis temporibus.
Amplius maria occidentalia et septen
trionalia vehementiam sunt ac ma
iorum inundationum quam orienta
lia vel meridionalia quare via
mora videntur esse in talibus ipsius
mundi quemadmodum via moras sunt
pulmonum et cordi in animalibus spi
rationibus et respirationibus fortiorum
moventur partibus remotioribus
ab eisdem. Apparet autem evide
ter secundum artem et consequentes eius quia

Fontis

fontis vitalis caloris adiacentem
est atque medium. Virtutes enim
ex quibus ponit esse generatione et vi
tam animalium ad medium ponit
videlicet solem et alias planetas et xii signa.
Amplius manifestum est quod aquas
marium et sinuositas atque profun
ditas terre attrahit et eas recipiat aut
aliud cum aque vero non violento
motu ita exundat. Quod si dixerit
quod aqua attrahit eos inter si
nus suos atque profunditates hoc
multis modis apparet esse impossi
bile. Primum quia non potuit attra
hi nisi ubi aque non erant quando
aliqua profunditas terre vacua
esset ab aquis immo tanta sinu
ositas tantaque profunditas quod ca
pere sufficeret aquas revertentes.
Hoc autem est manifeste impossi
bile quia locus ille quo intrat
vel esset omnino vacuus a corpore quod
est impossibile vel esset plenus
aere. Aer vero non non possit prohibere
aquas quin intraret et includeret
ipsum et recedit de loco illo presertim
cum locus ille tam multiplices
habeat sinus et exitus. Amplius non
aliter attrahit aera nisi dilatata
pulmone et extenso ventre. Nichil
autem tale fit in profunditatibus ter
re. Amplius spiratio et respiratio
non sunt nisi spiritus id est aeris aquo
sitatem non indigeant. Manifestum autem est
quia si omnia interiora alicuius
animalis scilicet venter et pulmo plena
essent aquis respirare non pos
sent quin potius obtruso spiri
tu via spirationis obstructa

suffocaretur sive extingueretur. Appa
ret autem in despiratione et re
spiratione esse aeris quam sola
animalia spirativa et respirativa aere
vivunt in illo propter quod et pisces in
eo vivere non possunt nisi qui
in aera capita elevant et natantes
capita super aquas praeferunt. Pisces
non qui semper inter aquas mo
rantur non respirat propter quod neque
pulmonem habere dicuntur. Nec oportet
amplius immorari in destruc
tione fantasie istius cum preter
hec que hic dixi tibi reminisci possis
eorum que didicisti in scientia methe
orum ubi declaratum est quod causa mo
tus marium ubi et declaratum est
quia motus huiusmodi motus
ebullitionis tamen est undarum et fer
vor maris de sua natura est. Et tu
iam nosti quia motus ebulli
tionis est ex vaporibus resolu
tis per vaporem calorem atque
multiplicitatis et ascendentibus
multitudine quoque sua et ascensus aquas
compellentibus atque sursum ele
vantibus ex undas eas cogen
tibus

Restitat igitur ut dicamus quia
plato et quicumque sic posu
erunt aut intellexerunt
unam animam esse omnium celorum vel aut
non. Si sic dico quod eadem indi
cia que indicant unum celorum
esse animatum indicant omnes esse animatos
scilicet motus. Semper diversos moto
res illorum indicat diversitas mo
tuum ipsorum. Motores autem eorum nul
lus posuit nisi animas eorum ipsorum

Non erit igitur anima una animans omnes
ipsos celos. Et si dixerit quis quia
multitudo celorum non prohibet unam
animam animare eos omnes. Cum evi
denter appareat in corpore humano
tanta esse multitudine membrorum
atque diversitate et animam unicam
animare omnia illa quanto forcius
non prohibebitur anima unica tam
nobilia corpora tam similia ut
sunt ipsi celi animare. Et si dixe
rit quia motuum diversitas hoc
prohibet in celis. Cum non in anima
lium membris tanta quippe
motuum diversitas est in animalium
membris. Cor enim non habet
motum similem motibus aliorum me
mbrorum et motum eius dixerunt sis
tolen et diastolen hoc est eleva
tionem et depressionem et motus
huiusmodi non est voluntarius quoniam impe
tus nec est in potestate vel volunta
te hominis vel alterius animalis mo
tum huiusmodi reprimere motus non
oculorum videntur volubiles motus
brachiorum adiutus motus pe
dum in ambulando. Quid non aliud
posse videtur de epate splene
corde genitalibus lingua et labiis
que tam longe ab invicem
esse videntur et tamen nemo posuit ad
hoc unamquamque istorum animam esse propriam
Sed anima una vivificativa animam
vel et regit quibus omnia hec que
animam totius corporis. Et in ipsis
plo sensisset diversis animabus
celos omnes moveri et regi to
tumque modum sublimarem sic
ad quid posuisset eam corporalia

systolen
dyastolen

ꝛ p(ro)p(r)ium ex eodem ꝛ diu(er)so n(on) quia
istas duas naturas requirebat
ipsi mundi · diu(er)sitas que ꝛ p(ar)tem hu(ius)
quasi eandem in uno s(cilicet) statu
p(er)sistentem ac p(er)manentem h(abe)t Celi
p(ar)tem celestem que in p(ar)tibus ce
lis continet ꝛ p(ar)tem sublunare
cui(us) tanta mutabilitas tanta
diu(er)sitas maxime q(uan)tu(m) ad sta
tum inferio(rum) elemento(rum) ꝛ corp(orum) que
i(n) eis sunt ut nichil fere in eodem
statu aput eos p(er)maneat · Item
corp(or)a a(n)i(m)alium ꝛ vegitabilium eleme
ta sunt ex diu(er)so composita q(uia) ex
(con)trariis / elementa enim contraria sunt
sicut alibi didicisti non est ergo mi
rum cum unaquaque a(n)i(m)a congrue
debebat corpori suo ut pote p(er)fectio
illius ꝛ forma tamq(uam) mat(er)ie p(ro)p(ri)e
non est mirum si p(ar)tem a(n)i(m)e totius
mundi quidam posuit ꝛ p(ar)tem diu(er)
sam p(ro)pter cognitionem quam diui
cam apte habe(re) ad idem ꝛ diu(er)sum
Item cu(m) ip(s)i ex celi mobiles in
diuidua sunt aut eiusdem spe(cie)i
aut diu(er)sarum qua(re) posuit p(ro) uni
tatem illis a(n)i(m)am esse potius quam
multis hominibus ~~cum multis hominibus~~
aut multis a(n)i(m)alibus · Item non videtur
nosse nam a(n)i(m)e ph(ilosoph)us q(uia) a(n)i(m)a est neq(ue)
natam forme p(er)modum quo for
ma est quia ponit unam a(n)i(m)am di
u(er)sis corporibus p(ro)p(ri)e ex natis aut
una forma diu(er)sis mat(er)iis sunt
ex natis ex dico p(ro)pter membra ho(m)i(nu)m
ꝛ aliorum a(n)i(m)alium que non sunt na
ta p(ro)p(ri)e s(ed) in totis suis ꝛ de illis ꝛ
p(ro)pter h(oc) a(n)i(m)a totius uniuscuiusq(ue)
~~totius~~ sufficit toti ꝛ p(ar)tibus p(ro)p(r)ium

cum p(ar)tes o(mn)i(u)s colligatiam ha
beant ad inuicem mediatam uel
immediatam quemadmodum se ha
bet res in omnibus a(n)i(m)alium membris
Celi non non habent inter se inuice(m)
colligatiam nisi contiguitatis
Contiguitas non d(icitur) colligatia
q(ue) sufficiat efficere ut una a(n)i(m)a
sufficere debeat multis corporibus
Continue non dum dicit q(ui)a h(ic) dicat
tam p(ro)pter quam debeat esse una
a(n)i(m)a in celis mobilibus q(uod) si dixe
rit alias esse colligatias illo(rum)
celo(rum) que non im(m)erito ignorant(ur)
ab hominibus p(ro)pter sui longe distantiam
a corporibus · Dico n(on) q(uia) motus iste
ignorat motus istorum celorum
ꝛ diu(er)sitates motuum ipso(rum) ea
enim est diu(er)sitas eo(rum) ut ꝛ centru(m)
diu(er)sa habeat ꝛ polos ꝛ p(ro)pter h(oc)
ea plagas · Insup(er) motus
uniuscuiusq(ue) continu(u)s est ꝛ unde
ficiens atq(ue) totalis i(d est) s(ecundu)m una(m)
p(ar)tem nulla enim pars inquam
q(ue) illorum quiescit · In hominibus
aut(em) ꝛ a(n)i(m)alibus aliis aliter se habet
nulla enim pars motu h(abe)t p(ro)prium
ꝛ p(er) se de interioribus nisi cor quemad
modum dixi · Certe enim de interiori
bus non mouentur nisi motu totius
Exteriores non p(ar)tes mouentur imp(er)io
iussus totius ꝛ iussis cu(m) motum
illo(rum) · manifestum ig(itur) est ex his
quia celi non sunt ad inuicem
ut membra uel p(ar)tes superioris mundi
mobil(is) · Cum adeo inuice(m) diui
si sint ꝛ motibus ꝛ motorum centris
ꝛ plagis ꝛ polis ut nec p(ar)tes nec me
bra illius ullo modo rep(u)tari

possint Item cum aias celorum
ponat h' solum opari in corporibus
suis Sz ut circulariter moueantur
Non enim vita intellectualem operantur
in ea s' solum motum huiusmodi. Quia
igitur tam diuersi motus tamquam di-
uisi ab inuicem tamquam appari
motoribus suis utpote immedia
ti ipse effectus eorum unde est
motores esse diuersos ex una
enim uirtute per se immediate non
est possibile actus exire diuersos
per se operacione naturali. Motus autem
isti sunt operaciones naturales et sola
huius motorum in corporibus suis..
Nichil enim aliud operatur in corpora
sua h' et non aliud esse que non
videtur aliud esse que non videtur
aliud esse quam motus. Conserua
cione enim non indiget corpora
huiusmodi vel restauratiua que
in nutrimento perficitur vel alia cum
incorruptibilia sint esse premittet
ponit qui h' sensent ad h' igitur
deducit eos ista raciocinatio ut
necessario cogantur multos motores
celis antedictis ponere pro multitu
dine corporum. Quia propter multas aias
cum motus circularis omnibus animalibus
sit sine ab aia. Et si dixerit quia
nichil prohibet et in membris ani
malium esse virtutes motiuas multas
et unicuique membrorum mobilium pro
priam virtutem licet aia vna sit
ex qua tamquam ex vna stella
multorum radiorum procedunt omnes
virtutes ille velud quidam radii
Dicitur quod aia illa primi celorum mo
bilium procedunt virtutes octo mo

tiue in octo celos inferiores. Di
co in hoc quia sermo iste discordat
ab opinione platonis in parte
ista cum ipse posuerit contrarietatem
in motibus celorum. Celos
enim vii planetarum posuit moueri
ab occidente ad orientem et e contra
rio motus octaui celi ab vno
autem principio per se et immediate
impossibile est esse contrarietatem
Si non dixit quia animam illam
non posuit plato vnam ipse et vere
primo posuit eam multa atque con
traria cum posuit eam compositam
ex eodem et diuerso que non est du
bium esse contraria. Dico igitur in hoc
quia vel vtraque pars composicionis
istius est in celo vno vel in diuersis
celis due partes ille. Et si fuerit
in celo vno itaque neutra in aliquo
aliorum. Sz igitur mouere celum illud
duobus motibus contrariis h' autem nec
inbonum in aliquo celorum et mani
festum est ipsum esse impossibile. Et si
dixerit partem esse in vno celorum et par
tem in alio non erit ex illis aia
vna quemadmodum nec ex corporibus
h' est ex celis in quibus sunt. Item
per inde est h' ac si diceret quod ex aia
que est in corpore socratis et illa que
est in corpore platonis est composita aia
vna. Item in corpore vno aia vna
corpore dico animato et per se vno ac di
uiso ab aliis. Quia igitur secundum ipsum
omnes celi animati sunt erit h' non
aia vna numero s'
animabus quot ipsi celi sunt quemadmo
dum se habet in aliis in indiuiduis
animatorum tam hominum sz quam aliorum
animalium et eciam vegitabilium. Item

celi qui mouentur ab occidente ad
orientem contra primo motui
ut ipse posuit non nonne habent diuer-
sitatem aut contrarietatem in motibus
suis cum potius motus corporum hu-
iusmodi sint conformes secundum qua-
sua quemadmodum et motus primi
non est igitur racio qua credita sit mo-
tus diuersus uel contrarius motus corporum
quam motus primi nisi forte di-
cere uelit hoc esse propter stationes et re-
trogradationes elevationes
et depressiones epiciclos et motum
corporum et aliorum motus quos ptholo-
meus ibi posuit ex causa qua
audiuisti et per modum quem alibi di-
dicisti Video in hoc et dico quia qui-
bus diuersitatem motuum posuerunt
in motibus planetarum et circulorum
posuerunt similiter multas diuersitates
stellis fixis et posuerunt motum
ante et retro in capite arietis et
in capite libre Quomodo non totam animam
istam ponant in celo mobili pri-
mo ponet igitur in fixis variationes
unde igitur eius motus. Quare ante po-
suit eam totam in uno quoque ce-
lorum mobilium in uno quoque igitur
debet esse motus idem et diuersus
cum isti duo motus et duas partes
anime illius que sunt idem et diuersum
causas habent atque principia sim-
ee Quare non intellexerit idem et diuer-
sum in anima uelud duos respectus
aut comparationes que anime illi sunt
alteram scilicet ad idem creatoris hoc est ad
unitatem et immutabilitatem crea-
toris ipsius. alteram uero ad diuersum
hoc est ad diuersitatem et mutabi-

litatem mundi sublunaris in quo
est tanta rerum uarietas et multi-
tudo atque diuersitas et diuersatio per
motus et mutationes tam multi-
tas ac si intenderet ipsam unam
uel unum esse aspectum creatoris
in qua et secundum quam non diffur-
catur uel diuiditur uel uirtutibus
uel operationibus aspectum non mun-
di sublunaris diffurcatur atque
diuiditur in omnibus uirtutibus et opera-
tionibus tam secundum uirtutem pla-
tonis qua secundum aristotelem et sequaces
eius omnes scilicet illos qui astrorum
iudiciis crediderunt omnes enim
huius diuersitatis tota diuersitate rerum genera-
bilium et corruptibilium omnium quod
euentuum quum in mundo sublima-
ri sunt a mundo superiori siue celo
fi posuerunt et hoc propter animam ipsius
uel animas Corporis enim primodium
quo corpus impossibile est esse
uirtute efficacia tam nobilium tamque
mirabilium operationum propter istud
igitur idem atque diuersum angu-
lare et diffurcatum plato posuit
anime ista et hoc parabolice solummodo
iuxta consuetudinem suam qua
sicut dixi deinde sequebatur parabo-
las Iam etiam didicisti alibi quia
nulla anima nobilis siue intelligens
perceptibilis aut diuisibilis est per accidens
aut diuisione corporali nec ei ullo
modorum congruit forma angula-
ta aut diffurcata. Difficile autem
intellectu uidetur quia anima in cor-
pore uno existens operari possit
in corpora remotissima et anime qui-
dem nostre potius patitur a corporibus

alienis atque remotis quam impressi
ones in illa faciant. Contra igitur
in terris et in aquis et in aere tam
multiplicia tamque nobilia opera
fiunt per artem istam nisi intellectu
et voluntate. Corpus enim celeste huiusmodi
sive sit unum sive multa ut predixi
tibi non tamquam instrumentum fa
bricationis vel actu vel impressione
vel tonsione vel aliquo modorum
huiusmodi fiat fabricatio animalium et ve
getabilium. Manifestum igitur est sicut
alibi ostensum est tibi quod operatio celestis
illius corporis que dixi et in corpore hic
et animalium et vegetabilium non est nisi
spiritualis. Hec autem non est nisi per
et voluntatem quemadmodum in preceden
tibus audivisti de operatione cre
atoris qui verbo omnipotentissimo
atque imperiosissimo dixit et facta sunt
et ordinatissima voluntate sua man
davit et creata sunt. Decidit autem
secundum hanc ponentem motus celorum
stellarum atque planetarum non opera
ri res sublunares neque in eas ni
si quantum ad mixtiones elementales et
radicales naturas seu qualitates
que sunt caliditas humiditas sicci
tas et frigiditas. Tamen enim causa
operatur per intelligentiam et voluntatem
ante neque indigeat celis aut mo
tibus eorum aut stellis aut plane
tis vel motibus eorum omnibus illis
statibus et quietis easdem operati
ones operabitur in mundo sublunari.
Destruit igitur opinio hec iudicia astro
nomie que in motibus et proiectis
corporum et in motuum consequentibus
que sunt coniunctiones oppositiones

aspectuum figure ortus et occasus
omnino consistunt et propter hoc astronomie
iudices hec omnia considerant et ob
servant et ex eis iudicant. Dubium
insuper esse non potest intelligentiam
et voluntatem celestis illius ullo modorum
pendere ex predictis motibus. Alioquin
enim causa inconstantissima esset et
mutabilissima cum huiusmodi corpori
bus nichil mobilius sit et figuris
constellationum nichil inconstantius.
Amplius cum celestes huiusmodi longe dura
biliores sint et immutacio
bus propter passibilitatem corporum suorum
et propter hoc multum passibiles pre illa et
non sequitur motus corporum suorum
intelligentie et voluntates earum in mo
potius ergo impossibile erit ex
necessitate ut intelligentia et voluntas
celestis illius sequatur motus ante dictos.
Contra adhuc operationes huiusmodi sequi
corpus cum sint per intelligentiam et
voluntatem a causa illa. Amplius quis
dicet hoc quod ipsa ~~fingeret~~ figeret tri
angulares quadratas et alios
vel quod ipsa intendat in eos cum ipsa
non intendente non cogitante
per motus celorum ex necessitate acci
dant. Impugnacium enim esse mani
festum esse ea vel intendere vel cogi
tare que absque intentione et cogi
tatione inefficiones fiunt. Amplius
secundum hoc faciet stationes et retro
gradationes elevationes et de
pressiones certas et figuras omnes
constellationum et hoc non faciet nisi
per intelligentiam et voluntatem. Contra
faciet an habebit et confundet motus
celestes per intelligentiam et volunta
tem cum eius intelligentia eterne

non possit nec eius voluntas de nec
cessitate Amplius de ceteris membris man
festum est quia motibus suis hec
est corporum suorum non intendunt ali
qua ex figuracionibus superdictis nec
forte figuracio huiusmodi sit necessaria
ad aliquam aliam operacionem
interdum enim se invicem aptant
homines in figuram circularem quasi ad
modum ad choreas ducendas vel ad
hominis quod habet figuram huius sup
portandum Omnino se aptant
et in figura parallelam vel in figura
longitudinis tantum vel eciam aliam
aliquam prout necessitas operacionis
quam operari intendunt requisierit
triangularis vero vel quadratus
aut alterius figuracionis aspectus
in nullo iuvare potest operacionem
que est per intelligenciam et voluntatem
per se et sola Alioquin non esset opera
cio huius per intelligenciam et volu
ntatem per se Sicut neque operacio tex
endi aut edificandi de quibus ma
nifestum est tibi qualiter sint per in
telligenciam sive ymaginacionem
et voluntatem non sunt tamen per
ea sola aut operacionibus solis ymmo ex
eis per instrumenta Amplius quid
esset quod dicit Ethos et quod eciam summi
attestacione manifestum est de
virtutibus seminum quarum operaciones
adeo evidentes sunt si vel non essent
in seminibus vel non operarentur in eis
quorum aliam de necessitate est si anima
illa quam plato dixit animam mun
di omnia hec que generantur et corrumpuntur
sub spera lune hec homines animalia et
vegetabilia per intelligenciam solam
et voluntatem atque illius generarentur
Operacionem enim et mirabilem essent
huiusmodi virtutes in seminibus si in
telligencia et voluntas anime mundi
per se   ad huiusmodi opera
ciones Et si dixerit quisquam
vires motiue et aliarum eciam opera
cionum efficacie sint in membris
animalium licet sit vna anima mota
per vniuersitatem animalium nec tamen
vires ille superfluunt Dico in
hoc quod sermo iste destruitur duobus
modis primo quoniam statim hec homines
et alia animalia erunt membra anima
lis istius cuius anima illa anima est
mundi et propter hoc Quare nullum
membrum animalis animal est ita
nec homo nec aliud aliquod ex anima
libus vel erit hec erunt membra
animalis illius magni monstruo
sissimi et honorificassimi et conse
quenter ex hoc accidet ut nullo
hominum vel animalium aliorum animam
esse nec anima vna anima erit in equo
et cum nulla perfectio cuiuscumque ex
membris hominum vel animalium aliorum
anima sit vel eciam dicatur hec neque ho
mines erunt animalia plura vel ad
animal vnum et propter hoc neque vnus ho
neque multi homines Secundo destruitur
sermo huiusmodi per hoc quod anima que est
extra corpus quodcumque impossibi
le est ut animet vel vivificet illud
sine perficiat cum perfecto omnis eciam
animalis pars perfecta sit atque corpo
ra eo dencitate habeat esse
Tunc quemadmodum anima que est
in socratem non potest animare aut
vivificare platonem neque ullo
modorum esse perfectio eius Sic neque
anima octaui celi sine alterius

corpus potest esse vel aliorum ex ho
minibus aut animalibus aut vege
tabilibus que sunt apud nos
hoc est sub circulo lunari.
q Quoniam autem dixi tibi in precede
ntibus de anima ista que in re
trogradationibus exaltationi
bus et depressionibus aliisque huiusmodi et
abscessionibus planetarum et eclipsa
tionibus aliisque omnibus quibus
virtutes eorum et operationes impedi
possent astronomi ~~m~~ non dixi in
hoc sermone completum perque firma
fieret ratio seu probatio quam in
tendebam supplebo hic et firmabo
probationem hanc. Dico igitur quia
si anima illa efficiat que nominavi et
notavi tibi vel efficit illa sicut
et volentes vel ignorantes et propter hoc
non volentes vel invita. Et si sicut
operatur impedimenta virtutum et opera
tionum planetarum quare igitur mo
vet eos cum per motus et motuum
figuras ex parte ponant omnes astro
nomi et omnes philosophi consentientes
astronomis. Amplius ut quid eos retro
gradi facit an quia plus iusto pro
cessissent umquam quam ipsam in partibus
an quia nimis celeriter moti sunt
an quia peniteat eam commisisse
movisse. Et unde potest imperium eius
et voluntatem eius movendi eos nunc
e vel in parte vel in toto. Amplius quare
obsidet eos constituens aliquem
eorum inter duos malos ubi invincibi
liter ligatam virtute eius sepe se
dicunt astronomi / et quare detrahit
eclipsat solem et lunam et interdum
alios frequentet quo fructu sive
utilitate tot et tanta mala que
rit atque parat corporibus huius
modi etiam in animam brutalem cadit
ista malignitas ut corpus in quo
est vel membrum vel aliquod ex mem
bris eius faciens moveat ad im
pedimentum ipsius vel lesionem vir
tutis eius / multo fortius igitur
non est possibile ut hoc cadat in
animam illam nobilissimam ac sapi
entissimam / Si non nesciens hoc operatur
hic etiam sermo valde erroneus est.
Etenim etiam si ista ignorantia in
ea naturalis esset tam longa tamen assue
tudine millesies ablata esset ex
ab ea et contraria eidem scientia acqui
sita. In brutis enim animalibus videmus
per assuetudinem naturales ignorantias
vincitas talli et ipsa in multis quandam
disciplinam erudiri ita etiam ut
quedam ex illis loqui sive dicere
videantur si loquela dicenda est lo
quutionis humane tales effigiati
ones. Quare igitur ~~duravit ista ig~~
~~norantia~~.
duravit ista
ignorantia in anima mundi. Amplius ipsi
astronomi qui homines fuerunt et sunt
causa et brevis vite et tam longe
a motibus istis et figurationibus cor
poralibus et nominavi et notavi tibi hoc omnia
invenerunt in vestigationibus et ob
servationibus suis. Quare igitur igno
rare potest anima mundi aliquid
omnium istorum. Amplius cum animabus nostris
notissimi sint motus corporum nostrorum
atque membrorum et hoc est qui sunt per
premeditationem sine intellige

Cosmet.

ciam et voluntate eorum quarum motus
omnes celestes vel motuum significati-
ones late patent animam mundi et fiat
per intelligentiam et voluntatem ipsius
Dei non dubitet quod ea imbuta accidunt
impe-
dimenta virtutum suarum planetis.
Ergo alia virtus movens celos et
planetas quam ipsa anima mundi
nullus autem philosophorum posuit aliquam
horum motuum nisi ab anima neque etiam
plato ipse creaverit alia anima mo-
vens celos vel alie anime moventes
eos quam anima illa mundi quam
plato posuit et de hac erit adhuc
questio eadem et difficultas eadem
Sequitur etiam huic errore per viam mul-
tas quod dialectica atque conflictus
et velud pugna atque rebellio sit
apud celos hec autem philosophorum ad hoc
dixit

Nos igitur causa excitationis
et declarande veritatis proponi-
mus contra opinionem platonis
Dico quod secundum sententiam meam non
fuit opinio platonis mundum totum
corporeum animal unum esse sed celum
solum hoc est totum quod est aliud
super vel ultima sperarum mobilium
superiorum quam forsitan plato credi-
dit esse speram stellarum fixarum
forsitan enim nona spera latuit
eum quemadmodum et avicenna et ipsum
et alios philosophos. Sola quippe christianorum
doctrina decimum celum ponit et
vocat empireum hoc est splendidum
sive perfulgidum. Videtur hoc ipsum sen-
sisse avicenna et platonem contra

Nonum celum
decimum celum

dixisse ubi dixit quia celum est
animal [scilicet ... deo ... obediens]
vel mundus appellantia munditie
et puritatis aut abundantie
nobilitatis secundum hoc nomina-
tus videtur. Dubitat non sanctitatem
in libro expositionis auditus [illegible]
dixit deum esse spiritum celi, quod si de cre-
atore intellexit erravit intolle-
rabiliter ignorantia etiam damnabi-
lissima eum excecatum fuisse non
dubites. Creator enim insuper emi-
nentia nobilitatis et sublimitatis et
libertate sue dici in rebus aut
neque unitus neque alligatus sit
eis vel alicui earum spiritus enim omnis
unitarum corpori qui vere dicitur sic alli-
gatus corpori suo unione naturali ut
vel non possit esse extra illud vel
non possit uti esse operationibus omnis
suis nisi in illo et in illo. Hoc autem
dico propter animas humanas que interim
sortiuntur beatissimorum angelorum sunt
quibus quidem unum est non autem
operationibus modis suis quod certum est
quia non dum completa est beati-
tudo earum aut gloria cum restent
adhuc eis perficiende et glorificande
omnes ille vires earum quibus ille
operabantur in corporibus suis et per illa
Creatura longe autem sit a creatore
omnis incompleccio omnisque defectus
manifestum est tibi ex ultimita-
te glorie illius. Causa ergo de tanto
philosopho tantus error facile accederit
non est magis in simile arbitror
sermonem suum ipsum intellexisse per
transpositionem ita vel ut consuevit

Deus spiritus celi

providencia dei

esse de aliis celis

Caput

ipsum spiritum celi propter nobilitatem suam
et approximacionem ad nobilitatem
atque divinitatem creatoris esse
deum non ea intencione vel intellectu
qua creator deus dicitur in illa enim
nichil ei equiuat ymo nomen
illud nomen est proprium et incomunica
bile creatoris propter quod non pluraliter
neque multiplicatur ullo modo quo
enim divinitatis. Equiuoce igitur
et deus et dij de omni alio et de omni
bus alijs dicuntur et nullatenus illa
racione vel intencione. Dico igitur
spiritum celi deum dixisse opinatus
est. Vocabat sic Jovem aut Appolo
nium Appollinem et eciam eodem
modo quo quidem mundum ipsum deum
dicere non veriti sunt quos qui
dam ex philosophis ytalicis irridens
dixit in libro suo de hoc. Et pulchri
tudo potest esse ista rotundo deo et
ante quidem de alijs celis utrum
illa eadem anima animati sint an
habeat unumquodque eorum animam propriam.
Convenientius dicendum videtur
secundum Platonem quod unumquodque eorum anima
propria animatum est, si quam vero intelligit
in positum ex eodem et diverso to
tam aggregacionem animarum illarum propter
colligacionem quam habent celi
ad invicem. Quemadmodum ipse idem
Plato posuit caput arcem et ma
trem in hominibus animalibus esse, si nichilo
minus in hominem unumquodque animal
unum quoque esse dicitur et mundus unum
totum et unum universum totum ab ho
minibus nuncupatur unum non sine uni

tatem quod posuit in anima illa po
suit in celo quod ipse opinabatur prin
cipale ac nobilissimum inter celos
diversum non autem illius videtur in
tellexisse aggregacionem animarum aliorum
celorum tum propter multitudinem atque di
versitatem eorum tamen propter diversi
tatem que apparet in motibus
eorum necnon et contrarietate admodum
celi illius quod nobilissimum ac princi
pale opinatus est. Debes eciam
scire quod caput in homine Plato posuit
hominem esse, residuum vero sicud colu
pnam ad supportandum atque gesta
dum in alto hominem id est caput ipsum.
Sic et nobilissimam partem universi
corporei totius residue eiusdem
superemmentem animal esse posuit
et residuum velud quoddam vehiculum
ac sustentaculum in sublimi vallo
et defere animal illud. Neque negaret
Plato membra hominis partes hominis
esse propter quem usum nominandi
hominem. Homo enim nominatur communiter et
usitatur non caput solum sed totum quod
ex capite supposito quod componitur
et ipse intelligitur et Plato intelligebat
quod apte illa superemmenti totum
nominatur homo. Quemadmodum aptissime
corpus tamquam ab humo pedo quod
terrestris est sive terrena totum
nominatur homo. Verumtamen quia vero Pla
tonis consuetudo erat sequi metha
foras ista tamen videtur michi simi
lior intencio sermonis eius de anima
mundi. Debes autem scire quia ea
usque excecati sunt quosque intellectu
deficientes ut crederent unam

pma dei

Caº de alijs celis

Caput

caput

homo

De anima mundi

cia (?) mundi ciam mundam mo quod est in mundo
ciatum ciare n' aliud esse secundum esen
ciam, bitatem ciam socratis qua
ciam platonis. Et aliam ciam et h'
ex alietate ciationis et ciati ex
quo nunc habent recipe non aliud
esse socratem qua platonem secundum
essentiam et secundum bitate sed aliud ex
pdicis alietatibus. Cum ergo quia
corrupcio secundum eos non erit
in hominibus vel in aliis rebus / Cum
generacio sit ingressus secundum (?) de p.
in substanciam et corrupcio egressus
ab illa nec fiant secundum accidencia
quam potius secundum substanciales for
mas huius enim mutaciones sed
que fiunt secundum accidencia vel acci
dentales formas alteraciones sunt
non autem generaciones aut corrup
ciones / Similiter neque homines neque
alie res in mundo secundum accidencia
neque dicuntur unus et alius aut unum
et aliud / neque enim socrates quondam
puer et modo senex mutatur unus et alius
aut duo homines / quamvis ipse senex
differat a se puero multa mutabilita
te accidentium / Et tamen si non est inter
homines alterius modi differentia quam
secundum accidencia non cadet numerus apud
eos neque erunt multi vel multa sed erunt
unus et idem homo quemadmodum socrates
quondam puer et modo senex / Ipsius
destructio autem huius erroris non
racionibus aut persuasionibus vicendum
est sed igne et gladio omnique penali
tate extirmin[ari] n' te conturbet sermo
mundanus cuiusdam mortalium philosophus, qui dixit
Accidencia quia sola accidentium varietas facit

(margin:) no
(margin:) Igne et gladio vicendus (?)

dicam in mundo / quem intencio eius
non fuit in hoc vel excludere dictam
specificam et alias substanciales
dicas n' voluit intellectum sermonis
sui ad nos intelligens dictam
ipsam distinctione in tantum / fuit igitur
intencio eius in his sermonibus quod so
la accidentium varietas i. non species
ut dicta substancialis aliquid quantum
essenciale facit dictam in mundo h' d
dividat ipsa individua vel facit
distinctionem numeralem nobis individu
orum / Non enim in specie distinguntur
individua sed magis unius similitudine
sunt essenciali omnimoda que
est eis specie vel potius que est
ipsa species secundum rem ipsam. Ipsorum enim
dixit quia species est substancialis h'
est secundum totam substanciam preter
enim racionem speciei nichil habet substan
ciale individuum. Dato autem quia
huiusmodi similitudo nota curiter
identitas in specie nec dubites quia
si intellectus iam illuminatus esset hic
illuminacione glorie sue ultime dis
tingueret et numeraret in ipsa specie sua
non quidem dissimilitudine quia non est
eis ipsa specie sed diversitate qua videt
h' non esse illud et non ego distinctissime
numeraret dicens unum et aliud. Verum
in statu vero huiusmodi tam tenebrose
miserie non illuminatur ad enumeranda
et distinguenda nisi per ipsas acciden
cium varietates accidentium duos sensi
bilium nisi forte splendore prophetico a'
alio desuper venientis irradiacio
nibus lume h' ei facere posse donetur
dico eciam quia quemadmodum ubi

dedicasti sicud anima brutalis non
est perfectiua humani corporis aut hominis
ipse hoc multo forcius anima ista
celestis quam plato posuit non erit
perfectiua humanorum corporum aut aliorum
animalium ~~aut aliorum~~ vegetabilium Cum
multo maior diuersitas sit inter
corpus celeste et corpora humana quam
inter humana et brutalia Et eodem
modo se habebit necesse est de animabus
aliorum celorum si animas eis vel animatos
ipsos posuit

Reuertar igitur et dicam quia
animam istam non videtur plato
posuisse nisi vel in celo vno
mobiles — vel in vno vniuerso ipsos celos continue
te grauitem in precedentibus contra hunc
modum sermone platonis dixi deduc
cionibus atque diuersitatibus celorum licet
quod peccatis philosophantium anima vna animari
eas omnes Dato quod facile est et naturis
multis et animabus nobilibus colligaciones
habere adiuuare et firmare eas atque
roborari per contactum corporum suorum
adamas — In naturis autem vnum exemplum de con
tactus ferri et adamantis vel eciam
magnes — magnetis qui est longe minoris
virtutis quam adamas inperte ista.
Cum enim ferrum tetigerit adama
tem vel eciam magnetem attrahet
aliud ferrum et illud aliud et sic ista
non habet istud finem vnde et si acus
tetigit huius virtute attrahendi et quasi
aglutinandi sibi acum aliam et secunda
similiter faciet de alia et tercia eodem modo
operabitur in quartam et quarta in quinta
Nec est experiencia probatum adhuc apud
me an finem habeat licet an stet
in aliquo numero acuum videbitur enim
an stet in aliquo certo numero vi

debis enim acum primam sic ordina
tam pendere ex lapide isto que tan
git eam statim acum adherere illi
per contactum similem et terciam et quar
tam et ita de aliis Cum igitur virtus
adamantis qua sibi facit adherere
acum primam infudit in omnes acus
Quid mirum si virtus viuifica vel
animalis primi celi infudit in secundum
et a secundo in ~~tercium~~ et ita deinceps
vsque ad vltimum celorum mobilium quod
est celum lune et si non sit alia ligatura
vel ligatio inter eos quam contigui
tas sue contactus Quemadmodum — planete
apparet in exemplo proposito et in
insicionibus arborum manifestum est
tibi ipso sensu quia infudit virtus
vitalis arboris in surculum insitum
illi cum alia ligatura quam contactus
sibi inuicem non hereat Quid ergo mirum
si vita illa primi celi se infudit
in secundum et ita de aliis et in
virtute contrariis in venenis infusi
ones mirabiles Quemadmodum in
morbis non est puerorum neque leuius ad
miracionis quia vno laborante
morbo caduco et cadente cadunt mul — caducus morbus
ti videns quod quomodo morbus iste se infu
ndit in astantes et maxime pueros
eciam propter appropinquacionem contigui
tatis ipsa eciam medicina laxatiua — medicina
et purgatiua solo aspectu virtutem suam
infudit in aspicientem et humores mo
uebit illius et ueniat ipsos Notis
simum eciam est tibi de virtute ignis — ignis
et aliis actiuis quomodo infundant opera
ciones suas in contigua sibi pas
sibilia atque receptibilia operacionum
suarum et quanto contactus maior est ad opera
ciones Quare si primum illius

ac nobilissim celum sedm plone
fedes aie est illius zppt hoc uno
e habens in se maxima redunda
ciam vite corpa pucia fontis
illius Eund mo sunt corpa seque
tiu celorum influit vitam z motu
aliasq aiarum operaciones cu hui9
corpa corpa silitudine celi illius
nobilissimisq suis disposicionibg
has influencias recipiendas nali
ter aptissima sint eorum capaci
ssima Dic em quatu michi vide
tur intencione platois fonte
in vite z motus habe in se celum
illud Sicut sol fonte luis z caloris
z sili largitate imperceptibilia il
los influere ec si dixit quis in
fluente ille aut aie sunt aut in
influente aialis no refert opior
sedm platone hc est non videt
in conveniens ee concede q iene
ra aie sint cu ipe met quasdam
ptes aialum aialia ee dixerit
ideo no abhorruit dice q aiam
oculi visum ee sine virtutem vi
sibilem Si no quis obiciat q sedm
hc erit aia corpa nc h in quon
ius est aput multos vz q virtus
visibilis corpa totius aialis sive
homis sive alterius sit nc dubita
ab aliquo intelligente quin pfco
oculi qua e instrumentu vivu z
nale vivendi sit perfectio corporis
nalis potencia viuctis
sive vita habentis Unde erit ex
necitate aia sedm hanc divisio
nem dixit nisi forte aro intellige
voluit de corpe pfecto qnatum
e ee psc ul in alio ul de alio z hoc

fortasse no irracionabit quis
intelligat aiam uo sili corpa
pris ee impossibile ee iam est
tibi p me alibi dixit arisolus
z sequaces eius no reputa in
conveniens intelligenciam ee abu
telligencia donec venia ad ultima
qua dicut ee motore celi sive
spere lunaris pma aute intelli
gencia solam ee creatore ee p
mam creacionis Secdam vero
oppinia sicut alibi iam dixi tibi
consequens igit est ut n reputet
inconveniens aiam sedi celi ee ab
aia pmi celi z alias etia in aias
creari ab aliqua earum intelligencijs
dicet veriti no sunt intollera
bilis abutetes vbo creandi z cre
acione ipam que operacio est pro
ppossibil creatori vndes creatori
creature errore impiissimo e vne
tes

Quos in nuos forme aie
illius plato applicauit et
aptauit z quai in compo
sicione ipius venire illos asse
rint corpa mudi fabrica cui
aiam huiq posuit attepisse vi
det posuit em distancias que
sunt a terra usq ad celu nonu
ymo usq ad octauu sm ipm ppor
cionales ee nuos quos posuit
in figua sua z totu mudu ee po
suit musicalem pterq ipius iuxo
q de eo intellige potuit pporcio
bus musicis sibi in vicem nali
consonas z conexas ppt hoc ipam
aiam mudi que corpi suo conco
darenat habet atq congrue sili
bus nexibus ee nalit vincta quod
amo z coaptatam qadmodum

Musica

tenagi tibi sup^a adloquar de eadem
spiritus et diuiso induxit etiam eum
uis ad uisus musicalium proportionum
que adeo ut spemet dixit potentes
sunt in aias meas ut tote aie nre
in potestate earum porte videantur
immutat quippe eas mira facili
tate secundum dispositiones illas que
sunt secundum virtutem concupiscibile
et irascibilem et hoc proto seu libi
to musicantis Di in arte musica
exercitatus fuit et uiderunt pluribus a
dolore neque mitigandum et ego et ab
ire turbatione in tranquillitate atque
serenitate animos in spem siue fidu
ciam a pusillanimitate in magni
ficentiam et a quadam incredibili volocitate
eos transferunt atque demutant hinc
est quod ait plato credidisse nihil musi
sico sibi delectari naturaliter accidit aias
nras propter vehementissimas delecta
tiones quas habent nre in conso
nantiis similimas de ipsis et propter hoc
coaptatas ex eo econsonantiis mu
sicalibus unde etiam idem de aia
mundi sensit ad deus ipsi mundo
voluit musicam duplicem Cum
enim musica humana bis diapason
non excedat musica celeste usque
ad quater diapason ascendere affirma
uit philolaus quo plurimus hac eadem
rone promotus aiam humanam po
suit armoniam et consequenter ipsam
aiam mundi Multis autem viis et
modis potest ista destrui et primum
quia similia non solum fastidiunt
sed etiam contristant aias nras Neque
enim calore delectatur nisi qui frigi
dus est neque frigore nisi qui cali
dus neque cibo aut potu nisi qui esurit

vel sitit sit quoque delectabilem
faciat motus et concursus ad hunc
modum est reperire in multis aliis
Amplius secundum hoc in sensibilibus innumerabilibus
et inmensurabilibus esset delectatio aiabus
nris Cum autem in simplicibus et
incorporalibus quantitate non habe
tibus nulla esset eis delectatio qua
re neque in sanctis neque in virtutibus neque
etiam in ipso creatore in quo constat
esse ultimitatem delectationis et aia
rum nrarum beatifica suauitate Amplius
quemadmodum aie nre tantis stu
diis consonantias exequuntur et in
strumenta musicalia sibi fabricant
tant amore musicalis suauitatis
Dic et multo amplius aia illa consona
tias istas exequerentur et potissimum
nature sue et compositionem congruentissima
ita ut si possibile esset armonicas
melodias omnes celos faceret reso
nare Iam autem declarauit aristoteles
musicalem sonum vel aliud quemcumque
celos consonare vel habere non posse
voces enim ibi locum non habent
Sicut neque vocalia instrumenta Sonus
non omnis ex violenta collisione
perficitur in celis non nisi violenta
collisio locum habet et propter hoc neque
sonus perfectum aut sonum emittat
aer collisione huiusmodi compressus
Ideo non in celis esse impossibi
le est ad locus eius naturalis in
tra speram lune sit et subsperalis
mus declarauit etiam tibi quod sonus
est dispositio per collisionem impressa
in aere et propter hoc tam diu portat
impressionem huiusmodi hoc est quam
longe ipsum collisio impellit unde

Musica

Musica humana

contra platonem

aer

Sonus

n^c ultius audit^r Sed n^c est q nec
pilus n^c capillus n^c lana sonu
pficit ul imprimit nisi densatus
ul globatus qm aliter collisione
aeris effica^r non suffīcit n^c mag^s
sonus posse fieri videt^r z sonitg
qui audit^r maris non est ex col
lisione aque ad aqua absq^z in^t
posito aere noc^z aque marine ad
littora ul scopulos omno eni istg
disproporcionis ... recep
tibilis est ppter hoc nulli ex an
tiquis soni diffinierit aera ictu
Aer in celis / no est nec / sonus — ul alusum que racio eudent
matialis est inconueniet igi^r
collocata eet aia in pte supiori
mudi corporei intuta f^z nate
sue dissilitudie ut ai ipa compo
ta sit ex omnibus armonicis inchil
armonie eet in illa regione sua
Et si dixerit quis qm armonia
Armonia — spualis sine intellcualis est ibi
in mnis motuu z pporcioni ppor
dico quia fmo iste cendicibus
possibili^r motus enī octaue spe
re ad motu spere ul stelle satni
est in pporcione xxx anorz ad vnu
diem motus dico diurnq vnaq^z
enī die nali octaua spera quai
se totam pfecte describi^t sine pcu
sit Stella no satni scdm plonem
Saturnus — no mnori tpe q^m xxx anis pcur
sit eandem Stella no iouis in xii
Jupiter — anis pcussit totu cirulum signorz
Manifestu aut est qm iste ppor
tiones armonice no sut ppe etia
posuit q musica celestis no ex
cedit quat^r dyapason q̄ter uero
dyapason no est nisi sex decupla
pporcio ul scdm eam Decode

cupla eni pporcio in^r duplas
cotinue cotinet Quarz prima est
a sexdecim in octo Scda ab octo
in in^r Tcia a in^r in duo Quar
ta a duobz in vnu pporciate aut
pporciones multo maiores sut
Et si dixerit quia in^r speras pla
netarz sue motus earz sunt
pporciones armonice et iste f
mo simi^r manifeste erroneus
est pporcio eni motq spere sue
stelle satni ad motu spere ul
stelle iouis pporcio est xxx ad
xii q aut e dupla sexqalteria f
cut sunt earz mediu Sz aut sub
equatq facit aliam longe ppor
cione inter eos z omno no armo
nicam f̄ veritatem si eni aut sq
equatq z aut sut medius eisdem
quantitat eent psiste eet reuera
pporcio in^r motus istorz duorz
planetarz Datim Sz nomibz ar
monicis composita ex dyapa
son ex dyapente in cetis quocz
planet cu ex uariis motus
earz equacione variissima in be
mos pporciones motuu ppor
ciones ab armonicis disporcioi
bus etia si alias eent inter
motus illos mltiplicater illos
auderte Et aute posuit de dista
ciis z pporcionibz earz ad cetor
det pporcionibz ptholomei z aliorz
tum et vide quatz pporcioes
distanciarz mag^s debeant vide
videan^r debere ee Sicut tetigi
tibi in pcedentibus celi eni omis
mobiles pporcionales ee vide
t^r ex magnitudie sue spissitue

seu psiditate continui enim hec
continua habitudo videtur indecens
in mundo superiori deformitas. Non
erunt igitur ille proporciones distan
ciarum quas plato posuit et hiis et
similia relinquendum arbitror
consideracioni tue. Semper divisum
illud quod partem anime istius posuit a
est divisum. secundum essen
ciam suam habens se in seipso
partem et partem aut est divisum tamen
secundum virtutes et operaciones. Et si
secundum essenciam erit de ipsis partibus
eadem questio scilicet an partibiles sint
et aggregate ex multitudine aut non.
et illud divisum non est compositum
tum continuacione sive continui
tate parcium huiusmodi enim corporacio cor
poris tantum est et ipse Creator erunt aggrega
te partes ille ex simplicibus seu in
partibilibus et illis utique finite aliogin
esse anime illius esset infinitum et in
telligibile atque intellectui interminabi
le et intransibile huiusmodi autem posi
ciones respuit ista philosophia et omnis
alia. Nemo enim recte sapiens philosophatur
de non intelligibilibus. Erit igitur
divisum istud aggregatum ex finitis
simplicibus et illa erunt quantitate
substancie sint partes substancie illius
que est divisum. Hee igitur substan
cie aut erunt vivientes aut non vi
ventes aut non viventes et intelli
gentes vel non intelligentes. Et
si sint intelligentes et viventes erunt
igitur substancie nobiles et erunt vel anime
intelligentie vel spiritus angelici. Et
ita pars anime illius erit composita
ex animabus vel intelligenciis vel spiri
tibus angelicis. Hoc autem quam
in quemes sit et quam in auditu
hactenus plene nosti. Quod si fuerint
partes ille non vivientes erit igitur mul
to forcius totum non vivens ex non
vivis enim vel mortuis vivum esse
impossibile est. Et si dixerit quia
divisum illud non est divisum divi
sum divisitate parcium aggregatarum
in corporacione corporis sed divisitatem
virtutum et operacionum que eorum sunt
Erit pars reliqua eiusdem anime
non erit multo forcius divisum cum
ea quantitate sit maior divisitas
et multitudo operacionum tamquam ex
superiori ac nobiliori quam sit illud
divisum. Omnis namque virtus
quanto superior est quantoque nobi
lior tanto est virtutibus et operacionibus
multiplicior et maior sed collecta
fuit corpori sicud apparet evidenter
in racionali que longe multipli
cior est in virtutibus et operacionibus
quam brutalis et brutalis quam
vegetabilis. Quamvis autem aliquis
ponere possit ex aliquibus substanciis
vel virtutibus unam esse vel aggregatam
vel alio quolibet modo compositam
ex diversis et in bealitate intellectus
videtur non possit. Hoc autem dico propter
imbeciles et errones qui vel animam
racionalem vel aliam quamcumque ex sub
stanciis nobilibus aggregatam ponere
audent ex simplicibus vel substan
ciis vel virtutibus ex quarum operacio
nibus vel virtutibus unam aggregatam vel
alio quolibet modo compositam impossibile
est. Hoc enim est ac siquis diceret unam
virtutem aggregatam esse vel alio modo
compositam ex virtute visibili et virtute

audibili Amplius si secundum veritatem mixti venirent in compositione anime mundi esset composita secundum veritatem ex eis sive ex illis quare ex quantitate in mixtis in veritate essentie sive corporis hoc non esset vera substantia primo essentia sua et veritate atque genere quantitas et corpus hoc esset in subiecto et non esset ipsa subiectum veri nominis Amplius veritates ex quibus esset mixtis ille vel essent substantie vel accidentia Si essent substantie redit questio quam premisi quia vel vive et intelligentes vel non etc. Et si esset accidentia ex illis impossibile esset fieri nisi accidens

et essentia non esset substantia primo accidens Amplius sicut in numeris illis sunt proportiones armonice Sic et proportiones generice Sicut cum sunt ibi vi et viii et vii et iiii et tria et duo et unum habentes ad invicem proportiones armonicas Et sunt ibi nove vel septem et quinque et tria et nove et quinque et septe et iiii et quorum proportiones omnino contrarie sunt armonicis Unde sicut precedentes numeri ad invicem resonantiam faciunt in anima illa Sic isti contrariam dissonantiam in eadem et etiam maiorem dissonantiam utpote plures discordantium proportionum quam illi ad proportionibus armonicis ad invicem connexi sunt non minus ergo incepta et composita ista ratione huiusmodi dissonantiarum quam apta ratione consonantiarum Manifestum igitur est tibi precia que protulerunt non secundum rem et veritatem platonem posuisse huiusmodi compositionem anime celestis et hoc apparet evidenter ex aliis sermonibus eius Cum enim

disposuit eam omnibus intelligentibus prestantiorem evidenter intellexit eam simpliciorem esse cum simpliciores substantias ex necessitate prestantiores sint compositis Omnino apparet ex mixtionibus et divisionibus ex quibus illam esse esse compositam Spirituales enim substantie nec miscibiles sunt nec secabiles Sed neque corporales substantie miscibiles in corporeis aut ex eis sicut alibi didicisti et quocumque modo coniungibiles sint ad unum efficiendum illud tamen quod eis componitur impossibile est divisibile quemadmodum homo ut homo divisibilis non est aut secabilis quocumque enim modo dividatur natura esset in aliqua corporibus totidem illa enim indivisibilis est divisione huiusmodi Apparet igitur evidenter secundum rem et veritatem nec platonem nec alium intelligere ita sensisse de anima parabolas nondum platonis prosequi per singula que ipse enunciat diffusiorem expositionem desiderat quam patiatur intentio mea in hoc proposito neque aliud in hoc quam formam corpoream anime illi posuit intelligendum puto nisi quod virtutes anime illius excelsas et in corpus celi nisi figuras illas celestes ymaginatus est quemadmodum si quis dicat animam humanam figuram habere duarum linearum rectarum equaliter sese invicem ortogonaliter secantium quoniam et corpus humanum huiusmodi figuram evidenter habet Hoc autem est ac si quis ponet eam compositam ex virtute intellectiva prima ac superiori parte et virtute operativa in se

ma spatiua in quam in corpore
et per corpus ex hiis aut virtutibus
concupiscibili et irascibili tamquam
partibus alta deorsum altera sinistra
et virtute quidem in concupiscibili
sedem quidam posuerunt epar
sive in epate et sedem amoris ex
dixerunt virtuti non irascibili cor
vero et magnifici cordis et pusilli cor
dis eos dixerunt in quibus magni
ficentia et pusillanimitas sunt quas
non est dubium dispositiones esse vir
tutis irascibilis esse in te. Quis
igitur ista de causa scilicet quoniam anime humane
virtutes extenduntur vero ab alto
in deorsum et sinistro in dextrum
secundum modum figuram corporis sic posuit
ea spiritualia habere figuram huiusmodi
in hoc ponere videbitur admodum
platonis et similiter eius in huiusmodi
positione procedere. Voluit etiam totam
figurationem corporis humani apta
re eidem per viam ista potuit diffu
dit autem et extenduntur vires
sive virtutes eius per omnia me
bra eius ad omnes extremitates
ipsius corporis quemadmodum manifestum
est de sole quia luminositas eius
in orbem circumquaque et
in omnem partem effudit. Sequens
forma ipsius corporis solaris et
quadratur. Verum quia virtute corporales
sua extensione spacioneque
sua diffusione forma sive ori
ginis hoc est corporis a quo oriuntur
imitantur sic visum est forsitan plato
ni de virtutibus spiritualibus
originis et substantiarum a quibus exeunt imitantur

visum est etiam in talibus ex hiis
quia virtutibus et substantiis spiritua
libus que coniugibiles sunt corpi
bus et perfectibiles eorum corpora ap
tantur per exigentiam seu congruen
tiam operationum ipsarum et quod etiam co
figurentur eis hoc est figuratione
assimilentur et in hoc etiam recte sen
serunt. Sed de aptatione figurarum
quia namque serpentina vel alterius rep
tilis non posset esse in corpore eleva
to et ad gradiendum naturaliter apto. Sed
neque anima humana in corpore serpen
tino. Ipse igitur virtutes et operationes
earum requirunt figuras corporum
sibi congruentes. Quare potentia
sive virtutibus videntur ipse anime aut
figuras huiusmodi habere aut non nul
lam similitudinem habere earum po
tuit etiam esse quod plato consideravit
in anima humana virtutem vitalem sive
vivificativam quasi centrum vel medium
anime ipsius deinde virtutem intellectivam
procedentem ex illo medio in sur
sum virtutem non spatiua per
corpus velut procedentem ex illo
medio in deorsum virtutem vero
concupiscibilem et irascibilem pro
cedentes unam ex illo medio alteram
in sinistrum. Et forsitan propter hoc
opinatus est figuram corporis huma
ni huiusmodi lineationis esse debuisse
hoc enim expresse videtur in orbibus celes
tibus. Quare cum sint in eis principales
virtutes et videntur esse principales in
anima humana. Quis non videt
virtutem gressibilem esse velut una
ex huiusmodi lineis per quas a virtute vi
tali protenditur in deorsum virtus
non spatiua artificiorum vel aliorum

Brachia

quorumque uectorum protendit^ur in libro

quod latus ad instar brachiorum et in

dubitan^r in brachiis et manibus

esse virtus huiusmodi. Vide non leve

argumentum huiusmodi falsitatis et reffor

macionis in huiusmodi figura po

suit loco et doctrina paganorum qui re

formacio forme sive formacionem

rude debet atque congruere. Cum

igitur plato motum circularem in

tellexit esse primum ac nobilissimum mo

tuum et hunc opinatus est esse diffor

mem et unum sive eundem et divisum

sive rectum et obliquum in quo similiter oportebat

esse forma congruentem hiis moti

bus et figuris earum posuit anime mun

di superioris quam experiencia patet

aliter in modo ex quo ponta apud prima

sui virtutem ac potestatissimam esset

una et eadem et potencia^r circulare

hoc est potens naturaliter in motu circula

rem huiusmodi posuit experiencia per ipsum

motum esse illum rectum sed unum et

eundem et equalem in quo nulla

diversitas. Vide non potuit posuit si

militer forma circulare sed divisam

atque obliquatam utpote in mo

tu in obliquum multisque diversitati

bus obnoxium naturaliter potentem.

Super hiis que de motibus ipse sen

sit et sequaces eius audivisti quod

racione esse si verum est nec secundum

veritate neque secundum parabolam stare

potest posicio hec platonis. Audi

visti autem intencione mea in hoc

est in motibus celestibus prout suf

ficiunt brevitas capituli

Audivisti probaciones et ymagina

ciones tholomei. De

quibus omnibus facile est tibi destru

ere hanc posicione platonis et ex

hiis que audivisti ante hoc licet

adiuvet parabolam eius exemplis

quibus potui et ista sufficere arbitror

sed ut fiat tibi certitudo de ista po

sicione platonis tam famosa

et que tam profunda et agrestis et ala

tinis usque hodie habetur.

Verum autem mundus ille su

perior animal unum sit an plu

ra et utrum celi ipsi animati

sint et an anime eorum racionales sint

an irracionales apud aristotelem et sequaces

eius dictum habetur et eciam apud

multos exposituri philosophus doctrina vero

hebreorum atque paganorum hactenus

talia non curavit. Gens enim he

breorum contenta solebat esse libri

sui legis ~~hebreorum~~ et prophetarum. a

tempore autem multo ad fabulas incre

dibiles sive convertit et illis se totaliter

dedit paucis dumtaxat exceptis

qui corrupti gentis sarracenorum

prophati sunt. Gens vero paganorum vir

tutibus et scitati atque benediccione

creatoris totaliter se subiciens philosophiam

admodum amplexata est in signi

tu erroneorum perversitatis insignecium

contradiccio eos coegit et ad defen

sionem legis et fidei et destrucciones

eorum quibus vel salus quia sperant

vel honor creatoris impugnabatur

Sed de animabus sive hominis huius legis

solicita (mas celorum attendere noluit

preo sed quod professionem eorum non saluti

stia earum prodesse vel ignorancia earum

dem obesse visa est. Ipsis et sive

mundus ille animal sit unum et sive

celum sit animal sive celi animalia fuerint

tamen gens illa hec tamquam monstra

Vel penitus ignotum et tamquam novum

Hebrei

Xani

de qua ad se nichil pertinere arbitrantur
stupet et etiam refugit quamquam
aliquis de nobilioribus ac sapienciori
bus inter doctores gentis illius igno
ranciam eius in quodam libro suo
non erubuerit confiteri et in alio etiam
hec se dubitare dixerit. Credidi igitur
impertinente ista Italorum vel etiam aliis nichil
preiudicium est legi vel fidei vel doctrine
latinorum. Illud autem non leve preiudicium
habet hoc sentire de animabus illis
quod gubernatores sint rerum inferiorum et
maxime humanarum atque hominum. Dixerunt
et quod effectores sunt sive per se sive
per corpora sua eventuum humanorum que
legimus quod prestitorum vel aliorum quasi astro
nomi posuerunt eis, sed nec in etiam
videntur ullo modo quod signa sint rerum
huiusmodi neque prebeant humanis ullo
modo consulenda corpora celestia et
de hoc audisti intencionem meam
in multis capitulis. Illud tamen
dubitandum tibi non est quin sicut ce
li vel celum vel etiam alia sint ala
bus eorum naturaliter commissum est regi
men corporum suorum et motuum. Ita na
non nichil ad eos de gubernacione
naturaliter ~~commissum est regimen cor
porum suorum~~ nichil vero faciunt eorum
que sunt gubernatorum sive rectorum
qui nec leges condunt nec promulgant
nec quicquam precipiunt aut prohibent
neque consulunt aut suggerunt neque
suadent aut dissuadent quicquam
creature generis humani arbitrio suo
commissum est et gubernacione eorum
adiutoriis que sunt apte ei creatoris
preter naturalia. Dicunt sunt iudices re
ges principes et consules et ingratus

Cause

Hebrei

Signa

Dani

consiliarii et doctores. Doctores et sacer
dotum officia et de hiis adiutoriis
sunt lex et doctrina atque prophecia et intelli
go in prophecia visiones et revelaci
ones. In adiutoriis etiam creato
ris que enumerare non sufficio primo
nec intelligere intelligo miracula fla
gella et terrores huiusque contraria.

Ubi autem posuerunt huiusmo
di regitiva preter ipsum
creatorem et adiutoria
ipsius nisi ea que nominavi et in summa
in supernaturale posuerunt illam
cum ista sufficiat ad regimen huius
modi. Si de adiutoriis non creatoris etiam
ipsi angeli sunt qui multiplicibus
officiis rebus humanis consulunt
homines qui dirigunt et adiuvant. De
eis tu audies in tractatu sequente
istum. Et de hiis nunc vis regitiva an
sit substantia an accidens et ubi
sit et que est eius operacio preter eas
quas nominavi querendum esset ab hiis
que hanc posuerunt de quo si perscrutari
volueris invenies eam
vel omnino supernaturalia ociosam que
et nichil agente vel esse figmentum
errore incredibili sompniatum.
Et in partes gubernacionis inveneris
atque diligenter consideraveris non
invenies de huius figmento quam
quod aliqua earum efficiat vel adiu
vet ut fiat quin neque mandatum
neque prohibicione neque aliud aliorum
que prediximus eam invenies operari.

Ubi non spiritum sanctum terciam scilicet in
beata et gloriosa trinitate perso
nam animam mundi posuerunt
et ipsum spiritum sanctum omnino non nosse et
natam ac racione animam ignorare

eudent se gauderet Cum aia ois
p[er]fcto sit con pars z aiati sui z alliga
ta corpi q[uo]d aiat Opus n[ost]r[u]s sanctus
tam longe sit ab vno quoq[ue] istorum
quantu utilitas libertatis z gl[ori]e
qua deus verus ac solus e eum
vel alligari vel includi ulli corpori
p[er]mittit Et in p[ri]ma p[ar]te t[ra]ctat[us]
istius declaratum est tibi declaratio
nib[us] clarissis trinitate vnu solum
ac verum deu ee z vnaquaq[ue] trium
p[er]sonar[um] purum verum ac solu
deu ee Et si illud in errore istum
induxit eos qui opposuerunt q[uod]
sp[irit]us sanctus dator e vite z fons
sibi cuiq[ue] vita sit z quia tota vita
mundi ab eo e idem n[atu]re habebat
sente[n]tie devina q[uod] trium p[er]sonar[um]
illar[um] cu vnaq[ue] illar[um] vita dat
omni viventi p[ro]pt[er] q[uod] d[icitu]r vita se[cu]lor[um]
i fons vite z dat[ur] omni q[uod] vivit
in vno quoq[ue] se[cu]lor[um] amen

Explicit secunda pars
p[ri]me p[ar]tis de vniuso

Pezold

4 ...

voluit esse suspectam, residentibus omnibus et singulis suprascriptis promittens dominus Lipoldus prout supra. presens
instrumentum publicum inscriptum fieri et confici unum vel plura publicum seu publica. Acta sunt hec Anno
Indictione die mense hora pontificatu et loco quibus supra presentibus honestis et discretis viris domino Wenceslao
quondam Petri de Zalesie presbitero Pragensis diocesis et Blasio quondam Jacobi de Thesowicz notario publico Wratislaviensis diocesis
et aliis pluribus testibus fidedignis ad premissa:

Et ego Nicolaus quondam Mathie de Brunna Olomucensis diocesis publicus imperiali
auctoritate notarius predictis testamentariis sive executoribus ultime voluntatis domini
peticionis tradicioni peticioni ac omnibus aliis et singulis suprascriptis dum
sic ut premittitur fierent et agerentur una cum prenominatis testibus presens interfui
eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi ideoque ipsa conscripsi et
in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis
consignavi rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum:

II

Sedes finales 1 3 5 7 2 4 6 8
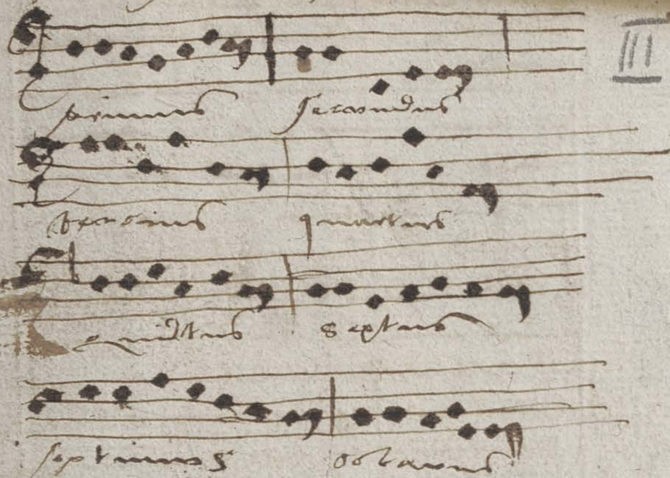
Modi perfecti. Modi imperfecti.
Diapason constat ex quinque tonis et
duobus semitoniis ut est ascensus de
ut ad fa vel de re ad sol vel de
mi ad la per octavam unde octava
dyapason dicitur. Et nota quod numquam pro
quarta vel tertia octava quinta correspondens est post
mi fa vel econverso quia sic est falsus
saltus et descensus et variaretur mensura.
Modi sunt dispositiones quedam sonorum et sunt
qui eandem mensuram quam retinent in octava
non possunt sicut in diatesseron diapente vel
diapason id est quarta quinta et octava
[illegible] imperfecti sunt quod [illegible]
[illegible] de proportione [illegible] sicut

[illegible]
[illegible]

8a

secunda tercia sexta unde alia est secunda
minor per semitonium dicta ~~alia est tercia~~
~~minor~~
et alia secunda maior per tonum dicitur alia
est tercia minor per semiditonum alia
maior per ditonum dicitur alia sexta mi-
nor quae semitonium cum diapente dicit-
ur patet in figura superius posita
Notandum [illegible] et saltando vel distantiam
[illegible] vocum [illegible] alia [illegible]
vel descensum vel [illegible] certa melodiam
et debita vocum distantia et dicitur modus
a modificando sive a mensura quia
[illegible] ascensus vel descensus de-
bita mensura continetur Sunt autem novem
modi principales et [illegible] quod [illegible]
[illegible] minus [illegible] scilicet unisonus
semitonium tonus semiditonus ditonus
diatessaron diapente semitonium cum diapente
tonus cum diapente diapason minus
[illegible] semiditonus cum diapente [illegible]
[illegible] cum diapente [illegible]
[illegible] non est [illegible] quia [illegible]
[illegible] vel modificat est tamen [illegible]
[illegible] principalium modorum [illegible] modo
[illegible] pluralitatis numeri est princi-
pium [illegible] aequalitas [illegible]

[illegible]

[illegible]

q st xxxj sexterni scripti [illegible] computando valet libr tres march[illegible] fert